

STATISTISKA MEDDELANDEN

SER. A

TILLFÄLLIGA STATISTISKA
UNDERSÖKNINGAR

BAND III

STOCKHOLM 1919--1920
ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

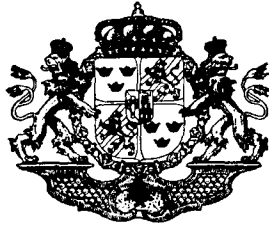
1. Statistisk översikt av det svenska näringslivets utveckling åren 1870—1915. Av kungl. kommerskollegium.
2. Arealinventeringen och husdjursräkningen den 1 juni 1919. I. Av kungl. statistiska centralbyrån.
3. Arealinventeringen och husdjursräkningen den 1 juni 1919. II. Av kungl. statistiska centralbyrån.

INDEX.

1. Aperçu statistique de la vie économique de la Suède de 1870 à 1915.
 2. Emploi des terres cultivées et nombre des animaux domestiques au 1:er juin 1919. I.
 3. Emploi des terres cultivées et nombre des animaux domestiques au 1:er juin 1919. II.
-

STATISTISKA MEDDELANDEN

SER. A. BAND III: 1.

STATISTISK ÖVERSIKT

AV

DET SVENSKA NÄRINGSLIVETS UTVECKLING

ÅREN 1870—1915

MED SÄRSKILD HÄNSYN TILL INDUSTRI,
HANDEL OCH SJÖFART.

AV

KOMMERSKOLLEGIUM

STOCKHOLM 1919

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

182894

Statistiska meddelanden. Ser. A
digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:se:scb-smsra-0301_

TILL KONUNGEN.

I underdånig skrivelse den 3 maj 1918 anhöll kommerskollegium hos Eders Kungl. Maj:t om tillstånd att låta trycka och som ett nummer i serien »Tillfälliga statistiska undersökningar» offentliggöra en översikt av det svenska

näringslivets utveckling under tiden 1870—1915, innehållande i huvudsak en sammanställning och bearbetning enligt skrivelsen bifogad plan av huvudresultaten av den av kollegium utgivna statistiken rörande industri, bergshantering, handel och sjöfart för nämnda tid. Som skäl för denna sin framställning anförde kollegium, hurusom den alltjämt växande detaljrikedomen i de årliga statistiska berättelserna försvårade möjligheten att lätt och bekvämt med statistikens siffror kunna belysa utvecklingen på det ena eller andra området av det ekonomiska livet. Översiktssammandrag meddelades visserligen i de skilda årsberättelserna, men dessa sammandrag hade för att ej onödigtvis tynga berättelserna måst göras tämligen summariska. Jämförande sammanställningar, med material hämtat från statistikens olika grenar, hade ej heller ansetts där böra intagas. Behovet av en dylik publikation vid handläggningen av näringspolitiska frågor hade kollegium vid flera tillfällen självt erfarit. Eljest antog kollegium, att ett arbete av ifrågavarande slag otvivelaktigt skulle bliva till gagn i vidare kretsar genom att göra näringsstatistikens resultat lättare tillgängliga för en större allmänhet. Till denna framställning har Eders Kungl. Maj:t i nådig skrivelse den 16 maj 1918 givit sitt bifall.

Den publikation, som kollegium sålunda bemyndigats att utgiva, har utarbetats av aktuarien fil. doktor K. Åmark. Det numera fullbordade arbetet får kollegium härmed i underdånighet överlämna.

Stockholm den 20 februari 1919.

Underdånigst

K. A. FRYXELL.

MARTIN JANSSON.

Göran Björkman.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Inledning	5
Näringsgrenar	7
Jordbruk	8
Fiske	19
Skogshantering	23
Industri och bergshantering	25
Handel och samfärdsel	40
Utrikeshandel	43
Sjöfart	71
Varugrupper: produktion och utrikeshandel	87
Levande djur samt närings- och njutningsmedel	90
Spånadsämnen och fabrikat därav	144
Hudar och skinn, hår, fjäder, ben o. d. djurämnena samt fabrikat därav	175
Kautschuk och kautschuksvaror	192
Trävaror, oarbetade och arbetade	196
Pappersmassa, papper och pappersarbeten	208
Frö, växter och diverse växtämnena samt fabrikat därav	223
Kemiska grundämnen och föreningar ävensom oljor, fett och närstående ämnen samt fabri- kat därav	231
Mineral och mineraliska råämnen samt fabrikat därav	260
Metaller och metallarbeten, fartyg, fordon, maskiner, instrument och ur	290
Viktigare tillverkningar åren 1891—1915 (tabell)	326
Konjunkturutvecklingen 1870—1913	349

Inledning.

Avsikten med föreliggande arbete har närmast varit att i samlad form återgiva det väsentligaste av det näringsstatistiska material, som finnes samlat i kommerskollegii årsberättelser angående industri och bergshantering samt utrikes handel och sjöfart under den senaste mansåldern. Att med strängt fasthållande vid sålunda uppdragna gränser giva en någorlunda avrundad form åt en, låt vara blott statistisk framställning av nyssnämnda särskilda näringsgrenars utveckling, visar sig emellertid knappast görligt. Material måste i större eller mindre mån hämtas jämväl ur andra källor, och gäller detta naturligtvis i främsta rummet de sidor av ifrågavarande näringar, som i ett eller annat avseende sammanhånga med andra produktionsgrenar, såsom jordbruket, fisket, skogshanteringen. Det har då synts lämpligt att något utvidga den ursprungliga ramen därhän, att vid sidan av framställningens speciella ämne en sammanträngd översikt gives av de senaste årtiondenas ekonomiska utveckling i Sverige över huvud i vad angår varuproduktion och varuomsättning. Däremot har det förefallit vara av mindre vikt att i detta sammanhang, utöver vad som rör sjöfarten, närmare beröra kommunikationsväsendet (järnvägarna, andra inrikes trafikleder — beträffande vilka f. ö. endast ett torftigt statistiskt material föreligger —, post, telegraf och telefon m. m.), liksom det ock synts ligga arbetets plan mera fjärran att redogöra för penning- och kreditförhållandena. Rörande dessa ämnen finnas numera tämligen utförliga retrospektiva sammanställningar i Statistisk årsbok för Sverige.

I det väsentliga hava de lämnade redogörelserna inskränkts till tiden efter 1870, men på åtskilliga viktiga punkter har framställningen sträckts längre tillbaka i tiden, i den mån material härför funnits att tillgå. Tabellernas slutår är i regel 1915.

Arbetets plan har, i anslutning till vad ovan anförts, blivit i huvudsak följande: I en första avdelning behandlas under särskilda rubriker huvud dragen av jordbrukets, fiskets, skogshanteringens, industriens och bergsbrukets, handels och sjöfartens utveckling, varvid med större utförlighet redogöres för de näringar, som falla under kommerskollegii verksamhetsområde. I en andra avdelning redogöres mera i detalj för produktion och utrikes-handel beträffande varje särskild huvudgrupp av varor. Tyngdpunkten är

här förlagd till att visa sammanhanget mellan produktions- och handelssiffrorna och att möjliggöra en jämförande användning framför allt av industri- och handelsstatistiken. Särskild vikt har lagts vid att framställa inom sig jämförbara sifferserier för att därigenom i någon mån undanröja de svårigheter, som vållas av de vid flera tillfällen skedda omläggningarna i statistiken. Såsom bihang till denna avdelning följer en större översiktstabell, angivande i systematisk ordning årsproduktionen av industriens och bergsbrukets samtliga viktigare alster för tiden 1891—1915. Arbetet avslutas med en sammanställning av data, avseende att från olika sidor belysa konjunkturutvecklingen, särskilt från början av 1890-talet.

Den arbetet åtföljande texten inskränker sig i arbetets förra del väsentligen till att förklara och komplettera tabellerna med undvikande av allmänare resonemang och slutsatser. I den senare delen, där texten gjorts något vidlyftigare, äsyftar densamma i främsta rummet att ge den historiska bakgrunden för de skilda industrigrenarnas framträdande och utveckling och att sålunda åt de nakna siffersammanställningarna förläna ett något fylligare innehåll.

Näringsgrenar.

De olika näringsgrenarnas relativa betydelse belyses bäst genom folkräkningarnas siffror rörande yrkesfördelningen. Dessa äro för åren 1751 (det första folkräkningsåret), 1800, 1840, 1870 och därefter varje tionde år följande:¹

Tab. 1. *Befolkningens yrkesfördelning i Sverige, åren 1751—1910.*

År	Grupp I Jordbruk, fiske och skogsbruk	Grupp II Industri och bergsbruk	Grupp III Handel och sambärfärd	Grupp IV Allmän tjänst och fria yrken	Summa	Procent av folkmängden			
						Gr. I	Gr. II	Gr. III	Gr. IV
1751 . . .	1 425 010	136 787	32 500	191 430	1 785 727	79·8	7·7	1·8	10·7
1800 . . .	1 856 247	266 419	38 731	185 906	2 347 303	79·1	11·3	1·7	7·9
1840 . . .	2 539 360	268 061	69 369	262 097	3 138 887	80·9	8·5	2·2	8·4
1870 . . .	3 004 687	604 571	210 940	348 327	4 168 525	72·1	14·5	5·1	8·3
1880 . . .	3 092 692	795 923	326 091	350 962	4 565 668	67·7	17·4	7·2	7·7
1890 . . .	2 943 244	1 058 812	426 911	356 014	4 784 981	61·5	22·1	8·9	7·5
1900 . . .	2 795 320	1 445 610	544 320	351 191	5 136 441	54·4	28·2	10·6	6·8
1910 . . .	2 673 613	1 784 919	747 218	316 653	5 522 403	48·4	32·3	13·6	5·8

Det framgår härav, att ännu fram emot mitten av 1800-talet yrkesfördelningen var procentiskt ungefär densamma som hundra år tidigare. De av jordbruk med binärningar levande personerna utgjorde oförändrat ungefär fyra femtedelar av folkmängden, de av industri och bergsbruk liksom de av allmän tjänst m. m. levande utgjorde vardera 8 å 10 procent, de av handel och sambärfärd levande 1 å 2 procent. Ända dittills var Sverige alldeles öfvervägande ett jordbrukande land, industri och handel bidrog ännu i jämförelsevis ringa omfattning till befolkningens uppehälle. Härvid är likväl att märka, att i betydande omfattning behov, som numera fyllas av fristående industrigrenar, då ännu såväl för jordbruksbefolkningens som, om ock i mindre mån, för andra befolkningsgruppers vidkommande tillgodosågos genom arbeten inom den egna hushållningens ram. I ovanstående tabell visa först 1870 års siffror en avgjort ändrad yrkessammansättning. Under 1850- och 1860-talen är det som vändningen i Sverige inträffar i utvecklingen här emot en mera genomförd industrialisering. Sverige närmar sig den

¹ Siffrorna för åren 1751, 1800 och 1840 äro hämtade ur *Wohlin*, Den jordbruksidkande befolkningen i Sverige 1751—1900. Emigrationsutredningen, Bil. IX.

moderna västerländska samhällstypen med en i förhållande till jordbruksbefolkningen alltjämt växande industri- och handelsidkande befolkningsgrupp. Från början av 1880-talet går jordbruksbefolkningen icke allenast relativt utan även absolut taget tillbaka, medan industriebefolkningen fortsätter att växa i starkt påskyndad takt. Ännu alltjämt sysselsätter likväl jordbruket med binärningar nära hälften av rikets folkmängd, och fortfarande gör alltså denna yrkesgren skäl för namnet »modernäringen».

Jordbruk.

Den numeriska utvecklingen av hela den inom jordbruk med binärningar (fiske, mejerihantering m. m.) sysselsatta folkmängden angives summariskt i tab. 1 här ovan. Med fördelning på särskilda därinom urskiljbara yrkeskategorier redovisas densamma för åren 1880—1910 i tab. 2.

Tab. 2. Den jordbruksidkande befolkningen i Sverige, åren 1880—1910.¹

	1880	1890	1900	1910
Personer ej tillhörande allmogeklassen:				
Jordbrukande ståndspersoner	26 647	32 519	21 615	15 472
Trädgårdsmästare	11 859	15 793	19 107	24 832
Idkare av mejeri- och ladugårdsrörelse	6 872	11 882	18 329	31 076
Lantbruksinspektorer, lantbruksbokhållare, rättare m. fl. dylika personer .	27 854	29 379	32 599	34 274
Summa	73 232	89 573	91 650	105 654
Personer tillhörande allmogeklassen (i vidsträckt bemärkelse):				
Bondeklassen	1 392 521	1 389 956	1 390 765	1 427 563
Torparklassen	432 555	382 244	340 898	282 724
Backstugu- och inhyssesklasserna . .	401 516	336 523	283 533	128 847
Tjänsteklassen (tjänare, daglönare, statare)	360 996	479 284	466 000	369 067
Summa	2 587 588	2 588 007	2 481 196	2 208 201
Hela den jordbruksidkande befolkningen	2 660 820	2 677 580	2 572 846	2 313 855

Där meddelade siffror torde väl ej vara fullt jämförbara för alla år. De väsentliga dragen äro emellertid med säkerhet uttryck för det verkliga utvecklingsförloppet: en svag tillväxt för den egentliga bondeklassen, stark nedgång för torpare och backstugusittare, ökning av tjänsteklassen till in på 1890-talet, därefter avsevärd nedgång även för denna. Allt som allt ger tabellen en bild av den överklagade alltjämt tilltagande minskningen i tillgänglig arbetskraft inom jordbruket, hittills blott ofullständigt kompenserad genom tilltagande användning av maskinella hjälpmedel.

¹ Siffrorna för åren 1880, 1890 och 1900 äro hämtade ur *Wohlin*, Den jordbruksidkande befolkningen i Sverige 1751—1900. Fördelningen för år 1910 är gjord i överensstämmelse med där följda principer. I summorna för »bondeklassen» inbegripas även fiskare samt födorådstagare.

Antalet självständiga brukningsdelar anges för år 1865 (det första år, för vilket en mera användbar jordbruksstatistik föreligger) till 281 421 st., vartill komma 219 729 st. jordtorp och andra jordlägenheter; år 1911 (det sista år, då fullständiga uppgifter härom meddelats) voro motsvarande tal 359 871 och 138 677. Totalsumman är sålunda ungefär densamma, men de egentliga brukningsenheternas antal är starkt ökat. Siffrorna för antalet jordtorp m. m. torde dock vara tämligen osäkra. 270 078 st. brukningsdelar brukades år 1890 av ägarna själva, 48 404 st. av arrendatorer eller övriga brukare av andras jord, 1911 resp. 304 373 och 51 423 st. (för 12 804 brukningsdelar 1890 och 4 075 st. 1911 saknas uppgift). Storleksfördelningen för samtliga de egentliga brukningsenheterna, beträffande vilka sådan uppdelning kunnat göras, var åren 1890 och 1911 följande:

	1890	1911
Antal brukningsdelar om högst 2 hektar	71 699	88 967
» » över 2 t. o. m. 20 hektar	211 170	230 477
» » över 20 t. o. m. 100 hektar	32 494	33 189
» » över 100 hektar	3 119	3 163
Summa	318 482	355 796

Förutom uppgifterna angående antalet av den inom jordbruket sysselsatta befolkningen och antalet brukningsenheter tjäna till belysning av jordbrukets rent kvantitativa utveckling i främsta rummet siffrorna rörande den odlade jordens omfång och fördelning efter sin användning. En jämförelse mellan förhållandena i detta hänseende åren 1865 och 1915 gestaltar sig sålunda:

	1865	1915	1865	1915
	Hektar	Hektar	%	%
Areal använd för spannmålsodling	1 177 000	1 715 000	50.5	46.1
» » » foderväxtodling	635 000	1 411 000	27.2	37.9
» » » rotfruktsodling	135 000	261 000	5.8	7.0
» » » odling av andra växter	21 000	3 000	0.9	0.1
» » » träda	365 000	333 000	15.6	8.9
Summa	2 333 000	3 723 000	100.0	100.0

Utvidgningen av åkerarealen under sistförflutna halvsekel har alltså varit ganska betydande; anmärkas må likväl, att siffrorna för 1865 sannolikt äro något för låga. Till huvudsaklig del torde den angivna ökningen skett på bekostnad av den naturliga ängen, vars omfång år 1865 skattades till 1 925 040, 1915 till 1 297 155 hektar. Trädgårdsarealen, som ej är inräknad i ovanstående siffror, uppgives för år 1865 till inemot 21 000 hektar; år 1915 utgjorde den 47 533 hektar. — Störst har ökningen varit i fråga om den för foderväxtodling använda jordarealen, vilken mer än fördubblats, under det att den för spannmålsodling avsedda endast tillväxt med 40 å 50 procent. Detta ger en belysning åt den riktning jordbrukets utveckling under senaste årtionden tagit: spannmålsodlingens tillbakagång, relativt taget, i förhållande

till ladugårdsskötseln, de vegetabiliska alstrens undanskjutande till förmån för de animaliska. Förhållandet var ett annat under förra delen av 1800-talet, som kännetecknades av en starkt fortskridande stegring i sädesproduktionen.

Beträffande åkerjordens användning för olika sädesslag kunna siffror meddelas ända från 1800-talets början, om ock för de första årtiondena med ganska stark reservation för deras tillförlitlighet. Med begagnande av de omräkningar, som för åren 1801—70 verkställts av professor G. Sundbärg,¹ må anföras följande genomsnittstal:

Tab. 3. Åkerjordens användning, åren 1801—1915. Hektar.

Årligen	Areal använd för odling av						Summa
	vete	råg	korn	havre	bland-säd	balj-växter	
1801/20	15 950	201 400	179 100	126 550	63 550	28 950	615 500
1821/40	23 300	261 900	207 700	169 400	89 750	50 550	802 600
1841 60	35 400	325 650	234 500	254 600	103 450	63 600	1 017 200
1861/80	62 400	386 850	244 900	560 100	87 400	60 000	1 401 650
1881/90	71 500	393 300	231 200	753 300	97 900	57 900	1 605 100
1891/00	74 500	403 200	220 000	815 500	123 700	50 900	1 687 800
1901/10	85 400	410 900	203 300	809 600	148 900	41 900	1 700 000
1915	127 452	387 699	169 986	802 972	190 287	36 024	1 714 420

Spannmålsskörden uppgick under motsvarande perioder till följande belopp (för tiden 1801—1870 ligga Sundbärts beräkningar till grund):

Tab. 4. Spannmålsskörden, åren 1801—1915. Deciton.

Årligen	Vete	Råg	Korn	Havre	Bland-säd	Balj-växter	Summa
1801/20 . .	199 500	2 317 000	2 342 000	1 398 000	742 500	375 000	7 374 000
1821/40 . .	352 500	3 272 500	2 650 000	1 875 000	1 050 000	650 000	9 850 000
1841 60 . .	572 500	4 400 000	3 200 000	3 137 500	1 250 000	825 000	13 385 000
1861/80 . .	839 000	4 960 000	3 349 000	6 940 000	1 118 000	744 000	17 950 000
1881/90 . .	1 015 600	5 265 600	3 360 500	9 602 900	1 400 600	732 500	21 377 700
1891/00 . .	1 240 500	5 819 800	3 155 500	10 753 400	1 856 000	684 100	23 509 300
1901/10 . .	1 645 300	6 110 000	3 149 500	10 967 800	2 461 400	512 200	24 846 200
1911/15 . .	2 393 400	6 136 710	3 133 680	11 662 860	3 120 220	473 630	26 920 500

De utmärkande dragen i utvecklingen äro vete- och havreodlingens starka tillväxt, rågodlingens mera måttliga ökning och kornodlingens åtminstone relativa tillbakagång.

På grundval dels av skördesiffrorna, dels av in- och utförselstatistikens siffror hava beräkningar gjorts rörande spannmålsförbrukningen samt

¹ Emigrationsutredningens betänkande.

den inhemska odlingens förmåga att fylla behovet. Efterföljande sammanställning, som är hämtad ur arbetet Sveriges land och folk, stöder sig liksom nyss anförda tabeller för de tidigare perioderna på Sundbärgs beräkningar.

Tab. 5. Produktion, behov och förbrukning av stråsäd, åren 1801—1910. Deciton.

Årligen	Skörd	Behov	Överskott(+) el. brist(—) ¹	Utsäde	Förbrukning
1801/20	7 374 000	7 714 000	— 340 000	1 187 000	6 527 000
1821/40	9 850 000	9 865 000	— 15 000	1 560 000	8 305 000
1841/60	13 385 000	12 931 000	+ 454 000	1 963 000	10 968 000
1861/80	17 950 000	16 930 200	+ 1 018 000	2 770 000	14 162 000
1881/90	21 377 700	21 808 700	— 431 000	3 229 000	18 579 700
1891/00	23 509 300	25 479 300	— 1 970 000	3 416 000	22 063 300
1901/10	24 846 200	28 615 200	— 3 769 000	3 339 000	25 276 200

¹ Såväl omalen spannmål (även majs) som mjöl och gryn, men ej kli och andra fabrikat av spannmål.

I förhållande till behovet har skörden, som av tabellen framgår, under de första tre fjärdedelarna av 1800-talet befunnit sig i oavbruten tillväxt. Främst är det ökningen i havresädet, som varit orsaken därtill. De sista årtiondena har däremot produktionen blivit mer och mer otillräcklig. Om skördens förhållande till behovet i avseende på särskilda spannmålsslag meddelar tab. 6 upplysning. Siffrorna här äro uträknade med ledning av i

Tab. 6. Tillgång på och skörd av särskilda spannmålsslag, åren 1876—1915.

Årligen ¹	Vete		Råg		Korn		Havre		Blandsäd		Baljväxter	
	Totaltillgång ² Ton	Skörd i % härav	Totaltillgång ² Ton	Skörd i % härav	Totaltillgång ² Ton	Skörd i % härav	Totaltillgång ² Ton	Skörd i % härav	Totaltillgång ² Ton	Skörd i % härav	Totaltillgång ² Ton	Skörd i % härav
1876/80	131 431	65·9	610 127	76·9	301 316	106·1	522 297	145·0	104 058	100·0	69 772	99·6
1881/85	175 028	52·0	662 720	72·0	316 979	102·7	615 092	135·7	120 778	100·0	69 734	101·2
1886/90	193 447	56·0	677 203	77·4	296 041	105·5	745 907	120·7	140 335	100·0	68 947	100·3
1891/95	270 152	41·7	657 459	82·3	310 068	97·9	900 438	113·3	167 264	100·0	67 559	99·5
1896/00	289 731	45·7	666 870	85·8	314 344	97·7	962 304	100·5	183 280	100·0	63 330	95·4
1901/05	362 948	38·1	692 813	83·2	299 615	97·3	995 923	93·8	199 606	100·0	53 569	83·4
1906/10	400 548	48·4	683 078	90·0	313 570	99·1	1 206 530	94·6	288 541	100·0	63 826	86·4
1911/15	442 341	54·2	694 633	88·3	.	.	.	.	.	.	.	.

¹ Konsumtionsår, omfattande tiden 1 ang. 1876—31 juli 1877 o. s. v.

² Skörd plus import minus export under konsumtionsåret.

jordbruksstatistiken årligen gjorda kalkyler. Det visar sig, att det i främsta rummet är veteförbrukningen, som i stigande grad måst baseras på utländsk tillförsel, medan förhållandet varit det motsatta beträffande råg.

Det tidigare stora exportöverskottet för havre har helt och hållet försvunnit och ersatts av importöverskott.

För den egentliga brödsäden, vete och råg, lämnar tab. 7 något mer detaljerade uppgifter, utvisande bl. a. den beräknade konsumtionen per invånare av dessa båda sädesslag. Ökningen i förbrukning per huvud faller,

Tab. 7. Tillgång på och konsumtion av brödsäd, konsumtionsåren 1876/77—1915/16.

Årligen ¹	Skörd ²		Införselöverskott		Avgång för ut- säd, brännvins- bränning och jästtillverkning		Tillgång för konsumtion			
	Ton		Ton		Ton		Ton		Kg per inv.	
	Vete	Råg	Vete	Råg	Vete	Råg	Vete	Råg	Vete	Råg
1876/80	86 623	469 250	44 808	140 877	12 688	81 090	118 743	529 037	26.2	119.0
1881/83	91 078	477 103	83 950	185 617	7 792	81 171	167 236	581 549	36.5	127.6
1886/90	108 273	523 953	85 174	153 250	14 156	79 236	179 291	597 967	38.6	129.4
1891/95	112 544	541 146	157 608	116 313	14 712	82 390	255 440	575 069	52.7	118.7
1896/00	132 534	572 179	157 197	94 691	15 496	84 589	274 235	582 281	54.3	115.2
1901/05	138 379	576 634	224 569	116 179	17 285	83 592	345 663	609 222	66.1	116.5
1906/10	194 010	614 924	206 539	68 154	19 329	82 590	381 220	600 488	70.2	110.6
1911/15	239 948	613 280	202 393	81 393	24 836	78 692	417 506	615 980	74.0	109.2
1891	117 938	544 797	125 551	64 881	14 384	78 507	229 105	531 171	47.7	110.6
92	118 823	589 760	180 125	99 075	14 759	81 010	284 189	607 825	59.1	126.4
93	107 158	602 869	184 355	117 964	14 595	83 268	276 918	637 565	57.4	132.2
94	118 949	485 854	155 738	162 259	15 449	86 395	259 238	561 718	53.2	115.3
95	99 853	482 452	142 272	137 385	14 374	82 769	227 751	537 068	46.3	109.2
1896	129 685	597 457	135 908	65 741	14 761	84 851	250 832	578 347	50.5	116.6
97	129 867	594 298	109 186	66 143	14 963	84 402	224 030	576 039	44.7	115.0
98	126 241	521 998	186 608	140 539	15 266	83 259	297 583	579 278	58.8	114.4
99	127 065	529 899	191 671	158 357	15 917	85 402	302 819	603 054	59.4	118.3
1900	149 872	617 242	162 614	42 475	16 574	85 031	295 912	574 686	57.6	111.9
1901	115 749	561 481	200 762	88 888	16 473	85 360	300 038	565 009	58.0	109.2
02	127 984	558 431	236 956	171 828	17 258	84 309	347 682	645 950	66.9	124.3
03	152 190	599 994	249 863	147 521	16 909	83 006	385 144	664 509	73.8	127.3
04	142 841	533 404	218 820	127 386	18 410	82 500	343 251	578 290	65.2	109.9
05	153 132	629 860	216 444	45 273	17 376	82 783	352 200	592 350	66.5	111.9
1906	185 539	674 768	190 705	15 904	18 259	84 156	357 985	606 516	67.1	113.6
07	171 293	547 312	216 849	77 168	19 061	82 706	369 081	541 774	68.6	100.7
08	192 522	629 687	199 386	72 418	19 308	82 377	372 600	619 728	68.6	114.1
09	213 667	631 453	214 439	89 021	19 817	81 920	408 289	638 554	74.6	116.6
10	207 027	591 400	211 317	86 258	20 200	81 792	398 144	595 866	72.1	107.9
1911	223 638	614 865	136 854	73 435	21 456	82 081	339 036	606 219	61.0	109.0
12	212 216	586 148	230 220	131 490	26 551	78 598	415 885	639 040	74.2	114.0
13	258 610	584 464	198 790	119 022	24 153	78 730	433 247	624 756	76.8	110.8
14	242 378	680 140	181 544	47 505	26 072	78 079	397 830	649 566	70.0	114.4
15	262 899	600 783	264 557	35 512	25 946	75 974	501 510	560 321	87.8	98.1

¹ Konsumtionsår, omfattande tiden 1 aug. 1876—31 juli 1877 o. s. v.

² Skördesiffrorna i denna tabell skilja sig något från de i tab. 4 angivna. De förra äro hämtade ur den årliga jordbruksstatistiken, de senare stöda sig (för tiden efter 1865) på uppgifter i Statistisk årsbok, vid vilkas beräkning länsstyrelsernas årsväxtherättelser legat till grund.

som synes, helt och hållet på vetet. Rågförbrukningen åter har gått ej betydligt tillbaka.

Skörden av potatis har, enligt vad nedanstående sammanställning ger vid handen, befunnit sig i en mycket kraftig tillväxt ända sedan början av 1800-talet:

1801—20	112 350 ton ¹	1881—90	1 201 570 ton ¹
1821—40	483 000 „	1891—00	1 269 930 „
1841—60	796 950 „	1901—10	1 463 390 „
1861—80	1 073 100 „	1911—15	1 683 425 „

Stark har ökningen också varit i avseende på odlingen av foderrotfrukter samt av sockerbeter. Skördesiffror för sistnämnda växt lämnas nedan i samband med redogörelsen för sockerindustrien.

För kännedom om det årliga skördeutfallet äger man förutom de ovan använda, sedan 1865 genom hushållningssällskapen, från 1912 genom statistiska centralbyrån direkt insamlade uppgifterna om de skördade kvantiteterna även s. k. allmänna skördesiffror, som av centralbyrån alltsedan 1874 uträknats på grundval av länsstyrelsernas dit avgivna allmänna omdömen om årsväxten och skörden. Vid dessa beräkningar har använts en tiogradig skala, där 1 betytt nära missväxt, 6 medelmåttig och 10 ymnig skörd. Här nedan anföras dessa allmänna skördesiffror jämsides med uppgifter om spannmålsskördens totalkvantitet i tusental ton. Överensstämmelsen är (trots att de allmänna skördesiffrorna avse även rotfrukter och hö) som synes genomgående mycket god, vilket bestyrker, att ifrågavarande sifferserier var för sig kunna anses giva en tämligen tillförlitlig bild av årsväxtens variationer.

Skördeår	Spannmåls-skörd 1 000 ton	Allmän skörde-siffra	Skördeår	Spannmåls-skörd 1 000 ton	Allmän skörde-siffra	Skördeår	Spannmåls-skörd 1 000 ton	Allmän skörde-siffra
1866	1 513	.	1883	1 990	5·9	1900	2 641	7·3
67	1 246	.	84	2 259	7·3	01	2 145	6·0
68	1 222	.	85	2 036	5·8	02	2 156	6·0
69	1 819	.	86	2 185	6·2	03	2 440	6·8
1870	1 943	.	87	2 296	6·4	04	2 120	5·7
71	2 000	.	88	2 149	6·1	05	2 441	6·6
72	1 673	.	89	1 921	5·4	06	2 739	7·6
73	1 907	.	1890	2 490	7·5	07	2 442	6·7
74	1 537	5·4	91	2 206	6·4	08	2 853	8·1
75	2 017	7·0	92	2 577	7·8	09	2 692	6·9
76	1 764	5·9	93	2 225	5·9	1910	2 818	7·3
77	1 632	5·4	94	2 353	6·6	11	2 624	6·2
78	2 107	7·5	95	2 387	6·2	12	2 752	6·8
79	2 011	6·5	96	2 264	6·7	13	3 033	6·9
1880	2 183	6·8	97	2 282	6·5	14	2 238	5·4
81	1 770	5·0	98	2 491	7·4	15	2 814	6·0
82	2 282	7·4	99	2 083	5·3	16	2 908	6·7

¹ Vikten beräknad enligt ett antaget medeltal av 70 kg per hl.

Till belysning av husdjursskötselns utveckling må ur jordbruksstatistiken anföras följande siffror (tab. 8):

Tab. 8. Antalet husdjur, åren 1865—1916.

År	Antal djur					Per 1 000 invånare				
	Hästar	Nötkreatur	Får	Getter	Svin	Hästar	Nötkreatur	Får	Getter	Svin
31/12 1865 .	428 169	1 924 354	1 589 875	133 132	380 165	104	468	386	32	92
» 1870 .	428 446	1 965 900	1 595 009	124 326	354 303	103	472	383	30	85
» 1875 .	459 297	2 185 700	1 608 687	125 908	415 416	105	499	367	29	95
» 1880 .	464 820	2 227 757	1 457 462	107 663	419 197	102	488	319	24	92
» 1885 .	480 330	2 366 286	1 442 396	96 891	515 556	103	505	308	21	110
» 1890 .	487 429	2 399 491	1 350 804	86 980	644 861	102	501	282	18	135
» 1895 .	506 026	2 540 225	1 313 385	74 327	787 461	103	516	267	15	160
» 1900 .	533 050	2 582 555	1 261 493	79 826	805 805	104	503	246	16	157
» 1905 .	554 999	2 549 928	1 074 386	66 560	829 888	105	482	203	13	157
» 1910 .	586 835	2 747 526	1 003 981	69 179	957 128	106	498	182	13	173
» 1911 .	588 485	2 689 609	945 709	66 136	951 164	106	484	170	12	171
1/6 1913 .	596 188	2 722 646	972 394	70 628	977 612	106	484	173	11	174
1/6 1916 .	701 099	2 913 159	1 198 469	131 788	1 065 396	122	508	209	23	225

Anm. Uppgifterna för år 1913 och i synnerhet för år 1916 äro icke fullt jämförbara med dem för de föregående åren. T. o. m. år 1913 utgöras de meddelade uppgifterna av den årliga jordbruksstatistikens siffror, men primärmaterialet för dessa består t. o. m. år 1911 allenast av hushållningssällskapens till statistiska centralbyrån ingivna sammanställningar, medan för år 1913 materialet till en del grundar sig på lokalundersökningar, verkställda direkt under statistiska centralbyråns ledning. Siffrorna för år 1916 härröra från då verkställd kreatursräkning, den första mera omfattande i sitt slag i vårt land.

Hästantalet visar sig hava stigit i ungefär samma proportion som folkmängden; något starkare är ökningen i fråga om nötkreaturen och störst ökningen i svinstammen. Antalet får och getter har däremot sjunkit. Emellertid äro siffrorna för dessa sistnämnda (liksom ock, ehuru i mindre grad, för övriga husdjursslag) före år 1916 för låga, som framgår av de anförda resultaten av den detta år första gången utförda verkliga kreatursräkningen. Observeras bör för övrigt, att siffrorna över huvud giva en alltför ofördelaktig bild av utvecklingen, så till vida som den betydande kvalitetsförbättring, som skett genom införande av mera förädlade raser och rationellare utfodring, icke kommer till synes. Framför allt gäller detta naturligtvis om nötkreaturstammen.

Husdjursskötselns förnämsta alster äro mejeriprodukter, slakteriprodukter med dithörande avfall (kött och fläsk, talg, hudar, hår, ben m. m.), ägg samt ull. Rörande kvantiteten av hithörande inhemska produktion fin-

nas endast mycket bristfälliga uppgifter att tillgå. Bäst känd är omfattningen av de alster, som sammanhånga med mejerihanteringen. Härför redogöres nedan å sid. 99 ff.

För varugruppen som helhet har sedan rätt lång tid tillbaka förefunnits ett produktionsöverskott inom landet, som givit sig tillkänna i en införseln tidvis väsentligt överstigande utförsel, företrädesvis av smör. På införselsidan utgöras de största posterna av ull, hudar och talg.

Betraktar man det saldo, jordbruksproduktionen i sin helhet givit vid handelsbytet med utlandet, finner man, att sädesodlingen ännu under 1870-talet givit ett överskott, men att därefter detta förbytts i ett allt större underskott, som visserligen till en tid — dock icke längre än till början av 1900-talet — balanserats av överskottet för husdjurskötselns produkter. Tager man hänsyn även till de omkostnader, jordbruket som helhet fått vidkännas i förhållande till utlandet för inköp av allehanda produktionsförmödenheter, blir saldot än ogynnsammare. Särskilt på grund av den mer och mer växande fodermedelsimporten måste det redovisade överskottet för husdjursprodukterna sägas vara till stor del endast skenbart. — Förhållandena härutinnan belysas av tabb. 9 och 10. Mera detaljerat anges importen av varje särskilt slag av fodermedel i tab. 11. (Jfr ock tab. 222.) Krigsåren med deras i flera avseenden abnorma förhållanden hava i förstnämnda tabeller utelämnats.

Tab. 9. Sammandrag av in- och utförselöverskottet för jordbrukets produkter och förmödenheter, åren 1871—1913.

Tusental kronor.

Årligen	Utförselöverskott		Införselöverskott				Saldo (över- skott av inf. +, av utf. —)	Införsel av lant- bruks- maski- ner	Förbruk- ning av olje- kakor från in- hemiska fabriker
	Levande djur	Mejeri- produk- ter	Andra animal. produk- ter	Spann- mål, po- tatis och utsädes- frö	Foder- ämnen (utom spann- mål)	Göd- nings- ämnen			
1871/75 . .	6 257	3 515	20 357	15 517	496	3 857	— 579	.	917
1881/85 . .	7 331	10 996	18 229	14 882	2 521	3 869	+ 21 174	.	770
1891/95 . .	4 264	36 922	6 411	21 288	3 223	6 994	— 3 270	676	800
1901/05 . .	1 579	35 143	24 455	62 943	10 698	10 582	+ 71 956	1 583	1 803
1906/10 . .	3 051	35 877	28 878	60 561	18 436	13 783	+ 82 730	2 272	2 550
1911 . . .	13 057	49 388	7 511	53 594	21 183	12 894	+ 32 737	2 518	2 689
1912 . . .	13 427	48 838	8 752	73 213	25 508	14 808	+ 60 016	1 469	3 399
1913 . . .	16 509	46 727	25 372	58 582	22 766	14 781	+ 58 265	2 143	3 951

¹ Utförselöverskott.

Tab. 10. Jordbrukets produkter och förnödenheter: införsel och utförsel åren

		Införsel			Utförsel		
		1913	1912	1911	1913	1912	1911
<i>Levande djur:</i>							
1	Hästar	2 272	1 942	1 017	4 843	4 196	3 552
2	Nötkreatur och får	1 074	1 009	626	14 716	12 079	10 912
3	Svin	4	5	7	348	142	299
4	Andra slag	63	38	59	15	4	3
	Summa	3 413	2 994	1 709	19 922	16 421	14 766
<i>Matvaror från husdjursskötseln:</i>							
5	Mejeriprodukter	1 119	932	847	47 846	49 770	50 235
6	Kött, fläsk, slakteriavfall	6 076	4 502	4 098	13 145	18 950	13 166
7	Ägg	2 752	3 295	2 271	3 584	2 686	2 693
	Summa	9 947	8 729	7 216	64 575	71 406	66 094
<i>Biprodukter från husdjursskötseln:</i>							
8	Oberedda hudar och skinn	23 563	15 569	13 843	15 367	15 299	13 564
9	Ull	19 891	18 438	13 289	211	155	139
10	Hår och tagel samt fjäder	1 785	1 166	727	220	214	245
11	Ben (oarb.), horn o. d.	434	219	510	124	70	222
12	Talg, flott, ister	4 185	3 690	3 601	663	753	799
	Summa	49 858	39 082	31 970	16 585	16 491	14 969
<i>Spannmål:</i>							
13	Omalen	54 692	65 098	45 276	7 835	1 528	4 541
14	Malen (mjöl, gryn och kli)	10 291	9 970	9 389	3 127	3 403	1 769
	Summa	64 983	75 068	54 665	10 962	4 931	6 310
15	<i>Rotfrukter:</i> Potatis	808	965	899	28	17	209
<i>Foderämnen (utom foderspannmål):</i>							
16	Oljekakor	20 904	23 382	20 360	289	146	34
17	Melassfoder o. a. ej s. n. slag	2 920	2 421	2 331	13	193	1 863
18	Hö	24	167	416	780	123	27
	Summa	23 848	25 970	23 107	1 082	462	1 924
19	<i>Frö för gräs- och foderväxtodling</i>	4 135	2 582	5 039	354	454	490
<i>Gödningsämnen:</i>							
20	Färdiga gödningsämnen	13 687	15 075	12 089	4 760	4 142	3 538
21	Råfosfat	5 854	3 875	4 343	—	—	—
	Summa	19 541	18 950	16 432	4 760	4 142	3 538
Summa för samtliga grupper		176 533	174 340	141 037	118 268	114 324	108 300

1911—13 samt in- och utförselöverskott åren 1871—1913. Tusental kronor.

Införsel- och utförselöverskott (införselöverskott +, utförselöverskott —)								
1913	1912	1911	Medeltal för åren					
			1906/10	1901/05	1891/95	1881/85	1871/75	
— 2 571	— 2 254	— 2 535	— 763	+ 38	— 599	+ 113	— 126	1
— 13 642	— 11 070	— 10 286	— 2 330	— 1 714	— 3 466	— 5 885	— 5 287	2
— 344	— 137	— 292	— 36	— 4	— 199	— 1 532	— 799	3
+ 48	+ 34	+ 56	+ 78	+ 101	—	— 27	— 45	4
— 16 509	— 13 427	— 13 057	— 3 051	— 1 579	— 4 264	— 7 331	— 6 257	
— 46 727	— 48 838	— 49 388	— 35 877	— 35 143	— 36 922	— 10 996	— 3 515	5
— 7 069	— 14 448	— 9 068	+ 2 479	+ 2 562	— 1 064	+ 7 740	+ 6 641	6
— 832	+ 609	— 422	+ 528	+ 2 174	— 336	— 81	— 73	7
— 54 628	— 62 677	— 58 878	— 32 870	— 30 407	— 38 322	— 3 337	+ 3 053	
+ 8 196	+ 270	+ 279	+ 4 806	+ 3 011	+ 1 323	+ 2 945	+ 5 693	8
+ 19 680	+ 18 283	+ 13 150	+ 15 184	+ 11 947	+ 4 771	+ 5 347	+ 6 234	9
+ 1 565	+ 952	+ 482	+ 553	+ 610	+ 355	+ 352	+ 250	10
+ 310	+ 149	+ 288	+ 433	+ 117	+ 145	+ 40	+ 12	11
+ 3 522	+ 2 937	+ 2 802	+ 4 895	+ 4 034	+ 1 217	+ 1 886	+ 1 600	12
+ 33 273	+ 22 591	+ 17 001	+ 25 871	+ 19 719	+ 7 811	+ 10 570	+ 13 789	
+ 46 857	+ 63 570	+ 40 735	+ 45 456	+ 45 766	+ 11 779	+ 3 265	— 26 209	13
+ 7 164	+ 6 567	+ 7 620	+ 10 948	+ 11 245	+ 7 034	+ 8 938	+ 8 613	14
+ 54 021	+ 70 137	+ 48 355	+ 56 404	+ 57 011	+ 18 813	+ 12 203	— 17 596	
+ 780	+ 948	+ 690	+ 1 062	+ 2 154	+ 172	+ 192	+ 220	15
+ 20 615	+ 23 236	+ 20 326	+ 16 780	+ 9 703	+ 3 149	+ 2 454	+ 473	16
+ 2 907	+ 2 228	+ 468	+ 1 520	+ 655	+ 50	+ 28	+ 3	17
— 756	+ 44	+ 389	+ 136	+ 340	+ 24	+ 39	+ 20	18
+ 22 766	+ 25 508	+ 21 183	+ 18 436	+ 10 698	+ 3 223	+ 3 521	+ 496	
+ 3 781	+ 2 128	+ 4 549	+ 3 095	+ 3 778	+ 2 303	+ 2 487	+ 1 859	19
+ 8 927	+ 10 933	+ 8 551	+ 9 890	+ 8 311	+ 5 605	+ 3 869	+ 3 857	20
+ 5 854	+ 3 875	+ 4 343	+ 3 833	+ 2 271	+ 1 389			21
+ 14 781	+ 14 808	+ 12 894	+ 13 733	+ 10 582	+ 6 994	+ 3 869	+ 3 857	
+ 58 265	+ 60 016	+ 32 737	+ 82 730	+ 71 956	— 3 270	+ 21 174	— 579	

Tab. 11. Införsel av kreatursfoder, åren 1871—1915.

Årligen	Havre	Majs	Ärter, bönor och vicker	Kli	Hö	Olje- kakor	Krea- turs- foder, andra slag	Summa värde
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kronor
1871/75	408	225	773	547	412	5 702	49	1 109 600
1876/80	1 186	12 628	2 281	3 925	390	10 406	268	8 583 600
1881/85	2 175	9 737	1 511	6 639	559	18 211	409	4 808 600
1886/90	3 686	8 343	769	14 280	922	18 774	749	4 648 400
1891/95	2 173	10 313	258	25 375	545	28 486	738	6 171 600
1896/00	21 374	18 976	1 128	62 246	1 116	35 068	3 415	18 637 000
1901/05	60 344	8 601	5 540	107 583	5 753	79 118	10 396	28 531 500
1906/10	77 761	9 812	6 246	88 189	6 107	134 429	18 573	38 255 300
1911	102 052	11 643	6 035	62 598	6 930	162 024	20 789	49 955 200
1912	97 289	100 959	7 831	66 501	2 568	174 850	19 973	57 295 700
1913	64 321	60 817	6 070	63 149	400	159 261	25 513	44 049 500
1914	71 371	55 751	3 839	49 277	7 584	123 237	21 440	41 914 800
1915	30 078	210 619	323	33 704	7 957	141 903	23 358	77 444 800

Närmare upplysningar rörande inhemska tillverkningen, in- och utförseln samt förbrukningen av såväl kraftfoder som konstgjorda gödningsämnen lämnas nedan å sid. 228—229 och 249 ff.

Till belysning av prisutvecklingen å jordbrukets viktigaste produkter tjänar nedanstående sammanställning av markegångspriserna å brödsäd och smör för åren 1836—1917:

Årligen	Vete Kr. per hl	Råg Kr. per hl	Smör Kr. per kg	Årligen	Vete Kr. per hl	Råg Kr. per hl	Smör Kr. per kg
1836/40	10·63	7·93	0·91	1896/00	10·82	8·44	1·66
1841/45	11·07	8·60	0·92	1901/05	10·59	8·68	1·79
1846/50	10·80	8·06	0·98	1906/10	11·63	9·38	1·87
1851/55	13·77	10·11	1·10	1911/15	13·16	11·36	2·11
1856/60	14·16	9·33	1·39				
1861/65	14·90	9·09	1·27	1911	12·05	9·75	1·98
1866/70	14·03	10·55	1·30	1912	11·88	9·94	1·99
1871/75	14·50	10·29	1·57	1913	11·18	9·60	1·99
1876/80	13·26	9·66	1·59	1914	14·13	12·40	2·07
1881/85	11·87	8·92	1·62	1915	16·57	15·13	2·57
1886/90	9·92	7·23	1·49	1916	16·85	14·92	2·92
1891/95	9·59	8·07	1·58	1917	21·89	20·03	3·95

Prisöversikten anger i stort sett en värdeförskjutning från den vegetabiliska till förmån för den animaliska produktionen, en omständighet som givetvis anger grunden för ovan påpekade förändring i jordbrukets allmänna produktionsriktning.

Fiske.

Fiskarbefolkningen (ovan i tab. 1 räknad såsom tillhörande jordbruket med binäringar) angavs vid 1910 års folkräkning omfatta i det närmaste 40 000 personer, därav 17 067 yrkesutövare (män och kvinnor). Härvid ha då räknats allenast personer med fiske som huvudförvärv. De, vilka idka fiske som binäring vid sidan av annat yrke, torde uppgå till två- å tredubbla antalet. 1915 års fiskeristatistik angiver antalet med fiske sysselsatta personer sålunda:

	Yrkes- fiskare	Personer med fiske som bi- näring	Summa
Vid saltsjöfisket, ...	12 608	9 872	22 480
Vid sötvattensfisket	1 693	35 130	36 823
Summa	14 301	45 002	59 303

Av saltsjöfiskets utövare kommo 5 572 yrkesfiskare och 1 906 st. med fiske som binäring på Göteborgs och Bohus län.

Siffrorna angiva, som helt naturligt är, saltsjöfisket såsom det, vilket ger utkomst åt flertalet personer inom denna näringsgren helt sysselsatta, medan åter insjöfisket brukas som biförtjänst av det ojämförligt större antalet.

Vad insjö- eller sötvattensfisket beträffar, är oförnekligt, att det numera icke giver så stor avkastning som tillföre. Härtill har bidragit i främsta rummet misshushållning, men även timmerflottningen samt industriens förorenande av vattendragen. Saltsjöfisket åter och förnämligast det större västkustfisket är otvivelaktigt såväl på grund av förbättrade fångstmetoder som högre pris och mera ordnade avsättningsförhållanden — om också icke kvantitativt så dock med hänsyn till behållningen — minst lika givande som någonsin förr. Mer och mer har fisket vid Västkusten övergått till fiske i öppna havet, medan det i Östersjön och dess skärgårdar alltför mest har karaktären av kustfiske. Angående fiskets bedrivande är att märka, att det övervägande antalet fiskare själva äro företagare, som äga både båtar och redskap, ofta sammanslutna i lag, som sinsemellan dela avkastningen efter andelar. Av stor betydelse har varit det jämförelsevis allmänna anskaffandet av motordrivna fartyg i segelbåtarnas ställe. Först på allra senaste tiden har genom trålfiskets införande större fiskeriföretag uppstått med förhyrd personal.

Vid fisket använda båtar och redskap redovisas sålunda i 1915 års fiskeristatistik:

Tab. 12. Inom fiskerihanteringen använda båtar och redskap, år 1915.

	Vid saltsjöfisket		Vid insjöfisket		Summa	
	Antal	Värde kr.	Antal	Värde kr.	Antal	Värde kr.
Båtar med motor: däckade	1 218	7 932 260	444	302 770	2 798	9 499 225
öppna .	1 136	1 264 195				
Båtar utan motor: däckade	542	1 934 189	28 872	999 068	42 615	4 335 706
öppna .	13 201	1 402 449				
Redskap	—	9 607 563	—	3 038 279	—	12 645 842
Summa	—	22 140 656	—	4 340 117	—	26 480 773

Beträffande fiskets avkastning under gången tid finnas endast ofullständiga siffror att tillgå, sedan ett antal år meddelade i lantbruksstyrelsens årsberättelser. Relativt mest fullständiga äro de uppgifter, som föreligga för havsfisket i Göteborgs och Bohus län, vilket ju ock är det vida förnämsta i riket. En översikt av tillgängliga data meddelas i nedanstående tvänne tabläer, uppgjorda i anslutning till i Statistisk årsbok förefintliga sammanställningar:

Tab. 13. Fiskets bruttoavkastning, åren 1908—1915. Kronor.

År	Saltsjöfiske		Fisket i Vänern	Sötvattensfisket i övrigt	Summa
	Bedrivet från Göteborgs o. Bohus läu	I övrigt			
1908	7 880 000	6 106 000	614 000	¹ 2 900 000	17 000 000
1909	7 474 000	5 661 000	610 000	¹ 2 900 000	16 000 000
1910	8 770 000	5 838 000	628 000	¹ 2 900 000	18 100 000
1911	7 855 000	6 236 000	722 000	¹ 2 900 000	17 700 000
1912	8 733 000	6 251 000	687 000	¹ 2 900 000	18 000 000
1913	9 345 000	6 713 000	527 000	¹ 2 900 000	19 500 000
1914	9 753 000	7 192 000	383 000	2 890 000	19 749 000
1915	22 651 000	8 976 000	582 000	3 494 000	35 703 000

¹ Gissningsvis antaget belopp.

Tab. 14. Havsfiskets i Göteborgs och Bohus län bruttoavkastning, åren 1881—1915.

Årligen	Sillfisket ¹		Makrillfisket		Trålfisket ²	Storsjöfisket ³	Hummerfisket		Övriga fisken ⁴	Summa
	Hl	1 000 kr.	1 000 st.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 st.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.
1881/85 . . .	375 000	520	1 883	262	—	731	485	103	191	1 807
1886/90 . . .	1 400 000	1 197	2 604	356	—	624	328	112	281	2 570
1891/95 . . .	1 923 000	1 949	2 130	389	—	479	253	140	307	3 264
1896/00 . . .	328 000	1 164	2 723	485	—	573	382	244	465	2 981
1901/05 . . .	268 000	1 385	5 738	922	72	603	503	380	650	4 012
1906/10 . . .	640 000	3 323	.	1 575	728	668	545	415	738	7 447
1911	642 000	2 992	.	2 076	1 250	641	481	479	417	7 855
1912	687 000	3 840	.	1 949	1 418	519	456	475	532	8 733
1913	513 000	3 207	.	2 044	2 207	667	476	504	716	9 845
1914	494 000	3 389	ton 7 274	1 727	2 759	707	466	285	886	9 753
1915	439 000	12 487	» 4 737	1 438	5 509	674	532	414	2 129	22 651

¹ Vadsillfisket och sillfisket med drivgarn (skarpillsfisket, agnsillfisket och vårsillfisket ej inbegripna).

² Viktigaste föremålet för trålfisket under senare år sill samt kolja, torsk och vitling.

³ Viktigaste föremålet för storsjöfisket är långa.

⁴ Ofullständiga uppgifter, särskilt för de tidigare åren.

Tab. 15. Fiskets avkastning, åren 1914 och 1915.

Slag av fisk och skaldjur	År 1914						År 1915					
	Saltsjöfisket		Sötvattensfisket		Summa		Saltsjöfisket		Sötvattensfisket		Summa	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
Sill och strömming . . .	82 335	7 980 800	—	—	82 335	7 980 800	72 541	19 463 400	—	—	72 541	19 463 400
Skarpsill	1 014	199 800	—	—	1 014	199 800	1 787	816 700	—	—	1 787	816 700
Torskfiskar (torsk, kolja, vitling, långa, lubb) .	9 336	2 481 800	—	—	9 336	2 481 800	15 244	4 522 300	—	—	15 244	4 522 300
Makrill	7 378	1 769 800	—	—	7 378	1 769 800	5 094	1 526 700	—	—	5 094	1 526 700
Flundrefiskar (rödspätta, hälleflundra, flundra, piggvar, slätvar, tunga)	1 875	772 700	—	—	1 875	772 700	2 011	1 139 700	—	—	2 011	1 139 700
Lax och laxöring	201	395 600	336	574 500	537	970 100	208	387 000	356	565 800	564	952 800
Ål	1 461	1 344 900	161	200 800	1 622	1 545 700	997	1 110 300	198	258 900	1 195	1 369 200
Gädda	746	525 700	953	632 600	1 699	1 158 300	721	578 400	1 175	853 500	1 896	1 431 900
Abborre	610	232 000	750	355 000	1 360	587 000	607	258 700	942	492 600	1 549	751 300
Sik	320	203 400	529	278 900	849	482 300	374	252 300	701	424 700	1 075	677 000
Braxen	104	42 000	481	182 300	585	224 300	99	46 400	619	238 500	718	284 900
Annan och ej spec. fisk .	1 814	541 800	1 564	800 300	3 378	1 342 100	3 165	860 000	1 936	967 900	5 101	1 827 900
Summa fisk	107 194	16 490 300	4 774	3 024 400	111 968	19 514 700	102 848	30 961 900	5 927	3 801 900	108 775	34 763 800
Räkor	190	98 300	—	—	190	98 300	174	124 600	—	—	174	124 600
	Tjog		Tjog		Tjog		Tjog		Tjog		Tjog	
Krabbor	16 960	24 300	—	—	16 960	24 300	17 586	67 900	—	—	17 586	67 900
Hummer	23 646	327 200	—	—	23 646	327 200	30 100	466 800	—	—	30 100	466 800
Kräfter	—	—	309 724	218 200	309 724	218 200	—	—	329 129	273 900	329 129	273 900
Ostron	1 627	4 900	—	—	1 627	4 900	1 963	6 000	—	—	1 963	6 000
Summa skaldjur	—	454 700	—	218 200	—	672 900	—	665 300	—	273 900	—	939 200
Summa summarum	—	16 945 000	—	3 242 600	—	20 187 600	—	31 627 200	—	4 075 800	—	35 703 000

I och med det att statistiska centralbyrån fr. o. m. år 1914 övertagit fiskeristatistiken, har denna vunnit ett avsevärt mycket fullständigare och pålitligare innehåll än tidigare. Ur 1914 och 1915 års fiskeristatistik meddelas här i tab. 15 beträffande avkastningen några huvuddata.

Tabellens siffror ådagalägga, vilken dominerande betydelse sillfångsten har för det svenska fisket. Som belysande för den egendomliga periodiciteten i detta fiske må anföras följande uppgifter angående exporten av färsk fisk, som i alldeles övervägande grad utgjorts av sill (tab. 16):

Tab. 16. Exporten av färsk fisk, åren 1871—1916. Ton.

År	Ton	År	Ton	År	Ton	År	Ton
1871	54	1883	4 302	1895	81 609	1907	41 474
72	171	84	2 025	96	67 723	08	57 986
73	65	85	12 097	97	22 951	09	63 469
74	83	86	22 131	98	39 670	1910	47 502
75	53	87	34 096	99	22 634	11	71 352
76	48	88	39 144	1900	4 478	12	75 208
77	23	89	55 807	01	10 279	13	35 156
78	954	1890	67 818	02	5 162	14	45 072
79	430	91	68 128	03	14 500	15	45 539
1880	1 116	92	90 702	04	13 878	16	46 107
81	2 035	93	77 385	05	33 193		
82	4 581	94	100 134	06	36 017		

En period av rikt sillfiske började år 1877 och fortsatte ungefär till århundradets slut. Under senare delen av 1880- och början av 1890-talet fångades utomordentligt stora kvantiteter sill, men på grund av de då gällande låga priserna blev dock behållningen jämförelsevis obetydlig. Efter en därpå följande depression har ifrågavarande fiske under sista tiden ånyo tagit ett anmärkningsvärt uppsving och har framför allt genom den bättre betalning, som givits, ställt sig avsevärt mera lönande än tillföre.

Vid sidan av sillfisket är för havsfiskenas vidkommande särskilt att nämna torskfisket, i vidsträckt bemärkelse omfattande torsk, kolja, vitling, långa, sej m. m., varav åtminstone torsken fångas utanför kusten ända uppåt Norrland. Vidare makrillfisket i Nordsjön samt flundrefisket vid såväl väst- som ostkusten. Ålen fiskas både i salt och sött vatten. Bland sötvattensfiskarna i övrigt äro de viktigaste gädda, abborre m. fl. slag av vanlig s. k. fjällfisk, samt lax och laxöring i åtskilliga älvar och insjöar.

För in- och utförseln av fisk lämnas ett översiktssammandrag i tab. 17. Närmare uppgifter återfinnas nedan å sid. 91 ff.

Tab. 17. In- och utförsel av fisk, åren 1871—1915.

Årligen	Införsel		Utförsel		Införsel- eller utförsel-överskott (inf. +, utf. —)	
	Ton	Milj. kr.	Ton	Milj. kr.	Ton	Milj. kr.
1871/80	29 493	7.9	1 915	0.4	+ 27 578	+ 7.5
1881/90	30 944	6.2	34 270	6.7	— 3 326	— 0.5
1891/00	42 891	8.6	80 303	9.8	— 37 412	— 1.2
1901/10	57 800	14.5	38 358	6.0	+ 19 442	+ 8.5
1911/15	54 209	16.4	65 048	12.1	— 10 839	+ 4.3

Skogshantering.

I sammanställningen ovan å sid. 7 rörande yrkesfördelningen är den vid skogsbruket sysselsatta befolkningen icke särskilt upptagen, utan ingår densamma, vad det egentliga skogsarbetet beträffar (avverkning, flottning, skogsvård m. m.), bland jordbruksbefolkningen och, vad beträffar förädlingen av skogens produkter, bland industriebefolkningen. Den inom de träbearbetande industrierna (härunder inbegripna sågverksindustrien och därmed jämförliga hanteringar samt trämasseindustrien) sammanlagt sysselsatta personalen skattas i 1915 års industristatistik till 90 332 personer, fördelade sig på följande sätt:

	Förvaltnings- personal	Arbe- tare
<i>Industri:</i>		
Sågverk	1 702	41 882
Snickeri- och dyl. fabriker	895	13 828
Trämassefabriker	447	12 771
<i>Hantverk:</i>	<i>Hantverkare</i>	
Sågare	1 044	2 687
Snickare, tunnbindare m. fl.	11 785	3 291

Inalles utgjorde dessa 90 332 personer 17·1 procent av hela industri- och hantverkspersonalen. 1910 års folkräkning angiver såsom hämtande sin utkomst från hithörande industrier nära 300 000 människor (yrkesutövare, familjemedlemmar och tjänare tillsammans). Hur stor åter den av egentligt skogsarbete levande befolkningen är, låter sig svårigen exakt bestämmas, enär ifrågavarande näring i så stor utsträckning drives som biförvärv till jordbruket, att åtminstone i vissa landsdelar större delen av jordbruksbefolkningen kan anses på ett eller annat sätt delaktig däri. Den rena skogsarbetarkåren med familjer angavs vid 1910 års folkräkning till c:a 94 000 personer; men, som framgår av vad nyss nämnts, ger denna siffra ingen rätt föreställning om skogshanteringens verkliga betydelse för folkhushållningen.

Sveriges resurser på skogsbrukets område belysas av det förhållandet, att av hela landarealen, vatten oräknat, eller tillsammans 41 milj. hektar, utgöras 21·4 milj. hektar eller ungefär 52 procent av skogbärande mark. Av skogsarealen befinna sig c:a 4·9 milj. hektar eller 23·1 procent i allmän ägo. Om storleken av det härå belöpande virkeskapitalet samt dettas avkastning äger man ännu mycket ofullständig kännedom. Detsamma gäller ock den årliga avverkningens omfattning. Uppskattningar, gjorda av olika sakkunniga, hava givit vitt skilda resultat. Att avverkningen sedan länge överstiger den årliga tillväxten, torde vara ett faktum, men sannolikt är, att

vi nalkas den tidpunkt, då detta icke utan våda längre kan fortsättas; d. v. s. en inskränkning i förbrukningen tvingas fram av nödvändigheten. Enligt nyare beräkningar skulle skogarnas nuvarande avkastning icke uppgå till mera än c:a 17 milj. kbm årligen, medan virkesförbrukningen antagligen överstiger 40 milj. kbm. Under förutsättning av god hushållning antages dock, att, därest avverkningen för framtiden bringades i jämvikt med återväxten, den årliga avkastningen skulle kunna drivas upp till 30 å 40 milj. kbm eller mera.

Angående det avverkade virkets användning hava för år 1913 följande belopp angivits som sannolika:¹

Sågat och hyvlat virke	7·8 milj. kbm, motsvarande 12·6 milj. kbm virke ²				
Trämassa, mekanisk	326 000 ton	}	4·8	,	,
" kemisk	860 000 "				
Träkol av ved och avfall	4·3 milj. kbm		5·1	,	,
Övrig förbrukning			18·5	,	,
			Summa 41·0 milj. kbm virke		

Av den angivna »övriga förbrukningen» hava 11·4 milj. kbm ansetts åtgå till husbehovsbränsle. Återstående 7·1 milj. kbm skulle hava förbrukats såsom byggnadsvirke, stängselvirke, järnvägssyllar m. m. samt industribränsle.

Värdet av landets skogar och skogsmarker har vid den för år 1908 gjorda uppskattningen av Sveriges nationalförmögenhet angivits sålunda:

Statens skogar	230 439 000 kronor
Andra allmänna skogar	79 104 000 "
Enskilda skogar	1 247 651 000 "
	<u>Summa 1 557 194 000 kronor</u>

Häri ingår ej värdet av torvmossarna och kalmarkerna, vilket beräknats till resp. c:a 5 132 000 och 13 800 000 eller tillsammans 18 932 000 kronor.

Närmare uppgifter om de träförädlade industrierna och deras historia samt utrikeshandeln med trävaror lämnas nedan å sid. 96 ff.

I allra högsta grad äro dessa industrier baserade på export, varför siffrorna rörande utförseln av hithörande alster giva en rätt god belysning åt såväl dessas kvantitativa utveckling som deras allmänna betydelse för svenskt näringsliv. Några huvudsiffror från det senaste halvseket må här anföras (milj. kronor):

¹ E. Hubendick, Försök till sammanfattning av vårt lands bränslefråga. Sveriges Industrieförbund. 1917.

² Fast mått.

Tab. 18. *Utförseln av skogsprodukter, åren 1871—1913. Milj. kronor.*

Årligen	Utförsel av			Summa	Procent av Sveriges hela utförsel
	oarbetade, sågade och hyvlade trävaror	mera bearbetade trävaror	trämassa		
1871/75	84.7	1.7	1.1	87.5	43.5
1881/85	96.5	3.2	2.0	101.7	41.8
1891/95	113.1	4.8	10.2	128.1	40.3
1901/05	146.2	11.7	33.8	191.7	46.7
1906/10	155.0	10.1	58.9	224.0	43.6
1913	186.9	128.6	99.7	315.2	38.6

¹ Värdet i utförselstatistiken för högt angivet.

Industri och bergshantering.

Den av industri (inkl. hantverk) och bergsbruk levande befolkningens storlek vid skilda tidpunkter har angivits ovan i tab. 1. Därav framgår, att densamma under senaste halvtannat århundrade absolut taget tillväxt med ungefär det tolvdubbla; i förhållande till andra yrkeskategorier tillsammansantagna har den under samma tid mer än fyrdubblats.

Fördelningen på skilda huvudgrupper av industrier var år 1910 enligt detta års folkräkning följande:

Tab. 19. *Industribefolkningens fördelning på skilda tillverkningsgrupper, år 1910.*

Tillverkningsgrupper	Yrkesutövare	Familje-medlemmar och tjänare	Summa
Närings- och njutningsmedeltillverkning	43 128	72 367	115 495
Bearbetning av spånadsämnen, hudar, oljor, gummi m. m.	132 771	146 490	279 261
Trävaru- och pappersindustri	113 697	232 107	345 804
Byggnadsverksamhet, belysning, vattenledning m. m.	73 725	136 049	209 774
Gruvdrift	12 662	28 702	41 364
Mineral- och kemisk-teknisk industri	60 914	135 600	196 514
Metall- och maskinindustri o. dyl.	90 689	162 674	253 363
Grafisk och dylik industri	10 815	10 963	21 778
Ej specificerad industri	26 165	42 092	68 257
Summa	564 566	967 044	1 531 610

Till bergshantering har av ålder i Sverige, på grund av såväl naturliga som administrativa skäl, räknats ej blott brytningen av malmer och

vissa andra mineral utan även bruksrörelsen, d. v. s. den på metallernas utvinnande och första bearbetning riktade förädlingsverksamheten. Dess historia i vårt land går långt tillbaka i tiderna. Redan på 1200-talet fanns flerstädes i den egentliga bergslagen en fullt utbildad bergverksdrift. Sverige är i det hela rikt på malmförekomster av olika slag, främst järn, och tekniken för deras tillgodogörande har tidigt utvecklats till ovanlig höjd. Bergshanteringen har också — i äldre tid ännu mer än nu — varit en för svenskt näringsliv karaktäristisk arbetsgren.

Vad den egentliga tillverkningsindustrien beträffar, nådde väl enstaka grenar därav och särskilt de som sammanhänge med metallbearbetningen redan under storhetstiden upp till en ej föraktlig nivå. Men de ofredsår, som avslutade detta tidevarv, avbröto här gjorda ansatser, och först frihetstidens merkantilistiska politik lade åter grundvalen för den industriella utveckling, som, fortsatt under 1800-talet, i våra dagar slagit ut i full blomstring.

Frånsett enstaka företag, kan man emellertid före 1850-talet knappast tala om någon egentlig storindustri i vårt land. Med nämnda årtionde är det som den moderna industrialismen här begynner sitt genombrott. Inom äldre svenska industrigrenar, sådana som textil-, järnvaru- och pappersindustrierna, förmärkes en verksamhet efter större linjer. Men framför allt anmärkningsvärt är från denna tid sågverksrörelsens framträdande och organiserandet av en sågvaruexport i stort. Senare framväxte nya, betydande industrigrenar: på 1870-talet uppkom den senare så omfattande pappersmasseindustrien, på 1880-talet särskilt sten-, cement-, superfosfat- och elektricitetsindustrierna; 1890-talet är den tid, då sockerindustrien får storindustriell betydelse och då den mekaniska verkstadsindustrien — vilken eljest är att i huvudsak datera från 1840-talet — framträder i främsta planet, åtminstone som exportnärings; 1900-talet slutligen har medfört ett kraftigare liv speciellt på de kemiska industriernas område.

Statistiska källor av växlande värde rörande såväl bergshantering som industri finnas sedan lång tid tillbaka. Rörande den förra avgav bergskollegiet ända sedan mitten av 1600-talet periodiskt berättelser, av vilka i synnerhet de äldre äro mycket upplysande. Fr. o. m. 1833 finnas årliga tryckta redogörelser, till 1858 utgivna av bergskollegium, därefter av kommerskollegium, behandlande med viss utförlighet såväl järnmalmsbrytningen och järnverken som de s. k. ädlare verken (guld-, silver- och kopparverk samt mässingsbruk) och »diverse verk och inrättningar» (kopparhamrar, blysmältverk, koboltverk, svavelbruk, vitriolverk, alunbruk, blyertsverk, brunstensbrott, stenkolsverk m. m.). Från 1850 är antalet arbetare angivet; från 1861 använd drivkraft. Uppfordrad malm av annat slag än järnmalm är redovisad från 1874, fältspatbrytning från 1896. Sistnämnda år infördes ock uppgifter angående bevilningstaxerad inkomst av bergverksdrift samt angående produkternas saluvärde.

Viktiga källor för fabriksindustrien äro alltsedan 1739 de av hallrätterna samt av magistraterna i de städer, som saknade hallrätt, till kommerskollegium ingivna redogörelserna, på grundval av vilka kollegiet utarbetade sina fr. o. m. 1802 årliga berättelser om fabriker och manufakturer (tryckta fr. o. m. 1830). Vid hallrätternas upphörande 1846 överflyttades bestyret med redogörelsens avgivande till länsstyrelserna och magistraterna, varvid det förblev ända till 1896, då den förändringen genom-

fördes, att kommerskollegium ålades på grundval av fabriksidkarnas egna rapporter utarbета sina fabriksberättelser.

Dessa kollegiets berättelser (t. o. m. 1895 »berättelser om fabriker och manufakturer», därefter »berättelser om fabriker och hantverk», fr. o. m. 1913 »berättelser om industri») voro länge skäligen torftiga och framför allt synnerligen ofullständiga, i det att de icke omfattade verk som i någon mån sammanhänge med andra näringsgrenar, såsom jordbruk, fiske, bergsbruk och skogshantering (kvarnar, brännvinsbrännerier, sillsalterier, järnverk, sågverk m. fl.). Där redovisades ej heller krutbruk, som sedan gammalt lytt under krigskollegium, ej heller boktryckerier, som räknades såsom hantverk o. s. v. Och även verk tillhörande grupper, som faktiskt skulle redovisas, voro långt ifrån fullständigt medtagna. En större noggrannhet härutinnan gör sig först gällande i 1891 och 1892 års berättelser, då ock åtskilliga nya fabriksklasser upptogos, nämligen fiskberedningsanstalter, murbruksfabriker, svinslakterier, charkuterivarufabriker, torv- och torvströfabriker, brännvinsbrännerier, destilleringsverk, kalkbruk, krutbruk och punschbryggerier. Med 1896 års berättelse togs ytterligare ett steg framåt i riktning mot större fullständighet, i det att då bl. a. även de stora grupperna kvarnar, bagerier, sågverk och boktryckerier intogos. — Från början inskränkte sig fabriksberättelserna väsentligen till att meddela uppgifter angående antalet verk av skilda slag, personal och tillverkningsvärde samt för vissa varuslag även tillverkningskvantiteter. Småningom genomfördes härutinnan en allt större specifikation. Uppgifter om använda maskiner och redskap meddelades ock redan tidigt, ehuru till största delen av mycket bristfällig eller delvis rent missvisande beskaffenhet. Först med den 1896 genomförda reformen hava användbara uppgifter angående använd drivkraft lämnats. Från 1865 finnas siffror för erlagd bevillning av fabriksrörelse, 1896 ersatta med uppgifter rörande den taxerade inkomsten. Antalet utgjorda dagsverken eller arbetsdagar finnes angivet fr. o. m. 1906. — I 1913 års berättelse, som företer en helt förändrad uppställning, hava åtskilliga nyheter införts, varom nedan på olika ställen meddelas upplysning.

Hantverkerierna voro, så länge skråtvånget bestod, d. v. s. till 1846, skarpt skilda från fabriksindustrien. Sedan har denna gräns bortfallit, och det egentliga hantverket har sammanflutit med den mindre industrien över huvud. I berättelserna om fabriker och manufakturer (resp. om fabriker och hantverk) finnas hantverkerierna särskilt redovisade, därvid fr. o. m. 1868 med åtskillnad på olika yrkesgrupper, men gränsen mellan dem och fabrikena har varit tämligen godtyckligt dragen, ända tills i 1913 års berättelse utsagts, att till egentlig industri därefter bleve att hänföra allenast anläggningar, för vilka uppgivits antingen en arbetsstyrka av i allmänhet minst 10 personer, ett saluvärde å årstillverkningen av minst 10 000 kronor eller en intjänt årlig förädlingslön av minst 3 000 kronor. Att märka är, att hela byggnadsverksamheten fortfarande som hittills hänföres till hantverket.

Statistiken rörande hantverkerierna har grundat sig på utdrag ur mantals- och taxeringslängderna och omfattat endast antalet hantverkare och hantverksarbetare (gesäller och läringar) samt erlagd bevillning, resp. från 1896 för bevillning uppskattad inkomst. De meddelade uppgifterna äro så tillvida bristfälliga, som av arbetspersonalen ej torde medräknats flera än som hos vederbörande arbetsgivare varit mantalsskrivna, en ofullständighet, som för de senare åren blivit alltmera påtaglig. — Årsuppgifter finnas publicerade t. o. m. 1910; därefter endast för år 1915.

Till den omfattning såväl bergshantering som industri och hantverk enligt ovanstående redovisats i den officiella statistiken, må för tiden 1860—1895 utvecklingen i sin helhet belysas genom de i tab. 20 meddelade siffrorna för antalet sysselsatta arbetare och hantverkare. T. o. m. år 1890 kunna dessa tal anses tämligen jämförbara. Därefter hava, som ovan nämnts, vad industrien beträffar, nya grupper upptagits och i övrigt siffrorna fullständiga, vilket verkar förryckande på talserierna.

Tab. 20. Antalet arbetare vid fabriker och bergverk ävensom hantverkare och hantverksarbetare, åren 1861—1895.

Årligen	Antal fabriker	Arbetare vid fabriker och bergverk			Hantverkare	Hantverksarbetare	Summa arbetare och hantverkare
		Fabriker	Bergverk	Summa			
1861/65	2 465	28 617	22 868	51 485	11 031	21 704	84 220
1866/70	2 235	31 601	24 541	56 142	15 954	20 961	93 057
1871/75	2 516	52 207	27 833	80 040	17 138	25 005	122 183
1876/80	2 827	57 423	26 685	84 108	20 519	30 939	135 506
1881/85	2 916	68 627	29 527	98 154	21 229	33 615	152 998
1886/90	3 174	84 482	31 939	116 421	21 926	33 420	171 766
1891/95	4 630	123 856	28 919	152 775	22 952	35 410	211 137
1861	2 604	28 600	22 427	51 027	10 597	20 691	82 315
62	2 521	27 500	22 120	49 620	10 155	21 092	80 867
63	2 473	27 982	22 297	50 279	9 382	21 590	81 251
64	2 411	28 918	23 489	52 407	10 531	21 559	84 497
65	2 315	30 085	24 009	54 094	14 490	23 585	92 169
66	2 327	31 322	24 224	55 546	15 631	23 193	94 370
67	2 258	30 797	23 352	53 649	16 294	21 928	91 871
68	2 217	30 242	24 144	54 386	16 058	20 254	90 698
69	2 189	31 555	25 081	56 636	15 883	19 803	92 322
70	2 183	34 587	25 906	60 493	15 906	19 626	96 025
1871	2 305	40 420	25 683	66 103	15 892	21 162	103 157
72	2 356	46 556	26 951	73 507	16 334	23 051	112 892
73	2 549	53 334	28 624	81 958	17 176	25 329	124 463
74	2 651	59 654	28 557	88 211	17 744	27 051	133 006
75	2 719	61 069	29 351	90 420	18 544	28 434	137 398
76	2 825	61 414	28 621	90 035	19 790	30 165	139 990
77	2 868	60 589	27 263	87 852	20 477	31 170	139 409
78	2 828	55 315	25 402	80 717	20 833	31 099	132 649
79	2 806	52 459	24 775	77 234	20 850	30 559	128 648
80	2 807	57 340	27 364	84 704	20 644	31 702	137 050
1881	2 825	62 800	29 503	92 303	21 894	33 936	147 683
82	2 915	66 844	29 322	96 166	21 348	34 380	151 894
83	2 938	69 198	29 842	99 040	21 358	32 484	152 877
84	2 924	71 317	30 122	101 439	20 771	33 472	155 682
85	2 976	72 980	28 846	101 826	21 274	33 806	156 906
86	3 118	74 181	29 347	103 528	21 761	33 360	158 649
87	3 087	74 467	29 348	103 815	21 887	33 605	159 307
88	3 159	82 196	31 794	113 990	21 771	32 699	168 400
89	3 254	93 266	33 979	127 245	21 865	33 811	182 921
90	3 251	98 301	35 227	133 528	22 344	33 623	189 495
1891	3 945	111 424	35 340	146 764	22 526	34 480	203 770
92	4 471	114 852	31 709	146 561	22 640	33 981	203 182
93	4 764	122 031	25 811	147 842	22 716	34 682	205 240
94	4 886	130 206	25 452	155 658	23 209	36 424	215 291
95	5 083	140 766	26 284	167 050	23 671	37 481	228 202

Motsvarande tal för åren 1896—1915 innehållas i tab. 21.

Tab. 21. Antalet arbetare vid fabriker och bergverk ävensom hantverkare och hantverksarbetare, åren 1896—1915.

Årligen	Arbetare vid fabriker och bergverk			Hantverkare	Hantverksarbetare	Summa arbetare och hantverkare
	Fabriker	Bergverk	Summa			
1896/00	238 244	29 292	267 536	40 563	40 178	348 277
1901/05	271 096	30 869	301 965	52 818	47 478	402 261
1906 10	297 118	30 894	328 012	59 167	52 894	440 078
1911/15	315 859	39 551	355 410	.	.	.
1896	202 293	27 994	230 287	35 965	35 616	301 868
97	220 202	28 590	248 792	39 274	39 267	327 833
98	245 720	29 324	275 044	40 711	40 181	355 936
99	257 526	29 814	287 340	42 350	43 023	372 713
1900	265 479	30 738	296 217	44 517	42 805	383 539
1901	262 229	30 776	293 005	48 038	44 315	385 358
02	263 244	30 750	293 994	51 089	45 319	390 402
03	271 157	30 731	301 888	53 077	47 741	402 706
04	277 853	30 869	308 722	54 831	49 005	412 558
05	280 995	31 232	312 217	57 053	51 010	420 280
1906	295 808	31 867	327 675	55 603	53 070	436 348
07	303 029	31 700	334 729	56 811	53 173	444 718
08	295 392	31 754	327 146	58 575	51 951	437 672
09	289 205	29 157	318 362	61 362	52 484	432 208
10	302 157	29 990	332 147	63 485	53 793	449 425
1911	304 586	30 579	335 165	.	.	.
12	310 437	31 921	342 358	.	.	.
13	² 316 528	² 44 216	360 744	.	.	.
14	320 671	44 174	364 845	.	.	.
15	327 073	46 863	373 936	72 471	49 840	496 247

¹ Därav 7 579 arbetare vid träkolsverk, vilken industrigrupp ej förut redovisats.

² Fabriksarbetare vid bergverk fr. o. m. 1913 sammanförda med övriga bergverksarbetare.

³ Därav 4 007 arbetare vid mejerier, 2 946 arbetare vid statsjärnvägarnas reparationsverkstäder och 830 arbetare vid vattenledningsverk, vilka industrigrupper ej förut redovisats.

Beträffande tillverkningarna kunna, vad fabrikerna angår, sammanlagda värden meddelas ända från hithörande årsstatistikens begynnelse; för bergverken allenast från 1896. Sådana sammanlagda tillverkningsvärden innesluta givetvis åtskilliga olikformigheter och dubbelräkningar, men kunna, i den mån förfarandet vid uppgifternas sammanställande skett likformigt år från år, ändock giva en rätt upplysande bild av utvecklingsgången och de växlande konjunkturerna.

För åren 1836—95 innehåller tab. 22 en sammanställning av fabriksberättelsernas totala tillverkningssiffror.

Tab. 22. Värdet å fabriksindustriens tillverkningar, åren 1836—1895.

Årligen	Kronor	År	Kronor	År	Kronor	År	Kronor
1836/40 . .	20 059 000	1836 . .	19 163 000	1856 . .	61 863 000	1876 . .	173 095 000
1841/45 . .	24 124 000	37 . .	19 370 000	57 . .	65 764 000	77 . .	167 605 000
1846/50 . .	32 244 000	38 . .	19 886 000	58 . .	54 143 000	78 . .	145 211 000
1851/55 . .	42 129 000	39 . .	20 678 000	59 . .	60 332 000	79 . .	134 210 000
		40 . .	21 200 000	60 . .	69 109 000	80 . .	152 813 000
1856/60 . .	62 242 000	1841 . .	21 766 000	1861 . .	74 607 000	1881 . .	168 021 000
1861/65 . .	71 694 000	42 . .	22 938 000	62 . .	70 427 000	82 . .	186 312 000
1866/70 . .	82 966 000	43 . .	24 745 000	63 . .	66 535 000	83 . .	191 038 000
1971/75 . .	143 912 000	44 . .	25 215 000	64 . .	71 088 000	84 . .	191 373 000
		45 . .	25 958 000	65 . .	75 811 000	85 . .	191 470 000
1876/80 . .	154 587 000	1846 . .	27 013 000	1866 . .	83 748 000	1886 . .	189 827 000
1881/85 . .	185 643 000	47 . .	29 892 000	67 . .	79 179 000	87 . .	191 500 000
1886/90 . .	219 961 000	48 . .	32 020 000	68 . .	77 301 000	88 . .	209 009 000
1891/95 . .	353 661 000	49 . .	35 203 000	69 . .	82 321 000	89 . .	239 548 000
		50 . .	37 092 000	70 . .	92 281 000	90 . .	269 919 000
		1851 . .	37 055 000	1871 . .	105 236 000	1891 . .	1247 844 000
		52 . .	36 973 000	72 . .	126 312 000	92 . .	2331 621 000
		53 . .	38 069 000	73 . .	146 869 000	93 . .	350 437 000
		54 . .	44 408 000	74 . .	168 413 000	94 . .	579 745 000
		55 . .	54 141 000	75 . .	172 728 000	95 . .	418 658 000

¹ Ökningen beror delvis på fullständigare uppgifter.

² Därav c:a 36·7 milj. kr. för fabriksgrupper, som förut ej redovisats i statistiken.

Tab. 23 lämnar motsvarande tal för åren fr. o. m. 1896 ävensom värdesiffror för bergverksprodukterna. Denna tabell innesluter dubbelräkningar i avsevärt större omfattning än den föregående, enär i statistiken fr. o. m. nämnda år konsekvent det förfarande tillämpats, som endast i mindre mån förekommit tidigare, att värdet å framställda mellanprodukter och halvfabrikat, som inom landet (även vid ett och samma industriföretag) ytterligare förädlats, såvitt möjligt i sin helhet medräknats. Särskilt betydande äro dubbelräkningarna för bergshanteringsens vidkommande.

För en översikt av de olika industrigrenarnas relativa betydelse och förskjutningarna härutinnan torde lämpligen siffrorna för arbetarantalet böra läggas till grund; att här jämföra tillverkningsvärdena bleve otvivelaktigt synnerligen missvisande. En summarisk uppdelning av arbetarantalet femårsvis på några huvudgrupper ges i tab. 24. Procenttalen hänföra sig till summorna för de industrigrupper, som före 1896 varit föremål för redovisning. Såsom ovan nämnts, äro emellertid dessa summor för åren 1891—95 ej fullt jämförbara med de föregående årssummorna.

Beträffande de redovisade arbetarsiffrorna må anmärkas, att desamma avse att angiva medeltalet arbetare under den tid av året, verksamheten vid resp. verk varit i gång. En följd härav är, att säsongindustrierna i jämförelse med de industrier, som pågå året om, framträda med proportionsvis högre siffror än som motsvarar det faktiskt utförda arbetet, för vars uppskattning

Tab. 23. Värdet å industriens och bergshanteringens produkter, åren 1896—1916.

Årligen	Fabrikstillverk- ningar	Gruv- brytnings- produkter	Andra bergverks- produkter	Summa
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1896/00	871 708 000	16 571 000	147 393 000	1 085 672 000
1901/05	1 116 038 000	24 006 000	149 563 000	1 289 607 000
1906/10	1 463 073 000	35 790 000	176 826 000	1 675 689 000
1911/15	1 968 591 000	.	.	2 377 969 000
1896	693 681 000	13 192 000	127 209 000	834 082 000
97	783 107 000	14 196 000	137 600 000	934 903 000
98	¹ 887 924 000	16 044 000	135 948 000	1 039 916 000
99	949 635 000	19 151 000	153 153 000	1 121 9 9 000
1900	1 044 196 000	20 273 000	183 053 000	1 247 522 000
1901	1 025 216 000	19 426 000	144 134 000	1 188 776 000
02	1 053 541 000	19 795 000	144 882 000	1 218 218 000
03	1 116 247 000	22 676 000	146 268 000	1 285 191 000
04	1 179 306 000	27 798 000	149 933 000	1 357 037 000
05	1 205 880 000	30 333 000	162 599 000	1 398 812 000
1906	1 382 507 000	34 432 000	180 506 000	1 597 445 000
07	1 496 873 000	35 548 000	194 526 000	1 726 947 000
08	1 445 555 000	34 814 000	175 486 000	1 655 855 000
09	1 387 252 000	29 715 000	136 923 000	1 553 890 000
10	1 603 176 000	44 441 000	196 691 000	1 844 308 000
1911	1 651 057 000	51 849 000	200 155 000	1 903 061 000
12	1 778 373 000	58 327 000	225 900 000	2 062 600 000
13	² 1 940 843 000	.	.	² 2 422 231 000
14	² 1 974 892 000	.	.	² 2 428 423 000
15	² 2 497 789 000	.	.	3 073 528 000

¹ Därav 9 645 000 kr. för träkolsverken, som ej förut redovisats i statistiken.

² Kalkylerade värden.

³ Därav 82 279 000 kr. för mejerier och 4 855 000 kr. för vattenledningsverk, vilka grupper ej förut redovisats i statistiken. Dessa summor ingå ej i kolumnen fabrikstillverkningar.

även fordras kännedom om antalet arbetsdagar. Uppgifter härom meddelas i statistiken först fr. o. m. år 1906. Tab. 25 ger för några huvudgrupper av industrier samt för industrien i dess helhet en sammanställning av hithörande data.

Av övrigt upplysningsmaterial, som den svenska industristatistiken sedan längre tid tillbaka meddelat, märkas uppgifter om erlagd bevillning för inkomst av industri och hantverk, fr. o. m. 1896 ersatta med uppgifter angående det för bevillning taxerade inkomstbeloppet. Värdet av dessa siffror förringas i någon mån genom den osäkerhet, som ända till år 1908 härskat rörande taxeringsåret. Enligt dittills gällande bevillningsföordningar skulle varje års taxering avse det löpande årets inkomst, men hänsyn vid uppskattningen tagas jämväl till inkomsten föregående år. Sannolikt är, att härvid storleken av föregående årets inkomst fått spela en

Tab. 24. Antalet arbetare inom viktigare industrier, åren 1871—1915.

Årligen	Industrier, som redovisats före 1896													Indu- strier, ej redovi- sade före 1896 (kvarnar, bagerier, sågverk, bok- trycke- rier)
	Soc- ker- bruk	Bryg- gerier	Tex- til- o. be- kläd- nads- indu- stri	Snic- keri- o. likn. fabri- ker	Pap- pers- masse- fabri- ker o. pap- pers- bruk	Tänd- sticks- fabri- ker	Sten- hugge- rier	Tegel-, ler- varu-, kakel- o. pors- lins- fabri- ker	Glas- bruk	Järn- gruvor	Järn- och metall- indu- stri ¹	Övriga indu- strier	Summa	
Absoluta tal														
1871/75	1 592	735	14 841	1 137	3 229	3 578	794	3 260	1 659	6 439	28 831	13 945	80 040	.
1876/80	1 198	1 565	14 322	1 952	3 369	3 755	1 443	4 250	1 909	4 883	30 234	15 228	84 108	.
1881/85	1 448	2 298	15 763	2 670	4 260	4 920	1 270	5 784	2 171	6 210	36 487	14 873	98 154	.
1886/90	2 530	3 556	18 237	4 240	5 843	5 059	2 206	6 640	2 483	6 257	40 915	18 455	116 421	.
1891/95	4 445	4 368	22 736	6 373	8 731	5 494	5 157	9 883	3 644	7 301	47 998	26 645	152 775	.
1896/00	6 888	5 850	34 855	9 612	11 435	5 697	9 948	13 407	4 952	9 083	61 941	43 374	217 042	50 494
1901/05	8 060	6 640	38 491	11 758	14 921	5 997	11 715	14 666	5 277	10 287	67 520	53 420	248 752	53 213
1906/10	8 796	6 335	41 797	12 597	19 466	6 599	12 538	13 882	5 066	10 110	77 169	61 165	275 520	52 492
1911/15	8 442	5 788	44 127	11 933	22 994	7 172	13 328	11 518	5 320	11 318	90 582	66 861	299 333	56 027
Procent av hela redovisade arbetarantalet														
1871/75	2.0	0.9	18.5	1.4	4.1	4.5	1.0	4.1	2.0	8.1	36.0	17.4	100.0	.
1876/80	1.4	1.9	17.0	2.3	4.0	4.5	1.7	5.1	2.3	5.8	35.9	18.1	100.0	.
1881/85	1.5	2.3	16.1	2.7	4.3	5.0	1.3	5.9	2.2	6.3	37.2	15.2	100.0	.
1886/90	2.2	3.1	15.7	3.6	5.0	4.3	1.9	5.7	2.1	5.4	35.1	15.9	100.0	.
1891/95	2.9	2.8	14.9	4.2	5.7	3.6	3.4	6.5	2.4	4.8	31.4	17.4	100.0	.
1896/00	3.2	2.7	16.0	4.4	5.3	2.6	4.6	6.2	2.3	4.2	28.5	20.0	100.0	.
1901/05	3.3	2.7	15.5	4.7	6.0	2.4	4.7	5.9	2.1	4.1	27.1	21.5	100.0	.
1906/10	3.2	2.3	15.2	4.6	7.1	2.4	4.5	5.0	1.8	3.7	28.0	22.2	100.0	.
1911/15	2.8	1.9	14.7	4.0	7.7	2.4	4.5	3.8	1.8	3.8	30.3	22.3	100.0	.

¹ Arbetare vid guld- och silvervaru- samt instrument- och urfabriker ej medräknade.

Tab. 25. Antal arbetare och utgjorda dagsverken inom särskilda grupper av industrier, åren 1906—15.

År	Hela in- dustrien och bergs- hante- ringen	Livs- medels- industri	Textil- och be- klädnads- industri	Läder-, hår- och gummi- varu- industri	Trävaru- industri	Trämasse- och pappers- industri	Pappers- varu- och grafisk industri	Kemisk- teknisk industri	Mineral- industri	Gravor ¹	Metall- och maskin- industri	Kraft- och belys- nings- verk
<i>Antal arbetare</i>												
1906	327 675	34 213	41 993	10 985	55 201	17 220	11 601	11 892	46 225	14 767	81 093	2 485
07	334 729	33 875	42 033	11 090	56 049	18 869	11 845	12 274	46 569	14 204	85 215	2 706
08	327 146	34 090	40 773	10 473	51 263	20 323	12 219	12 591	44 580	14 628	83 440	2 766
09	318 362	34 042	41 325	11 274	48 801	19 540	12 162	12 382	44 338	13 238	78 488	2 772
10	332 147	34 044	42 965	12 184	53 183	21 382	12 384	12 549	45 856	13 775	80 901	2 924
1911	335 165	33 923	42 633	12 009	53 486	21 077	12 832	12 442	46 669	14 216	82 781	3 097
12	342 358	33 706	43 630	12 280	52 054	22 606	13 115	12 557	46 842	14 658	87 350	3 560
13	² 360 744	31 861	43 755	12 835	57 680	23 522	13 763	14 398	42 052	15 718	97 070	3 253
14	364 845	33 558	44 769	13 927	55 932	23 350	13 999	14 808	41 161	15 396	99 052	3 895
15	363 864	32 246	44 557	14 796	55 176	23 439	14 259	15 926	35 416	16 678	102 553	4 384
<i>Antal utgjorda dagsverken</i>												
1906	87 185 000	8 311 000	11 986 000	2 996 000	13 918 000	4 914 000	3 436 000	3 336 000	10 393 000	3 900 000	23 230 000	765 000
07	89 433 000	8 412 000	12 137 000	3 174 000	13 468 000	5 377 000	3 474 000	3 446 000	10 743 000	3 880 000	24 509 000	813 000
08	86 013 000	8 265 000	11 431 000	2 755 000	12 437 000	5 724 000	3 485 000	3 588 000	10 142 000	3 915 000	23 428 000	843 000
09	76 905 000	7 993 000	10 864 000	2 943 000	9 983 000	5 116 000	3 386 000	3 251 000	9 305 000	2 985 000	20 248 000	831 000
10	88 044 000	8 100 000	12 270 000	3 427 000	13 036 000	6 145 000	3 621 000	3 502 000	10 474 000	3 661 000	22 918 000	890 000
1911	88 927 000	8 255 000	12 236 000	3 332 000	12 978 000	6 093 000	3 777 000	3 362 000	10 635 000	3 813 000	23 503 000	943 000
12	92 370 000	8 164 000	12 574 000	3 566 000	12 757 000	6 639 000	3 884 000	3 574 000	11 050 000	3 962 000	25 109 000	1 091 000
13	96 035 000	7 795 000	12 553 000	3 621 000	14 075 000	6 822 000	4 053 000	4 017 000	10 141 000	4 263 000	27 705 000	990 000
14	³ 95 384 000	8 077 000	12 483 000	3 867 000	13 720 000	6 462 000	4 072 000	4 077 000	9 171 000	4 060 000	27 850 000	1 192 000
15	97 070 000	7 564 000	12 777 000	4 221 000	13 529 000	6 621 000	4 175 000	4 503 000	8 099 000	4 552 000	29 338 000	1 346 000

¹ Inkl. fältspats- och kvartsbrott.² Fr. o. m. 1913 ingå i summorna mejerier och vattenledningsverk, som emellertid äro uteslutna i efterföljande kolumner. För mejerierna redovisades 1913 4 007 arbetare, för vattenledningsverken 830.³ Dagsverkssiffror för vattenledningsverken ingå fr. o. m. 1914.

avgörande roll och att alltså det i statistiken för ett visst år angivna bevilnings- resp. inkomstbeloppet i huvudsak avser rörelsen under nästföregående år. Enligt den fr. o. m. 1908 genomförda reformen har frågan slutgiltigt avgjorts så, att all taxering skall avse inkomsten under det kalenderår eller avslutade räkenskapsår, som föregår taxeringsåret. I tabb. 26 och 27, som i sammandrag återgiva ifrågavarande uppgifter för såväl industri och bergshantering som hantverk (bergshantering dock först fr. o. m. 1896), äro emellertid bevilnings- och inkomstbeloppen hänfödda till de år, varunder de uppförts i statistiken; de avse sålunda i allmänhet rörelsen under året näst före redovisningsåret. Bevillningen utgick under hela den tid tab. 26 avser med 1 % av den taxerade inkomsten.

Uppgifterna i statistiken angående inom industrien använd drivkraft äro, som ovan nämnts, först fr. o. m. år 1896 eller rättare från 1897, enär 1896 års siffror förete uppenbara oriktigheter, av användbar beskaffenhet. Fullständigt meddelas de använda primärmotorernas hästkrafttal dock ej förrän 1908 (enär dessförinnan upptagits även ett antal motorer »utan uppgiven styrka»), och de elektriska motorernas hästkrafttal upptages först 1906. Hästkrafttalet torde i regel avse resp. motorers maximieffekt, ej den utnyttjade effekten. Angående användningstiden under resp. redogörelseår lämnas ingen upplysning. I allmänhet torde samtliga motorer medtagits, som under någon del av året varit i bruk.

Drivkraftens fördelning på direkt drift av maskiner och apparater och på drift av elektriska generatorer anges i industriberättelserna fr. o. m. 1897, i bergsberättelserna fr. o. m. 1906 (resp. för gruvor fr. o. m. 1910).

Översikter rörande den använda drivkraften inom industri och bergshantering tillsammans tagna lämnas här nedan i tabb. 28 och 29. Av dessa framgår särskilt den utomordentligt starka tillväxten i användning av elektrisk kraft, i främsta rummet sammanhängande med den ökade omfattning, vari vattenkraften tagits i anspråk för elektricitetsalstring.

Nedanstående tal visa, att ökningen i användningen av mekanisk kraft inom industrien under senaste tjuguårsperiod har varit avsevärt mycket större än ökningen i använd mänsklig arbetskraft, en utveckling hän emot en alltmer genomförd maskinteknik, som ju är i hög grad kännetecknande för modern industri.

Antal hkr per 1000 arbetare:

År 1897	1 324 hkr.
» 1901	1 579 »
» 1906	1 980 »
» 1911	2 841 »
» 1915	3 532 »

Ett annat karaktäristiskt drag hos den nyaste tidens industriella utveckling är den markerade tendensen till stordrift, yttrande sig i en ökning av företagsenheternas genomsnittliga storlek. Visserligen har härigenom de små företagens antal i allmänhet icke absolut taget förminskats, men

Tab. 26. *Erlagd bevilning för inkomst av industri och hantverk, åren 1866—95.*
Kronor.

Årligen ¹	Fabriker	Hant- verkerier	Summa	Årligen	Fabriker	Hant- verkerier	Summa
1866/70	65 671	72 719	138 390	1878	151 313	130 775	282 088
1871/75	121 836	87 004	208 840	79	133 042	126 813	259 855
1876/80	149 362	127 578	276 940	80	139 721	131 850	271 571
1881/85	167 651	144 023	311 674	1881	160 713	141 246	301 959
1886/90	184 519	135 219	319 738	82	172 996	143 762	316 759
1891/95	279 130	131 944	411 074	83	172 883	141 476	314 359
1866	71 717	81 485	153 202	84	165 405	144 201	309 606
67	57 596	77 286	134 882	85	166 256	149 432	315 688
68	66 638	70 212	137 750	1886	158 448	135 099	294 447
69	66 141	68 493	134 634	87	166 532	139 327	305 859
70	66 363	66 168	132 481	88	171 892	134 632	306 524
1871	75 799	67 209	143 008	89	196 764	132 097	328 861
72	100 364	74 413	174 777	90	228 961	134 040	363 001
73	128 526	87 307	215 833	1891	257 254	130 487	387 741
74	146 532	98 588	245 120	92	249 406	128 686	378 092
75	157 961	107 505	265 466	93	262 447	130 737	393 184
1876	157 519	119 567	277 086	94	322 202	132 901	455 103
77	165 215	128 887	294 102	95	304 341	136 910	441 251

¹ De redovisade bevilningsbeloppen avse i huvudsak inkomsten av rörelsen under året näst före redovisningsåret.

Tab. 27. *Bevilningstaxerad inkomst av industri, bergshantering och hantverk, åren 1896—1915.* Kronor.

Årligen ¹	Fabriker	Bergverk	Summa för fabriker och bergverk	Hant- verkerier	Summa för fabriker, bergverk och hantverkerier
1896/00	65 741 918	10 853 560	76 595 478	23 237 280	99 832 758
1901/05	73 707 692	11 345 508	85 053 200	32 172 153	117 225 353
1906/10	86 216 982	16 096 026	102 313 008	39 628 735	141 941 743
1911/15	107 522 249	32 842 413	140 364 662		
1896	53 423 233	6 355 895	59 779 128	19 087 990	78 867 118
97	56 941 473	10 650 272	67 591 745	21 790 508	89 382 253
98	69 595 309	11 449 504	81 044 813	23 199 152	104 243 965
99	74 204 205	12 086 189	86 290 394	25 329 407	111 619 801
1900	74 545 372	13 725 939	88 271 311	26 779 345	115 050 656
1901	75 220 148	13 582 986	88 803 134	29 345 238	118 148 372
02	69 415 912	9 575 111	78 991 023	30 629 427	109 620 450
03	69 938 676	10 929 560	80 868 236	31 870 641	112 738 877
04	76 000 331	10 227 311	86 227 642	33 112 102	119 339 744
05	77 963 392	12 412 573	90 375 965	35 903 355	126 279 320
1906	85 665 759	14 163 800	99 829 559	36 970 470	136 800 029
07	92 316 531	20 238 989	112 555 520	38 393 815	150 949 335
08	92 777 043	18 587 205	111 364 248	40 968 390	152 332 638
09	81 545 374	15 027 482	96 572 856	40 816 279	137 389 135
10	78 780 203	12 462 655	91 242 858	40 994 722	132 237 580
1911	96 348 449	25 075 328	121 423 777		
12	93 403 266	29 824 211	123 227 477		
13 ²	101 981 266	35 932 654	137 913 920		
14	117 214 885	43 881 829	161 096 714		
15	128 663 381	29 498 043	158 161 424	49 171 587	207 333 011

¹ De redovisade inkomstbeloppen avse i huvudsak rörelsen under året näst före redovisningsåret.

² Inkomsten av manufaktur- och verkstadsarbeten vid järnverken är fr. o. m. 1913 hänförd under bergverk, tidigare under fabriker.

Tab. 28. Inom industri och bergshantering använda primärmotorer, åren 1897—1915. Styrka i effektiva hästkrafter.

Årligen	Absoluta tal				Procent		
	Vatten- turbiner och vatten- hjul	Ång- maskiner	Olje- och gas- motorer	Summa	Vatten- turbiner och vatten- hjul	Ång- maskiner	Olje- och gas- motorer
1897/1900	226 406	146 593	4 466	377 465	60·0	38·8	1·2
1901/1905	309 153	209 748	9 490	528 391	58·5	39·7	1·8
1906/1910	440 089	296 670	24 220	760 979	57·8	39·0	3·2
1911/1915	710 687	389 528	44 474	1 144 689	62·1	34·0	3·9
1897	206 972	119 728	2 816	329 516	62·8	36·3	0·9
98	217 929	137 541	3 950	359 420	60·6	38·3	1·1
99	228 014	154 995	5 244	388 253	58·7	39·9	1·4
1900	252 707	174 107	5 855	432 669	58·4	40·2	1·4
01	269 127	186 980	6 444	462 551	58·2	40·4	1·4
02	290 515	195 565	7 433	493 513	58·9	39·6	1·5
03	309 261	208 363	9 050	526 674	58·7	39·6	1·7
04	331 499	225 546	11 420	568 465	58·3	39·7	2·0
05	345 364	232 286	13 103	590 753	58·6	39·8	2·2
06	375 920	256 839	15 941	648 700	57·9	39·6	2·5
07	397 633	282 255	20 155	700 043	56·8	40·3	2·9
08	419 649	292 860	24 116	736 625	57·0	39·7	3·3
09	461 580	318 754	27 812	808 146	57·1	39·4	3·5
1910	545 663	332 641	33 075	911 379	59·9	36·5	3·9
11	572 779	343 715	35 580	952 074	60·2	36·1	3·7
12	687 707	373 349	40 504	1 101 560	62·4	33·9	3·7
13	704 546	392 139	42 219	1 138 904	61·9	34·4	3·7
14	744 235	416 014	49 615	1 209 864	61·5	34·4	4·1
15	844 168	422 421	54 454	1 321 043	63·9	32·0	4·1

Tab. 29. Motorer, använda för drivande av elektricitetsgeneratorer, samt elektriska motorer, åren 1897—1915. Styrka i effektiva hästkrafter.¹

Årligen	Absoluta tal				Procent av samtliga motorer inom resp. grupp				Elektri- ska mo- torer
	Vat- ten- tur- biner	Ång- ma- skiner	Olje- och gas- moto- rer	Sum- ma	Vat- ten- tur- biner	Ång- ma- skiner	Olje- och gas- moto- rer	Sum- ma	
1897	(8 465)	(11 627)	.	(20 092)	4·1	9·7	.	6·1	.
1901	(44 149)	(30 239)	.	(74 388)	16·4	16·2	.	16·1	.
1906	122 974	57 993	.	180 967	32·7	22·6	.	27·9	117 264
07	147 978	71 662	5 750	225 390	37·2	25·4	28·5	32·2	149 956
08	166 521	81 798	9 292	257 611	39·7	27·9	38·5	35·0	192 926
09	215 204	106 104	11 768	333 076	46·6	33·3	42·3	41·2	219 510
1910	292 241	116 435	16 408	425 084	53·6	35·0	49·6	46·6	276 699
11	318 640	119 622	18 561	456 823	55·6	34·8	52·2	48·0	310 426
12	438 331	150 274	24 136	612 741	63·7	40·3	59·6	55·6	357 125
13	478 235	172 140	24 921	675 296	67·9	43·9	59·0	59·3	431 695
14	518 703	189 159	30 295	738 157	69·7	45·5	61·1	61·0	492 440
15	621 075	210 341	35 708	867 124	73·6	49·8	65·6	65·6	568 540

¹ Uppgifterna för åren 1897—1909 äro delvis kalkylerade. För åren 1906—09 gäller detta dock endast motorer använda vid gruvorna.

vid sidan av dem har framväxt ett ökat antal storföretag, som absorberat en procentuellt allt större andel av de disponibla produktionskrafterna. Undersökningar rörande industriföretagens storlek med hänsyn till arbetspersonalen föreligga för åren 1896 och 1906 samt med hänsyn till såväl personal som tillverkningsvärde för år 1913.

Ett utdrag av dessa i resp. industrierättelser införda undersökningar¹ lämnas i tabb. 30 och 31. Uppgifterna för åren 1896 och 1906 å ena sidan

Tab. 30. Industrianläggningarna fördelade i storleksgrupper efter arbetarantalet, åren 1896, 1906 och 1913.

Storleksgrupper	1896			1906			1913		
	Antal arbets- ställen	Antal arbetare		Antal arbets- ställen	Antal arbetare		Antal arbets- ställen	Antal arbetare	
		Absoluta tal	%		Absoluta tal	%		Absoluta tal	%
Arbetsställen med 10 arbetare och därunder	4 659	17 913	7.78	5 338	22 115	6.75	4 725	21 016	5.88
11—50 arbetare .	2 111	49 974	21.72	2 861	67 996	20.75	2 943	69 780	19.34
51—100 „ . .	457	32 829	14.27	658	47 075	14.37	641	45 083	12.50
101—200 „ . .	277	38 793	16.85	404	56 956	17.38	411	58 464	16.21
201—500 „ . .	187	56 538	24.57	262	80 634	24.61	306	92 402	25.61
501—1 000 „ .	36	24 667	10.72	50	34 443	10.51	65	43 017	11.92
Över 1 000 „ .	7	9 403	4.09	14	18 456	5.63	22	30 982	8.59
Summa	7 734	230 117	100.00	9 587	327 675	100.00	9 113	360 744	100.00

och för 1913 å den andra äro ej fullt jämförbara vad den lägsta storleksklassen beträffar, i det att fr. o. m. 1913 ett antal småföretag utgallrats ur statistiken, vilka enligt förut tillämpade principer skolat medtagas (sannolikt c:a 1 500 st. med en arbetarpersonal av 4 å 5 000 man), medan å andra sidan från nämnda år medtagits bl. a. mejerier, vilka visserligen även till allra största delen falla inom lägsta storleksgruppen, men vilkas antal och personal dock icke fullt uppväger de utgallrade småföretagens. Den nämnda ökade övervikten för storföretagen framträder emellertid i tabellerna fullt otvetydigt. — I den mån koncentrationsrörelser förekommit i form av sammanslutningar av skilda företag i mer eller mindre monopoliserande syfte, utan att dock driften sammanförts till större fristående arbetsföretag, kan statistisk belysning för närvarande ej givas däråt. En sådan utveckling har emellertid, enligt vad känt är, särskilt under senaste år försiggått i mycket stor omfattning.

För mera detaljerade uppgifter angående särskilda industrigrenar hänvisas till framställningen nedan å sid. 87 ff.

¹ Siffrorna för 1896 och 1906 återfinnas i 1907 års industrierättelse.

Tab. 31. Anläggningarna inom viktigare industrigrenar, fördelade

Industrigrupper	År	10 arbetare och därunder		11—50 arbetare		51—100 arbetare	
		Antal arbetsställen	Antal arbetare	Antal arbetsställen	Antal arbetare	Antal arbetsställen	Antal arbetare
Sockerindustri ¹	1896	—	—	—	—	4	317
	1906	—	—	—	—	—	—
	1913	—	—	—	—	2	177
Tobaksindustri	1896	32	129	37	971	15	1 121
	1906	38	203	39	940	23	1 676
	1913	18	129	31	775	9	680
Textil- och beklädnadsindustri . .	1896	328	1 177	143	3 622	43	3 112
	1906	179	904	151	3 922	75	5 593
	1913	110	614	181	4 907	75	5 385
Läder- och hårindustri	1896	538	1 519	61	1 508	9	657
	1906	330	963	86	2 149	26	1 846
	1913	147	631	93	2 395	34	2 398
Sågverka- och snickeriindustri ¹ .	1896	572	2 903	418	9 500	80	5 981
	1906	777	4 837	689	15 567	131	9 123
	1913	607	4 188	773	17 383	129	8 860
Trämasse- och pappersindustri .	1896	28	165	59	1 643	36	2 597
	1906	17	92	54	1 501	42	3 150
	1913	19	119	51	1 531	35	2 691
Grafisk industri	1896	127	826	121	2 391	16	1 028
	1906	170	1 079	181	3 664	19	1 475
	1913	174	1 152	201	4 084	25	1 714
Tändsticksindustri	1896	2	12	3	43	5	354
	1906	—	—	1	20	5	343
	1913	—	—	1	38	3	247
Annan kemisk-teknisk industri .	1896	144	483	74	1 693	11	800
	1906	147	612	68	1 639	13	981
	1913	155	700	75	1 763	18	1 250
Stenhuggerier ¹	1896	74	447	91	2 443	25	1 745
	1906	110	705	163	4 199	39	2 665
	1913	57	390	93	2 252	20	1 322
Glasindustri	1896	2	2	28	1 051	12	798
	1906	5	25	23	783	14	993
	1913	11	73	27	894	14	955
Gruvindustri	1896	33	217	92	2 325	30	2 137
	1906	42	245	84	2 157	30	2 268
	1913	22	117	53	1 465	24	1 738
Järn- och metall- samt mekanisk verkstadsindustri	1896	371	1 895	436	10 434	100	7 217
	1906	413	2 298	518	12 702	146	10 540
	1913	398	2 530	556	13 456	141	9 988

¹ Siffrorna för 1896 och 1906 äro ej fullt jämförbara med dem för 1913.

i storleksgrupper efter arbetarantalet, åren 1896, 1906 och 1913.

101—200 arbetare		201—500 arbetare		501—1 000 arbetare		Över 1 000 arbetare		Summa	
Antal arbets- ställen	Antal arbetare	Antal arbets- ställen	Antal arbetare	Antal arbets- ställen	Antal arbetare	Antal arbets- ställen	Antal arbetare	Antal arbets- ställen	Antal arbetare
4	690	15	4 577	1	581	—	—	24	6 165
2	237	22	7 535	1	895	—	—	25	8 667
2	364	23	7 174	—	—	—	—	27	7 715
7	897	3	959	—	—	—	—	94	4 077
9	1 279	1	236	1	543	—	—	111	4 877
5	646	4	1 278	—	—	1	1 198	68	4 706
45	6 485	30	9 273	7	4 976	2	2 234	598	30 879
70	9 740	42	13 209	10	6 222	2	2 149	529	41 739
70	10 036	44	12 956	10	6 569	3	3 288	493	43 755
9	1 150	1	286	—	—	—	—	618	5 120
17	2 329	6	1 668	1	505	—	—	466	9 460
17	2 316	11	2 987	1	518	—	—	303	11 245
61	8 647	44	13 334	2	1 256	1	1 434	1 178	43 055
70	9 897	47	13 899	5	3 315	—	—	1 719	56 638
65	9 235	47	13 500	7	4 514	—	—	1 628	57 680
19	2 494	11	3 131	—	—	—	—	153	10 030
27	3 949	21	6 759	3	1 755	—	—	164	17 206
41	5 773	37	11 063	4	2 345	—	—	187	23 522
4	443	2	652	1	581	—	—	271	5 921
10	1 358	2	853	1	796	—	—	383	9 225
11	1 533	3	1 206	—	—	—	—	414	9 689
4	652	5	1 490	2	1 402	1	1 330	22	5 283
5	547	6	2 073	2	1 424	1	1 611	20	6 018
2	213	8	2 690	2	1 445	2	2 411	18	7 044
3	422	4	1 003	—	—	—	—	236	4 401
11	1 579	7	2 053	—	—	—	—	246	6 864
16	2 224	9	2 439	1	568	—	—	274	8 944
20	2 805	3	1 047	1	550	—	—	214	9 037
25	3 683	8	2 239	1	540	—	—	346	14 031
10	1 427	13	3 836	6	3 656	1	1 469	200	14 352
5	676	6	2 033	—	—	—	—	53	4 560
5	722	8	2 323	—	—	—	—	55	4 846
10	1 216	6	1 974	1	527	—	—	69	5 639
14	1 941	9	2 700	3	1 762	1	1 477	182	12 559
16	2 254	12	3 695	1	553	3	3 595	188	14 767
24	3 500	13	3 944	1	672	3	4 282	140	15 718
56	8 017	43	12 889	16	11 360	2	2 928	1 024	54 740
95	13 580	64	19 402	19	14 019	8	11 101	1 265	83 642
95	13 832	68	21 694	25	17 236	12	18 334	1 295	97 070

Handel och samfärdsel.

Storleken av den av handel och samfärdsel levande befolkningen i dess helhet har vid folkräkningarna 1870—1910 angivits sålunda:

Tab. 32. Den av handel och samfärdsel levande befolkningen, åren 1870—1910.

	1870	1880	1890	1900	1910
Handel och kreditväsen	59 192	93 093	123 515	166 814	263 209
Sjöfart (inkl. lots- och hamntjänst)	48 562	63 930	73 201	72 654	97 522
Järnvägstjänst	14 981	30 123	50 908	73 088	115 912
Post, telegraf, telefon	9 105	6 118	9 355	13 759	22 674
Annan transportverksamhet		16 582	38 414	69 357	79 666
Summa	131 840	209 846	295 893	395 672	578 983

Antalet var sålunda år 1910 c:a fyra och en halv gånger större än 1870. I förhållande till hela folkmängden representerade denna befolkningsgrupp 1870 5 procent, 1910 13½ procent. Svagaste ökningen visar sjöfarten, under det såväl handeln som järnvägsväsendet förete en såväl absolut som relativt mycket kraftig tillväxt.

I avseende på antalet handelsidkare och deras betjäning föreligga sedan längre tid tillbaka mera detaljerade uppgifter i kommerskollegii handelsberättelser, grundade på utdrag ur mantalslängderna. Ett sammandrag härav meddelas nedan (tab. 33).

Tab. 33. Antal handelsidkare och deras betjäning, åren 1870—1915
(enligt kommerskollegii statistik).

	1870	1880	1890	1900	1910	1915
Handelsidkare:						
Gross- och minuthandlande	12 576	17 535	21 223	27 511	35 010	37 076
Gärdfarihandlande	538	936	657	689	803	725
Utlänningar, som fått tillstånd att här idka handel	86	402	586	103	101	95
Handelsaktiebolag	.	.	.	544	1 106	1 685
Ekonomiska föreningar	.	.	.	115	673	1 099
Summa	13 200	18 873	22 466	28 962	37 693	40 680
Därav:						
Män	10 509	15 772	18 505	22 242	26 610	27 265
Kvinnor	2 691	3 101	3 961	6 061	9 804	10 631
Bolag och föreningar	.	.	.	659	1 779	2 784
Betjäning:						
Män	6 999	11 941	14 851	23 448	32 959	37 405
Kvinnor	1 037	2 791	4 375	10 830	19 286	24 333
Summa	8 036	14 732	19 226	34 278	52 245	61 738

Som härav framgår, har handelsbetjänarnas antal tillväxt mycket kraftigare än idkarnas, vilket ger en antydning om den allmänna ökningen i handelsföretagens genomsnittliga storlek. — Med ovanstående siffror kunna jämföras folkräkningarnas uppgifter angående antalet hithörande yrkesidkare, vilka delvis förete något högre tal:

	1880	1890	1900	1910
Handlande, handelsagenter, mäklare m. fl.	17 701	23 769	32 699	46 511
Handelsbokhållare och -biträden	10 566	15 284	26 407	58 105
Handelsarbetare	—	—	—	7 908
Summa	28 267	39 053	59 106	112 524

Förutom angående antalet handelsidkare lämna kommerskollegii berättelser även uppgifter om för handelsrörelse erlagd bevillning, resp. (från 1896) om för bevillning av dylik rörelse taxerad inkomst. Genom att, om ock grovt, angiva det ekonomiska utfallet av handelsverksamheten år från år äga dessa siffror såsom konjunkturmätare ett ganska stort intresse. Här nedan anföras desamma årsvis fr. o. m. år 1865.

Tab. 34. För handelsrörelse erlagd bevillning, resp. till bevillning härför taxerad inkomst, åren 1865—1915.

År	Erlagd bevillning Kr.	År	Erlagd bevillning Kr.	År	Bevillnings- taxerad inkomst Kr.
1865	228 588	1881	457 243	1897	57 646 513
66	239 510	82	454 873	98	62 101 576
67	240 679	83	479 794	99	67 525 419
68	231 142	84	482 211	1900	71 534 406
69	226 857	85	473 294	01	74 714 813
1870	235 325	86	454 307	02	70 159 068
71	239 811	87	451 914	03	73 286 043
72	293 471	88	472 111	04	78 894 855
73	346 665	89	448 252	05	80 300 822
74	402 720	1890	485 442	06	86 054 652
75	398 169	91	490 908	07	91 497 629
76	397 891	92	655 014	08	92 053 889
77	408 454	93	656 971	09	81 348 473
78	391 764	94	691 496	1910	87 429 134
79	365 448	95	714 438	11	92 896 119
1880	407 423	96	759 661	15	137 059 341

¹ Åren 1892—95 har medräknats även bevillning erlagd av utländska handelsresande, förut medtagen endast för städerna Stockholm och Uppsala. Inkomst av dylik verksamhet ingår givetvis ej i uppgifterna för åren 1897—1915.

Årtalen avse de år, då taxering skett; i stort sett torde alltså bevillnings-, resp. inkomstbeloppen avse rörelsen under närmast föregående år. Den erlagda bevillningen har under hela den period tabellen omfattar utgått med 1 % av den taxerade inkomsten.

Den av sjöfarten levande befolkningen skulle, enligt uppgifterna ovan i tab. 32 att döma, under åren 1870—1910 hava nästan jämnt fördubblats. Från 1890 till 1900 skulle emellertid antalet hållit sig ungefär konstant, medan åter den starkaste tillväxten infallit under årtiondet 1900—1910. Antalet hithörande yrkesidkare var enligt folkräkningarna 1880—1910 följande:

	1880	1890	1900	1910
Sjökapteners och styrmän	5 349	3 502	3 768	4 353
Sjömän (inkl. maskinister och eldare samt kvinnlig betjäning)	19 443	23 432	23 800	29 993
Summa	24 792	26 934	27 568	34 346

Fr. o. m. 1902 förefinnas uppgifter angående fartygsbesättningarna även i kommerskollegii sjöfartsberättelser, grundade på uppgifter från redarna, och meddelas här nedan ett sammandrag därav (tab. 35).

Tab. 35. Besättningar å till handelssjöfart använda fartyg, åren 1902—1915.

År	Befälhavare	Styrmän	Maskinister	Eldare	Sjömän m. fl. ¹	Summa manlig personal	Kvinnlig personal
<i>Ång- och motorfartyg</i>							
1902	867	1 129	1 262	2 204	4 140	9 602	1 497
1905	1 006	1 364	1 496	2 660	5 039	11 565	1 540
1910	1 132	1 543	1 770	3 159	6 010	13 614	1 667
1911	1 145	1 598	1 804	3 252	6 083	13 882	1 690
1912	1 171	1 612	1 856	3 396	6 183	14 218	1 670
1913	1 231	1 700	1 973	3 654	6 889	15 447	1 773
1914	1 253	1 751	2 112	3 866	6 809	15 791	1 771
1915	1 181	1 565	2 013	3 639	6 322	14 720	1 654
<i>Segelfartyg</i>							
1902	1 875	1 333	.	.	6 131	9 339	4
1905	1 806	1 264	.	.	5 962	9 032	3
1910	1 467	930	.	.	4 181	6 578	5
1911	1 392	892	.	.	3 779	6 063	3
1912	1 410	894	.	.	3 806	6 110	3
1913	1 405	1 029	.	.	3 622	6 056	2
1914	1 370	931	.	.	3 611	5 912	2
1915	1 215	464	.	.	3 272	4 951	4

¹ Däckspersonal (utom befälhavare och styrmän), kollämpare, uppassare m. fl.

Folkräkningarnas avsevärt högre siffror för antalet sjömän torde bero på, att häri inräknats manskap i främmande sjöttjänst, som fortfarande stått skrivet i de svenska kyrkoböckerna. — Anmärkningsvärd är nedgången under senare år i segelfartygens bemanning jämsides med tillväxten i ång- och motorfartygens.

Från samma år meddelas ock i sjöfartsberättelserna uppgifter rörande den för bevillning taxerade inkomsten av rederirörelse, vilka här anföras årsvis

Tab. 36. Införseln och utförseln värde, åren 1836—1916. Kronor.¹

År- ligen	V a r o r				Mynt samt oarbetat guld och silver ²		Hela handelsomsätt- ningen	
	Införsel	Utförsel	Summa	Överskott av inf. (+) el. utf. (—)	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1836/40	25 967 000	28 849 000	54 816 000	— 2 882 000	1 249 000	1 038 000	27 216 000	29 887 000
1841/45	27 485 000	30 607 000	58 092 000	— 3 122 000	1 664 000	2 912 000	29 149 000	33 519 000
1846/50	33 558 000	37 599 000	71 157 000	— 4 041 000	2 847 000	2 316 000	36 405 000	39 915 000
1851/55	53 271 000	60 488 000	113 759 000	— 7 217 000	6 873 000	1 250 000	60 144 000	61 738 000
1856/60	79 771 000	73 197 000	152 968 000	+ 6 574 000	1 182 000	5 786 000	80 953 000	78 983 000
1861/65	99 985 000	92 133 000	192 118 000	+ 7 852 000	841 000	334 000	100 826 000	92 467 000
1866/70	130 295 000	125 278 000	255 573 000	+ 5 017 000	2 331 000	1 445 000	132 626 000	126 723 000
1871/75	237 672 905	201 256 033	438 928 938	+ 36 416 872	8 699 248	3 269 281	246 372 153	204 525 314
1876/80	259 904 762	208 583 414	468 488 176	+ 51 321 348	8 600 899	1 272 436	268 505 661	200 855 850
1881/85	312 108 304	243 362 331	555 470 635	+ 68 745 973	5 417 554	337 310	317 525 858	243 699 641
1886/90	331 528 049	272 467 905	603 995 954	+ 59 060 144	3 999 277	161 396	335 527 826	272 629 301
1891/95	349 479 144	317 762 043	667 241 187	+ 31 717 101	2 154 186	463 842	351 633 330	318 225 885
1896/00	446 145 927	358 551 043	804 696 970	+ 87 594 884	6 178 098	30 235	452 324 025	358 581 278
1901/05	527 502 876	410 434 193	937 937 069	+ 117 068 683	5 888 387	11 994	533 391 263	410 446 187
1906/10	638 501 139	515 357 510	1 153 858 649	+ 123 143 629	6 239 428	4 310	644 740 567	515 361 820
1836	23 305 000	27 831 000	51 136 000	— 4 526 000	2 337 000	2 000	25 642 000	27 833 000
1837	24 684 000	24 961 000	49 645 000	— 277 000	—	1 219 000	24 684 000	26 180 000
1838	29 217 000	29 455 000	58 672 000	— 238 000	31 000	3 785 000	29 248 000	33 240 000
1839	26 913 000	31 478 000	58 391 000	— 4 565 000	2 132 000	50 000	29 045 000	31 528 000
1840	25 714 000	30 521 000	56 235 000	— 4 807 000	1 748 000	135 000	27 462 000	30 656 000
1841	29 695 000	31 514 000	61 209 000	— 1 819 000	1 299 000	2 727 000	30 994 000	34 241 000
1842	29 261 000	27 203 000	56 464 000	+ 2 058 000	7 000	7 857 000	29 268 000	35 060 000
1843	25 884 000	25 378 000	51 262 000	+ 506 000	2 000	3 796 000	25 886 000	29 174 000
1844	26 230 000	32 370 000	58 600 000	— 6 140 000	1 490 000	150 000	27 720 000	32 520 000
1845	26 353 000	36 570 000	62 923 000	— 10 217 000	5 522 000	30 000	31 875 000	36 600 000
1846	28 105 000	37 306 000	65 411 000	— 9 201 000	2 795 000	14 000	30 900 000	37 320 000
1847	30 651 000	45 882 000	76 533 000	— 15 231 000	11 409 000	498 000	42 060 000	46 880 000
1848	34 779 000	32 350 000	67 129 000	+ 2 429 000	21 000	7 250 000	34 800 000	39 600 000
1849	38 278 000	36 390 000	74 668 000	+ 1 888 000	4 000	3 129 000	38 282 000	39 519 000
1850	35 976 000	36 068 000	72 044 000	— 92 000	5 000	689 000	35 981 000	36 757 000
1851	41 250 000	40 191 000	81 441 000	+ 1 059 000	822 000	246 000	42 072 000	40 487 000
1852	43 571 000	41 235 000	84 806 000	+ 2 336 000	2 000	252 000	43 573 000	41 487 000
1853	43 619 000	49 107 000	92 726 000	— 5 488 000	7 961 000	2 598 000	51 580 000	51 705 000
1854	60 130 000	76 099 000	136 229 000	— 15 969 000	18 525 000	3 116 000	78 655 000	79 215 000
1855	77 786 000	95 809 000	173 595 000	— 18 023 000	7 055 000	38 000	84 841 000	95 847 000
1856	105 448 000	80 340 000	185 788 000	+ 25 108 000	396 000	12 093 000	105 844 000	92 433 000
1857	85 170 000	66 725 000	151 895 000	+ 18 445 000	120 000	11 709 000	85 200 000	78 434 000
1858	54 856 000	57 974 000	112 830 000	— 3 118 000	2 064 000	910 000	56 920 000	58 884 000
1859	73 941 000	74 490 000	148 431 000	— 549 000	300 000	4 177 000	74 241 000	78 667 000
1860	79 439 000	86 454 000	165 893 000	— 7 015 000	3 030 000	42 000	82 469 000	86 496 000
1861	106 570 000	80 154 000	186 724 000	+ 26 416 000	—	930 000	106 570 000	81 084 000
1862	96 764 000	86 519 000	183 283 000	+ 10 245 000	1 756 000	119 000	98 520 000	86 698 000
1863	96 109 000	91 952 000	188 061 000	+ 4 157 000	518 000	572 000	96 627 000	92 524 000
1864	95 273 000	93 964 000	189 237 000	+ 1 309 000	1 276 000	39 000	96 549 000	94 003 000
1865	105 207 000	108 077 000	213 284 000	— 2 870 000	656 000	9 000	105 863 000	108 086 000

¹ Före år 1871 är värdet av den del av införseln och utförseln, som fraktats på svenska fartyg, beräknat efter prisen i de främmande lastnings- och lossningshamnarna (jfr sid. 46).

² Uppgifterna äro mycket ofullständiga, särskilt beträffande exporten av mynt.

År- ligen	V a r o r				Mynt samt oarbetat guld och silver ²		Hela handelsomsätt- ningen	
	Införsel	Utförsel	Summa	Överskott av inf. (+) el. utf. (-)	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1866	111 600 000	106 185 000	217 785 000	+ 5 415 000	1 310 000	881 000	112 910 000	107 066 000
1867	133 040 000	127 319 000	260 359 000	+ 5 721 000	1 141 000	1 320 000	134 181 000	128 639 000
1868	134 413 000	118 163 000	252 576 000	+ 16 250 000	3 327 000	1 361 000	137 740 000	119 524 000
1869	132 465 000	123 214 000	255 679 000	+ 9 251 000	4 150 000	2 669 000	136 615 000	125 883 000
1870	139 957 000	151 506 000	291 463 000	- 11 549 000	1 729 000	996 000	141 686 000	152 502 000
1871	163 317 097	158 945 796	322 262 893	+ 4 371 301	5 861 899	2 077 212	169 178 996	161 023 008
1872	206 650 897	199 722 060	406 372 957	+ 6 928 837	9 714 734	93 380	216 365 631	199 815 440
1873	260 606 286	218 825 853	479 432 139	+ 41 780 433	10 833 439	3 077 780	271 439 725	221 903 633
1874	297 270 803	225 022 633	522 293 436	+ 72 248 170	9 539 216	8 309 596	306 810 019	233 332 229
1875	260 519 440	203 763 825	464 283 265	+ 56 755 615	7 546 952	2 788 434	268 066 392	206 552 259
1876	283 058 850	222 743 711	505 802 561	+ 60 315 139	7 305 803	3 495 494	290 364 653	226 239 205
1877	300 003 635	215 192 700	515 196 335	+ 84 810 935	3 416 665	720 000	303 420 300	215 912 700
1878	231 804 727	183 551 335	415 356 062	+ 48 253 392	7 707 915	769 020	239 512 642	184 320 355
1879	213 265 857	184 987 074	398 252 931	+ 28 278 783	13 176 386	1 176 812	226 442 243	186 163 886
1880	271 390 740	236 442 252	507 832 992	+ 34 948 488	11 397 727	200 854	282 788 467	236 643 106
1881	282 253 905	221 991 842	504 245 747	+ 60 262 063	5 806 162	1 204 474	288 060 067	223 196 316
1882	293 265 357	253 718 462	546 983 819	+ 39 546 895	6 554 579	169 000	299 819 936	253 887 462
1883	328 028 306	256 360 757	584 389 063	+ 71 667 549	5 900 333	169 875	333 928 639	256 530 632
1884	320 240 022	238 589 163	558 829 185	+ 81 650 859	5 577 412	23 500	325 817 434	238 612 663
1885	336 753 929	246 151 430	582 905 359	+ 90 603 499	3 249 286	119 700	340 003 215	246 271 130
1886	295 977 060	228 191 801	524 168 861	+ 67 785 259	5 389 177	206 370	301 366 237	228 398 171
1887	290 706 149	246 567 637	537 273 786	+ 44 138 512	6 704 013	111 020	297 410 162	246 678 657
1888	322 529 625	281 620 242	604 149 867	+ 40 909 383	2 179 159	132 476	324 708 784	281 752 718
1889	372 363 411	301 591 097	673 954 508	+ 70 772 314	4 600 300	134 000	376 963 711	301 725 097
1890	376 064 002	304 368 747	680 432 749	+ 71 695 255	1 123 737	223 116	377 187 739	304 591 863
1891	368 473 451	322 976 918	691 450 369	+ 45 496 533	1 224 803	521 164	369 698 254	323 498 082
1892	359 028 519	328 352 354	687 380 873	+ 30 676 165	1 287 336	947 800	360 315 855	329 300 154
1893	331 606 734	327 674 517	659 281 251	+ 3 932 217	1 082 555	597 150	332 689 289	328 271 067
1894 ¹	344 927 952	298 431 809	643 359 761	+ 46 496 143	6 245 053	193 425	351 178 005	298 625 234
1895	343 359 062	311 374 616	654 733 678	+ 31 984 446	931 185	59 674	344 290 247	311 434 290
1896	356 899 407	340 218 750	697 118 157	+ 16 680 657	1 415 311	64 292	358 314 718	340 283 042
1897	398 887 882	358 166 229	757 054 111	+ 40 721 653	9 444 388	29 238	408 332 270	358 195 467
1898	446 270 540	344 899 924	791 170 464	+ 101 370 616	8 978 806	9 230	455 249 346	344 909 154
1899	503 115 697	358 158 343	861 274 040	+ 144 957 354	1 672 986	26 424	504 788 683	358 184 767
1900	525 556 112	391 311 969	916 868 081	+ 134 244 143	9 378 998	21 993	534 935 110	391 333 962
1901	459 679 245	353 492 601	813 171 846	+ 106 186 644	6 641 062	12 799	466 320 307	353 505 400
1902	502 251 504	392 365 638	894 617 142	+ 109 885 866	2 945 000	6 963	505 196 504	392 372 601
1903	529 766 812	441 385 284	971 152 096	+ 88 381 528	5 135 049	31 508	534 901 861	441 416 792
1904	572 012 624	414 716 440	986 729 064	+ 157 296 184	6 440 563	7 970	578 453 187	414 724 410
1905	573 804 195	450 211 002	1 024 015 197	+ 123 593 193	8 280 262	7 31	582 084 457	450 211 733
1906	638 342 732	504 278 561	1 142 621 293	+ 134 064 171	5 885 104	6 252	644 227 836	504 284 813
1907	673 840 863	524 662 547	1 198 503 410	+ 149 178 316	8 263 750	—	682 104 613	524 662 547
1908	597 508 742	482 015 767	1 079 524 509	+ 115 492 975	11 423 515	1 700	608 932 257	482 017 467
1909	613 602 017	472 947 582	1 086 549 599	+ 140 624 435	3 203 516	2 550	616 805 533	472 980 132
1910	669 211 341	592 853 093	1 262 064 434	+ 76 358 248	2 421 255	11 047	671 632 596	592 864 140
1911	690 448 757	663 535 974	1 353 984 731	+ 26 912 783	6 168 176	39 544	696 616 933	663 575 518
1912	782 893 946	760 469 404	1 543 363 350	+ 22 424 542	10 820 021	156 350	793 713 967	760 625 754
1913	846 537 568	817 347 039	1 663 884 607	+ 29 190 529	12 124 516	282 520	858 662 084	817 629 559
1914	726 907 873	772 355 073	1 499 262 946	- 45 447 200	9 659 105	114 244	736 566 978	772 469 317
1915	1 142 504 965	1 316 364 339	2 458 869 304	- 173 859 434	54 936 742	619 800	1 197 441 707	1 316 984 199
1916	1 138 566 557	1 556 376 906	2 694 943 463	- 417 810 349	21 896 001	1 304 398	1 160 462 558	1 557 681 304

¹ Värdena beräknade efter tillförlitligare medelpris än de föregående åren. Beräknat efter 1893 års medelpris skulle värdet av hela införseln hava utgjort 384 120 319 kr. och av hela utförseln 340 208 193 kr.

Vid dessa tabeller faller i ögonen den starka stegringen i omsättnings-siffrorna från mitten av 1800-talet. Däri återspeglas det förhållandet, att först från den tiden Sverige i högre grad inträder som deltagande i världssamfärdseln och att svenskt näringsliv då mer och mer begynner taga del i den internationella arbetsfördelningen — en direkt följd av det friare handelspolitiska system, som under 1850- och 1860-talen trängde igenom. Tab. 36 anger ock, hurusom den svenska handelsbalansen, från att ända in på 1850-talet hava varit aktiv, därefter slår om till att bliva i allt högre grad passiv.

Delvis ligga härvid reella faktorer under, framför allt den utrikes fraktfartens ökade betydelse som utjämnare av balansen; men till mycket stor del torde förändringen endast vara skenbar och sammanhången med ändrade grunder för redovisningen av handelsvärdena. Enligt kungl. brevet den 10/11 1832 stadgades, att den import och export, som verkställdes med svenska fartyg och för svenska medborgares räkning, skulle upptagas efter de värden, vilka varit gällande i resp. lastnings- och lossningsorter, med avdrag eller tillökning av kända umgälder, samt att varor, transporterade till och från Sverige med främmande fartyg, skulle erhålla det värde, som i Sverige varit gångbart. Detta system måste anses i sig självt teoretiskt riktigt, så till vida som frakten, i den mån den intjänats med inhemska fartyg, vid utförseln bör giva ett plus på handelsbalansens kreditsida, vid införseln åter ej belasta debetsidan, medan förhållandet är det motsatta vid transport med främmande fartyg; men det ledde i tillämpningen till orimligheter och övergavs fr. o. m. 1871 års berättelse, sedan genom kungl. brevet den 28/5 1872 föreskrivits, att värdet av all import och export skulle beräknas efter samma grund, som dittills följts vid uppskattningen av de med främmande fartyg in- och utförda varorna. Till följd härav har alltsedan dess värdet av in- och utförseln över lag beräknats efter medelpris å varorna i svensk hamn med avdrag, vad införseln beträffar, av tull för de sådan avgift underkastade varor. Denna omständighet bör givetvis tagas i betraktande, då man jämför med varandra handels-siffrorna före och efter 1871, såsom förklaring till importsiffrornas övervikt. I själva verket var värdeangivningen även därefter ännu länge bristfällig, i det att för ett stort antal varor tillämpades år från år kvarstående värden, medan endast för viktigare varor verkliga marknadspriset efterforskades. Här inträdde smärningom en förbättring, särskilt från mitten av 1890-talet, därigenom att allt flera och tillförlitligare prisuppgifter anskaffades och lades till grund för beräkningarna. — Ett nytt system har med 1914 års berättelse tillämpats, i det att fr. o. m. detta år genom kungl. kung. den 28/11 1913 de handlande ålagts att själva deklarerat värdet av in- och utförda varor.

Siffrorna i den svenska handelsstatistiken avse i huvudsak specialhandeln, d. v. s. varor ingående till förbrukning samt utgående inhemska produkter. Utesluten är den rena transitotrafiken samt nederlagsrörelsen, i vad den avser uppläggning å och utförsel från nederlag. Emellertid är gränsen för vad som medtages eller icke helt formell, i det att som införda betraktas alla varor som tullbehandlats, oavsett om de verkligen ämnas till inhemska förbrukning, medan vid angivandet av utförseln ingen skillnad göres i fråga om ursprunget för varor, som passera tullgränsen. Klart är, att härigenom den verkliga specialhandeln ej blir nöjaktigt angiven. Men då, som ovan påpekats, genomgångstrafiken över huvud i allmänhet varit ringa, har detta icke spelat någon större roll, undantagandes under världskrigsåren.

Av intresse är att jämte värdet av in- och utförda varor även känna de transporterade kvantiteterna för att få ett begrepp om de verkliga förskjutningarna i handelsomsättningen med bortseende från prisförändringarna. Direkt låter sig detta icke göra, eftersom för många varor ingen kvantitet

uppgivits och f. ö. evalveringen av de oensartade mått- och viktslagen till ett enhetligt mått möter svårigheter. En föreställning, icke om de absoluta kvantiteterna men om de årliga relativa förändringarna, vinnes emellertid, om man uträknar värdet av varje års in- och utförsel med ledning av föregående års priser och jämför de så erhållna summorna med de verkliga årsvärdena. Dylika beräkningar hava gjorts och publicerats i handelsberättelserna fr. o. m. 1894, och meddelas i tab. 37 här nedan en sammanställning därav, innehållande jämväl procenttal, som visa den genomsnittliga prisstegringen. Givet är, att för de varugrupper, beträffande vilka inga kvan-

Tab. 37. Beräkning av in- och utförselns kvantitativa förändringar samt genomsnittliga prisförändringen å in- och utförda varor, åren 1893—1915.

År	Införseln, beräknad enligt		Utförseln, beräknad enligt		Kvantitativ ökning eller minskning, då 1893 års kvan- titeter satts = 100			Genomsnittliga pris- förändringen, då medelpriset 1895 satts = 100		
	årets pris	föregående års pris	årets pris	föregående års pris	In- försel	Ut- försel	Hela om- sätt- ningen	In- försel	Ut- försel	Hela om- sätt- ningen
	Tusental kronor									
1893	332 689		328 272		100	100	100	.	.	.
94	351 173	384 120	298 625	340 208	115	104	110	.	.	.
95	344 290	350 308	311 434	316 826	115	110	113	100	100	100
1896	358 315	{ 370 522 1 362 405 }	340 283	{ 339 535 337 843 }	124	120	122	99	101	100
97	408 332	{ 416 826 1 413 083 }	358 195	{ 343 952 340 360 }	144	121	133	98	106	102
98	455 249	{ 447 920 1 445 933 }	344 909	{ 340 415 339 964 }	158	115	137	100	108	104
99	504 788	491 069	358 185	355 393	170	118	145	103	109	106
1900	534 935	497 306	391 334	364 501	167	120	145	111	117	114
1901	466 320	501 090	353 505	369 770	156	113	136	103	112	107
02	505 196	504 019	392 373	397 661	169	127	150	103	111	107
03	534 902	532 239	441 417	432 561	178	140	161	104	113	108
04	578 453	575 312	414 724	425 359	191	135	165	105	110	107
05	582 084	575 585	450 212	442 895	190	144	169	106	112	108
1906	644 228	629 620	504 285	474 669	206	152	181	108	119	112
07 ²	682 105	669 353	524 662	485 122	214	146	182	110	129	117
08	608 932	643 858	482 018	507 554	202	141	174	104	122	111
09	616 806	605 245	472 980	467 878	201	137	171	106	123	113
10	671 633	661 600	592 864	580 978	216	168	195	108	126	115
1911 ²	696 617	688 520	663 575	658 263	221	187	208	109	127	116
12 ²	690 449		663 536		247	203	225	110	134	120
13	782 894	773 245	760 469	719 979	247	203	225	110	134	120
14	846 538	847 957	817 347	807 333	268	216	241	110	136	121
15	726 908	771 970	772 355	788 127	244	208	226	104	133	116
	1 142 505	923 170	1 316 364	1 121 050	310	302	308	129	156	140

¹ Hänsyn vid omräkningen tagen endast till verkliga inträffade prisförändringar, ej till ändringar, som vidtagits på grund av vunnit insikt om äldre värdenas oriktighet.

² Osäkra tal, beroende på förändringar i varurubriceringen.

³ Uppgifterna för åren 1893—1911 omfatta även mynt och oarbetat guld och silver, uppgifterna för åren 1912—1915 däremot icke. För kvantitetsuträkningen anföras beträffande år 1911 även summor med avdrag för mynt och ädla metaller.

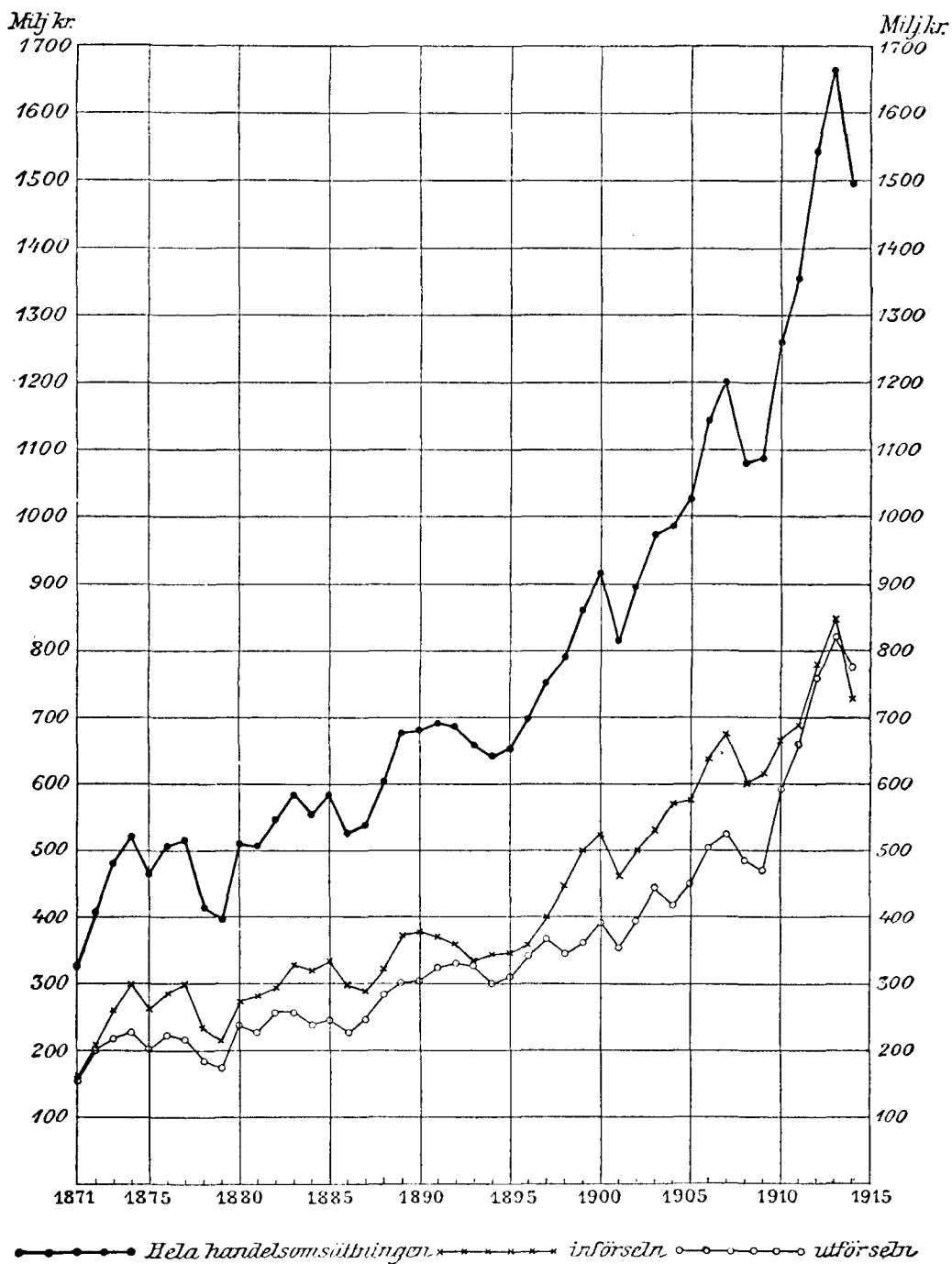

Diagram 1. Sveriges handelsomsättning med utlandet åren 1871—1914.

titetsuppgifter föreligga, någon omräkning av värdena icke kunnat företagas, utan ingå dessa i de beräknade summorna med resp. års, icke föregående års värden. Detta gäller i främsta rummet gruppen Fartyg, fordon, maskiner, instrument och ur, vilken under senare år pläгат omfatta 5 à 8 procent av hela omsättningen. Det bör vidare anmärkas, att beräkningarna för åren 1907 och 1912 äro osäkra, beroende på de stora omläggningar, som dessa år vidtagits i varurubriceringen.

En uppdelning av de sedan 1871 in- och utförda handelsvarorna efter deras ursprung från olika näringsgrenar meddelas i tab. 38. Arten av de behov åter, som genom desamma tillgodoses, framgår av tab. 39. Huvudindelningsgrunden är i senare fallet användningen antingen för konsumtions- eller för produktionsändamål. Denna uppdelning, som särskilt beträffande införselvarorna är i nationalekonomiskt hänseende av högt intresse, visar alltsedan 1870-talet en fortgående relativ minskning i införseln av konsumtionsvaror och en motsvarande relativ ökning i införseln av produktionsförnödenheter. I avseende på utförseln skönjes en motsatt utvecklingsgång, ehuru ej så starkt utpräglad. Den i kategorien produktionsförnödenheter ingående gruppen Råämnen och liknande varor är för införsels vidkommande närmare specificerad i tab. 40, varav framgår för vilka näringsgrenar den utländska tillförseln av råvaror spelat en större roll.

I avseende på redovisningen av handeln med särskilda länder hava ända t. o. m. år 1904 de meddelade uppgifterna avsett varornas sista lastnings-, resp. första lossningsort i utlandet, alltså icke alltid de verkliga inköps- och försäljningsländerna. I tullstadgan den 1 juli 1904 blev emellertid föreskrivet, att i anvisningsinläga till införsel skulle meddelas uppgift om det land, varifrån godset blivit inköpt eller för försäljning eller i annat syfte direkt eller över annat land till Sverige avsänt, och i anvisningsinläga till utförsel uppgift om det land, till vilket godset blivit sålt eller till försäljning eller i annat syfte slutligen destinerat. Till följd härav är den i detta stycke meddelade redovisningen fr. o. m. år 1905, såsom i allmänhet avseende varornas verkliga inköps- och försäljningsland, i många fall icke jämförbar med de tidigare uppgifterna, som avsågo de länder, varifrån varorna närmast ankommit eller dit de närmast avgått. Starkast har inflytandet av denna ändrade redovisningsmetod varit beträffande handeln med Danmark ävensom handeln med länder utan direkt transportförbindelse med Sverige, sådana som Österrike-Ungern och Schweiz, samt utomeuropeiska länder, främst Förenta staterna.

I särskilda tabeller (nr 41—44) lämnas på grund härav sammanställningar beträffande handeln med särskilda länder under åren 1871—1904 och under åren 1905—1915, för förstnämnda period mera summariskt. Tab. 45 åter anger i procenttal värdet av den antingen med svenska eller med utländska fartyg eller ock landvägen försiggångna in- och utförseln åren 1871—1904. För senare år föreligga inga dylika uppgifter.

Tab. 38. In- och utförselvarornas fördelning efter sitt ursprung från skilda näringsgrenar, åren 1871—1915.

Årligen	Produkter av jord- bruk och ladugårds- skötsel m. m.	Produkter av skogs- hantering och trävaru- industri	Produkter av söm- nads-, spinn-, stick- och vävnads- industri	Produkter av pappers- industri	Mineral och pro- dukter darav, andra än metaller och metall- arbeten	Metaller och produkter darav	Produkter av andra närings- grenar	Hela värdet
I. Införseln.								
Absoluta tal. Kronor.								
1871/80 . . .	107 651 413	2 427 114	47 536 059	2 757 266	20 750 834	25 135 724	42 530 423	248 788 883
1881/90 . . .	128 116 223	4 552 223	65 043 232	5 010 128	31 077 978	32 059 395	55 958 997	321 818 176
1891/00 . . .	143 110 089	6 472 560	63 672 423	6 512 846	59 344 118	51 097 831	67 602 669	397 812 536
1901/10 . . .	210 887 853	9 112 506	65 255 553	8 164 928	91 128 578	85 222 289	113 230 300	583 002 007
1911	238 441 222	16 192 176	82 413 994	10 230 123	95 112 157	98 491 436	149 567 649	690 448 757
1912	273 648 731	20 750 848	79 383 990	9 625 998	140 243 656	109 484 744	149 755 979	782 893 946
1913	284 844 175	23 563 391	90 200 520	10 670 199	156 572 648	124 784 579	155 902 056	846 537 568
1914	233 568 908	14 271 160	75 026 736	11 529 267	133 620 111	116 016 067	142 875 624	726 907 873
1915	494 010 095	12 322 015	81 001 060	11 667 327	205 404 286	148 286 605	189 813 577	1 142 504 965
II. Utförseln.								
1871/80 . . .	54 640 181	89 846 011	2 819 263	5 647 559	6 926 158	42 611 829	2 428 723	204 919 724
1881/90 . . .	64 532 488	102 014 978	5 954 903	18 094 299	15 045 609	44 474 285	7 798 556	257 915 118
1891/00 . . .	72 399 126	136 431 835	7 313 602	30 773 570	33 031 941	50 010 066	8 196 403	334 156 543
1901/10 . . .	65 190 921	162 513 338	3 862 667	72 395 556	62 389 238	85 763 828	10 780 304	462 895 582
1911	117 958 501	179 850 043	4 777 973	119 818 768	97 698 012	127 143 944	16 288 733	663 535 974
1912	130 648 329	192 700 531	9 522 002	136 670 793	115 744 805	158 621 563	16 561 381	760 469 404
1913	131 705 982	216 900 056	10 337 722	145 146 132	131 307 115	168 916 964	13 033 68	817 347 039
1914	157 631 754	176 907 259	14 348 974	139 692 433	107 855 691	160 808 387	15 110 575	772 855 073
1915	326 149 478	238 940 216	45 078 087	167 231 651	156 355 842	277 932 172	104 676 953	1 316 364 399
I. Införseln.								
Relativa tal. Procent av hela in-, resp. utförseln.								
1871/80 . . .	43·27	0·98	19·11	1·11	8·34	10·10	17·09	100·00
1881/90 . . .	39·81	1·41	20·21	1·56	9·66	9·96	17·89	100·00
1891/00 . . .	35·97	1·63	16·01	1·64	14·92	12·84	16·99	100·00
1901/10 . . .	36·17	1·57	11·19	1·40	15·63	14·62	19·42	100·00
1911	34·63	2·35	11·94	1·48	13·78	14·26	21·66	100·00
1912	34·95	2·65	10·14	1·28	17·91	13·99	19·13	100·00
1913	33·65	2·78	10·65	1·26	18·49	14·75	18·42	100·00
1914	32·13	1·96	10·32	1·59	18·38	15·96	19·66	100·00
1915	43·24	1·08	7·09	1·02	17·98	12·98	16·61	100·00
II. Utförseln.								
1871/80 . . .	26·66	43·84	1·88	2·76	3·38	20·80	1·18	100·00
1881/90 . . .	25·02	39·55	2·31	7·02	5·34	17·24	3·02	100·00
1891/00 . . .	21·41	40·35	2·16	9·10	9·77	14·79	2·42	100·00
1901/10 . . .	14·08	35·11	0·83	15·64	13·48	18·53	2·33	100·00
1911	17·78	27·10	0·72	18·06	14·72	19·16	2·46	100·00
1912	17·18	25·34	1·25	17·97	15·22	20·86	2·18	100·00
1913	16·11	26·54	1·26	17·76	16·07	20·67	1·59	100·00
1914	20·41	22·90	1·86	18·09	13·96	20·82	1·96	100·00
1915	24·78	18·15	3·42	12·71	11·88	21·11	7·95	100·00

Tab. 39. In- och utförselvarornas fördelning efter sin användning, åren 1871—1915.

Årligen	Varor, avsedda till förbrukning				Varor, avsedda för produktions- ändamål			Hela värdet
	Närings- och njutnings- medel	Bekläd- nads- och toalett- föremål	Byggnads- material, husgeräds- saker och övriga för- bruknings- artiklar	Summa	Råämnen och liknande produk- tionsför- nöden- heter	Transport- medel, maskiner och redskap med tillbehör	Summa	
I. Införseln.								
Absoluta tal. Kronor.								
1871/80 . . .	97 120 381	38 762 484	19 779 739	155 662 604	75 559 214	17 567 015	93 126 229	248 788 833
1881/90 . . .	112 507 443	56 885 234	33 823 509	203 216 186	100 382 000	18 219 990	118 601 990	321 818 176
1891/00 . . .	111 365 701	52 049 334	46 231 271	209 646 306	151 407 108	36 759 122	198 166 230	397 812 536
1901/10 . . .	132 802 791	52 302 533	65 558 407	250 663 731	273 914 643	58 423 633	332 338 276	583 002 007
1911	141 287 263	69 274 289	69 485 206	280 046 758	340 969 072	69 432 927	410 401 999	690 448 757
1912	156 508 087	62 579 625	69 656 788	288 744 500	413 062 866	81 086 580	494 149 446	782 893 946
1913	160 690 620	70 618 085	77 318 040	308 626 745	442 478 199	95 432 624	537 910 823	846 537 568
1914	127 306 067	62 255 289	66 650 473	256 211 829	378 325 926	92 370 118	470 696 044	726 907 873
1915	209 694 215	79 678 653	76 902 758	366 275 626	687 618 777	88 610 562	776 229 339	1 142 504 965
II. Utförseln.								
1871/80 . . .	23 609 347	2 513 540	14 709 603	40 832 490	161 078 638	3 008 596	164 087 234	204 919 724
1881/90 . . .	45 321 803	5 379 884	26 610 291	77 311 978	165 528 175	15 074 965	180 603 140	257 915 118
1891/00 . . .	60 167 687	7 332 520	38 554 020	106 084 227	207 200 509	24 871 807	232 072 316	338 156 543
1901/10 . . .	54 579 470	5 011 577	64 598 803	124 189 850	258 221 755	50 484 247	338 706 002	462 895 552
1911	88 457 910	5 660 043	99 419 125	193 537 078	387 038 394	82 960 502	469 998 896	663 535 974
1912	100 365 989	10 950 244	86 293 390	197 609 623	452 296 458	110 563 323	562 859 781	760 469 404
1913	92 304 757	12 689 909	87 528 078	192 522 744	500 412 559	124 411 736	624 824 295	817 347 039
1914	109 474 929	13 726 224	80 346 811	203 547 964	453 606 813	115 200 296	568 807 109	772 355 073
1915	187 867 616	93 129 989	104 871 304	385 868 909	731 242 656	199 252 834	930 495 490	1 316 364 399
I. Införseln.								
Relativa tal. Procent af hela in-, resp. utförseln.								
1871/80 . . .	39.04	15.58	7.95	62.57	30.37	7.06	37.43	100.00
1881/90 . . .	34.96	17.68	10.51	63.15	31.19	5.66	36.85	100.00
1891/00 . . .	28.00	13.08	11.62	52.70	38.06	9.24	47.30	100.00
1901/10 . . .	22.78	8.97	11.24	42.99	46.99	10.02	57.01	100.00
1911	20.46	10.03	10.07	40.56	49.38	10.06	59.44	100.00
1912	19.99	7.99	8.90	36.88	52.76	10.36	63.12	100.00
1913	18.98	8.84	9.14	36.46	52.27	11.27	63.54	100.00
1914	17.51	8.56	9.17	35.24	52.05	12.71	64.76	100.00
1915	18.35	6.98	6.73	32.06	60.19	7.75	67.94	100.00
II. Utförseln.								
1871/80 . . .	11.52	1.28	7.18	19.93	78.60	1.47	80.07	100.00
1881/90 . . .	17.57	2.09	10.32	29.98	64.18	5.84	70.02	100.00
1891/00 . . .	17.79	2.17	11.41	31.37	61.27	7.36	68.63	100.00
1901/10 . . .	11.79	1.08	13.96	26.83	62.26	10.91	73.17	100.00
1911	13.38	0.85	14.99	29.17	58.33	12.50	70.83	100.00
1912	13.20	1.44	11.35	25.99	59.47	14.54	74.01	100.00
1913	11.29	1.55	10.71	23.55	61.23	15.22	76.45	100.00
1914	14.17	1.78	10.40	26.35	58.73	14.92	73.65	100.00
1915	14.27	7.07	7.97	29.31	55.55	15.14	70.69	100.00

Tab. 40. Införseln av råämnena och liknande produktionsförnödenheter, åren 1871—1915, närmare specificerad. Tusental kronor.

Årligen	Fossilt bränsle	Förnödenheter för jordbruket		Råvaror och halvfabrikat för industrien								
		Foderämnen	Konstgödsel	Spånadsämnen	Garn	Hudar och skinn, oberedda	Hudar och skinn, beredda	Feta oljor och fett	Kantschuk, oarbetad	Kemikalier	Mineral (utom stenkol)	Metaller, oarb. eller delvis arbetade
1871/75	13 452	1 110	.	20 558	8 635	6 343	2 908	4 247	3	.	822	9 541
1876/80	12 719	3 584	.	16 842	8 202	2 957	5 436	5 873	2	.	913	9 306
1881/85	15 847	4 809	.	20 433	9 375	3 679	6 775	6 892	1	.	2 607	8 614
1886/90	22 560	4 648	5 297	23 864	10 356	2 991	7 093	6 613	3	6 249	2 295	9 301
1891/95	29 770	6 172	6 174	20 592	11 936	2 611	7 187	7 487	287	6 940	3 049	9 002
1896/00	53 494	13 638	7 252	24 666	17 419	5 036	8 828	11 247	1 292	8 944	4 123	17 931
1901/05	58 723	28 532	8 509	35 353	14 375	8 445	7 013	14 337	3 014	12 019	6 724	22 529
1906/10	65 628	38 255	11 286	47 323	13 908	11 872	8 831	21 480	7 251	12 026	10 249	33 840
1911	61 797	43 955	12 089	48 622	15 305	13 842	11 183	26 506	7 737	14 062	11 747	36 792
1912	91 931	57 296	15 075	54 908	16 960	15 569	11 681	25 458	8 291	14 026	13 273	44 701
1913	103 253	44 050	13 687	58 170	19 549	23 563	14 345	25 785	6 554	15 386	16 833	48 796
1914	80 867	41 915	16 020	48 193	17 374	15 773	14 130	28 117	12 624	15 484	13 781	47 712
1915	143 354	77 445	16 499	164 823	13 052	23 994	27 318	45 767	3 542	22 183	14 296	84 748

¹ Värde före 1914 för högt angivet.

Tab. 41. Värde av Sveriges varubyte med främmande länder, åren 1871—1904. Tusental kronor.

Länder (I = införsel, U = utförsel)	Årliga medeltal						
	1871/75	1876/80	1881/85	1886/90	1891/95	1896/00	1901/04
Norge	I 12 881	U 14 150	I 20 383	U 28 043	I 30 889	U 24 712	I 23 232
Danmark (med Färöarna och Island)	I 35 997	U 44 578	I 49 067	U 42 455	I 40 990	U 54 958	I 65 877
Finland	I 4 817	U 3 346	I 6 619	U 5 100	I 5 037	U 7 432	I 7 112
Storbritannien och Irland	I 76 489	U 73 669	I 80 863	U 91 265	I 93 983	U 133 801	I 134 259
Nederländerna	I 9 238	U 5 634	I 10 249	U 7 841	I 9 163	U 12 243	I 16 634
Belgien	I 5 943	U 8 943	I 8 068	U 9 139	I 10 236	U 16 634	I 25 105
Tyska riket	I 55 112	U 14 325	I 58 822	U 14 410	I 88 193	U 29 008	I 42 134
Frankrike	I 8 058	U 19 048	I 8 168	U 26 562	I 7 945	U 29 373	I 25 188
Ryssland (utom Finland)	I 14 665	U 2 639	I 20 695	U 1 645	I 23 373	U 21 344	I 14 875
Förenta staterna	I 5 522	U 5 096	I 7 613	U 1 195	I 7 891	U 1 791	I 6 711
Övriga länder	I 8 951	U 7 563	I 7 394	U 6 698	I 10 120	U 8 779	I 8 360
Summa	I 237 673	U 201 256	I 259 905	U 208 583	I 312 108	U 243 362	I 331 528
					U 272 468	I 349 479	U 317 762
						I 446 146	U 358 551
							I 515 927
							U 400 490

Tab. 43. Värdet av införda och utförda varor efter inköps-
Mynt samt oarbetat guld

L ä n d e r (I = införsel, U = utförsel)		Medeltal för åren		1905	1906	1907		
		1906/10	1911/15					
1	Spetsbergen	I U	I 49 2	.	.	.		
2	Norge	I U	22 190 27 724	29 748 51 911	23 278 31 364	24 760 35 401	23 313 25 452	
3	Danmark ¹	I U	43 229 51 775	54 237 71 503	39 745 50 121	41 954 55 042	46 314 57 705	
4	Finland	I U	10 944 11 315	15 264 19 706	6 617 8 941	7 421 10 326	10 335 12 996	
5	Storbritannien och Irland	I U	161 876 173 783	190 774 248 876	140 143 159 399	158 615 170 961	177 400 182 115	
6	Nederländerna	I U	16 217 17 515	21 376 24 848	13 847 22 839	15 129 26 328	16 598 16 848	
7	Belgien	I U	9 147 14 034	9 260 12 878	10 292 14 592	10 277 13 706	9 893 13 949	
8	Tyska riket ²	I U	224 247 106 066	258 833 228 957	220 337 85 206	231 036 96 591	238 079 108 719	
9	Österrike-Ungern	I U	2 529 1 487	3 679 12 795	1 358 1 191	2 274 1 168	2 444 977	
10	Schweiz	I U	3 025 242	4 153 2 361	1 825 174	3 076 179	2 836 212	
11	Frankrike ³	I U	22 669 38 315	30 384 46 432	15 881 29 905	20 423 37 050	23 090 39 522	
12	Italien	I U	4 591 1 884	6 013 5 251	3 464 970	4 893 1 572	4 725 1 528	
13	Spanien ⁴	I U	3 031 7 050	3 802 11 855	3 640 4 293	3 595 5 554	3 010 8 291	
14	Portugal ⁵	I U	1 960 1 768	2 311 2 110	1 209 1 616	1 824 2 149	2 153 1 738	
15	Ryssland ⁶	I U	24 563 12 127	26 480 37 878	28 976 7 305	25 357 7 480	20 284 10 817	
16	Rumänien	I U	299 59	331 438	223 16	230 51	544 52	
17	Bulgarien	I U	I 90	24 478	.	7 28	.	79
18	Serbien	I U	59 73	32 94	1 1	39 .	51 21	
19	Grekland	I U	106 241	470 589	129 174	116 208	109 324	
20	Europeiska Turkiet	I U	72 631	257 965	106 584	108 804	114 609	
21	Övriga europeiska länder	I U	29 77	39 95	5 16	29 68	18 88	
22	Summa för Europa	I U	550 785 466 256	657 516 780 022	511 076 418 719	551 163 464 666	581 310 482 042	
23	Asiatiska Turkiet	I U	257 827	414 843	66 189	187 700	218 812	
24	Persien	I U	2 209	5 328	.	2 91	10 220	
25	Brittiska Ostindien	I U	6 730 3 820	7 371 4 357	5 408 3 226	6 052 3 452	8 534 3 698	
26	Siam	I U	9 11	10 42	.	.	41 8	
27	Franska Ostindien	I U	74 1	124 3	.	36 .	1 .	
28	Sundaöarna	I U	288 1 061	235 1 848	.	77 903	163 858	

¹ Med Färöarna och Island. — ² Med Luxemburg. — ³ Med Monaco. — ⁴ Med Kanarieöarna. —

och försäljningsländer, åren 1905—1916. Tusental kronor.
och silver ej inräknade.

1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	
.	I	2	25 1	73	46 8	88	11	—	1
21 167	20 828	20 883	19 608	23 678	25 928	29 036	50 489	61 139	2
24 571	24 433	28 765	37 521	42 912	54 034	48 882	76 206	115 384	8
42 932	39 982	44 065	46 457	49 635	53 680	51 647	69 766	79 590	4
45 907	45 073	55 146	66 136	67 483	70 651	72 850	80 395	93 843	5
10 827	10 648	15 487	15 308	18 972	21 258	9 039	11 742	9 068	6
12 509	10 717	10 028	11 436	14 963	14 540	17 355	40 239	61 824	7
152 108	157 319	163 939	160 771	188 950	206 814	183 808	213 527	164 415	8
169 342	155 842	190 656	195 829	222 795	237 885	258 319	329 550	320 052	9
15 078	15 000	18 379	19 394	19 816	20 884	19 303	27 482	21 657	10
14 783	13 526	16 092	23 927	18 949	19 225	18 700	43 440	61 324	11
7 940	7 880	9 745	9 938	13 114	13 398	8 936	914	1 578	12
12 537	13 209	16 770	18 276	19 050	18 598	8 243	222	844	13
209 506	212 762	229 850	240 359	273 857	289 902	238 550	251 498	420 173	14
103 341	97 206	124 473	133 517	170 937	179 078	174 840	486 415	437 532	15
2 176	2 479	3 271	3 916	3 649	4 559	3 536	2 731	4 624	16
1 295	1 531	2 464	2 798	3 516	3 210	6 136	48 318	43 591	17
2 742	3 380	3 089	2 952	3 316	4 569	3 799	6 130	12 540	18
241	221	356	3 812	4 915	6 777	782	1 620	3 647	19
18 591	23 453	27 786	30 787	33 174	35 284	28 880	23 796	23 562	20
36 791	35 862	42 352	48 510	53 228	66 260	32 688	31 476	96 593	21
4 685	3 980	4 675	5 276	6 329	5 683	5 837	6 942	6 499	22
1 750	2 058	2 510	3 563	4 106	4 443	4 105	10 039	17 257	23
2 889	2 936	2 726	3 667	3 731	3 966	3 028	4 619	3 831	24
7 432	6 409	7 562	9 581	10 387	11 219	11 707	16 380	29 258	25
2 024	1 632	2 170	1 547	2 418	2 569	1 924	3 098	3 090	26
1 637	1 464	1 852	1 964	2 193	2 499	1 716	2 236	2 919	27
16 085	29 327	31 763	30 781	33 391	29 262	14 743	24 222	10 507	28
10 611	14 013	17 716	22 910	27 028	32 438	31 103	75 909	136 076	29
154	194	372	548	14	518	574	.	—	30
60	58	72	287	671	636	546	50	60	31
75	143	127	153	1	119	119	2	1	32
62	61	82	84	38	524	465	10	989	33
.	313	33	13	49	17	12	7	—	34
163	81	60	213	98	286	110	12	—	35
236	211	225	484	488	344	449	1 247	566	36
34	40	65	299	233	702	688	584	546	37
453	539	749	1 115	1 520	480	223	50	58	38
39	34	22	44	57	1 072	688	429	280	39
83	67	79	137	92	65	26	4	—	40
509 202	532 917	579 331	591 974	674 544	719 226	603 557	698 277	822 898	41
443 654	422 895	518 027	581 970	666 458	718 144	689 981	1 243 561	1 422 054	42
284	277	319	292	449	664	548	118	115	43
600	970	1 052	1 368	947	1 308	588	5	80	44
.	.	.	.	1	11	9	5	5	45
142	44	550	531	385	136	453	132	358	46
5 481	5 333	8 251	8 319	6 993	7 411	5 795	8 339	1 744	47
3 549	3 922	4 478	4 585	5 955	5 465	2 494	3 237	3 776	48
2	.	.	.	10	.	40	.	800	49
15	7	19	11	50	26	54	69	85	50
28	136	167	230	96	65	218	12	—	51
5	.	.	.	3	1	4	7	1	52
407	214	579	209	565	122	174	105	115	53
689	1 252	1 600	1 989	2 844	3 657	632	120	160	54

⁵ Med Azorerna och Madeira. — ⁶ Europeiska Ryssland utom Finland.

L ä n d e r (I = införsel, U = utförsel)		Medeltal för åren		1905	1906	1907
		1906/10	1911/15			
29	Kina	{I 111 U 836	584 1 670	86 733	31 715	56 601
80	Japan	{I 410 U 3 143	662 7 185	151 608	174 1 954	309 2 630
81	Övriga Asien	{I 376 U 330	28 837	27 154	4 339	565 116
32	Summa för Asien	{I 8 257 U 10 238	9 433 17 113	5 738 4 933	6 563 8 162	9 897 8 943
33	Egypten	{I 644 U 4 277	560 3 139	216 3 613	200 4 205	320 4 989
34	Tunis	{I 276 U 273	328 480	222 492	108 288	249 243
85	Algier	{I 371 U 607	394 869	338 408	271 508	452 309
36	Marocko	{I 4 U 301	7 1 087	. 75	21 141	1 48
37	Franska Västafrika	{I . U 400	. 234	. .	. 499	. 314
38	Belgiska Kongo	{I 494 U 6	346 6	. .	. 7	. 9
39	Brittiska Sydafrika	{I 11 U 5 088	42 6 440	63 4 567	7 5 137	4 3 613
40	Portugisiska Ostafrika	{I 11 U 151	0 853	. .	1 294	. 9
41	Övriga Afrika	{I 25 U 1 548	29 733	62 2 045	48 699	8 1 287
42	Summa för Afrika	{I 1 766 U 12 651	1 706 13 840	901 11 200	656 11 778	1 114 10 821
43	Brittiska Nordamerika	{I 403 U 585	192 1 229	274 168	177 303	580 638
44	Förenta staterna	{I 56 454 U 14 744	118 328 33 158	41 451 9 867	60 010 11 658	61 343 13 779
45	Mexiko	{I 171 U 265	256 704	. 44	2 225	96 208
46	Övriga Mellanamerika	{I 656 U 175	2 293 143	240 109	389 146	633 155
47	Västindiska öarna	{I 163 U 268	461 454	150 228	159 190	119 189
48	Venezuela	{I 73 U 36	255 11	. .	58 49	75 40
49	Brasilien	{I 9 570 U 795	19 085 1 931	4 431 609	9 185 874	7 037 444
50	Uruguay	{I 274 U 171	585 711	. 40	55 47	707 90
51	Argentina	{I 8 239 U 3 252	24 464 7 250	8 919 1 100	7 995 1 806	8 602 2 635
52	Chile	{I 458 U 357	1 460 605	. 202	1 199 496	558 680
53	Övriga Sydamerika	{I 363 U 180	354 248	563 298	151 178	471 213
54	Summa för Amerika	{I 76 824 U 20 828	167 733 46 444	56 028 12 665	79 380 15 972	80 221 19 071
55	Australien	{I 869 U 5 385	1 471 8 595	61 2 694	581 3 701	1 299 3 786
56	Summa för samtliga länder	{I 638 501 U 515 358	837 859 806 014	573 804 450 211	638 343 504 279	673 841 524 663

1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	
144	74	250	501	290	610	913	604	1 433	29
504	979	1 381	1 840	1 255	2 125	1 808	1 321	1 686	
120	430	1 018	650	478	651	450	1 083	4 687	30
2 274	3 292	5 565	5 866	6 359	7 002	6 325	10 374	14 943	
732	335	243	5	27	29	76	2	3	31
199	185	810	909	2 200	571	216	288	270	
7 198	6 799	10 827	10 206	8 909	9 563	8 223	10 268	8 962	32
7 977	10 651	15 455	17 099	19 998	20 291	12 574	15 603	21 359	
342	873	1 488	914	984	278	380	226	223	33
3 988	4 055	4 148	4 835	4 951	3 455	1 624	829	1 032	
510	241	270	661	106	645	73	65	245	34
234	389	211	528	524	780	359	206	170	
433	194	154	440	353	409	354	412	300	35
734	611	873	1 091	1 250	1 601	384	18	8	
326	303	685	875	1 018	2 260	819	463	269	36
318	354	517	506	306	166	109	84	61	37
535	728	1 125	679	527	289	147	88	73	38
4	5	5	11	5	2	2	8	2	
7	7	32	18	20	58	60	54	28	39
3 844	3 757	9 089	7 183	6 949	8 222	5 430	4 417	8 347	
5	147	300	1 357	699	1 251	831	125	77	40
20	24	27	29	14	92	7	3	7	41
1 343	1 890	2 518	881	864	1 027	461	428	318	
1 847	2 067	3 149	2 761	2 102	1 783	1 037	848	876	42
10 796	11 511	18 346	17 267	16 570	18 764	10 019	6 578	10 284	
272	256	730	271	262	202	131	96	95	43
332	598	1 054	1 033	1 448	1 660	1 521	481	560	
60 280	47 066	52 671	54 655	60 458	76 583	78 076	321 865	213 935	44
9 718	15 981	22 582	24 280	32 149	34 403	41 208	33 751	75 395	
44	333	378	208	147	91	171	662	—	45
91	367	433	713	1 349	937	388	121	172	
644	758	854	1 664	2 427	2 136	2 642	2 598	417	46
131	191	256	425	166	43	5	73	127	
159	136	245	223	214	189	295	1 385	879	47
220	359	383	338	357	360	647	570	1 213	
66	114	54	211	393	270	288	113	18	48
41	20	28	19	15	12	5	8	6	
6 298	12 692	12 639	18 272	15 552	17 687	14 484	29 428	39 507	49
651	749	1 256	1 412	2 485	2 284	1 187	2 288	5 962	
230	204	174	333	291	13	44	2 243	605	50
94	280	346	842	571	856	931	354	314	
9 729	8 246	6 624	8 446	15 504	16 988	14 377	67 007	42 002	51
3 032	3 602	5 183	7 422	9 405	8 785	5 214	5 424	10 790	
120	59	474	166	721	22	48	6 344	7 630	52
716	188	301	624	721	647	352	681	1 149	
79	290	184	129	144	267	175	1 053	741	53
78 438	71 054	75 037	84 578	96 112	114 448	110 731	432 794	305 829	54
14 509	22 457	32 130	37 400	48 944	50 193	51 649	44 035	96 012	
824	765	877	930	1 227	1 518	3 360	318	2	55
5 080	5 464	8 895	9 800	8 499	9 955	8 132	6 587	6 668	
597 509	613 602	669 211	690 449	782 894	846 538	726 908	1 142 505	1 138 567	56
482 016	472 978	592 853	663 536	760 469	817 347	772 355	1 316 304	1 556 377	

Tab. 45. Värdet av in- och utförseln med dels svenska, dels främmande fartyg samt landsvägstrafiken med Norge i procent av hela in-, resp. utförseln värde, åren 1871—1904.

Årligen	I n f ö r s e l					U t f ö r s e l				
	med svenska fartyg	med norska fartyg	med andra fartyg	landvägen ¹	Summa	med svenska fartyg	med norska fartyg	med andra fartyg	landvägen ¹	Summa
1871/75 . . .	51·94	4·77	41·17	2·12	100·00	40·67	19·62	38·69	1·02	100·00
1876/80 . . .	51·85	5·65	40·26	2·24	100·00	43·00	15·93	39·77	1·30	100·00
1881/85 . . .	51·63	5·97	38·97	3·43	100·00	42·66	11·77	44·17	1·40	100·00
1886/90 . . .	53·06	5·09	37·43	4·42	100·00	44·02	7·01	47·95	1·62	100·00
1891/95 . . .	50·81	5·63	39·31	4·25	100·00	41·20	7·29	49·72	1·79	100·00
1896/00 . . .	54·93	4·54	37·81	2·72	100·00	45·44	9·30	44·33	0·93	100·00
1901/04 . . .	55·60	3·86	38·37	2·17	100·00	47·80	8·08	39·48	4·64	100·00

¹ Ofullständiga uppgifter, i synnerhet för åren 1897—1901. Jfr nedan.

Årsvis fr. o. m. 1891 redovisas i tab. 46 handeln med de länder, som med Sverige stå i livligaste handelsförbindelse, nämligen Norge, Danmark, Tyska riket, Storbritannien, Frankrike och Förenta staterna. Denna tabell innehåller uppgifter om införseln till och utförseln från Sverige enligt såväl svensk som resp. främmande lands statistik (de senare uppgifterna omräknade till svenskt mynt), varigenom möjlighet vunnits att framställa någorlunda homogena, av omläggningen i den svenska statistiken år 1905 oberoende talserier. Enär vidare ur den utländska statistiken i avseende på införseln anförts ej blott de med de svenska närmast jämförbara generalhandels- utan även specialhandelssiffrorna, meddelar denna tabell jämväl upplysning om, i vilken omfattning de varor vi hämtat från ifrågavarande länder utgjorts av dessas egna produkter och i vilken omfattning det här gällt allenast genomgångstrafik. Rörande utförseln från Sverige avse de angivna främmande siffrorna överallt generalhandeln.

Att de svenska siffrorna i allmänhet så avsevärt skilja sig från motsvarande utländska, i så måtto att införseltalen enligt de förra genomgående äro mycket högre, utförseltalen mycket lägre, beror i främsta rummet på det numera såväl hos oss som annorstädes tillämpade systemet för värdeangivningen, varför redogjorts ovan å sid. 46. Till en del inverkar sannolikt även utförselstatistikens i alla länder erkända ofullständighet. I fråga om handeln med vissa av de i tabellen medtagna länderna spela emellertid även särskilda förhållanden in.

Vad först Norge beträffar, har redovisningen av utförseln sedan gammalt varit i hög grad bristfällig, beroende på att tidigare varje föreskrift om den landväga utförseln angivande saknats. Så länge mellanrikslagen bestod, förefanns väl ett intresse för vederbörande att angiva utförseln hos tullmyndigheterna på grund av den tullfrihet, som kunde vinnas genom konstaterandet av en vara såsom svensk, men detta intresse bortföll med nämnda lags upphävande 1897. Siffrorna för utförseln till Norge äro fördensskull i den svenska statistiken under de närmast därpå följande åren i särskilt hög grad missvisande. Först fr. o. m. 1902 hava nämnda olägenheter, till följd av kungl. kung. den 22 mars 1901, blivit avhjälpda. En annan grund till olikformigheten

Tab. 46. Sveriges handelsomsättning med vissa viktigare länder enligt såväl svensk som utländsk statistik, åren 1891—1915. Tusental kronor.

År	N o r g e					D a n m a r k					T y s k a r i k e t					År
	Införsel därifrån			Utförsel dit		Införsel därifrån			Utförsel dit		Införsel därifrån			Utförsel dit		
	Svensk sta- tistik	Norsk statistik		Svensk sta- tistik	Norsk sta- tistik ⁴	Svensk sta- tistik	Dansk statistik		Svensk sta- tistik	Dansk sta- tistik	Svensk sta- tistik ⁶	Tysk statistik		Svensk sta- tistik	Tysk sta- tistik	
		Gene- ral- handel	Spe- cial- handel				Gene- ral- handel ⁵	Spe- cial- handel				Gene- ral- handel ⁶	Spe- cial- handel			
1891	33 224	19 002	14 774	17 428	25 297	43 830	23 014	.	37 203	47 063	119 744	79 909	65 354	37 551	49 313	1891
92	34 962	19 709	14 478	18 227	27 253	43 607	26 253	.	40 189	49 113	115 317	74 049	59 728	47 782	51 729	92
93	30 980	20 995	16 037	16 111	28 020	40 081	24 103	.	36 516	44 464	112 522	76 785	62 774	43 679	55 454	93
94	26 821	21 223	17 130	15 269	29 433	39 809	22 940	.	38 357	50 452	119 550	76 625	64 747	38 960	58 216	94
95	28 458	23 141	18 430	18 054	33 535	37 623	22 271	.	41 467	46 798	116 006	79 748	67 868	42 701	58 305	95
1896	28 753	22 792	18 103	19 548	38 292	45 238	21 505	.	42 304	50 709	117 103	81 112	69 780	43 770	66 861	1896
97	32 572	25 724	23 235	20 639	42 278	48 860	27 074	.	43 205	51 650	133 221	92 722	81 495	45 829	79 425	97
98	20 658	15 348	12 996	* 5 549	23 618	58 138	33 219	.	43 446	52 665	156 767	105 168	93 741	49 560	92 540	98
99	20 120	15 793	12 504	6 451	25 565	60 219	34 857	.	43 298	51 625	183 646	132 590	120 275	54 834	94 645	99
1900	21 455	14 766	12 064	7 187	27 164	62 337	38 105	.	47 682	52 528	187 249	136 284	121 964	65 223	95 638	1900
1901	22 348	15 218	11 741	6 653	24 029	63 769	39 885	.	47 238	47 393	166 476	110 777	98 200	60 244	74 111	1901
02	24 006	15 909	13 324	24 336	24 343	63 076	39 837	.	55 262	56 094	196 343	120 392	104 729	62 776	71 868	02
03	24 260	15 627	12 215	31 936	30 780	63 631	37 249	.	61 257	56 333	205 074	130 651	116 361	71 248	80 471	03
04	22 315	13 945	10 720	34 960	34 239	73 034	39 747	.	57 676	54 057	220 982	145 422	130 623	71 722	89 952	04
05	23 278	15 229	11 295	31 364	38 470	39 745	41 573	.	50 121	58 989	220 337	152 137	138 746	85 206	107 569	05
1906	24 760	16 007	12 148	35 401	40 932	41 954	48 305	.	55 042	62 628	231 036	180 047	157 034	96 591	135 541	1906
07	23 313	15 192	10 695	* 25 452	46 946	46 314	53 071	.	57 705	67 173	238 079	193 162	166 114	108 719	154 990	07
08	21 167	12 361	8 678	24 571	41 468	42 932	46 120	.	45 907	58 050	209 506	179 019	154 923	103 341	131 126	08
09	20 828	16 817	13 179	24 433	41 687	39 982	39 542	.	45 073	58 274	212 762	164 791	139 054	97 206	128 443	09
10	20 883	22 548	16 062	28 765	52 010	44 965	23 139	12 535	55 146	56 304	229 850	194 226	169 563	124 473	148 119	10
1911	19 608	20 003	15 083	37 521	57 797	46 457	30 878	12 236	66 136	67 254	240 359	194 226	170 548	133 517	163 855	1911
12	23 678	21 434	15 913	42 912	70 401	49 635	33 352	15 188	67 483	69 060	273 857	198 498	175 699	170 937	191 189	12
13	25 928	26 439	19 046	54 034	84 788	53 680	34 083	14 776	70 651	71 104	289 902	234 988	204 524	179 078	201 053	13
14	29 036	34 681	26 144	48 882	78 685	51 647	37 960	19 178	72 850	83 097	238 550	.	.	174 840	.	14
15	50 489	67 464	58 582	76 206	.	69 766	.	.	80 395	.	251 498	.	.	486 415	.	15

År	Storbritannien ⁷					Frankrike					Förenta staterna					År
	Införsel därifrån			Utförsel dit		Införsel därifrån			Utförsel dit		Införsel därifrån			Utförsel dit		
	Svensk statistik	Engelsk statistik		Svensk statistik	Engelsk statistik	Svensk statistik	Fransk statistik		Svensk statistik	Fransk statistik	Svensk statistik	Amerikansk statistik		Svensk statistik	Amerikansk statistik	
		General-handel	Special-handel				General-handel	Special-handel				General-handel	Special-handel			
1891	98 654	73 843	54 270	146 385	154 535	9 057	9 295	8 070	34 404	53 313	12 935	.	.	664	.	1891
92	95 220	71 823	51 973	150 194	149 458	9 573	6 118	5 059	19 392	30 090	12 834	.	.	2 447	.	92
93	86 245	68 067	49 006	150 866	152 839	6 247	6 944	5 521	29 309	41 059	10 850	.	.	658	.	93
94	92 021	73 210	53 938	124 070	151 276	8 515	8 087	6 864	32 241	46 990	11 509	.	.	8	.	94
95	97 775	73 307	54 853	130 820	159 522	7 932	7 226	5 478	25 208	39 954	10 643	.	.	82	.	95
1896	98 833	77 123	58 222	144 053	172 958	7 170	8 281	6 733	29 365	46 015	9 092	.	.	721	.	1896
97	114 669	86 572	64 748	149 993	178 679	7 628	7 860	6 527	31 302	47 500	7 421	.	.	181	.	97
98	132 681	96 453	72 612	148 649	176 823	8 018	8 307	6 939	28 181	43 786	10 397	.	.	91	.	98
99	154 554	109 362	87 101	157 198	182 485	8 992	8 499	6 875	29 066	50 692	10 467	.	.	.	.	99
1900	168 269	117 933	98 459	169 248	193 133	9 693	8 909	6 945	29 807	51 060	9 185	.	.	.	.	1900
1901	129 381	98 744	80 938	149 832	177 749	8 903	6 968	5 962	26 105	46 972	10 682	.	.	.	.	1901
02	128 219	91 541	77 635	149 926	173 752	9 311	6 720	5 037	27 679	47 349	10 418	.	.	12	.	02
03	135 033	96 284	80 383	162 299	187 774	9 513	6 808	5 036	31 341	47 383	12 743	21 443	21 398	—	12 699	03
04	144 401	100 413	86 631	149 388	176 287	10 330	6 480	4 710	30 056	49 347	9 482	24 187	24 176	—	12 247	04
05	140 143	109 257	94 337	159 399	178 476	15 881	7 769	6 322	29 905	48 599	41 451	26 989	26 987	9 867	11 008	05
1906	158 615	120 913	101 424	170 961	204 115	20 423	9 718	7 938	37 050	53 378	60 010	27 889	27 81	11 658	14 623	1906
07	177 400	143 663	123 878	182 115	206 283	23 090	9 466	6 853	39 522	58 573	61 343	35 301	35 292	13 779	15 642	07
08	152 108	132 518	115 489	169 342	195 487	18 591	7 031	5 782	36 791	54 582	60 280	36 269	36 249	9 718	17 376	08
09	157 320	129 192	112 360	155 842	176 606	23 453	8 071	6 600	35 862	44 268	47 966	25 242	25 240	15 981	16 823	09
10	163 939	141 331	121 635	190 656	214 743	27 786	9 816	8 652	42 352	51 391	52 671	22 470	22 437	22 582	25 614	10
1911	160 771	135 742	115 268	195 829	216 807	30 787	12 264	9 744	48 510	56 766	54 655	29 902	29 894	24 280	31 997	1911
12	188 950	147 183	129 616	222 795	240 367	33 174	17 713	16 238	53 228	67 194	60 458	35 441	35 412	32 149	35 707	12
13	206 814	167 701	149 282	237 885	258 106	35 284	20 436	18 242	66 260	81 190	76 583	45 391	45 287	34 403	41 904	13
14	183 808	163 974	141 073	258 319	256 497	28 880	.	.	32 688	.	78 076	54 916	54 912	41 208	43 463	14
15	213 527	184 513	114 021	329 550	359 598	23 796	.	.	31 476	.	321 865	293 527	284 177	33 751	43 730	15

¹ Angående den förändrade redovisningsmetoden i svensk statistik fr. o. m. 1905 se sid. 49. — ² Beträffande redovisningen av utförseln åren 1898—1901 se sid. 59. — ³ Över Norge transiterad järnmalm är fr. o. m. 1907 utesluten. — ⁴ Inbegriper även svenska transitovaror — ⁵ Varor, som införts öfver Köpenhamns frihamn, ingå åren 1897—1909. — ⁶ Den svenska statistiken, men ej den tyska, inbegriper införseln öfver Hamburgs frihamn. — ⁷ Den svenska statistiken, men ej den engelska, inbegriper även handeln med Irland.

i redovisningen av utförseln till Norge har legat i den över detta land försiggående järnmalmsexporten, som t. o. m. 1906 i svensk statistik angivits såsom export till Norge och först under åren därefter fördelats på de verkliga försäljningsländerna. I norsk statistik ingå de svenska transitovarorna (förutom järnmalm även vissa andra varor, i synnerhet pappersmassa) ända t. o. m. 1914.

De svenska siffrorna för införseln från Danmark erforo genom den ändrade redovisningsmetoden 1905 en mycket avsevärd minskning; under några år därefter voro t. o. m. motsvarande danska siffror högre än de svenska, beroende på att i dansk statistik även handeln över Köpenhamns frihamn tidigare varit inbegripen; däri skedde ändring först år 1910, då ock särskilda uppgifter för specialhandeln infördes, vilka utvisa, att en relativt obetydlig del av den redovisade införseln från detta land till Sverige utgjorts av danska produkter. De höga svenska siffrorna för utförseln till Danmark sammanhånga med den däröver försiggångna transitohandeln speciellt med smör till England.

Beträffande redovisningen av handeln med Tyskland bör anmärkas, att skillnaden i avseende på införselsiffrorna mellan svensk och tysk statistik delvis har sin grund i att den förra, i motsats mot den senare, även inbegriper handeln på Hamburgs frihamn. Utförselsiffrornas olikhet sammanhånger åtminstone före 1907 i viss mån med sättet för redovisningen av järnmalmsexporten i svensk statistik, i det denna, ehuru egentligen avseende Tyskland, tidigare delvis räknats som export till Norge eller Nederländerna.

I övrigt observeras, att, enligt vad de främmande siffrorna giva vid handen, Sveriges införsel såväl från Tyska riket som från Storbritannien till mycket betydande del utgjorts av transitogods, i motsats mot vad fallet varit med införseln från Frankrike och Förenta staterna. I sistnämnda lands statistik är handeln med Sverige specificerad först fr. o. m. 1903.

För ytterligare belysning av Sveriges handelsomsättning med de tre viktigaste europeiska kulturländerna meddelas i tabb. 47—51 översikter, hämtade ur ifrågavarande länders egen statistik, vilka angiva såväl importens som exportens fördelning på viktigare huvudslag av varor.

Tab. 47. Införsel av viktigare varor från Tyska riket åren 1891—1913, enligt tysk statistik.

År	Vete		Råg		Havre		Tobak och tobaksvaror		Humle		Vin	
	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.
1891	348	7	1	0	26	0	296	173	2 991	905	5 287	634
92	7	0	159	3	44	0	329	204	2 288	773	3 123	368
93	269	4	2	0	18	0	339	222	2 912	1 555	1 916	227
94	72 391	3 480	172 778	1 230	4	0	358	233	2 907	673	2 366	264
95	265 728	2 767	81 460	675	795	8	386	245	5 541	1 628	3 227	360
1896	331 347	3 686	83 148	600	19	0	411	274	2 867	663	3 695	407
97	303 281	3 833	64 026	581	739	7	574	336	4 476	1 115	4 381	492
98	345 395	4 857	223 693	2 350	296	4	614	365	3 430	1 343	4 929	547
99	904 942	10 068	477 873	4 891	17 103	172	702	430	3 878	932	5 501	607
1900	992 410	11 571	337 547	3 305	100 262	999	691	600	5 614	1 499	5 443	560
1901	305 616	3 672	86 560	877	38 267	419	721	665	2 729	632	5 339	526
02	388 198	4 699	283 795	2 829	62 609	702	809	683	3 586	926	4 589	462
03	935 758	10 993	549 905	4 943	120 244	1 145	777	714	4 205	1 759	4 833	506
04	712 321	8 876	940 628	8 707	374 321	3 465	793	722	3 909	1 566	5 257	539
05	784 224	9 946	558 290	5 838	104 394	1 105	748	710	3 983	780	4 892	547
1916	853 672	10 400	210 321	2 143	269 791	2 955	854	858	2 488	587	4 889	602
07	242 811	3 241	195 370	2 609	454 836	5 142	926	979	2 741	513	4 725	570
08	477 833	6 804	344 774	3 989	516 265	5 330	901	1 026	4 536	727	4 690	564
09	349 546	5 829	613 152	7 891	318 327	3 679	922	961	1 820	540	4 105	543
10	346 714	5 968	551 880	6 548	606 482	7 228	848	910	1 722	530	4 976	699
1911	187 671	2 942	282 161	3 375	374 936	4 446	875	933	1 743	803	4 485	715
12	191 397	3 027	767 032	10 226	379 380	5 223	997	1 013	1 987	768	4 544	748
13	102 850	1 332	683 674	8 434	336 826	3 866	1 056	1 145	1 345	554	5 231	880

År	Bomull och bomullsvaror		Ull och yllevoror		Andra spinnadsämnen och fabrikat därav		Silke och sidenvoror		Beklädnadsartiklar		Hudar och skinn	
	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.
1891	7 233	2 197	24 486	11 769	4 908	929	955	2 914	2 425	4 632	17 508	1 702
92	5 745	1 929	22 648	10 012	4 270	983	1 015	2 920	2 622	3 509	14 507	1 356
93	8 716	2 333	27 523	11 105	4 119	970	821	2 310	2 236	2 500	12 365	1 290
94	8 314	2 038	29 664	10 997	4 068	989	720	1 786	2 149	2 343	10 746	1 014
95	8 125	2 473	34 469	11 906	5 132	1 164	1 127	2 838	2 573	2 634	13 588	1 797
1896	9 210	2 526	33 330	11 581	5 701	1 245	1 081	2 779	1 993	2 453	9 798	1 264
97	12 879	3 586	37 484	14 003	6 178	1 284	1 284	3 181	2 112	2 455	12 946	1 574
98	15 985	3 902	41 216	15 402	7 596	1 604	1 517	3 669	2 416	2 403	15 950	2 108
99	17 347	4 410	46 180	19 156	7 070	1 536	1 926	4 891	2 684	3 143	16 551	2 447
1900	15 925	4 557	38 675	16 477	7 955	1 671	1 635	4 378	2 736	3 107	11 156	2 065
1901	16 483	4 201	38 797	13 500	6 333	1 369	1 366	3 852	2 190	2 910	14 026	2 104
02	21 038	4 661	35 952	13 823	7 204	1 408	1 240	3 469	2 028	2 553	17 495	2 553
03	20 797	5 094	39 042	14 398	7 066	1 518	1 219	3 612	2 025	2 582	23 889	3 215
04	22 161	5 523	39 145	15 205	7 737	1 480	1 281	3 544	2 409	2 989	24 759	3 664
05	21 080	5 457	44 297	18 513	7 080	1 532	1 206	3 195	2 403	3 403	27 271	4 359
1906	17 601	5 496	34 483	16 215	9 124	1 886	1 685	3 995	3 294	3 723	30 504	4 283
07	16 736	6 461	32 854	18 120	8 987	2 195	1 932	4 753	4 191	4 731	26 879	3 379
08	16 269	5 474	32 698	16 168	7 867	1 669	1 589	3 839	3 421	3 654	26 676	2 552
09	14 880	5 083	25 332	13 275	6 250	1 154	1 593	3 550	3 064	3 116	29 799	3 411
10	17 239	6 954	34 509	17 842	8 331	1 410	2 058	5 031	3 588	5 255	25 510	3 405
1911	20 312	7 783	34 115	17 915	7 505	1 525	2 803	5 669	3 738	5 155	21 531	2 857
12	17 601	7 218	29 948	14 942	5 362	1 232	2 027	4 785	2 880	4 185	17 849	2 504
13	19 899	8 534	34 073	17 335	6 202	1 612	2 315	2 722	3 058	4 747	21 455	3 788

År	Läder och lädervaror		Pälsverk		Kaut-chuk och kautschuksvaror		Oljekakor		Pappersmassa, papp, papper och pappersarbeten		Koksalt	
	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.
1891	4 374	3 969	79	77	1 763	1 219	73 997	790	19 156	1 268	133 157	237
92	3 968	3 683	83	84	1 644	977	67 003	716	17 090	1 201	126 401	174
93	4 345	3 177	107	89	1 476	772	87 970	901	17 146	1 188	117 392	175
94	5 071	3 577	160	94	1 602	829	98 935	880	18 262	1 213	140 682	284
95	6 191	4 639	84	71	2 260	1 150	102 771	778	19 855	1 344	144 191	281
1896	4 877	3 677	78	68	2 051	1 077	120 028	988	21 356	1 515	148 449	238
97	6 014	4 045	93	70	3 152	1 611	102 491	1 003	29 072	1 898	179 989	336
98	6 891	4 248	102	54	3 084	2 556	96 813	948	32 040	1 882	198 977	243
99	7 356	4 789	147	79	3 164	2 744	141 086	1 318	35 062	1 971	215 740	255
1900	5 689	3 526	90	71	3 255	2 303	145 992	1 429	36 099	2 268	253 056	306
1901	6 578	3 761	66	39	3 279	1 774	123 239	1 261	33 462	1 972	259 813	414
02	7 475	4 414	101	120	3 054	1 671	216 597	1 832	43 817	2 256	262 412	364
03	7 161	4 584	69	101	4 027	2 435	208 084	1 667	47 260	2 192	358 222	498
04	7 362	5 408	103	171	4 835	3 247	270 036	2 763	44 676	2 401	347 758	452
05	7 479	5 596	168	210	5 305	3 701	307 416	3 556	46 409	2 565	327 490	393
1906	7 499	7 054	495	1 024	5 472	3 056	241 672	2 795	50 409	2 568	306 713	394
07	6 991	6 331	580	1 472	6 249	2 882	271 966	3 389	67 018	3 543	329 432	463
08	6 705	5 449	528	1 344	6 358	2 880	223 861	2 590	65 808	3 561	359 849	410
09	6 463	5 578	412	1 219	5 150	2 323	199 848	2 310	55 799	3 002	347 371	365
10	7 770	6 955	475	1 536	6 049	2 910	206 901	2 437	65 735	3 597	373 787	423
1911	8 163	7 059	420	1 148	6 602	2 743	161 145	1 667	74 078	4 109	408 144	676
12	6 693	5 833	453	1 530	6 175	2 906	219 119	2 577	59 825	3 209	430 245	750
13	7 406	7 189	495	1 713	6 299	2 942	175 611	2 095	70 250	3 985	451 501	700

År	Kalialter		Soda		Färger och färgämnen		Stenkol och brunskol		Koks		Tackjärn och järnlegeringar	
	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.
1891	185 437	413	58 872	561	.	.	108 756	154	146 585	261	101	0
92	163 637	364	44 838	455	.	.	111 216	139	198 838	274	3.0	2
93	303 146	675	54 190	552	.	.	119 899	144	220 343	275	717	4
94	304 507	677	45 680	401	.	.	97 874	115	239 827	288	7	0
95	381 205	848	45 401	376	.	.	160 903	189	210 559	253	10	0
1896	437 015	855	59 205	451	.	.	172 051	201	239 463	287	302	2
97	510 231	908	74 444	575	.	.	176 971	208	108 731	145	202	0
98	595 244	1 007	58 160	445	.	.	249 023	311	268 677	394	2	0
99	511 110	978	54 685	452	.	.	261 965	341	371 861	629	22	0
1900	562 444	1 226	79 789	707	.	.	219 912	325	286 216	627	13	0
1901	651 367	1 188	97 648	868	.	.	251 624	336	253 853	556	909	6
02	703 979	1 284	35 986	291	.	.	386 687	481	271 984	412	327	3
03	550 469	1 005	63 405	518	.	.	311 021	385	472 255	715	12 861	85
04	679 294	1 240	59 639	476	.	.	325 126	404	477 475	680	3 192	21
05	845 404	1 542	77 886	571	.	.	433 586	540	546 296	778	1 257	9
1906	549 888	1 003	54 444	402	46 086	2 916	184 654	232	806 452	1 195	—	—
07	709 642	1 295	35 917	269	52 383	3 524	72 836	97	977 823	1 479	159	0
08	514 668	939	92 043	734	48 509	3 270	37 776	57	942 858	1 427	1 208	6
09	493 912	902	58 301	463	46 680	3 007	217 747	292	792 853	1 382	33 796	173
10	560 200	1 247	84 363	674	54 597	3 568	236 376	326	992 532	1 597	63 122	323
1911	528 897	2 356	92 760	823	66 238	4 147	281 969	440	1 097 621	1 907	97 205	611
12	794 485	4 257	90 015	771	69 747	4 324	956 884	1 619	2 054 780	3 296	72 231	448
13	1 008 495	7 452	107 966	901	75 643	4 679	1 847 069	3 129	2 081 074	3 928	79 758	685

År	Balkar och vinkeljärn		Järnvägaskenor		Järnplåt		Järnrör, gjutna, valsade el. dragna		Järn o. järnvaror, andra slag	
	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.
1891	13 788	157	12 834	114	1 217	27	.	.	31 718	1 692
92	17 249	177	14 597	117	2 092	34	.	.	36 840	1 570
93	34 432	314	7 277	55	2 059	36	.	.	47 856	1 702
94	42 411	372	9 936	74	2 317	32	.	.	47 595	1 865
95	49 456	383	8 658	68	2 741	34	.	.	58 952	2 318
1896	84 563	723	16 795	147	5 029	61	.	.	67 801	3 773
97	69 395	602	17 090	159	6 179	81	.	.	94 134	4 904
98	126 433	1 137	14 636	140	8 768	113	.	.	98 044	6 239
99	107 537	1 205	12 504	136	6 065	86	.	.	88 944	6 008
1900	138 994	1 740	17 666	200	20 037	312	.	.	138 957	9 455
1901	166 235	1 432	27 620	277	37 978	476	.	.	125 160	5 853
02	160 577	1 349	91 739	796	30 792	380	.	.	165 527	6 222
03	238 079	1 946	118 876	978	50 422	597	.	.	274 522	6 973
04	251 884	2 043	72 615	562	64 178	730	.	.	329 120	7 545
05	236 625	1 938	129 267	1 001	52 397	595	.	.	361 503	7 769
1906	218 230	2 223	147 510	1 338	33 240	499	71 454	758	324 157	7 912
07	385 654	4 306	105 438	1 145	36 424	635	71 808	1 424	194 465	7 077
08	309 599	3 218	161 025	1 661	56 972	755	95 524	1 558	236 039	6 523
09	251 038	2 414	254 058	2 299	68 518	838	81 240	1 463	207 998	4 594
10	316 135	3 102	182 675	1 661	60 357	757	67 454	998	234 913	5 737
1911	297 784	2 755	366 845	3 592	85 272	1 003	64 458	951	260 497	7 842
12	345 110	5 255	539 952	5 255	51 134	907	64 194	1 046	210 640	6 401
13	432 104	5 478	539 316	5 478	180 386	2 436	101 678	1 551	326 990	8 516

År	Koppar, kopparlegeringar och fabrikat därav		Zink och zinkvaror		Maskiner, ej elektriska		Elektrotekniska artiklar	
	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.
1891	9 429	1 825	16 414	819	.	.	.	.
92	8 964	1 662	20 445	912	.	.	.	.
93	10 403	1 618	16 703	633	.	.	.	.
94	8 982	1 533	12 340	425	.	.	.	.
95	12 000	2 050	16 080	537	.	.	.	.
1896	13 561	2 272	15 563	587	.	.	.	.
97	17 035	2 789	18 201	692	.	.	.	.
98	20 348	3 254	19 587	829	.	.	.	.
99	22 180	4 288	18 969	971	.	.	.	.
1900	27 557	4 975	20 558	893	.	.	.	.
1901	25 020	4 459	19 150	787	.	.	.	.
02	26 714	4 116	25 859	1 089	.	.	.	.
03	37 781	5 618	22 024	1 120	.	.	.	.
04	32 861	6 192	28 635	1 524	.	.	.	.
05	37 970	8 102	30 015	1 644	.	.	.	.
1906	21 750	5 532	35 471	1 836	57 124	5 427	32 873	4 667
07	25 092	6 139	40 340	1 874	88 955	9 098	54 476	9 315
08	23 174	4 020	30 406	1 258	87 131	8 454	58 580	9 634
09	22 884	4 161	35 189	1 513	59 232	6 352	48 134	7 873
10	24 626	4 691	33 686	1 509	62 955	6 796	53 248	8 754
1911	22 956	5 053	45 655	2 115	73 773	7 663	73 029	8 775
12	20 628	4 643	33 867	1 682	76 896	8 495	65 510	8 082
13	32 015	6 486	35 170	1 739	91 420	9 747	54 379	8 848

Tab. 48. *Utförsel av viktigare varor till Tyska riket åren 1891—1913, enligt tysk statistik.*

År	Nötkreatur		Kött o. fläsk		Smör		Grädde		Färsk fisk		Lingon	
	St.	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.
1891 . .	1 737	485	1 177	78	11	2	.	.	235 029	6 903	.	.
92 . .	3 058	845	1 879	125	7	1	.	.	341 164	8 198	.	.
93 . .	12 306	2 921	1 578	105	6	1	.	.	308 346	7 409	.	.
94 . .	12 450	3 125	2 466	175	1	0	.	.	427 752	9 518	.	.
95 . .	13 679	3 042	2 554	182	10	2	.	.	363 955	6 478	.	.
1896 . .	12 272	2 432	2 711	193	1	0	.	.	381 907	8 838	.	.
97 . .	8 471	1 595	1 881	135	5	1	.	.	149 459	3 884	.	.
98 . .	.	.	2 917	190	22	4	.	.	260 772	10 444	.	.
99 . .	.	.	863	45	6	1	.	.	184 863	3 616	33 040	294
1900 . .	.	.	826	49	101	18	.	.	26 242	911	60 487	1 400
1901 . .	.	.	480	30	286	40	.	.	84 412	1 843	36 354	970
02 . .	2	0	470	36	150	25	.	.	31 191	883	51 099	1 137
03 . .	.	.	478	30	9	2	.	.	57 089	1 245	100 849	1 795
04 . .	.	.	474	30	198	36	.	.	107 483	1 680	80 835	1 582
05 . .	.	.	492	31	2 616	489	.	.	218 132	3 325	47 487	1 015
1906 . .	.	.	692	50	927	172	522	56	240 554	4 155	59 465	1 587
07 . .	.	.	231	16	475	93	21	3	255 131	3 346	46 945	1 462
08 . .	.	.	171	12	411	82	3 322	384	349 932	4 990	104 229	2 783
09 . .	.	.	884	75	2 207	448	6 819	789	408 541	5 235	126 403	2 925
10 . .	.	.	9 266	813	2 531	506	19 673	2 277	298 068	4 279	51 646	1 333
1911 . .	.	.	34 921	3 077	3 440	735	29 225	1 830	502 955	6 253	24 693	835
12 . .	12 763	4 432	50 789	5 352	7 483	1 598	41 421	2 580	457 681	7 070	51 289	1 735
13 . .	14 818	5 244	26 343	2 717	3 125	651	69 977	4 360	304 220	5 329	37 760	1 412

År	Hudar o. skinn		Trävaror				Snickeriarbeten		Trämassa, mekanisk	
			Oarbetade el. bilade		Sågade					
	Dt	1 000 kr.	Dt	1 000 kr.	Dt	1 000 kr.	Dt	1 000 kr.	Dt	1 000 kr.
1891 . .	7 795	1 242	360 248	2 615	2 897 863	13 282	45 416	1 334	23 276	228
92 . .	7 751	1 256	405 093	2 662	2 960 111	13 831	42 658	1 253	53 592	572
93 . .	9 620	1 458	410 090	2 667	3 426 197	16 771	39 238	1 153	70 245	813
94 . .	12 608	1 716	360 111	2 827	3 438 570	16 832	49 815	1 463	30 571	271
95 . .	15 780	2 463	330 380	2 473	2 967 034	15 184	58 063	1 705	26 370	235
1896 . .	13 347	1 822	378 340	2 973	3 551 406	19 597	62 503	1 836	41 536	369
97 . .	14 194	1 914	320 599	2 824	4 220 888	26 296	80 740	2 586	43 142	365
98 . .	16 320	2 067	502 221	4 638	4 565 468	30 474	99 598	3 766	89 089	330
99 . .	13 233	2 245	532 982	3 537	4 718 593	33 597	109 373	4 089	31 634	268
1900 . .	13 783	2 083	487 888	2 313	4 773 256	29 100	115 073	4 404	31 493	378
1901 . .	16 365	2 184	406 537	1 362	3 807 033	20 524	72 783	2 721	137 604	1 654
02 . .	15 865	2 360	497 498	2 152	4 396 781	23 479	92 864	3 471	14 762	138
03 . .	20 180	3 071	551 030	2 282	4 520 344	24 946	95 387	2 802	38 905	312
04 . .	16 003	2 757	498 513	2 059	4 844 742	26 303	133 827	4 050	59 580	477
05 . .	20 881	3 781	588 542	2 549	4 953 511	29 538	117 40	3 552	39 659	336
1906 . .	35 937	3 946	615 088	2 827	5 364 089	31 189	107 788	3 377	47 621	420
07 . .	39 914	3 516	782 773	3 434	5 194 262	30 054	90 775	2 820	80 042	748
08 . .	31 832	2 840	566 814	2 384	3 912 261	22 286	74 014	2 234	45 041	401
09 . .	31 853	3 351	539 288	2 270	3 668 260	21 548	80 230	2 419	46 612	290
10 . .	62 173	6 573	683 861	2 904	4 172 319	25 995	104 311	3 271	20 131	125
1911 . .	63 960	6 742	652 756	2 734	4 437 997	28 444	129 648	4 033	63 417	508
12 . .	58 192	6 556	718 229	3 164	4 331 093	32 276	121 795	3 789	33 633	299
13 . .	51 646	7 252	727 657	3 239	3 980 529	27 651	86 233	2 686	18 236	162

År	Trämassa, kemisk		Papp o. papper		Sten, oarbetad				Järnmalm	
	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.
1891 . .	6 190	124	3 156	180	.	.	2 519 796	6 804	816 796	1 200
92 . .	14 362	287	3 718	248	.	.	2 677 635	7 236	1 090 107	1 407
93 . .	12 527	256	5 422	328	.	.	3 022 201	7 505	1 470 453	1 833
94 . .	4 085	84	5 653	286	.	.	3 448 045	7 796	2 270 339	2 930
95 . .	13 474	276	4 511	263	.	.	3 673 026	6 773	6 139 201	7 650
1896 . .	23 596	483	7 799	384	.	.	4 448 987	6 347	7 875 814	10 164
97 . .	32 378	663	7 847	330	.	.	4 081 461	7 470	12 606 672	17 391
98 . .	42 261	828	10 097	425	508 960	1 066	3 655 004	4 656	14 468 422	20 603
99 . .	55 549	1 088	12 816	491	494 390	1 185	3 953 151	5 544	14 767 428	22 343
1900 . .	60 244	1 126	16 846	638	470 543	1 473	4 536 078	8 187	14 375 554	23 670
1901 . .	132 148	2 352	15 562	584	541 650	1 170	3 781 485	6 938	14 771 243	21 034
02 . .	67 042	1 074	13 079	530	541 137	915	4 034 016	7 305	11 440 056	15 272
03 . .	74 305	1 091	13 422	498	395 184	738	4 197 116	7 654	14 346 536	20 429
04 . .	137 724	2 145	26 956	707	501 089	1 082	4 078 329	8 791	15 840 797	22 557
05 . .	88 202	1 335	32 454	890	563 610	986	6 420 762	13 443	16 424 566	24 850
1906 . .	116 080	1 794	54 744	1 210	527 318	4 035	5 040 633	10 741	23 611 829	37 792
07 . .	131 737	1 994	50 700	1 182	653 541	5 323	5 336 524	12 434	36 035 051	60 936
08 . .	143 861	2 049	37 060	854	504 293	5 754	4 991 659	11 865	31 377 698	47 474
09 . .	158 810	2 261	34 409	784	594 701	4 865	3 890 754	9 501	28 803 897	44 862
10 . .	163 526	2 256	45 806	951	544 798	4 207	4 828 294	8 953	32 489 945	52 049
1911 . .	245 593	3 900	44 705	951	738 260	4 599	5 157 013	9 163	35 021 852	56 105
12 . .	275 991	4 176	58 485	1 166	465 446	3 391	5 387 052	9 306	38 751 264	63 804
13 . .	260 322	3 939	49 234	1 160	594 064	4 272	5 790 424	9 672	45 636 350	77 171

År	Tackjärn m. fl. slag av icke smidbart järn		Smidbart järn och stål		Rör av järn		Tråd av järn		Koppar, oarb.		Mässing o. a. legeringar m. m., oarbetade, samt skrot	
	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.	Dt	1000 kr.
1891 . .	59 982	534	140 347	2 240	2	0	28 048	873	846	83	1 500	107
92 . .	74 377	595	143 172	2 148	7	0	27 941	820	2 098	183	567	36
93 . .	62 674	530	109 189	1 533	470	9	29 926	878	2 316	190	933	64
94 . .	53 679	454	134 004	1 825	4 317	85	24 132	708	326	23	2 458	133
95 . .	78 854	667	129 051	1 752	8 531	171	25 863	757	827	62	1 205	74
1896 . .	99 270	928	157 064	2 220	21 743	455	33 876	751	1 984	169	1 186	82
97 . .	130 362	1 247	198 495	3 149	31 529	645	31 888	708	2 503	223	953	74
98 . .	104 765	1 007	158 904	2 528	20 510	328	47 326	1 042	3 284	310	909	76
99 . .	109 402	1 315	183 687	3 386	26 755	524	47 171	1 199	2 158	279	1 633	174
1900 . .	116 430	1 555	207 487	4 688	30 959	688	49 869	1 278	1 608	214	2 121	246
1901 . .	57 525	614	145 770	2 917	24 078	407	49 586	1 014	175	22	2 606	259
02 . .	116 838	1 144	179 127	3 295	23 796	381	46 676	1 200	2 676	262	4 262	365
03 . .	108 503	1 024	164 512	2 917	24 689	402	40 799	795	2 335	254	5 994	459
04 . .	139 512	1 273	178 519	3 112	40 065	643	41 562	812	2	0	7 312	519
05 . .	191 480	1 874	199 277	3 540	45 735	755	44 099	870	1 870	239	10 921	1 087
1906 . .	319 619	3 204	238 873	4 130	61 409	1 339	55 949	1 274	2 941	462	11 631	1 597
07 . .	329 526	3 373	212 959	3 868	53 386	1 048	52 547	725	951	159	8 179	1 184
08 . .	222 043	1 977	174 904	2 668	70 364	1 262	34 657	1 266	207	22	13 131	1 188
09 . .	320 805	2 026	142 435	2 483	43 092	770	31 674	640	2 815	295	10 337	914
10 . .	387 913	3 625	179 121	3 257	68 953	1 412	78 473	1 994	8 089	850	12 174	1 045
1911 . .	419 552	3 977	160 907	2 915	51 178	1 100	90 005	2 419	5 011	530	13 562	1 161
12 . .	427 871	4 124	164 824	2 811	37 407	867	83 129	2 409	10 435	1 439	24 536	2 462
13 . .	446 451	4 299	160 985	3 244	54 077	1 369	66 747	1 765	10 501	1 383	18 642	1 698

Tab. 49. Införsel av viktigare varor från Storbritannien, åren 1891—1915, enligt engelsk statistik.

År.	Ull		Ylle-garn		Ylle-väv-nader	Bomullsgarn		Bom-ullsväv-nader	Linne-väv-nader	Jute-väv-nader	Stenkol och koks	
	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	1000 kr.	Ton	1000 kr.	1000 kr.	1000 kr.	1000 kr.	Ton	1000 kr.
1891	1 326	2 423	1 015	3 462	1 967	1 680	2 618	3 067	377	195	1 624 118	16 470
92	1 267	2 203	998	3 352	1 674	1 736	2 391	3 219	354	71	1 626 633	15 537
93	1 579	2 645	1 173	3 995	1 789	1 565	2 200	3 396	409	83	1 625 402	14 232
94	1 646	2 364	1 600	5 397	1 783	2 011	2 540	3 889	385	135	1 967 258	18 040
95	1 757	2 578	1 827	5 978	1 705	2 815	3 219	3 896	390	296	1 945 432	15 952
1896	1 789	2 635	1 796	5 874	1 632	2 104	2 661	3 952	439	141	2 080 638	16 316
97	2 045	3 257	1 579	4 859	1 589	2 686	3 300	3 751	445	155	2 323 143	18 415
98	2 370	3 906	1 187	3 605	1 745	4 220	4 563	4 578	541	378	2 447 057	20 466
99	2 652	4 655	1 191	3 508	1 893	3 224	3 502	4 945	584	277	3 097 907	28 715
1900	2 664	5 143	1 031	3 093	1 966	1 517	2 314	4 723	492	364	3 097 233	44 231
1901	2 398	4 425	655	1 843	1 605	908	1 412	4 450	424	312	2 901 482	32 238
02	2 570	4 586	717	1 820	1 511	1 033	1 564	4 434	402	359	2 954 279	30 775
03	3 142	6 064	717	3 276	1 513	692	1 271	5 353	372	357	3 185 469	32 028
04	3 709	7 327	644	2 007	1 644	674	1 412	5 598	423	583	3 347 600	30 478
05	3 512	7 820	468	1 680	1 826	686	1 272	5 946	433	620	3 299 193	29 169
1906	3 279	8 455	484	2 020	2 036	804	1 623	7 075	422	692	3 701 363	33 631
07	3 363	9 018	633	2 806	2 322	1 052	2 456	8 481	652	1 325	3 883 814	41 587
08	2 678	5 986	534	2 163	2 142	1 034	2 245	5 997	412	1 089	4 587 990	48 566
09	3 047	7 394	713	2 666	2 061	573	1 202	7 061	462	937	4 199 107	39 831
10	3 702	9 741	936	4 045	2 537	564	1 480	7 660	540	836	4 217 174	41 482
1911	3 586	8 906	690	3 064	2 702	580	1 441	8 410	591	735	4 074 857	37 980
12	4 705	11 916	598	2 596	2 332	635	1 605	7 168	481	560	4 416 212	47 666
13	4 286	11 596	573	2 488	2 671	736	1 935	8 645	622	829	4 896 918	59 135
14	3 062	9 138	335	1 570	2 320	822	1 898	8 055	602	901	4 605 278	52 504
15	1 223	3 966	193	1 145	2 236	923	1 850	7 665	1 304	729	2 793 021	38 654

År	Järn, oarbetat och delvis arbetat		Finare järnmanu-faktur		Koppar, mässing och fabrikat därav		Tenn		Maskiner	
	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.
1891	64 862	5 922	—	559	1 233	1 469	199	335	.	4 073
92	90 551	7 268	—	375	1 160	1 228	204	347	.	2 791
93	69 367	5 425	—	363	1 078	1 099	248	397	.	1 945
94	56 332	4 258	—	391	1 361	1 301	235	311	.	2 559
95	58 713	4 326	—	430	1 420	1 355	256	305	.	3 337
1896	85 225	6 736	—	625	1 713	1 782	304	346	.	3 839
97	105 489	8 918	—	605	1 426	1 606	268	397	.	5 388
98	113 626	9 474	—	602	1 855	2 135	352	455	.	6 035
99	142 832	12 946	295	636	1 596	2 340	328	735	.	6 911
1900	112 400	12 074	283	643	1 254	1 926	389	943	.	5 324
1901	110 958	11 264	226	499	1 329	1 875	348	742	.	4 178
02	91 716	8 633	211	471	1 546	1 725	394	847	.	3 618
03	95 615	8 316	238	496	1 268	1 584	448	1 015	.	3 273
04	101 869	8 251	297	601	1 084	1 345	441	977	.	4 229
05	92 629	8 357	257	536	939	1 343	407	974	.	3 869
1906	99 223	9 018	455	937	1 143	1 918	583	1 822	6 480	4 144
07	120 701	11 875	455	820	1 385	2 628	645	2 048	8 206	5 429
08	102 337	9 236	275	491	1 119	1 529	605	1 405	6 437	4 543
09	80 126	7 277	192	279	876	1 171	555	1 268	5 888	3 979
10	100 091	9 420	158	179	942	1 291	577	1 513	5 847	4 182
1911	97 188	9 603	135	180	888	1 182	624	2 036	4 910	3 735
12	115 432	11 571	154	240	860	1 268	660	2 419	6 678	4 664
13	119 523	11 666	140	217	568	932	683	2 547	6 460	5 482
14	114 494	9 636	119	191	598	902	1 358	3 706	6 601	5 599
15	97 381	9 774	126	178	199	336	1 910	5 473	4 568	4 554

Tab. 50. Utförsel av viktigare varor till Storbritannien, åren 1891—1915, enligt engelsk statistik.

År	Smör		Fläsk		Ägg		Havre		Fisk, alla slag		Trävaror						Snickeri- arb.
											oarbetade		sågade (inkl. stav)				
	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	1000 st.	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Loads	1 000 kr.	Loads	1000 kr.	1 000 kr.		
1891	11 937	23 048	2 773	2 547	.	.	129 576	15 496	22 229	1 468	354 633	9 021	1 467 251	53 236	1 325	1 325	
92	11 627	22 573	2 597	2 428	.	.	80 174	8 922	28 083	1 326	397 977	9 940	1 598 008	59 084	1 715	1 715	
93	13 584	26 370	3 167	2 973	.	.	146 823	16 851	23 866	1 245	379 432	9 057	1 481 846	54 335	1 562	1 562	
94	13 528	25 674	3 685	3 601	.	.	43 773	4 552	36 942	1 396	453 398	10 735	1 618 994	59 456	1 628	1 628	
95	15 789	29 857	4 896	4 638	3 142	141	57 448	5 680	26 136	1 441	396 577	9 483	1 549 472	55 442	1 622	1 622	
1896	16 451	30 231	3 877	3 769	2 333	109	40 965	4 064	19 714	1 045	416 291	9 579	1 859 219	69 704	2 286	2 286	
97	15 200	27 525	2 483	2 677	1 419	65	8 763	934	3 662	502	408 892	9 779	2 002 549	82 559	2 548	2 548	
98	14 484	27 270	2 055	2 146	794	39	14 640	1 573	9 135	3 266	398 411	9 745	1 918 005	79 551	2 512	2 512	
99	12 476	22 630	1 484	1 576	1 249	58	35 585	3 834	4 228	479	445 326	11 416	1 913 248	81 017	2 600	2 600	
1900	9 959	18 410	571	513	799	44	6 055	620	248	84	541 820	14 664	1 880 541	89 176	4 083	4 083	
1901	9 155	17 050	484	462	1 994	112	16 927	1 916	950	215	495 628	12 574	1 697 026	73 829	3 959	3 959	
02	9 733	18 084	1 039	1 047	2 808	149	8 736	1 023	325	145	498 314	12 141	1 686 398	70 735	4 042	4 042	
03	10 781	20 139	956	983	5 561	298	1 252	133	566	133	512 062	12 971	1 698 059	74 349	4 445	4 445	
04	10 505	19 292	1 217	1 172	9 067	498	66	6	1 561	208	541 626	13 368	1 534 804	62 653	3 759	3 759	
05	9 561	18 552	1 132	1 194	14 001	760	1 651	180	868	159	451 762	10 945	1 538 858	63 188	3 693	3 693	
1906	10 689	21 630	325	8 506	31 650	1 933	493	52	3 912	504	514 134	12 814	1 686 760	75 515	3 908	3 908	
07	12 415	24 818	936	979	34 586	2 240	8 336	1 044	4 935	679	450 563	11 579	1 438 635	67 294	3 867	3 867	
08	14 446	30 781	1 295	1 245	33 477	2 264	4 567	482	10 116	949	433 504	11 662	1 286 757	56 169	3 917	3 917	
09	15 857	32 708	982	1 116	31 125	2 284	1 113	131	10 408	1 325	293 054	7 599	1 062 451	46 918	3 325	3 325	
10	17 561	36 727	1 239	1 438	37 240	2 658	310	36	8 695	1 046	361 316	9 233	1 258 549	60 758	3 563	3 563	
1911	18 306	39 657	2 219	2 572	41 315	2 852	76	8	10 809	1 231	366 304	9 639	1 133 739	53 775	3 260	3 260	
12	17 019	38 388	2 215	2 388	36 662	2 623	66	9	14 632	1 511	355 111	10 147	1 257 449	61 425	3 583	3 583	
13	16 882	37 185	3 145	3 696	46 194	3 332	1 420	176	6 365	796	397 895	11 675	1 410 994	71 808	3 624	3 624	
14	13 723	29 920	5 136	6 109	44 027	3 610	25	5	2 229	400	349 175	12 471	1 386 336	78 719	3 031	3 031	
15	6 517	17 607	1 421	1 853	12 628	1 116	—	—	1 809	113	396 580	23 691	1 874 551	152 173	4 492	4 492	

År	Pappersmassa		Papp, papper		Tändstickor		Järnmalm		Tackjärn		Stångjärn		Stål		
	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Askar, Gross	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	
1891	37 460	4 710	17 305	5 236	.	.	4 173	3 158	57	44 816	3 755	70 744	12 645	7 234	1 306
92	47 217	5 007	19 427	6 945	.	.	3 675	13 942	200	39 923	3 514	64 437	11 085	5 801	863
93	49 630	6 107	17 041	5 018	.	.	3 706	36 325	535	32 117	2 894	54 455	9 411	6 403	1 158
94	53 706	6 386	22 291	6 512	.	.	4 186	83 765	1 182	53 615	4 860	50 662	8 552	5 594	939
95	85 043	1 520	23 799	6 536	.	.	3 690	82 198	1 051	78 178	6 904	59 384	8 902	9 050	1 422
1896	96 436	1 724	28 401	7 124	.	.	3 723	83 748	1 096	65 261	5 874	62 844	9 271	12 361	2 159
97	95 118	10 975	29 379	7 314	.	.	4 065	94 026	1 179	59 804	5 236	56 692	8 430	10 290	1 976
98	88 773	8 249	30 941	7 654	.	.	4 466	91 402	1 266	61 731	5 295	58 194	8 697	7 014	1 152
99	101 909	12 802	37 921	9 053	4 469 524	4 204	106 876	1 510	67 730	5 970	58 676	8 620	14 916	2 105	2 105
1900	114 876	15 073	49 118	11 487	5 293 392	4 871	99 624	1 730	67 900	6 552	54 148	8 120	12 387	2 359	2 359
1901	111 219	15 303	53 093	12 629	5 897 421	5 550	88 976	1 465	73 381	7 060	47 206	7 227	10 875	2 062	2 062
02	145 016	17 123	57 017	13 259	5 232 324	5 096	169 756	2 485	61 408	5 901	35 013	5 382	10 239	1 643	1 643
03	184 389	20 068	69 555	16 313	5 825 136	5 853	248 919	3 467	54 034	5 001	37 677	5 568	16 581	2 609	2 609
04	175 252	20 536	75 433	17 686	5 620 546	5 564	242 068	3 291	61 463	5 843	35 963	5 227	18 172	2 736	2 736
05	180 212	22 057	81 896	18 555	6 288 765	6 658	194 181	2 714	69 131	6 576	40 096	5 884	20 543	2 994	2 994
1906	171 055	21 643	93 729	20 462	6 281 138	6 628	427 406	6 432	64 113	6 119	40 830	6 062	25 270	3 844	3 844
07	217 530	26 746	93 800	20 752	6 504 361	6 537	309 459	5 776	80 210	7 762	39 856	5 870	24 707	3 705	3 705
08	230 403	27 446	92 598	20 034	7 399 435	7 324	304 984	5 177	57 903	5 464	37 248	5 438	20 656	3 829	3 829
09	227 596	26 161	75 321	16 234	7 302 201	7 176	203 401	4 929	63 389	6 040	30 895	4 614	18 453	2 896	2 896
10	319 205	34 585	96 662	20 947	4 687 122	4 692	381 779	6 953	68 943	6 526	43 785	6 620	23 210	3 480	3 480
1911	332 475	35 127	103 129	22 263	4 322 989	4 250	433 721	7 631	76 664	6 962	40 540	6 228	25 226	3 914	3 914
12	376 608	40 974	117 410	25 614	5 083 780	4 954	362 449	6 536	116 955	10 741	49 978	7 629	24 743	3 906	3 906
13	388 471	41 817	118 523	25 929	5 403 947	5 309	372 560	7 054	110 520	10 600	53 023	8 098	30 198	4 805	4 805
14	417 757	49 160	103 436	22 926	6 536 413	6 467	192 088	3 533	107 361	10 554	42 734	6 690	21 868	3 937	3 937
15	440 922	56 164	130 457	30 381	9 222 506	13 338	47 414	1 085	108 087	11 834	35 977	7 301	47 680	10 681	10 681

Tab. 51. Införsel och utförsel av viktigare varor, från resp. till Frankrike, åren 1891—1913, enligt fransk statistik.

År	I n f ö r s e l								U t f ö r s e l							
	Vin		Spirituosa		Oljekakor		Vegetabiliska feta oljor		Hudar och skinn		Trävaror, oarb. el. sågade		Snickeri-varor			
	Hl	1000 kr.	Hl ¹	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.		
1891	22 075	2 596	8 454	1 750	3 706	309	378.6	197	363.3	390	45 658	8 201	1 542			
92	4 567	485	4 282	840	5 386	621	494.9	282	333.7	323	379 678	22 727	2 862	570		
93	4 398	418	5 893	1 212	5 699	698	176.8	90	285.9	237	531 810	31 285	.	.		
94	5 980	634	8 047	1 674	4 722	578	221.8	104	252.9	217	541 417	32 084	.	.		
95	9 153	1 057	6 570	974	2 910	355	231.6	106	112.5	149	535 774	32 116	353	102		
1896	10 523	1 208	6 231	1 240	3 471	425	260.5	110	342.2	395	589 438	36 986	298	99		
97	10 525	1 311	6 349	1 302	2 027	248	397.7	178	408.1	436	579 672	37 758	306	99		
98	11 621	1 469	6 797	1 363	1 695	207	393.1	131	229.8	259	507 204	32 892	298	102		
99	11 302	1 446	7 914	1 544	2 772	332	278.2	95	289.6	358	553 061	39 681	333	132		
1900	11 673	1 611	8 229	1 656	1 934	237	302.2	102	452.3	664	510 476	38 895	396	170		
1901 ²																
02	9 293	1 089	5 907	1 193	3 564	346	782.8	338	311.0	371	478 748	36 197	241	96		
03	7 565	1 061	5 435	864	6 858	617	402.8	198	444.6	583	468 033	35 528	373	130		
04	7 913	1 128	5 105	598	6 618	642	254.1	109	437.2	624	460 063	35 085	304	111		
05	7 187	1 040	6 096	723	7 531	814	340.0	154	443.0	589	475 665	35 833	332	122		
1906	14 480	1 378	6 399	818	9 354	1 111	723.3	350	674.7	947	438 400	36 535	300	142		
07	9 779	1 211	7 084	798	10 158	1 207	322.4	163	531.7	678	418 885	34 983	465	194		
08	5 489	722	6 916	999	8 996	1 036	615.6	308	334.1	470	433 643	34 258	351	169		
09	9 413	914	6 115	890	14 486	1 669	1 034.1	542	300.3	451	422 331	29 779	456	176		
10	11 517	1 162	6 786	996	17 187	1 980	2 590.7	1 408	586.5	855	434 975	30 658	519	182		
1911	7 909	906	7 774	1 074	25 051	3 066	3 329.4	1 824	1 010.7	1 518	430 280	30 208	431	192		
12	9 485	1 164	8 383	1 142	33 152	4 296	4 85.6	276	171.3	—	518 359	40 298	536	194		
13	9 653	1 050	8 203	1 059	60 256	7 809	547.2	402	847.6	1 523	516 046	41 985	519	168		

År	U t f ö r s e l											
	Pappersmassa		Papper och pappersarbeten		Zinkmalm		Järn och stål		Maskiner och redskap		Trätrjära	
	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.	Ton	1000 kr.
1891	.	.	.	.	.	.	8 204	1 007	.	.	.	.
92	6 282	657	.	.	.	.	13 540	1 407	.	.	1 740	188
93	11 120	1 271	.	.	.	.	18 394	1 369	.	.	1 437	156
94	16 016	2 197	.	.	.	.	10 583	1 566	.	.	1 493	161
95	22 030	2 683	219.9	122	.	.	12 190	1 764	.	.	2 267	245
1896	27 379	3 421	.	.	3 180	366	34 235	1 958	.	.	2 298	248
97	31 348	3 995	58.7	26	2 439	281	47 961	2 181	.	.	1 577	173
98	30 917	4 019	39.7	23	2 156	341	33 915	2 384	.	.	1 360	147
99	28 027	4 833	70.0	39	4 529	881	34 877	3 238	.	.	703	76
1900	23 038	4 546	113.6	76	5 196	823	38 092	4 126	152.3	125	974	105
1901 ²	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
02	39 738	6 240	119.5	61	7 495	999	26 848	2 294	155.8	119	1 214	175
03	46 315	6 464	266.9	104	6 777	976	44 597	2 701	217.6	161	1 248	180
04	63 449	6 742	243.2	94	9 896	1 781	50 769	2 286	132.2	109	1 255	181
05	50 569	6 034	216.8	87	6 210	1 475	61 048	2 210	117.7	143	1 049	197
1906	75 009	9 338	213.2	94	7 557	1 904	80 562	2 570	272.8	276	1 530	243
07	108 901	14 319	305.4	147	9 718	2 099	46 600	2 658	238.5	233	1 663	264
08	104 232	13 385	846.4	426	8 113	1 518	62 948	2 505	267.6	253	1 805	260
09	75 538	8 514	725.6	369	7 075	1 375	41 128	1 945	321.5	354	1 451	209
10	128 264	11 764	469.4	240	.	.	18 909	1 565	387.3	528	.	.
1911	137 863	12 519	522.5	243	.	.	20 087	1 755	420.6	469	.	.
12	154 840	14 193	837.4	372	.	.	31 675	2 610	434.1	603	.	.
13	205 145	21 216	1 467.9	912	.	.	30 460	2 267	1 057.2	1 193	.	.

¹ Ren alkohol. — ² Uppgifter för år 1901 hava ej varit tillgängliga.

Sjöfart.

Sjöfarten har för Sverige alltid haft en mycket stor betydelse, en naturlig följd av landets läge och beskaffenhet, med dess vidsträckta kuster och talrika segelbara innanvatten. Vad den inrikes sjöfarten och kustfarten beträffar, har den naturligtvis i allmänhet så gott som uteslutande besörjts av svenska fartyg. Så har tidvis i betydande omfattning varit fallet även i fråga om de utrikes sjöförbindelserna, men förhållandena härutinnan hava dock växlat mycket från tid till annan. Den svenska sjöfartsnäringen har haft sina tider av uppsving, men även tider av djupt förfall.

Under 1800-talet förmärkes i stort sett en framåtgående utveckling till in på 1870-talet, då vår sjöfart upplevde en tid av lysande uppsving. Sedan följde en period av tillbakagång, som först bröts vid mitten av 1890-talet. En ny expansion har därefter inträtt, som på sistone fått sitt mest karaktäristiska uttryck i upprättandet av stora reguljära linjer på avlägsna länder.

En regelbunden statistik rörande den svenska handelsflottan och sjöfarten har av kommerskollegium publicerats sedan 1831, från början och ända t. o. m. 1894 fördelad på särskilda redogörelser för den inrikes och den utrikes sjöfarten. Småningom hava dessa berättelser, vilka ursprungligen voro tämligen torftiga till sitt innehåll, vunnit i fullständighet och tillförlitlighet. De väsentligaste uppgifter, som från början meddelats, hava rört antalet begagnade fartyg och deras dräktighet samt (vad den utrikes sjöfarten beträffar) de från olika länder till svenska hamnar ankomna och därifrån avgångna fartygen. Rörande förstnämnda uppgifter har materialet lämnats av länsstyrelser och magistrater, rörande de sistnämnda av tullverket. Uppdelning av tonnaget på ång- och segelfartyg har gjorts sedan 1872; från 1873 hava siffror lämnats jämväl för de av svenska fartyg i utrikes sjöfart intjänta bruttofrakterna, varom upplysning erhållits genom rikets konsuler. Ett avsevärt fylligare innehåll har kunnat givas berättelserna fr. o. m. 1902, sedan genom kungl. kung. den 24 maj 1901 redarna ålagts att årligen till kommerskollegium ingiva uppgifter rörande fartygens användning, fartygsbesättningarna, taxerad inkomst av rederirörelse m. m. Genom kungl. skrivelsen till kommerskollegium den 4 december 1903 äro redarna även ålagda att meddela specifikation rörande i utrikes fart verkställda resor och därvid intjänta bruttofrakter, till följd varav konsulernas uppgiftsskyldighet i detta hänseende bortfallit. Vissa nyheter innehållas ock i berättelsen för 1913, så bl. a. angående fartygens värde, angående bruttofrakter intjänta i inrikes fraktfart samt postbefordrings- och passageraravgifter.

Tab. 52 ger en översikt av förändringarna i den svenska handelsflottans storlek sedan 1830, med angivande av fartygens antal och dräktighet samt med fördelning sedan 1870 på ång- (och motor-) samt segelfartyg. Att observera är, att den 1895 framträdande minskningen speciellt i fråga om segelfartygen härrör från ett förändrat redovisningssätt, i det att från detta år endast medtagits fartyg som jämlikt kungl. förordn. den 27 november 1891 varit pliktiga att införas i fartygsregistret, d. v. s. fartyg om 20 tons dräktighet och däröver, medan tidigare även mindre fartyg redovisats. Frivilligt registrerade pråmar, som fr. o. m. 1913 även ingå i statistiken, äro i tabellen uteslutna. Den förut påpekade stagnationen i den svenska

Tab. 52. Den svenska handelsflottan, åren 1830—1915.¹

Vid slutet av åren	Ång- och motor-fartyg		Segelfartyg ²		Samtliga fartyg		
	Antal	Nettoton	Antal	Nettoton	Antal	Nettoton	
						Verkliga	Beräknade ³
1830	.	.	.	.	1 841	130 357	.
1840	.	.	.	.	2 171	158 796	.
1850	.	.	.	.	2 744	204 464	.
1860	.	.	.	.	3 200	281 401	.
1870	368	27 616	3 008	319 247	3 376	346 863	134 032
1875	664	83 007	3 573	424 042	4 237	507 049	224 854
1876	681	81 659	3 700	443 323	4 381	524 982	229 433
77	691	83 146	3 701	446 799	4 392	529 945	232 079
78	752	82 119	3 563	454 491	4 315	536 610	233 616
79	752	83 659	3 550	447 144	4 302	530 803	232 707
80	752	81 049	3 581	461 593	4 333	542 642	234 913
1881	754	79 245	3 397	450 368	4 151	529 613	229 367
82	785	87 524	3 356	439 932	4 141	527 456	234 168
83	823	95 276	3 252	424 364	4 075	519 640	236 731
84	886	107 831	3 158	421 754	4 044	529 585	248 416
85	878	110 151	3 090	406 910	3 968	517 061	245 788
1886	903	114 883	3 033	385 512	3 936	500 395	243 387
87	949	122 938	2 954	377 158	3 903	500 096	248 657
88	959	125 496	2 885	374 514	3 844	500 010	250 334
89	963	134 970	2 859	369 709	3 822	504 679	258 206
90	1 016	141 267	2 858	369 680	3 874	510 947	264 494
1891	1 181	152 493	3 006	379 604	4 187	532 007	279 028
92	1 209	171 808	2 927	376 903	4 136	548 711	297 442
93	1 229	177 156	2 844	369 359	4 073	546 515	300 276
94	1 248	179 253	2 914	371 097	4 162	550 350	302 952
95	733	181 276	2 030	301 727	2 763	483 003	281 852
1895	756	205 964	2 013	290 855	2 769	496 819	302 916
97	786	234 636	2 002	289 490	2 788	524 126	331 133
98	817	265 994	2 004	291 392	2 821	557 386	363 125
99	872	298 421	2 040	289 248	2 912	587 669	394 837
1900	911	325 105	2 076	288 687	2 987	618 792	421 334
1901	943	341 622	2 160	298 589	3 103	640 211	441 152
02	952	356 510	2 035	279 223	2 987	635 733	449 584
03	987	375 999	1 983	271 852	2 970	647 851	466 616
04	1 019	408 124	1 950	265 748	2 969	678 872	496 707
05	1 066	459 664	1 915	263 425	2 981	723 089	547 472
1906	1 090	488 362	1 852	253 999	2 942	742 361	573 028
07	1 141	532 515	1 827	238 742	2 968	771 257	612 006
08	1 187	564 300	1 751	213 424	2 938	777 724	635 441
09	1 211	583 303	1 689	192 599	2 900	775 902	647 503
10	1 214	593 073	1 635	176 912	2 849	769 985	652 044
1911	1 219	610 100	1 539	154 968	2 758	765 068	661 756
12	1 254	651 559	1 539	153 827	2 793	805 386	702 835
13	1 314	721 359	1 512	152 074	2 826	873 433	772 050
14	1 336	749 697	1 509	151 798	2 845	901 495	800 296
15	1 278	689 014	1 422	137 092	2 700	826 106	734 711

¹ Före år 1895 avse uppgifterna alla fartyg; fr. o. m. 1895 däremot endast fartyg om 20 nettoton eller däröver. Registrerade prämar, vilka fr. o. m. 1913 redovisas i statistiken, ingå ej i denna tabell.

² Fartyg med hjälpmaskin inräknade.

³ Ångfartygens tontal + $\frac{1}{3}$ av segelfartygens.

Tab. 53. Handelsflottans nyförvärv, åren 1841—1915.

Årligen	Fartyg, byggda i						Summa ton
	Sverige			utlandet			
	Antal	Nettoton		Antal	Nettoton		
		Abs. tal	%		Abs. tal	%	
1841/45	62	8 272	99·5	1	39	0·5	8 311
1846/50	103	12 998	99·7	1	36	0·3	13 031
1851/55	106	15 124	80·3	17	3 704	19·7	18 828
1856/60	111	15 707	82·4	18	3 363	17·6	19 070
1861/65	56	8 244	63·6	21	4 717	36·4	12 961
1866/70	104	17 502	77·3	25	5 152	22·7	22 654
1871/75	98	25 281	53·5	75	22 012	46·5	47 293
1876/80	63	13 765	58·7	40	9 668	41·3	23 433
1881/85	40	8 696	35·0	58	16 126	65·0	24 822
1886/90	34	5 835	28·1	45	14 903	71·9	20 738
1891/95	30	5 537	22·8	43	18 745	77·2	24 282
1896/00	51	5 828	9·6	130	54 798	90·4	60 626
1901/05	61	7 749	14·0	94	47 769	86·0	55 518
1906/10	50	7 513	17·0	68	36 715	83·0	44 228
1911/15	39	8 303	12·2	79	59 625	87·8	67 928

År	I Sverige nybyggda						Från utlandet förvärvade					
	Ång- och motorfartyg		Segelfartyg		Samtliga fartyg		Ång- och motorfartyg		Segelfartyg		Samtliga fartyg	
	An- tal	Netto- ton	An- tal	Netto- ton	An- tal	Netto- ton	An- tal	Netto- ton	An- tal	Netto- ton	An- tal	Netto- ton
1895 . . .	16	2 021	16	1 290	32	3 311	12	10 950	32	7 448	44	18 398
1896 . . .	14	1 479	29	1 740	43	3 219	22	27 314	55	12 591	77	39 905
97 . . .	21	3 449	25	2 749	46	6 198	37	35 556	69	17 244	106	52 800
98 . . .	22	2 424	31	3 673	53	6 097	45	39 372	107	24 973	152	64 345
99 . . .	35	5 315	34	3 176	69	8 491	53	46 922	117	19 067	170	65 989
1900 . . .	22	3 739	23	1 398	45	5 137	38	31 619	105	19 331	143	50 950
1901 . . .	28	3 779	42	3 506	70	7 285	22	22 503	110	23 509	132	46 012
02 . . .	25	3 621	42	3 962	67	7 583	21	25 998	54	13 129	75	39 127
03 . . .	22	6 864	31	2 471	53	9 335	31	26 663	46	11 080	77	37 743
04 . . .	21	4 278	31	3 421	52	7 699	27	33 062	45	8 558	72	41 620
05 . . .	27	3 285	38	3 557	65	6 842	54	61 139	59	13 204	113	74 343
1906 . . .	23	7 784	22	1 234	45	9 018	29	33 875	45	9 641	74	43 516
07 . . .	29	7 072	28	2 008	57	9 080	38	44 174	41	3 516	79	47 690
08 . . .	40	7 685	26	1 655	66	9 340	29	32 099	37	4 043	66	36 142
09 . . .	32	2 312	16	853	48	3 165	18	26 546	38	4 786	56	31 332
10 . . .	17	6 231	15	730	32	6 961	20	20 979	43	3 914	63	24 893
1911 . . .	13	5 266	9	458	22	5 724	30	33 646	36	3 481	66	37 127
12 . . .	23	3 707	9	649	32	4 356	44	51 348	55	8 812	99	60 160
13 . . .	32	12 514	20	1 281	52	13 795	60	84 696	60	11 135	120	95 831
14 . . .	23	8 077	17	1 166	40	9 243	34	47 885	31	6 733	65	54 618
15 . . .	31	7 165	19	1 233	50	8 398	33	41 746	12	8 640	45	50 386

sjöfartens utveckling under 1880- och början av 1890-talen gör sig i tabellen tydligt märkbar liksom även det efterföljande kraftiga uppsvinget. En stark förökning har sedan dess inträtt i ångtonnaget, medan däremot segeltonnaget nedgått till mindre än hälften. Av motorfartyg, en typ, som tillhör de senaste åren, ägde Sverige vid slutet av åren 1913—1915 följande antal:

År	Antal	Dräktighet Nettoton
1913	44	7 686
1914	55	16 791
1915	64	20 244

En jämförelsevis ringa del av de årligen nytillkomna fartygen har, åtminstone under de senare åren, som tab. 53 visar, utgått från svenska varv. Ännu på 1870-talet var i allmänhet mer än hälften av nyförvärvet av svenskt ursprung, i slutet av 1890-talet däremot knappt 10 procent. Sedan har proportionen något förbättrats, men de sista årens stora fartygsförvärv hava åter till nära 90 procent skett från utlandet.

Proportionen mellan å ena sidan de ång- eller motordrivna och å andra sidan segelfartygens antal och dräktighet framgår av tab. 54. I detta av-

Tab. 54. Proportionen mellan ång- och motordrivna samt segelfartyg, ävensom medeldräktigheten för vardera slaget, åren 1870—1915.

År	Antal fartyg		Sammanlagt tontal		Medeldräktighet	
	Ång- och motor- fartyg	Segel- fartyg	Ång- och motor- fartyg	Segel- fartyg	Ång- och motor- fartyg	Segel- fartyg
	%	%	%	%	Nett ton	
1870	10.9	89.1	8.0	92.0	75	106
1875	15.7	84.3	16.4	83.6	125	119
1880	17.4	82.6	14.9	85.1	108	129
1885	22.1	77.9	21.8	78.7	125	132
1890	26.2	73.8	27.6	72.4	139	129
1895	26.5	73.5	37.5	62.5	247	149
1900	30.5	69.5	53.0	47.0	357	139
1905	35.8	64.2	63.6	36.4	431	137
1910	42.6	57.4	77.0	23.0	489	108
1911	44.2	55.8	79.7	20.3	500	101
1912	44.9	55.1	80.9	19.1	520	100
1913	46.5	53.5	82.6	17.4	549	101
1914	47.0	53.0	83.2	16.8	561	101
1915	47.3	52.7	83.4	16.6	539	96

seende råder nu ett fullkomligt motsatt förhållande mot för ett halft århundrade sedan. Anmärkningsvärd är f. ö. den starka ökningen i ångfartygens medeldräktighet och den samtidiga minskningen i segelfartygens. Utmönstringen av seglare har alltså tydligen gått särskilt hårt ut över de större fartygen, under det beträffande ångfartygen ökningen av de stora en-

heterna varit mest avsevärd. Detta framgår ock tydligt av tabb. 55 och 56, som angiva fartygen fördelade i storleksklasser. År 1895 funnos 89 segelfartyg över 500 ton, 1915 35; av ångfartyg över 1 000 ton funnos 1895 blott

Tab. 55. Handelsfartygens fördelning i storleksgrupper vid slutet av åren 1895, 1900, 1905 och 1908.

Storleksklasser	Antal ång- och motorfartyg				Antal segelfartyg			
	1895	1900	1905	1908	1895	1900	1905	1908
20—49 nettoton	152	175	189	205	642	704	655	660
50—199 „	307	342	396	422	869	902	856	793
200—499 „	156	170	174	187	430	396	333	251
500—999 „	97	124	164	192	78	64	58	36
1 000—1 999 „	21	84	117	140	11	10	13	11
2 000—∞ „		6	26	41		—	—	—
Summa	733	911	1 066	1 187	2 030	2 076	1 915	1 751

Tab. 56. Handelsfartygens fördelning i storleksgrupper vid slutet av åren 1910—1915.

Storleksklasser	Antal fartyg						Bruttoton					
	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1910	1911	1912	1913	1914	1915
<i>Ång- och motorfartyg</i>												
20—49 br.-ton	73	71	77	81	83	82	2 703	2 644	2 887	3 069	3 138	3 125
50—99 „	177	179	180	180	181	179	12 989	13 166	13 246	13 166	13 181	12 970
100—199 „	286	282	280	290	292	299	44 776	44 199	43 585	44 889	45 129	45 224
200—299 „	110	106	101	118	123	124	25 905	24 925	25 725	27 818	29 089	29 215
300—399 „	58	56	57	54	53	47	20 520	19 744	20 033	18 977	18 572	16 443
400—499 „	47	46	42	44	46	44	21 241	20 753	18 921	19 829	20 689	19 720
500—999 „	145	148	148	148	154	133	104 122	106 769	107 122	107 136	111 591	95 760
1 000—1 999 „	224	233	254	270	266	249	317 293	333 183	363 820	384 586	381 906	357 643
2 000—2 999 „	51	54	60	70	70	57	120 191	127 059	142 026	167 716	167 371	137 467
3 000—3 999 „	25	25	27	31	38	37	85 189	86 005	93 107	107 741	133 239	129 498
4 000—4 999 „	12	13	13	17	19	16	52 447	55 377	55 377	72 797	81 745	67 976
5 000—∞ „	6	6	7	10	11	11	35 084	34 501	39 731	58 465	63 879	68 758
Summa	1 214	1 219	1 254	1 313	1 336	1 278	842 460	868 330	925 580	1 026 199	1 069 539	984 799
<i>Segelfartyg</i>												
20—49 br.-ton	420	400	391	379	376	368	15 863	15 142	14 794	14 458	14 393	14 117
50—99 „	677	668	689	688	695	671	47 940	47 303	48 658	48 313	48 673	46 953
100—199 „	265	240	237	231	235	223	35 900	32 251	31 847	31 036	31 723	29 782
200—299 „	118	101	98	95	91	72	28 923	24 648	23 887	23 275	22 366	17 677
300—399 „	79	69	62	62	50	37	26 946	23 511	21 108	17 566	16 862	12 554
400—499 „	33	32	30	29	24	16	14 588	14 217	13 328	12 792	10 539	7 072
500—999 „	36	24	26	27	29	23	25 008	16 683	18 044	19 815	21 936	16 665
1 000—1 999 „	6	4	5	7	8	10	7 362	4 734	5 929	8 457	9 760	12 561
2 000—2 999 „	1	1	1	1	1	2	2 094	2 094	2 057	2 094	2 094	4 269
Summa	1 635	1 539	1 539	1 509	1 509	1 422	204 624	180 588	179 652	177 806	178 146	161 650

21 st., 1915 370. — Fr. o. m. år 1909 är vid angivandet av fartygens storleksordning bruttotonnaget lagt till grund, under det tidigare här liksom i övrigt genomgående i den svenska sjöfartsstatistiken nettotonnaget är det använda måttet.

Till långt övervägande del — i allmänhet c:a 90 procent — har den svenska handelsflottan under senare år använts i utrikes sjöfart, därav en mindre del, vanligen ej över 10 procent, i fart enbart mellan utländska hamnar, resten i fart mellan Sverige och utlandet. Vaxlingarna härutinnan sedan 1902, då uppgifter i detta ämne först finnas att tillgå, angivas i tab. 57.

Tab. 57. De för verklig handelssjöfart brukade fartygens användning, åren 1902—1915.¹

År	A b s o l u t a t a l								Procent av det i handelssjöfart använda tonnaget		
	A) Fart mellan svenska och utländska hamnar		B) Fart endast mellan utländska hamnar		C) Fart endast mellan svenska hamnar		Samtliga för handelssjöfart använda fartyg				
	An-tal	Netto-ton	An-tal	Netto-ton	An-tal	Netto-ton	An-tal	Netto-ton	A)	B)	C)
<i>Ång- och motorfartyg</i>											
1902	404	284 769	13	13 122	450	50 545	867	348 436	81·7	3·8	14·5
1905	477	356 565	23	41 574	506	52 591	1 006	450 730	79·1	9·2	11·7
1910	570	472 780	29	51 874	533	55 072	1 132	579 726	81·6	8·9	9·5
1911	589	490 683	30	51 772	526	59 498	1 145	601 953	81·5	8·6	9·9
1912	611	513 773	48	70 850	512	49 770	1 171	644 393	79·7	12·6	7·7
1913	651	575 814	49	87 921	531	51 667	1 231	715 402	80·5	12·3	7·2
1914	702	656 884	16	33 835	535	49 082	1 253	739 801	88·8	4·6	6·6
1915	626	592 098	21	28 311	522	48 563	1 169	668 972	88·5	4·2	7·3
<i>Segelfartyg</i>											
1902	1 294	213 259	40	24 812	541	28 071	1 875	266 142	80·1	9·3	10·6
1905	1 202	203 465	33	21 102	571	30 023	1 806	254 590	79·9	8·3	11·8
1910	1 007	139 444	8	2 756	452	22 877	1 467	165 077	84·4	1·7	13·9
1911	939	118 948	15	6 219	438	22 211	1 392	147 378	80·7	4·2	15·1
1912	974	120 499	11	5 742	425	21 904	1 410	148 145	81·3	3·9	14·8
1913	994	122 947	9	4 517	402	20 236	1 405	147 700	83·2	3·1	13·7
1914	966	119 155	14	6 840	390	19 361	1 370	145 356	82·0	4·7	13·3
1915	827	90 843	12	9 203	376	18 385	1 215	118 431	76·7	7·8	15·5

¹ Registrerade pramar ej medräknade.

Den allmänna utvecklingen av Sveriges utrikes sjöfart sedan 1870-talet kan avläsas i tab. 58, som anger antalet av svenska fartygs resor från Sverige till utrikes ort och omvänt samt de in- och utklarade fartygens sammanlagda tonnage. Antalet resor i genomsnitt årligen har under perioden egendomligt nog ej stort mer än fördubblats, medan däremot det sammanlagda tonalet ungefär åttafaldigats. — Ett synnerligen upplysande komplement till sistberörda siffror bilda uppgifterna angående i utrikes sjöfart

Tab. 58. Svenska fartyg, ankomna till och avgångna från utrikes orter, åren 1873—1915.

Årligen	Samtliga fartyg		Därav lastade		Procent av samtliga fartygens			
	Antal	Nettoton	Antal	Nettoton	Antal		Tonnage	
					Ångf. ¹	Segelf.	Ångf. ¹	Segelf.
1873/75	20 958	3 809 619	15 442	2 853 214	32·6	67·4	45·3	54·7
1876/80	22 256	4 472 951	15 785	3 238 374	31·9	68·1	44·6	55·4
1881/85	25 917	5 242 730	18 361	3 928 486	32·7	67·3	53·0	47·0
1886/90	28 942	6 701 704	19 935	4 863 851	40·6	59·4	65·6	34·4
1891/95	30 786	7 779 571	21 117	5 472 639	44·3	55·7	71·3	28·7
1896/00	36 385	10 635 624	25 031	7 293 381	46·0	54·0	80·2	19·8
1901/05	40 086	16 005 854	28 044	10 871 256	57·2	42·8	87·9	12·1
1906/10	44 827	24 407 033	31 895	16 876 546	70·6	29·4	93·4	6·6
1911/15	47 139	29 192 992	34 019	20 884 770	74·6	25·4	95·9	4·1
1904	37 047	17 236 109	25 947	11 599 222	63·7	36·3	89·3	10·7
05	40 955	19 354 665	28 554	12 892 586	65·7	34·3	90·1	9·9
1906	42 928	21 823 215	30 830	14 933 117	67·6	32·4	91·5	8·5
07	44 215	23 597 185	31 625	16 141 557	69·7	30·3	92·6	7·4
08	43 760	23 823 029	30 789	16 291 408	70·8	29·2	93·7	6·3
09	44 786	24 943 617	31 588	17 251 467	71·9	28·1	94·3	5·7
10	48 446	27 848 117	31 645	19 765 180	72·4	27·6	94·7	5·3
1911	48 815	28 613 564	34 652	20 091 051	73·8	26·2	95·1	4·9
12	48 505	29 436 116	34 985	20 985 912	72·5	27·5	95·3	4·7
13	52 113	32 576 140	37 466	22 876 257	74·5	25·5	96·0	4·0
14	45 651	30 094 226	32 929	21 642 895	77·5	22·5	96·9	3·1
15	40 609	25 244 912	30 064	18 827 733	74·8	25·2	96·4	3·6

¹ Inkl. motorfartyg.

intjänta bruttofrakter, vilka fr. o. m. 1873 årsvis anföras i tab. 59. I stort sett har beloppet av dessa under perioden 1873—95 hållit sig ungefär vid konstant höjd. Först från mitten av 1890-talet begynner en stigning, hastigare än dräktighetstalen angiva, vilket sammanhänger med att den utrikes sjöfarten i så hög grad inriktat sig på fart till avlägsnare farvatten. Sistnämnda förhållande belyses av tab. 60, som visar, att under perioderna 1896—1900 och 1911—15 det på de genomsnittligt utgjorda resorna till och från utomeuropeiska länder använda tonnaget representerade resp. 2·2 och 8·5 (1915 12·8) procent av det sammanlagt disponerade, medan bruttofrakterna för samma resor uppgingo till resp. 5·5 och 15·5 (1915 23·3) procent av det sammanlagt intjänta beloppet. Kraftigt hava också de i tidsbefraktning intjänta summorna vuxit.

Bruttofrakter i inrikes fart ävensom post- och passagerareavgifter redovisas i statistiken först från 1913. Med inräknande av dessa hava under åren 1913—1915 den svenska handelsflottans bruttoinkomster uppgått till följande belopp i kronor:

	År 1913	År 1914	År 1915
Godsfrakter: i utrikes fart	124 460 331	116 553 183	240 767 573
i inrikes »	17 372 366	16 594 352	19 904 842
Passagerareavgifter: i utrikes fart	1 486 907	2 957 974	710 868
i inrikes »	5 672 712	5 420 727	4 851 499
Postbefordringsavgifter: i utrikes fart	288 014	352 367	708 249
i inrikes »	140 829	136 431	124 404
Tidsbefraktningsavgifter: i utrikes fart	12 505 619	5 198 442	15 151 568
i inrikes »	1 .	233 373	319 567
Summa	161 926 778	147 446 849	282 538 570

Tab. 59. Av svenska fartyg i utrikes sjöfart intjunta bruttofrakter för transport av gods, åren 1873—1915.¹ Tusental kronor.

Årligen	I fart mellan		Summa	Dess- utom i tids- befrakt- ning intjunta	Årligen	I fart mellan		Summa	Dess- utom i tids- befrakt- ning intjunta
	Sverige och utlandet	utrikes orter				Sverige och utlandet	utrikes orter		
1873/75 . .	18 263	14 114	32 377	.	1891 . .	22 033	12 331	34 364	.
1876/80 . .	18 965	16 549	35 514	.	92 . .	21 432	11 436	32 868	.
1881/85 . .	19 652	14 264	33 916	.	93 . .	21 101	9 626	30 727	.
1886/90 . .	20 877	12 551	33 428	.	94 . .	22 592	9 945	32 537	.
1891/95 . .	21 993	10 527	32 520	.	95 . .	22 812	9 294	32 106	.
1896/00 . .	34 180	13 141	47 321	.					
1901/05 . .	37 421	17 129	54 550	² 1 813	1896 . .	26 362	10 149	36 511	.
1906/10 . .	46 403	28 980	75 383	2 566	97 . .	30 387	11 020	41 407	.
1911/15 . .	92 136	44 472	136 608	9 180	98 . .	33 350	12 064	45 414	.
1873 . . .	17 357	10 934	28 291	.	99 . .	37 822	14 386	52 208	.
74 . . .	21 026	16 626	37 652	.	1900 . .	42 977	18 089	61 066	.
75 . . .	16 408	14 782	31 190	.					
1876 . . .	19 677	16 440	36 117	.	1901 . .	36 189	15 782	51 971	.
77 . . .	19 629	18 798	38 427	.	02 . .	36 088	13 596	49 684	.
78 . . .	17 705	16 754	34 459	.	03 . .	37 008	16 017	53 025	.
79 . . .	17 305	14 685	31 990	.	04 . .	37 392	18 466	55 858	1 911
80 . . .	20 509	16 068	36 577	.	05 . .	40 426	21 784	62 210	1 716
1881 . . .	19 073	14 884	33 957	.					
82 . . .	21 593	15 249	36 842	.	1906 . .	43 912	24 134	68 046	2 864
83 . . .	21 295	15 196	36 491	.	07 . .	46 235	27 912	74 147	3 619
84 . . .	19 361	13 946	33 307	.	08 . .	45 407	27 586	72 993	2 434
85 . . .	16 940	12 044	28 984	.	09 . .	44 346	29 985	74 331	1 867
1886 . . .	16 760	10 851	27 611	.	10 . .	52 112	35 282	87 394	2 043
87 . . .	18 379	11 456	29 835	.					
88 . . .	21 832	11 878	33 710	.	1911 . .	55 243	39 731	94 974	3 724
89 . . .	24 665	14 200	38 865	.	12 . .	65 878	40 407	106 285	9 322
90 . . .	22 748	14 371	37 119	.	13 . .	76 457	48 004	124 461	12 506
					14 . .	78 563	37 990	116 553	5 197
					15 . .	184 540	56 228	240 768	15 152

¹ T. o. m. år 1903 äro frakter vid fart på Norge icke inräknade.

² Åren 1904/05.

Samtliga hittills berörda tabeller hava avsett allenast den svenska handelsflottan och dess verksamhet. Tabb. 61—64 däremot giva en översikt av den

¹ Uppgift saknas för 1913.

totala, av såväl svenska som främmande fartyg bedrivna sjöfarten mellan Sverige och utlandet. Tab. 61 meddelar uppgift å totala antalet och tonnaget av de sedan 1876 till svenska hamnar från utlandet ankomna och därifrån till utlandet avgångna fartygen, fördelade i lastade och barlastade, ävensom i ång- och segelfartyg. Av ett visst intresse är att finna, att bland de till Sverige ankomna fartygen en betydligt större procent utgjorts av barlastade än bland de avgångna. Tvivelsutan sammanhänger detta med att de svenska exportvarorna — däribland i främsta rummet trävaror, senare även järnmalm — i allmänhet varit av betydligt mera skrymmande beskaffenhet än importvarorna.

I vilken omfattning sjöfarten mellan Sverige och utlandet besörjts med svenska fartyg och i vilken omfattning med främmande av olika nationalitet, framgår av tab. 62. Man konstaterar den svenska handelsflottans sedan början av 1890-talet avsevärt ökade förmåga att tillgodose våra transportbehov. De drag, som här i övrigt falla i ögonen, äro den starka tillväxten för Tysklands flagga samt nedgången relativt taget för Norges och såväl absolut som relativt för Englands.

Sjöfarten mellan Sverige och varje särskilt land, med vilket en livligare förbindelse uppehållits, resp. varje särskild världsdel, angives i tab. 63 för året 1913, det sista år då på detta område någorlunda normala förhållanden varit rådande. Uppgifterna avse såväl den direkta farten på resp. land som den s. k. kombinerade farten, vilken senare innebär fartygens i sammanhang med de direkta resorna utförda resor till sådana främmande länder, vilka de besökt, sedan de förut inklarerat i annat land, samt från sådana länder, vilka fartygen besökt, innan de i utlandet utklarerat för resa direkt till Sverige.

Tab. 64 slutligen ger en som konjunkturmätare användbar översikt av den totala utrikes sjöfartens årliga förändringar sedan 1875.

Tab. 60. Svenska lastade fartyg, ankomna till och (till Sverige) avgångna från ut-
ankommit eller därifrån de avgått

Årligen	Norge	Danmark	Finland	Stor- britannien och Irland	Neder- länderna	Belgien	Tyska riket	Frank- rike ¹
Absoluta tal								
a. Fartygens dräktig- het i nettoton²								
1876/80	120 012	317 541	28 873	935 722	58 637	104 096	377 644	189 225
1881/85	142 623	522 492	46 379	1 081 758	60 290	113 187	494 645	237 388
1886/90	174 805	602 762	53 193	1 320 030	60 060	122 965	731 718	261 408
1891/95	213 305	589 326	76 342	1 706 533	85 498	144 367	928 739	274 984
1896/00	222 025	743 869	107 430	2 445 073	213 310	207 643	1 126 094	355 570
1901/05	269 934	2 029 634	107 103	3 096 596	420 854	255 846	1 326 558	373 113
1906/10	429 450	2 686 034	211 745	3 910 704	853 622	336 392	2 293 596	538 793
1911/15	731 882	3 132 529	286 949	4 103 064	1 032 232	291 026	3 329 616	622 037
1911	534 485	2 739 310	294 749	4 229 923	1 034 450	399 813	3 126 258	667 700
1912	627 565	2 993 436	188 125	3 973 571	1 155 204	380 917	3 446 865	693 208
1913	703 045	3 415 538	233 552	4 426 895	1 283 136	418 924	3 498 948	856 922
1914	811 187	3 146 890	412 669	4 269 668	1 065 139	255 474	3 301 658	520 096
1915	983 128	3 367 468	305 648	3 615 263	623 231	—	3 274 353	372 261
b. Intjänta brutto- frakter								
Tusental kronor³								
1876/80	.	2 266	255	13 433	1 205	1 700	4 070	4 286
1881/85	.	2 608	294	11 924	1 024	1 373	3 996	4 388
1886/90	.	2 644	219	11 547	753	1 238	4 669	3 342
1891/95	.	2 956	281	13 177	912	1 341	5 397	2 911
1896/00	.	3 703	530	21 121	2 028	2 160	7 535	3 938
1901/05	406	3 730	584	4 329	3 399	2 576	9 028	3 667
1906/10	1 536	4 572	1 016	30 242	6 671	3 531	11 156	5 788
1911/15	4 612	9 929	2 989	51 288	9 790	3 317	15 502	9 547
1911	2 121	5 119	1 610	34 951	8 406	4 692	13 446	8 706
1912	2 988	7 077	1 153	37 495	9 824	4 249	14 900	9 725
1913	3 477	7 126	1 335	43 410	11 461	5 069	15 580	12 205
1914	3 624	8 343	3 254	46 236	9 507	2 572	14 201	6 300
1915	10 850	21 980	7 594	94 346	9 751	—	19 383	10 802

¹ Med Monaco.

² Avser (i överensstämmelse med tab. 136 i Statistisk årsbok för 1918) samtliga till svensk eller utländsk hamn *ankomna* fartyg, vare sig på resa mellan Sverige och utlandet eller i fart mellan utländska hamnar, ävensom till Sverige från utländsk hamn (men ej till utlandet från svensk eller utländsk hamn) *avgångna* fartyg.

³ Fr. o. m. 1914 äro passagerare- och postbefordringsavgifter inräknade.

rikes orter, jämte intjanta bruttofrakter, med fördelning efter länder, dit fartygen till Sverige, åren 1876—1915.

Italien	Spanien	Portugal	Ryssland	Övriga Europa	Asien	Afrika	Nord- och Mellan-Amerika	Syd-Amerika	Australien	Summa
19 262	43 165	38 290	126 254	7 583	14 584	22 063	42 574	46 901	10 624	2 508 050
30 806	71 860	41 253	138 293	3 373	11 787	41 267	56 728	52 213	12 918	3 159 260
35 613	127 014	61 533	175 367	4 899	3 313	38 279	41 289	76 244	18 514	3 909 006
20 542	80 936	32 443	126 744	7 249	11 615	53 079	36 565	56 200	6 209	4 450 676
55 352	90 688	36 040	220 929	6 775	20 090	57 422	27 301	23 948	5 600	5 965 159
63 359	97 418	56 889	267 672	9 203	59 354	94 370	110 538	58 768	5 778	8 682 987
106 362	105 826	77 259	332 043	18 066	215 403	313 943	140 836	87 758	74 721	12 732 553
122 871	188 952	77 088	424 712	60 303	332 390	341 568	224 790	320 225	125 262	15 747 496
143 993	149 363	83 903	482 659	35 277	210 123	313 998	71 430	223 759	136 433	14 877 626
134 184	179 599	93 087	545 009	74 754	320 214	415 571	45 739	206 968	143 429	15 617 445
113 747	174 270	73 881	657 783	83 286	319 936	364 409	85 827	284 198	125 597	17 119 894
106 435	229 555	77 182	435 838	93 097	440 482	353 010	238 573	368 688	154 348	16 279 969
115 995	211 975	57 389	2 270	15 102	371 196	260 850	682 380	517 510	66 505	14 842 524
405	991	681	1 928	175	860	817	699	1 349	394	35 514
396	1 345	521	1 759	89	219	1 503	863	1 463	156	33 916
372	1 241	637	2 004	71	58	1 130	626	2 369	508	33 428
223	800	357	1 346	57	34	768	373	1 435	152	32 520
539	734	400	2 320	76	100	1 302	138	573	124	47 321
420	706	433	2 255	70	35	1 409	740	644	119	54 550
1 116	850	388	2 752	98	949	2 108	494	1 616	500	75 883
2 001	2 595	770	3 274	449	2 925	3 194	6 513	7 775	1 083	137 553
1 515	1 257	417	3 902	198	1 470	2 445	446	3 552	721	94 974
1 981	1 710	677	3 564	385	2 367	3 431	256	3 603	895	106 280
1 603	1 664	928	5 604	610	2 988	3 907	600	6 003	890	124 460
1 449	2 254	597	3 295	899	2 869	2 731	3 963	6 122	1 648	119 864
3 459	6 092	1 230	—	152	4 933	3 457	27 300	19 595	1 263	242 187

Årligen	Norge	Danmark	Finland	Stor- britannien och Irland	Neder- länderna	Belgien	Tyska riket	Frank- rike ¹
Relativa tal	%	%	%	%	%	%	%	%
a. Fartygens dräktig- het i nettoton								
1876/80	4·8	12·7	1·2	37·4	2·3	4·2	15·1	7·5
1881/85	4·5	16·5	1·5	34·2	1·9	3·6	15·6	7·5
1886/90	4·5	15·4	1·4	33·8	1·5	3·1	18·7	6·7
1891/95	4·8	13·2	1·7	38·8	1·9	3·2	20·9	6·2
1896/00	8·7	12·5	1·8	41·0	3·6	3·5	18·9	6·0
1901/05	3·1	23·4	1·2	35·7	4·8	2·9	15·3	4·8
1906/10	3·4	21·1	1·7	30·7	6·7	2·6	18·0	4·2
1911/15	4·6	19·9	1·8	26·1	6·6	1·8	21·1	4·0
1911	3·6	18·4	2·0	28·4	7·0	2·7	21·0	4·5
1912	4·0	19·2	1·2	25·4	7·4	2·4	22·1	4·4
1913	4·1	20·0	1·4	25·9	7·5	2·4	20·4	5·0
1914	5·0	19·8	2·5	26·2	6·5	1·6	20·8	3·2
1915	6·6	22·7	2·0	24·3	4·2	—	22·1	2·5
b. Intjänta brutto- frakter²								
1876/80	.	6·4	0·7	37·8	3·4	4·8	11·5	12·1
1881/85	.	7·7	0·9	35·2	3·0	4·0	11·8	12·9
1886/90	.	7·9	0·7	34·5	2·2	3·7	14·0	10·0
1891/95	.	9·1	0·9	40·5	2·8	4·1	16·6	8·9
1896/00	.	7·8	1·1	44·6	4·3	4·6	15·9	8·8
1901/05	(0·8)	6·8	1·1	44·6	6·2	4·7	16·5	6·7
1906/10	2·0	6·1	1·3	40·1	8·8	4·7	14·8	7·7
1911/15	3·4	7·2	2·2	37·3	7·1	2·4	11·3	6·9
1911	2·2	5·4	1·7	36·8	8·9	4·9	14·2	9·2
1912	2·8	6·7	1·1	35·3	9·2	4·0	14·0	9·2
1913	2·8	5·7	1·1	34·9	9·2	4·1	12·5	9·8
1914	3·0	7·0	2·7	38·6	7·9	2·1	11·8	5·3
1915	4·5	9·1	3·1	39·0	4·0	—	8·0	4·5

¹ Med Monaco.² Fr. o. m. 1914 äro passagerare- och postbefordringsavgifter inräknade.

Italien	Spanien	Portugal	Ryssland	Övriga Europa	Asien	Afrika	Nord- och Mellan-Amerika	Syd-Amerika	Australien	Summa
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
0.8	1.7	1.5	5.0	0.3	0.6	0.9	1.7	1.9	0.4	100.0
1.0	2.8	1.3	4.4	0.1	0.4	1.3	1.8	1.7	0.4	100.0
0.9	3.2	1.6	4.5	0.1	0.1	1.0	1.1	1.9	0.5	100.0
0.5	1.8	0.7	2.9	0.2	0.3	1.2	0.8	1.3	0.1	100.0
0.9	1.5	0.6	3.7	0.1	0.3	1.0	0.4	0.4	0.1	100.0
0.7	1.1	0.7	3.1	0.1	0.7	1.1	1.3	0.4	0.1	100.0
0.8	0.8	0.6	2.6	0.2	1.7	2.5	1.1	0.7	0.6	100.0
0.8	1.2	0.5	2.7	0.4	2.1	2.2	1.4	2.0	0.8	100.0
1.0	1.0	0.6	3.2	0.2	1.4	2.1	0.5	1.5	0.9	100.0
0.9	1.1	0.6	3.5	0.5	2.1	2.7	0.3	1.3	0.9	100.0
0.7	1.0	0.4	3.8	0.5	1.9	2.1	0.5	1.7	0.7	100.0
0.6	1.4	0.5	2.7	0.6	2.7	2.2	1.5	2.3	0.9	100.0
0.8	1.4	0.4	0.1	0.1	2.5	1.8	4.6	3.5	0.4	100.0
1.1	2.8	1.9	5.4	0.5	2.4	2.3	2.0	3.8	1.1	100.0
1.2	4.0	1.5	5.2	0.3	0.6	4.4	2.5	4.3	0.5	100.0
1.1	3.7	1.9	6.0	0.2	0.2	3.4	1.9	7.1	1.5	100.0
0.7	2.5	1.1	4.1	0.2	0.1	2.4	1.1	4.4	0.5	100.0
1.1	1.6	0.8	4.9	0.2	0.2	2.8	0.3	1.2	0.3	100.0
0.8	1.3	0.8	4.1	0.1	0.1	2.6	1.4	1.2	0.2	100.0
1.5	1.1	0.5	3.7	0.1	1.3	2.8	0.7	2.1	0.7	100.0
1.5	1.9	0.6	2.4	0.3	2.1	2.3	4.7	5.6	0.8	100.0
1.6	1.3	0.4	4.1	0.2	1.5	2.6	0.5	3.7	0.8	100.0
1.9	1.6	0.6	3.4	0.4	2.2	3.2	0.2	3.4	0.8	100.0
1.3	1.3	0.8	4.5	0.5	2.4	3.1	0.5	4.8	0.7	100.0
1.2	1.9	0.5	2.7	0.8	2.4	2.3	3.3	5.1	1.4	100.0
1.4	2.5	0.5	0.0	0.1	2.0	1.4	11.3	8.1	0.5	100.0

Tab. 61. Sjöfarten mellan Sverige och utlandet, åren 1876—1915.

Årligen	Ankomna fartyg				Avgångna fartyg				Samtliga fartyg		Av hela tonalet utgjorde			
	Lastade		Barlastade		Lastade		Barlastade		Antal	Nettoton	Ång- och motorfartyg		Segelfartyg	
	Antal	Nettoton	Antal	Nettoton	Antal	Nettoton	Antal	Nettoton			Nettoton	%	Nettoton	%
1876/80 . . .	9 122	1 415 975	12 797	1 780 473	15 745	2 586 575	5 727	645 310	43 391	6 428 833	2 601 015	40·5	3 827 318	59·5
1881/85 . . .	10 780	1 952 318	16 831	2 274 464	18 548	3 241 077	7 634	963 176	53 793	8 431 035	4 752 632	56·4	3 678 403	43·6
1886/90 . . .	11 071	2 255 557	17 569	2 679 381	18 066	3 675 627	8 946	1 258 251	55 652	9 868 816	6 821 848	69·1	3 046 968	30·9
1891/95 . . .	11 229	2 615 611	19 012	3 316 224	20 687	4 557 042	8 798	1 413 079	59 726	11 901 956	8 994 164	75·6	2 907 792	24·4
1896/00 . . .	13 739	3 339 383	20 401	4 442 511	22 075	5 532 261	12 104	2 261 561	68 319	15 575 716	12 827 069	82·4	2 748 647	17·6
1901/05 . . .	14 922	3 959 293	21 036	4 937 435	21 047	5 790 586	14 989	3 098 030	71 994	17 785 344	15 181 490	85·4	2 603 854	14·6
1906/10 . . .	14 367	5 144 075	20 797	4 988 614	20 341	6 651 885	14 905	3 490 084	70 410	20 274 658	18 143 275	89·5	2 131 383	10·5
1911/15 . . .	20 420	8 899 206	16 376	4 096 961	27 446	10 744 613	9 502	2 310 242	73 744	26 051 022	24 293 883	93·8	1 757 139	6·7
1911	14 183	6 084 315	22 058	5 549 943	22 012	8 331 426	14 306	3 424 963	72 559	23 890 647	21 448 094	91·7	1 942 553	8·3
1912	15 046	6 740 150	23 011	5 941 100	23 605	9 067 601	14 979	3 763 039	76 641	25 511 890	23 579 539	92·4	1 932 351	7·6
1913 ¹	25 572	10 633 277	14 183	3 128 100	32 748	12 377 813	6 873	1 389 448	79 376	27 528 638	25 413 886	92·3	2 114 752	7·7
1914	22 940	10 177 303	11 364	2 368 523	28 455	11 022 435	5 951	1 546 562	68 710	25 114 823	23 647 802	94·2	1 467 021	5·8
1915	24 357	10 860 985	11 262	3 497 141	30 413	12 923 789	5 402	1 427 199	71 434	28 709 114	27 380 096	95·4	1 329 018	4·6

¹ Fr. o. m. 1913 hänföres till lastade fartyg passagerarfartyg samt alla andra fartyg, som medföra någon annan last än barlast, under det förut som lastade upptogs endast fartyg, vilkas last uppgick till minst $\frac{1}{10}$ av den avgiftspliktiga dräktigheten.

Tab. 62. Fartyg, ankomna till och avgångna från Sverige, fördelade efter nationalitet, åren 1876—1915.

Årligen	Svenska	Norska	Danska	Finska	Engelska	Neder- ländska	Tyska	Franska	Ryska	Övriga	Summa
<i>Dräktighet i nettoton, absoluta tal</i>											
1876/80	2 271 437	1 278 685	1 141 412	327 178	711 693	140 093	413 487	90 575	27 598	26 175	6 428 333
1881/85	3 036 018	1 282 146	1 651 393	329 993	1 323 040	169 994	518 792	62 732	26 618	30 309	8 431 035
1886/90	3 454 190	1 030 396	2 120 462	359 625	2 035 384	170 159	588 137	29 642	31 765	49 056	9 868 816
1891/95	4 011 511	1 235 555	2 650 199	342 536	2 407 765	165 536	948 340	27 062	30 309	83 143	11 901 956
1896/00	5 805 671	1 712 544	3 823 672	416 866	2 072 766	213 420	1 297 685	32 107	48 438	152 547	15 575 716
1901/05	8 177 307	1 583 192	3 653 551	481 643	1 443 010	516 016	1 694 149	32 230	82 060	122 186	17 785 944
1906/10	10 183 876	1 549 205	4 124 672	516 106	1 265 888	361 376	2 112 489	25 403	71 546	64 097	20 274 658
1911/15	12 695 464	1 969 491	5 173 323	664 027	1 025 651	366 385	3 973 937	22 593	47 654	112 497	26 051 022
1911	11 633 878	1 893 128	4 381 758	636 282	1 269 855	450 541	2 946 153	24 452	71 680	82 920	23 390 647
1912	12 370 227	1 999 198	4 831 263	784 316	1 464 224	483 939	3 356 253	29 487	79 451	113 532	25 511 890
1913	13 666 619	2 160 026	4 791 769	960 356	1 475 467	342 868	3 924 216	35 018	58 235	111 064	27 528 638
1914	12 883 959	2 073 429	5 337 878	612 952	817 009	302 948	2 986 229	21 006	22 592	56 821	25 114 823
1915	12 922 640	1 721 675	6 523 949	326 230	101 701	251 627	6 656 833	—	6 311	198 148	28 709 114
<i>Procent av ton- talet</i>											
1876/80	35·3	19·9	17·8	5·1	11·1	2·2	6·4	1·4	0·4	0·4	100·0
1881/85	36·0	15·2	19·6	3·9	15·7	2·0	6·2	0·7	0·3	0·4	100·0
1886/90	35·0	10·4	21·5	3·7	20·6	1·7	6·0	0·3	0·3	0·5	100·0
1891/95	33·7	10·4	22·3	2·9	20·2	1·4	8·0	0·2	0·2	0·7	100·0
1896/00	37·3	11·0	24·5	2·7	13·3	1·4	8·3	0·2	0·3	1·0	100·0
1901/05	46·0	8·9	20·5	2·7	8·1	2·9	9·5	0·2	0·5	0·7	100·0
1906/10	50·2	7·6	20·3	2·6	6·3	1·8	10·4	0·1	0·4	0·3	100·0
1911/15	48·7	7·6	19·9	2·5	3·9	1·4	15·3	0·1	0·2	0·4	100·0
1911	49·7	8·1	18·8	2·7	5·4	1·9	12·6	0·1	0·3	0·4	100·0
1912	48·5	7·8	18·9	3·1	5·7	1·9	13·2	0·1	0·3	0·5	100·0
1913	49·6	7·9	17·4	3·5	5·4	1·2	14·3	0·1	0·2	0·4	100·0
1914	51·3	8·3	21·2	2·4	3·3	1·2	11·9	0·1	0·1	0·2	100·0
1915	45·0	6·0	22·7	1·1	0·4	0·9	23·2	—	0·0	0·7	100·0

Tab. 63. Sjöfartsförbindelsen mellan Sverige och olika länder, år 1913.¹

Från och till	Svenska fartyg		Främmande fartyg		Summa 1 000 ton	Procent av hela tantalet
	Absoluta tal 1 000 ton	%	Absoluta tal 1 000 ton	%		
Europa:						
Danmark	3 345	42·52	4 522	57·48	7 867	26·96
Tyska riket	3 591	46·81	4 163	53·69	7 754	26·57
Storbritannien och Irland	4 121	65·41	2 179	34·59	6 300	21·59
Nederländerna	841	57·92	611	42·08	1 452	4·98
Finland	279	23·17	925	76·88	1 204	4·18
Norge	476	51·62	448	48·48	924	3·17
Ryssland	460	60·29	303	39·71	763	2·61
Frankrike	369	53·79	317	46·21	686	2·35
Belgien	219	60·16	145	39·84	364	1·25
Övriga Europa	220	65·28	117	34·72	337	1·16
Summa	13 921	50·35	13 730	49·65	27 651	94·77
Afrika	195	43·44	257	56·56	452	1·55
Asien	130	43·05	172	56·95	302	1·04
Australien	34	18·99	145	81·01	179	0·61
Amerika	250	42·16	343	57·84	593	2·03
Samtliga världsdelar	14 530	49·80	14 647	50·20	29 177	100·00

¹ Ankomna och avgångna fartyg i såväl direkt som kombinerad fart (se texten sid. 79).Tab. 64. Till svenska hamnar från utlandet ankomna och från Sverige till utlandet avgångna fartyg, åren 1875—1915.¹

År	Nettoton	År	Nettoton	År	Nettoton
1875	5 279 849	1889	10 430 594	1903	18 117 152
1876	6 083 443	90	10 766 711	04	18 340 212
77	6 652 167	1891	11 285 355	05	18 183 459
78	6 271 166	92	11 446 173	1906	19 248 937
79	6 240 735	93	11 705 414	07	19 664 893
80	6 894 155	94	12 689 093	08	20 120 884
1881	7 006 254	95	12 383 747	09	20 243 350
82	8 537 684	1896	14 119 804	10	22 095 228
83	8 918 542	97	14 877 813	1911	23 390 647
84	8 676 260	98	15 373 091	12	25 511 890
85	9 016 435	99	16 384 747	13	27 528 638
1886	8 860 430	1900	17 123 126	14	25 114 823
87	9 281 479	1901	16 566 699	15	28 709 114
88	10 004 865	02	17 719 198		

¹ Såväl lastade som barlastade fartyg.

Varugrupper.

Produktion och utrikeshandel.

Efterföljande avdelning innehåller ett försök att i möjligaste mån med varandra hoparbета produktions- och handelsstatistikens siffror för särskilda grupper av varor för att såmedelst bereda en överblick över dels konsumtionen inom landet av olika slag av förnödenheter, dels de speciella produktionsgrenarnas större eller mindre tillräcklighet för den inre hushållningen, resp. deras förmåga att därutöver avgiva ett överskott. Härvid ha varorna indelats i elva huvudgrupper väsentligen i anslutning till den i handelsstatistiken sedan gammalt tillämpade grupperingen, ehuru med vissa omflyttningar och sammanslagningar, betingade av önskan att närmare sammanföra i produktionshänseende närstående varuslag. Vilka dessa huvudgrupper äro, framgår av omstående tabell (tab. 65).

Redogörelsen för varje grupp inledes med en allmän tabellarisk översikt av in- och utförselvärdena för dithörande huvudslag av varor sedan 1871. Sedan följa i ordning sammanställningar för mot varandra så vitt möjligt svarande varukategorier ur handels-, industri- och bergverksstatistiken, i vissa fall kompletterade med data även från annat håll. Industriuppgifterna omfatta ej blott produktionssiffror utan i regel jämväl uppgifter angående antal arbetsställen och arbetarpersonal. En del ofta oöverkomliga svårigheter i avseende på möjligheten att framställa homogena sifferserier vållas för industriuppgifterna av de i hithörande statistik särskilt i årgångarna 1896 och 1913 företagna betydande omläggningarna samt för in- och utförseluppgifterna av de i handelsberättelserna fr. o. m. 1907, resp. 1912 tillämpade förändringarna i varuspecifikationen, av vilka särskilt den av 1912 varit av mycket genomgripande beskaffenhet. — För en del viktigare varuslag är in- eller utförseln eller bådadera fördelad efter länder, varifrån varorna kommit eller dit de avgått. Helt generellt bör i avseende på dessa uppgifter erinras om den nya redovisningsmetod, som fr. o. m. 1905 tillämpats och som delvis omöjliggjort jämförbarheten med de tidigare årens uppgifter. (Jfr ovan sid. 49.)

Värdesiffrorna, vilka — i varje fall vad handelsstatistiken beträffar — delvis äro av mindre tillförlitlig beskaffenhet, såsom åtminstone för de tidigare åren grundade på antagna, ofta allt för grova eller år från år otillräckligt justerade genomsnittspriser, anföras överallt avrundade i jämna hundratal.

Tab. 65. Värdet av Sveriges in- och utförsel, åren 1871—1915, fördelad i grupper

Årligen	Levande djur samt närings- och njutningsmedel		Spånadsämnen och fabrikat därav		Hudar och skinn, hår, fjäder, ben o. d. djurämnen samt fabrikat därav	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1871/75	85 927 000	51 207 000	66 582 000	2 493 000	11 370 000	1 315 000
1876/80	110 500 000	56 522 000	63 227 000	3 338 000	11 074 000	956 000
1881/85	118 670 000	59 036 000	80 637 000	5 069 000	14 809 000	1 131 000
1886/90	110 132 000	71 970 000	89 350 000	6 995 000	15 764 000	1 783 000
1891/95	111 120 000	81 914 000	80 526 000	9 049 000	15 813 000	2 669 000
1896/00	120 927 000	58 117 000	86 455 000	5 717 000	21 012 000	4 402 000
1901/05	147 094 000	52 748 000	89 693 000	3 840 000	21 630 000	6 374 000
1906/10	154 761 000	62 249 000	116 311 000	4 604 000	28 609 000	8 740 000
1911	161 822 000	96 832 000	127 094 000	5 148 000	33 894 000	15 986 000
1912	191 348 000	107 181 000	126 033 000	8 888 000	41 067 000	22 324 000
1913	184 461 000	106 742 000	139 981 000	9 725 000	53 305 000	23 594 000
1914	151 109 000	125 657 000	119 842 000	19 881 000	43 697 000	27 160 000
1915	259 311 000	206 761 000	241 009 000	141 384 000	73 680 000	83 168 000

Årligen	Frö, växter och diverse växtämnen samt fabrikat därav		Kemiska grundämnen och föreningar ävensom oljor och närstående ämnen samt fabrikat därav		Mineral och mineraliska råämnen samt fabrikat därav	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1871/75	5 300 000	660 000	19 258 000	5 419 000	15 952 000	1 424 000
1876/80	6 498 000	768 000	22 734 000	7 983 000	16 093 000	2 474 000
1881/85	8 692 000	927 000	26 664 000	11 481 000	21 515 000	4 631 000
1886/90	9 243 000	836 000	30 247 000	11 892 000	28 190 000	8 891 000
1891/95	11 282 000	1 006 000	35 240 000	12 411 000	36 288 000	18 065 000
1896/00	14 842 000	865 000	46 988 000	10 784 000	62 791 000	30 028 000
1901/05	28 020 000	1 228 000	63 003 000	13 428 000	71 207 000	42 035 000
1906/10	35 918 000	2 223 000	78 192 000	19 044 000	81 270 000	55 714 000
1911	42 610 000	3 489 000	88 563 000	22 276 000	78 733 000	79 292 000
1912	45 647 000	2 102 000	94 843 000	29 144 000	111 778 000	92 607 000
1913	47 636 000	2 848 000	100 530 000	33 536 000	128 215 000	104 819 000
1914	39 544 000	2 049 000	94 994 000	37 201 000	102 444 000	78 301 000
1915	63 809 000	6 246 000	135 165 000	81 191 000	167 488 000	98 403 000

¹ Omfattar för åren 1912—15 i huvudsak grupp 25 i handelsberättelsen med undantag av tryckalster

med hänsyn huvudsakligen till materialets ursprung och beskaffenhet. Kronor.

Kautschuk och kautschuksvaror		Trävaror, oarbetade och arbetade		Pappersmassa, papper och pappersarbeten (inkl. tryckalster)		Årligen
Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	
492 000	3 000	1 727 000	86 443 000	2 377 000	3 833 000	1871/75
905 000	6 000	1 950 000	91 324 000	3 038 000	7 593 000	1876/80
1 265 000	5 000	3 331 000	99 665 000	4 483 000	11 911 000	1881/85
1 556 000	4 000	3 699 000	102 169 000	5 840 000	23 197 000	1886/90
2 336 000	233 000	4 540 000	117 900 000	6 349 000	31 051 000	1891/95
3 914 000	835 000	5 359 000	153 453 000	6 516 000	30 459 000	1896/00
6 046 000	2 742 000	4 562 000	157 918 000	7 509 000	54 478 000	1901/05
10 095 000	2 780 000	9 972 000	165 100 000	8 410 000	89 933 000	1906/10
11 445 000	3 061 000	14 178 000	178 044 000	10 040 000	120 354 000	1911
14 270 000	6 163 000	18 090 000	191 685 000	9 483 000	136 643 000	1912
13 638 000	3 236 000	20 932 000	215 431 000	10 106 000	144 861 000	1913
9 121 000	2 768 000	12 097 000	174 968 000	11 182 000	139 589 000	1914
7 801 000	2 522 000	8 486 000	235 598 000	12 719 000	167 115 000	1915

Metaller och metallarbeten, fartyg, fordon, maskiner, instrument och ur		Varor, ej hänförliga under förestående grupper ¹		S u m m a		Årligen
Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	
28 253 000	48 160 000	435 000	299 000	237 673 000	201 256 000	1871/75
23 537 000	37 152 000	349 000	467 000	259 905 000	208 583 000	1876/80
31 634 000	47 751 000	408 000	1 755 000	312 108 000	243 302 000	1881/85
35 924 000	42 491 000	1 583 000	2 240 000	331 528 000	272 468 000	1886/90
43 063 000	40 987 000	2 922 000	2 477 000	349 479 000	317 762 000	1891/95
73 464 000	61 061 000	3 878 000	2 830 000	446 146 000	358 551 000	1896/00
84 186 000	72 528 000	4 553 000	3 115 000	527 503 000	410 434 000	1901/05
106 578 000	100 874 000	8 385 000	4 097 000	638 501 000	515 358 000	1906/10
109 662 000	129 568 000	12 408 000	9 486 000	690 449 000	663 536 000	1911
124 570 000	162 366 000	5 765 000	1 366 000	782 894 000	760 469 000	1912
140 908 000	171 132 000	6 826 000	1 423 000	846 538 000	817 847 000	1913
137 429 000	163 641 000	5 449 000	1 140 000	726 908 000	772 355 000	1914
168 219 000	292 125 000	4 818 000	1 851 000	1 142 505 000	1 316 364 000	1915

i vidsträckt bemärkelse.

Av utrymmesskäl meddelas siffermaterialet i största utsträckning i form av femårsgenomsnitt, trots att uppgifter, utvisande de årliga variationerna, i de flesta fall naturligtvis äro av större intresse. — Prisuppgifter, delvis hämtade ur utländska källor, anföras för vissa mera betydande import- och exportvaror.

I öfrigt må i avseende på efterföljande tabeller förutskickas nedanstående allmänna anmärkningar:

Beträffande fabriksuppgifterna: Ofta nog framträder en ööverensstämmelse mellan fabriksuppgifterna för tiden fr. o. m. 1913 och dem för de föregående åren, på grund dels av att gruppindelningen helt förändrats, dels av att ett ganska stort antal smärre anläggningar från nämnda år utesluts från redovisning. Sist anförda omständighet påverkar givetvis i proportionsvis högre grad uppgifterna om antalet arbetsställen och arbetare än uppgifterna om tillverkningens kvantitet och värde. Vad de förstnämnda angår, beteckna dessa för åren 1896—1912 arbetsställen, där tillverkning av resp. varuslag bedrivits, ej självständiga fabriker, så att t. ex. antalet råsockerbruk betecknas dels fristående dylika fabriker, dels kombinerade fabriker, där råsockertillverkning förekommit. I huvudsak härmed jämförliga siffror meddelas parentetiskt i tab. 1 i industriberättelserna för åren 1914 ff., och är det i allmänhet dessa siffror, som här anförts. För år 1913 hava motsvarande tal i många fall hämtats ur primärmaterialet till statistiken. — Tillverkningssiffrorna äro för åren 1913—15 överallt hämtade ur tab. 9 (11), icke ur tab. 1 i resp. berättelser.

Beträffande handelsuppgifterna: Särskild vikt har lagts vid att åtminstone för de senaste åren med full tydlighet angiva, vilka rubriker i handelsberättelserna, som i varje särskilt fall ingå i tabellerna, och har därvid, där så ansetts behöfligt, varornas nummer i Statistisk varuförteckning den 10 december 1913 (förkortad St. V.) angivits. Vid in- och utförselns fördelning på länder innefattar Danmark alltid, där ej annat särskilt angivits, även Färöarna och Island; Storbritannien omfattar även Irland.

1. Levande djur samt närings- och njutningsmedel.

Till öfvervägande del omsluter denna varukategori alstren av jordbruk (i vidsträckt bemärkelse, inbegripet trädgårdsskötsel, plantageodling m. m.) samt av jakt och fiske ävensom industriellt bearbetade sådana alster. Då grunden för ifrågavarande varors sammanförande till en grupp är deras användning i huvudsak som livs- eller njutningsmedel (undantag utgör i viss mån gruppen levande djur) följer emellertid, att de angivna näringarnas produkter här behandlas endast för så vitt de företrädesvis tjäna nyssnämnda ändamål. Uteslutna äro sålunda åtskilliga alster av husdjursskötsel (hudar och ben, ull m. m.), en betydande del av plantagekulturens produktion, pälsverk o. s. v. Vad särskilt jordbruket i trängre mening samt fisket beträffar, höra deras produkter dock väsentligen med i detta sammanhang.

En allmän översikt av in- och utförselvärdena för olika grupper av hit hörande varor från början av 1870-talet lämnas i tab. 66. Mest faller här i ögonen den starka tillväxten under senare år i exporten av levande djur och den tidigare infallande men sedan avstannade ökningen i exporten av matvaror av djur, ävensom den på 1880-talet påbörjade och sedan fortsatta omkastningen i det ursprungliga förhållandet mellan in- och utförd spannmål.

Tab. 66. In- och utförsel av levande djur samt närings- och njutningsmedel, åren 1871—1915. Tusental kronor.

Årligen	Levande djur		Matvaror av djur		Spannmål och produkter därav ¹		Fruktar och trädgårdsväxter m. m.	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1871/75	610	6 867	17 653	6 946	19 613	36 830	3 574	163
1876/80	939	6 432	23 901	9 534	32 645	39 316	3 456	176
1881/85	1 421	8 752	21 479	18 707	42 056	29 126	4 366	248
1886/90	1 169	8 815	16 829	40 450	29 868	18 577	4 173	627
1891/95	795	5 059	16 275	59 288	34 311	15 228	4 965	543
1896/00	1 126	3 046	22 035	49 272	39 798	4 124	9 216	1 148
1901/05	1 303	2 882	26 924	45 043	58 996	1 846	12 717	1 999
1906/10	2 699	5 750	27 754	51 267	58 544	1 930	13 593	1 952
1911	1 709	14 766	21 290	72 807	55 043	6 363	16 260	1 082
1912	2 994	16 421	26 233	83 405	75 487	5 000	16 819	1 104
1913	3 413	19 922	28 827	73 452	65 290	11 031	17 015	875
1914	1 104	29 162	23 145	86 826	51 612	6 447	14 148	1 015
1915	1 138	32 366	36 754	150 509	133 188	906	14 798	2 086

Årligen	Kolonialvaror (utom tobak)		Sprit-, malt- och andra drycker		Tobak		Summa närings- och njutningsmedel	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1871/75	33 296	21	7 376	329	3 805	51	85 927	51 207
1876/80	38 401	67	5 483	967	5 675	30	110 500	56 522
1881/85	33 596	154	8 744	2 026	7 008	23	118 670	59 036
1886/90	41 047	674	7 978	2 810	9 068	17	110 132	71 970
1891/95	39 638	1 113	7 086	660	8 050	23	111 120	81 914
1896/00	33 053	251	7 800	226	7 899	50	120 927	58 117
1901/05	31 526	363	7 891	510	7 737	105	147 094	52 748
1906/10	36 508	481	7 411	782	8 252	87	154 761	62 249
1911	49 479	858	8 041	876	10 000	80	161 822	96 832
1912	48 678	676	9 509	499	11 628	76	191 348	107 181
1913	48 187	602	9 830	776	11 899	84	184 461	106 742
1914	41 729	1 522	10 320	509	9 051	176	151 109	125 657
1915	54 672	18 947	12 052	1 781	6 709	166	259 311	206 761

¹ Inkl. *kli*, som i handelsberättelserna för åren 1907—11 förts under gruppen Diverse ämnen ur växtriket.

Anmärkningsvärd är vidare den kraftigt ökade införseln av frukter och trädgårdsväxter m. m.

Med avvikelser från eljest vedertagen ordning skola här först några sammanställningar lämnas rörande fiskerivarorna, för att sedan jordbrukets alster, såväl animaliska som vegetabiliska, må kunna i en följd behandlas.

Rörande den svenska *fiskerinäringens* avkastning hava å sid. 20 ff. meddelats uppgifter. I detta sammanhang skall endast in- och utförseln av fisk beröras. Erinras må, att handelsstatistikens siffror härutinnan i så måtto äro ofullständiga, att svenska fiskares fångst utanför svenskt sjöterritorium ej alla

Tab. 67. In- och utförsel

Årligen	I n f ö r s e l					Sammanlagt värde
	Färsk fisk	Saltad, inlagd, torr eller rökt fisk			Summa	
		Sill, strömming och brässling	Ansjovia, sardeller och tonfisk	Andra slag		
Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kr.	
1871/75	127.4	28 583.6	8.9	3 754.5	82 474.4	7 647 200
1876/80	232.4	22 262.9	77.8	4 298.8	26 871.4	8 215 100
1881/85	645.3	26 022.5	338.0	3 511.6	80 517.4	6 692 600
1886/90	871.9	26 502.7	757.2	3 883.8	82 015.1	5 669 400
1891/95	1 416.2	30 728.9	1 449.6	3 923.9	87 518.6	7 337 700
1896/00	2 119.8	39 668.7	2 128.9	4 346.0	48 263.4	9 966 300
1901/05	4 785.3	42 455.8	2 297.5	5 058.6	54 596.7	13 384 600
1906/10	11 831.6	42 532.1	1 522.6	5 116.8	61 008.1	15 703 200
1891	1 640.9	28 658.1	879.6	4 041.2	85 219.8	7 435 700
92	1 086.4	34 715.0	1 123.0	3 827.6	40 752.0	7 769 000
93	1 760.0	36 246.4	1 641.3	4 149.4	48 797.1	7 947 900
94	1 116.8	23 397.6	1 642.1	3 903.4	80 059.9	6 881 700
95	1 477.1	30 627.4	1 961.6	3 698.2	37 764.8	6 654 300
1896	1 490.4	30 638.5	1 723.0	3 417.8	87 269.7	7 073 500
97	1 862.8	48 944.7	1 862.0	3 087.7	55 757.2	10 355 200
98	1 949.2	45 145.7	2 572.9	5 402.4	55 070.2	9 767 300
99	1 909.5	33 221.6	2 224.5	4 317.6	41 673.2	9 114 100
1900	3 387.0	40 393.0	2 261.9	5 504.4	51 546.3	13 521 300
1901	3 905.2	39 272.8	2 180.9	5 061.8	50 420.7	13 811 800
02	4 943.2	48 233.9	3 064.3	6 566.5	62 807.9	15 603 300
03	5 069.9	46 597.3	2 242.9	5 923.2	59 833.3	14 250 800
04	5 453.4	39 613.4	1 998.2	4 655.7	51 720.7	10 340 400
05	4 554.7	38 559.3	2 001.1	3 085.6	48 200.7	12 916 800
1906	6 547.5	45 066.7	1 819.9	5 717.3	59 151.4	16 399 100
07	10 142.9	43 100.0	1 528.2	5 187.8	59 958.9	18 776 200
08	16 971.3	40 460.9	1 512.4	4 484.1	63 428.7	14 893 400
09	15 789.4	40 556.5	1 152.6	5 330.0	62 828.5	15 537 400
10	9 706.9	43 476.2	1 599.9	4 864.8	59 647.8	14 909 900
1911	8 949.6	39 457.1	1 411.8	4 561.4	54 379.9	13 174 500
12	8 802.2	34 258.3	1 660.0	4 925.9	49 646.4	15 523 200
13	8 154.0	44 492.0	700.1	5 204.6	58 550.7	16 805 900
14	7 145.6	42 948.9	1 165.2	4 267.4	55 527.1	14 667 300
15	5 729.1	40 515.8	912.2	5 785.8	52 942.9	21 983 400

Anm. Sill, saltad, inlagd etc., angives åren 1871—84 i handelsstatistiken i hektoliter. Vid reduktion

upptages, vare sig i importstatistiken eller (i avseende på den del som försäljes direkt till utlandet) i exportstatistiken.

En sammanställning av in- och utförselsiffrorna för åren 1871—1915 lämnas tab. 67. Mera detaljerade siffror för de senaste årens införsel innehållas i tab. 68. För utförseln av färsk fisk hava ovan å sid. 21 meddelats årsuppgifter.

In- och utförseln fördelning på skilda länder framgår av tabb. 69 och 70. Av

av fisk, åren 1871—1915.

U t f ö r s e l						Årligen
Färsk fisk		Saltad, inlagd, torr eller rökt fisk		Summa	Sammanlagt värde	
Sill	Andra slag	Sill, strömming och brässling	Andra slag			
Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kr.	
85·1		709·0	252·4	1 046·5	206 200	1871/75
514·0		1 895·0	375·7	2 784·7	519 600	1876/80
5 007·9		4 575·5	683·0	10 266·4	2 562 000	1881/85
47 799·3		10 591·2	683·8	59 074·3	10 893 300	1886/90
83 591·6		32 858·3	740·2	117 190·1	13 859 900	1891/95
29 613·9	1 877·2	12 383·4	541·4	44 415·9	5 712 200	1896/00
13 448·1	1 954·8	4 074·0	467·2	19 943·6	3 920 400	1901/05
46 555·8	2 415·8	5 788·7	2 011·6	56 771·4	8 086 000	1906/10
68 127·8		31 220·4	918·5	100 208·7	17 118 900	1891
90 702·2		31 366·7	760·9	122 829·8	25 479 400	92
77 384·8		29 445·2	766·2	107 596·2	9 887 100	93
97 522·4	2 612·0	33 888·4	743·8	134 766·6	8 846 100	94
79 877·1	1 731·9	38 370·8	511·8	120 491·6	7 968 100	95
65 663·7	2 059·5	22 911·2	471·5	91 105·9	7 554 400	1896
20 934·1	2 016·5	8 819·9	647·2	32 417·7	4 905 000	97
37 800·9	1 868·3	16 710·8	664·3	57 044·3	7 595 900	98
20 875·9	1 758·5	9 001·4	455·8	32 091·1	5 249 400	99
2 794·8	1 683·0	4 473·8	468·6	9 420·2	3 256 400	1900
8 684·6	1 594·3	4 001·7	425·9	14 706·5	3 798 900	1901
3 312·9	1 849·0	2 838·3	525·2	8 525·4	2 924 600	02
12 400·6	2 099·2	3 669·0	526·6	18 695·4	3 903 500	03
12 074·6	1 803·4	4 355·9	522·0	18 755·9	3 433 600	04
30 767·7	2 425·4	5 505·1	336·1	39 084·3	5 586 400	05
33 801·3	2 215·8	4 093·7	1 804·8	41 915·6	6 457 200	1906
39 062·5	2 411·2	8 821·7	1 032·9	51 828·3	7 555 900	07
55 255·3	2 731·0	7 175·0	775·5	65 936·8	8 830 600	08
61 103·7	2 365·5	4 118·3	3 127·0	70 714·5	9 507 800	09
43 553·8	2 355·6	4 734·7	3 317·7	53 961·8	8 078 400	10
68 623·9	2 728·8	6 906·3	2 674·8	80 993·3	10 116 400	1911
71 997·7	3 210·4	7 320·5	1 999·0	84 527·6	12 023 600	12
31 495·8	3 660·7	7 229·4	2 580·7	44 963·6	8 602 700	13
39 894·8	5 177·7	7 744·3	2 252·6	55 069·4	10 671 600	14
39 065·7	6 473·0	13 203·8	999·6	59 742·1	10 034 800	15

till vikt har 1 hl antagits väga 87 kg. Före 1893 ingå bland färsk fisk även kräftor. (Jfr tab. 71).

den införda fisken, vilken liksom den utförda huvudsakligen utgöres av sill, mest saltad, samt därefter av torkad torsk och långa m. m., kommer mesta delen från Norge. Utförseln har i övervägande grad vänt sig till Tyskland.

Rörande in- och utförseln av kräftdjur samt musslor och ostron, se tabb. 71 och 72. Sistnämnda tabell innehåller ock siffror för införd kaviar och fiskrom.

Tab. 68. Införsel av fisk av olika slag, åren 1907—1915. Kilogram.

År	F ä r s k f i s k							
	Gadda	Hälleflundra	Lax och laxöring	Rödspätta och flundra	Sill, strömming och brässlning	Torsk	Andra slag	Summa
1907	298 467	656 117	173 199	1 151 342	5 996 224	1 073 320	794 251	10 142 920
1908	362 391	901 420	195 656	930 709	12 652 673	972 635	955 776	16 971 200
1909	338 655	664 177	232 154	683 099	11 839 807	836 958	1 194 533	15 789 883
1910	378 629	445 043	212 863	1 063 416	5 433 242	925 402	1 248 270	9 706 865
1911	331 867	563 382	222 294	943 227	4 918 572	900 917	1 069 292	8 949 551
1912	371 332	694 402	253 420	1 308 497	3 871 907	1 550 474	752 142	8 802 174
1913	402 119	562 410	238 540	1 446 203	3 280 419	961 401	1 262 911	8 154 008
1914	171 118	582 560	156 073	1 377 343	3 487 043	714 861	656 554	7 145 552
1915	4 182	656 143	240 379	1 140 604	2 377 754	657 680	652 405	5 729 147
Saltad, inlagd, torr eller rökt fisk								
	Kryddad skarpsill i tunnor	Ansjovis, annan, samt sardeller och tonfisk	Lax och laxöring	Sill, strömming och brässlning	Sej, torsk, långa m. m.	Summa		
1907	1 526 308	1 887	706 594	43 099 973	4 481 248	49 816 010		
1908	1 509 562	2 845	780 371	40 460 872	3 703 738	46 457 888		
1909	1 148 030	4 565	728 484	40 556 534	4 601 465	47 069 078		
1910	1 597 521	2 331	590 094	43 476 195	4 274 696	49 940 837		
1911	1 408 253	3 531	664 709	39 457 099	3 896 690	45 480 282		
1912	1 658 744	1 219	723 217	34 258 281	4 202 713	40 844 174		
1913	698 174	1 952	743 581	44 491 992	4 460 967	50 890 606		
1914	1 162 737	2 452	629 657	42 948 854	3 637 767	48 881 467		
1915	909 337	2 825	843 688	40 515 841	4 942 081	47 218 772		

Tab. 69. Införsel av fisk från olika länder, åren 1905—1915. Kilogram.

År	Färsk fisk		Salt, inlagd, torr eller rökt fisk			
	Norge	Danmark	Norge	Danmark	Island	Nederländerna
1905	2 386 170	1 772 222	30 958 957	2 574 103	902 700	6 231 972
1906	3 782 541	2 281 217	35 348 809	2 773 322	5 347 630	5 487 207
1907	6 818 411	2 905 629	31 076 743	2 228 493	6 890 760	6 342 600
1908	14 045 634	2 459 610	28 192 037	3 725 672	7 760 730	4 289 683
1909	12 967 698	2 281 724	32 209 608	3 064 313	5 278 824	3 615 136
1910	6 173 601	3 018 936	33 864 157	2 149 763	6 680 360	4 720 756
1911	5 328 658	2 881 428	31 077 534	2 592 018	6 093 865	2 807 264
1912	5 461 473	2 807 281	27 567 429	2 185 664	6 942 975	1 267 802
1913	3 827 993	3 232 680	32 207 005	3 092 369	7 581 085	4 404 894
1914	3 253 556	3 607 338	26 769 464	3 529 075	12 250 697	1 844 683
1915	2 819 139	2 884 833	34 646 660	2 934 283	8 587 179	75 420

Tab. 70. *Utförsel av sill till olika länder, åren 1905—1915. Kilogram.*

År	Färsk sill			Saltad eller inlagd sill		
	Tyska riket	Stor-britannien	Finland och Ryssland	Tyska riket	Stor-britannien	Finland och Ryssland
1905	24 846 648	1 799 600	379 850	3 242 964	4 725	1 360 272
1906	24 596 584	4 841 890	26 525	3 189 312	33 290	404 692
1907	28 731 810	5 742 505	12 000	2 675 657	10 230	5 591 808
1908	38 818 354	8 149 070	436 301	1 444 289	—	5 115 575
1909	42 443 711	9 685 040	2 682 567	681 833	2 825	2 934 640
1910	31 726 375	8 826 330	273 878	1 793 720	589	2 192 665
1911	51 928 849	10 371 290	1 152 640	1 781 460	3 000	3 979 226
1912	50 453 536	15 775 580	1 164 739	2 910 739	2 084	3 424 068
1913	24 643 240	4 210 010	782 666	4 082 549	15 105	2 161 510
1914	35 024 226	1 951 860	455 880	5 251 658	4 630	515 612
1915	36 242 881	—	127 810	11 544 129	40	741 722

Tab. 71. *In- och utförsel av hummer, kräftor och räkor, åren 1871—1915.*

Årligen	Införsel				Utförsel			
	Hummer	Kräftor	Räkor	Samman-lagt värde	Hummer	Kräftor	Räkor	Samman-lagt värde
	1 000 st.	1 000 st.	Kg	Kr.	1 000 st.	1 000 st.	Kg	Kr.
1871/75	12	.	.	1 900	45	.	.	6 800
1876/80	12	.	.	1 700	9	.	.	1 400
1881/85	19	.	.	4 200	5	.	.	1 200
1886/90	29	.	.	7 300	12	.	.	2 900
1891/95	30	834	.	24 100	40	1 326	.	35 600
1896/00	10	1 260	.	25 400	81	1 918	.	84 400
1901/05	37	2 123	.	59 600	257	3 365	.	243 200
1906	19	3 464	.	71 200	327	995	.	341 500
1907	24	1 544	102 588	149 200	346	2 085	6 182	382 200
1908	24	314	117 664	121 900	295	887	8 074	263 000
1909	23	358	149 572	148 900	343	520	29 848	319 100
1910	20	641	133 253	141 800	265	122	2 215	218 700
1911	31	784	120 349	153 400	350	271	4 516	364 600
1912	37	644	125 499	200 100	295	58	5 251	450 600
1913	40	655	129 112	209 400	345	252	531	567 100
1914	49	601	143 964	155 700	130	9	2 393	116 800
1915	60	501	172 290	192 800	308	55	2 601	254 500

Anm. Kräfter finnas specificerade först 1893; de ingå tidigare bland Färsk fisk (tab. 67). Medeltalet för åren 1891—95 avser därför åren 1893—95. Räkor äro före 1907 inräknade bland kräftor. Fr. o. m. 1912 omfattar rubriken räkor även »andra kräftdjur».

Tab. 72. Införsel av musslor och ostron samt kaviar och saltad fiskrom, åren 1871—1915.

Årligen	Musslor och ostron		Kaviar och saltad fiskrom	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	.	41 000	7 838	40 600
1876/80	.	80 900	7 699	39 800
1881/85	116 659	116 700	8 900	46 300
1886/90	124 691	124 600	13 653	71 000
1891/95	164 697	134 100	21 667	112 700
1896/00	209 879	155 500	48 811	73 600
1901/05	121 184	90 800	60 293	89 000
1906/10	74 420	51 200	70 759	127 300
1911	121 944	80 200	106 715	157 800
1912	149 997	198 000	137 261	178 400
1913	157 377	240 000	105 424	156 500
1914	141 653	110 500	106 833	130 100
1915	154 976	119 600	137 900	211 900

Fabriksstatistiken meddelar sedan mitten av 1880-talet uppgifter rörande konserverfabriker samt sedan år 1891 även rörande andra fiskberedningsanstalter.

En sammanställning av hithörande data från år 1891 lämnar tab. 73. Vad siffrorna för fiskberedningsanstalterna beträffar, torde dessa vara tämligen värdelösa, enär hithörande beredning, i vad den icke avser ansjovistillverkning, mestadels icke sker i fabriksmässig form och därför undandraget sig redovisning till nämnda statistik. 1914 och 1915 års höga siffror för »andra konserver» avse köttkonserver för export, som man finner vid jämförelse med tab. 74 här nedan, vilken jämte tab. 75 redogör för in- och utförseln av konserver.

Tab. 73. Fiskberedningsanstalter och konserverfabriker, åren 1891—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning					
			Saltad sill ¹		Annan fisk	Ansjovis	Andra konserver	Sammanlagt värde
			Kg	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1891/95	80	1 542	.	614 500	94 400	467 000	173 700	1 349 600
1896/00	60	991	3 556 500	329 700	242 200	907 800	371 600	1 851 300
1901/05	61	870	1 999 300	344 200	405 100	1 271 000	543 300	2 563 600
1906/10	54	895	1 765 200	355 700	516 200	1 581 800	856 400	3 310 100
1911	56	772	1 311 800	352 000	608 000	1 604 200	997 100	3 561 300
1912	53	767	1 542 900	436 400	595 900	1 747 300	1 079 800	3 859 400
1913	41	768	946 700	161 200	243 900	1 585 800	1 628 500	3 619 400
1914	47	947	1 118 500	197 900	227 400	1 644 400	4 215 500	6 285 200
1915	52	1 285	1 221 100	292 100	316 700	1 870 100	12 880 600	15 359 500

Anm. Ett antal mindre fiskberedningsanstalter äro fr. o. m. år 1913 utgallrade ur statistiken. Tillverkningsciffrorna påverkas även därav, att från samma år vissa tillverkningslag överförts från rubriken Saltad sill till Konserver.

¹ Från 1909 »sill, saltad, inlagd, torr eller rökt».

Tab. 74. In- och utförsel av konserver, åren 1871—1915.

Årligen	Införsel		Utförsel		År	Införsel		Utförsel	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.		Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75 . .	89.0	209 400	1.7	3 900	1906/10	921.4	1 009 300	235.5	155 900
1876/80 . .	141.7	333 300	3.8	9 000					
1881/85 . .	274.2	665 500	9.0	22 500	1911 .	842.3	622 200	259.5	137 000
1886/90 . .	281.3	633 700	42.9	107 200	1912 .	935.0	829 700	420.6	275 800
1891/95 . .	639.7	1 048 800	107.0	218 400	1913 .	1 030.2	948 200	450.5	326 500
1896/00 . .	1 044.9	1 608 100	194.2	194 100	1914 .	760.0	733 400	1 931.3	2 860 500
1901/05 . .	1 136.9	1 818 900	258.6	258 600	1915 .	832.7	1 148 300	6 755.0	12 627 700

Tab. 75. In- och utförsel av olika slag av konserver, åren 1907—1915.
Kilogram.

År	Konserver, innehållande kött av nötboskap eller får		Fisk- och skal-djurskonserver		Andra konserver av animaliskt innehåll		Frukt- och grönsaks-konserver	
	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.
1907	39 649	322	426 344	230 628	125 353	3 280	308 929	299
1908	63 273	845	379 649	199 366	118 974	1 010	325 660	185
1909	51 644	7 248	402 137	238 412	145 287	4 009	346 872	99
1910	30 245	207	377 392	252 794	121 401	8 055	300 544	130
1911	23 424	—	372 958	229 287	134 293	21 128	311 625	9 103
1912	32 290	2 369	417 300	330 296	125 868	82 489	359 546	5 422
1913	71 298	2 090	451 615	348 631	119 490	98 989	387 763	800
1914	39 090	1 554 100	344 719	316 915	104 130	60 174	272 106	145
1915	611	4 868 199	355 150	407 128	104 865	1 479 320	372 069	330

Huvuddata rörande det svenska *jordbrukets* utveckling under senaste århundrade hava lämnats ovan å sid. 8 ff. Mera i detalj skall här redogöras för de olika slagen av jordbruksprodukter med hänsyn särskilt till den roll de spelat i den utländska handelsomsättningen, och göres därvid början med de animaliska produkterna.

I anslutning till de å sid. 14 ff. meddelade data rörande kreaturstammens storlek inom landet sedan början av 1870-talet lämnas i tabb. 76—85 uppgifter angående in- och utförseln av *levande djur* samt *kött och fläsk*. Beträffande först hästarna visar tab. 76, att införseln och utförseln härav tidigare någorlunda balanserat varandra, varemot en stark övervikt för utförseln gjort sig gällande under de senaste åren. Redan för perioden 1906—10 förelåg ett exportöverskott, som under krigsåren stegrats anmärkningsvärt. Den övervägande exporten har — utom på sistone — gått till Danmark, möjligen en del för vidare befordran till Tyskland. Importen har mestadels skett från Norge. — För nötkreaturen åter har införseln, som framgår av tabb. 77 och 78, alltid varit i förhållande till utförseln jämförelsevis ringa. Dock visar den sistnämnda starka fluktuationer, i regel sammanhängande med uppträdandet av kreaturssjukdomar och de importhinder, som andra

Tab. 76. In- och utförsel av hästar, åren 1871—1915.

Årligen	Införsel			Utförsel		
	Hingstar	Andra slag	Sammanlagt värde	Hingstar	Andra slag	Sammanlagt värde
	St.	St.	Kr.	St.	St.	Kr.
1871/75	42	1 540	436 000	53	2 164	562 400
1876/80	34	2 145	549 800	7	1 509	380 100
1881/85	69	2 986	799 000	21	2 643	686 000
1886/90	53	1 254	390 700	48	2 938	900 700
1891/95	78	982	356 900	10	2 705	956 200
1896/00	99	1 862	764 600	13	1 704	833 300
1901/05	93	1 795	711 000	7	1 376	673 300
1906/10	85	1 859	1 439 800	9	4 608	2 202 400
1911	79	1 326	1 016 700	8	6 535	3 551 700
1912	82	2 142	1 941 900	11	6 792	4 195 600
1913	136	2 295	2 271 600	13	6 824	4 843 200
1914	60	1 115	872 300	6	12 625	10 999 500
1915	64	1 276	1 067 400	6	12 719	19 161 100

Tab. 77. Antal in- och utförda nötkreatur, åren 1871—1915.

Årligen	Införsel				Utförsel			
	Tjurar	Oxar	Kor	Ungnöt o. kalvar	Tjurar	Oxar	Kor	Ungnöt o. kalvar
1871/75	15	647			154	19 952		
1876/80	64	1 985			317	27 213		
1881/85	150	3 063			1 207	30 663		
1886/90	311	442	2 553	326	2 489	13 126	15 265	1 981
1891/95	377	234	1 601	160	3 935	5 481	9 300	955
1896/00	308	25	1 659	76	2 492	1 307	5 266	1 010
1901/05	597	59	2 062	252	3 577	404	7 038	3 556
1906/10	435	20	3 402	379	3 365	763	8 284	4 971
1911	375	8	1 183	11	6 974	6 946	19 711	13 340
1912	347	14	2 435	10	6 030	4 884	15 385	8 050
1913	446	11	2 429	5	7 709	4 894	19 281	10 370
1914	261	9	682	5	12 682	12 001	39 341	16 146
1915	12	9	103	5	5 242	6 707	20 141	4 402

Tab. 78. In- och utförsel av nötkreatur och får, åren 1871—1915.

Årligen	Införsel				Utförsel			
	Nötkreatur		Får		Nötkreatur		Får	
	St.	Kr.	St.	Kr.	St.	Kr.	St.	Kr.
1871/75	662	84 500	203	3 300	20 106	5 030 100	17 728	345 300
1876/80	2 049	249 400	337	4 700	27 530	4 789 000	22 989	485 900
1881/85	3 213	412 700	808	14 100	31 870	5 713 100	29 156	598 600
1886/90	3 632	565 500	877	18 200	32 861	6 835 400	36 190	769 600
1891/95	2 372	385 900	339	6 900	19 671	3 855 200	10 201	203 500
1896/00	2 068	300 900	108	2 000	10 075	1 864 000	5 543	101 100
1901/05	2 970	479 600	206	4 000	14 575	2 140 500	3 154	57 400
1906/10	4 236	1 164 300	155	6 700	17 383	3 437 300	1 898	63 800
1911	1 577	621 300	114	4 700	46 971	10 830 400	2 422	81 900
1912	2 806	997 200	141	11 800	34 349	11 063 400	2 087	116 000
1913	2 891	1 067 800	134	6 200	42 254	14 634 500	2 395	81 900
1914	957	145 700	42	700	80 170	17 348 700	3 912	79 900
1915	129	20 800	12	200	36 492	13 051 700	644	16 100

länder till följd härav uppställt. Huvudparten av utförda djur har gått till Norge och Danmark samt, på sista åren, Tyskland. — Årssiffror, angivande import- och exportvärden för såväl hästar som nötkreatur, återfinnas i tab. 79. — Av får har den tidigare rätt starka utförseln starkt avtagit i bredd med fåravelns minskade betydelse.

In- och utförseln av kött, alla slag (ej fläsk) framgår av tabb. 80 och 81. Införseln (mest nötkött samt får- och hästkött) har, med åtskilliga växlingar, sedan 1870-talet mestadels hållit sig mellan $\frac{1}{2}$ och 2 milj. kg årligen. Utförseln, som tidigare var ringa, har däremot, tack vare senare tiders förbättrade transportteknik, vuxit till ganska ansevärt omfång, särskilt från år 1910. Huvuddelen av utförseln, som till väsentlig del bestått av nötkött, har under senare år gått till Tyskland. Tidigare var Norge den förnämsta avnämaren (se tab. 82).

Exporten av levande svin (tab. 83), som på sjuttio- och åttiotalen ingalunda var obetydlig, har sedan — med undantag för ett par av de senaste åren — nedsjunkit till tämligen ringa dimensioner. Däremot har utförseln av fläsk (tab. 84) sedan mitten av 1880-talet tagit ett väldigt uppsving, ehuru betydande variationer däri förekommit. Successivt stegrad fram till mitten av 1890-talet, gick den sedan under ett antal år tillbaka, men har på sistone skjutit stark fart, väl i samband med majstullens borttagande (1912). Diagram 2 visar in- och utförseln femårsvis från 1866. — Utförseln av fläsk utgöres till övervägande del av saltad vara och har, som av tab. 85 framgår, under åren före kriget riktats i främsta rummet på Storbritannien. Införseln däremot, vilken länge varit betydande, ehuru den under senare år, i samband med den svenska svinavelns uppsving, gått åtskilligt tillbaka, består i huvudsak av salt fläsk från Förenta staterna.

Medelpriset å fläsk per kg slaktad vikt har vid svenska exportslakterier sedan år 1898 varit följande:¹

År		År	
1898	73·5 öre	1907	86·0 öre
1899	66·5 »	1908	74·0 »
1900	83·75 »	1909	93·0 »
1901	92·25 »	1910	103·0 »
1902	86·50 »	1911	87·0 »
1903	78·75 »	1912	94·0 »
1904	71·75 »	1913	108·0 »
1905	83·25 »	1914	106·0 »
1906	99·50 »	1915	198·0 »

Rörande *mejerihanteringen* föreligga för åren 1890, 1895, 1900, 1905 och 1910 sammanställningar i den av statskonsulenten G. Liljhagen utgivna mejeristatistiken (i serien Meddelanden från Kungl. Lantbruksstyrelsen).

¹ Enligt statskonsulentens i svinskötsel rapporter i Lantbruksstyrelsens årsberättelser.

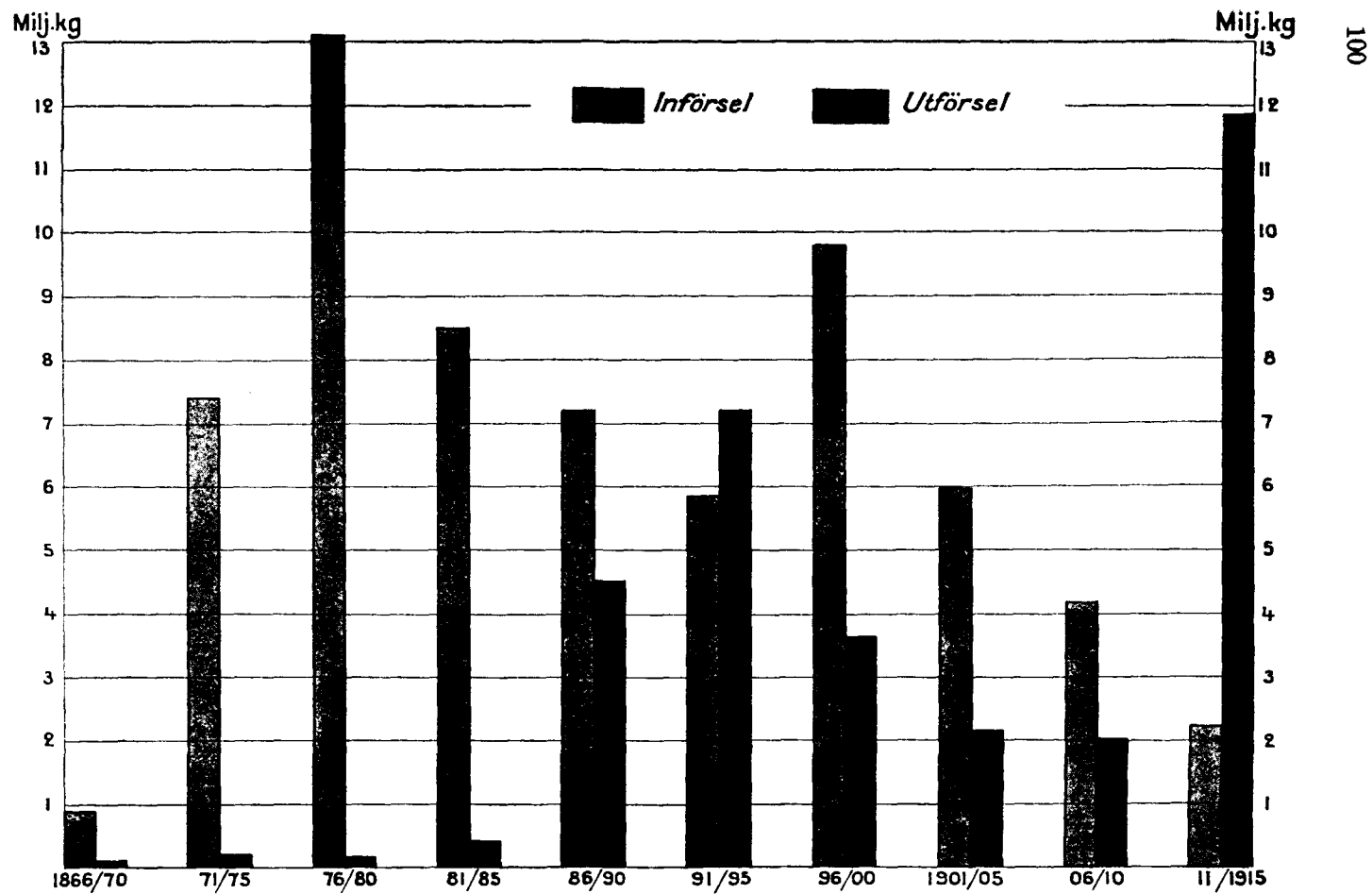

Diagram 2. In- och utförsel av fläsk, åren 1866—1915.

Tab. 79. In- och utförsel av hästar och nötkreatur från, resp. till olika länder, åren 1891—1915. Stycketal.

År	H ä s t a r									N ö t k r e a t u r								
	Införsel från					Utförsel till				Införsel från				Utförsel till				
	Norge	Dan- mark med Is- land	Fin- land	Tyska riket	Öv- riga länder	Norge	Dan- mark	Tyska riket	Öv- riga länder	Norge	Dan- mark	Fin- land	Öv- riga länder	Norge	Dan- mark	Fin- land	Tyska riket	Öv- riga länder
1891	469	165	88	99	55	116	4 421	5	19	13	212	3 031	400	2 685	21 461	—	1 662	4 627
92	582	74	54	128	66	121	2 722	15	8	45	77	2 202	234	2 782	13 001	4	2 956	532
93	627	103	13	97	66	82	2 157	10	5	14	—	1 201	520	—	30	1	12 590	—
94	883	201	28	154	21	114	1 736	17	4	136	—	1 589	198	1 812	50	9	12 499	—
95	869	242	50	147	17	175	1 800	39	6	34	71	1 693	190	3 381	4 314	10	13 945	—
1896	1 358	322	35	200	24	214	1 796	28	5	18	193	2 200	393	3 403	9 340	8	12 395	—
97	1 063	68	77	460	83	137	1 787	9	9	21	68	1 345	379	2 441	5 390	19	8 622	—
98	931	490	67	175	34	76	1 582	7	11	75	157	1 623	118	1 453	—	17	—	—
99	1 106	483	138	249	33	44	1 435	1	21	46	65	1 785	80	2 283	1 134	32	18	—
1900	1 500	492	203	201	14	12	1 390	5	13	39	124	1 455	154	1 852	1 957	11	—	—
1901	722	278	174	160	34	13	1 106	6	10	49	326	2 196	—	2 329	967	—	—	—
02	873	714	140	159	18	112	686	26	9	35	92	1 224	220	10 808	1 969	18	5	—
03	1 475	368	320	173	37	89	713	7	6	375	185	2 361	92	12 665	4 320	14	—	—
04	1 577	453	102	97	25	62	1 279	6	14	168	93	2 858	401	12 509	5 795	18	—	—
05	1 071	245	58	107	64	61	2 649	47	15	181	52	3 287	659	9 531	11 906	23	—	—
1906	1 417	217	243	87	66	54	6 093	357	19	133	242	4 253	1 316	9 673	10 290	14	—	—
07	1 503	335	436	77	97	34	5 575	162	23	102	204	4 365	54	7 942	3 216	14	—	3
08	1 059	320	447	87	40	28	3 933	23	7	104	174	4 332	207	8 752	966	37	—	12
09	502	157	667	32	100	34	2 417	12	51	102	72	3 395	276	10 165	2 331	23	—	39
10	454	322	611	37	406	84	4 009	152	19	173	40	1 634	—	14 121	19 146	20	—	150
1911	222	160	766	35	222	141	5 517	861	24	63	9	1 502	3	13 544	29 163	17	—	4 247
12	298	432	1 660	45	88	136	5 479	1 144	44	282	—	2 524	—	10 939	7 952	15	13 131	2 312
13	268	245	1 870	4	244	208	5 670	866	93	149	2	2 740	—	15 318	10 791	51	15 901	193
14	124	67	4 933	20	31	136	5 554	6 925	16	55	4	898	—	20 092	32 675	16	27 370	17
15	21	23	1 252	19	25	32	668	12 024	1	31	—	94	4	5 571	7 115	—	22 598	1 208

Tab. 80. In- och utförsel av kött, alla slag, åren 1871—1915.

Årligen	Införsel		Utförsel	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75	739	434 400	131	77 200
1876/80	1 164	684 300	125	73 300
1881/85	1 541	1 004 700	174	117 000
1886/90	1 443	1 106 000	210	166 400
1891/95	883	580 500	566	351 600
1896/00	1 157	691 800	361	978 800
1901/05	1 528	909 300	1 386	700 800
1906/10	2 497	1 669 400	1 446	873 400
1911	1 604	1 142 300	9 614	6 236 500
1912	1 851	1 829 200	8 700	6 410 700
1913	2 014	1 900 000	4 918	3 711 000
1914	1 244	973 200	7 532	5 696 900
1915	515	452 600	11 693	13 153 200

Tab. 81. In- och utförsel av kött av olika slag, åren 1907—1915.

År	Fågel	Häst	Nötkreatur ¹	Får	Andra slag	Summa	Sammanlagt värde
	Kg	Kg	Kg	Kg	Kg	Kg	Kr.
<i>Införsel</i>							
1907	269 546	234 789	1 955 425	711 045	123 941	8 294 746	2 367 700
1908	244 543	272 029	1 567 410	596 030	99 979	2 779 991	1 920 700
1909	266 287	249 006	757 873	699 719	87 907	2 060 792	1 425 900
1910	243 515	182 763	475 570	575 100	72 553	1 549 501	1 031 700
1911	315 475	162 544	465 714	603 602	56 846	1 604 181	1 142 300
1912	329 797	217 448	600 176	627 625	76 310	1 851 856	1 829 200
1913	341 601	454 464	750 590	425 647	41 331	2 013 633	1 900 000
1914	244 950	491 472	250 527	236 615	20 463	1 244 027	973 200
1915	104 660	313 899	36 325	52 521	7 396	514 801	452 600
<i>Utförsel</i>							
1907	4 876	81 368	680 799	13 934	46 063	827 040	514 500
1908	12 212	65 381	538 495	18 967	83 078	718 133	443 200
1909	11 254	50 190	836 159	22 916	93 912	1 014 481	625 600
1910	18 962	64 643	2 831 490	33 613	327 853	3 276 561	2 081 700
1911	13 111	116 849	9 072 624	49 344	361 878	9 613 806	6 236 500
1912	8 119	190 124	8 355 270	35 550	110 932	8 699 995	6 410 700
1913	11 504	286 354	4 425 674	51 444	142 876	4 917 852	3 711 000
1914	25 744	592 990	6 617 991	68 741	226 469	7 531 935	5 696 900
1915	26 911	457 735	10 984 437	24 435	199 338	11 692 856	13 153 200

¹ För åren 1912—15 har till kött av nötkreatur räknats även nr 59 N i St. V. (till konserver icke hänförliga ätbara djurdelar, ej s. n., såsom lever, njurar m. m.).

Tab. 82. Utförsel av färskt nötkött till olika länder, åren 1907—1915. Ton.

År	Norge	Danmark	Tyska riket	Storbritannien	Schweiz	Övriga länder	Summa
1907	394	126	2	2	—	—	524
1908	296	54	—	1	—	—	351
1909	646	51	7	—	—	—	704
1910	1 223	66	1 032	322	48	—	2 691
1911	2 030	476	3 931	412	2 079	17	8 945
1912	1 136	364	4 273	203	1 691	320	7 987
1913	1 727	169	1 769	236	—	2	3 903
1914	2 668	715	2 021	166	—	—	5 570
1915	1 164	855	4 601	13	—	861	7 494

Tab. 83. In- och utförsel av svin, åren 1871—1915.

Årligen	Införsel			Utförsel		
	Kvantitet ¹		Värde Kr.	Kvantitet ¹		Värde Kr.
	St.	Kg.		St.	Kg.	
1871/75	.	.	85 300	.	.	883 600
1876/80	4 467	393 969	134 100	16 565	1 443 245	732 800
1881/85	6 276	543 518	182 800	32 206	3 413 139	1 714 700
1886/90	.	537 125	183 300	.	1 550 067	472 900
1891/95	.	33 411	21 900	.	381 424	220 800
1896/00	.	11 885	5 500	.	535 854	240 400
1901/05	.	6 529	3 800	.	13 826	8 200
1906/10	765	7 745	7 500	836	25 977	43 500
1911	436	4 755	6 600	16 253	373 744	299 100
1912	812	5 358	5 400	7 188	199 404	142 100
1913	686	5 428	4 200	18 543	463 313	347 800
1914	344	3 059	7 300	26 976	669 463	679 800
1915	190	1 137	2 800	3 896	111 082	111 700

¹ Stycketals- och viktuppgifterna avse samma kvantiteter.

Tab. 84. In- och utförsel av fläsk (färskt, rökt och saltat), åren 1871—1915.

Årligen	Införsel		Utförsel		År	Införsel		Utförsel	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.		Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75	7 491	6 488 600	233	204 700	1901	10 144	7 709 400	1 069	1 122 000
1876/80	13 110	9 393 600	108	89 600	02	5 692	4 894 700	2 241	2 689 000
1881/85	8 550	7 239 700	485	387 900	03	5 140	4 422 900	2 724	3 268 800
1886/90	7 207	4 872 300	4 575	3 097 800	04	5 065	3 649 000	2 613	2 613 500
1891/95	5 892	4 378 100	7 206	5 671 400	05	3 876	2 948 100	2 061	2 163 800
1896/00	9 808	5 414 500	3 621	2 181 800					
1901/05	5 984	4 724 800	2 142	2 371 400	1906	7 286	6 487 600	524	639 000
1906/10	4 129	3 444 100	2 040	2 152 900	07	6 589	5 142 500	1 737	1 712 000
1891	6 338	3 805 100	5 034	3 775 900	08	4 614	3 462 300	2 784	2 583 900
92	7 321	6 295 700	6 665	5 332 100	09	1 092	1 060 900	2 162	2 467 000
93	3 661	3 478 100	6 578	5 789 100	10	1 066	1 067 000	2 992	3 362 800
94	6 020	4 455 200	8 064	6 290 200					
95	6 120	3 856 400	9 689	7 169 900	1911	2 272	1 933 300	6 665	6 313 400
1896	12 288	5 408 300	7 068	3 887 800	12	1 523	1 707 500	11 464	11 464 000
97	4 352	2 220 300	4 253	2 382 400	13	2 614	3 009 100	7 909	8 482 700
98	10 238	5 529 500	3 139	1 914 700	14	1 845	1 977 100	14 724	16 960 800
99	11 487	6 548 700	2 424	1 551 500	15	2 810	3 524 100	18 917	37 159 900
1900	10 675	7 365 900	1 221	1 172 600					

Tab. 85. Utförsel av fläsk till olika länder, åren 1907—1915. Ton.

År	Färskt fläsk						Saltat fläsk		
	Norge	Danmark	Tyska riket	Storbritanien	Schweiz	Övriga länder	Danmark	Storbritanien	Övriga länder
1907	4	71	—	26	—	—	120	1 514	1
1908	5	81	—	156	—	—	210	2 329	2
1909	7	36	4	7	—	—	82	1 977	48
1910	14	204	4	—	—	—	41	2 707	21
1911	87	489	14	33	877	261	66	4 829	10
1912	31	942	752	9	2 900	1 773	54	4 909	93
1913	198	1 039	673	240	15	4	200	5 501	38
1914	834	1 889	707	46	—	—	449	9 120	1 181
1915	18	205	7 807	—	—	259	864	746	7 673

Från och med år 1913 publiceras hithörande statistik av statistiska centralbyrån. I tabb. 86—87 äro vissa huvuddata sammanförda.

Tab. 86. Mejerihanteringen, åren 1890—1915.

År	Antal mejerier	Antal mjölkleverantörer	Invägd mjölk ¹ Ton	Försäld oskummad mjölk Ton	Försäld grädde Ton	Tillverkat smör ²		Tillverkad ost ³		
						Vikt Ton	Värde Kr.	Vikt. Ton		Värde Kr.
								Halfet	Annan	
1890	1 562	38 441	506 112	.	.	16 093	.	1 745	4 849	.
1895	1 793	54 618	741 442	.	.	24 927	.	2 123	4 791	.
1900	1 688	68 949	872 281	72 673	.	26 114	.	3 266	4 170	.
1905	1 575	70 647	918 095	77 971	.	27 999	.	4 441	4 188	.
1910	1 416	80 179	1 149 220	136 970	.	32 938	.	5 668	4 468	.
1913 ⁴	1 650	100 101	1 306 088	167 315	15 758	31 906	67 896 000	8 164	6 414	14 264 900
1914	1 627	99 175	1 255 630	152 681	13 317	31 906	68 669 000	7 689	5 406	12 805 000
1915	1 663	100 287	1 078 856	164 156	9 021	27 487	76 908 000	6 631	4 312	14 898 000

¹ Med inräknande av invägd grädde (1 kg grädde antaget = 10 kg mjölk). ² Vasslesmör ej inbegripet. ³ Mesost ej inbegripet. ⁴ Fullständigare uppgifter än de föregående åren.

Tab. 87. Antal mejerier av olika slag, åren 1895—1915.

År	Andels-	Gårds-	Gårds-uppköps-	Uppköps-	Summa
1895	322	614	328	529	1 793
1900	430	467	162	629	1 688
1905	470	399	170	536	1 575
1910	550	278	113	475	1 416
1913 ¹	590	275	199	586	1 650
1914	598	266	174	589	1 627
1915	629	259	175	600	1 663

¹ Fullständigare uppgifter än de föregående åren.

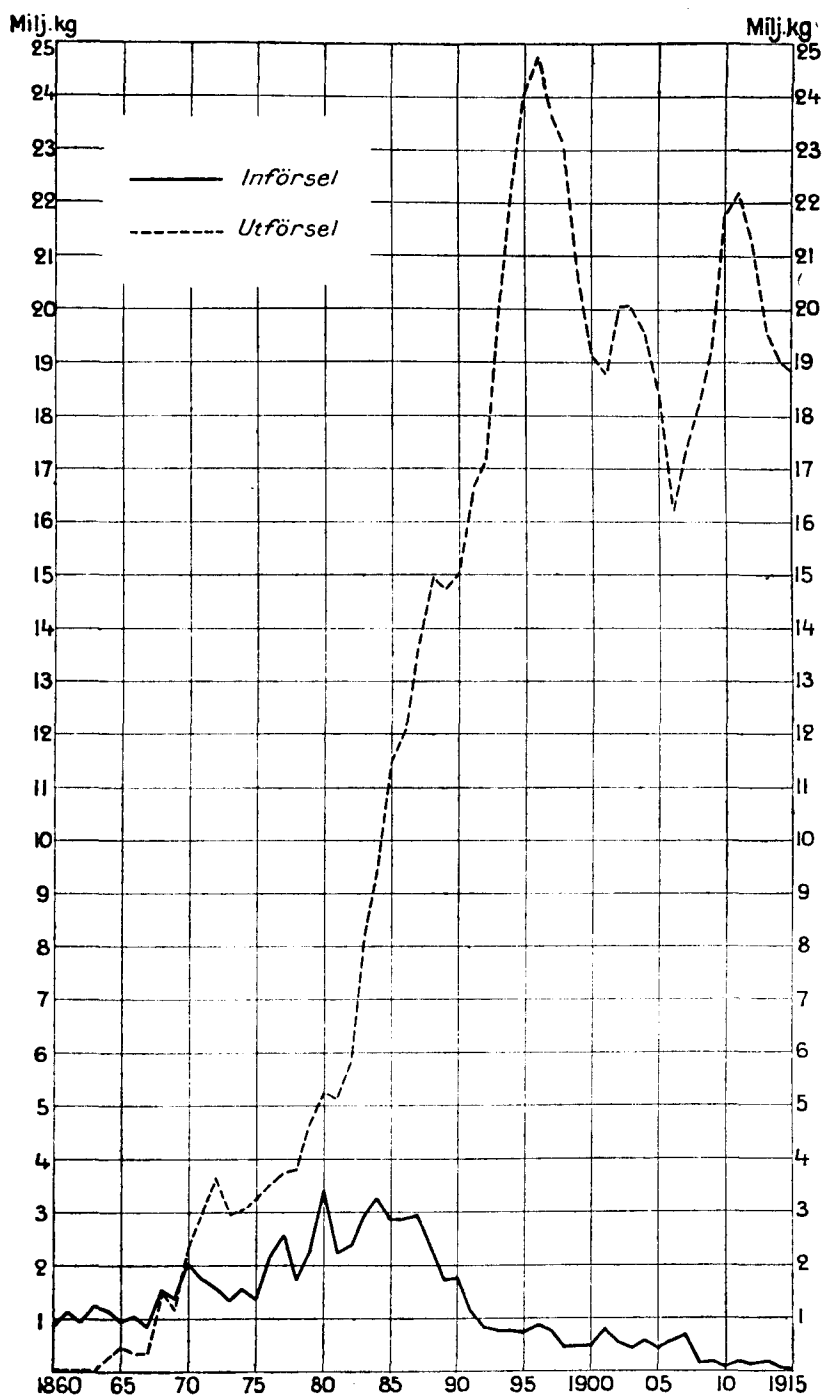

Diagram 3. In- och utförsel av smör, åren 1860—1915.

Siffrorna för tillverkat smör och ost angiva naturligtvis icke hela rikets produktion utan endast den mejeribehandlade produkten. En betydande tillverkning i synnerhet av smör förekommer emellertid ock i allmogehemmen, och torde kvantiteten härav vara i det närmaste lika stor som mejeriproduktionen. Hela den tillverkade smörmängden beräknas av Liljhagen år 1910 hava uppgått till c:a 63 milj. kg, varav för inhemsk konsumtion c:a 41 milj.¹ Detta stämmer nära med den medelkonsumtion om 7.5 kg per person och år som ansetts sannolik under åren närmast före kriget.

Undersökningar rörande den totala mjölkproduktionen hava verkställts av G. Sundbärg på grundvalen av år 1905 insamlade uppgifter (avseende år 1902). Enligt dessa skulle mjölkproduktionen för hela riket år 1902 uppgått till 2 852 milj. kg, motsvarande 1 891 kg per mjölkande ko (85 % av hela antalet). Under antagande av samma medelmjölmängd per ko skulle produktionen år 1910 uppgått till 2 992 och 1916 till 2 845 milj. kg, vilket dock antagligen är något för lågt, enär medelbeloppet under de senaste åren ej obetydligt ökats. Liljhagen utgår i sin nyssberörda beräkning av smörproduktionen från en medelmjölmängd av 2 000 kg per mjölkande ko, vilket för år 1910 gör en totalproduktion om c:a 3 200 milj. kg.

In- och utförseln av smör och ost framgår av tab. 88.

Tab. 88. In- och utförsel av smör och ost, åren 1871—1915.

Årligen	S m ö r ²				O s t			
	Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75 . . .	1 517.9	2 394 800	3 154.6	6 097 500	549 660	414 900	176 060	226 800
1876/80 . . .	2 402.8	3 554 100	4 195.2	8 540 100	681 060	530 900	118 140	150 200
1881/85 . . .	2 719.8	3 903 000	8 020.8	15 200 100	546 500	460 800	181 440	159 800
1886/90 . . .	2 323.4	2 875 300	14 095.6	25 429 000	243 655	236 900	185 200	154 500
1891/95 . . .	850.4	1 250 800	20 024.8	38 270 200	215 507	224 100	160 025	126 200
1896/00 . . .	610.1	858 600	22 260.8	40 423 100	301 144	389 400	44 571	26 000
1901/05 . . .	539.7	908 400	19 377.6	36 485 700	322 979	437 800	3 862	3 100
1906/10 . . .	335.1	597 400	18 532.4	36 994 700	508 864	727 900	23 506	22 700
1891	1 134.4	1 758 300	16 629.8	32 428 000	167 813	184 600	249 236	211 800
92	833.6	1 333 700	17 129.6	35 458 200	191 442	181 900	188 018	122 200
93	785.4	1 138 800	20 043.6	40 087 000	271 557	285 100	147 091	103 000
94	785.0	1 059 800	22 259.9	40 067 800	236 229	248 000	86 289	77 700
95	713.7	963 500	24 061.1	43 310 100	210 493	221 000	129 490	116 500
1896	854.5	1 025 400	24 781.8	44 606 400	244 132	256 300	146 430	87 900
97	770.4	1 101 700	23 662.1	41 408 700	365 316	584 500	60 749	30 400
98	444.4	644 400	23 057.1	39 888 700	283 360	340 000	6 270	4 700
99	483.7	725 600	20 638.8	39 419 200	290 587	303 200	5 252	3 900
1900	497.5	795 900	19 162.8	36 792 500	322 323	402 900	4 155	3 100
1901	754.0	1 221 400	18 759.0	36 392 500	260 987	487 300	1 906	1 500
02	521.2	859 900	20 054.9	38 104 300	305 355	427 500	1 767	1 400
03	417.2	688 400	20 070.9	37 131 200	301 759	407 400	2 866	2 300
04	592.4	1 007 000	19 570.1	35 226 200	321 493	434 000	7 816	6 300
05	413.7	765 300	18 432.8	35 574 400	325 301	432 700	4 956	3 900

¹ Lanthruksstyrelsens berättelse för 1912, sid. 365.

² För åren 1871—85 ingår även margarin. Införseln därav uppgick år 1885 till 813 621 kg (värde 756 700 kr.), utförseln till 6 667 kg (värde 10 000 kr.).

År	S m ö r				O s t			
	Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1906	597·0	1 122 300	16 199·1	31 912 200	952 049	1 361 400	30 372	25 800
07	679·7	1 155 500	17 339·6	33 638 900	550 337	731 400	2 814	3 000
08	125·0	225 000	18 157·6	37 223 100	365 476	520 900	2 096	2 300
09	180·8	316 300	19 215·5	38 046 700	353 127	528 700	59 042	59 200
10	93·1	167 700	21 750·0	44 152 400	323 329	497 100	23 208	23 200
1911	155·6	272 300	22 175·7	46 790 700	337 238	524 500	2 956	3 100
12	123·8	247 800	21 236·7	46 083 700	580 238	673 100	5 430	5 500
13	196·0	392 000	19 654·8	41 745 800	550 557	717 700	2 742	3 300
14	85·7	143 500	19 024·4	40 112 400	346 940	502 400	31 387	31 200
15	13·5	30 700	18 838·8	54 733 300	520 835	701 300	284 849	406 900

Tab. 89. Utförsel av smör till olika länder, åren 1891—1914. Ton.

År	Stor-britan-nien	Dan-mark	Norge	Tyska riket	Andra länder	År	Stor-britan-nien	Dan-mark	Norge	Tyska riket	Andra länder
1891 . .	12 167	4 255	203	3	2	1904 . .	10 190	9 300	43	21	16
92 . .	11 489	5 403	212	6	20	05 . .	10 824	7 258	33	301	16
93 . .	13 592	6 801	145	4	2						
94 . .	13 692	8 341	215	11	1	1906 . .	10 734	5 390	26	37	12
95 . .	15 447	8 267	335	11	1	07 . .	12 570	4 601	30	130	9
						08 . .	13 569	4 497	38	49	5
1896 . .	16 339	8 157	257	21	7	09 . .	14 189	4 644	52	324	7
97 . .	14 872	8 591	154	25	20	10 . .	16 306	5 092	54	290	8
98 . .	14 428	8 573	40	12	4						
99 . .	12 618	8 010	—	5	5	1911 . .	16 476	5 287	51	353	9
1900 . .	10 574	8 575	2	12	—	12 . .	15 937	4 405	46	833	16
						13 . .	15 749	3 538	52	311	4
1901 . .	9 278	9 427	—	26	28	14 . .	14 203	3 679	51	1 083	8
02 . .	9 888	10 101	38	15	13	15 . .	6 863	3 202	22	8 607	145
03 . .	10 903	9 080	48	26	14						

Utförseln av smör tog sin egentliga begynnelse år 1864, då utförselsiffran steg till 263 000 kg från endast 23 500 året förut. Orsaken är utan tvivel att tillskriva den Swartzska ismetoden och dess uppfinnares lyckade exportförsök på England. Uppsvinget i exporten på 1880-talet sammanhänger tydligen med det tilltagande bruket av separatorn. Höjdpunkten nåddes 1896; sedan förmärkes en tillbakagång, som står i samband med ökningen i den inhemska förbrukningen, varmed produktionen icke kunnat hålla jämna steg.

Exportens fördelning på olika länder visas av tab. 89. Härvid är emellertid att märka, att den uppgivna exporten till Danmark så gott som uteslutande avser vara, som genom danska mellanhänder utförts till England, varför man kan säga, att vår smörexport, med undantag för de allra senaste åren, haft sin marknad nästan helt och hållet i sistnämnda land, dit regelbundna veckoförsändningar skett allt sedan 1870-talet. Vad exportpriset beträffar, har detta ända t. o. m. år 1906 i huvudsak följt den danska smör-

prisnoteringen, som sedan början av 1880-talet handhåfts av Köpenhamns Grosserersocietet. Från 1907 ligger för beräkningen av värdet den s. k. svenska smörprisstatistiken till grund. Medeltalen för prisnoteringarna från år 1891 angivas nedan (öre per kg):

Grosserersocietetens i Köpenhamn högsta medelnotering (innefattande även erhållet överpris):

År		År	
1891	194.0 öre	1899	191.0 öre
1892	201.0 ,	1900	192.0 ,
1893	204.0 ,	1901	195.1 ,
1894	179.0 ,	1902	188.7 ,
1895	173.0 ,	1903	185.8 ,
1896	181.0 ,	1904	180.2 ,
1897	183.5 ,	1905	193.0 ,
1898	175.6 ,	1906	196.9 ,

Svenska smörprisstatistiken:

År		År	
1907	192.3 öre	1912	216.8 öre
1908	202.8 ,	1913	212.4 ,
1909	197.1 ,	1914	215.3 ,
1910	199.6 ,	1915	232.3 ,
1911	209.3 ,		

Nedgången i smörimporten från mitten av 1890-talet är enligt tab. 88 i ögonen fallande. Påtagligen sammanhänger den med smörtullens införande år 1888 (20 öre per kg). Mestadels har införseln utgjorts av sekunda smör från Finland och Ryssland.

Mjölk och grädde har under senare år utförts i jämförelsevis stor skala, i främsta rummet till Tyskland. I statistiken är denna vara urskiljd först 1907, därvid dock skillnad på mjölk och grädde iakttagits först från 1912, vilket gör de dessförinnan anförda värdesiffrorna otillförlitliga (tab. 90).

Tab. 90. Utförsel av mjölk och grädde, åren 1907—1915.

År	Mjölk, ej hänförlig till konserver		Grädde		Summa mjölk och grädde	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1907	.	.	.	.	442 872	53 100
1908	.	.	.	.	1 231 810	147 800
1909	.	.	.	.	2 968 930	356 300
1910	.	.	.	.	3 752 051	450 200
1911	.	.	.	.	5 294 701	3 441 600
1912	5 167 593	568 400	3 457 605	3 111 900	8 625 198	3 630 300
1913	1 770 077	177 000	6 726 816	5 919 600	8 496 893	6 096 600
1914	2 230 779	261 400	4 809 409	4 987 500	7 040 188	5 248 900
1915	3 673 457	475 500	564 232	645 500	4 237 689	1 121 000

Anm. Mjölk och grädde redovisas i handelsstatistiken först fr. o. m. 1907, men t. o. m. 1911 under gemensam rubrik och med uppenbarligen alltför lågt medelvärde.

För ost har, så långt tillbaka handelsstatistik publicerats, alltid förefunnits ett införselöverskott (se tab. 88). På 1870- och 1880-talen var utförseln visserligen ej alldeles oansenlig, men den har sedermera mer och mer förlorat i betydelse. Försök att upparbeta en större ostexport på England ha misslyckats till följd av övermäktig konkurrens från andra länder.

Hand i hand med den ökade smörexporten har följt en växande konsumtion av *margarin*, tidigare till en del importerat från Norge, under senaste tjugu år däremot nästan uteslutande av inhemsk tillverkning (se tabb. 91, 92). Konsumtionen därav överstiger numera normalt exporten av smör.

Tab. 91. Tillverkning, införsel, utförsel och förbrukning av margarin, åren 1886—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning		Införsel		Utförsel		Förbrukning
			Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	
1886/90	.	.	1 366 801	1 308 700	543 875	457 300	5 708	8 600	904 468
1891/95	.	.	1 973 195	1 660 400	791 910	692 600	52 486	52 400	2 712 619
1896/00	7	236	6 138 593	5 345 400	1 185 930	909 200	93 975	68 300	7 230 548
1901/05	7	364	12 503 813	13 303 600	55 518	50 000	242 586	230 500	12 316 745
1906/10	8	448	14 243 920	16 507 700	40 284	41 000	501 060	518 900	13 783 144
1911	8	509	17 994 347	17 267 400	173 990	180 900	41 235	40 400	18 127 102
1912	10	585	22 887 787	24 467 600	147 829	162 600	22 141	22 100	23 013 475
1913	.	.	23 538 071	25 232 100	367 622	441 100	16 473	18 400	23 889 220
1914	12	610	23 034 157	26 450 200	740 412	840 000	8 510	11 000	23 766 059
1915	12	701	31 018 790	42 630 600	1 021 937	1 285 800	12 006	16 600	32 028 721

¹ Medeltal för åren 1888—90.

Tab. 92. Tillverkning, införsel och utförsel av margarin, åren 1885—1915. Årsiffror.

År	Tillverkning Kg	Införsel Kg	Utförsel Kg	År	Tillverkning Kg	Införsel Kg	Utförsel Kg
1885	.	813 621	6 667	1901	12 198 845	236 246	1 700
1886	.	529 748	2 188	02	12 700 177	20 868	85 523
87	.	523 659	4 646	03	12 115 373	9 710	199 190
88	95 200	471 192	18 771	04	12 832 400	4 084	470 951
89	442 598	595 053	2 555	05	12 672 270	6 684	455 568
90	562 605	597 223	379	1906	14 373 608	6 296	658 642
1891	1 523 440	723 318	51 226	07	15 469 011	3 200	1 194 841
92	2 169 333	714 185	22 744	08	13 219 393	2 735	461 763
93	2 102 351	656 056	80 270	09	12 263 931	60 285	98 147
94	2 219 286	861 355	60 509	10	15 893 656	128 906	91 909
95	1 851 566	1 004 636	47 680	1911	17 994 347	173 990	41 235
1896	2 399 709	1 443 219	76 540	12	22 887 787	147 829	22 141
97	3 729 562	1 776 556	262 354	13	23 538 071	367 622	16 473
98	5 510 168	1 180 950	84 085	14	23 034 157	740 412	8 510
99	8 518 987	1 128 959	34 944	15	31 018 790	1 021 937	12 006
1900	10 534 541	399 965	11 950				

Den första svenska margarinfabriken anlades i Hälsingborg 1881. Under de närmast följande åren tillkommo flera mindre, delvis dock av kort varaktighet. Så länge mellanrikslagen med Norge bestod, hade den svenska margarinindustrien att utstå en svår konkurrens från detta land. Dess egentliga uppsving daterar sig efter upphävandet av denna lag (1897). — Som råämne användes dels animaliskt fett, oleomargarin, framställd av smält talg (s. k. premier jus), dels och under senare år i övervägande grad vegetabiliskt fett. Av svenskt ursprung har varit endast en mindre del talg (förutom den vid kärningen använda mjölken); övriga råvaror hava importerats. Importsiffror för hithörande varor lämnas å sid. 240 ff. — Råvaruförbrukningen har för år 1912 angivits sålunda:¹

Kokosolja	11 648 307 kg	Palmolja	80 273 kg
Kottonolja	1 079 201 »	Talg (premier jus)	2 135 282 »
Kottonstearin	17 943 »	Oleomargarin	921 217 »
Arachidolja	1 345 507 »	Ister (Neutral lard)	921 776 »
Sesamolja	2 143 429 »		
Summa 21 192 935 kg			

Angående produktionen av ägg kunna inga uppgifter anföras. För in- och utförseln åter meddelas siffror i tabb. 93 och 94. Bägge ha under årens lopp ansevärt stegrats, importen dock ej sedan början av 1900-talet, utan snarare nedgått, medan däremot exporten först från den tidpunkten i större skala tagit sin begynnelse. Införseln av ägg har skett och sker fortfarande i huvudsak från Finland och Ryssland. Utförseln går väsentligen till Storbritannien. (Den till Danmark redovisade exporten torde, liksom fallet är med smöret, övervägande vara avsedd för transitering till Storbritannien). Till större delen har äggexporten varit baserad på de i ett flertal län förefintliga äggförsäljningsföreningarna, som mestadels äro anslutna till Sveriges allmänna fjäderfäavelsförening (bildad 1895).

Tab. 93. In- och utförsel av ägg, åren 1871—1915.

Årligen	Införsel		Utförsel		År	Införsel		Utförsel	
	1 000 st.	Kr.	1 000 st.	Kr.		1 000 st.	Kr.	1 000 st.	Kr.
1871/75 . .	205	6 000	2 621	79 000	1901	74 807	2 992 000	5 586	223 000
1876/80 . .	1 665	50 000	3 311	99 000	02	71 339	2 854 000	8 675	347 000
1881/85 . .	1 755	53 000	4 460	134 000	03	71 124	2 845 000	14 045	702 000
1886/90 . .	3 042	91 000	9 048	271 000	04	84 704	3 388 000	22 758	1 138 000
1891/95 . .	5 665	186 000	16 417	522 000	05	69 203	2 837 000	32 027	1 633 000
1896/00 . .	33 083	1 323 000	7 854	314 000					
1901/05 . .	74 235	2 983 000	16 618	809 000	1906	69 806	2 862 000	35 722	1 822 000
1906/10 . .	58 361	2 615 000	37 909	2 087 000	07	68 032	3 129 000	36 112	2 022 000
					08	55 876	2 570 000	38 837	2 175 000
1891	3 785	114 000	18 462	554 000	09	48 361	2 225 000	37 358	2 092 000
92	5 208	156 000	15 752	473 000	10	49 728	2 287 000	41 517	2 325 000
93	5 831	175 000	17 227	517 000					
94	5 365	161 000	15 915	477 000	1911	49 376	2 271 000	48 086	2 693 000
95	8 130	325 000	14 728	589 000	12	54 915	3 295 000	44 759	2 686 000
1896	10 272	411 000	15 979	639 000	13	50 031	2 752 000	55 137	3 584 000
97	20 133	805 000	8 967	359 000	14	30 743	1 610 000	55 777	4 055 000
98	27 352	1 094 000	7 216	280 000	15	67 661	4 557 000	81 631	7 437 000
99	43 886	1 755 000	4 206	168 000					
1900	63 770	2 551 000	2 901	116 000					

¹ Se Kommersiella Meddelanden 1914, s. 240.

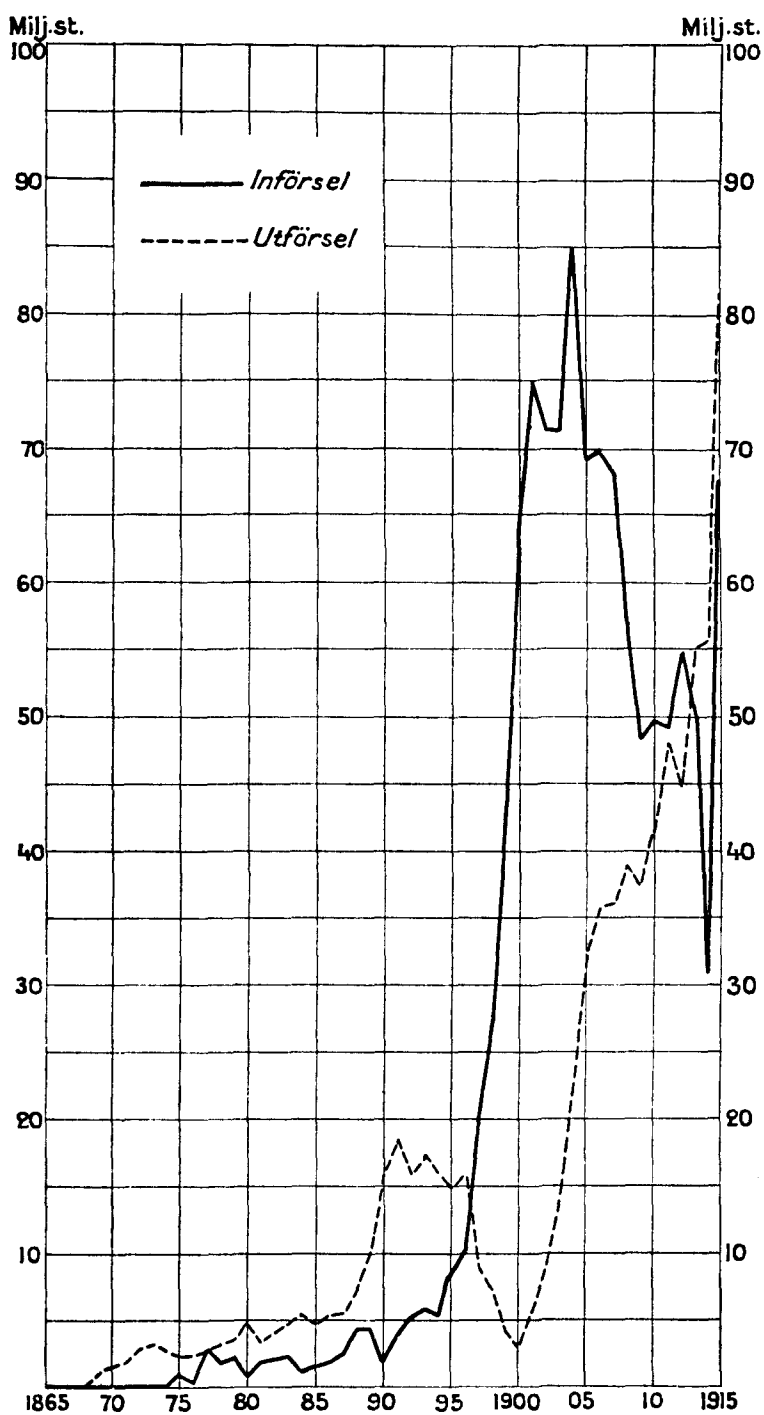

Diagram 4. In- och utförsel av ägg, åren 1865—1915.

Tab. 94. In- och utförsel av ägg från, resp. till olika länder, åren 1891—1915.

År	Införsel från				Utförsel till			
	Finland o. Ryss- land	Danmark	Tyska riket	Andra länder	Stor- britan- nien	Danmark	Norge	Andra länder
	1 000 st.				1 000 st.			
1891	3 309	63	72	341	2 146	7 890	8 924	2
92	4 751	65	57	335	1 410	5 609	8 730	3
93	4 722	876	—	299	2 511	7 072	7 627	17
94	4 698	361	—	306	1 840	5 337	8 733	5
95	6 136	1 665	—	329	2 303	4 697	7 727	1
1896	8 801	1 219	281	471	1 839	4 503	9 631	6
97	14 378	5 297	128	330	1 188	2 102	5 681	1
98	21 771	4 695	657	229	517	2 414	4 282	3
99	32 312	10 055	1 366	153	519	1 621	2 058	8
1900	44 415	16 872	2 306	177	651	1 921	319	10
1901	54 110	18 171	2 323	203	1 936	3 473	174	3
02	56 762	11 819	2 640	118	2 125	6 352	185	13
03	64 699	4 774	1 552	99	3 108	10 702	232	3
04	74 897	5 914	3 793	100	6 835	15 692	226	5
05	62 012	4 933	1 972	286	26 708	5 038	270	11
1906	56 353	4 442	7 988	1 023	31 449	4 058	190	25
07	58 175	6 150	3 633	74	31 666	4 087	298	61
08	47 755	5 595	1 829	697	33 710	4 681	444	2
09	39 805	5 752	2 505	299	31 184	5 462	712	—
10	41 639	6 180	1 398	511	35 913	4 983	553	68
1911	43 810	4 518	920	128	42 558	4 852	431	245
12	46 794	5 206	2 687	228	39 459	4 961	233	106
13	42 973	4 795	2 233	30	49 898	4 199	635	405
14	22 953	3 489	3 957	344	46 879	6 503	1 173	1 222
15	66 472	1 185	—	4	15 242	13 937	316	52 136

Anm. Utförselsiffrorna äro i hög grad påverkade av omläggningen i statistiken fr. o. m. år 1906. Jfr sid. 49.

För spannmålsproduktionen ävensom konsumtionen av brödsäd ha summariska uppgifter lämnats ovan i översikten å sid. 10—12.

In- och utförseln av olika spannmålsslag från början av 1870-talet redovisas detaljerat i tabb. 95 och 96. Motsvarande tal för potatis lämnas i tab. 97. Utvecklingen kännetecknas i stort sett av en oavbrutet stegrad import, framför allt av vete, samtidigt som den ännu på 1870-talet rätt betydliga exporten bortfallit (jfr diagram 5). För havre har dock ännu under senaste år understundom förekommit utförselöverskott. Som importländer för vete framstå före kriget i synnerhet Tyska riket, Ryssland och Danmark, för senare år även Förenta staterna och Argentina. Råg och havre ha hämtats företrädesvis från Tyskland och Ryssland, majs från Tyskland och Danmark (transito), på sista åren likväl till största delen direkt från produktionsländerna i Amerika (se tabb. 98 och 99).

In- och utförseln av malen spannmål har i regel varit obetydlig, undantagandes enstaka år. Den svenska kvarnindustrien förslår m. a. o. i det närmaste för det inhemska behovet av malningsprodukter. Officiell statistik över kvarnrörelsen föreligger först från 1896. Ett sammandrag av hithörande siffror meddelar tab. 100.

Att observera är, att här i huvudsak inbegripas endast egentliga handelskvarnar samt större tullkvarnar med uteslutande alltså av den stora massan smärre tull- och husbehovskvarnar. (Gränsen i fråga om tullkvarnarna torde tidigare hava dragits vid en intjänt tull av 800 å 1 000 kr.; från 1913 är gränsen satt vid 3 000 kr. Hela antalet kvarnar, större och mindre, lär uppgå till minst 6 000 st.)

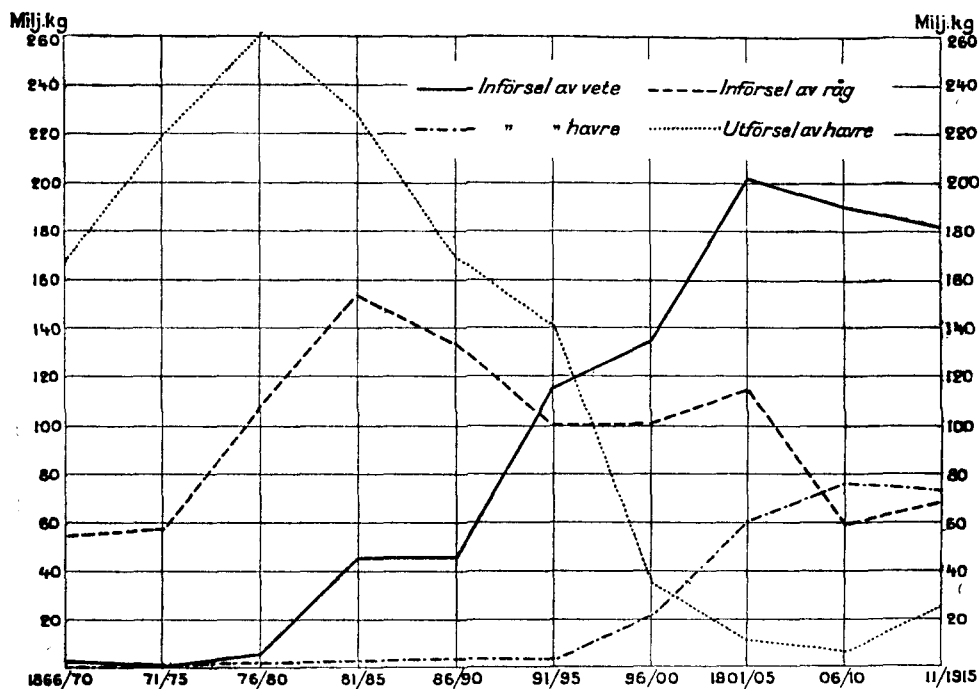

Diagram 5. In- och utförsel av vissa spannmålsslag, åren 1866–1915.

Som spannmål har i den svenska handelsstatistiken icke räknats ris, vilken vara alltså icke är medtagen i ovan lämnade import- och exportsiffror. (Risgryn och rismjöl ingå däremot naturligtvis i den uppgivna produktionen för kvarnarna.) En sammanställning av uppgifter rörande införseln av oskakat ris ävensom rörande tillverkning, införsel och utförsel av risgryn och rismjöl lämnar tab. 101. En inhemsk riskvarnsindustri uppkom först omkring år 1898; tidigare infördes riset i form av gryn och mjöl, därefter har huvudsakligen oskakat ris införts. En icke obetydlig export av risgryn har sedan början av 1900-talet förekommit, uppgående vissa år ända till en tredjedel av tillverkningen. I huvudsak har exporten gått till Tyskland

Tab. 95. Införsel av spann-

Årligen	O m a l e n s p a n n m å l									
	Vete	Råg	Havre	Korn	Malt	Ärter och bönor	Vicker och pelusker	Majs	Andra slag	Summa
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton
1871/75	1 193	58 227	408	4 634	267	678	95	225	56	65 783
1876/80	5 973	108 379	1 186	10 740	704	2 030	249	12 628	478	142 367
1881/85	45 811	154 973	2 175	13 159	1 473	1 257	253	9 737	314	229 152
1886/90	46 074	133 025	3 686	2 917	1 075	1 107	424	8 343	368	197 019
1891/95	115 104	100 180	2 173	7 211	690	1 721	116	10 313	416	237 924
1896/00	135 567	101 015	21 374	5 261	1 696	3 382	219	18 976	357	287 847
1901/05	203 615	114 919	60 344	2 932	2 834	6 181	2 102	8 601	167	401 695
1906/10	190 383	59 415	77 761	2 042	977	4 060	4 744	9 812	47	349 241
1891	74 177	87 632	1 932	1 000	1 524	1 672	369	7 847	394	176 547
92	118 187	75 815	1 442	9 428	526	2 192	127	18 359	484	226 560
93	121 358	80 311	1 551	5 897	631	1 538	22	9 684	474	221 466
94	154 259	135 432	2 762	17 729	482	1 422	37	10 728	394	323 245
95	107 538	121 709	3 177	2 000	286	1 780	27	4 945	336	241 798
1896	120 012	91 163	5 671	616	985	1 871	3	5 240	275	225 896
97	110 833	44 872	13 926	12 019	1 848	2 790	46	7 921	415	194 670
98	132 340	92 565	8 307	2 935	1 600	3 234	16	27 142	390	268 529
99	156 744	144 227	20 177	367	2 070	4 435	184	38 601	414	367 219
1900	157 908	132 249	58 789	10 370	1 976	4 582	843	15 974	291	382 982
1901	172 036	47 720	16 339	256	1 563	2 557	236	14 879	287	255 873
02	204 407	158 250	50 207	6 646	2 066	9 386	1 768	4 876	91	437 697
03	224 207	132 920	59 861	6 128	6 079	7 246	3 087	4 810	212	444 550
04	219 971	142 603	94 260	1 159	3 655	6 347	3 031	5 969	104	477 119
05	197 455	93 101	81 035	469	806	5 368	2 389	12 473	141	393 237
1906	213 342	48 692	70 807	4 193	1 160	3 476	4 430	14 350	111	390 561
07	153 956	39 597	66 100	752	930	4 663	4 952	8 374	28	279 352
08	206 835	54 448	63 827	2 151	1 490	4 809	4 061	12 390	24	350 035
09	192 438	82 913	77 508	1 921	651	2 975	3 513	6 910	31	368 860
10	185 344	71 424	110 564	1 194	655	4 374	6 765	7 035	41	387 396
1911	172 360	46 186	102 052	1 279	738	4 174	5 380	11 643	42	343 854
12	171 054	106 829	97 289	6	553	5 277	7 054	100 959	35	489 056
13	200 181	91 284	64 321	12	938	4 420	5 577	60 817	46	427 596
14	132 336	54 271	71 371	153	465	2 091	3 399	55 751	42	319 879
15	238 914	44 967	30 078	7 767	2 708	1 297	118	210 619	8	586 476

och England samt, på senaste åren, till Danmark, sedan den i sistnämnda land förut bedrivna riskvarnsindustrien nedlagts. Importen av oskalat ris har så gott som uteslutande skett från Ostindien och till större delen direkt, utan utländska mellanhänder.

Av spannmålsförädlade industrier äro givetvis *bagerierna* viktigast. Till stor del bedrivs bagerinäringen alltfört som hantverk, men under senare år har den dock även begynt utveckla sig fabriksmässigt med användning i stor utsträckning av maskinella hjälpmedel, detta speciellt i fråga om spis-

mål, åren 1871—1915.

M j ö l			G r y n			Summa mjöl och gryn	Kli, alla slag	Summa spannmål		Årligen
Vete- mjöl	Råg- mjöl	Andra slag	Vete- gryn	Havre- gryn	Andra slag			Kvantitet	Värde	
Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kr.	
15 731	27 914	297	14	4	128	44 088	547	110 418	19 224 000	1871/75
29 258	35 806	435	20	4	189	65 712	3 925	212 004	31 971 100	1876/80
30 739	20 508	815	29	4	45	52 140	6 639	287 931	41 222 600	1881/85
26 042	23 749	955	123	8	27	50 904	14 280	262 203	29 190 600	1886/90
23 105	14 182	1 294	450	7	60	39 098	25 375	302 397	34 001 600	1891/95
8 726	6 240	413	825	185	325	16 714	62 246	366 807	30 620 500	1896/00
7 416	3 750	855	952	115	148	13 296	107 583	522 514	58 789 700	1901/05
8 695	7 156	448	1 224	30	110	17 663	88 189	455 093	58 265 100	1906/10
15 569	10 158	505	339	8	4	26 583	5 739	208 869	32 857 900	1891
21 822	11 748	2 033	385	6	25	36 019	17 873	280 452	37 890 800	92
31 949	17 507	2 133	441	6	22	52 058	20 256	293 780	33 328 700	93
37 008	24 016	1 449	593	10	20	63 096	42 868	429 209	39 355 400	94
9 176	7 483	348	495	5	228	17 735	40 140	299 673	25 975 400	95
9 912	9 557	762	542	13	114	20 900	45 191	291 927	28 086 600	1896
5 258	6 589	612	810	61	303	13 633	73 539	281 842	29 367 000	97
5 594	2 550	193	741	121	452	9 651	59 956	338 186	39 851 000	98
14 200	6 321	300	1 085	200	371	22 477	58 133	447 829	49 163 300	99
8 668	6 182	199	946	532	384	16 911	74 410	474 303	51 634 800	1900
7 693	1 771	179	849	204	126	10 822	64 704	331 399	36 896 900	1901
8 746	2 538	439	950	89	167	12 929	121 288	571 914	63 499 300	02
8 312	3 531	1 458	1 017	100	240	14 658	84 382	543 590	60 691 100	03
7 188	6 638	1 694	1 040	88	125	16 773	132 481	626 373	70 487 900	04
5 142	4 272	502	906	95	83	11 000	135 057	539 294	62 373 400	05
7 463	381	474	1 021	51	127	9 517	137 542	507 620	56 086 300	1906
11 150	407	394	1 124	31	112	13 218	86 607	379 177	49 947 100	07
10 681	4 300	463	1 153	22	101	16 720	55 665	422 420	57 542 600	08
6 281	11 813	460	1 385	31	121	20 091	72 232	461 183	64 560 200	09
7 901	18 877	451	1 436	14	88	28 767	88 900	505 063	63 189 500	10
7 033	4 965	206	1 281	15	91	13 591	62 598	420 043	54 665 500	1911
6 605	7 450	122	1 104	9	82	15 372	66 501	570 929	75 068 300	12
8 647	12 627	161	1 440	327	95	23 297	63 149	514 042	64 982 500	13
9 550	6 666	136	877	705	69	18 003	49 277	387 159	51 377 000	14
22 324	3 192	166	355	5 341	70	31 948	33 704	602 128	132 974 400	15

bröds- och limptillverkningen. Tab. 102 meddelar för såväl hantverksmässigt arbetande bagare (inkl. sockerbagare) som för större bagerier och käxfabriker ett uppgiftssammandrag till den omfattning förefintlig statistik medger. — I väsentlig mån har uppkomsten av en fabriksmässig bageri- och kältillverkning förmått tillbakatränga den tidigare rätt stora införseln av hithörande produkter.}

För tillverkningen av *stärkelse* användes som råmaterial dels potatis, dels olika slags spannmål. Användningen är till övervägande del som närings-

Tab. 96. Utförsel av spann-

Årligen	O m a l e n s p a n n m å l									
	Vete	Råg	Havre	Korn	Malt	Ärter och bönor	Vicker och pelusker	Majs	Andra slag	Summa
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton
1871/75	9 048	3 634	219 412	35 389	24	2 232	70	—	31	269 840
1876/80	8 751	2 764	261 642	34 523	53	2 617	202	—	21	310 573
1881/85	848	6 144	227 281	25 905	86	1 963	206	—	12	262 445
1886/90	1 071	608	168 139	21 188	156	2 132	224	—	—	193 518
1891/95	24	141	141 032	3 962	142	976	414	—	2	146 698
1896/00	30	44	34 766	85	76	652	241	—	1	85 895
1901/05	49	27	10 091	50	31	203	205	—	4	10 660
1906/10	91	51	7 952	125	21	171	259	—	4	8 674
1891	20	150	175 917	6 548	120	796	78	—	—	183 629
92	39	96	106 986	4 470	109	933	67	—	—	112 700
93	35	321	211 761	4 746	135	1 366	657	—	10	219 031
94	24	87	135 312	3 943	245	946	860	—	—	141 417
95	3	50	75 183	105	101	839	409	—	—	76 690
1896	48	45	62 125	5	116	1 106	245	—	—	63 690
97	15	46	20 557	14	129	752	317	—	—	21 880
98	19	45	39 573	57	59	634	256	—	—	40 643
99	30	55	38 980	201	16	302	211	—	2	39 797
1900	37	27	12 597	146	61	466	177	—	5	13 516
1901	78	27	30 504	41	66	438	706	—	19	31 879
02	36	23	13 286	71	19	183	54	—	—	13 672
03	46	45	3 129	56	15	113	35	—	3	3 442
04	51	14	745	47	8	260	68	—	—	1 193
05	35	27	2 789	33	46	21	164	—	—	3 115
1906	54	29	6 464	19	22	42	125	—	12	6 767
07	88	84	13 223	209	23	264	255	—	1	14 147
08	86	68	8 959	59	—	121	142	—	6	9 441
09	84	37	8 536	50	57	232	487	—	1	9 534
10	143	35	2 580	288	4	146	285	—	—	3 481
1911	161	40	28 092	5 379	40	449	486	—	—	34 647
12	209	44	5 237	3 277	26	134	227	3 249	—	12 403
13	310	454	68 650	1 275	99	101	393	325	—	71 607
14	72	47	33 479	884	86	152	489	294	—	85 503
15	43	23	1	—	—	68	10	—	—	145

medel, i mindre mån som stärknings- och appreteringsmedel o. d. Fabrikationen av stärkelse ävensom införseln därav från 1871 angives i tab. 103. (Utförseln har alltid varit ringa.) De svenska stärkelsefabrikernas tillverkning omfattar till övervägande del potatisstärkelse (potatismjöl), och äro de fabriker, som framställa denna vara, merendels belägna i landets starkast potatisodlande distrikt, Blekinge och Kristianstads län; i vissa fall äro de förenade med brännvinsbrännerier. Sedan en risförädlingsindustri uppstått i Sverige, har ock tillverkning av risstärkelse förekommit (se tab. 103). Däremot har vete-

mål, åren 1871—1915.

M j ö l o c h g r y n					Kli, alla slag	Summa spannmål		Årligen
Vete- mjöl	Råg- mjöl	Havre- gryn	Andra slag	Summa		Kvantitet	Värde	
Ton	Ton	Ton	Ton	Ton		Ton	Kr.	
2 419	642	32	84	3 177	235	273 252	36 820 300	1871/75
2 382	844	78	37	3 341	151	314 065	39 140 700	1876/80
5 213	2 462	142	53	7 870	3 247	273 562	29 019 500	1881/85
3 626	886	236	89	4 837	2 767	201 122	18 521 800	1886/90
675	222	342	49	1 288	2 757	150 738	15 189 100	1891/95
1 011	2 370	89	15	3 485	862	40 242	3 938 000	1896/00
96	4 481	245	26	4 848	1 105	16 613	1 778 400	1901/05
70	2 728	726	31	3 555	3 096	15 325	1 861 600	1906/10
1 543	131	260	97	2 031	8 175	193 835	21 791 300	1891
1 477	837	243	46	2 603	603	115 906	11 965 200	92
176	64	361	36	637	2 639	222 307	22 338 600	93
87	60	382	33	562	479	142 458	13 397 300	94
94	18	462	32	606	1 886	79 182	6 452 900	95
808	124	299	24	1 255	658	65 608	5 276 000	1896
2 211	296	74	15	2 596	814	25 240	2 559 400	97
1 382	2 271	53	12	3 718	263	44 624	4 962 100	98
415	3 545	8	10	3 978	2 374	46 149	4 798 800	99
240	5 615	12	10	5 877	201	19 594	2 093 900	1900
75	7 384	7	8	7 474	1 003	40 356	4 299 400	1901
206	5 475	304	35	6 020	989	20 681	2 176 600	02
35	3 579	116	37	3 767	1 448	8 657	918 100	03
83	3 596	339	21	4 039	1 442	6 674	731 700	04
81	2 369	458	29	2 837	644	6 696	766 400	05
23	2 848	90	36	2 997	533	10 297	1 148 600	1906
34	4 745	128	23	4 930	5 237	24 314	2 858 900	07
84	2 351	970	24	3 429	4 483	17 353	2 034 500	08
82	1 706	972	33	2 793	3 230	15 557	2 041 600	09
128	1 987	1 471	40	3 626	1 998	9 105	1 224 300	10
502	1 074	2 960	35	4 571	7 726	46 944	6 310 300	1911
435	293	4 433	50	5 211	25 302	42 916	4 930 900	12
207	97	4 685	57	5 046	25 730	102 383	10 962 500	13
436	60	2 777	33	3 306	10 873	49 682	6 117 800	14
—	—	—	1 536	1 536	—	1 681	732 400	15

stärkelse producerats i relativt liten omfattning; tillverkningssiffrorna för åren 1913—1915 äro följande:

1913	100 026 kg
1914	48 975 »
1915	39 225 »

Av svenskt potatismjöl anses c:a 90 proc. användas för hushållsändamål. En sämre produkt är det s. k. gråmjölet, som huvudsakligen torde användas vid pressjästtillverkning.

Tab. 97. In- och utförsel av potatis, åren 1871—1915.

Årligen	Införsel		Utförsel		Årligen	Införsel		Utförsel	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.		Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75 .	6 945	237 700	519	17 700	1901 . . .	85 578	3 851 000	2 309	103 900
1876/80 .	2 153	73 700	868	29 700	02 . . .	92 176	3 779 200	386	15 800
1881/85 .	6 558	209 600	554	18 000	03 . . .	24 601	1 205 500	877	43 000
1886/90 .	3 960	175 600	139	5 100	04 . . .	21 695	1 063 100	736	36 100
1891/95 .	3 449	180 200	168	8 400	05 . . .	23 997	1 079 900	228	10 300
1896/00 .	35 540	1 828 600	320	16 400					
1901/05 .	49 609	2 195 700	907	41 800	1906 . . .	24 698	1 358 400	136	7 500
1906/10 .	20 622	1 081 500	388	20 000	07 . . .	18 331	1 044 900	351	20 000
					08 . . .	15 474	773 700	242	12 100
1891 . . .	5 341	347 100	94	4 700	09 . . .	14 896	744 800	448	22 400
92 . . .	3 395	186 700	413	22 700	10 . . .	29 710	1 485 500	763	38 200
93 . . .	3 595	161 800	185	8 300					
94 . . .	1 762	79 300	88	4 000	1911 . . .	17 971	808 500	4 181	209 100
95 . . .	3 152	126 100	62	2 500	12 . . .	19 289	965 300	337	16 900
					13 . . .	20 162	808 200	704	28 200
1896 . . .	3 421	147 100	196	8 400	14 . . .	12 298	716 400	395	15 600
97 . . .	4 090	184 100	64	2 900	15 . . .	244	44 100	11	800
98 . . .	32 205	1 771 300	612	33 700					
99 . . .	83 471	4 424 000	364	19 300					
1900 . . .	54 513	2 616 600	366	17 600					

Fabrikationsgrenar av närstående slag äro tillverkningarna av *makaroner* (av vete) samt av *sagogryn*, *stärkelsesocker* och *stärkelsesirap* (av potatis eller potatisstärkelse). Tillverkningen och införseln angivas i tab. 104. (Utförseln obetydlig.) Tillverkningen av makaroner och sagogryn fördelas från 1913 i statistiken på följande sätt:

	Makaroner	Potatis- och sagogryn
1913	1 109 953 kg	579 369 kg
1914	1 505 166 ,	552 399 ,
1915	1 807 950 ,	685 258 ,

Av *frukter* och *bär* har Sverige en ganska stor införsel, såsom tab. 105 utvisar.

Siffrorna omfatta såväl frukter och bär i egentlig mening (färska, torkade och inlagda) som nötter, mandlar o. d. ävensom mindre kvantiteter grönsaker. Mesta delen av dessa varor hava hämtats från Medelhavsländerna, till en del dock genom förmedling av tysk handel. En starkt stegrad införsel visa framför allt apelsinerna samt färska äpplen och bananer. De sistnämnda hava i huvudsak hitförts över Storbritannien. Från Förenta staterna åter hava som direkt importgods kommit ej obetydliga mängder äpplen, färska och torkade, samt plommon och sviskon.

Tab. 98. Införsel av vete och råg från olika länder, åren 1891—1915. Ton.

År	V e t e									R å g				
	Dan- mark	Ryss- land och Finland	Tyska riket	Rumä- nien	Brittiska Ost- indien	Förenta staterna	Argen- tina	Andra länder	Summa	Dan- mark	Ryss- land och Finland	Tyska riket	Andra länder	Summa
1891	20 063	13 029	26 283	—	—	9 060	—	5 742	74 177	2 193	76 195	8 641	603	87 632
92	32 781	1 146	30 391	848	—	21 503	977	20 541	118 187	7 518	25 862	26 662	15 773	75 815
93	25 007	19 401	37 756	1 334	—	22 368	12 602	12 890	121 358	3 470	54 637	10 470	11 734	80 811
94	16 450	19 429	70 266	—	—	13 450	26 360	8 304	154 259	14 726	83 806	36 580	320	135 432
95	12 491	16 698	56 999	3 424	—	8 057	3 610	6 259	107 538	10 897	82 025	20 248	8 539	121 709
1896	18 029	29 637	60 324	3 814	—	6 629	—	1 579	120 012	3 824	71 823	14 238	1 278	91 163
97	20 480	34 867	51 167	1 748	—	1 578	—	993	110 833	574	37 294	6 584	420	44 872
98	24 471	31 968	56 302	—	—	10 665	—	8 934	132 340	4 430	56 343	27 153	4 639	92 565
99	17 877	18 650	107 734	—	—	4 559	3 088	4 836	156 744	5 729	72 565	61 835	4 098	144 227
1900	22 437	24 815	107 761	—	—	—	2 058	837	157 908	2 844	79 847	49 335	223	132 249
1901	36 732	25 379	67 227	—	—	28 369	—	14 329	172 036	2 024	34 667	10 996	33	47 720
02	43 342	18 895	119 893	3 732	—	10 831	—	7 714	204 407	11 701	83 836	60 079	2 634	158 250
03	25 417	44 793	125 096	10 732	—	6 850	1 364	9 955	224 207	7 987	55 393	65 233	4 307	132 920
04	13 775	72 593	109 180	2 003	—	—	8 697	13 723	219 971	6 949	36 181	96 118	3 355	142 603
05	4 977	75 361	100 356	8	10 804	100	4 455	1 394	197 455	2 186	25 167	63 728	2 020	93 101
1906	12 967	39 179	109 182	—	9 777	12 527	26 938	2 772	213 342	2 645	20 025	23 656	2 366	48 692
07	16 519	6 938	70 740	365	12 344	16 528	22 759	7 763	153 956	1 008	12 236	22 072	4 281	39 597
08	24 820	4 207	112 233	1 013	—	23 030	37 437	4 045	206 835	2 696	10 896	39 806	1 050	54 448
09	12 183	71 438	67 431	—	202	10 937	18 804	11 443	192 438	651	15 198	65 250	1 814	82 913
10	18 718	87 452	53 420	—	4 384	8 045	4 395	8 930	185 344	1 608	10 623	57 812	1 381	71 424
1911	16 189	65 063	48 292	—	11 789	10 530	6 664	13 833	172 360	616	6 241	35 814	3 515	46 186
12	10 409	42 990	59 988	—	20 470	7 707	18 385	11 105	171 054	1 192	20 588	84 709	340	106 829
13	23 964	58 710	46 154	—	24 578	18 926	18 041	9 808	200 181	1 060	15 276	74 080	868	91 284
14	10 930	25 996	19 909	—	6 720	45 469	—	23 312	132 336	2 116	4 753	43 511	3 891	54 271
15	234	8 374	38	—	—	201 642	28 625	1	238 914	—	473	100	44 394	44 967

Tab. 99. Införsel av havre och majs från olika länder, åren 1891—1915. Ton.

År	H a v r e						M a j s						
	Finland	Ryss-land	Tyska riket	Argen-tina	Andra länder	Summa	Dan-mark	Ryss-land o. Finland	Tyska riket	Argen-tina	Förenta staterna	Andra länder	Summa
1891	1 373	27	—	—	532	1 932	5 890	—	891	—	1 047	19	7 847
92	765	—	—	—	677	1 442	12 228	—	1 002	—	3 367	1 762	18 359
93	1 294	—	—	—	257	1 551	5 522	—	2 368	—	510	1 284	9 684
94	1 999	179	—	—	584	2 762	7 276	6	2 407	—	—	1 039	10 728
95	2 776	10	48	—	343	3 177	3 818	—	347	—	214	566	4 945
1896	3 843	929	67	—	832	5 671	4 231	—	146	—	213	650	5 240
97	4 278	8 164	121	—	1 363	13 926	6 718	1	207	—	217	778	7 921
98	5 515	1 434	80	—	1 278	8 807	24 823	—	1 263	—	433	623	27 142
99	3 184	8 708	7 744	—	541	20 177	33 602	—	3 156	—	—	1 843	38 601
1900	4 078	21 691	29 709	—	3 311	58 789	12 429	—	3 519	—	—	26	15 974
1901	3 814	3 904	7 200	—	1 421	16 339	8 037	—	5 900	—	—	942	14 879
02	3 098	15 706	27 768	—	3 635	50 207	4 113	—	521	—	—	242	4 876
03	5 674	7 275	36 723	—	10 189	59 861	2 012	—	2 779	—	—	19	4 810
04	5 488	18 092	67 494	—	3 206	94 280	1 478	—	4 466	—	—	25	5 969
05	7 730	30 339	39 222	—	3 744	81 035	8 064	—	3 129	10	627	643	12 473
1906	7 160	16 615	43 129	—	3 903	70 807	10 597	—	2 518	908	120	207	14 350
07	4 543	4 803	54 307	—	2 447	66 100	2 141	294	4 000	—	773	1 166	8 374
08	3 249	1 289	54 199	1 266	3 824	63 827	3 415	79	4 914	1 759	881	1 342	12 390
09	2 213	16 567	54 141	609	3 978	77 508	2 827	—	1 407	2 257	208	211	6 910
10	4 030	24 573	75 893	—	6 068	110 564	3 350	—	2 783	595	142	165	7 085
1911	5 116	35 434	52 734	4 297	4 471	102 052	4 262	842	5 257	1 091	57	134	11 643
12	5 918	18 278	48 804	16 413	7 876	97 289	6 212	23 249	31 169	35 038	1 314	3 977	100 959
13	6 032	6 345	42 093	7 725	2 126	64 321	4 365	797	14 193	36 397	2 556	2 509	60 817
14	2 671	8 307	39 400	978	20 015	71 371	3 990	815	6 850	35 161	595	8 340	55 751
15	193	—	—	1 490	28 395	30 078	—	—	—	176 148	23 584	10 887	210 619

Tab. 100. *Kvarnindustrien, åren 1896—1915.*

Årligen	Antal kvarnar	Antal arbetare	T i l l v e r k n i n g						Intjänt förmåningslön
			Mjöl	Gryn	Kli	Gröpe	Samma	Sammanlagt värde	
			Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kr.	
1896/00	1 413	4 152	320 099	11 351	77 095	14 889	423 434	68 012 300	2 369 300
1901/05	1 627	4 481	393 413	19 985	109 055	18 570	541 023	89 596 300	2 646 900
1906/10	1 447	4 161	386 198	25 747	117 554	21 483	550 982	102 694 000	3 082 600
1911	1 381	4 017	399 117	29 354	128 414	23 023	579 908	105 162 200	3 451 200
1912	1 356	4 003	399 949	40 113	132 456	24 470	596 988	114 703 300	3 490 500
1913	1 619	2 856	417 944	36 355	141 278	25 520	621 097	115 680 700	2 290 700
1914	688	2 888	417 203	35 053	129 300	24 864	606 420	127 918 700	2 720 300
1915	721	2 895	402 332	31 837	104 566	18 890	557 625	156 712 900	2 765 600

¹ Nedgången i siffrorna för år 1913 beror på, att vid redovisningen detta år en stor mängd förut medräknade smärre anläggningar utgallrats.

Tab. 101. *Införsel av ris samt tillverkning, in- och utförsel av risgryn och rismjöl, åren 1871—1915.*

Årligen	Ris, oskalat, eller paddy		R i s g r y n o c h r i s m j ö l					
	Införsel		Tillverkning		Införsel		Utförsel	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75	39 ⁰	6 400	—	—	2 849 ⁵	872 800	—	—
1876/80	—	3 000	—	—	4 750 ⁸	1 643 300	—	—
1881/85	—	134 600	—	—	8 000 ⁵	1 674 400	—	—
1886/90	134 ⁸	14 800	—	—	7 575 ⁰	1 802 900	—	—
1891/95	51 ²	5 600	—	—	9 651 ⁵	2 168 300	—	—
1896/00	6 016 ³	645 500	—	—	5 573 ⁶	1 048 400	—	—
1901/05	12 689 ⁶	1 502 000	9 433 ⁶	1 890 400	2 289 ⁰	404 100	2 336 ⁵	323 000
1906/10	12 592 ⁰	1 748 200	10 078 ¹	2 329 200	2 249 ³	501 600	1 959 ⁷	408 500
1891	—	13	—	—	8 884 ⁰	2 283 200	—	—
92	—	21	—	—	9 338 ⁰	2 287 800	—	—
93	—	—	—	—	9 299 ⁷	2 092 400	—	—
94	152 ⁵	16 800	—	—	8 915 ⁶	2 050 600	—	—
95	103 ²	11 400	—	—	11 820 ⁴	2 127 700	—	—
1896	—	14	—	—	5 112 ⁴	869 100	—	—
97	244 ⁰	26 800	—	—	8 283 ⁷	1 573 900	—	—
98	4 401 ⁷	484 200	13 381 ⁴	785 100	7 778 ³	1 477 900	—	—
99	9 137 ³	1 005 100	6 676 ⁹	1 529 300	4 943 ⁶	988 700	—	—
1900	16 298 ³	1 711 300	12 710 ⁶	2 690 800	1 750 ²	332 500	1 092 ⁵	207 600
1901	12 469 ²	1 371 600	10 347 ⁹	2 094 600	1 143 ³	228 700	2 487 ⁵	487 500
02	11 087 ⁵	1 247 300	10 034 ⁵	1 745 900	1 784 ⁵	348 000	2 772 ⁷	540 700
03	10 020 ⁸	1 227 500	8 621 ⁵	1 816 200	3 575 ³	625 700	1 573 ⁵	275 400
04	14 018 ⁵	1 682 200	9 290 ¹	1 942 900	3 060 ⁶	512 600	3 552 ⁰	92 500
05	15 852 ¹	1 981 500	8 874 ⁰	1 852 400	1 881 ³	305 700	1 347 ⁰	218 900
1906	10 034 ¹	1 354 600	8 475 ⁷	1 761 800	1 417 ³	248 000	3 540 ⁶	619 600
07	13 149 ²	1 906 600	9 870 ⁶	2 174 000	2 267 ⁶	521 500	734 ⁷	169 000
08	15 275 ⁸	2 215 000	9 686 ⁰	2 379 100	1 751 ⁸	402 800	1 255 ²	288 700
09	10 201 ⁸	1 377 200	11 680 ¹	2 732 300	3 164 ³	727 700	2 641 ³	607 500
10	14 298 ⁹	1 887 500	10 677 ⁹	2 598 600	2 645 ⁸	608 200	1 626 ⁶	357 600
1911	12 953 ⁵	1 878 300	10 829 ²	2 540 600	2 932 ⁹	733 100	3 457 ⁰	810 900
12	14 888 ⁴	2 531 000	13 923 ⁸	3 823 000	1 900 ¹	570 000	2 167 ⁰	650 100
13	10 190 ¹	1 630 400	8 279 ¹	2 242 000	1 539 ³	384 800	2 325 ⁷	581 400
14	16 275 ⁴	2 373 400	12 941 ⁰	3 073 700	3 764 ⁶	985 200	2 541 ³	593 900
15	21 932 ⁶	2 940 600	17 555 ⁰	6 155 900	4 253 ¹	1 015 400	3 660 ⁹	1 404 900

¹ För år 1898 ingå även smärre poster andra gryn.

Tab. 102. *Bagerier och k xfabriker, åren 1871–1915.*

�rligen	Bagare och sockerbagare		Större bagerier			K�xfabriker		
	Antal hantverkare	Antal hantverksarbetare	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning Kr.	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning Kr.
1871/75	1 084	2 329	.	.	.	.	.	.
1876/80	1 254	2 938	.	.	.	.	.	.
1881/85	1 438	3 483	.	.	.	.	.	.
1886/90	1 597	3 829	.	.	.	.	.	.
1891/95	1 749	4 049	.	.	.	2	54	160 400
1896/00	1 992	3 886	27	588	4 554 100	3	129	408 100
1901/05	2 484	4 291	44	1 095	8 169 200	4	286	1 323 500
1906/10	3 116	5 518	68	1 850	15 240 500	4	236	1 407 900
1911	.	.	96	2 182	21 564 700	4	215	1 385 700
1912	.	.	97	2 411	21 202 100	4	219	1 397 200
1913	.	.	131	3 221	25 128 500	4	253	1 345 700
1914	.	.	145	3 125	30 485 700	4	208	1 303 700
1915	3 308	5 341	148	3 255	37 621 400	3	279	1 648 300

Tab. 103. *Tillverkning och införsel av stärkelse, åren 1871–1915.*

�rligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning			Införsel av stärkelse, alla slag	
			Risst�rkelse Kg	Annan (huvudsakl. potatis-) stärkelse Kg	Sammanlagt värde Kr.	Kg	Kr.
1871/75	9	52	.	.	130 400	516 154	297 300
1876/80	7	72	.	.	251 000	628 118	371 700
1881/85	16	100	.	.	259 100	665 703	328 000
1886/90	19	125	.	.	421 200	459 482	180 600
1891/95	53	262	.	.	608 800	208 232	89 600
1896/00	81	448	.	.	1 466 500	169 035	61 600
1901/05	92	500	455 591	7 588 633	1 942 600	232 598	77 500
1906/10	91	497	400 517	9 637 073	2 424 600	308 762	91 700
1911	89	488	341 383	11 221 432	2 919 000	322 627	94 500
1912	95	509	381 346	11 643 098	2 860 300	319 507	88 300
1913	92	528	370 243	14 142 426	3 178 000	317 042	78 900
1914	86	478	312 667	12 112 686	2 772 900	216 057	62 300
1915	102	504	439 789	11 622 436	3 552 100	303 510	88 300

Tab. 104. *Tillverkning och införsel av makaroner och sagogryn samt stärkelse-socker och stärkelsesirap, åren 1891–1915.*

�rligen	Makaroni- och sago-fabriker			Införsel av makaroner och vermiceller samt sago och ej spec. gryn		Stärkelsesocker och stärkelsesirap			
						Tillverkning ¹		Införsel ²	
	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkn. Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1891/95	.	.	.	124 596	44 400	.	.	.	.
1896/00	6	65	437 000	180 258	54 100	757 564	269 900	119 412	29 900
1901/05	8	73	544 900	147 620	44 300	1 109 590	403 700	98 348	24 600
1906/10	7	61	638 900	102 771	34 000	1 397 745	529 300	152 682	72 300
1911	8	64	891 200	113 916	40 200	1 571 137	598 300	412 535	106 600
1912	8	69	897 200	94 997	37 200	1 551 464	598 000	327 572	76 500
1913	8	71	836 400	99 151	36 600	1 835 180	705 200	502 244	111 100
1914	9	86	1 048 000	131 424	42 300	2 025 701	786 300	350 462	79 100
1915	9	100	1 443 000	7 926	5 000	4 359 149	1 729 800	332 878	202 200

¹ Omfattar grupperna glykosfabriker samt stärkelsesocker- och st rkelsesirapsfabriker i industristatistiken.

Inf rnelsiffrorna inbegripa även druv-, malt- och mjölksocker.

Tab. 105. Införsel av färska och torkade frukter och bär, åren 1871—1915.

Årligen	Färsk a frukter och bär							
	Vin-	Apelsiner	Citroner	Äpplen	Päron	Bananer	Andra	Summa
	druvor Kg	Kg	Kg	Kg	Kg	Kg	Kg	Kg
1871/75 . . .	17 303	199 082	47 268	468 797				782 450
1876/80 . . .	37 994	279 014	51 945	769 386				1 138 839
1881/85 . . .	56 316	445 250	70 014	1 875 356				2 446 936
1886/90 . . .	65 188	705 938	89 389	811 678				1 672 198
1891/95 . . .	69 564	1 006 082	106 168	746 288				1 928 102
1896/00 . . .	114 331	2 187 680	195 656	1 288 075				3 735 742
1901/05 . . .	195 237	3 822 396	286 655	2 741 320				7 045 608
1906/10 . . .	293 073	5 185 668	554 106	5 254 463				11 287 310
1907	268 699	5 020 681	464 453	2 421 099	708 610	455 255	1 394 015	10 732 812
1908	315 398	5 310 350	574 383	2 645 568	662 721	440 448	1 515 538	11 464 406
1909	292 840	5 100 180	575 308	2 330 168	796 728	857 250	1 794 219	11 746 693
1910	327 752	5 403 844	701 886	3 313 263	932 722	929 424	1 675 215	13 284 106
1911	306 278	5 523 901	740 884	2 191 109	416 762	890 380	1 651 472	11 720 786
1912	407 075	5 892 138	810 109	3 674 934	804 018	1 015 741	1 963 947	14 567 962
1913	375 454	6 252 331	843 395	2 758 880	668 328	1 148 083	1 509 181	13 555 652
1914	311 084	5 451 756	823 807	2 892 629	254 651	1 123 392	2 221 383	13 078 702
1915	288 104	5 232 810	750 101	2 087 076	254 173	822 512	1 637 400	11 072 176

Årligen	Torkade, saltade eller inlagda frukter och bär							Samman- lagt värde ² Kr.
	Plommon, sviskon o. bruneller Kg	Russin och korinter Kg	Fikon Kg	Nötter och mandlar ¹ Kg	Äpplen Kg	Andra Kg	Summa Kg	
1871/75 . . .	488 029	906 880	253 165	292 481	103 120		2 043 675	1 627 800
1876/80 . . .	491 501	962 097	205 100	329 191	108 577		2 096 466	1 696 700
1881/85 . . .	617 291	998 683	214 828	374 949	146 291		2 352 042	2 613 300
1886/90 . . .	657 925	1 024 613	183 545	429 046	167 261		2 462 390	2 494 100
1891/95 . . .	758 752	1 249 253	214 037	552 453	204 948		2 979 443	2 367 500
1896/00 . . .	1 262 072	1 699 719	339 867	806 926	397 285		4 505 869	4 237 500
1901/05 . . .	1 589 913	1 851 191	348 558	1 047 883	776 076		5 613 621	6 600 800
1906/10 . . .	2 157 584	1 811 296	468 146	1 342 383	1 325 822		7 105 231	8 709 300
1907	2 320 659	2 116 660	465 829	1 325 904	908 511	341 687	7 479 250	8 293 700
1908	2 412 156	1 754 890	450 590	1 424 275	1 219 556	406 037	7 667 504	8 796 800
1909	2 092 793	1 837 727	467 620	1 363 387	859 185	472 923	7 093 635	8 760 500
1910	2 027 609	1 593 506	504 798	1 430 876	741 761	535 453	6 834 003	9 505 700
1911	2 178 504	1 951 783	497 252	1 472 284	944 028	833 426	7 877 277	10 039 800
1912	2 377 897	1 618 349	484 816	1 432 712	875 974	1 145 288	7 935 036	11 519 200
1913	2 344 130	1 743 870	477 672	1 212 843	914 599	1 329 808	8 022 922	12 242 400
1914	1 373 314	1 473 350	240 474	1 098 810	574 384	1 121 190	5 881 522	9 739 000
1915	1 878 277	1 485 825	315 172	1 282 193	1 185 032	1 550 347	7 696 846	10 983 900

¹ För åren 1907—11 ingå här även nötkärnor.² Avser såväl färska som torkade, saltade och inlagda frukter och bär.

Den enda hithörande utförselvaran av betydelse är färska lingon, varav åren 1907—1915 utfördes nedanstående kvantiteter (tab. 106):

Tab. 106. *Utförsel av lingon, åren 1907—1915.*

Å r	Kg.	Kr.
1907	4 249 361	1 699 700
1908	9 886 383	2 175 000
1909	9 694 246	2 132 700
1910	4 651 432	1 255 900
1911	1 574 785	787 400
1912 ¹	4 130 348	1 033 500
1913	3 174 553	793 700
1914	3 084 386	921 300
1915	3 572 654	1 653 500

¹ Fr. o. m. 1912 ingå även inkokta lingon.

Sitt behov av *socker* tillgodoser Sverige numera — sedan slutet av 1890-talet — i det närmaste av egen produktion. De första ansatserna till framställning av inhemskt socker ur vitbetor gjordes på 1830-talet. Efter ett kortare uppehåll åren 1845—53 begynte år 1854 vitbetsockertillverkningen ånyo i vidgad omfattning. Ett uppsving i början av 1870-talet efterföljdes av tillbakagång i slutet av årtiondet, och först från omkring 1880 är den svenska råsockerindustriens storartade uppsving att datera. Utvecklingsgången belyses av tab. 107, som huvudsakligen grundar sig på uppgifter, meddelade i Finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrås, sedermera kontrollstyrelsens berättelser och som förutom antalet fabriker och arbetare utvisar den odlade betarealen, kvantiteten avverkade betor, utvunnet råsocker och melass samt utbytesprocenten, d. v. s. mängden utvunnet råsocker och melass i förhållande till de avverkade betornas vikt.¹ Anmärkningsvärd är den starka stegringen av utbytesprocenten, vilken torde vara en följd ej minst av det system, som ända till år 1906 följts vid beskattningen av sockertillverkningen, varvid skattesatsen beräknats efter vikten avverkade betor. — Hela sockerfabrikationen åren 1862—91 är enligt kommerskollegii statistik angiven i tab. 108. Tillverkningen av raffinad enbart samt av sirap och melass, i den mån sistnämnda vara framställts vid raffinaderier, redovisas för åren därefter i tabb. 109 och 110.

Raffinering av socker är en gammal svensk industri, med anor från 1600-talet. Tidigare omfattade den förädling av importerat rörsocker, men numera, i och med upphörandet av råsockerimporten, så gott som uteslutande bearbetning av det inhemska betsockret. Raffinaderierna hava sedan gammalt redovisats i kommerskollegii industriberättelser, men äro ända t. o. m. år 1892 sammanförda med råsockerfabrikerna, och är tillverkningen av raffinad hopslagen med tillverkningen av råsocker vid självständiga råsockerfabriker, varför, alltså den tid då en mera avsevärd råsockerproduktion förekommit och fram till nämnda år, de redovisade tillverkningsciffrorna äro för höga; särskilt gäller detta 1880-talet. I tab. 108, som för tiden 1862—91 ger en samman-

¹ Melassen utgöres av den sista moderluten från råsockret och användes som kreatursfoder, liksom ock den vid sockerutvinningen (diffusionen) kvarblivande betmassan, som utgör 40 å 50 % av betvikten.

Tab. 107. Råsockertillverkning, åren 1854—1915.

Tillverkningsår (1 sept.—1 sept.)	Antal fabriker (inkl. saftsta- tioner)	Antal arbetare	Betareal Hektar	Avver- kade betor Ton	Produktion		Utbyte i procent av betvikten	
					Råsocker Ton	Melass Ton	Råsocker	Melass
1854/55	1	.	.	3 390	180	.	5·31	.
1856/60	1	.	.	4 334	265	.	6·11	.
1861/65	1	.	.	8 726	580	.	6·65	.
1866/70	1	.	.	15 154	999	.	6·59	.
1871/75	1	.	.	22 480	1 601	.	7·12	.
1876/80	1	.	400	11 334	829	.	7·31	.
1881/85	2	.	1 100	32 722	2 786	1 264	8·51	4·06
1886/90	4	.	4 000	116 229	11 824	3 735	9·69	3·18
1891/95	13	.	14 000	415 732	46 987	11 675	10·93	2·83
1896/00	19	4 588	25 960	717 054	89 871	19 032	12·27	2·69
1901/05	21	5 601	26 076	707 715	102 293	10 335	14·28	1·44
1906/10	23	5 722	32 668	940 696	142 146	12 240	14·94	1·31
1911	24	5 834	29 052	824 070	127 378	11 245	15·27	1·36
1912	24	5 071	27 092	836 508	131 962	12 435	15·59	1·48
1913	24	6 134	28 840	885 276	137 106	17 731	15·32	2·06
1914	24	6 587	32 460	974 409	154 114	22 413	15·61	2·30
1915	24	6 452	32 352	824 482	127 352	19 144	15·23	2·31

Anm. Åren avse skördeåren av vitbetor, d. v. s. de tillverkningsår, som begynda under angivna år och utlöpa under det närmast följande (perioden 1854/55 alltså tillverkningsåren $\frac{1}{2}$ 1854— $\frac{1}{2}$ 1855 och $\frac{1}{2}$ 1855— $\frac{1}{2}$ 1856 o. s. v.). — För åren 1886 ff. hava vid beräkningen av råsockerutbytet andra och tredje produkten reducerats med 25 resp. 35 %. — Femårsmedeltalen för betarealen åren 1876—95 äro lösa uppskattningar, under antagande av ungefär 30 tons skörd per hektar (enligt Sveriges land och folk).

Siffrorna äro (utom beträffande antalet arbetare, därvid siffrorna tagits ur kommerskollegii industriberättelser) hämtade ur kontrollstyrelsens (resp. för tiden före 1908 Finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrås) berättelser.

Tab. 108. Sockerfabrikationen, åren 1862—1891.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning		
			Råsocker Ton	Raffinad (beräknad kvantitet) Ton	Sirap och melass Ton
1862/66	11	1 219	580	13 965	2 700
1867/71	9	1 312	999	15 273	2 552
1872/76	11	1 592	1 601	16 720	2 918
1877/81	8	1 198	829	17 614	2 628
1882/86	9	1 448	2 786	25 625	3 474
1887/91	12	2 530	11 824	35 970	4 963

Anm. Uppgifterna om tillverkat råsocker avse tillverkningsåren $\frac{1}{2}$ 1861— $\frac{1}{2}$ 1862 ff. Övriga siffror avse kalenderår. Angående källorna till tabellen, se texten sid. 124—127.

fattning av industristatistikens siffror, hava de i nämnda statistik uppgivna tillverkningsbeloppen ersatts, beträffande råsocker med kontroll- och justeringsbyrås siffror och beträffande raffinad med beräknade tal, varvid tillverkningskvantiteten för varje femårsperiod antagits vara lika med $\frac{9}{10}$ av det förbrukade råsockret (tillverkning + införsel-överskott). Tab. 109 avser raffinaderierna enbart. Materialet till densamma är för

Tab. 109. Sockerraffinaderierna och deras tillverkning, åren 1892—1915/16.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning			
			Raffinerat socker		Sirap och melass	
			Ton	Värde Kr.	Ton	Värde Kr.
1892—96	9	1 712	56 774	32 777 200	3 925	292 100
1897—01	9	2 626	85 899	44 684 900	4 412	293 600
1902—06	9	2 633	101 553	52 512 200	5 535	326 700
1906/07—1910/11	10	3 099	120 998	62 929 800	7 854	458 800
1911/12	10	2 682	123 163	72 474 700	10 086	1 171 100
1912/13	10	2 644	134 750	71 472 700	11 537	.
1913/14	8	2 486	126 492	64 182 800	11 410	.
1914/15	6	1 982	136 851	70 467 500	19 662	.
1915/16	6	2 126	142 862	74 580 200	22 251	.

Anm. Uppgifterna äro hämtade dels ur kommerskollegii industriberättelser, med någon korrigering för de första åren på grund av jämförelse med primärmaterialet, dels ur kontroll- och justeringsbyråns, resp. kontrollstyrelsens berättelser. Jfr texten sid. 124—127. Värdesiffrorna omfatta även tillverkningskatten.

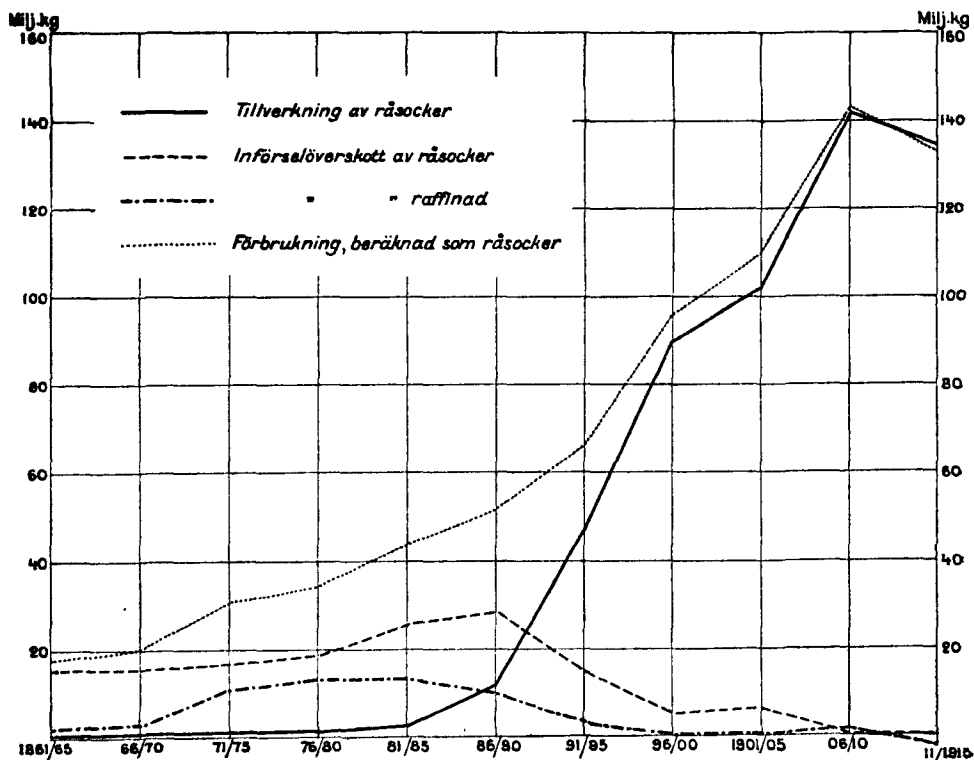

Diagram 6. Tillverkning, införselöverskott och förbrukning av socker, åren 1861—1913.

kalenderåren 1892—1906 taget ur kommerskollegii berättelser, för tillverkningsåren 1906/07—1915/16, d. v. s. från den tid, då raffinaderierna på grund av den förändrade skattelagstiftningen (övergång från betskatt till fabrikatskatt i form av förbrukningsavgift) ställdes under statskontroll, dels ur kommerskollegii berättelser (beträffande arbetarpersonal och tillverkningsvärden), dels ur kontrollstyrelsens (resp. kontroll- och justeringsbyråns).

Tab. 111 anger införseln av socker och sirap från början av 1860-talet, tab. 112 ger en sammanfattning av hithörande tillverknings- och handelssiffror ävensom en översikt av statsverkets inkomster av tull och skatt å socker och sirap.

Tab. 110. Tillverkning av sirap åren 1906/07—1915/16.

Tillverkningsår	Kg	Kr.	Tillverkningsår	Kg	Kr.
1906/07	498 315	83 200	1911/12	3 281 580	853 500
1907/08	95 701	16 000	1912/13	3 671 727	815 300
1908/09	1 581 167	257 700	1913/14	4 731 913	979 900
1909/10	2 027 708	365 000	1914/15	11 591 706	3 247 900
1910/11	1 548 730	278 800	1915/16	13 779 703	4 968 200

Anm. Kvantitetsuppgifterna äro de i kontrollstyrelsens berättelser angivna. För värdena ligga kommerskollegii uppgifter till grund.

Tab. 111. Införsel av socker och sirap, åren 1861—1915.

Årligen	Socker, oraffinerat		Socker, raffinerat		Sirap ¹	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1861/65	15 420 822	8 399 400	2 208 791	1 610 800	1 231 181	526 900
1866/70	15 654 559	9 211 500	3 024 285	2 205 600	2 434 586	630 000
1871/75	16 911 559	9 723 200	8 633 266	5 656 600	4 252 470	1 257 500
1876/80	17 395 606	9 453 700	14 180 171	8 797 000	6 351 106	1 860 700
1881/85	24 726 825	10 074 800	13 059 032	6 341 200	7 587 501	1 837 100
1886/90	28 657 871	9 435 300	11 374 313	4 378 200	9 097 866	1 998 000
1891/95	18 963 177	5 298 700	5 007 608	1 732 800	11 708 274	2 192 400
1896/00	5 997 600	1 366 700	356 147	100 800	14 462 018	2 805 500
1901/05	5 774 919	1 505 000	479 310	147 500	15 733 200	2 991 200
1906/10	1 165 222	267 600	1 010 243	281 300	15 146 186	2 359 600
1911	98 979	29 600	1 603 792	463 900	15 033 073	2 555 600
1912	72 545	23 300	1 310 436	429 800	13 703 532	2 466 600
1913	84 247	22 700	2 070 977	572 800	9 868 310	1 875 000
1914	153 682	37 000	2 218 224	548 800	13 274 266	2 604 800
1915	—	—	750 038	175 800	7 460 587	1 711 100

¹ För åren 1893—1906 ingår även *melass*, dock sannolikt till obetydligt belopp.

Den årliga konsumtionen av socker per invånare har av kontrollstyrelsen beräknats sålunda:

Årligen	Kg	År	Kg
1861/70	5·00	1907	25·91
1871/80	7·73	1908	30·70
1881/90	10·60	1909	22·08
1891/95	13·64	1910	25·31
1896/00	18·37	1911	26·78
1901/05	22·02	1912	26·97
1906/10	25·26	1913	27·39
1911/15	28·26	1914	28·71
		1915	31·36

Tab. 112. Tillverkning och införselöverskott av socker samt uppburen sockertullavgift och sockerskatt, åren 1871—1915.

Tillverkningsår 1 sept.—1 sept.	1	2	3	4	5	6	7	8
	Råsocker		Raffinerat socker		Sirap och melass		Tullavgift för socker, sirap och melass	Socker- skatt
	Tillverk- ning Ton	Införsel- överskott Ton	Tillverk- ning Ton	Införsel- överskott Ton	Tillverk- ning Ton	Införsel- överskott Ton		
1871/72—1875/76	1 601	16 978	16 405	10 703	2 918	4 945	6 775 509	30 820
1876/77—1880/81	829	18 743	16 832	13 093	2 628	6 265	8 517 458	60 422
1881/82—1885/86	2 786	25 686	26 663	13 485	3 474	7 853	11 306 683	237 027
1886/87—1890/91	11 824	28 143	41 912	10 285	4 963	8 085	10 962 344	874 199
1891/92—1895/96	46 987	15 010	56 774	3 488	15 219	5 964	5 950 505	4 913 646
1896/97—1900/01	89 870	5 289	85 899	232	23 444	14 841	2 809 633	9 472 548
1901/02—1905/06	102 293	6 563	101 553	508	15 870	15 497	3 273 560	7 550 269
1906/07—1910/11	142 146	303	120 998	1 202	20 095	14 497	1 727 904	16 449 609
1911/12—1915/16	135 582	62	132 824	1 796	31 583	10 425		
1891/92	26 843	24 329	47 640	6 701	9 465	4 631	9 057 630	2 260 496
1892/93	29 920	26 582	45 018	4 273	10 977	7 385	8 949 161	2 718 927
1893/94	43 168	17 102	57 264	4 193	13 432	1 787	6 628 156	4 723 275
1894/95	72 891	3 040	67 291	1 446	20 637	6 579	2 519 044	7 139 148
1895/96	62 114	3 997	66 657	826	21 582	9 439	2 598 534	7 726 387
1896/97	105 556	654	76 449	237	29 558	13 881	1 630 014	11 008 906
1897/98	88 935	510	89 369	218	26 523	15 442	1 745 020	6 317 671
1898/99	59 316	12 330	81 858	297	16 893	13 701	4 369 070	7 483 948
1899/00	80 810	12 496	86 473	202	22 002	15 033	4 511 314	9 946 573
1900/01	114 735	456	95 345	208	22 244	16 146	1 792 745	12 605 642
1901/02	125 379	338	94 269	394	21 096	15 639	1 776 818	7 775 960
1902/03	72 444	905	97 890	211	15 768	15 314	1 817 293	10 485 217
1903/04	107 199	4 988	98 249	237	14 782	15 009	2 784 496	7 919 897
1904/05	84 038	22 175	97 809	1 306	11 991	15 620	7 224 711	11 408 951
1905/06	122 404	4 411	119 548	390	15 713	15 902	2 764 480	161 318
1906/07	162 396	399	115 234	325	19 219	15 772	1 682 543	13 260 523
1907/08	111 446	513	105 520	2 444	18 097	14 076	1 923 763	18 179 896
1908/09	136 694	387	131 569	1 064	21 218	12 621	1 653 633	14 828 934
1909/10	126 272	117	121 814	576	19 752	14 978	1 625 332	17 418 360
1910/11	173 921	99	130 852	1 603	22 188	15 036	1 754 248	18 560 333
1911/12	127 378	73	123 163	1 310	21 330	13 703	1 573 954	19 419 894
1912/13	131 962	84	134 750	2 079	23 973	9 868	1 286 551	20 549 941
1913/14	137 106	154	126 492	2 216	29 141	13 273	921 110	21 249 332
1914/15	154 114	—	136 851	14 826	42 075	7 460	456 719	23 947 233
1915/16	127 352	1	142 862	248	41 395	7 821	448 929	20 479 041

Anm. Siffrorna i kol. 2, 4, 6, 7 och 8 samt beträffande kol. 3 och 5 siffrorna för åren 1871—1906 avse kalenderår, varvid tillverkningsåret 1871/72 motsvarar kalenderåret 1872 o. s. v. Uppgifterna i kol. 1 och 8 äro hämtade ur kontrollstyrelsens (resp. Finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrås) berättelser, övriga uppgifter ur kommerskollegii industri- och handelsberättelser.

¹ Exportöverskott.

Kvantiteterna äro beräknade som råsocker, varvid raffinad multiplicerats med $10/9$ och sirap med $1/2$. T. o. m. år 1906 har beräkningen skett enligt den s. k. internationella regeln, som innebär, att konsumtionen antages vara lika med inhemska produktionen plus nettoimporten. Från 1907 har tillämpats en noggrannare metod, enligt vilken

konsumtionen beräknats motsvaras av mängden till fritt bruk utlämnat socker och sirap samt importen av samma varor.

Av införda egentliga *kolonialvaror* äro de viktigaste kaffe, te och kakao samt kryddor.

Införseln av kaffe och te framgår av tab. 113. Kaffeinförseln har sedan början av 1870-talet något mer än tredubblats, teinförseln däremot fem- å sex-dubblats. Ändock uppgår det importerade teet fortfarande icke i värde till mer än c:a en sextiondel av kaffet.

Tab. 113. Införsel av kaffe och te, åren 1871—1915.

Årligen	Kaffe (obränt)		Te		År	Kaffe (obränt)		Te	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.		Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75 . . .	9 468·7	14 947 500	44·4	124 300	1901 . . .	30 970·7	23 228 000	181·7	545 000
1876/80 . . .	10 865·0	15 706 300	53·4	164 100	02 . . .	26 016·2	18 211 300	201·4	654 500
1881/85 . . .	13 932·8	12 271 600	68·2	232 600	03 . . .	30 927·8	18 865 900	212·8	797 900
1886/90 . . .	14 447·8	21 551 100	99·5	323 900	04 . . .	27 429·3	21 669 100	227·4	852 900
1891/95 . . .	16 685·6	26 463 900	148·2	383 000	05 . . .	30 055·5	27 050 000	167·6	544 800
1896/00 . . .	24 183·0	24 700 000	190·8	481 200					
1901/05 . . .	29 079·9	21 804 900	198·2	679 000	1906 . . .	35 087·8	29 122 500	224·0	660 800
1906/10 . . .	33 772·6	28 032 500	224·4	531 700	07 . . .	32 258·4	24 930 000	227·3	477 200
					08 . . .	30 272·0	22 732 500	221·6	487 500
1891 . . .	16 056·3	26 171 800	128·2	320 400	09 . . .	41 757·8	33 310 100	235·4	541 300
92 . . .	15 844·8	25 034 800	136·2	340 500	10 . . .	29 487·3	30 067 500	213·9	491 900
93 . . .	16 371·2	27 012 500	149·4	373 600					
94 . . .	17 087·9	26 998 900	158·9	476 700	1911 . . .	32 522·6	39 921 400	228·8	2 000
95 . . .	18 067·6	27 101 400	168·3	404 000	12 . . .	30 575·9	38 219 900	228·6	617 200
1896 . . .	19 675·4	26 758 500	165·6	405 800	13 . . .	34 087·4	39 200 500	233·0	577 900
97 . . .	25 560·3	26 838 300	188·9	462 700	14 . . .	29 181·0	30 805 500	212·1	435 400
98 . . .	25 088·3	22 328 600	182·0	409 500	15 . . .	40 017·2	38 984 500	251·0	590 700
99 . . .	25 091·4	20 574 900	201·5	544 100					
1900 . . .	25 499·7	27 029 600	216·3	583 900					

Kaffe har tidigare mestadels importerats från Hamburg, till mindre del från Storbritannien och Nederländerna. I och med utvecklandet av direkta sjöfartslinjer till de tropiska länderna, har importen emellertid i stegrad omfattning kunnat ske omedelbart från produktionsorterna, främst Brasilien (se tab. 114). Te tages allt fortfarande till största delen från Storbritannien.

Konsumtionen per invånare av kaffe och te framgår av nedanstående sammanställning:

Konsumtion per invånare av kaffe och te, åren 1861—1915.

År	Helt i Kilo	
	Kaffe	Te
1861/70	17·3	0·08
1871/80	23·3	0·11
1881/90	30·4	0·18
1891/95	34·5	0·31
1896/00	48·1	0·38
1901/05	55·9	0·38
1906/10	62·6	0·42
1911/15	57·9	0·41

Tab. 114. Införsel av obränt kaffe från olika länder, åren 1891—1915. Ton.

År	Dan- mark	Tyska riket	Neder- län- derna	Belgien	Stor- bri- tannien	Frank- rike	Brasi- lien	Övriga Syd- och Mellan- amerika	Andra länder	Summa
1891	2 624	7 405	1 339	425	3 122	511	—	—	630	16 056
92	2 816	7 714	1 247	798	2 280	296	—	—	694	15 845
93	3 010	7 886	1 059	666	2 532	503	—	—	715	16 871
94	3 098	7 978	1 423	681	2 550	735	50	—	578	17 088
95	3 149	9 024	1 658	684	1 918	741	6	—	888	18 068
1896	4 066	10 231	1 777	660	1 700	484	—	—	767	19 675
97	5 594	14 069	2 177	955	1 278	814	5	—	668	25 560
98	4 865	15 033	1 949	1 154	726	704	—	—	657	25 088
99	4 842	15 265	1 949	768	1 403	535	3	—	326	25 091
1900	4 829	15 597	1 829	577	1 342	1 058	—	—	268	25 500
1901	6 226	19 414	2 419	613	1 314	706	—	—	279	30 971
02	4 610	16 048	2 654	706	821	818	—	—	359	26 016
03	4 066	21 122	2 805	495	1 191	931	—	—	828	30 928
04	3 598	18 564	2 601	304	909	1 207	—	—	251	27 429
05	3 479	15 905	2 616	118	1 974	786	4 477	300	401	30 056
1906	3 173	14 194	2 866	113	1 928	1 122	10 653	628	410	35 087
07	2 973	13 910	2 701	103	1 304	2 417	7 619	864	367	32 258
08	3 059	12 963	2 228	89	980	1 111	8 640	948	254	30 272
09	3 471	14 938	3 121	50	1 369	984	16 320	1 028	477	41 758
10	2 262	9 432	2 485	36	1 654	575	11 858	928	257	29 487
1911	2 553	8 341	3 083	55	1 594	507	14 586	1 598	256	32 528
12	3 017	8 109	2 831	93	1 555	443	11 800	2 438	290	30 576
13	3 623	7 942	2 719	16	1 318	897	15 021	2 242	309	34 087
14	2 809	4 869	2 671	19	1 213	859	13 607	2 803	331	29 181
15	3 219	115	773	—	1 028	122	29 318	2 702	2 740	40 017

¹ I handelsberättelsen: »Kaffe m. m.».

Tab. 115. Införsel av kakao, choklad och konfityrer, åren 1871—1915.

Årligen	Kakaoböner och -skal		Kakaopulver		Choklad		Konfityrer och lakrits	
	Kg	Kr.					Kg	Kr.
1871/75	31 645	37 200	Kg 8 722		Kr. 25 600		117 584	201 400
1876/80	47 252	71 100	Kg 11 397		Kr. 33 500		93 559	173 100
1881/85	74 576	120 100	Kg 40 675		Kr. 122 026		147 708	339 100
1886/90	155 427	246 700	Kg 58 628		Kr. 175 900		154 125	352 500
1891/95	353 181	451 300	Kg 50 305		Kr. 128 100		159 177	370 500
1896/00	482 279	681 500	Kg 45 959	Kr. 104 400	Kg 31 666	Kr. 77 300	205 646	492 700
1901/05	717 750	934 100	Kg 119 271	Kr. 277 500	Kg 32 829	Kr. 78 800	230 277	562 900
1906/10	1 081 318	1 262 300	Kg 192 785	Kr. 360 400	Kg 44 400	Kr. 86 300	521 214	765 300
1911	1 548 077	1 579 000	Kg 211 745	Kr. 402 300	Kg 46 639	Kr. 84 000	726 680	911 900
1912	1 449 109	1 666 500	Kg 207 948	Kr. 291 100	Kg 75 073	Kr. 128 400	672 880	788 300
1913	1 470 630	1 691 200	Kg 198 035	Kr. 277 200	Kg 86 003	Kr. 147 100	664 826	815 500
1914	1 766 888	1 848 500	Kg 174 285	Kr. 263 700	Kg 59 455	Kr. 104 000	523 398	689 000
1915	4 493 378	6 835 600	Kg 74 907	Kr. 161 800	Kg 86 230	Kr. 181 100	415 674	755 600

Kakao är en vara, av vilken importen, såsom tab. 115 utvisar, under senaste halvseket befunnit sig i jämn, kraftig stegring. Detta gäller såväl råkakao (bönor och skal) som fabrikat därav (kakaopulver och choklad). På grundval av kakaoimporten har uppvuxit en rätt omfattande industri för tillverkning av chokladvaror, delvis förenad med fabrikation av karameller och konfityrer av skilda slag (se tab. 116). En jämförelse mellan de anförda bägge tabellerna anger, dels att konsumtionen av hithörande fabrikat måste hava stigit oerhört

Tab. 116. Tillverkning av choklad, karameller, konfekt o. d., åren 1876—1915.

Årligen	Antal fabriker ¹		Antal arbetare	Tillverkning			
	Chokladfabriker	Karamell-, konfekt- o. d. fabriker		Choklad		Karameller, konfekt, marmelad m. m.	
				Kg	Kr.	Kg	Kr.
1876/80	4	3	110	.	231 000	.	137 000
1881/85	3	4	112	.	236 900	.	265 800
1886/90	2	9	138	.	296 300	.	541 100
1891/95	5	18	390	533 623	881 800	1 329 326	1 261 700
1896/00	9	32	924	877 458	1 502 900	3 275 172	2 962 900
1901/05	12	47	1 217	1 253 462	2 296 500	4 481 426	4 215 200
1906/10	14	56	1 757	1 898 945	3 803 700	6 216 940	6 634 400
1911	19	64	2 238	2 490 338	4 969 000	7 453 513	8 385 600
1912	19	62	2 358	2 759 193	5 579 200	7 668 739	9 132 600
1913	55		2 578	2 769 860	5 514 900	8 272 527	9 811 800
1914	61		2 731	3 386 254	6 888 600	8 273 600	9 590 800
1915	61		3 080	4 681 996	10 545 900	8 806 194	11 075 600

¹ De i de två kolumnerna angivna fabrikerna kunna för åren 1896—1912 ej sammanläggas, utan att dubbelräkning uppkommer.

Tab. 117. Införsel av kryddor, åren 1871—1915.

Årligen	Peppar	Kanel	Andra tropiska kryddor	Icke tropiska kryddor	Summa	Sammanlagt värde
	Kg	Kg	Kg	Kg	Kg	Kr.
1871/75	218 082	69 284	49 601	159 207	496 174	661 300
1876/80	252 356	86 099	55 215	170 264	563 934	655 900
1881/85	269 918	111 729	61 027	195 727	638 401	735 900
1886/90	312 496	128 970	79 949	232 410	753 825	1 119 200
1891/95	343 888	151 106	95 781	250 869	841 644	1 004 200
1896/00	399 203	168 352	122 234	284 996	974 785	1 179 200
1901/05	427 774	169 442	140 408	322 151	1 059 775	1 405 100
1906/10	447 131	182 576	154 746	374 417	1 158 870	1 159 600
1911	454 802	183 370	166 821	431 078	1 236 071	1 271 300
1912	409 913	206 067	196 438	400 148	1 212 566	1 758 300
1913	457 650	191 376	195 328	433 949	1 278 303	1 700 900
1914	461 477	180 583	185 553	392 402	1 220 015	1 564 700
1915	517 757	184 119	183 199	403 481	1 288 556	1 989 200

under de senaste fyrtio åren, dels att den långt övervägande delen därav numera framställles inom landet, där ju ock den jämte kakaon viktigaste råvaran, sockret, frambringas.

De i Sverige förbrukade kryddorna, tropiska och andra, äro med obetydliga undantag importerade. Införseln därav har vuxit successivt i bredd med folkökningen och det stigande välståndet. Se tab. 117.

Av vikt mindre i avseende på den utländska handelsomsättningen (utom vad beträffar vin) än i avseende på inhemska tillverkningen och konsumtionen äro de *alkoholhaltiga dryckesvarorna*. De kunna indelas i grupperna spritdrycker (brännvin, likör, punsch m. m.), vin och maldrycker.

Brännvinstillverkningens utveckling kan statistiskt följas fr. o. m. år 1856, då densamma genom husbehovsbränningens avskaffande övergick till att bliva en uteslutande fabriksnäring, ställd under Statens kontroll. Antalet brännerier, som ännu under det nya systemets första år uppgick till över 4 000, har sedan successivt nedgått. År 1915 tillverkades brännvin vid endast

Tab. 118. Tillverkning av brännvin samt materialförbrukning vid brännerierna, åren 1856/57—1915/16.

Tillverkningsår	Antal brännerier	Antal arbetare i medeltal under kampanjen	Använda råämnen						Tillverkat brännvin
			Spannmål (utom majs och ris)	Majs	Potatis	Betor	Me-läss	Rå-ämnenas värde	
			Ton	Ton	Hl	Hl	Ton	Kr.	Liter à 50 *
1/1 1856—31/12 60	4 068	.	.	.	.	.	.	.	32 750 000
1/1 1861—31/12 65	579	.	31 716	—	2 306 519	—	—	.	40 015 690
1/1 1866—1/10 70	469	.	22 391	—	1 972 840	—	—	.	33 118 830
1/10 1870—1/10 75	431	.	29 631	155	2 634 410	—	913	.	45 770 837
1/10 1875—1/10 80	380	3 830	30 202	4 444	2 314 424	—	335	.	44 552 948
1/10 1880—1/10 85	253	2 172	21 440	7 811	1 839 717	—	533	7 256 820	38 143 974
1/10 1885—1/10 90	172	1 310	17 154	7 176	1 505 404	—	528	5 096 923	33 642 976
1/10 1890—1/10 95	138	920	19 568	9 627	1 239 241	972	1 615	6 149 516	33 018 189
1/10 1895—1/10 00	129	944	20 159	15 937	1 206 110	78 563	4 319	6 943 185	39 594 714
1/10 1900—1/10 05	133	1 068	21 849	7 152	1 600 143	208 194	3 206	7 656 466	41 929 717
1/10 1905—1/10 10	129	1 033	20 981	4 209	1 580 941	147 398	4 904	7 640 971	40 035 384
1/10 1910—1/10 11	142	1 078	18 080	—	1 840 528	114 359	2 705	6 817 373	40 716 001
1/10 1911—1/10 12	139	1 041	16 433	559	1 506 137	133 800	3 053	7 350 522	40 215 194
1/10 1912—1/10 13	143	1 025	23 145	372	1 772 000	160 721	2 748	8 234 472	45 330 127
1/10 1913—1/10 14	142	1 013	17 744	—	2 051 317	166 033	3 223	7 102 603	48 654 782
1/10 1914—1/10 15	135	1 024	11 136	238	776 704	65 733	1 834	3 066 686	23 229 602
1/10 1915—1/10 16	135	907	15 786	—	1 394 913	124 925	3 089	6 150 296	38 658 337

Anm. Uppgifterna äro hämtade ur Finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrås, sedermera kontrollstyrelsens berättelser. — Siffrorna för antalet brännerier, antalet arbetare samt tillverkat brännvin avse samtliga tillverkningsställen, inbegripet sålunda även jästfabriker och sulfitspritfabriker. Råämneshöfverbrukningen omfattar även förbrukningen vid jästfabrikerna; jästtillverkningen redovisas i tab. 119. I siffrorna för råämnernas värde ingå även smärre poster av andra råämnen än de i tabellen upptagna, såsom grästärkelse och manioka.

135 fabriker. I bredd med denna koncentration i tillverkningen har gått brännerihanteringsens frigörande från jordbruket och dess utveckling som en fristående industri.

En översikt av fabrikationens utveckling lämnar tab. 118, som upplyser om antalet fabriker, antalet arbetare, råvaruförbrukningen och tillverkningen. Källan är kontroll- och justeringsbyråns, sedermera kontrollstyrelsens berättelser. Som synes, har tillverkningen hållit sig någorlunda konstant under hela den period tabellen omfattar, vilket betyder en avsevärd nedgång i konsumtionen per invånare. Huvudsakliga råämnet är potatis.

Förutom vid rena brännvinsbrännerier förekommer tillverkning av brännvin mera som biprodukt vid ett antal pressjästfabriker. Som en självständig fabrikationsgren kan jästtillverkningen dateras från 1870-talet. Sedan år 1871 hava hithörande fabriker varit underkastade en särskild lagstiftning, i det de tillerkänts rättighet att idka brännvinstillverkning hela året i motsats till övriga brännerier, som endast fått bränna under månaderna oktober—april. Huvuddelen av den inom brännerinäringen förbrukade kvantiteten spannmål har inmäskats vid jästfabriker. Tillverkningen vid ifrågavarande fabriker av såväl brännvin som s. k. ren jäst framgår av tab. 119. I allmänhet går den rena, flytande jästen icke i handel, utan försättes den med potatismjöl till $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{2}$ av sin vikt, varvid erhålles för brödbakning användbar pressjäst. Tillverkningen av sådan vara ävensom pressjästfabrikernas antal och arbetarpersonal angives i tab. 120 enligt uppgifter i kommerskollegii industriberättelser. — Vissa brännerier använda som råämne melass från sockerfabrikerna. Kvantiteten melassbrännvin, vilket är sämre än annat brännvin, redovisas särskilt i tab. 119. — Av nytt datum är användning av avfallsluten från sulfitt-cellulosafabriker för framställning av sprit. Denna tillverkning, som tog sin början år 1909 och fr. o. m. tillverkningsåret 1910/11 bedrivits vid tre större sulfittfabriker, har sedan dess kraftigt tillväxt (se tab. 119) och lovar en vacker utveckling. Som följd av

Tab. 119. Tillverkning vid olika slag av fabriker av brännvin samt tillverkning av ren jäst, åren 1880/81—1915/16.

Tillverkningsår	Tillverkat brännvin. Liter à 50 %					Tillverkad ren jäst Kg
	Vid jästfabriker-na	Vid sulfitt-brännerierna	Vid melassbrännerierna	Vid övriga brännerier	Summa	
1880/81—1884/85	3 732 067	—	34 411 907	38 143 974		
1885/86—1889/90	4 416 043	—	29 226 933	33 642 976		1 302 822
1890/91—1894/95	5 594 716	—	829 158	26 594 315	33 018 189	1 758 048
1895/96—1899/00	6 630 796	—	1 244 638	31 719 230	39 594 714	2 543 724
1900/01—1904/05	6 409 089	—	1 292 762	34 227 866	41 929 717	2 715 074
1905/06—1909/10	5 893 376	96 387	1 962 315	32 083 306	40 035 384	2 870 094
1910/11—1914/15	3 976 111	3 715 525	1 377 148	30 160 357	39 229 141	3 276 333
1909/10	5 135 612	481 933	1 815 723	27 386 623	34 819 891	2 997 138
1910/11	4 271 758	1 387 470	1 220 243	33 836 530	40 716 001	3 084 247
1911/12	4 063 377	4 346 622	1 695 883	30 109 312	40 215 194	3 060 254
1912/13	3 843 895	4 813 992	1 356 675	35 815 565	45 830 127	3 833 152
1913/14	4 079 328	3 772 140	1 664 016	37 139 298	46 654 782	3 450 020
1914/15	3 622 197	4 757 399	948 923	13 901 083	23 229 602	3 452 493
1915/16	3 802 432	5 000 622	1 613 318	26 241 965	36 658 337	3 802 431

Anm. Uppgifterna härröra från Finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrås, sedermera kontrollstyrelsens berättelser.

gällande föreskrifter har hittills allt sulfitbrännvin denaturerats eller exporterats. — Sammanlagt har denaturering av brännvin förekommit i följande omfattning (siffrorna avse såväl denaturerat som eljest till skattefri användning uppmätt brännvin):

1888/90	484 849 liter à 50 %	1911	6 181 182 liter à 50 %
1891/95	1 308 640 ,	1912	6 900 578 ,
1896/00	2 255 387 ,	1913	5 728 048 ,
1901/05	3 146 484 ,	1914	5 551 388 ,
1906/10	4 797 192 ,	1915	6 208 058 ,
1911/15	6 118 851 ,	1916	7 460 357 ,

Tab. 120. Tillverkning av pressjäst, åren 1871—1915.

Årligen	Antal fabriker	Tillverkad pressjäst		Årligen	Antal fabriker	Tillverkad pressjäst	
		Kg	Kr.			Kg	Kr.
1871/75	1	29 925	26 200	1906/10	12	4 812 473	3 058 900
1876/80	1	.	309 000				
1881/85	4	.	435 700	1911	10	4 276 228	2 858 200
1886/90	4	1 155 960	616 800	1912	10	4 173 378	2 780 600
1891/95	10	1 995 207	1 439 700	1913	9	5 723 011	3 603 000
1896/00	11	3 446 723	2 018 800	1914	9	5 926 451	3 786 700
1901/05	13	4 550 538	2 357 300	1915	8	5 645 473	4 528 500

Tab. 121. Destillering av brännvin, åren 1892—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning	
			Liter à 50 %	Värde kr.
1892/95	12	140	24 359 000	.
1896/00	22	198	37 098 885	27 337 400
1901/05	20	202	40 366 018	33 173 600
1906/10	18	217	39 493 676	37 122 600
1911	12	154	29 728 668	29 177 700
1912	9	133	25 787 170	25 139 500
1913	8	158	37 129 900	35 763 500
1914	7	154	29 624 860	29 429 200
1915	7	146	43 637 178	44 766 900

Anm. Siffrorna äro för vissa år ofullständiga.

För uppgifter om konsumtionen och beskattningen av brännvin hänvisas till tabb. 128 och 129 här nedan.

Rening av brännvin genom destillation eller annorledes är enligt gällande föreskrifter en fri näring, så snart den icke utövas i samband med brännvinsbränning, i vilket fall vissa kontrollåtgärder blivit föreskrivna. Uppgifter angående reningsverken förekomma fr. o. m. år 1892 i kommerskollegii industrierättelser. Tab. 121 meddelar därav ett sammandrag. Kvantiteten renat brännvin torde icke vara alldeles fullständigt redovisad, i det att en del brännvin, som renats allenast på kall väg, ej ingår.

Siffror rörande in- och utförseln av brännvin och sprit återfinnas i tabb. 123 och 124. Anmärkningsvärda äro de stora talen för åren 1886—90 och närmast liggande år. Dessa härröra från det på sin tid betydande sprit-förädlingsverkets i Karlshamn verksamhet, som väsentligen var grundad på import av råsprit samt export av renat brännvin.

Tillverkningen av punsch är i Sverige ganska omfattande men bedrives, med vissa undantag, icke fabriksmässigt utan såsom bihang till spirituosa-handelsrörelse. Fr. o. m. år 1892 är tillverkningen redovisad i kommerskollegii fabriksberättelser. Ett sammandrag av där förefintliga uppgifter lämnar tab. 122. En icke alldeles obetydlig export har sedan längre tid ägt rum (se tab. 124). Införseln av den för fabrikationen erforderliga arraken angives i tab. 123. Så gott som hela kvantiteten införes från Nederländerna.

Tab. 122. Punschtillverkning, åren 1892—1915.

Årligen	Antal punsch-bryggerier	Tillverkning		Årligen	Antal punsch-bryggerier	Tillverkning	
		Liter	Kr.			Liter	Kr.
1892/95 . . .	99	2 273 548	2 277 400	1911	93	2 939 052	4 475 100
1896/00 . . .	94	2 734 006	3 282 800	1912	97	3 183 249	4 890 800
1901/05 . . .	102	3 077 768	4 011 000	1913	¹ 67	3 141 513	4 865 100
1906/10 . . .	97	2 700 563	4 045 400	1914	69	3 404 949	5 315 000
				1915	64	3 348 932	5 536 700

¹ Fr. o. m. 1913 äro en del mindre bryggerier uteslutna.

Tab. 123. Införsel av brännvin och sprit, åren 1871—1915.

Årligen	Brännvin och sprit på fat					På andra kärl	Summa	Sammanlagt värde
	Av säd, potatis o. a. jordfrukter	Av ris (arrak)	Av socker (rom)	Av vindruvor (konjak)	Ej spec. slag			
	Liter	Liter	Liter	Liter	Liter	Liter	Liter	Kr.
1871/75 . . .	1 812 474	1 397 772	340 300	1 068 246	19 872	.	4 638 664	2 756 700
1876/80 . . .	197 058	1 029 224	233 809	1 574 522	2 234	135 529	3 172 376	2 759 000
1881/85 . . .	2 064 627	870 066	124 469	1 327 411	3 833	125 223	4 515 629	4 699 300
1886/90 . . .	28 074 000	823 201	55 766	898 816	171	90 052	29 942 006	4 361 800
1891/95 . . .	3 301 825	766 196	43 826	939 614	1 125	110 319	5 162 905	3 014 000
1896/00 . . .	417 038	861 779	30 032	1 130 327	1 431	135 027	2 575 634	3 142 600
1901/05 . . .	482 177	906 819	19 300	1 176 903	2 480	119 610	2 707 289	3 297 500
1906/10 . . .	444 005	757 046	14 070	1 232 928	4 686	112 320	2 565 055	2 933 800
1911	400 508	796 925	9 826	1 411 440	12 303	105 950	2 736 952	3 209 800
1912	482 856	854 240	9 142	1 431 942	10 493	123 081	2 911 754	3 932 200
1913	526 250	883 608	7 952	1 470 175	9 741	131 554	3 029 280	4 083 600
1914	561 430	881 169	8 845	1 457 536	7 630	140 977	3 057 587	4 797 200
1915	960 690	935 098	12 945	1 636 039	4 873	199 354	3 749 000	6 182 600

Tab. 124. In- och utförsel av spritdrycker och vin, åren 1871—1915.

Årligen	Utförsel av brännvin och sprit		Införsel av likör samt vin av mer än 25 % alkoholhalt		Utförsel av punsch		Införsel av vin		
							på fat	på andra kärl	Sammanl. värde
	Liter	Kr.	Liter	Kr.	Liter	Kr.	Kg ¹	Liter	Kr.
1871/75	7 208	2 500	45 261	172 900	33 500	44 800	2 842 031	551 038	4 266 200
1876/80	1 300 014	720 300	27 951	106 800	57 144	76 400	2 566 934	626 916	2 412 000
1881/85	3 521 012	1 864 100	27 592	110 400	62 980	94 500	2 491 389	569 963	3 624 100
1886/90	27 805 042	2 677 800	43 932	175 700	60 836	91 300	1 993 665	554 781	3 149 200
1891/95	3 421 358	527 200	53 470	213 900	45 120	67 700	2 421 984	545 840	3 669 600
1896/00	184 168	31 600	65 619	262 500	63 701	95 600	2 873 959	527 845	4 209 800
1901/05	175 970	35 400	64 813	259 300	115 745	173 600	2 749 961	549 333	4 167 500
1906/10	162 173	133 800	68 086	244 200	137 276	174 200	2 345 841	581 977	4 099 400
1911	154 243	196 200	73 067	252 100	65 708	78 900	2 290 963	600 893	4 451 100
1912	130 476	145 500	78 217	303 300	59 707	89 600	2 372 439	629 716	5 141 700
1913	390 068	388 600	79 425	306 600	74 620	111 900	2 525 334	641 655	5 323 900
1914	540 406	192 200	75 442	316 000	55 585	94 400	2 314 970	526 783	5 015 600
1915	3 687 271	1 075 400	90 335	385 400	51 440	82 700	2 750 943	541 433	5 350 200

¹ Vid förvandling av handelsstatistikens siffror för vissa år från rymd till vikt har 1 liter ansetts väga 0.976 kg.

I tabb. 123 och 124 lämnas uppgifter även angående införseln av likörer och vin. Gränsen mellan vin å ena sidan och likörer o. d. å den andra är i tulltaxan och handelsstatistiken dragen vid en alkoholhalt av 25 %. Successiv nedgång visar införseln av rom, införseln av konjak och likörer åter företer en viss stegring, varemot införseln av vin har varit i det hela oförändrad.

Vininförseln har, som tab. 125 visar, i huvudsak skett från Frankrike, Spanien, Portugal och Tyskland. Danmarks betydelse som transitoland har minskats. I någon mån inverkar dock här den fr. o. m. år 1905 förändrade redovisningsmetoden (jfr sid. 49).

Fabriksmässigt har tillverkningen av maldrycker drivits i Sverige ungefär sedan mitten av 1800-talet, då den bayerska underjäsningssmetoden mera allmänt begynte tillämpas. Statistiska uppgifter föreligga i kommerskollegii fabriksberättelser för portertillverkningen från år 1861 och för öltillverkningen från 1872. Av hithörande siffror meddelar tab. 126 ett sammandrag. I redovisningen ingår icke det stora flertalet smärre, hantverksmässiga bryggerier. Dessa senare angivas för åren 1896—1910 sålunda:

Årligen	A n t a l		Bevillnings- taxerad inkomst Kr.
	Hant- verkare	Hantverks- arbetare	
1896/00	237	359	230 400
1901/05	375	433	263 100
1906/10	248	347	94 300

Tab. 125. Införsel av vin från olika länder, åren 1891—1915.

År	Vin på fat. Kg								Vin på andra kärl. Liter				
	Dan- mark	Tyska riket	Frank- rike	Spanien	Por- tugal	Italien	Övriga länder	Summa	Dan- mark	Tyska riket	Frank- rike	Övriga länder	Summa
1891	784 138	353 044	768 097	571 966	352 932	25 672	352 892	3 208 741	131 887	164 078	681 270	124 442	1 101 677
92	1 237 419	449 259	768 968	1 289 362	588 590	111 182	354 122	4 796 902	128 647	144 951	533 728	153 096	960 422
93	171 832	132 926	130 499	69 919	79 195	655	100 216	685 242	22 361	53 737	42 234	23 718	142 050
94	366 885	199 455	330 231	229 096	170 511	2 188	150 838	1 449 204	28 293	55 676	93 005	35 987	212 961
95	419 985	238 607	462 708	414 625	265 733	2 225	163 949	1 967 832	27 196	73 991	168 271	42 632	312 090
1896	453 755	286 094	685 710	534 628	333 444	36 100	198 647	2 528 378	37 007	82 095	249 083	49 046	417 231
97	488 074	299 470	602 283	633 093	373 424	35 998	212 300	2 644 642	42 152	99 414	286 444	60 240	488 250
98	566 560	324 142	618 932	691 144	393 787	52 249	241 540	2 888 354	34 562	112 292	333 499	79 551	559 904
99	546 200	419 455	617 782	803 654	445 499	68 507	278 228	3 179 325	35 970	117 077	358 574	82 496	594 117
1900	561 594	388 803	566 872	798 909	429 815	85 951	297 150	3 129 094	48 536	114 832	337 307	79 048	579 723
1901	549 827	390 334	512 216	721 016	441 007	92 388	280 692	2 987 480	48 516	117 686	283 029	132 138	581 869
02	471 576	344 791	561 044	662 528	434 878	93 266	295 794	2 863 877	49 746	108 760	274 035	97 107	529 648
03	468 972	467 203	500 921	835 614	506 205	105 207	315 777	3 199 899	50 339	108 706	280 432	138 967	578 444
04	387 563	399 973	414 539	548 667	375 964	16 551	250 582	2 893 839	53 063	106 505	247 864	97 350	504 782
05	189 102	354 872	483 324	626 874	—	75 070	675 467	2 304 709	38 217	129 366	337 082	47 758	552 423
1906	78 321	355 580	469 349	693 916	598 589	109 788	157 840	2 463 383	10 079	165 808	437 554	25 885	639 326
07	64 596	331 353	449 837	653 260	625 558	100 841	148 093	2 373 538	7 074	161 431	448 810	27 132	644 447
08	58 681	280 707	390 676	599 238	589 311	101 803	155 307	2 175 723	8 303	134 838	362 442	24 553	530 136
09	63 088	288 099	484 986	590 630	604 808	103 654	141 987	2 277 252	8 570	140 532	354 115	22 657	525 874
10	58 195	330 655	570 564	562 158	654 399	101 596	161 740	2 439 307	10 008	151 237	384 524	24 332	570 101
1911	54 415	284 442	498 105	527 305	687 910	106 809	131 977	2 290 963	11 933	168 153	400 911	19 896	600 893
12	50 568	314 814	483 043	529 641	733 728	110 729	149 917	2 372 440	11 739	173 914	418 959	25 104	629 716
13	52 620	319 701	571 758	553 323	772 090	110 359	145 083	2 524 934	11 838	192 961	411 168	25 688	641 655
14	49 170	271 268	527 358	515 677	712 629	116 071	122 797	2 314 970	7 408	138 331	360 924	20 120	526 783
15	74 826	277 024	524 766	677 997	893 265	155 164	147 901	2 750 943	13 227	217 194	294 407	16 605	541 493

Tab. 126. Tillverkning av maltdrycker, åren 1872—1915, enligt kommerskollegii statistik.

Årligen	Antal bryggerier	Antal arbetare	T i l l v e r k n i n g							Sammanlagt värde
			Porter	Lageröl	Pilsneröl	Extraöl-sorter, underjästa, samt överjäst öl	Lagerdricka o. d.	Svagdricka	Summa	
			Hl	Hl	Hl	Hl	Hl	Hl	Hl	
1872/75	65	735	28 853			151 375			180 228	3 440 800
1876/80	112	1 565	42 683			436 850			479 533	6 934 500
1881/85	131	2 298	38 623			726 427			765 050	9 070 100
1886/90	158	3 556	31 941			1 176 329			1 208 270	13 111 100
1891/95	234	4 368	36 652			1 529 332			1 565 984	16 389 000
1896/00	463	5 850	40 949	1 264 378		1 242 211			2 547 538	28 197 000
1901/05	717	6 640	49 541	923 162	359 127	31 870	208 017	1 458 065	3 029 781	36 516 200
1906/10	732	6 335	55 845	718 903	407 385	44 087	188 736	1 582 879	2 997 885	41 362 300
1911	689	5 912	47 285	595 173	346 038	20 520	160 249	1 576 353	2 745 618	42 287 100
1912	649	5 662	43 529	574 843	343 387	18 545	148 297	1 505 274	2 633 889	41 054 500
1913	346	5 716	47 802	614 890	349 372	21 605	152 512	1 519 866	2 706 047	42 624 800
1914	355	5 828	46 447	618 059	358 582	18 303	149 315	1 584 521	2 775 227	44 102 100
1915	351	5 823	54 437	709 009	355 874	19 103	147 392	1 292 022	2 576 546	48 288 200

Anm. Uppgifterna avse för åren 1872—1904 kalenderår, för åren 1905—1915 tillverkningsår, varvid 1905 betecknar tillverkningsåret $\frac{1}{10}$ 1904— $\frac{1}{10}$ 1905 o. s. v. Att antalet bryggerier icke överensstämmer med det i kontrollstyrelsens statistik redovisade, beror i huvudsak på, att kommerskollegium, i motsats till kontrollstyrelsen, i sin fabriksstatistik icke tagit hänsyn till ett antal smärre företag, vilka i stället medtagits vid redovisningen av hantverkerierna. Fr. o. m. år 1913 har en ännu större utgallring av småföretag än tidigare verkställt. Tillverkningsciffrorna omfatta dock fr. o. m. året 1904/05 hela tillverkningen, vilken finnes redovisad i industriberättelsernas text. I värdet å tillverkningarna ingår fr. o. m. tillverkningsåret 1903/04 även maltskatten.

Av dessa siffror att döma har den hantverksmässiga bryggerirörelsen från mitten av 1900-talets första årtionde befunnit sig i tillbakagång, vilket otvivelaktigt sammanhänger med det år 1903 genomförda systemet för beskattning av maltdryckstillverkningen. Enligt detta äro bryggerierna indelade i två klasser, skattepliktiga och skattefria, av vilka de senare endast få tillverka svagdricka, varmed förstås en maltdryck, som ej innehåller mer än $2\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol och är inbryggd med en stamvört, vilkens extrakthalt icke överstiger 6 %. I samband med maltskattens införande ställdes bryggerinäringen under dåvarande kontroll- och justeringsbyråns, sedermera kontrollstyrelsens tillsyn och redovisas fr. o. m. tillverkningsåret 1903/04 statistiskt i detta verks berättelser. Ett sammandrag av vissa däri införda huvuddata meddelas i tab. 127.

I stället för de färdiga dryckernas kvantitet redovisas av kontrollstyrelsen kvantiteten framställd vört, vilken för de skattepliktiga sorterna förhåller sig till den färdiga dryckens kvantitet ungefär som 4 till 3. Skillnaden representerar förluster vid vörtens kylning och jäsning samt ölets lagring och buteljering. För svagdricka antager kontrollstyrelsen, att vörtens kvantitet är lika med den färdiga dryckens, vilket dock icke är fullt riktigt beträffande s. k. lagrat svagdricka, enär även här en icke obetydlig procent bortgår.

Tab. 127. Tillverkning av maltdrycker, åren 1903/04—1915/16, enligt Finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrås, sedermera kontrollstyrelsens statistik.

Tillverkningsår 1 okt.—1 okt.	Skattepliktiga bryggerier					Skattefria bryggerier			
	Antal bryg- gerier	An- vänt malt	Använd humle	Uppmätt vört- mängd för skatte- pliktiga malt- drycker	Till- verkat svag- dricka	Antal bryg- gerier	Använt malt	Använd humle	Till- verkat svag- dricka
		Ton	Kg	Hl	Hl		Ton	Kg	Hl
1903/04—1905/06	226	34 992	518 078	1 957 959	206 525	900	12 055	62 662	1 516 568
1905/06—1909/10	231	31 891	477 654	1 807 679	251 175	754	10 166	59 404	1 369 502
1910/11	210	26 875	407 576	1 519 735	286 066	664	9 688	59 618	1 349 685
1911/12	200	25 993	383 293	1 456 779	282 656	650	9 033	53 789	1 282 182
1912/13	190	26 917	398 880	1 541 152	295 911	627	9 094	54 140	1 292 848
1913/14	187	27 501	400 761	1 560 064	329 318	606	9 299	56 001	1 327 812
1914/15	178	29 143	426 723	1 679 309	287 702	582	7 108	47 869	1 072 057
1915/16	175	29 417	429 903	1 776 156	291 857	552	6 632	48 249	1 008 022

Mesta delen av det avverkade maltet framställes vid bryggerierna själva, en mindre del vid självständiga mälterier. Produktionen vid de senare redovisas i fabriksstatistiken till kvantiteten från år 1889, produktionen vid bryggerierna däremot först från år 1896. Tillverkningsciffrorna för hela maltproduktionen äro fr. o. m. sistnämnda år följande:¹

	Kg	Därav framställt vid självständiga mälterier Kg
1896/00	43 772 577	.
1891/05	47 921 912	.
1906/10	39 893 116	.
1911/15	33 647 746	.
1911	33 791 668	.
1912	36 054 413	.
1913	32 921 725	6 816 628
1914	36 227 091	6 402 336
1915	29 243 935	6 093 835

Införseln av malt har länge varit obetydlig (se tab. 95), likaså införseln av malkorn utom under enstaka ogynnsamma skördeår. Av hela Sveriges kornproduktion beräknas c:a 15 % förbrukas vid bryggerierna. Humlebehovet fylles däremot i sin helhet från utlandet, huvudsakligen från Bayern (c:a ²/₃)

¹ Produktionen vid bryggerier avser tillverkningsår (1895/96—1899/00 o. s. v.), produktionen vid självständiga mälterier kalenderår.

och Böhmen (c:a $\frac{1}{3}$). Humleimporten har sedan år 1871 uppgått till följande belopp:

	Kg	Kr.		Kg	Kr.
1871/75	230 408	819 300	1906/10	526 305	1 565 100
1876/80	278 042	827 200	1911/15	524 427	1 968 100
1881/85	333 607	458 000	1911	382 001	2 859 100
1886/90	412 402	713 800	1912	547 188	2 076 900
1891/95	475 292	1 547 600	1913	461 906	1 771 700
1896/00	615 800	2 034 400	1914	647 619	1 813 000
1901/05	670 875	2 388 200	1915	583 420	1 319 600

Vid de större och bättre bryggerierna var utbytet per 100 kg malt tillverkningsåret 1915/16 följande:

	hl vört
för porter	3·7
» lageröl	5·9
» pilsneröl	6·6
» lager- och pilsnerdricka	8·0—9·0

Tillverkningsskatten å maldrycker beräknas efter kvantiteten avverkad malt, varvid skatten är graderad efter avverkningens storlek, så att en proportionsvis större skatt faller på de större än på de mindre bryggerierna. Skatteklasserna och skattesatserna hava sedan år 1903 i flera repriser undergått förändring. I medeltal för avverkningen i sin helhet har skatten uppgått till följande belopp:

tillverkningsåret 1903/04	8·4 öre	tillverkningsåret 1910/11	19·9 öre
» 1904/05	8·6 »	» 1911/12	19·9 »
» 1905/06	8·6 »	» 1912/13	20·1 »
» 1906/07	8·6 »	» 1913/14	20·2 »
» 1907/08	9·0 »	» 1914/15	20·4 »
» 1908/09	8·8 »	» 1915/16	20·3 »
» 1909/10	19·8 »		

För de absoluta skattebeloppen se tab. 129.

Högsta skattesatsen, 23 öre pr kg malt, motsvarar ej fullt 2 öre pr $\frac{1}{3}$ liter öl.

Konsumtionen av alkoholhaltiga drycker över huvud såväl i absoluta tal som i förhållande till invånareantalet belyses av tab. 128.

För den totala beskattningen av alkoholhaltiga drycker, inbegripande såväl tillverkningsskatter och stämpelavgifter som tullar och influtna försäljningsmedel, redogöres i tab. 129.

Tillverkningen av *tobaksvaror* samt in- och utförseln av tobak och tobaksfabrikat framgår av tab. 130.

En svensk tobakshantering existerade redan på 1600-talet, och är denna industrigren således att räkna till de äldre i vårt land. Under 1700-talet nådde den en relativ grad av blomstring. I den tidens industripolitik intog omsorgen om tobakshanteringen ett framstående rum; särskilt vinnlade man sig om att även frambringa inhemsk råvara för fabrikationen. Under 1800-talet har tobaksindustrin kännetecknats av en jämnt

Tab. 128. Förbrukningen av alkoholhaltiga drycker i Sverige, åren 1856—1915.

Årligen	Liter per invånare				Årligen	Liter per invånare			
	Bränn- vin ¹	Öl ²	Vin och likör	Ren alkohol ³		Bränn- vin	Öl	Vin och likör	Ren alkohol
1856/60 . . .	9.5	9.3	0.4	5.2	1886/90 . . .	7.1	22.0	0.5	4.5
1861/65 . . .	10.7	10.0	0.4	5.8	1891/95 . . .	6.9	24.9	0.6	4.5
1866/70 . . .	8.9	11.8	0.4	5.0	1896/00 . . .	8.1	30.4	0.7	5.3
1871/75 . . .	11.8	13.5	0.8	6.5	1901/05 . . .	7.6	30.2	0.6	5.1
1876/80 . . .	10.1	15.4	0.7	5.7	1906/10 . . .	6.6	25.1	0.5	4.4
1881/85 . . .	8.0	17.9	0.7	4.8	1911/15 . . .	6.7	20.7	0.6	4.2

¹ Liter å 50 % alkohol.² Inkl. porter samt pilsner- och lagerdricka, men ej svagdricka.³ Antagen alkoholhalt: för öl 4 %, för vin 10 %.

fortskridande utveckling, samtidigt med att dock införseln av tobaksfabrikat ökats i minst samma proportion. En omläggning i fabrikationen kan konstateras i så måtto, att medan tidigare de enklare fabrikaten — snus samt rök- och tuggtobak — voro övervägande, så har under senare tid cigarr- och i synnerhet cigarrettillverkningen kommit att intaga ett allt viktigare rum.

Den långt övervägande delen av råvaran hämtas från utlandet. Detta har under årens lopp i allt högre grad blivit fallet, i samma mån som den inhemska tobaksodlingen minskats i betydelse eller i varje fall icke förmått hålla jämna steg med industriens utveckling. För vissa fabrikat, nämligen cigarretter och tuggtobak, användes så gott som uteslutande utländsk råvara.

Siffror angående tobaksskörden i riket meddelas i jordbruksstatistiken samt fr. o. m. år 1915 i kontrollstyrelsens berättelser. Ett sammandrag lämnas här nedan för tiden 1886—1916:

Skörd av tobak åren 1886—1916.

Årligen	Ton	Årligen	Ton
1886/90	1 040.5	1906/10	989.4
1891/95	1 083.7	1913	747.0
1896/00	774.5	1915	878.3
1901/05	1 045.0	1916	737.6

Den med tobak odlade arealen uppgavs för år 1916 till 389.52 hektar, odlarnas antal till 2 037. Ungefär $\frac{3}{4}$ av odlingen föll inom Kristianstads län.

Av 1909 års tobaksskattekommitté angives för år 1908 proportionen av utländsk och inhemsk råvara, ingående i de olika tillverkningslagen, sålunda:

	Utländsk	Svensk
	r å t o b a k	
Cigarrer	87.0 %	13.0 %
Cigarreigarretter	82.3 »	17.7 »
Cigarretter	100.0 »	—
Röktobak	70.2 »	29.8 »
Tuggtobak	96.7 »	3.3 »
Snus	85.8 »	14.2 »
Hela fabrikationen	86.4 »	13.6 »

Tab. 129. Beskattningen av alkoholhaltiga drycker, åren 1871—1916.¹

Årligen	Skatt på brännvin och spirituosa Kronor						Skatt på andra drycker Kronor			Summa skatter på alkohol- haltiga drycker
	Brännvins- tillverk- nings- skatt	Införsel- tull	Punsch- skatt	Brännvins- för- säljnings- medel	Summa	Skatt per liter	Införsel- tull för vin	Malt- skatt	Införsel- tull för malt- drycker och mjöd	
1871/75	13 516 357	2 191 608	—	2 308 173	18 016 138	0·36	617 109	—	7 863	18 641 110
1876/80	13 260 858	1 480 207	—	5 206 273	19 947 838	0·44	581 290	—	11 708	20 540 836
1881/85	13 332 645	1 364 519	—	5 472 891	20 170 055	0·53	528 318	—	23 363	20 721 786
1886/90	14 042 224	1 263 294	—	6 267 454	21 572 972	0·64	396 453	—	24 433	21 993 858
1891/95	15 031 986	1 663 627	—	7 399 904	24 095 517	0·73	878 478	—	20 693	24 994 688
1896/00	18 552 078	2 143 980	—	10 767 694	31 463 752	0·78	2 055 298	—	22 439	33 541 489
1901/05	20 416 389	2 575 329	528 486	11 944 439	35 464 643	0·89	2 397 313	1 286 656	18 607	39 167 219
1906/10	21 893 018	2 830 744	1 572 829	14 466 428	40 763 019	1·11	2 332 076	3 419 387	26 317	46 540 799
1911/15	21 938 651	3 453 877	1 983 693	17 831 199	45 207 420	1·20	2 143 150	5 230 434	42 633	52 623 637
1901	20 406 585	2 394 246	—	11 901 423	34 702 254	0·78	2 193 294	—	18 654	36 914 202
02	18 012 405	2 395 752	—	10 946 469	31 354 626	0·77	2 068 479	—	14 103	33 437 208
03	19 445 302	3 261 768	38 775	11 937 060	34 682 905	0·89	2 990 234	142 647	16 188	37 831 974
04	22 241 540	2 280 357	1 296 553	12 399 238	38 217 688	1·04	2 348 500	3 211 130	21 238	43 798 556
05	21 976 113	2 544 520	1 307 104	12 538 007	38 365 744	1·03	2 386 056	3 079 501	22 850	43 854 151
1906	24 124 625	2 737 352	1 459 220	13 552 760	41 873 957	1·06	2 624 963	3 084 598	19 768	47 603 286
07	23 627 944	2 963 636	1 558 538	13 647 170	41 797 288	1·05	2 579 447	3 041 413	19 059	47 437 207
08	21 319 896	2 815 357	1 593 012	15 485 706	41 213 971	1·14	2 266 017	2 923 276	22 932	46 426 196
09	19 068 348	2 695 541	1 559 721	12 819 143	36 142 753	1·10	2 058 811	2 893 311	38 013	41 132 888
10	21 324 277	2 941 834	1 693 655	16 827 360	42 787 126	1·18	2 131 140	5 154 336	31 812	50 104 414
1911	21 856 196	3 009 678	1 743 532	19 099 885	45 709 291	1·24	2 115 153	5 059 421	43 825	52 927 690
12	22 646 066	3 211 916	1 838 119	19 407 010	47 103 111	1·24	2 192 258	4 913 084	43 034	54 251 487
13	22 289 457	3 389 459	1 956 992	15 589 872	43 225 780	1·12	2 243 259	5 236 867	44 547	50 750 453
14	20 734 794	3 414 376	2 239 522	18 047 050	44 435 742	1·20	1 972 672	5 473 469	55 806	51 937 689
15	22 166 743	4 243 957	2 140 299	17 012 176	45 563 175	1·24	2 192 405	5 469 831	25 954	53 250 865
1916	17 330 360	3 487 526	2 146 389	18 453 309	41 417 584	1·40	3 196 369	5 843 562	11 519	50 469 034

¹ Jfr Statistisk årsbok 1918, tab. 241.

Tab. 130. Tillverkning samt in- och utförsel av tobaksvaror, åren 1861—1915.

Årligen	Antal fa- briker	Antal ar- betare	T i l l v e r k n i n g						In- och utförsel av tobak och tobaks- fabrikat	
			Cigarrer ¹ och cigar- retter	Rök- tobak	Tugg- tobak	Snus	Summa	Samman- lagt värde	Införsel	Utförsel
			Kg	Kg	Kg	Kg	Kg	Kr.		
1861/65	94	2 206	249 295	345 171	607 990	2 005 707	3 208 163	5 892 100	2 086 500	14 300
1866/70	100	2 416	231 651	385 778	644 799	2 265 447	3 527 675	6 215 100	2 417 700	6 700
1871/75	103	3 444	469 787	415 883	873 673	2 842 296	4 601 639	8 871 500	3 805 300	50 500
1876/80	107	3 414	551 190	482 476	932 677	3 219 130	5 185 473	10 778 000	5 875 000	30 000
1881/85	105	3 300	422 876	427 032	1 000 730	3 281 223	5 181 861	10 831 000	7 008 400	23 300
1886/90	92	3 022	291 621	277 993	1 186 831	3 508 357	5 264 802	10 316 100	9 067 600	16 800
1891/95	91	3 557	501 124	379 687	1 079 112	3 933 136	5 893 059	11 993 800	8 049 800	22 800
1896/00	96	4 408	694 364	405 838	882 095	4 584 693	6 506 990	15 045 300	7 898 300	49 800
1901/05	113	4 616	867 659	392 466	810 529	5 241 829	7 812 483	17 202 400	7 736 700	104 800
1906/10	108	4 991	1 081 164	359 283	634 423	5 981 142	8 056 012	21 136 400	8 262 100	86 800
1911	108	4 778	1 112 733	362 678	567 861	6 129 078	8 172 350	22 217 900	10 000 000	79 600
1912	102	4 704	1 118 583	337 966	555 911	6 293 939	8 306 399	23 028 000	11 828 200	75 600
1913	68	4 706	1 283 942	329 842	506 925	6 390 819	8 511 528	24 536 200	11 898 700	84 200
1914	84	4 680	1 384 968	320 520	428 582	6 185 590	8 819 660	28 667 600	9 061 500	175 800
1915	58	3 676	868 902	429 943	346 888	5 409 633	7 055 366	32 240 800	6 709 000	166 200

Årligen	Oarbetad tobak		Cigarrer och cigarretter		Rök- och tuggtobak samt snus			
	Införsel		Införsel		Införsel		Utförsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1861/65	2 291 790	1 842 800	16 611	214 200	11 779	29 400	911	2 300
1866/70	2 462 244	2 110 900	15 423	253 700	18 624	53 100	707	2 100
1871/75	3 191 456	3 204 300	32 367	533 000	23 870	68 037	1 536	4 600
1876/80	3 512 502	4 630 300	49 821	820 400	74 413	224 300	7 605	19 400
1881/85	3 278 414	6 260 400	65 258	637 100	36 948	110 800	4 038	9 100
1886/90	3 420 629	8 551 600	75 843	426 500	29 827	89 500	3 000	9 000
1891/95	3 402 852	7 146 000	83 506	835 100	22 925	68 800	5 144	15 400
1896/00	3 660 400	6 349 500	146 899	1 469 000	26 822	80 466	14 427	43 300
1901/05	4 036 148	5 598 900	203 323	2 033 200	34 832	104 496	33 530	100 600
1906/10	4 110 764	4 589 400	325 724	3 499 100	49 639	163 644	49 860	78 100
1911	4 560 549	5 329 800	413 418	4 442 800	66 889	227 400	44 296	70 400
1912	4 496 608	5 773 000	473 105	5 454 000	84 280	401 200	46 780	69 800
1913	4 680 809	5 726 400	496 746	5 737 900	91 344	434 400	49 608	77 000
1914	4 256 915	4 493 800	396 791	4 184 400	100 636	373 300	62 818	110 400
1915	3 435 076	4 003 000	237 531	2 417 600	57 531	288 500	50 176	88 800

¹ Tillverkningen av cigarrer redovisas i kommerskollegii statistik i stycketal. Vid förvandling till vikt har i överensstämmelse med förfarandet i Tobaksskattekommitténs betänkande (1911) 1 000 st. cigarrer antagits väga 5 kg, vilket dock, åtminstone för de senare åren, då en avsevärd mängd cigarr-cigarretter ingå i tillverkningen, är för högt.

För totala råvaruförbrukningen inom fabriksindustrien anger kommittén följande siffror:

	Utländsk vara Kg	Svensk vara Kg	Summa Kg
Cigarrer och cigarrcigarretter	601 339	103 715	705 054
Cigarretter	192 405	—	192 405
Röktobak	212 590	90 380	302 970
Tuggtobak	476 351	16 400	492 751
Snus	2 638 359	438 354	3 076 713
Summa	4 121 044	648 849	4 769 893

Dessa siffror avse nettoförbrukningen, vilken för vissa fabrikationsslag omfattar vid övrig produktion erhållet avfall. Ren förlust vid bearbetningen, uppgående för cigarrer och cigarretter till 3 à 4 %, ingår icke.

Av använd utländsk råtabak är den betydligaste delen av amerikanskt ursprung (Kentucky, Virginia m. fl.); särskilt användas dessa slag till snus och tuggtobak. För cigarrer användes till stor del vara från Sumatra, Java och Brasilien, för cigarretter turkisk tobak. Mesta delen har emellertid importerats över Tyskland (Bremen).

Den av tab. 130 ådagalagda nedgången i fabriksantalet under de sista åren sammanhänger med den åren 1912—13 inträdda fusionen inom denna industri, ävensom genomförandet år 1914 av statsmonopol å tobakshanteringen, vilken haft till följd nedläggandet av ett flertal fabriker.

Hantverksmässigt har i synnerhet cigarrtillverkningen flerstädes drivits ända till monopolets ikraftträdande. Dessa smärre cigarrmakares antal uppgavs av nämnda kommitté för år 1908 till 90 st. med 121 arbetare samt 63 i yrket deltagande familjemedlemmar.

2. Spånadsämnen och fabrikat därav.

Sveriges försörjning med textil- och beklädnadsvaror har sedan gammalt vilat och vilar allt fortfarande till alldeles övervägande del på främmande tillförsel, så till vida som hithörande råvaror med jämförelsevis obetydliga undantag måst hämtas från andra länder. Även vad de bearbetade varorna beträffar har beroendet av utlandet varit och är ännu mycket stort, medan utförseln av inhemska fabrikat alltid varit tämligen obetydlig. Sammanlagt utgöra spånadsämnen och textilalster en mycket betydande post på debetsidan i vår handelsbalans (se tab. 65).

Huru in- och utförseln av till textilgruppen hörande råämnen, halvfabrikat och helfabrikat gestaltat sig sedan början av 1870-talet, framgår av tab. 131. Att en förskjutning under senare år inträffat i proportionen mellan införda råämnen och fabrikat, faller genast i ögonen. Ytterligare belyses detta av nedan meddelade siffror för införselöverskottet per invånare femårsvis.

Tab. 131. In- och utförsel av spånadsämnen och fabrikat därav, åren 1871—1915. Tusental kronor.

Årligen	Spånadsämnen		Garn, tråd, rep- slageriarbeten m. m.		Manufakturvaror av spånadsämnen		Summa	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1871/75	20 558	307	8 635	178	37 289	2 008	66 582	2 493
1876/80	16 842	294	8 202	286	38 183	2 758	63 227	3 338
1881/85	20 433	394	9 375	506	50 829	4 169	80 637	5 069
1886/90	23 864	366	10 356	1 043	55 130	5 586	89 350	6 995
1891/95	20 592	122	11 936	1 052	47 998	7 875	80 526	9 049
1896/00	24 666	176	17 419	1 080	44 370	4 461	86 455	5 717
1901/05	35 353	455	14 375	1 350	39 965	2 035	89 693	3 840
1906/10	47 823	804	13 908	1 434	55 080	2 366	116 311	4 604
1911	48 622	878	15 305	1 547	63 167	2 723	127 094	5 148
1912 ¹	54 908	1 299	16 960	2 989	54 165	4 600	126 033	8 888
1913	58 170	1 412	19 549	2 563	62 262	5 750	139 981	9 725
1914	48 193	6 804	17 374	3 115	54 275	9 962	119 842	19 881
1915	164 823	96 869	13 052	6 565	63 134	37 950	241 009	141 384

¹ Varngrupperingen skiljer sig fr. o. m. 1912 från motsvarande i handelsberättelsen i följande hänseenden: från gr. 7 (spånadsämnen) hava dragits St. V. n:r 375 C, 417 F, G och 476 men i stället dit hänförs n:r 353—360; från gr. 8 (garn m. m.) hava dragits n:r 353—360, 472, 473, 541; till gr. 9 (manufakturvaror) hava hänförs n:r 472, 473, 541.

Införselöverskott per invånare årligen. Kr.

	Spånads- ämnen	Garn, tråd m. m.	Manufak- turvaror
1871/80	421	187	808
1881/90	466	195	1 029
1891/00	456	275	812
1901/10	765	241	851
1911/13	941	266	991

Då, såsom nämnts, inhemska spånadsämnen (väsentligen ull och lin) i endast ringa omfattning förarbetas inom landet och nu i proportionsvis än mindre omfattning än tidigare,¹ giva de anförda siffrorna en upplysande bild av den svenska textilindustriens utveckling under det förflutna halvseklet.

¹ Siffror belysande fårstammens successiva minskning hava lämnats ovan å sid. 14. Lin- och hampskörden i riket angives i jordbruksstatistiken sålunda:

Tågor av lin och hampa.

1866/70	4 355 ton	1891/95	1 992 ton
1871/75	3 830 „	1896/00	1 653 „
1876/80	2 977 „	1901/05	1 065 „
1881/85	2 632 „	1906/10	686 „
1886/90	2 288 „	1914	182 „

På sista tiden hava ansatser gjorts för upplivande av såväl fårskötseln som linodlingen.

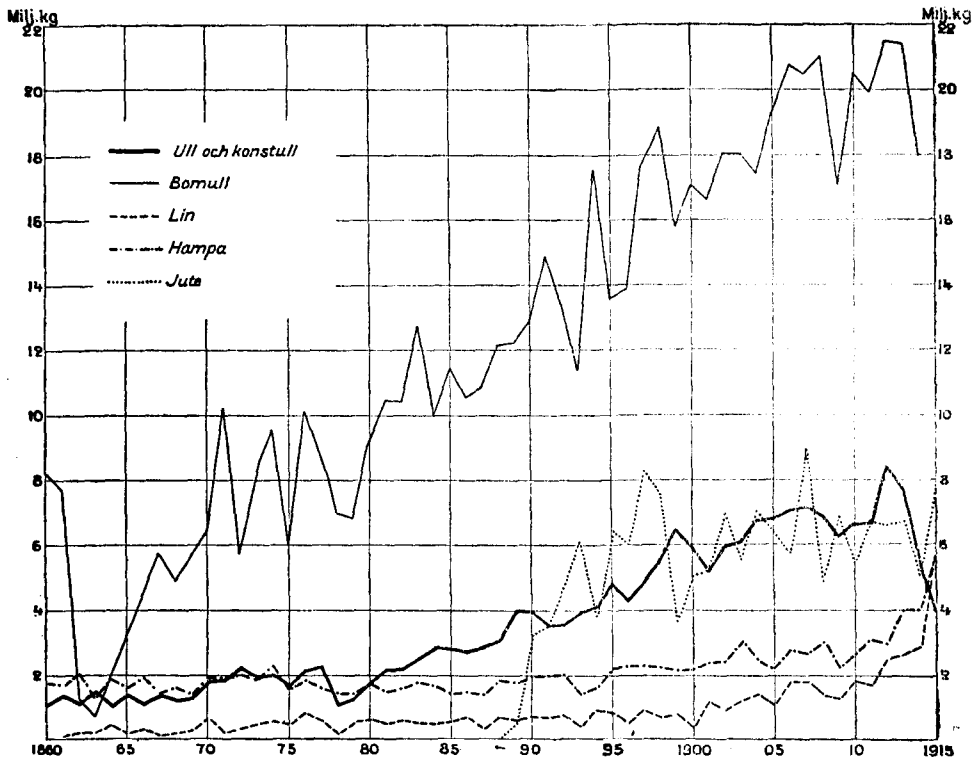

Diagram 7. Förbrukningen av spånadsämnen, åren 1860—1915.

Tab. 132. Införsel av spånadsämnen av olika slag, åren 1871—1915.

Årligen	Ull		Bomull		Lin		Hampa		Jute	
	Ton	Milj. kr.	Ton	Milj. kr.	Ton	Milj. kr.	Ton	Milj. kr.	Ton	Milj. kr.
1871/75 . .	1 752	6'32	7 921	10'65	440	0'52	1 944	1'34	—	—
1876/80 . .	1 373	4'49	8 384	8'31	547	0'62	1 602	1'15	—	—
1881/85 . .	1 843	5'43	10 981	11'64	514	0'54	1 599	0'86	—	—
1886/90 . .	2 179	6'87	11 748	12'91	585	0'57	1 680	0'91	771	0'19
1891/95 . .	2 400	4'82	14 148	10'73	726	0'59	1 868	1'16	4 889	1'18
1896/00 . .	3 360	7'33	16 678	10'93	662	0'49	2 047	1'15	6 098	1'36
1901/05 . .	4 472	12'30	17 896	15'42	1 158	1'31	2 521	1'31	6 243	1'71
1906/10 . .	5 240	15'41	20 123	21'53	1 648	1'62	2 683	1'55	6 356	2'48
1911	5 067	13'29	20 040	24'05	1 727	1'79	3 103	2'22	6 733	2'63
1912	6 624	18'44	21 660	23'33	2 510	2'28	3 019	2'17	6 633	2'98
1913	5 945	18'92	21 560	25'87	2 655	1'73	4 005	2'83	6 685	3'34
1914	4 459	13'33	23 172	24'42	2 871	1'96	4 081	2'25	5 088	3'00
1915	4 953	15'24	¹ 121 083	¹ 130'80	6 436	6'03	5 900	4'07	7 890	4'31

¹ Större delen av den år 1915 införda bomullen har återutförts. Se tab. 139.

Tab. 133. Översikt av textil- och beklädnadsindustrien, åren 1861—1915.¹

Årligen	T e x t i l i n d u s t r i								Beklädnads- och annan hit- hörande industri		
	Antal fabriker			Antal arbetare	Tillverkningsvärde				Antal fabri- ker	Antal arbetare	Tillverk- ningsvärde
	Spin- nerier	Vä- verier	Fär- gerier		Tillverkat spinnegods	Tillverkade vävnader	Spinn- och vävlön	Färgeri- lön			
					Kr.	Kr.	Kr.	Kr.			Kr.
1861/65	35	130	453	10 951	8 180 600	17 048 800	.	1 413 200	74	884	1 097 100
1866/70	55	99	456	11 037	12 958 000	16 573 900	.	1 519 300	84	851	1 254 400
1871/75	71	90	421	13 911	15 194 800	25 643 900	.	3 012 500	80	930	2 114 500
1876/80	89	85	388	13 516	13 701 500	23 160 200	.	2 492 300	73	806	2 074 200
1881/85	93	98	358	14 907	14 631 100	26 105 000	.	2 502 600	65	856	2 299 800
1886/90	113	105	322	17 505	16 326 700	27 670 400	.	3 206 000	78	732	3 363 800
1891/95	145	119	274	21 576	18 947 300	36 322 700	.	3 515 700	123	1 160	7 068 200
1896/00	190	170	228	26 558	37 831 000	52 211 500	1 198 800	5 072 100	217	8 297	20 245 800
1901/05	183	175	175	28 166	47 844 300	60 981 200	1 773 900	5 492 300	269	10 325	28 611 100
1906/10	165	165	132	29 294	59 364 900	79 160 700	2 274 300	5 138 100	284	12 503	43 330 800
1911	155	157	119	29 355	63 615 200	84 710 000	2 196 800	5 209 200	291	13 255	50 323 700
1912	157	156	116	29 416	68 874 600	89 280 500	2 198 500	5 608 600	301	14 191	55 628 300
1913	.	.	.	29 741	73 420 700	97 264 500	1 103 400	.	.	14 014	69 619 300
1914	147	156	.	29 298	72 476 500	96 645 300	1 167 500	.	.	15 478	74 501 000
1915	149	162	.	29 907	88 006 200	121 995 000	1 116 500	.	.	15 991	96 998 100

¹ Siffrorna för åren 1896 ff. äro ej överallt jämförbara med dem för de föregående åren. Särskilt gäller detta antalet spinnerier och väverier, som fr. o. m. 1896 uppvisar åtskilliga förut ej befintliga dubbelräkningar, tillverkat spinningsgods, som t. o. m. 1895 avser blott tillverkning för avsalu, därefter hela tillverkningen, samt uppgifterna om beklädnadsindustrien, som fr. o. m. 1896 äro avsevärt fullständigare än förut. Till gruppen »textilindustri» har även hänförs sidenindustrien.

Tab. 134. Tillverkning och införsel av textilvaror, åren 1890—1915.
Tusental kronor.

År	Tillverkning			Införsel		
	Garn, tråd, repslageri-arbeten	Vävnader	Andra manufakturvaror	Garn, tråd, repslageri-arbeten	Vävnader	Andra manufakturvaror
1890	.	32 966	.	12 112	44 503	17 996
91	.	33 078	.	10 231	40 883	16 912
92	.	32 219	.	10 129	37 416	14 752
93	.	35 157	.	10 985	35 455	12 232
94	.	38 673	.	12 471	28 911	12 117
95	.	42 236	.	15 863	30 938	12 457
1896	34 813	45 832	12 750	15 535	28 703	12 968
97	36 668	49 646	15 592	16 552	32 458	14 381
98	38 767	52 922	18 910	18 283	31 011	14 305
99	41 850	56 335	23 008	20 938	31 539	15 199
1900	47 443	57 869	23 657	15 787	27 094	14 865
1901	44 666	53 521	23 432	12 344	24 837	13 330
02	47 844	57 491	23 657	14 552	24 678	12 720
03	49 848	61 816	26 463	14 632	25 416	13 870
04	54 132	64 848	29 546	15 381	25 808	16 167
05	57 232	69 811	31 652	14 966	26 734	17 043
1906	61 520	75 478	36 588	16 520	30 280	20 124
07	65 409	81 992	41 457	14 150	36 749	24 488
08	62 535	79 193	38 637	10 847	29 070	22 227
09	58 835	73 552	38 685	12 324	30 603	22 609
10	69 539	87 912	45 946	15 700	33 696	25 798
1911	68 134	85 040	46 856	15 305	35 335	27 832
12	73 768	89 614	51 687	16 960	28 097	26 068
13	77 388	97 615	59 152	19 549	31 641	30 621
14	77 417	97 008	62 725	17 374	26 713	27 562
15	95 435	122 275	85 340	13 052	32 487	30 647

Textilindustrin i Sverige har att uppvisa en lång och vacker historia. Sin första blomstring nådde den vid mitten av 1700-talet, omhuldad som den var av dåtidens starkt industri-protektionistiskt intresserade makthavare. Senare har den gått växlande konjunkturer till mötes. En lysande uppsvingstid var för textilindustrin liksom för andra industrigrenar 1870-talets första år, medan åter den allmänna depressionen under samma årtiondes senare del medförde ett bakslag. Sedan dess har i allmänhet en lugnt framåtgående och såväl kvantitativt som kvalitativt ingalunda föraktlig utveckling ägt rum. De kriser, som tid efter annan skakat näringslivet, ha jämförelsevis mindre kännbart berört textilindustrin med dess så gott som helt för den inhemska marknaden avsedda produktion.

Karaktäristisk för de senaste årtiondenas utveckling är, att den i vissa landsdelar av ålder idkade hussløjden och den under förläggaresystem drivna hemindustrin mer och mer fått lämna rum för fabriksmässigt driven tillverkning. Detta hindrar dock icke, att, särskilt i trakten kring Borås, hemindustrin alltjämt blomstrar, och att hemvävnaden framför allt av bomullsvaror fortfarande representerar ett högst betydande årligt värde.¹

¹ En utförlig historik över den svenska textil- och beklädnadsindustrin lämnas i kommerskollegii specialundersökning rörande densamma, tryckt 1914. Rörande hemindustrin se Socialstyrelsens publ. Svensk hemindustri. Del II, 1917.

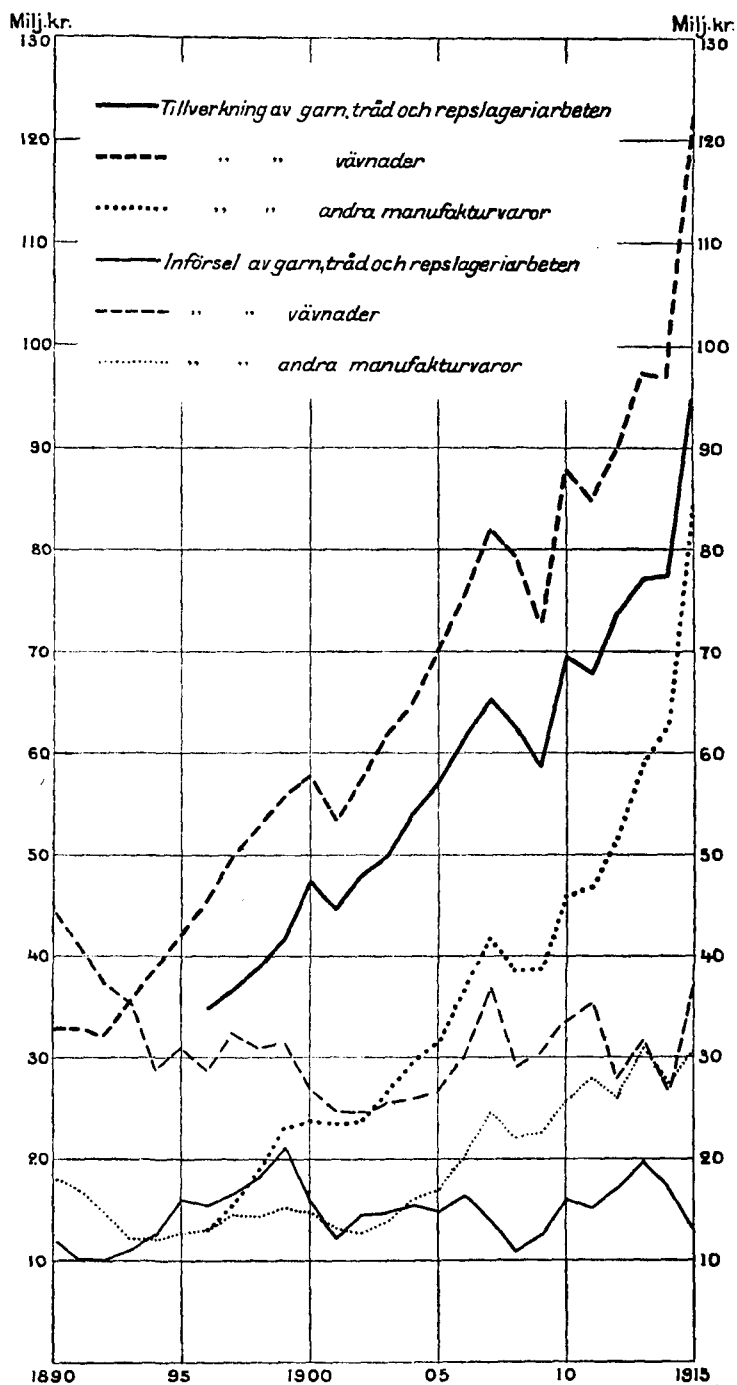

Diagram 8. Tillverkning och införsel av textil- och beklädnadsvaror, åren 1890—1913.

Tab. 135. In- och utförsel av ull

Årligen	Ull				Konstull			
	Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	1 752 100	6 319 700	31 800	85 500	222 200	261 400	6 900	8 100
1876/80	1 373 100	4 486 100	14 600	47 600	331 500	414 800	17 300	20 700
1881/85	1 842 900	5 428 100	27 100	81 200	686 500	808 400	5 000	6 800
1886/90	2 179 000	6 874 000	28 600	86 700	1 183 900	1 420 700	32 100	38 500
1891/95	2 400 100	4 819 800	25 200	49 400	1 583 800	1 425 800	2 300	2 400
1896/00	3 360 200	7 332 200	49 100	111 100	2 099 600	1 827 400	5 100	4 500
1901/05	4 471 900	12 301 000	124 400	354 200	1 793 000	1 457 200	1 800	1 500
1906/10	5 239 800	15 406 400	77 800	222 700	1 629 200	1 713 700	7 400	8 200
1891	2 103 339	6 326 000	16 463	49 700	1 429 434	1 429 400	5 724	6 900
92	2 270 387	3 630 000	13 820	22 000	1 251 890	1 176 800	1 839	1 700
93	2 465 130	4 065 300	22 175	34 600	1 444 791	1 358 100	1 680	1 600
94	2 335 496	4 746 500	32 331	64 700	1 775 569	1 349 400	1 200	900
95	2 826 229	5 331 000	41 140	76 100	2 017 210	1 815 500	940	800
1896	2 328 409	4 422 000	20 016	37 000	1 985 107	1 786 600	8 081	7 300
97	2 848 880	5 311 300	30 189	55 900	1 983 019	1 685 600	1 621	1 400
98	3 407 472	6 322 800	43 231	80 000	2 119 233	1 695 400	3 453	2 800
99	4 121 399	10 745 700	90 433	235 100	2 460 314	2 214 300	9 886	8 900
1900	4 094 957	9 859 000	61 492	147 600	1 950 118	1 755 100	2 600	2 300
1901	3 855 488	7 746 300	60 844	121 700	1 356 525	1 085 200	2 210	1 800
02	4 449 339	10 721 300	71 716	172 100	1 543 919	1 235 100	1 125	900
03	4 610 487	12 740 000	207 674	571 100	1 650 551	1 320 400	1 895	1 500
04	4 749 773	14 528 800	130 076	397 100	2 132 449	1 706 000	1 141	900
05	4 694 381	15 768 800	151 894	508 800	2 281 418	1 939 200	2 675	2 300
1906	5 031 529	17 913 600	100 044	355 300	2 118 037	2 012 100	1 164	1 100
07	5 442 071	17 870 000	97 967	309 900	1 825 109	1 941 700	4 213	4 500
08	5 587 679	13 865 500	32 315	83 900	1 305 686	1 393 500	8 512	9 300
09	5 162 711	13 775 000	94 809	216 500	1 197 777	1 336 400	20 461	23 400
10	4 974 932	13 608 000	63 829	147 700	1 699 428	1 885 000	2 530	2 900
1911	5 067 430	13 288 900	60 374	138 700	1 639 341	1 833 800	536	600
12	6 623 749	18 437 700	61 820	155 000	1 811 358	2 440 200	2 512	3 400
13	5 945 388	18 920 300	75 858	210 500	1 828 661	2 345 700	4 330	5 200
14	4 459 033	13 325 200	32 597	60 000	1 160 915	1 259 300	35 033	27 500
15	4 952 782	15 240 100	686 531	2 185 700	652 534	839 300	7 500	11 900

¹ Stampad filt (St. V. n:r 378—380) medräknad fr. o. m. 1912 (i handelsber. förd under avd. Diverse

Rörande in- och utförseln av spånadsämnen och fabrikat därav samt inhemska tillverkningen av dylika varor lämnas här i en serie tabeller (n:r 132—154) detaljerade sifferuppgifter.

En sammanträngd översikt av importerade råvaror lämnar till en början tab. 132. Härtill ansluter sig diagrammet å sid. 146, som anger importöverskottet årligen under perioden 1860—1915. Diagrammet tjänar rätt väl till att belysa även utvecklingsgången för de med resp. råmaterial arbetande industrigrenarna i deras förhållande till varandra. Den därefter följande tab. 133 meddelar en allmän sammanställning för samtliga i industristatistiken redo-

och yllevaror, åren 1871—1915.

Ullgarn				Yllevävnader				Årligen
Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel		
Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	
484 636	3 691 700	988	8 500	1 549 775	16 117 900	46 024	475 000	1871/75
559 606	3 031 600	903	7 200	1 683 848	16 923 800	89 425	916 100	1876/80
934 461	3 478 800	3 060	15 200	2 244 166	21 803 800	102 295	1 014 400	1881/85
1 470 223	5 179 400	50 490	199 700	2 306 224	22 372 500	158 573	1 575 100	1886/90
1 879 058	6 511 200	82 927	302 200	2 577 610	20 226 600	260 277	1 955 300	1891/95
2 665 555	10 503 200	119 226	519 800	2 239 911	15 799 600	238 507	1 431 000	1896/00
1 895 180	8 623 000	132 557	671 000	1 542 413	11 711 700	99 169	595 000	1901/05
1 807 437	7 315 600	164 707	770 300	1 610 280	11 896 800	91 601	587 100	1906/10
1 410 606	4 817 600	60 202	238 500	2 461 929	23 935 900	230 865	2 285 000	1891
1 429 588	4 980 800	76 851	292 200	2 288 066	22 153 600	254 043	2 540 400	92
1 723 023	5 765 200	78 264	265 300	2 620 801	20 003 400	232 945	1 450 000	93
2 236 462	7 338 300	103 610	337 500	2 783 129	17 558 400	250 440	1 502 600	94
2 595 610	9 653 900	96 706	377 600	2 734 125	17 481 800	333 090	1 998 500	95
2 699 571	9 914 000	96 601	371 800	2 481 933	16 036 600	413 857	2 483 100	1896
2 991 479	10 404 700	107 112	403 500	2 806 136	17 639 000	536 511	3 219 100	97
2 714 738	10 242 200	83 554	342 600	2 097 785	16 114 100	75 755	454 500	98
2 762 095	12 458 700	126 114	626 200	2 083 681	16 006 500	79 226	475 400	99
2 159 894	9 496 200	182 747	854 700	1 730 022	13 201 900	87 184	523 100	1900
1 924 261	7 138 700	130 533	537 000	1 605 078	12 252 200	89 914	539 500	1901
2 043 423	8 935 700	124 567	598 300	1 527 386	11 687 700	108 703	652 200	02
1 919 264	8 985 000	126 123	658 400	1 531 459	11 659 300	106 326	638 000	03
1 834 768	8 978 400	129 774	708 100	1 524 534	11 497 800	107 547	645 300	04
1 754 186	9 077 100	151 788	853 300	1 523 612	11 461 700	83 355	500 100	05
1 632 950	9 070 300	196 914	1 165 600	1 650 784	12 449 500	92 944	557 700	1906
1 770 020	6 823 700	186 574	825 300	1 874 594	13 458 200	78 431	479 200	07
1 548 341	5 259 200	162 149	642 100	1 484 209	10 924 700	94 765	581 500	08
1 736 113	6 271 000	141 173	601 400	1 465 623	10 886 800	83 770	527 100	09
2 349 764	9 153 800	136 725	617 100	1 576 192	11 764 900	108 097	789 800	10
2 137 508	8 322 700	146 698	672 400	1 603 108	11 768 700	119 697	885 500	1911
1 974 253	9 923 300	245 315	1 269 500	1 298 024	10 261 300	203 626	1 530 500	12
2 110 413	11 277 300	207 150	1 181 400	1 318 939	10 471 500	289 662	2 189 400	13
1 584 631	8 819 400	267 502	1 205 900	1 060 193	8 366 600	765 122	4 512 200	14
610 222	4 095 600	103 978	386 000	919 827	8 381 900	1 366 083	13 412 300	15

manufakturvaror).

visade textil- och beklädnadsvarufabriker och deras produktion sedan början av 1860-talet. Härvid må observeras den i viss mån olikartade redovisningen för tiden före 1896 och för efterföljande år (se anm. under tabellen). Även här åskådliggöres utvecklingen grafiskt (genom diagrammet å sid. 149), och äro härvid för jämförelse med varandra kurvor för såväl tillverkning som införsel av motsvarande varuslag utmärkta. Man finner här, huru sedan början av 1890-talet tillverkningen av samtliga produkter efter värdet ansenligt stegrats med endast tillfälliga bakslag efter krisåren 1900 och 1907, medan åter införseln av garn varit i stort sett konstant och införseln av vävnader absolut taget sjunkit.

Tab. 136. Yllefabrikationen, åren 1861—1895.

Årligen	Antal fabriker		Antal arbetare			Tillverkning		
	Spinne- rier	Väverier och kom- binerade fabriker	vid spinne- rier	vid väve- rier	Summa	Garn ¹		Väv- nader
						Kg	Kr.	Kr.
1861/65	17	105	105	4 239	4 344	43 261	73 300	11 412 000
1866/70	33	71	148	4 184	4 332	66 781	92 200	9 569 400
1871/75	47	62	264	4 839	5 103	161 185	252 500	13 613 500
1876/80	63	52	389	3 816	4 205	319 671	711 400	10 742 700
1881/85	65	64	605	3 803	4 408	654 346	1 288 300	11 880 200
1886/90	85	70	1 209	4 827	6 036	1 613 568	3 167 400	12 815 700
1891/95	113	83	1 464	7 142	8 606	2 293 725	4 275 600	19 389 300

¹ Huvudsakligen blott tillverkning för avsalu.

Tab. 137. Yllefabrikationen, åren 1896—1915.

Årligen	Antal fabriker		Antal arbetare			Antal spindlar	Antal vävstolar
	Spinne- rier	Väve- rier	vid spinne- rier	vid väve- rier	Summa		
1896/00	152	107	2 739	7 515	10 254	138 622	3 701
1901/05	143	111	3 396	7 366	10 762	189 492	4 532
1906/10	124	98	3 611	8 045	11 656	225 012	5 242
1911	113	87	3 709	7 871	11 580	230 272	5 463
1912	114	88	3 803	7 613	11 416	239 727	5 271
1913	107	91	.	.	11 603	236 445	5 030
1914	105	87	.	.	11 323	235 509	4 966
1915	105	88	.	.	11 141	228 655	4 509
Årligen	Garn, tillv. av egen råvara ¹		Vävnader, tillv. av eget spinningods		Spinnlön för främ- mande råvara	Vävlön för främ- mande spinningods	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.			Kr.
1896/00	6 506 352	15 997 400	5 568 616	26 461 400	864 700	303 400	
1901/05	8 219 048	21 729 300	7 017 248	32 762 700	1 120 100	514 400	
1906/10	9 689 170	27 365 500	7 914 148	41 855 200	1 361 100	421 200	
1911	10 247 181	27 900 300	8 289 149	44 280 700	1 393 200	319 500	
1912	10 961 307	31 321 800	8 372 687	44 495 400	1 353 200	308 500	
1913	11 517 093	30 824 800	9 010 197	48 164 600	.	.	
1914	11 052 503	32 121 400	8 773 303	48 113 300	.	.	
1915	11 821 639	40 213 800	9 908 479	63 356 600	.	.	

¹ Tillverkning såväl för avsalu som för resp. fabrikers eget behov.² Den intjänta spinnlönen har för åren 1913, 1914 och 1915 redovisats till resp. 752 700, 804 900 och 837 000 kr. och den intjänta vävlönen till 350 700, 362 600 och 279 500 kr. för ylle-, bomulls- och andra textilfabriker tillsammans.

Tab. 138. In- och utförsel av ull, olika slag, samt ullavfall, lump och bomullsavfall, åren 1907—1915. Kilogram.

År	Fårull				Ull av andra djur	
	Kammad		Annan		Införsel	Utförsel
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel		
1907	2 784 023	42 889	2 635 804	50 323	22 244	4 755
1908	2 278 745	21 198	3 300 822	11 117	8 112	—
1909	2 702 476	7 008	2 452 382	87 801	7 853	—
1910	2 666 020	4 850	2 305 366	58 979	3 546	—
1911	2 380 566	2 408	2 677 404	57 966	9 460	—
1912	3 543 111	948	3 069 045	60 872	11 593	—
1913	3 146 581	2 014	2 777 810	72 748	20 997	1 094
1914	2 293 635	2 303	2 111 460	29 940	53 938	354
1915	349 574	43 889	4 241 979	630 758	361 229	11 884

År	Ullavfall		Lump		Bomullsavfall, inbegr. trassel	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1907	338 712	72 947	3 417 651	1 579 660	1 849 576	259 015
1908	376 756	80 424	4 344 543	1 643 473	1 668 471	266 296
1909	338 889	97 428	2 958 856	1 879 088	1 851 776	335 623
1910	527 738	155 698	2 548 589	1 762 293	2 056 787	545 527
1911	452 034	179 646	1 903 239	1 944 750	2 516 679	693 033
1912	591 106	123 017	1 697 343	2 542 792	2 910 536	752 702
1913	485 135	153 172	2 092 750	2 870 536	3 326 374	696 448
1914	266 920	113 573	2 444 218	1 799 542	2 307 571	823 893
1915	295 083	12 222	1 645 786	314 268	2 102 383	585 403

Närmast följande tabeller innehålla data för varje särskild industrigren för sig jämte motsvarande handelssiffror.

Tabb. 135—137 redogöra för in- och utförseln av ull och yllevaror samt yllefabrikationen. Vissa detaljer rörande införseln av råvaror meddelas i tab. 138. Som sådana tjäna icke blott ull och konstull (schoddy och mungo) utan även ullavfall och yllelump; av sistnämnda varor har jämväl förekommit en icke obetydlig utförsel. Utförseln av ren ull torde (utom vad året 1915 beträffar) mestadels avse ull, som sänts utomlands i och för kamning. — Siffrorna rörande ylleindustrien giva vid handen, att under senare år en rätt stark koncentration ägt rum genom försvinnandet, samtidigt med en livligt ökad produktion, av en stor mängd smärre fabriker, i synnerhet spinnerier.

In- och utförseln av bomull och bomullsvaror samt bomullsindustrien behandlas i tabb. 139—141. Vad införseln av fabrikat beträffar, visar den en förvånande likformighet under de senaste årtiondena. Förhållandet torde vara, att inom denna industri, liksom mer eller mindre inom övriga textilindustriens grenar, den inhemska tillverkningen i stort sett redan drivits så långt som lämpligen ske kan och att införseln mestadels utgöres av sådana specialtillverkningar, som icke här med ekonomisk fördel kunna framställas. Att inhemska tillverkningen av såväl ylle- som bomullsvaror blivit i stånd att i

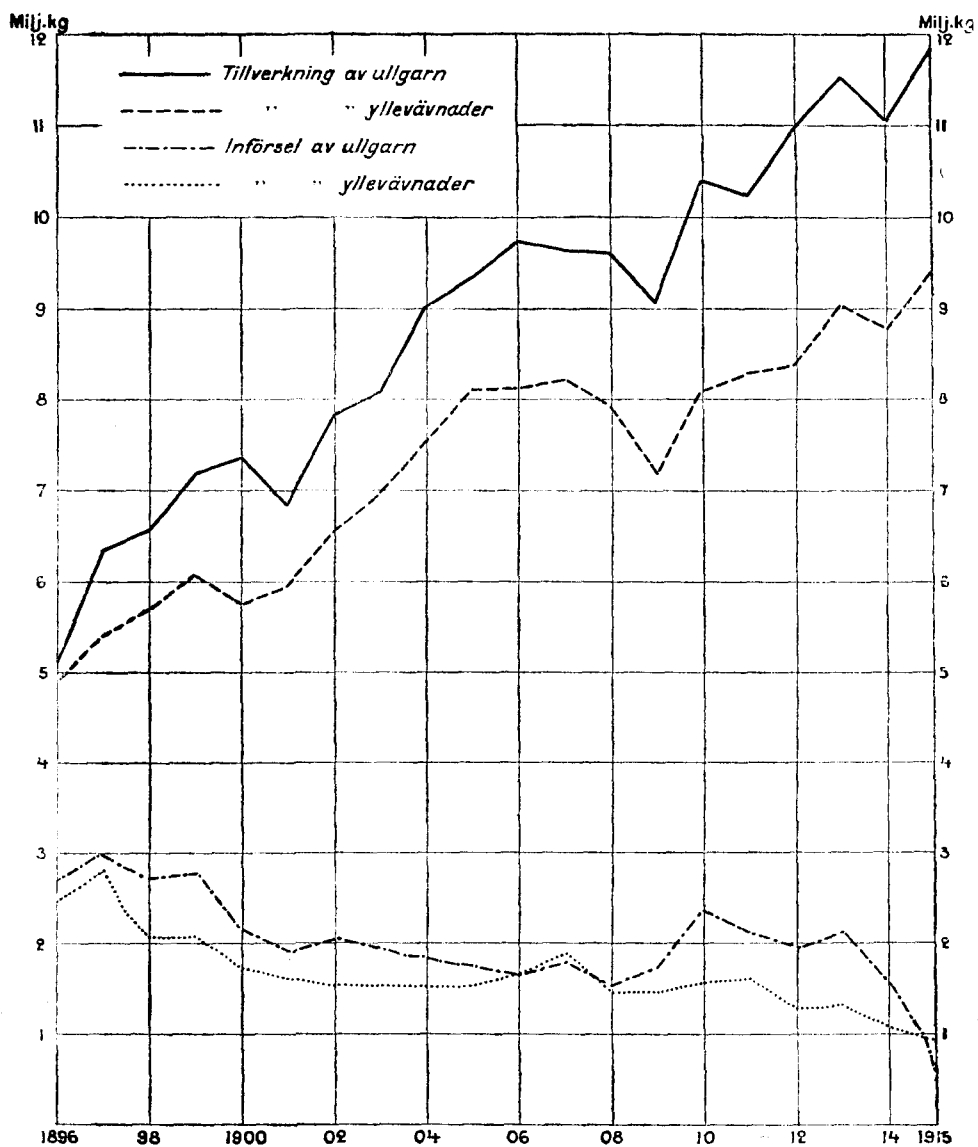

Diagram 9. Tillverkning och införsel av yllevävaror åren 1896—1915.

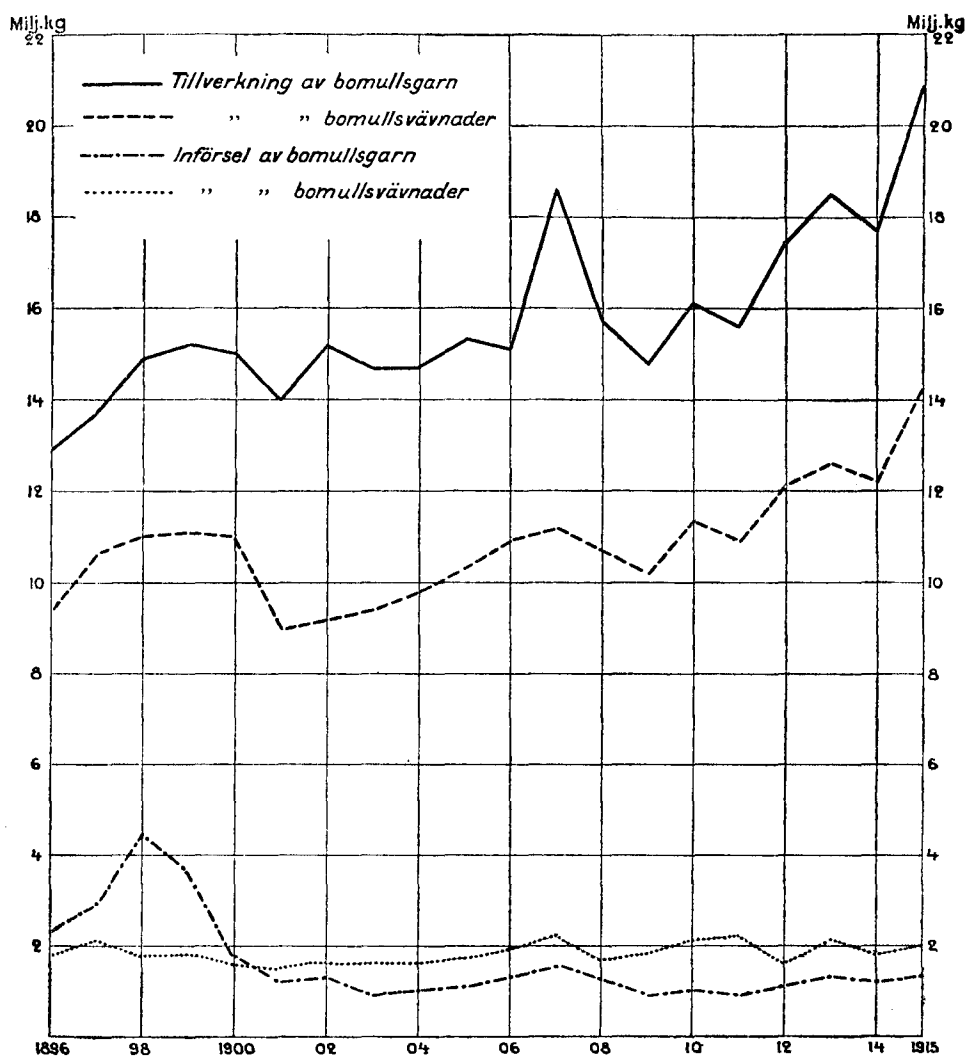

Diagram 10. Tillverkning och införsel* av bomullsvärar, åren 1896—1915.

Tab. 139. In- och utförsel av bomull

Årligen	B o m u l l				B o m u l l s g a r n			
	Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	7 920 552	10 650 200	.	.	1 636 316	3 430 800	33 813	160 600
1876/80	8 383 564	8 811 100	.	.	1 778 591	3 677 500	79 977	267 200
1881/85	10 980 648	11 644 100	.	.	2 097 633	3 287 600	284 866	497 900
1886/90	11 748 055	12 912 300	.	.	1 703 556	2 565 900	512 665	819 900
1891/95	14 147 588	10 725 900	.	.	2 132 929	3 029 900	481 163	696 700
1896/00	16 677 881	10 928 400	.	.	3 083 644	3 755 400	362 541	495 800
1901/05	17 896 487	15 422 700	.	.	1 135 859	1 828 800	404 812	605 400
1906/10	20 123 339	21 534 100	.	.	1 261 076	2 299 600	306 862	576 800
1891 . .	14 916 271	13 429 100	.	.	1 809 499	3 078 400	456 875	797 600
92 . .	13 333 745	10 296 300	.	.	1 937 781	3 031 800	514 584	727 800
93 . .	11 345 016	9 616 300	.	.	1 692 396	2 779 000	442 757	695 900
94 . .	17 560 600	11 592 700	.	.	2 258 653	2 804 600	472 558	609 400
95 . .	13 582 306	8 695 100	.	.	2 966 316	3 455 800	519 041	652 700
1896 . .	13 881 926	9 724 300	.	.	2 383 184	2 952 400	509 510	691 500
97 . .	17 759 025	11 201 000	.	.	2 952 297	3 564 900	671 628	890 300
98 . .	18 862 556	10 190 400	.	.	4 493 398	5 076 800	196 888	254 500
99 . .	15 807 752	9 176 300	.	.	3 779 085	4 402 000	221 465	295 800
1900 . .	17 078 148	14 350 000	.	.	1 810 258	2 781 000	213 212	346 900
1901 . .	16 609 561	12 624 200	.	.	1 216 504	1 763 800	412 535	587 000
02 . .	18 044 095	13 172 700	.	.	1 329 735	2 032 500	425 684	577 900
03 . .	18 049 034	17 147 000	.	.	965 042	1 634 700	408 914	623 900
04 . .	17 430 582	18 302 700	.	.	1 015 195	1 844 000	311 221	528 900
05 . .	19 349 162	15 867 100	.	.	1 152 818	1 869 200	465 704	709 200
1906 . .	20 716 717	19 891 000	.	.	1 380 751	2 534 000	327 024	599 500
07 . .	20 684 037	21 926 700	181 663	193 300	1 571 939	2 661 800	294 899	590 800
08 . .	21 210 997	20 151 200	155 628	148 400	1 354 233	2 348 600	334 742	598 500
09 . .	17 310 280	18 176 800	213 411	225 400	946 969	1 733 800	343 247	618 100
10 . .	20 694 665	27 524 900	212 929	284 600	1 051 487	2 220 000	234 899	477 000
1911 . .	20 040 011	24 050 000	179 398	216 800	961 982	1 938 400	308 395	593 700
12 . .	21 659 632	23 826 200	194 678	214 200	1 129 548	3 197 300	689 644	1 343 400
13 . .	21 559 656	25 871 900	135 151	162 200	1 306 014	3 917 600	476 732	956 500
14 . .	23 172 459	24 419 800	5 208 445	6 032 500	1 298 290	4 139 500	672 285	1 272 900
15 . .	121 082 684	130 804 900	77 593 528	93 461 600	1 331 059	4 370 800	1 729 568	4 044 100

allt högre grad tillfredsställa förbrukningen, framgår av sammanställningarna i tab. 149.

I avseende på vävnader av ylle och bomull angiva tabellerna en från 1870-talet och fram till år 1897 anmärkningsvärt ökad utförsel, som med nämnda år nästan helt upphör. Denna utförsel riktade sig i huvudsak på Norge och var betingad väsentligen av den i mellanrikslagen grundade tullfriheten för dit införda svenska produkter. Då nämnda lag 1897 upphävdes, bortföll ock exporten, ehuru ej fullständigt i den grad som tabellerna giva vid handen på grund av hithörande statistiks ofullkomlighet. (Jfr sid. 59.)

Siffror rörande lin, hampa och jute ävensom övriga vegetabiliska spånadsämnen samt fabrikat därav återfinnas i tabb. 142—147. I samband

och bomullsvaror, åren 1871—1915.

B o m u l l s t r å d				B o m u l l s v ä v n a d e r				Årligen
Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel		
Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	
72 233	424 800	195	1 200	1 023 170	7 703 500	134 727	982 500	1871/75
113 673	613 400	529	3 300	848 314	6 313 000	177 105	1 188 500	1876/80
202 323	1 332 400	1 676	11 100	1 050 254	7 991 700	365 534	2 367 900	1881/85
250 256	1 401 400	2 300	15 200	1 217 603	9 544 400	475 543	2 952 400	1886/90
294 361	1 512 800	429	2 300	1 541 524	9 251 000	805 919	4 005 200	1891/95
315 885	1 945 300	63	300	1 856 100	7 342 700	565 729	2 005 600	1896/00
327 172	2 682 400	55	400	1 640 360	6 358 100	182 092	715 100	1901 05
334 077	2 804 800	51	400	1 994 194	9 388 200	114 111	463 000	1906/10
234 155	1 077 100	904	6 000	1 312 564	10 175 600	588 653	3 825 900	1891
280 097	1 288 400	429	1 100	1 270 546	9 796 300	782 681	5 050 900	92
327 839	1 672 000	301	1 500	1 474 646	11 280 600	731 326	4 759 000	93
284 276	1 592 000	245	1 400	1 703 271	7 008 700	885 919	2 908 700	94
345 440	1 934 500	265	1 500	1 946 594	7 993 600	1 041 018	3 481 600	95
316 304	1 581 500	125	600	1 873 626	7 308 600	1 084 073	3 799 000	1896
279 812	1 399 100	40	200	2 115 252	8 475 400	1 294 195	4 603 500	97
318 081	1 590 400	152	800	1 854 953	7 219 600	166 210	621 200	98
348 995	2 704 700	—	—	1 814 416	7 198 600	164 364	575 400	99
316 235	2 450 800	—	—	1 622 211	6 511 100	119 803	428 700	1900
301 024	2 332 900	203	1 600	1 501 184	5 857 000	128 158	562 600	1901
322 079	2 496 100	—	—	1 632 694	6 213 200	161 900	649 900	02
362 421	2 808 800	—	—	1 621 209	6 217 600	243 135	918 900	03
328 400	3 037 700	50	400	1 697 169	6 661 200	222 583	854 200	04
321 934	2 736 400	22	200	1 749 544	6 841 600	154 682	589 800	05
382 630	3 577 600	—	—	1 949 318	7 696 000	146 419	535 800	1906
373 244	2 982 200	44	300	2 287 227	10 907 100	118 241	526 100	07
237 402	1 895 800	111	800	1 758 915	8 633 100	99 927	463 800	08
362 156	2 892 800	87	700	1 869 882	9 187 300	90 798	404 400	09
314 953	2 675 600	15	100	2 105 629	10 518 200	115 174	385 100	10
309 494	2 628 600	—	—	2 212 884	11 361 100	135 825	391 600	1911
316 800	2 770 000	11	100	1 676 532	9 313 500	267 517	1 361 100	12
313 425	2 731 400	14	100	2 171 357	11 665 400	306 018	1 582 500	13
302 565	3 238 300	622	4 200	1 850 000	9 509 300	392 973	1 164 900	14
263 384	3 326 100	689	4 500	2 073 594	11 875 600	1 150 762	3 721 200	15

härmed lämnas uppgifter för införsel och tillverkning av repslagerivaror samt segel- och bindgarn (tab. 148).

Införseln av silke och sidenvaror är angiven i tab. 150, sidenfabrikationen i tab. 151, förbrukningen av sidenvaror i tab. 152. Den förr ej alldeles obetydliga sidentillverkningen i Sverige för, som av tabellerna framgår, numera ett tynande liv med alltjämt sjunkande tillverkningsciffror.

Med den egentliga textilindustrin intimt förbunden är färgerirörelsen, som till stor del, och numera i högre grad än förr, är kombinerad med spinneri- och väverietablisement. Siffror för denna tillverkningsgren äro intagna i tab. 133. De små fristående lönfärgerierna hava mer och mer försvunnit; till en del hämta hithörande företag f. ö. sin inkomst av kemisk tvätt o. dyl.

Tab. 140. Bomullsfabrikationen, åren 1861—1895.

Årligen	Antal fabriker		Antal arbetare			Tillverkning		
	Spinne- rier	Väverier och kom- binerade fabriker	vid spinne- rier	vid väve- rier	Summa	Garn ¹		Vävnader
						Kg	Kr.	Kr.
1861/65 . .	17	17	2 744	1 363	4 107	2 597 520	7 656 400	3 872 900
1866/70 . .	20	17	3 161	1 677	4 838	4 360 237	12 395 400	5 475 000
1871/75 . .	23	19	4 125	2 195	6 320	6 151 000	14 389 700	9 634 000
1876/80 . .	25	25	3 984	3 159	7 143	6 749 804	12 275 600	10 615 000
1881/85 . .	26	27	4 053	4 127	8 180	7 770 308	12 554 400	12 461 800
1886/90 . .	26	28	4 570	3 933	8 503	8 049 483	12 090 900	12 955 300
1891/95 . .	27	27	4 889	3 811	8 700	9 766 363	13 164 200	12 878 900

¹ Huvudsakligen blott tillverkning för avsalu.

Tab. 141. Bomullsfabrikationen, åren 1896—1915.

Årligen	Antal fabriker		Antal arbetare			Antal spindlar	Antal vävstolar
	Spinne- rier	Väve- rier	vid spinne- rier	vid väve- rier	Summa		
1896/00	30	43	5 104	5 999	11 103	379 990	9 159
1901/05	30	43	5 539	6 018	11 557	412 373	9 924
1906/10	30	46	5 482	6 378	11 860	443 699	12 050
1911	31	50	5 580	6 547	12 127	481 825	12 872
1912	32	48	5 525	6 784	12 309	485 284	13 299
1913	31	48	.	.	12 231	486 815	13 758
1914	31	49	.	.	12 258	493 121	14 412
1915	33	54	.	.	13 984	501 741	14 957
Årligen	Garn, tillv. av egen råvara ¹		Vävnader, tillv. av eget spinnings		Spinnlön för främ- mande råvara	Vävlön för främ- mande spinnings	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.			
1896/00	14 389 638	18 034 500	10 651 401	20 952 200	18 900	5 900	
1901 05	14 853 893	21 290 800	9 587 421	22 267 600	76 000	600	
1906/10	16 113 406	25 765 600	10 900 157	29 190 700	368 900	42 200	
1911	15 691 286	28 868 200	10 983 325	31 870 700	385 300	9 100	
1912	17 434 399	29 669 600	12 163 494	35 046 000	427 900	23 900	
1913	18 510 448	33 699 300	12 612 660	38 804 500	.	.	
1914	17 759 176	31 956 200	12 261 717	38 326 000	.	.	
1915	20 841 714	37 370 400	14 224 517	46 021 500	.	.	

¹ Tillverkning såväl för avsalu som för resp. fabrikers eget behov.² Jfr anm. 2 & sid. 152.

Tab. 142. Införsel av lin, hampa, jute, blårr och drev, åren 1871—1915.

Årligen	Lin		Hampa		Jute		Blår		Drev	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	439 773	520 100	1 944 163	1 340 100	.	.	44 863	20 700	274 865	68 400
1876/80	546 906	618 900	1 602 021	1 154 300	.	.	6 733	4 200	182 402	45 300
1881/85	514 008	538 700	1 599 249	858 600	.	.	12 656	6 100	221 925	44 400
1886/90	584 527	575 000	1 679 721	909 700	770 961	192 500	49 403	19 800	256 175	50 800
1891/95	725 579	593 400	1 868 040	961 300	4 888 872	1 183 400	79 589	31 800	217 317	51 900
1896 00	662 187	489 300	2 247 207	1 148 600	6 097 904	1 361 300	492 164	196 900	300 591	90 200
1901/05	1 158 327	1 311 400	2 520 780	1 308 100	6 243 005	1 705 500	402 369	160 900	276 253	82 900
1906/10	1 648 288	1 615 800	2 683 166	1 548 600	6 356 022	2 480 400	983 893	495 500	286 448	97 400
1891	695 805	417 800	2 008 278	1 008 800	3 476 630	869 200	41 104	16 400	259 457	51 900
92	756 361	643 200	2 038 605	1 024 100	4 571 998	1 143 000	72 048	28 800	210 150	42 000
93	416 673	355 000	1 435 227	729 900	6 090 481	1 522 600	50 925	20 400	195 055	39 000
94	924 611	925 000	1 630 971	888 000	3 831 190	957 800	79 500	31 800	212 219	63 700
95	834 443	626 100	2 227 119	1 155 800	6 474 061	1 424 300	154 368	61 700	209 604	62 900
1896	532 767	407 300	2 286 651	1 151 500	6 024 412	1 355 500	284 871	113 900	221 959	66 600
97	892 527	621 700	2 298 903	1 157 300	8 282 714	1 656 500	481 757	192 700	271 736	81 500
98	722 567	461 200	2 274 955	1 144 200	7 543 254	1 584 100	423 515	169 400	382 966	114 900
99	781 332	566 600	2 202 311	1 154 900	3 580 507	895 100	679 673	271 900	326 644	98 000
1900	381 740	389 500	2 173 216	1 135 300	5 058 631	1 315 200	591 002	236 400	299 652	89 900
1901	1 148 989	1 613 600	2 433 621	1 380 700	5 221 009	1 200 800	190 281	76 100	254 103	76 200
02	863 809	834 500	2 415 662	1 285 300	7 027 518	1 897 400	269 261	107 700	281 120	84 300
03	1 202 717	1 300 100	3 005 901	1 511 300	5 601 028	1 456 300	597 239	238 900	276 632	83 000
04	1 459 484	1 570 700	2 532 290	1 202 900	7 048 380	1 762 100	372 082	148 800	294 060	88 200
05	1 116 634	1 238 000	2 216 428	1 160 100	6 317 092	2 211 000	582 979	233 200	275 352	82 600
1906	1 792 141	1 961 100	2 797 427	1 613 500	5 813 623	2 441 700	640 093	256 000	283 417	85 000
07	1 841 613	1 822 700	2 693 095	1 696 300	8 898 037	4 538 000	1 056 065	541 400	320 174	112 100
08	1 432 684	1 371 000	3 038 125	1 648 300	4 848 663	1 648 600	1 095 040	568 000	276 120	96 600
09	1 330 280	1 215 000	2 251 114	1 163 900	6 830 657	2 049 200	1 070 217	576 600	240 227	98 100
10	1 844 723	1 709 300	2 636 069	1 621 100	5 388 932	1 724 500	1 058 048	535 700	272 304	95 300
1911	1 726 790	1 790 800	3 103 224	2 223 300	6 733 106	2 625 900	1 113 339	540 400	240 712	96 300
12	2 510 248	2 284 300	3 018 713	2 167 100	6 633 290	2 985 000	927 365	497 300	238 533	47 700
13	2 654 782	1 733 800	4 004 856	2 828 700	6 685 395	3 342 700	790 640	420 400	200 732	40 100
14	2 871 404	1 957 200	4 081 214	2 249 700	5 088 231	3 004 500	504 118	250 300	213 829	79 300
15	6 435 560	6 027 100	5 899 830	4 066 200	7 889 616	4 314 400	1 290 297	1 041 300	99 893	47 000

Tab. 143. In- och utförsel av linne-, hamp- och jutegarn samt vävnader av lin, hampa, jute m. m. ävensom linne- och hamptråd, segelgarn och tågvirke, åren 1871—1915.

Årligen	Linne- och hampgarn, enkelt				Jutegarn, enkelt			
	Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75 . .	79 066	280 900	520	1 700	42 114	55 000	—	—
1876/80 . .	96 823	280 400	95	300	77 488	91 200	—	—
1881/85 . .	134 867	375 800	2 659	6 300	82 217	98 700	—	—
1886/90 . .	122 247	308 200	131	300	266 748	178 700	—	—
1891/95 . .	137 558	288 400	50	100	80 327	54 100	68 107	42 200
1896/00 . .	264 148	515 400	1 730	2 800	117 662	62 800	88 892	77 300
1901/05 . .	231 995	448 000	3 136	5 600	228 766	115 700	101 824	52 100
1906/10 . .	142 730	269 700	19 412	36 000	157 949	99 200	114 082	36 100
1911 . . .	151 332	334 800	105 124	229 000	153 152	84 200	165 893	49 800
Årligen	Vävnader av lin och hampa samt ej spec. spånadsämnen				Jutevävnader			
	Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75 . .	533 008	2 290 100	58 626	273 100	—	—	—	—
1876/80 . .	296 335	1 535 100	50 312	205 100	503 788	517 000	1 400	1 600
1881/85 . .	342 917	1 383 200	46 736	201 000	792 016	865 700	9 648	10 300
1886/90 . .	298 383	1 180 800	35 761	142 600	944 155	1 235 400	18 630	23 600
1891/95 . .	393 331	1 415 100	21 064	161 300	378 216	436 000	468 860	469 400
1896/00 . .	589 103	1 713 600	10 775	47 100	630 938	360 300	216 947	130 200
1901/05 . .	499 525	1 458 400	7 400	29 600	1 106 759	612 000	89 945	54 000
1906/10 . .	544 744	2 035 900	11 212	33 700	1 973 591	1 333 500	72 596	51 000
1911/15 . .	546 336	1 729 800	28 888	102 000	1 118 752	894 100	174 045	164 000
Årligen	Linne- o. hamptråd				Segel- o. bindgarn		Tågvirke ¹	
	I n f ö r s e l							
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75 . .			36 826	207 100	25 279	59 500	589 523	485 400
1876/80 . .			24 088	148 000	57 765	105 300	496 580	454 500
1881/85 . .			24 727	119 800	93 705	153 600	666 429	528 300
1886/90 . .			26 643	115 300	152 416	217 800	501 276	391 600
1891/95 . .			28 472	104 000	138 086	168 300	342 736	267 300
1896/00 . .			35 849	187 500	127 708	140 700	395 926	308 800
1901/05 . .			41 943	233 200	130 743	148 400	378 763	295 400
1906/10 . .			62 829	442 000	126 690	161 600	654 249	476 000
1911 . . .			74 814	564 400	83 975	114 800	1 693 145	1 247 600
1912 . . .			94 357	435 700	125 971	129 600	103 022	79 600
1913 . . .			112 207	403 100	127 422	139 800	105 505	82 000
1914 . . .			96 218	436 800	137 182	140 200	150 586	141 800
1915 . . .			104 722	537 200	119 972	130 500	136 497	100 300

¹ Till tågvirke hava fr. o. m. 1912 räknats nr 434, 443 och 444 i St. V.

Tab. 144. Införsel av linne-, hamp- och jutegarn samt vävnader av lin, hampa, jute och ej spec. spånadsämnen, åren 1891—1915. Årssiffror.

År	Linne- och hampgarn		Jutegarn		Vävnader av lin och hampa samt ej spec. spånadsämnen		Jutevävnader	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1891	165 431	415 300	335 330	231 400	348 818	1 341 800	497 376	570 200
92	152 162	273 900	5 081	3 800	376 209	1 465 700	216 208	289 300
93	138 317	249 000	5 803	3 800	370 009	1 491 900	164 448	207 800
94	115 620	250 000	20 757	12 500	391 444	1 281 500	346 220	391 700
95	116 259	253 900	34 662	19 100	480 177	1 494 900	666 830	720 800
1896	185 629	422 100	28 127	16 000	526 345	1 542 100	290 071	188 600
97	208 550	453 900	23 117	11 600	555 545	1 624 900	533 324	312 400
98	376 219	658 100	190 946	99 300	598 546	1 750 800	868 876	485 400
99	316 066	573 800	306 340	165 400	681 222	1 930 300	657 239	368 600
1900	234 265	469 000	39 780	21 900	583 858	1 720 000	805 179	446 700
1901	221 783	462 900	26 543	13 300	472 781	1 392 600	660 226	366 800
02	254 910	461 200	18 844	10 400	491 171	1 421 600	773 799	428 500
03	170 716	320 500	375 825	203 100	532 130	1 548 100	1 067 414	589 200
04	327 883	618 600	457 587	205 900	491 896	1 435 000	1 566 617	864 300
05	184 685	376 700	265 033	145 800	509 648	1 494 500	1 465 741	811 100
1906	180 644	376 700	100 411	65 300	533 125	1 574 900	1 424 775	1 113 000
07	164 061	295 700	298 096	214 700	634 634	2 116 000	2 250 613	1 852 700
08	103 405	179 200	103 053	59 800	439 532	2 909 400	2 419 859	1 505 000
09	135 990	246 700	118 657	62 900	517 740	1 664 900	1 964 729	1 142 500
10	129 550	250 400	169 529	93 200	598 687	1 914 400	1 807 981	1 054 100
1911	151 332	334 800	153 152	84 200	753 066	2 439 600	1 648 233	1 060 400
12	kg 249 388		kr. 345 400		486 731	1 454 700	931 374	767 700
13	618 873		892 100		633 990	1 814 700	1 041 245	858 800
14	281 404		367 400		504 941	1 547 300	1 047 517	957 100
15	272 619		422 100		352 931	1 392 900	925 392	826 600

Tab. 145. In- och utförsel av säckar, åren 1871—1915.

Årligen	Säckar, nya				Säckar, brukade och slitna		Summa säckar, nya och brukade	
	Införsel		Utförsel		Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1871/75	.	190 700	.	.	17 200	.	207 900	9 800
1876/80	.	442 800	.	.	39 200	.	482 000	17 100
1881/85	.	712 500	.	.	91 300	.	803 800	18 700
1886/90	.	695 700	.	.	135 700	.	831 400	21 000
1891/95	.	63 400	.	.	163 500	.	226 900	159 800
1896/00	28 716	31 600	.	.	249 400	.	281 000	120 500
1901/05	120 035	132 000	.	.	425 100	.	557 100	167 300
1906/10	345 225	277 500	148 219	117 200	691 000	134 600	968 500	272 800
1911	506 013	351 900	196 745	143 600	759 100	140 200	1 111 000	283 800
1912	198 353	178 800	285 347	256 800	702 500	21 800	881 300	278 600
1913	506 193	455 900	270 472	243 500	1 016 000	55 500	1 471 900	299 000
1914	349 256	309 600	137 670	151 700	991 700	184 300	1 301 300	336 000
1915	445 838	473 900	612 435	713 500	1 131 100	—	1 605 000	713 500

¹ Medeltal för åren 1907—1910.

Tab. 146. Linne- och hampfabrikationen, åren 1861—1915.

Årligen	Antal fabriker		Antal arbetare			Antal spindlar	Antal vävstolar	Tillverkning				Spinnlön för främmande råvara
	Spinne-rier	Väverier	vid spinne-rier	vid väverier	Summa			Garn och tråd ¹		Vävnader		
								Kg	Värde Kr.	Kg	Värde Kr.	
1861/65	1	8	155	467	622	.	.	157 248	450 900	.	683 500	.
1866/70	2	8	154	343	497	.	.	179 057	470 500	.	873 000	.
1871/75	1	7	201	432	633	.	.	222 331	552 600	.	1 230 000	.
1876/80	1	6	229	352	581	.	.	357 638	714 600	.	1 015 500	.
1881/85	2	5	305	261	566	.	.	571 532	788 400	.	975 400	.
1886/90	2	4	349	298	647	.	.	733 928	1 068 400	.	1 140 800	.
1891/95	3	4	434	393	827	.	.	793 223	1 202 600	.	1 149 900	.
1896/00	4	11	431	689	1 120	7 681	494	1 033 683	1 476 400	789 133	1 729 600	.
1901/05	6	11	559	794	1 353	10 443	602	1 247 025	2 041 200	1 176 333	2 637 700	1 100
1906/10	6	11	677	1 022	1 699	13 561	894	1 554 395	2 725 300	1 404 785	3 854 500	1 200
1911	6	10	806	1 108	1 914	15 092	1 096	1 725 341	3 164 600	1 466 968	4 222 400	1 800
1912	6	10	741	1 175	1 916	15 185	990	1 883 705	3 415 700	1 564 756	4 861 100	1 500
1913	6	10	.	.	1 981	15 266	1 047	1 970 918	4 321 500	1 528 952	4 973 400	.
1914	6	11	.	.	2 003	15 690	1 080	2 034 368	3 740 200	1 557 338	5 035 700	.
1915	6	11	.	.	2 079	16 741	1 069	2 355 885	5 095 800	1 840 376	6 553 211	.

¹ Före 1896 huvudsakligen tillverkning för avsalu, därefter även tillverkning för resp. fabrikers eget behov.

Tab. 147. Jutefabrikationen, åren 1889—1915.

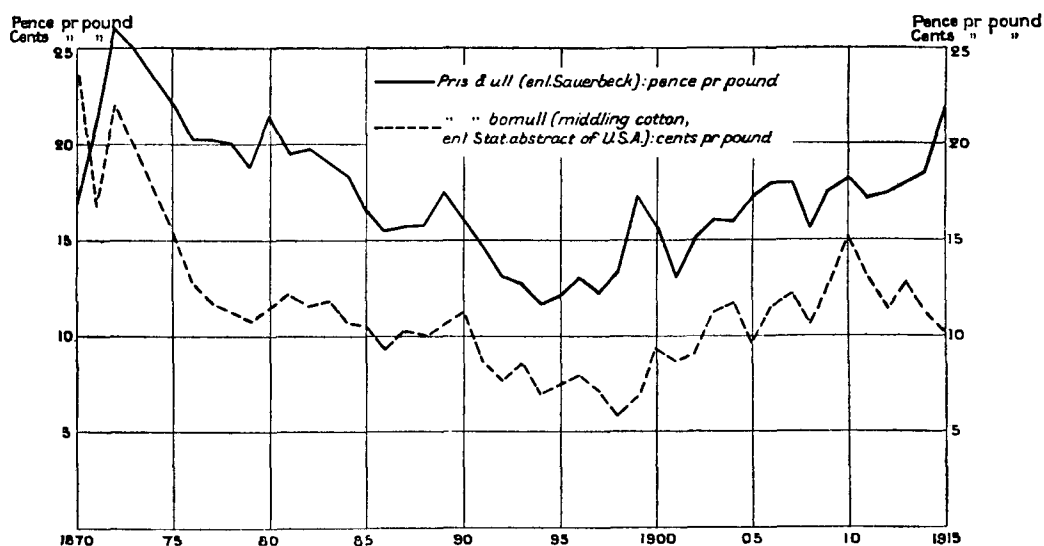
Årligen	Antal fabriker		Antal arbetare			Antal spindlar	Antal vävstolar	Tillverkning			
	Spinne- rier	Vä- verier	vid spin- nerier	vid vä- verier	Sum- ma			Garn ¹		Vävnader	
								Kg	Kr.	Kg	Kr.
1889	.	1	.	.	139	.	.	.	.	.	25 700
1890	.	3	.	.	980	.	.	.	.	.	1 099 200
1891/95	2	3	.	.	1 318	.	.	679 521	305 000	.	2 444 900
1896/00	4	6	557	996	1 553	7 141	996	5 687 476	2 322 700	4 702 911	2 707 200
1901/05	4	8	715	849	1 564	7 879	849	5 867 925	2 783 100	4 677 756	3 115 600
1906/10	5	8	707	846	1 553	8 615	846	5 935 889	3 507 900	4 945 941	4 124 100
1911	5	9	715	867	1 582	8 426	867	6 621 884	3 682 000	5 420 003	4 259 300
1912	5	9	689	867	1 556	8 225	867	6 682 181	4 467 400	5 307 578	4 796 200
1913	5	8	.	.	1 630	8 570	583	6 496 657	4 575 100	5 115 066	5 239 000
1914	5	8	.	.	1 598	8 148	588	5 827 306	4 658 500	4 741 735	5 102 800
1915	5	8	.	.	1 613	8 360	577	5 696 257	5 326 300	4 674 409	5 995 700

¹ Anm. 1 vid föregående tabell är även här tillämplig.

Tab. 148. *Repslagerier och bindgarnsfabriker, åren 1871—1915.*

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning Kr.
1871/75	16	174	366 300
1876/80	18	158	404 200
1881/85	17	135	361 600
1886/90	15	134	314 600
1891/95	19	238	543 400
1896/00	31	390	1 188 000
1901/05	31	433	1 642 200
1906/10	26	452	2 380 600
1911	25	452	2 652 700
1912	25	467	3 028 500
1913	22	463	3 215 000
1914	23	410	4 136 400
1915	26	523	6 592 300

Återstående till denna varugrupp hörande tillverkningsgrenar äro mer eller mindre att hänföra till *beklädnadsbranschen* i inskränkt mening. Betydligast bland dessa äro trikåfabrikerna. Redogörelse för dessas utveckling ävensom för in- och utförseln av trikåvaror lämnas i tab. 153. Till mindre del äro trikåfabrikerna förenade med spinnerier, vilka i föregående sammanställningar sammanslagits med andra spinnerier. Huvudsakligen förarbeta de dock inköpt, antingen inhemskt eller utländskt garn (mest bomullsgarn).

Tab. 149. Tillverkning, in- och utförsel samt förbrukning av ylle-, bomulls-
linne-, hamp- och jutevaror, åren 1896—1915.

Varuslag År	Till- verk- ning	Införsel	Utförsel	Förbruk- ning (tillv. + införsel - utförsel)	Tillverk- ning i % av förbruk- ningen
	Ton	Ton	Ton	Ton	
Ullgarn:					
1896/1900	6 506	2 666	119	9 053	71.9
1901/05	8 211	1 895	133	9 981	82.3
1906/10	9 689	1 807	165	11 331	85.3
1911/13	10 909	2 074	200	12 783	85.3
1914	11 053	1 585	263	12 370	89.4
1915	11 822	610	104	12 328	95.9
Yllevävnader:					
1896/1900	5 569	2 240	239	7 570	73.6
1901/05	7 017	1 542	99	8 460	82.9
1906/10	7 914	1 610	92	9 432	83.9
1911/13	8 557	1 407	204	9 760	87.7
1914	8 773	1 060	765	9 068	96.7
1915	9 308	920	1 366	9 462	104.7
Bomullsgarn och -tråd:					
1896/1900	14 390	3 400	363	17 437	82.6
1901/05	14 854	1 463	405	15 912	93.4
1906/10	16 113	1 595	307	17 401	92.6
1911/13	17 212	1 446	492	18 166	94.7
1914	17 759	1 601	673	18 687	95.0
1915	20 842	1 594	1 730	20 706	100.7
Bomullsvävnader:					
1896/1900	10 651	1 856	566	11 941	89.2
1901/05	9 587	1 640	182	11 045	86.3
1906/10	10 900	1 994	114	12 780	85.3
1911/13	11 920	2 020	236	13 704	87.0
1914	12 262	1 850	393	13 719	89.4
1915	14 225	2 074	1 151	15 148	93.9
Linne-, hamp- och jutegarn samt -tråd:					
1896/1900	6 721	418	91	7 048	95.4
1901/05	7 115	503	105	7 513	94.7
1906/10	7 490	364	133	7 721	97.0
1911/13	8 460	485	332	8 613	98.2
1914	7 862	378	770	7 470	105.2
1915	8 052	377	1 408	7 021	114.7
Linne- och hampvävnader:					
1896/1900	789	589	11	1 367	57.7
1901/05	1 176	500	7	1 670	70.4
1906/10	1 405	545	12	1 938	72.3
1911/13	1 520	625	19	2 126	71.3
1914	1 557	505	21	2 041	76.3
1915	1 840	353	66	2 127	86.3
Jutevävnader:					
1896/1900	4 703	631	217	5 117	91.9
1901/05	4 678	1 107	90	5 695	82.1
1906/10	4 946	1 974	73	6 847	72.2
1911/13	5 281	1 207	204	6 283	84.1
1914	4 742	1 048	85	5 705	83.1
1915	4 674	925	173	5 426	86.1

Tab. 150. Införsel av silke och siden, åren 1871—1915.

Årligen	Silke		Sidenvävnader		Sidenband (silkeessammets- samt hel- och halvsiden-)		Spetsar och blonder av silke		Summa	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	20 259	1 086 900	57 738	2 776 400	7 240	556 700	965	102 200	86 202	4 522 200
1876/80	17 396	879 000	64 774	2 889 500	7 037	478 600	650	68 800	89 857	4 315 900
1881/85	18 899	943 900	70 574	3 444 600	11 303	589 900	4 529	452 900	105 305	5 431 300
1886/90	15 736	800 300	99 256	4 732 500	19 869	971 700	3 652	365 200	138 513	6 869 700
1891/95	16 798	732 800	85 664	3 157 000	25 138	838 000	3 595	359 500	131 195	5 087 300
1896/00	28 040	1 227 800	137 410	4 661 400	36 115	1 105 200	2 365	236 500	203 930	7 230 900
1901/05	30 772	1 500 700	130 766	4 795 500	33 172	1 068 400	1 165	116 500	195 875	7 481 100
1906/10	39 686	1 609 800	185 181	6 755 800	46 389	1 732 100	1 032	70 000	272 288	10 167 700
1911	45 904	1 603 000	231 439	7 591 400	47 637	1 753 800	1 122	65 100	326 102	11 013 300
1912	43 440	1 628 500	215 931	6 631 400	39 571	1 390 000	3 565	178 300	302 507	9 828 200
1913	50 224	1 934 100	222 442	7 163 800	49 223	1 938 200	6 733	336 700	328 622	11 372 800
1914	50 252	1 242 700	202 714	6 570 700	50 933	2 071 700	4 251	212 600	308 150	10 097 700
1915	89 084	2 041 600	278 323	10 269 800	61 788	2 466 000	3 149	157 500	432 344	14 934 900

Tab. 151. Sidenfabrikationen, åren 1861—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Antal väv- stolar	Tillverkning		
				Vävnader	Band	Samman- lagt värde
				Kg	Kg	Kr.
1861/65	5	459	.	.	.	1 080 400
1866/70	3	255	.	.	.	656 100
1871/75	2	402	.	.	.	1 166 500
1876/80	2	326	.	.	.	787 000
1881/85	2	345	.	.	.	787 700
1886/90	2	303	.	.	.	533 700
1891/95	2	288	.	.	.	459 800
1896/00	3	232	108	6 196	900	392 700
1901/05	2	120	68	3 078	227	224 500
1906/10	2	77	53	2 467	772	180 200
1911	1	56	39	893	750	114 900
1912	1	58	40	1 250	718	113 300
1913	1	55	40	1 050	890	128 800
1914	1	50	40	816	486	93 600
1915	1	47	40	850	1 282	127 600

Tab. 152. Tillverkning, in- och utförsel samt förbrukning av sidenvaror (vävnader, band, spetsar), åren 1871—1915.

Årligen	Tillverkning	Införsel	Utförsel	Förbrukning (tillv. + införsel — utförsel)	Tillverkning i % av förbrukningen
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
1871/75	1 166 500	3 435 300	134 400	4 467 400	26.1
1876/80	787 000	3 436 900	127 600	4 096 300	19.2
1881/85	787 700	4 487 400	187 900	5 087 200	15.5
1886/90	533 700	6 069 400	201 700	6 401 400	8.3
1891/95	459 800	4 354 500	148 100	4 666 200	9.9
1896/00	392 700	6 003 100	64 800	6 331 000	6.2
1901/05	224 500	5 980 400	17 500	6 187 400	3.6
1906/10	180 200	8 557 900	50 700	8 687 400	2.1
1911/13	119 000	9 016 200	17 300	9 117 900	1.3
1914	93 600	8 855 000	133 100	8 815 500	1.1
1915	127 600	12 893 300	392 400	12 628 500	1.0
	Kg	Kg	Kg	Kg	
1896/00	7 096	175 890	1 297	181 689	3.9
1901/05	3 305	155 103	352	168 056	2.0
1906/10	3 239	232 602	972	234 869	1.4
1911/13	1 850	272 554	408	273 996	0.7
1914	1 302	257 898	3 038	256 162	0.5
1915	2 132	343 260	8 020	337 372	0.6

Tab. 153. Tillverkning samt in- och utförsel av trikåvaror, åren 1861—1915.

Årligen	Trikåfabrikationen			In- och utförsel av trikåvaror			
	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkningsvärde	Införsel		Utförsel	
			Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1861/65	15	813	571 100	.	.	.	.
1866/70	12	679	531 600	.	.	.	.
1871/75	11	785	828 800	151 387	1 801 000	3 432	38 800
1876/80	11	540	709 100	134 013	1 597 800	3 849	43 500
1881/85	7	717	801 500	232 759	2 670 500	5 449	58 500
1886/90	12	800	1 366 000	220 572	2 437 900	15 788	157 900
1891/95	24	842	2 144 000	268 545	2 498 100	30 721	235 800
1896/00	46	2 748	5 846 200	182 352	1 546 300	26 782	134 000
1901/05	58	2 983	7 498 900	103 811	1 085 700	19 663	98 300
1906/10	51	3 198	10 455 100	169 557	2 490 000	17 223	163 300
1911	56	3 450	12 083 400	224 355	3 612 100	23 736	250 500
1912	59	3 681	13 156 700	241 221	3 526 700	29 031	321 700
1913	60	4 014	15 740 600	301 264	4 398 400	44 129	504 200
1914	65	4 075	15 504 000	299 412	4 114 900	354 238	2 404 700
1915	67	3 969	17 247 400	309 238	5 343 700	162 531	1 277 200

Av mindre omfattning äro band- och gardinfabrikerna, fabrikerna för tillverkning av vattentäta vävnader, spetsar, snörmakeriarbeten, vadd m. m. Sammanställningar rörande dessas produktion ävensom rörande införseln (och i vissa fall utförseln) av hithörande varor finnas i tab. 154. I avseende på rubriken vattentäta vävnader må påpekas, att den innefattar även vaxduks- och linoleummattor, en tillverkning som egentligen icke är att hänföra till textilindustrien utan till den kemiska industrien. (Jfr beträffande tillverkningen tab. 344.)

Nämnda tabell redogör även för tillverkning, in- och utförsel av sömnadsarbeten av skilda slag (innefattande jämväl korsetter, kravatter m. m.), hängslen och bälten etc., hattar och mössor, paraplyer och parasoller samt konstgjorda blommor. Anmärkningsvärd är särskilt den starka stegringen i värdet för tillverkade sömnadsarbeten. Det är här konfektionsindustriens utveckling till en under storindustriella former driven, från hantverket skild produktionsgren, som avtecknar sig.

Rörande kvantiteten och värdet av inom den egentliga textilindustrien förbrukade råvaror och halvfabrikat finnas en del uppgifter att hämta i den av kommerskollegium publicerade specialundersökningen av textil- och beklädnadsindustrien för år 1912. Härur är den i tab. 155 meddelade sammanställningen hämtad. Det är givet, att man för att komma till en summa för hela textilindustriens materialförbrukning icke äger rätt att utan vidare addera de anförda beloppen, enär därigenom dubbelräkningar skulle uppstå, härrörande från leveranser av halvfabrikat från en fabrik till en annan. I stort sett torde materialförbrukningen motsvaras av siffrorna för (in- eller utrikes) inköpta spånadsämnen samt importerat garn, tillsammans uppgående till ett värde av c:a 62 milj. kr. — Fabrikernas sammanlagda utgifter för arbetsmaterial av skilda slag (inbegripande även vävnader, knappar, band, kemikalier etc.) uppgingo till 94.1 milj. kr., varemot svarade en total försäljningssumma för tillverkade fabrikat av 157.4 milj. kr.

Till sist redogöres i fyra tabeller (n:r 156—159) för införseln från olika länder av spånadsämnen och vissa slag av textilfabrikat.

Diagrammet å sid. 163 med tillhörande tabell (tab. 160) tjänar till att åskådliggöra prisutvecklingen på världsmarknaden för de viktigaste av textilråvarorna.

Tab. 154. Tillverkning, in- och utförsel av diverse

Årligen	Band (utom siden- och halvsidenband)					
	Tillverkning		Införsel		Utförsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1891/95	.	269 300	128 584	1 414 400	6 366	90 000
1896/00	205 617	995 600	114 162	1 255 800	4 869	53 600
1901/05	249 852	1 213 400	69 597	765 600	2 917	32 100
1906/10	260 450	1 362 400	87 898	934 100	3 103	31 300
1911	243 377	1 455 100	141 739	1 468 100	4 225	37 200
1912	243 792	1 466 100	96 894	769 000	4 530	36 200
1913	201 426	1 197 300	104 741	1 008 700	3 754	36 800
1914	238 957	1 469 600	91 256	879 700	4 490	23 100
1915	356 871	2 387 500	111 173	1 198 700	20 213	161 900

Årligen	Vattentäta vävnader (inkl. segel, presenningar m. m.)					
	Tillverkning		Införsel		Utförsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1891/95	.	.	365 573	797 400	5 910	12 100
1896/00	³ 371 300	³ 470 200	991 938	1 967 600	2 732	5 500
1901/05	596 400	471 200	1 719 802	3 457 000	13 565	27 100
1906/10	913 900	686 800	3 227 147	3 679 200	4 545	11 300
1911	1 553 800	843 100	3 023 046	3 037 300	5 571	15 200
1912	1 512 900	1 089 500	3 306 015	3 614 400	81 255	71 400
1913	1 825 200	1 093 400	3 191 782	3 742 500	47 294	54 000
1914	1 757 200	1 312 500	2 535 508	3 324 400	24 576	50 400
1915	1 770 400	3 270 500	3 221 490	3 611 600	328 051	1 745 600

Årligen	Kläder och andra sömnadsartiklar samt broderade arbeten			Hängslen, bälten, strumpeband m. m.		
	Tillverkning	Införsel	Utförsel	Tillverkning	Införsel	Utförsel
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1891/95	670 400	4 584 100	246 300	51 500	433 800	15 300
1896/00	5 782 400	4 939 200	295 200	220 700	266 600	4 900
1901/05	9 887 600	5 119 700	215 300	498 000	152 200	4 400
1906/10	16 409 400	10 038 500	347 500	815 300	474 700	15 300
1911	18 570 000	13 220 300	487 300	851 500	435 100	1 100
1912	21 051 800	8 853 600	140 700	868 600	297 900	1 200
1913	23 535 200	9 251 400	125 400	966 300	355 700	900
1914	26 811 500	7 331 600	410 400	872 500	267 200	3 000
1915	37 119 400	7 536 300	11 289 400	1 178 600	240 900	26 600

¹ In- och utförsel av remmar av ull och andra djurhår redovisas i tab. 173.

² Medeltal för åren 1907—10.

³ Medeltal för åren 1899—1900.

textilvaror och beklädnadsartiklar, åren 1891—1915.

Remmar av bomull och andra vegetabiliska spånadsämnen ¹					Trädgärddiner	Spetsar och blonder (utom av silke)				
Tillverkn.	Införsel		Utförsel		Tillverkn.	Tillverkn.	Införsel		Utförsel	
Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kr.	Kr.	Kg	Kr.	Kg.	Kr.
126 000	.	.	.	.	704 300	17 619	352 400	111	2 200	
225 200	.	.	.	.	1 158 700	107 800	18 745	374 900	32	600
399 600	² 102 584	² 303 100	² 22 129	² 44 200	1 338 000	198 900	13 953	279 100	313	6 300
					1 561 000	256 300	20 981	595 900	116	3 600
533 400	121 409	372 300	27 952	61 800	1 600 000	240 900	26 391	744 100	.	.
674 900	109 441	331 100	37 591	112 800	1 800 000	292 200	37 094	642 000	107	1 800
781 300	138 292	430 900	38 748	125 500	1 800 000	265 900	45 610	912 200	137	2 700
680 000	149 440	418 300	43 983	104 500	1 720 000	187 500	25 832	516 600	506	7 200
1 128 500	92 149	279 200	64 196	184 500	1 430 000	305 100	23 031	506 700	2 529	29 200

Vadd						Snörmakeriarbeten					
Tillverkning		Införsel		Utförsel		Tillverkn.	Införsel		Utförsel		
Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	
.	451 000	25 202	72 000	9 676	23 200	91 100	26 000	425 100	303	4 200	
.	467 100	40 083	119 600	22 006	53 700	126 400	29 355	452 800	859	9 600	
.	567 100	84 661	253 400	12 999	33 200	157 200	12 115	241 900	422	4 700	
.	807 000	131 674	206 400	39 832	73 100	314 500	18 734	561 900	1 810	43 400	
.	863 200	185 503	277 900	17 142	27 200	323 500	21 851	821 500	1 626	17 800	
.	994 400	108 228	168 000	74 331	113 000	405 800	35 423	686 900	2 377	24 900	
1 423 761	1 345 500	105 616	151 900	42 669	61 500	501 900	34 849	512 400	2 715	25 600	
1 163 890	1 204 900	89 627	124 100	40 690	92 500	500 100	29 715	400 700	1 944	9 600	
1 349 705	1 570 000	23 392	50 400	104 867	147 400	648 200	32 089	432 600	7 607	45 700	

Hattar, alla slag			Mössor	Paraplyer och parasoller			Konstgjorda blommor		Rullgärddiner
Tillv.	Införsel	Utförsel	Tillv.	Tillv.	Införsel		Tillv.	Införsel	Tillv.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	St.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1 090 100	796 300	320 000	.	119 900	157 876	444 200	.	417 500	110 800
2 369 200	1 476 700	89 700	343 400	552 200	106 134	243 000	18 600	134 100	140 400
3 129 600	1 662 900	10 200	754 800	612 900	34 879	84 200	61 100	155 600	104 500
3 631 200	1 570 800	1 100	2 056 300	762 600	25 554	58 200	142 600	197 800	183 500
4 575 100	1 698 600	5 700	2 667 700	725 700	22 148	48 800	189 700	229 100	217 800
4 685 300	1 958 400	1 300	2 710 600	815 000	21 043	102 100	329 900	243 900	289 300
5 250 400	2 809 500	1 600	2 710 300	776 000	28 364	134 000	211 900	332 300	303 000
5 648 200	3 620 400	2 900	2 781 500	610 800	27 249	130 800	216 700	281 300	349 300
5 843 100	3 752 800	10 700	3 523 100	732 100	29 509	186 900	298 400	406 000	368 200

Tab. 155. Textilfabrikernas materialanskaffning år 1912.

	Köpt inom landet		Direkt importerat		Summa	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
Råvaror:						
Ull	506 499	1 018 469	6 370 074	16 422 877	6 876 573	17 441 346
Hår och tagel	35 013	15 043	18 178	10 105	53 191	25 148
Bomull	—	—	22 244 555	22 001 395	22 244 555	22 001 395
Lin	31 259	42 212	1 883 850	1 476 393	1 915 109	1 518 605
Linblår	—	—	738 771	441 100	738 771	441 100
Hampa	76 258	52 765	3 043 281	1 524 784	3 119 539	1 577 549
Jute	—	—	6 717 050	2 736 359	6 717 050	2 736 359
Lump, stickylle, schoddy och annan konstull . . .	1 414 797	766 275	2 574 924	2 521 927	3 989 721	3 288 202
Bomullsavfall	69 211	32 640	31 231	27 413	100 442	60 053
Summa	2 133 037	1 927 404	43 621 914	47 162 353	45 754 951	49 089 757
Garn:						
Silke och konstsilke . . .	7 615	35 219	20 078	203 964	27 693	239 183
Ullgarn	620 425	1 814 308	413 819	1 921 592	1 034 244	3 735 900
Kamgarn	445 792	1 937 394	1 253 086	7 221 648	1 698 878	9 159 042
Hår- och tagelgarn . . .	—	—	15 000	15 000	15 000	15 000
Bomullsgarn	7 988 761	12 837 439	799 248	2 262 495	8 788 009	15 099 934
Linnegarn	329 878	714 923	177 508	453 491	507 386	1 168 414
Hampgarn	1 300	2 831	561	914	1 861	3 745
Jutegarn	269 604	163 375	60 389	50 327	329 993	213 702
Schoddygarn	20 824	26 005	—	—	20 824	26 005
Diverse garner	—	107 072	108 607	178 436	108 607	285 508
Summa	—	17 638 566	—	12 307 867	—	29 946 433
Vävnader:						
Bomullsvävnader	190 028	433 828	294 168	889 512	484 196	1 323 340
Yllevävnader	—	—	—	32 813	—	32 813
Linnvävnader	510	1 498	8 503	24 257	9 013	25 755
Jutevävnader	1 410	1 264	—	—	1 410	1 264
Diverse vävnader	40 000	95 388	16 000	68 347	56 000	163 735
Trikvävaror	—	209 789	—	9 610	—	219 399
Summa	—	741 767	—	1 024 539	—	1 768 308

Tab. 156. Införsel av ull och bomull från olika länder, åren 1891—1915. Ton.

År	U l l								B o m u l l						
	Dan- mark	Tyska riket	Belgien	Stor- bri- tannien	Frank- rike	Argen- tina	Övriga länder	Summa	Dan- mark	Tyska riket	Stor- bri- tannien	Brittiska Ost- indien	Förenta sta- terna	Övriga länder	Summa
1891	624	500	365	588	—	—	26	2 103	269	588	6 049	—	7 812	198	14 916
92	364	536	651	692	3	—	24	2 270	29	1 007	5 887	—	6 321	90	13 334
93	208	912	494	823	5	—	23	2 465	665	655	6 406	—	3 449	170	11 345
94	217	898	401	764	22	—	33	2 335	389	2 685	6 624	—	7 684	179	17 561
95	317	939	600	928	25	—	17	2 826	172	2 151	5 642	—	5 384	233	13 582
1896	348	624	414	886	27	—	29	2 328	948	1 532	5 698	—	5 002	702	18 882
97	323	976	342	1 142	22	—	44	2 849	596	5 934	8 602	—	1 889	738	17 759
98	379	770	622	1 553	56	—	27	3 407	2 537	5 875	5 893	—	3 856	702	18 863
99	472	1 201	509	1 861	32	—	46	4 121	3 167	5 572	5 007	—	1 290	772	15 808
1900	353	1 194	367	2 148	15	—	18	4 095	2 922	8 015	5 804	—	—	337	17 078
1901	307	969	476	2 041	36	—	26	3 855	3 785	7 569	4 015	—	—	1 241	16 610
02	329	1 279	460	2 355	11	—	15	4 449	2 612	9 824	4 370	—	—	1 238	18 044
03	385	1 366	333	2 516	3	—	7	4 610	1 449	9 573	5 914	—	—	1 113	18 049
04	338	1 358	356	2 661	14	—	23	4 750	2 286	9 167	4 628	—	—	1 350	17 431
05	295	1 077	225	2 373	112	585	27	4 694	44	1 617	1 911	1 021	14 515	241	19 349
1906	346	1 078	189	2 698	162	128	431	5 032	20	1 751	2 874	2 169	13 806	97	20 717
07	270	1 388	223	2 786	107	325	343	5 442	30	2 500	2 382	2 454	13 186	132	20 684
08	227	1 584	151	1 010	116	188	2 312	5 588	14	2 130	2 382	2 040	14 384	261	21 211
09	162	1 066	199	2 973	64	383	316	5 163	68	1 301	2 508	1 800	11 114	519	17 310
10	213	1 029	128	2 815	195	476	119	4 975	4	1 776	1 241	3 644	13 194	836	20 695
1911	174	1 163	182	2 676	179	453	240	5 067	6	1 323	1 448	2 323	14 609	331	20 040
12	246	1 564	271	3 679	186	450	228	6 624	3	3 344	2 658	221	15 374	60	21 660
13	246	1 637	222	3 208	175	279	178	5 945	7	2 604	1 395	886	16 354	314	21 560
14	255	1 153	116	2 548	107	131	149	4 459	4	1 469	1 214	1 136	18 892	457	23 172
15	525	39	—	803	8	2 206	1 372	4 953	124	—	8 713	895	111 151	200	121 083

Tab. 157. Införsel från olika länder av ullgarn, bomullsgarn, tråd och sidenvävnader, åren 1891—1915. Ton.

År	U l l g a r n				B o m u l l s g a r n				T r å d, alla slag				S i d e n v ä v n a d e r (hel- och halvsiden)					
	Tyska riket	Stor-bri-tannien	Övriga länder	Summa	Tyska riket	Stor-bri-tannien	Övriga länder	Summa	Stor-bri-tannien	Tyska riket	Övriga länder	Summa	Dan-mark	Tyska riket	Stor-bri-tannien	Frank-rike	Övriga länder	Summa
1891	263	1 012	136	1 411	103	1 635	71	1 809	186	24	51	261	19	81	5	1	3	109
92	280	1 013	137	1 430	122	1 735	81	1 938	237	29	43	309	14	79	6	1	—	100
93	355	1 180	188	1 723	141	1 487	64	1 692	266	51	40	357	10	50	3	1	—	64
94	445	1 592	199	2 236	120	2 047	92	2 259	254	14	44	312	9	57	3	—	3	72
95	478	1 841	277	2 596	162	2 669	135	2 966	322	21	33	376	10	67	5	—	2	84
1896	573	1 745	382	2 700	221	2 036	126	2 383	297	18	31	346	14	77	5	1	1	98
97	1 068	1 595	328	2 991	294	2 516	142	2 952	204	51	60	315	19	97	5	—	3	124
98	1 084	1 223	408	2 715	363	3 989	141	4 493	209	64	87	360	21	122	7	—	5	155
99	1 073	1 293	396	2 762	401	3 274	104	3 779	254	56	79	389	22	135	8	—	3	168
1900	898	953	309	2 160	290	1 435	85	1 810	222	53	73	348	18	113	6	—	4	141
1901	949	696	279	1 924	261	870	86	1 217	201	67	72	340	16	105	6	—	3	190
02	1 017	757	269	2 043	257	1 003	70	1 330	191	88	85	364	16	101	6	—	2	125
03	928	724	267	1 919	255	660	50	965	201	98	103	402	16	100	8	—	2	126
04	879	653	303	1 835	290	653	72	1 015	207	72	92	371	18	98	8	—	2	126
05	1 071	491	192	1 754	272	715	166	1 153	254	82	32	368	8	109	11	10	9	147
1906	891	528	214	1 633	303	804	274	1 381	298	115	25	438	9	106	17	21	16	169
07	843	629	298	1 770	322	1 049	201	1 572	276	87	76	439	9	130	23	15	12	189
08	764	558	226	1 548	269	1 022	63	1 354	172	56	61	289	7	100	19	16	12	154
09	748	738	250	1 736	293	570	84	947	273	78	74	425	9	127	19	23	16	194
10	1 112	940	298	2 350	409	547	95	1 051	260	80	53	393	10	150	20	22	19	221
1911	1 156	704	278	2 138	327	540	95	962	255	99	30	384	9	166	21	20	15	231
12	1 073	621	280	1 974	328	628	75	1 041	242	118	45	405	8	155	14	19	20	216
13	1 234	558	318	2 110	375	715	103	1 193	231	110	85	426	7	145	14	22	34	222
14	1 042	362	181	1 585	363	736	96	1 195	256	92	58	406	7	131	14	17	34	203
15	364	231	15	610	191	953	70	1 214	217	93	70	380	12	187	19	11	49	278

Tab. 158. Införsel av lin, hampa och jute från olika länder, åren 1891—1915. Ton.

År	L i n					H a m p a							J u t e				
	Ryss- land o. Finland	Tyska riket	Neder- län- derna	Övriga länder	Summa	Dan- mark	Ryss- land o. Finland	Tyska riket	Stor- bri- tannien	Förenta sta- terna	Övriga länder	Summa	Tyska riket	Stor- bri- tannien	Britt. Ost- indien	Övriga länder	Summa
1891	323	54	118	201	696	409	817	734	46	—	2	2 008	2 852	623	—	2	3 477
92	538	2	66	150	756	287	694	1 014	43	—	—	2 038	2 801	1 765	—	6	4 572
93	220	3	85	109	417	285	322	743	45	—	40	1 435	3 159	2 931	—	—	6 090
94	621	30	168	106	925	393	469	636	108	—	25	1 631	2 116	1 710	—	5	3 831
95	533	12	162	127	834	423	826	768	168	—	42	2 227	4 014	2 430	—	—	6 474
1896	315	—	84	134	533	291	830	961	200	—	5	2 287	3 154	2 870	—	—	6 024
97	602	—	95	196	893	398	1 009	689	199	—	4	2 299	5 258	3 014	—	11	8 283
98	469	—	107	147	723	445	712	960	141	—	17	2 275	5 990	1 535	—	18	7 543
99	512	15	85	169	781	316	554	1 043	232	—	57	2 202	2 811	757	—	13	3 581
1900	172	10	120	80	382	228	602	1 049	282	—	12	2 173	4 089	957	—	13	5 059
1901	683	50	232	184	1 149	407	524	1 071	367	—	65	2 434	4 062	1 082	—	77	5 221
02	581	35	145	103	864	409	626	1 014	265	—	102	2 416	5 477	1 137	—	414	7 028
03	701	90	211	201	1 203	510	698	1 403	335	—	60	3 006	4 604	948	—	49	5 601
04	1 031	46	229	153	1 459	382	692	1 054	257	—	147	2 532	6 182	866	—	—	7 048
05	693	82	283	59	1 117	83	445	1 181	222	—	285	2 216	4 707	1 045	48	517	6 317
1906	1 328	64	339	61	1 792	251	1 122	928	229	—	267	2 797	3 091	1 339	1 299	85	5 814
07	1 339	—	369	134	1 842	—	793	1 194	—	—	706	2 693	5 467	1 428	1 983	20	8 898
08	1 057	26	283	67	1 433	356	777	1 418	—	—	487	3 038	2 237	1 034	1 555	23	4 849
09	1 069	—	205	56	1 330	238	652	846	—	—	515	2 251	3 391	1 257	2 144	39	6 831
10	1 410	—	233	202	1 845	—	697	824	465	—	650	2 636	2 652	1 492	1 179	66	5 389
1911	1 315	198	199	15	1 727	227	486	1 257	790	—	343	3 103	3 323	961	2 295	154	6 733
12	1 515	613	291	91	2 510	418	548	1 164	609	10	270	3 019	4 207	1 042	1 375	9	6 633
13	1 820	499	335	1	2 655	377	923	1 342	536	654	173	4 005	4 446	1 045	1 091	103	6 685
14	1 723	668	440	40	2 871	513	635	757	616	1 231	329	4 081	756	2 489	1 750	93	5 088
15	6 302	19	115	—	6 436	466	1 426	—	1 155	1 442	1 411	5 900	—	4 524	3 366	—	7 890

Tab. 159. Införsel från olika länder av ylle-, bomulls- och jutevävnader, åren 1891—1915. Ton.

År	Yllevävnader						Bomullsvävnader						Jutevävnader							
	Norge	Danmark	Tyska riket	Storbri-tannien	Övriga länder	Summa	Norge	Danmark	Tyska riket	Storbri-tannien	Övriga länder	Summa	Norge	Danmark	Tyska riket	Storbri-tannien	Britt. Ost-indien	Övriga länder	Summa	
1891	553	352	1 137	363	57	2 462	399	107	347	433	27	1 313	109	56	29	302	—	1	497	
92	533	320	1 077	304	54	2 288	371	97	360	415	28	1 271	87	20	29	80	—	—	216	
93	797	351	1 084	318	71	2 621	487	117	402	441	28	1 475	49	20	19	76	—	—	164	
94	870	330	1 159	342	82	2 783	577	128	429	534	35	1 703	76	42	20	208	—	—	346	
95	802	350	1 166	325	91	2 734	706	153	466	589	33	1 947	93	56	59	459	—	—	667	
1896	674	268	1 171	281	88	2 482	729	140	469	500	36	1 874	98	28	22	140	—	2	290	
97	874	312	1 252	287	81	2 806	711	160	466	742	36	2 115	80	70	80	303	—	—	533	
98	12	295	1 374	346	71	2 098	10	161	541	1 097	46	1 855	48	57	37	726	—	1	869	
99	11	308	1 373	333	59	2 084	10	175	578	1 011	40	1 814	84	48	17	508	—	—	657	
1900	10	225	1 164	284	47	1 730	12	160	510	906	34	1 622	108	46	187	464	—	—	805	
1901	13	224	1 080	243	45	1 605	11	159	466	845	20	1 501	93	27	23	517	—	—	660	
02	12	233	1 029	220	33	1 527	11	171	481	947	23	1 633	75	18	75	606	—	—	774	
03	12	222	1 039	223	35	1 531	12	160	491	936	22	1 621	168	27	224	648	—	—	1 067	
04	15	222	1 018	235	35	1 525	25	177	538	938	19	1 697	135	32	337	1 058	—	5	1 567	
05	22	171	1 042	243	46	1 524	42	132	566	947	63	1 750	27	14	53	1 109	261	2	1 466	
1906	18	162	1 135	288	48	1 651	36	128	670	1 042	73	1 949	20	13	80	987	318	7	1 425	
07	24	205	1 261	328	57	1 875	5	143	761	1 301	77	2 287	163	20	106	1 641	320	1	2 251	
08	18	128	1 037	264	37	1 484	5	97	568	1 040	49	1 759	145	18	302	1 778	176	1	2 420	
09	21	113	1 029	263	40	1 466	2	98	581	1 126	63	1 870	38	17	148	1 591	170	1	1 965	
10	27	117	1 054	336	42	1 576	3	109	653	1 290	51	2 106	30	16	17	1 476	268	1	1 808	
1911	29	123	1 026	374	51	1 603	2	108	685	1 328	90	2 213	29	14	80	1 280	240	5	1 648	
12	21	92	838	304	43	1 298	2	79	549	972	75	1 677	16	6	5	839	64	1	931	
13	25	88	866	306	34	1 319	4	79	608	1 397	83	2 171	11	9	19	940	48	14	1 041	
14	20	69	734	219	18	1 060	7	84	523	1 142	94	1 850	5	9	73	941	20	—	1 048	
15	14	86	592	214	14	920	2	94	470	1 356	152	2 074	—	8	3	913	—	1	925	

Tab. 160. *Priser å ull och bomull, åren 1870—1915.*

År	Priser å		År	Priser å		År	Priser å	
	ull ¹	bomull ²		ull	bomull		ull	bomull
	Pence per pound ³	Cents per pound ⁴		Pence per pound	Cents per pound		Pence per pound	Cents per pound
1870 . . .	17	23·98	1885 . . .	16½	10·45	1900 . . .	15¾	9·25
71 . . .	21	16·95	86 . . .	15½	9·28	01 . . .	13	8·75
72 . . .	26	22·19	87 . . .	15¾	10·21	02 . . .	15	9·00
73 . . .	25	20·14	88 . . .	15¾	10·03	03 . . .	16	11·18
74 . . .	23½	17·95	89 . . .	17½	10·65	04 . . .	16	11·75
75 . . .	22	15·46	1890 . . .	16	11·07	05 . . .	17¼	9·80
76 . . .	20¼	12·98	91 . . .	14¾	8·60	06 . . .	18	11·50
77 . . .	20¼	11·82	92 . . .	13	7·71	07 . . .	18	12·10
78 . . .	20	11·22	93 . . .	12¾	8·56	08 . . .	15¾	10·62
79 . . .	18¾	10·84	94 . . .	11¾	6·94	09 . . .	17¾	12·68
1880 . . .	21½	11·51	95 . . .	12	7·44	1910 . . .	18¼	15·11
81 . . .	19½	12·03	96 . . .	13	7·93	11 . . .	17¼	13·01
82 . . .	19¾	11·56	97 . . .	12¼	7·00	12 . . .	17½	11·52
83 . . .	19	11·88	98 . . .	13¼	5·94	13 . . .	18	12·80
84 . . .	18¼	10·88	99 . . .	17¼	6·88	14 . . .	18½	11·13
						15 . . .	21¾	10·14

¹ Merino Port Phillip. Enligt Sauerbeck.² Middling cotton. Enligt Statistical abstract of the United States.³ En penny per pound = 16½ öre per kg.⁴ En cent per pound = 8·25 öre per kg.

3. Hudar och skinn, hår, fjäder, ben o. d. djurämnen samt fabrikat därav.

Liksom fallet varit med spånadsämnena och textilaäster, har även i fråga om hithörande varor, som ju ock till övervägande del tjäna beklädnadsändamål, importen sedan lång tid tillbaka betydligt överstigit exporten, och gäller detta såväl råvaror som fabrikat, främst likväl de förra. Först året 1915 visar här en omkastning, framkallad av en tillfällig stor utförsel av skodon (se tab. 161).

Viktigast äro inom gruppen bland råvarorna *hudar*, bland fabrikaten *läder* och produkter därav.

Läderberedning är i Sverige ett urgammalt yrke. Det bedrevs i äldre tid dels som hantverk, d. v. s. enligt skråförfattningarna, dels — åtminstone från senare delen av 1600-talet — vid sidan därav som fabriksindustri, ehuru även det sistnämnda ända långt in på 1800-talet under jämförelsevis små former.

Fabriksmässigt organiserade voro redan från början de s. k. engelska garverierna, vilka vid garvningen använde ekbark i stället för gran- och björkbark, som förbehållits hantverksämbetena. Läderfabriker privilegierades och anlades i rätt stort antal under 1700-talet och blevo åtminstone i någon mån delaktiga av det skydds- och subventions-system, varmed manufakturerna togos under armarna. Vid sidan av de engelska garverierna, vilka, ehuru de använde annat garvmedel, i huvudsak framställde samma fabrikat som

Tab. 161. In- och utförsel av hudar och skinn, hår, fjäder, ben, horn m. m. samt fabrikat därav, åren 1871—1915. Tusental kronor.

Årligen	Hudar, skinn, läder och pälsverk		Arbeten av skinn och läder		Hår, fjäder, ben, horn m. m.		Arbeten av hår, fjäder, ben, horn m. m. ¹		Summa	
	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.
1871/75 . .	9 903	819	540	199	587	285	340	12	11 370	1 315
1876/80 . .	8 862	819	875	58	787	69	550	10	11 074	956
1881/85 . .	11 040	905	1 541	79	1 285	126	943	21	14 809	1 131
1886/90 . .	11 203	1 294	2 440	217	1 150	147	971	125	15 764	1 783
1891/95 . .	11 450	1 922	2 366	410	1 340	91	657	246	15 813	2 669
1896/00 . .	16 438	3 716	2 120	355	1 656	142	798	189	21 012	4 402
1901/05 . .	17 455	5 948	1 769	175	1 564	142	842	109	21 630	6 374
1906/10 . .	23 631	8 274	1 912	164	1 820	267	1 246	35	28 609	8 740
1911	28 601	15 371	2 035	90	1 553	512	1 705	13	33 804	15 986
1912	32 904	20 231	3 025	443	3 155	1 627	1 983	23	41 067	22 324
1913	43 458	21 850	3 359	342	4 112	1 349	2 376	53	53 305	23 594
1914	34 769	23 773	3 529	2 370	3 528	978	1 871	39	43 697	27 160
1915	59 885	23 260	3 810	54 902	7 773	4 855	2 212	151	73 680	83 168

¹ Här ingår benmjöl men icke andra gödningsämnen.

de hantverksmässiga garverierna, uppstodo efter hand även läderfabriker av annan art, såsom för tillverkning av juft- eller ryssläder (beredning medelst näverolja enligt i Ryssland brukad metod), för vitgarvning, sämskning, saffiansberedning m. m.

Trots hantverkets intill senaste tid dominerande betydelse, är alltså garverihanteringen att räkna bland de äldre svenska fabriksnäringarna. Förra hälften av 1870-talet medförde för denna liksom för flertalet andra industrigrenar ett märkligt uppsving (se tab. 165). Tillverkningen sjönk väl under den följande depressionstiden, men har från mitten av 1890-talet stigit utomordentligt hastigt, påtagligen under inverkan av det år 1897 förstärkta tullskyddet för beredda hudar och skinn. Fabriksdriftens alltmer dominerande betydelse ger sig tillkänna, förutom i ett anseeligt ökat tillverkningsvärde per anläggning, i det successiva sjunkandet av siffrorna för intjänt garvningslön. Den stora nedgången i de redovisade garveriernas antal år 1913 i förhållande till föregående år (tab. 166) är emellertid endast skenbar, beroende på att åtskilliga småanläggningar från detta år uteslutits i statistiken. En viktig förutsättning för läderberedningens snabba tillväxt under de senaste par decennierna har utgjorts av skoindustriens samtidiga uppblomstring, varigenom den inhemska förbrukningen av egentligt fabriksläder starkt ökats och tillämpningen av nya och snabbare garvningsmetoder möjliggjorts.

Råa hudar och skinn hava sedan gammalt i tämligen stor omfattning införts från utlandet, och importen har tillväxt i bredd med lädertillverkningens uppsving. Å andra sidan har en betydlig export av inhemska hudar ägt rum, uppgående i värde under enstaka år till högre belopp än importen (se tab. 162). Anledningen till att den svenska industrien i så ringa omfattning använder svenska råhudar är, att dessa på grund av sin tunnhet bäst lämpa sig för

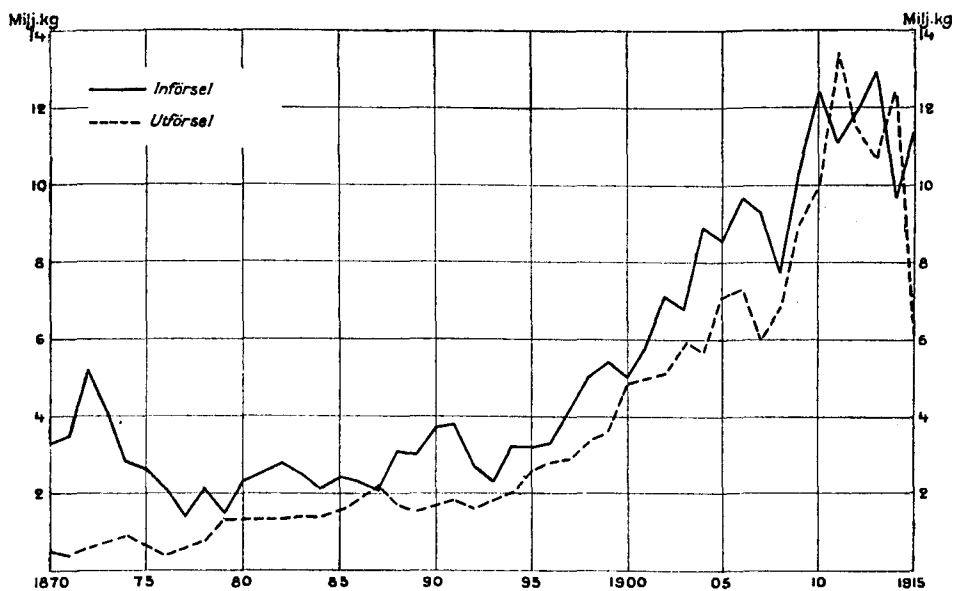

Diagram 12. In- och utförsel av oberedda hudar och skinn, åren 1870–1915.

finare skinn- och läderkvaliteter, medan industrien här huvudsakligen inriktat sig på den grövre bottenlädertillverkningen.

Beträffande jämförbarheten mellan de angivna kvantiteterna för in- och utförda hudar bör anmärkas, att utförseln till vida övervägande del representeras av färska eller saltade hudar, medan däremot de införda hudarna mestadels utgjorts av torkad eller kalkstruken vara. — Huvudsakliga hudinförseln har skett från Tyskland (Hamburg), men i allmänhet har det här varit fråga om en genomgångshandel från utomeuropeiska produktionsorter, varibland i främsta rummet Laplatastaterna. Den direkta införseln särskilt från Argentina

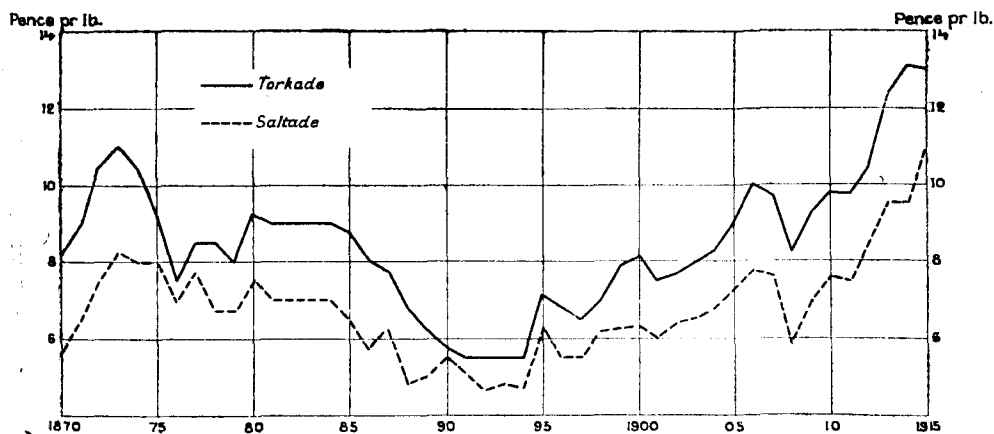

Diagram 13. Pris å råhudar, åren 1870–1915.

Tab. 162. In- och utförsel av hudar,

Årligen	Oberedda hudar och skinn ¹				L ä d e r o c h			
	Införsel		Utförsel		Sul- och bindsulläder			
					Införsel		Utförsel	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75	3 659	6 342 900	674	649 600	643	1 680 700	3	6 900
1876/80	2 022	2 957 200	886	593 300	1 501	3 704 800	9	24 100
1881/85	2 465	3 697 200	1 378	752 500	2 026	4 322 500	8	20 400
1886/90	2 885	2 991 200	1 798	1 096 200	2 018	3 880 200	3	8 900
1891/95	3 076	2 611 200	2 017	1 288 100	2 461	3 586 800	10	16 800
1896/00	4 638	5 035 600	3 526	3 173 800	2 572	4 686 400	6	11 600
1901/05	7 478	8 445 400	5 790	5 434 900	1 082	1 923 500	12	24 000
1906/10	9 903	11 872 100	7 854	7 065 800	353	747 500	31	67 400
1891	3 822	3 248 300	1 874	1 219 200	2 351	3 079 200	13	31 700
92	2 753	2 064 900	1 648	824 200	2 129	2 682 400	13	16 100
93	2 340	1 755 100	1 852	925 900	2 288	2 882 500	19	23 700
94	3 206	2 404 300	2 067	826 900	2 756	3 444 900	5	6 200
95	3 258	3 583 700	2 648	2 648 200	2 788	5 845 100	3	6 500
1896	3 334	3 333 900	2 817	2 535 400	2 842	5 399 700	12	22 700
97	4 250	4 674 800	2 974	2 676 600	2 986	5 375 500	11	19 900
98	5 070	5 576 700	3 387	3 048 300	2 892	5 204 900	1	1 900
99	5 489	6 037 600	3 621	3 258 500	2 407	4 332 200	3	6 200
1900	5 050	5 555 200	4 833	4 350 100	1 733	3 119 500	4	7 400
1901	5 833	6 416 400	4 998	4 498 100	1 700	3 060 000	4	7 100
02	7 111	7 821 900	5 184	4 665 300	1 209	2 176 000	2	4 500
03	6 882	7 707 900	5 908	5 435 500	959	1 726 300	12	24 700
04	8 973	10 229 600	5 737	5 450 100	879	1 582 500	1	3 000
05	8 591	10 051 400	7 126	7 125 700	565	1 072 700	39	80 900
1906	9 657	12 071 300	7 370	7 885 700	503	965 900	40	87 500
07	9 235	10 768 000	6 001	5 340 600	391	812 500	16	32 500
08	7 727	8 574 700	6 783	5 583 200	140	293 500	78	164 200
09	10 419	12 703 300	9 036	7 867 200	250	565 200	19	43 200
10	12 478	15 243 500	10 078	8 652 400	481	1 100 300	4	9 700
1911	11 102	13 842 500	13 487	13 564 000	296	700 400	29	70 500
12	11 974	15 568 700	11 435	15 299 100	2 269	2 787 200	2 59	2 120 700
13	12 999	23 563 000	10 690	15 367 400	320	970 700	62	138 800
14	9 688	15 772 700	12 409	19 698 400	212	599 300	108	229 400
15	11 515	23 944 200	5 831	12 861 400	1 735	5 354 000	12	74 600

¹ Andra än pälssverk.² Fr. o. m. 1912 ingå maskinremläder samt valross- och flodhästhudar (beredda) (St. V. n:r 199 D)³ Fr. o. m. 1912 ingå läder- och skinnstycken, utstansade etc., utom av sul- och bindsulläder

har dock, efter tillkomsten av en direkt ångbåtslinje på detta land (1904) avsevärt ökat (se tab. 163). De från Sverige utförda hudarna gå i främsta rummet till Tyskland och Danmark samt i ganska betydande omfattning därjämte till Norge, Frankrike och Storbritannien.

Diagram 13 å sid. 177 jämte dithörande tabell (tab. 164) ger en föreställning om utvecklingen av råhudspriserna på världsmarknaden.

Som ovan nämnts och som framgår av tab. 166, utgöres huvuddelen av den

skinn och läder, åren 1871—1915.

s k i n n , b e r e d d a				S u m m a				Årligen
Andra slag				Införsel		Utförsel		
Införsel		Utförsel						
Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	
104	1 227 700	2	21 200	747	2 908 400	5	28 100	1871/75
147	1 730 900	7	81 800	1 648	5 435 700	16	105 900	1876/80
204	2 452 600	4	48 200	2 230	6 775 100	12	68 600	1881/85
268	3 213 200	5	58 000	2 286	7 093 400	8	66 900	1886/90
443	3 600 700	11	81 800	2 904	7 187 400	21	98 600	1891/95
695	4 141 800	14	85 100	3 267	8 828 200	20	96 700	1896/00
809	5 089 800	21	128 700	1 871	7 013 300	33	152 700	1901/05
765	8 083 700	36	271 000	1 118	8 831 200	67	338 500	1906/10
316	3 795 000	9	108 500	2 667	6 874 200	22	140 200	1891
334	3 650 200	6	55 600	2 463	6 332 600	19	71 700	92
421	4 214 100	7	73 200	2 709	7 096 600	26	96 900	93
509	2 547 000	13	64 100	3 265	5 991 900	18	70 300	94
633	3 797 500	18	107 600	3 416	9 642 600	21	114 100	95
553	3 243 700	28	165 300	3 395	8 643 400	40	188 000	1896
705	4 167 000	15	91 900	3 691	9 542 500	26	111 800	97
906	5 428 200	6	37 100	3 798	10 633 100	7	39 000	98
822	4 928 900	12	70 300	3 229	9 261 100	15	76 500	92
491	2 941 300	10	61 000	2 224	6 060 800	14	68 400	1900
739	4 430 800	10	60 400	2 489	7 490 800	14	67 500	1901
810	4 856 800	26	153 900	2 019	7 032 800	28	158 400	02
790	4 731 200	32	193 100	1 749	6 457 500	44	217 800	03
900	5 396 900	15	92 700	1 779	6 979 400	16	95 700	04
805	6 033 200	24	143 200	1 370	7 105 900	63	224 100	05
936	7 481 800	24	157 700	1 439	8 447 700	64	245 200	1906
752	7 785 900	32	166 700	1 143	8 598 400	48	199 200	07
550	6 075 700	26	199 000	690	6 369 200	104	363 200	08
740	8 882 000	35	266 400	990	9 447 200	54	309 700	09
848	10 193 100	63	565 400	1 329	11 293 400	67	575 100	10
896	10 482 700	71	562 000	1 192	11 183 100	100	632 500	1911
* 745	* 10 894 200	* 67	* 676 000	1 014	11 681 400	126	796 700	12
835	13 374 000	68	721 400	1 155	14 344 700	130	860 200	13
832	13 530 900	372	2 178 300	1 044	14 129 900	480	2 407 700	14
1 231	21 963 900	598	6 757 600	2 966	27 317 900	610	6 832 200	15

och 200 D) ävensom läder- och skinnstycken, utstansade etc. av sul- eller bindsulläder (St. V. nr 206 A). (St. V. nr 206 B, 207, 208).

svenska lädertillverkningen av sul- och bindsulläder, beträffande vilka varuslag förbrukningen inom landet numera i det allra närmaste fylles av inhemsk produktion. I fråga om ovanläder och andra finare skinnslag har däremot införseln alltsedan 1870-talet i stort sett befunnit sig i oavbruten stegring. Den inhemska tillverkningen har även här tillväxt, men har ända till senaste år ej kunnat fylla mer än ca 50 procent av behovet (se tab. 167).

Tab. 163. Införsel av oberedda hudar och skinn från olika länder, åren 1905—15.
Ton.

År	Norge	Dan- mark	Tyska riket	Belgien	Stor- bri- tannien	Britt. Ost- indien	Argen- tina	Övriga länder	Summa
1905	631	1 502	4 754	501	167	206	254	576	8 591
06	651	1 506	5 344	773	351	201	436	395	9 657
07	709	1 862	4 918	437	340	264	288	417	9 235
08	644	1 796	3 722	379	184	252	318	432	7 727
09	1 016	2 447	5 143	286	377	232	289	629	10 419
1910	1 210	2 438	5 981	783	414	197	797	658	12 478
11	1 428	1 581	5 376	652	201	98	1 044	722	11 102
12	1 468	2 085	5 576	896	317	72	487	1 073	11 974
13	1 608	1 844	6 741	550	371	159	816	910	12 999
14	1 548	1 947	3 564	347	201	338	807	936	9 688
15	839	1 645	56	—	2 388	932	3 424	2 231	11 515

Tab. 164. Pris å råhudar (La Plata), åren 1870—1915.

Enligt Sauerbeck. Pence per pound.¹

År	Pris å hudar		År	Pris å hudar		År	Pris å hudar	
	torkade	saltade		torkade	saltade		torkade	saltade
1870	8 ¹ / ₄	5 ³ / ₄	1885	8 ³ / ₄	6 ¹ / ₂	1900	8 ¹ / ₈	6 ¹ / ₄
71	9	6 ¹ / ₂	86	8	5 ³ / ₄	01	7 ¹ / ₂	6
72	10 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	87	7 ³ / ₄	6 ¹ / ₄	02	7 ⁵ / ₈	6 ³ / ₈
73	11	8 ¹ / ₄	88	6 ³ / ₄	4 ⁷ / ₈	03	8	6 ¹ / ₂
74	10 ¹ / ₂	8	89	6 ¹ / ₄	5	04	8 ¹ / ₄	6 ³ / ₄
75	9 ¹ / ₄	8	1890	5 ³ / ₄	5 ¹ / ₂	05	9	7 ¹ / ₄
76	7 ¹ / ₂	7	91	5 ¹ / ₂	5 ¹ / ₈	06	10	7 ³ / ₄
77	8 ¹ / ₂	7 ³ / ₄	92	5 ¹ / ₂	4 ⁶ / ₈	07	9 ³ / ₄	7 ⁵ / ₈
78	8 ¹ / ₂	6 ³ / ₄	93	5 ¹ / ₂	4 ⁷ / ₈	08	8 ¹ / ₄	5 ¹ / ₈
79	8	6 ³ / ₄	94	5 ¹ / ₂	4 ⁴ / ₈	09	9 ¹ / ₄	7
1880	9 ¹ / ₄	7 ¹ / ₂	95	7 ¹ / ₈	6 ¹ / ₄	1910	9 ³ / ₄	7 ⁵ / ₈
81	9	7	96	6 ³ / ₄	5 ¹ / ₂	11	9 ³ / ₄	7 ¹ / ₂
82	9	7	97	6 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	12	10 ¹ / ₂	8 ³ / ₈
83	9	7	98	7	6 ¹ / ₈	13	12 ³ / ₈	9 ¹ / ₂
84	9	7	99	7 ³ / ₈	6 ¹ / ₄	14	13 ¹ / ₈	9 ¹ / ₂
						15	13	11

¹ En penny per pound = 16⁵/₈ öre per kg.

Tab. 165. Garverier och sämskmakerier, åren 1861—1895.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning av beredda hudar o. skinn		
			Kvantitet		Värde
			Kg	St.	Kr.
1861/65	664	1 897	1 280 000	487 000	4 559 500
1866/70	662	1 569	1 193 000	507 000	4 407 600
1871/75	687	1 910	1 520 000	573 000	7 275 900
1876/80	673	1 802	1 333 000	544 000	5 707 200
1881/85	662	1 698	1 179 000	517 000	5 198 700
1886/90	623	1 685	1 058 000	526 000	5 187 400
1891/95	582	1 846	1 383 000	350 000	6 045 900

Tab. 166. Garverier och sämskmakerier, åren 1896—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning av egen råvara				Beredningslön för främmande råvara
			Sul- och bindsulläder		Andra slag	Summa värde	
			Kg	Kr.	Kr.	Kr.	
1896/00 . .	564	2 436	2 346 000	5 233 300	3 891 200	9 124 500	663 500
1901/05 . .	459	2 350	4 503 000	10 005 200	4 950 900	14 956 100	459 000
1906/10 . .	279	2 046	6 344 000	15 110 600	7 903 800	23 014 400	330 000
1911	228	1 926	7 377 000	17 979 000	9 820 200	27 799 200	209 700
1912	200	1 860	7 632 000	19 511 600	10 708 600	30 220 200	193 900
1913 ¹	136	1 812	7 900 000	21 124 300	13 018 700	34 143 000	116 400
1914	131	1 879	7 288 000	21 038 100	14 922 100	35 960 200	97 900
1915	132	2 234	8 116 000	36 157 700	31 846 300	68 004 000	163 000

¹ Ett antal smärre garverier äro fr. o. m. 1913 uteslutna ur statistiken.

Tab. 167. Tillverkning, importöverskott och förbrukning av läder och skinn, åren 1896—1915.

Årligen	Tillverkning		Importöverskott		Förbrukning		Tillverkn. i % av förbrukn.	
	Sulläder	Andra slag	Sulläder	Andra slag	Sulläder	Andra slag	Sul-läder	Andra slag
	K r o n o r							
1896/00	5 233 300	3 891 200	4 674 700	4 056 700	9 908 000	7 947 900	53	49
1901/05	10 005 200	4 950 900	1 899 500	4 961 100	11 904 700	9 912 000	84	50
1906/10	15 110 600	7 903 800	680 000	7 812 700	15 790 600	15 716 500	96	50
1911/13	19 538 300	11 182 500	709 400	10 930 500	20 247 700	22 113 000	96	51
1914	21 038 100	14 922 100	369 900	11 352 600	21 408 000	26 274 700	98	57
1915	36 157 700	31 846 300	5 279 400	15 206 300	41 437 100	47 052 600	87	68

Tab. 168. Garveriernas materialanskaffning, år 1913.

Varuslag	Svenska produkter			Utländska produkter		
	Kvantitet		Värde	Kvantitet		Värde
	St.	Kg	Kr.	St.	Kg	Kr.
Oberedda hudar och skinn:						
av nötkreatur	228 596	4 223 213	5 821 102	682 348	8 345 765	16 165 667
» hästar	8 998	190 979	167 689	14 994	214 070	225 486
» getter, får och lamm . .	347 148	451 748	652 629	70 704	151 115	196 886
» älg och ren	9 649	93 110	92 664	—	—	—
» andra djur	455	1 154	1 100	—	—	—
Summa	594 846	4 960 204	6 735 184	768 046	8 710 950	16 588 039

En översikt av garveriernas materialanskaffning, hämtad ur kommerskollegii specialundersökning rörande läder-, hår- och gummivaruindustrien för år 1913 meddelas i tab. 168. Härav framgår vilken övervägande betydelse den utländska råvaran har för läderindustrien.

Den äldre metoden vid lädertillverkningen att beströ hudarna med bark jämte åtföljande övergjutning med barklag eller vatten, vilken, ehuru en kvalitativt utmärkt produkt därigenom frambragtes, hade det felet, att den krävde en mycket lång tid (för tjockare hudar ett år och däröver), har i Sverige liksom i utlandet till stor del utträngts av den s. k. snällgarvningen medelst flytande garvextrakter. Införseln av garvextrakter ävensom av andra garv- och färgämnen för finare läderberedning har starkt ökat under de senaste decennierna och uppgår till avsevärda belopp, som framgår av tab. 219. — Av inhemska garvämnena tillvaratagas ek-, gran- och annan bark, ehuru i mindre omfattning än fallet borde kunna vara.

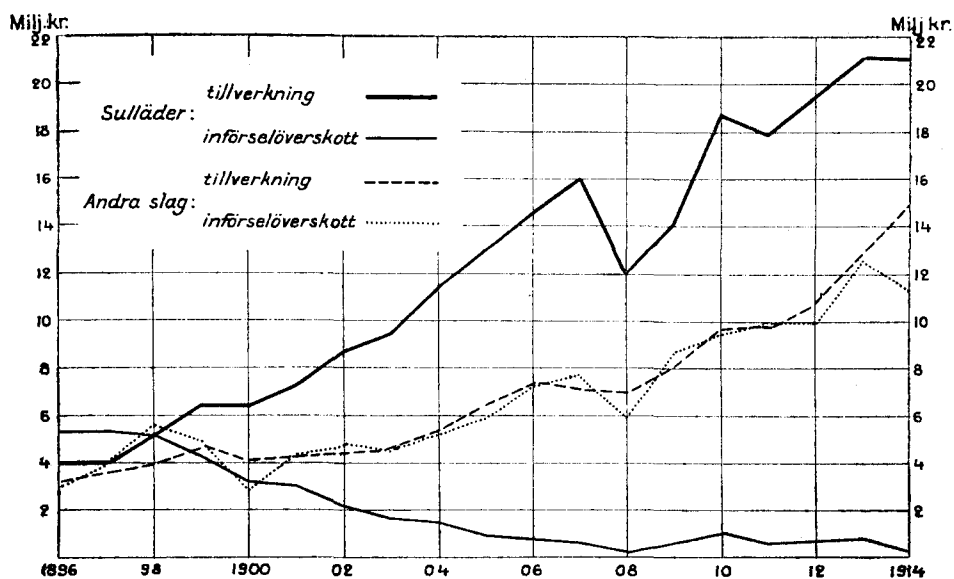
På senare år hava för vissa slag av läderberedning även mineraliska garvningsämnen kommit till användning. Såsom sådana äro särskilt att nämna vissa kromföreningar, särskilt kromalun (kaliumkromsulfat). Av mineraliska ämnen, som eljest användas vid garvningen, märkas koksalt, kalialun, svavelsyrad lerjord (aluminiumsulfat) m. m. De sistnämnda salterna framställas till huvudsaklig del inom landet (se nedan sid. 235).

Sämskgarvningen (beredning medelst tran och andra fettsorter), som tidigare var av viss betydelse, har gått mycket tillbaka. I industristatistiken, där sämskgarverierna tidigare särskilt redovisades, angives deras tillverkningsvärde år 1912 till endast 59 100 kr. mot 118 900 kr. år 1896.

Tillverkningen vid garverierna specificeras för åren 1913—15 i statistiken sålunda:

		År 1913	År 1914	År 1915
Sul- och bindsulläder:				
Kärnstycken och maskinremläder	{ kg	1 256 990	1 317 750	1 465 741
	{ kr.	4 154 540	4 573 284	7 645 857
Hela och halva hudar samt stycken därav, ej hänförliga under föregående rubrik	{ kg	6 642 663	5 970 225	6 650 420
	{ kr.	16 969 796	16 464 842	28 511 865
Andra slag:				
Plattläder och ovanläder, vegetabiliskt garvade, alla slag	{ kg	2 695 630	2 583 829	3 238 825
	{ kr.	9 043 964	8 947 362	22 020 965
Mineralgarvat läder, alla slag, ävensom lackläder	kr.	3 164 067	4 904 550	8 585 310
Vit- och sämskgarvat läder	kr.	810 708	1 070 166	1 240 014
Summa värde	kr.	34 143 075	35 960 204	68 004 011
Beregningslön för främmande råvara	kr.	116 444	97 940	163 017

Beträffande *skodon* har Sverige aldrig varit i större utsträckning beroende av utlandet, om ock så långt tillbaka som siffror föreligga ett importöverskott förelegat. Behovet tillgodosågs tidigare väsentligen av det inhemska hantverket, skomakeriet. Den fabriksmässiga tillverkningen på området daterar sig från 1870-talet. Över huvud är skotillverkningen som industri en jämförelsevis ny företeelse. Dess uppkomst sammanhänger med vissa uppfinningar vid mitten av 1800-talet, speciellt av symaskinen, och deras tillämpande på skotillverkningen. Sedermera har maskintekniken på området alltmer fullkomnats, framför allt genom i Amerika gjorda uppfinningar.

Sveriges äldsta skofabrik anlades 1873 i Vänersborg. Det dröjde dock ända in på 1890-talet, innan den nya industrien tog riktig fart. Efter år 1897, uppenbarligen i samband med då genomförda tullförhöjningar på skodon, vidtog nygrundning av fabriker i stor skala och tillverkningen växte med stor hastighet. (Se tab. 169.)

Importen av skodon, som begynt antaga rätt stora proportioner, har där- efter nedgått till en obetydlighet. Över hälften har pläгат komma från Tyskland.

Utförseln var vissa år under tiden 1887–97 ej alldeles oansenlig. Till stor del var det här fråga om hantverksmässigt tillverkade skodon från de gamla skomakeridistrikten i Närke och Östergötland. Denna export, som väsentligen skedde till Norge, bortföll till allra största delen, då mellanriks- lagen upphävdes (1897), som följande siffror, hämtade ur norsk statistik, ut- visa:

Utförsel av skodon till Norge.

År	Kr.	År	Kr.
1891	337 800	1895	667 400
1892	380 400	1896	925 200
1893	398 800	1897	1 061 000
1894	503 800	1898	30 700

En följd av denna stoppade export var den s. k. Närkeskraschen 1899, som mycket bidrog att förtaga den gamla skohemslöjdens konkurrenskraft gent emot fabriksindustrien. — På grund av de genom världskriget skapade för-

hållandena har under åren 1914—15 plötsligt en betydlig export av fabriks-skodon kommit till stånd.

Till belysning av skofabrikernas materialförbrukning intagas nedanstående uppgifter ur kommerskollegii specialundersökning rörande läder-, hår- och gummivaruindustrien år 1913. Uppgifterna avse inköpt material vid 65 fabriker, representerande ungefär 94 procent av rikets produktion.

	Svenska produkter Kr.	Utländska produkter Kr.	Summa Kr.
Ovanläder av skinnvaror . . .	5 190 409	7 585 572	12 775 981
» av annat varuslag . . .	110 240	205 488	315 728
Bottenläder	9 515 701	275 365	9 791 066

Den största utgiftsposten är, som synes, ovanläder, som till mer än hälften tages från utlandet, medan bottenlädret så gott som uteslutande är av inhemskt ursprung.

Tab. 169. Skofabrikation samt in- och utförsel av skodon, åren 1871—1915.

Årligen	Hantverkerier		Fabriker			In- och utförsel av skodon			
	Antal hant- verkare	Antal hant- verka- arbetare	Antal fabri- ker	Antal arbetare	Tillverk- ning Kr.	Införsel		Utförsel	
						Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	3 137	3 404	1	52	23 100	.	223 600	.	4 500
1876/80	3 681	4 146	2	40	73 900	.	397 800	.	10 600
1881/85	3 743	4 226	2	47	65 000	72 014	789 700	1 201	18 000
1886/90	3 877	4 365	4	243	469 000	132 722	1 511 700	12 777	182 300
1891/95	4 016	4 615	12	875	2 157 100	138 300	1 526 700	32 693	325 100
1896/00	8 072	5 446	33	2 592	8 205 200	77 789	733 300	24 498	244 300
1901/05	8 932	5 012	50	3 824	14 754 900	43 439	381 400	14 655	96 600
1906/10	9 140	4 395	80	5 845	26 408 300	32 895	386 800	7 380	101 300
1911	.	.	86	6 680	33 691 800	39 743	450 700	3 072	44 600
1912	.	.	88	6 765	36 070 900	39 416	485 400	22 970	318 200
1913	.	.	85	7 357	41 088 800	41 915	496 500	10 750	167 900
1914	.	.	87	8 301	47 946 400	59 962	872 700	193 153	1 950 500
1915	10 193	2 498	92	8 598	90 451 600	57 510	849 900	4 556 684	54 242 800

¹ Uppgifterna om tillverkningens värde avse för åren 1913—15 posterna skodon, sandaler, tofflor och tygskor samt nätlingar, däremot ej posten diverse till skoindustrien hörande arbeten, som huvudsakligen utgöras av halvfabrikat såsom ränder, klackar m. m.

Tillverkningskvantiteten vid skofabrikerna anges för åren 1913—15 i statistiken sålunda:

	1913	1914	1915
Skodon (av läder): par	5 862 388	6 357 817	7 909 936
Sandaler, tofflor, tygskor: par .	559 244	682 816	494 772

Då här bortses från år 1915 med dess ganska stora export, visa de anförda siffrorna en förbrukning av nära 1½ par skor per invånare årligen.

Skomakeriet som hantverk har nedsjunkit till att i huvudsak blott utföra reparationsarbeten. Karaktäristisk är den av tab. 169 ådagalagda nedgången

i antalet hantverksarbetare under de sista åren. Även på detta område har emellertid på senaste tiden maskintekniken begynt intränga.

Ny som självständig fabrikationsgren är den tillverkning av läderutstansningar (skoränder, klackar och andra halvfabrikat), som i statistiken upptagits under rubriken »Diverse till skoindustrien hörande arbeten». Tillverkningsbeloppen utgjorde åren 1911—15:

1911	544 100 kr.
1912	642 700 »
1913	937 000 »
1914	1 176 700 »
1915	1 832 600 »

Beredning av *pälsskinn* förekommer i Sverige i mycket ringa omfattning. Egentligen äro de svenska pälsvarufabrikerna, bland vilka flera ganska betydande företag finnas, att räkna som sömnadsfabriker, vilka till färdiga plagg bearbeta i utlandet beredda, antingen utländska eller svenska pälsskinn. Vanligen äro industriföretagen kombinerade med handelsrörelse inom pälsvarubranschen. I industristatistiken uppträder denna fabriksgrupp första gången 1889, då en fabrik av ifrågavarande slag med 120 000 kronors tillverkningsvärde redovisas. Tillväxten har sedermera varit betydlig, som framgår av tab. 171.

Införseln av pälsverk (väsentligen beredda sådana, till någon del färdigsydda) är ganska avsevärd (se tab. 170). Utförseln har ävenledes under senare år ej varit ringa, men avser, i motsats till införseln, huvudsakligen oberedda pälsskinn. Anmärkas må, att de i handelsstatistiken angivna vär-

Tab. 170. In- och utförsel av pälsverk, åren 1871—1915.

Årligen	Oberedda pälsverk				Beredda pälsverk, inkl. färdiga plagg			
	Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	28 900	190 800	19 009	119 600	.	477 700	.	21 900
1876/80	49 669	155 800	36 234	107 800	.	348 700	.	11 000
1881/85	94 806	262 100	20 008	68 700	.	438 100	.	13 000
1886/90	59 705	173 200	18 705	55 900	66 999	985 400	4 877	71 900
1891/95	93 870	281 600	55 985	168 000	88 044	1 370 300	19 266	366 100
1896/00	147 130	441 400	27 328	82 000	136 142	2 133 400	18 868	363 300
1901 05	86 945	260 800	25 258	75 800	110 152	1 735 900	14 771	284 600
1906/10	59 967	481 700	47 903	251 100	96 105	2 446 200	18 847	619 100
1911	41 798	627 000	96 421	723 200	77 768	2 948 900	11 965	451 100
1912	77 712	¹ 1 554 200	55 496	¹ 2 774 800	93 446	4 255 600	11 350	1 235 700
1913	34 344	¹ 686 900	81 010	¹ 4 050 500	110 877	4 988 900	20 383	1 442 900
1914	46 057	292 200	85 629	830 000	135 031	4 592 600	19 186	804 300
1915	164 474	1 626 500	52 030	1 561 200	174 973	7 558 700	49 563	2 745 100

¹ Värdeuppgifterna äro åren 1912 och 1913 mycket för höga.

dena å in- och utförda pälsskinn före år 1914, särskilt för åren 1912 och 1913 äro, på grund av felaktig värdesättning, anseeligt för höga.

För 15 pälssvarufabriker med en uppgiven tillverkning år 1913 om 4 058 000 kr. uppgick materialanskaffningen samma år enligt kommerskollegii specialundersökning till följande belopp:

Pälsskinn, råa: svenska	185 263 kr.
utländska	340 475 »
Pälsskinn, beredda, och pälsfoder: svenska	6 232 »
utländska	1 997 582 »
Summa	2 529 552 kr.

Vad inköpen av råa pälsskinn beträffar, upplyser anförda källa, att dessa delvis antingen åter försålts såsom råa eller utlämnats till främmande, vanligen utländsk fabrik för beredning, färgning o. d. Den pälsskinnsberedning, som företages inom landet, hänför sig i huvudsak till fårskinn. De nämnda 15 fabrikenas tillverkning fördelade sig år 1913 på följande sätt:

	St.	Kr.
Beredda pälsskinn och pälsfoder	—	402 095
Pälsar	4 396	314 638
Jacquetter	68	30 183
Kragar, boor o. d.	43 366	1 279 341
Muffar	36 145	995 156
Hattar och mössor	161 178	1 017 104
Mattor, fällar, avfall m. m.	—	19 802
Summa	—	4 058 310

Den nuvarande svenska *handsk*industrien kan i huvudsak ledas tillbaka till 1860-talet. Den har alltjämt väsentligen varit förlagd till Skåne, särskilt städerna Malmö, Lund och Hälsingborg. Som synes av tab. 172 har den inhemska handsktillverkningen under senare år efter värde räknat kunnat tillgodose ungefär 80 procent av den inhemska förbrukningen. Utförseln är obetydlig.

Beträffande materialanskaffningen för handskfabrikerna meddelar kommerskollegii specialundersökning för 1913 följande siffror:

Beredda hudar och skinn	
köpta inom landet	332 935 kr.
importerade	215 747 »
Diverse tillbehör:	
köpta inom landet	3 011 »
importerade	20 769 »
Summa	572 462 kr.

Siffrorna avse 10 firmor, vilkas tillverkning år 1913 uppgick till 409 090 par handskar med ett saluvärde av 802 200 kronor samt skinntröjor och skinnvästar med ett värde av 199 564 kronor.

Tab. 171. Pälsvärfabrikationen, åren 1891—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkningsvärde Kr.
1891/95	5	222	734 600
1896/00	15	558	2 152 700
1901/05	19	515	2 658 300
1906/10	26	566	3 776 300
1911	21	466	3 623 400
1912	22	498	4 511 100
1913	25	544	5 296 300
1914	26	600	5 222 300
1915	28	787	6 555 600

Tab. 172. Tillverkning, in- och utförsel av handskar, åren 1861—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning		Införsel		Utförsel		Förbrukning (tillv. + inf. — utf.)	Tillverkn. i % av förbrukn.
			Par	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.		
1861/65	9	256	.	95 800	1 970	109 900	52	3 600	202 100	47
1866/70	8	197	.	157 700	1 088	89 600	469	38 700	208 600	76
1871/75	9	268	.	327 200	2 455	202 100	2 318	191 200	338 100	97
1876/80	11	380	.	486 200	4 076	297 400	900	55 600	728 000	67
1881/85	7	388	.	489 600	6 600	462 000	686	48 000	903 600	54
1886/90	8	370	404 409	511 700	9 949	696 500	470	32 900	1 175 300	44
1891/95	9	325	394 087	531 700	6 224	395 300	830	52 200	874 800	61
1896/00	19	592	750 154	1 058 600	6 887	341 800	856	42 800	1 357 600	78
1901/05	21	467	696 276	976 400	6 886	341 800	503	25 100	1 293 100	76
1906/10	21	399	559 455	962 000	7 015	303 600	290	12 000	1 253 600	77
1911	17	367	461 670	814 100	5 751	230 000	21	800	1 043 300	78
1912	16	351	489 526	865 000	6 015	240 600	—	—	1 105 600	78
1913	17	242	426 540	800 400	5 911	266 000	67	3 000	1 069 400	81
1914	17	210	466 114	917 900	6 304	315 200	392	10 200	1 222 900	75
1915	18	125	434 380	1 021 400	8 335	416 800	928	38 400	1 399 800	73

Tillverkningen av *läderremmar* (huvudsakligen maskinremmar) är i kommerskollegii statistik redovisad först från år 1885, då den upptages till 26 000 kronor. Under åren närmast före kriget har den rört sig omkring 1 milj. kronor. Behovet har med fabriksverksamhetens allmänna uppsving tillväxt ansevärt, men det har också i allt större omfattning kunnat tillgodoses av inhemsk tillverkning (se tab. 173). De större remfabrikerna äro kombinerade med garverirörelse. — Beträffande andra slag av maskinremmar (bomulls- och gummiremmar) se tabb. 154 och 183.

Reseffektfabriker och *sadelmakerier* upptagas i fabriksstatistiken första gången resp. år 1890 och 1896. Speciellt bland de förstnämnda finnas numera några rätt ansevära företag. Tillverkningen samt in- och utförseln av hithörande fabrikat, inneslutande även väskor, portföljer och vissa andra ej

Tab. 173. Tillverkning, in- och utförsel av maskinremmar, åren 1886—1915.¹

Årligen	Tillverkn.	Införsel		Utförsel	
	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1886/90	107 300	.	.	.	.
1891/95	171 800	.	² 496 200	.	² 37 500
1896/00	471 300	.	923 200	.	58 000
1901/05	507 700	.	908 800	.	42 000
1906/10	616 600	.	975 300	.	23 700
1911	818 600	257 798	1 080 300	4 018	18 400
1912	918 000	220 372	917 000	4 030	20 800
1913	³ 1 290 200	261 948	1 205 800	9 669	51 100
1914	1 124 100	221 208	1 188 800	11 068	52 100
1915	3 053 700	132 134	789 600	37 429	354 000

¹ Tillverkningssiffrorna avse endast läderremmar, in- och utförselsiffrorna även remmar av ull och andra djurhår; sistnämnda uppgifter omfatta fr. o. m. 1912 n:r 215 A, B, 415 och 416 i St. V. Remmar av bomull och andra vegetabiliska spånadsämnen redovisas i tab. 154, införseln av gummi-remmar i tab. 183.

² Medeltal för åren 1893—95.

³ Fr. o. m. 1913 även snören och slangar av läder samt tekniska lädervaror.

Tab. 174. Tillverkning samt in- och utförsel av sadelmakeriarbeten, reseffekter, portföljer, väskor, etuier och ej spec. läderarbeten, åren 1871—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning		Införsel ²		Utförsel ²	
			Reseffekter o. d.	Sadelmakeriarbeten				
			Kr.	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	.	.	.	.	.	296 600	.	20 300
1876/80	.	.	.	.	.	483 100	.	11 300
1881/85	.	.	.	.	.	670 600	.	33 400
1886/90	.	.	.	.	.	682 600	.	90 700
1891/95	3	73	198 700	15 000	.	550 800	.	179 100
1896/00	10	216	410 000	138 100	126 142	792 100	34 903	99 300
1901/05	15	275	695 200	299 600	119 351	717 600	3 971	15 900
1906/10	16	361	985 200	381 400	151 466	1 099 800	5 801	33 200
1911	19	431	1 374 100	843 800	194 465	1 407 000	5 546	39 400
1912	20	442	1 431 200	691 800	132 886	1 524 800	9 615	65 500
1913 ¹	34	639	1 675 400	1 036 900	143 862	1 677 800	6 900	59 400
1914	33	643	1 601 200	1 152 800	108 593	1 340 600	7 086	25 300
1915	34	684	1 695 800	1 867 600	93 302	1 340 500	16 066	272 600

¹ Uppgifterna om fabriker och tillverkning äro fr. o. m. 1913 ej fullt jämförbara med dem för föregående år.

² Omfattar fr. o. m. 1912 rubr. 217—219, 221 samt 1312—1315 i St. V.

spec. läderarbeten, visas av tab. 174. Delvis torde ifrågavarande arbeten framställas av annan råvara än läder och skinn (pappersmassa, papp, tyg etc.), men någon rationell uppdelning efter ämnesbeskaffenheten tillåter ej det statistiska materialet.

Tab. 175. Tillverkning samt in- och utförsel av borstbinderiarbeten, åren 1871—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning	Införsel		Utförsel	
			Kr.	Kg ^e	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	.	.	.	15 261	71 500	443	1 900
1876/80	3	66	156 900	20 644	112 600	1 033	4 600
1881/85	5	122	381 600	18 298	119 100	2 390	12 600
1886/90	5	203	424 200	18 402	126 900	21 346	107 300
1891/95	8	329	590 500	32 247	185 000	54 547	222 400
1896/00	9	359	764 300	38 891	221 700	56 604	182 800
1901/05	12	429	937 900	45 748	276 000	29 315	91 100
1906/10	15	488	1 243 400	77 493	487 100	3 650	15 000
1911	19	490	1 383 200	91 681	607 000	1 220	6 500
1912	18	527	1 496 100	71 611	576 100	4 433	14 900
1913	17	503	1 594 600	81 083	615 200	9 510	40 900
1914	19	539	1 704 000	65 135	568 700	11 704	32 900
1915	19	567	2 191 500	75 861	752 100	70 069	139 600

Tab. 176. Införsel av borstbinderiarbeten av olika slag, åren 1907—1915.

År	Av vegetabiliska ämnen ¹		Av borst, tagel och andra djurhår				Summa	
			Penslar, samt murar- och målarborstar		Andra slag			
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1907	10 976	13 700	40 815	331 200	39 698	282 800	91 489	627 700
1908	13 005	16 900	25 962	213 800	31 201	207 500	70 168	438 200
1909	19 094	27 700	26 958	238 900	31 120	195 000	77 172	461 600
1910	12 838	18 600	31 274	261 800	35 011	220 900	79 123	501 300
1911	14 525	21 100	40 642	355 900	36 514	230 000	91 681	607 000
1912	12 654	19 000	16 111	193 300	42 846	363 800	71 611	576 100
1913	13 476	20 200	22 762	273 100	44 845	321 900	81 083	615 200
1914	9 250	13 900	23 947	287 400	31 938	267 400	65 135	568 700
1915	7 209	12 600	25 632	333 200	43 020	406 300	75 861	752 100

¹ Fiber, gräs, rötter m. m.

Borstbinderi är en gammal inhemsk hantering, som fortfarande i ej obetydlig omfattning bedrivs som hantverk. I sådan form sysselsätter det särskilt en mängd blinda personer. — Som fabriksindustri torde borstbinderiet hava idkats sedan 1870-talet, från vilken tid ett par av de största ännu bestående anläggningarna inom branschen datera sig. Tab. 175 visar utvecklingen av den fabriksmässiga tillverkningen samt in- och utförseln av borstbinderiarbeten av olika slag. Med närmare fördelning efter arbetsmaterialets art lämnas siffror för införseln från år 1907 i tab. 176.

Huvuddelen av importerade borstar utgöres som synes av arbeten av borst, tagel och andra djurhår, medan arbeten av vegetabiliska ämnen endast i obetydlig omfattning införas.

Tab. 177. In- och utförsel av hår och tagel, åren 1871—1915.

Årligen	Införsel				Utförsel			
	Tagel		Andra slag (inkl. borst) ¹		Tagel		Andra slag (inkl. borst) ¹	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75 . . .	20 151	42 700	.	104 200	2 912	6 200	.	232 300
1876/80 . . .	32 556	68 900	.	53 400	2 666	5 600	.	29 500
1881/85 . . .	48 897	107 600	.	59 800	8 091	17 800	.	72 200
1886/90 . . .	42 956	94 500	.	67 200	13 331	29 300	.	36 700
1891/95 . . .	53 690	118 100	.	101 900	14 039	30 900	.	24 900
1896/00 . . .	101 546	223 400	.	168 300	21 647	47 600	.	31 400
1901/05 . . .	127 517	280 500	.	193 900	28 058	61 700	.	30 800
1906/10 . . .	164 674	335 100	² [76 178]	168 700	43 735	97 000	² [79 094]	89 100
1911	129 047	253 700	117 479	212 300	49 677	120 500	114 182	123 600
1912	110 447	312 200	153 014	633 500	71 025	177 900	95 119	35 200
1913	91 222	193 600	209 729	1 254 800	67 329	168 300	109 215	50 900
1914	73 920	143 800	303 031	1 275 300	75 753	214 500	96 238	62 800
1915	190 061	681 000	659 068	3 050 300	140 151	539 600	290 854	1 273 900

¹ Fr. o. m. 1912 n:r 69 A, 374 B, G i St. V.² Medeltal för åren 1907—10.

Tab. 178. Införsel av fjäder och plymer, åren 1871—1915.

Årligen	Fjäder, spritad och ospritad		Plymer			
			Oarbetade		Arbetade	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	273 342	350 600	kg 267	kr. 62 700		
1876/80	292 860	332 900	› 600	› 141 100		
1881/85	369 237	281 900	› 2 245	› 449 000		
1886/90	351 709	235 600	› 2 551	› 510 100		
1891/95	280 709	197 900	› 927	› 159 500		
1896/00	444 502	338 100	66	6 600	1 342	201 300
1901/05	325 900	249 800	35	3 500	1 398	209 800
1906/10	332 387	237 300	54	5 400	2 986	327 900
1911	351 796	260 700	85	12 800	4 278	573 700
1912	303 913	220 700	119	22 700	4 052	718 000
1913	315 924	336 500	228	52 800	5 080	1 063 800
1914	296 466	322 900	141	26 300	4 146	749 600
1915	268 783	318 100	306	24 500	4 171	728 000

För 18 borstbinderier med en uppgiven tillverkning år 1913 av borstar, penslar, kvastar, viskor m. m. om 1 612 111 kronor anges i kommerskollegii specialundersökning för nämnda år följande materialförbrukning:

Material, köpt inom landet	239 069 kr.
Importerat material	519 965 ›
Summa	759 034 kr.

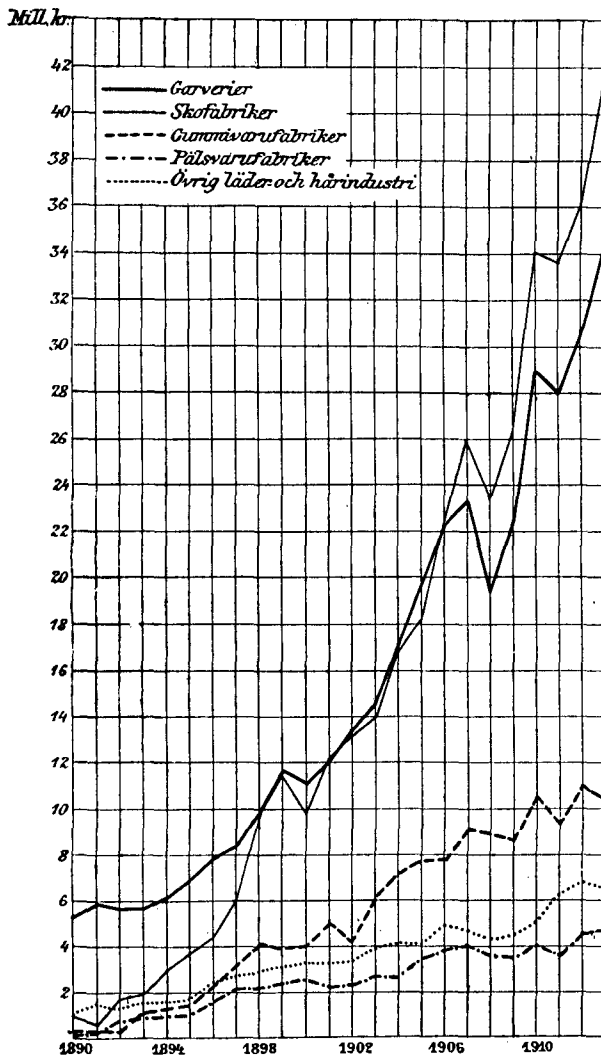

Diagram 15. Värdet av läder-, hår- och gummivarufabrikernas tillverkning, åren 1890—1913

Elva fabriker, representerande 44 % av den angivna tillverkningen, hava närmare specificerat materialanskaffningen sålunda:

	Köpt inom landet Kr.	Impor- terat Kr.	Summa Kr.
Borst och tagel	28 218	106 335	134 553
Fiber, gräs och rötter	—	123 657	123 657
Trämateriel	25 753	—	25 753
Diverse förbrukningsartiklar . .	20 906	15 802	36 708
Summa	74 877	245 794	320 671

In- och utförseln av tagel, borst och andra djurhår framgår av tab. 177. Observeras bör, att såväl tagel som andra hår till god del användes även för andra ändamål än borstbinderiarbeten. Införseln av vegetabiliska fibrer o. d. (risrötter, piassava, kokosfiber m. m.), som användas inom borstbinderiet, ehuru de delvis även hava annan användning (för tillverkning av mattor, korgmöbler o. s. v.), redovisas i tab. 215.

I tab. 178 anföras siffror rörande införseln av *fjäder* och *plymer*. Införselvärdet särskilt av arbetade plymer har stigit betydligt och är numera ganska ansevärt.

4. Kautschuk och kautschuksvaror.

Kautschuks- eller, för att använda den vanliga, mindre korrekta handels termen, gummivarutillverkningen är en industrigren, som framträtt först under senare hälften av 1800-talet, men sedan utvecklat sig med utomordentlig hastighet. De kemisk-tekniska förutsättningarna för kautschukens användning som industriell råvara förelågo väsentligen först på 1830-talet, men det dröjde ännu ett par årtionden, innan kautschuksvaror i större utsträckning vunno praktisk brukbarhet. Tidigast blev detta fallet med skodon av detta ämne (*galoscher*) samt vissa hushållsartiklar. Senare har kautschukens användning även för industriella ändamål blivit allt mångsidigare. Såsom betydande förbrukningsartiklar på området äro numera framför allt att nämna automobil-, velociped- och andra hjulringar, valsbeläggningar, mattor, slangar och rör, driv- och transportremmar, stämplor, fernissor samt olika slags arbeten av s. k. hårdgummi (hårdad kautschuk, *ebonit*).

Av egentlig kautschuk är den bästa sorten s. k. paragummi, som härstammar från Brasilien och Centralamerika, jordens viktigaste produktionsområden för rågummi. Sådant erhålles dessutom från de tropiska delarna av Afrika och Asien. Med kautschuk jämförliga ämnen äro även guttaperka och balata, vilka liksom det förnämnda framställas av mjölksaften från vissa tropiska växter. Guttaperka härstammar huvudsakligen från Sundaöarna och Malakka, balata från Sydamerika.

Kautschuksvaror hava, om ock i mindre omfattning, framställts i Sverige redan på 1870-talet, men en verklig självständig industri inom branschen uppkom först i början av 1890-talet. År 1890 grundades de två första egentliga fabriker, vilka ännu bestå. Utvecklingsgången belyses genom siffror för införseln av oarbetad kautschuk, vilka återfinnas i tab. 179. Häri ingå även guttaperka och balata. Kautschuksavfall, bestående av förslitna *galoscher*, gummiringar, slangar o. d. specificeras i handelsstatistiken först fr. o. m. år 1907. Kvantitetssuppgifter för importen och exporten härav från sagda år meddelas här nedan (tab. 180). Exporten av berörda avfall har i huvudsak gått till Förenta staterna, där detsamma bearbetats till s. k. regenerat för att sedan användas som material till vissa kautschuksfabrikat. Siffror rörande fabrikation samt in- och utförsel av kautschuksvaror meddelas i tabb. 179, 181 och 182.

Tab. 179. Införsel av oarbetad kautschuk samt in- och utförsel av kautschuksarbeten, åren 1871—1915.

Årligen	Införsel av oarbetad kautschuk		In- och utförsel av kautschuksarbeten ¹			
			Införsel		Utförsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75 . . .	859	3 100	82 020	488 500	.	2 500
1876/80 . . .	502	1 900	156 434	903 100	933	6 100
1881/85 . . .	298	1 000	249 688	1 264 100	995	5 400
1886/90 . . .	888	2 900	308 248	1 553 500	793	4 200
1891/95 . . .	87 050	287 300	391 891	2 048 700	42 432	232 500
1896/00 . . .	326 899	1 291 500	484 006	2 622 400	149 391	834 600
1901/05 . . .	534 738	3 014 000	496 889	3 031 800	443 531	2 742 400
1906/10 . . .	772 920	7 251 300	587 703	2 790 800	542 663	2 255 800
1891	7 698	25 400	386 411	1 948 400	1 300	7 300
92	44 096	145 500	373 108	1 986 800	1 610	8 200
93	76 027	250 900	375 921	1 987 200	30 674	167 900
94	124 892	412 100	396 388	2 080 000	62 801	343 700
95	182 538	602 400	427 626	2 241 200	115 776	635 400
1896	213 043	703 000	414 601	2 139 100	144 187	790 800
97	335 926	1 108 600	418 732	2 160 700	276 432	1 517 500
98	370 125	1 369 500	498 945	2 575 000	129 449	710 300
99	405 291	1 803 500	530 621	3 040 900	81 168	484 100
1900	310 112	1 473 000	557 133	3 196 400	115 718	670 200
1901	402 791	2 094 500	492 594	2 982 200	192 025	1 154 900
02	297 134	1 560 000	454 684	2 747 500	296 992	1 785 800
03	510 499	2 935 400	533 967	3 180 600	485 307	2 913 500
04	634 343	3 647 500	512 527	3 056 100	456 824	2 743 800
05	828 921	4 832 600	490 676	3 192 700	786 507	5 114 100
1906	809 354	4 556 700	534 498	3 472 100	559 451	3 638 000
07	819 044	6 552 400	627 702	2 604 600	521 696	1 827 500
08	750 678	6 005 400	533 483	2 220 800	499 347	1 754 500
09	657 904	9 210 700	561 110	2 214 800	484 897	1 691 600
10	827 621	9 931 500	681 720	3 441 600	647 925	2 367 500
1911	910 176	7 736 500	713 852	3 576 800	706 047	2 577 400
12	1 121 254	8 290 800	881 801	5 567 600	849 227	3 119 000
13	1 073 482	6 854 300	1 011 661	6 655 500	678 776	2 522 200
14	1 018 813	* 2 623 700	956 781	6 386 300	683 439	2 310 700
15	1 105 371	3 542 000	582 727	4 124 800	395 676	1 748 400

¹ Fr. o. m. 1907 inräknas även *yttergummi för velocipeder*, som tidigare i statistiken utan specifikation sammanförts med velocipeddelar. — Medelvärdena å in- och utförda kautschukfabrikat äro för åren före 1907 mycket för höga.

² Medelvärdet å oarbetad kautschuk nedsattes år 1914, då värdeklareration infördes, från 7 kr. till 2:75 kr. per kg.

De egentliga gummivarufabrikerna hava under senare år varit till antalet fem. Härtill komma några fabriker, vilkas tillverkning delvis faller inom annan varugrupp; i industristatistiken har antalet fabriker på grund härav under de sista åren varierat mellan åtta och nio.

Den svenska gummivarufabrikationen avser framför allt tillverkning av galoscher samt därjämte i mindre omfattning tillverkning av hjulringar, slangar, valsbeläggningar och vissa smärre tekniska och kirurgiska artiklar.

Tab. 180. In- och utförsel av kautschuksavfall, åren 1907—1915.¹

År	Införsel		Utförsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1907	23 772	23 800	721 662	433 000
1908	40 077	40 100	438 866	263 300
1909	31 324	39 200	748 908	636 600
1910	87 497	109 400	794 260	675 100
1911	105 424	131 800	563 680	479 100
1912	137 153	411 500	1 003 508	3 010 500
1913	127 838	127 800	633 652	633 600
1914	96 517	110 500	619 747	363 400
1915	82 374	134 200	523 076	327 100

¹ Värdeuppgifterna äro mycket osäkra.

Tab. 181. Tillverkning, införsel, utförsel och förbrukning av kautschuksvaror, åren 1871—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning	Införsel	Utförsel	Förbrukning	Tillverkning i % av förbrukningen
			Kr.				
1871/75	1	26	51 200	488 500	2 500	537 200	10
1876/80	2	33	89 900	903 100	6 100	986 900	9
1881/85	1	23	92 200	1 264 100	5 400	1 350 900	7
1886/90	1	23	227 000	1 553 500	4 200	1 776 300	13
1891/95	3	235	891 200	2 048 700	232 500	2 706 900	33
1896/00	6	821	3 509 100	2 622 400	834 600	5 296 900	66
1901/05	7	1 241	6 020 000	3 031 800	2 742 400	6 309 400	95
1906/10	8	1 386	8 977 000	2 790 800	2 255 800	9 512 000	94
1911	9	1 525	9 351 400	3 576 800	2 577 400	10 350 800	90
1912	8	1 686	10 998 000	5 567 600	3 119 000	13 446 600	82
1913	9	1 590	10 713 600	6 655 500	2 522 200	14 846 900	72
1914	9	1 565	10 704 000	6 386 300	2 310 700	14 779 600	72
1915	9	1 752	14 353 900	4 124 800	1 748 400	16 730 300	86

Av dessa varor äro endast galoscher specificerade i statistiken; för de senaste åren även gummiremmar. Övriga fabrikat sammanfattas under benämningen »andra gummivaror». Av galoscher har alltsedan gummiindustriens begynnelse en ej obetydlig export ägt rum (se tab. 182), representerande under senare år ungefär en femtedel av tillverkningen. Av övriga fabrikat har exporten varit oansenlig, medan här återigen en import av ständigt växande omfattning förekommit. För åren fr. o. m. 1907, då en mera ingående specifikation av hithörande varuslag genomförts i handelsstatistiken, meddelas i tab. 183 en översikt av införselkvantiteten för de viktigaste artiklarna.

Importen av rågummi till Sverige har huvudsakligen skett över Storbritannien, Danmark, Tyskland och Ryssland. På senaste åren har även

Tab. 182. Tillverkning och utförsel av kautschuksvaror, åren 1893—1915.

År	Tillverkning			Utförsel			
	Kautschuksskodon		Andra slag	Kautschuksskodon ¹		Andra slag	
	1 000 par	Kr.		Kg	Kr.	Kg	Kr.
1893	.	.	.	29 049	159 800	1 625	8 100
94	451	1 188 500	60 000	59 371	326 500	3 430	17 200
95	652	1 409 200	65 000	113 157	622 400	2 619	13 000
1896	.	2 314 400		104 160	770 900	4 027	19 900
97	1 290	2 975 500	235 500	270 800	1 489 400	5 632	28 100
98	2 007	3 462 400	669 400	126 021	693 100	3 428	17 200
99	1 768	3 072 400	832 200	75 394	452 400	5 774	31 700
1900	1 532	3 035 900	948 000	67 486	404 900	48 232	265 300
1901	1 983	3 938 800	1 032 200	186 613	1 119 700	5 412	35 200
02	1 799	3 213 000	986 900	289 225	1 735 300	7 767	50 500
03	2 645	5 087 100	1 038 700	482 021	2 892 100	3 286	21 400
04	3 453	6 062 800	1 063 400	451 114	2 706 700	5 710	37 100
05	3 107	6 416 700	1 260 400	781 745	5 081 300	4 762	32 800
1906	2 530	6 106 400	1 609 000	555 555	3 611 100	3 896	26 900
07	2 977	7 028 000	2 102 100	510 566	1 787 000	11 130	40 500
08	2 979	6 799 000	2 080 100	487 072	1 704 800	12 275	49 700
09	2 778	6 729 700	1 958 900	471 131	1 649 000	13 766	42 600
10	3 515	8 354 300	2 117 600	629 754	2 267 100	18 171	100 400
1911	3 568	6 982 400	2 369 000	673 645	2 425 100	32 402	152 300
12	3 869	7 944 000	3 054 000	792 201	2 851 900	57 026	267 100
13	3 542	6 879 900	3 833 700	622 415	2 240 700	56 361	281 500
14	3 407	6 403 300	4 300 700	602 931	1 937 400	80 508	373 300
15	3 572	8 352 000	6 001 900	267 413	1 027 200	128 263	721 200

¹ T. o. m. år 1906 ingå även smärre poster av andra slag. — Värdet å utförda kautschukskodon är för åren före 1907 uppenbarligen för högt angivet.

Tab. 183. Införsel av kautschuksarbeten, åren 1907—1915. Kilogram.

År	Arbeten av mjuk kautschuk								Arbeten av hårdgummi (ebonit)
	Skivor, plattor och packningar ¹	Tråd	Slangar och rör	Yttergummi för velocipeder ²	Vagnsgummiringar samt yttergummi för automobil ³	Maskinremmar ⁴	Kautschukskodon	Andra slag ⁵	
1907	103 773	6 490	124 831	45 214	42 090	1 517	218 854	48 669	36 264
1908	92 811	8 308	112 009	50 424	40 365	1 874	159 696	46 936	21 060
1909	102 738	6 517	113 036	62 396	50 083	1 553	153 603	52 828	18 356
1910	137 337	5 706	137 327	102 526	78 269	1 299	131 968	60 441	26 847
1911	133 681	5 278	186 262	131 158	108 498	1 371	54 732	62 681	30 191
1912	164 555	7 105	112 911	130 357	152 629	93 563	117 544	54 169	48 968
1913	198 628	7 154	150 368	142 669	194 852	99 215	114 002	62 535	42 238
1914	193 941	7 696	141 383	141 891	189 081	87 306	95 043	72 724	27 716
1915	121 118	8 253	80 985	97 851	102 996	85 692	45 430	31 548	8 854

¹ Fr. o. m. 1912 n:r 634, 635 i St. V. — ² Fr. o. m. 1912 även andra velocipeddelar (n:r 642 B i St. V.). — ³ Fr. o. m. 1912 n:r 636 A, 643 A i St. V. — ⁴ Fr. o. m. 1912 ingå även remmar med vävnlägg. — ⁵ Fr. o. m. 1912 n:r 636 B, C, 643 B i St. V.

direkt import från produktionsorterna ägt rum (Brasilien, Kongo, Sunda-öarna m. fl.). De importerade kautschuksfabrikaten härstamma företrädesvis från England, Tyskland och Förenta staterna. I fråga om galoscher utgör dock Ryssland så gott som ensamt ursprungslandet. Exporten av galoscher åter fördelar sig på ett stort antal länder; viktigast äro Tyskland, Frankrike, Danmark och Norge.

Ur kommerskollegii specialundersökning rörande läder-, hår- och gummivaruindustrien för år 1913 må meddelas några siffror, som närmare belysa ifrågavarande industris ställning. Produktionen och omsättningen under angivna år vid de sex egentliga gummi-varufabrikerna uppgick till följande belopp (kronor):

Varuslag	Lager d. 31/12 1912	Produktion år 1913	Sålt inom landet	Direkt exporterat	Lager d. 31/12 1913
Tekniska gummivaror (förpackningar, slangar, remmar m. m.)	55 101	1 146 826	1 079 633	53 326	75 055
Kirurgiska gummivaror, leksaker samt hårdgummi	80 603	156 527	126 752	32 880	77 598
Velociped- och automobilartiklar samt vagnshjulsgummi	192 540	2 167 579	2 021 992	103 456	227 658
Galoscher, smärting Skor med gummisulor och andra gummivaror	775 593	6 973 731	4 891 505	2 049 273	780 937
Beklädnadsartiklar och vattentäta vävnader	720	4 492	4 776	—	436
Summa	1 104 557	10 449 155	8 124 658	2 238 935	1 161 684

De för fabrikerna viktigaste slagen av arbetsmaterial äro dels rågummi (utgörande såväl oarbetad kautschuk som regenererat gummi, slitna gummivaror och konstgummi), dels vävnader. Inköpsvärdet år 1913 utgjorde:

rågummi	4 092 151 kronor
vävnader	984 348 ,
färger och kemikalier	283 142 ,
annat material	206 092 ,

5. Trävaror, oarbetade och arbetade.

Trävaror hava under senaste halvsekle utgjort Sveriges till värdet betydligaste exportartikel. Av hela utförseln representera de sedan en följd av år tillbaka mellan 30 och 40 procent, oavsett sådana mera förädlade fabrikat som pappersmassa och tändstickor, som ända t. o. m. år 1911, ehuru något oegentligt, i statistiken hänförts under rubriken arbetade trävaror. Införseln av motsvarande varuslag åter har alltid hållit sig vid jämförelsevis obetydliga belopp. (Se tab. 184).

Den oerhörda vikt trävaruhanteringen haft och har för Sveriges utrikes-handel motsvaras, om ock ej i samma mån, av dess betydelse som en av landets anseeligaste industrigrenar, sysselsättande f. n. dels ungefär 55 000

Tab. 184. In- och utförsel av trävaror, oarbetade och arbetade, åren 1871—1915.
Tusental kronor.

Årligen	T r ä v a r o r				Summa	
	Oarbetade, tillhuggna, sågade eller hyvlade		Arbetade ¹			
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1871/75	888	84 739	839	1 704	1 727	86 443
1876/80	887	88 308	1 063	3 016	1 950	91 324
1881/85	1 696	96 506	1 635	3 159	3 331	99 665
1886/90	1 970	98 519	1 729	3 650	3 699	102 169
1891/95	2 315	113 098	2 225	4 802	4 540	117 900
1896/00	3 962	144 356	1 397	9 097	5 359	153 453
1901/05	3 264	146 189	1 298	11 729	4 562	157 918
1906/10	8 213	154 980	1 759	10 120	9 972	165 100
1911	12 450	166 051	1 728	11 993	14 178	178 044
1912	14 821	165 828	3 269	25 857	18 090	191 685
1913	17 368	186 869	3 564	28 562	20 932	215 431
1914	9 666	166 673	2 431	* 8 295	12 097	174 968
1915	6 042	226 182	2 444	9 416	8 486	235 598

¹ Pappersmassa och tändstickor, som före 1912 i handelsstatistiken förts under rubr. arbetade trävaror, äro här ej medräknade.

² Minskningen beror i huvudsak på ändrad värdeberäkning.

Tab. 185. Utförsel av sågade och hylade trävaror, åren 1832—1915.¹

Årligen	Kbm	Årligen	Kbm	Årligen	Kbm
1832/35	190 372	1861/65	1 125 149	1891/95	4 168 851
1836/40	258 372	1866/70	1 781 810	1896/00	4 838 684
1841/45	331 428	1871/75	2 224 984	1901/05	4 520 707
1846/50	393 307	1876/80	2 619 739	1906/10	4 176 915
1851/55	667 185	1881/85	3 223 158	1911/15	4 602 596
1856/60	800 191	1886/90	3 755 210		

¹ Plankor, battens, bräder och lädämnar av furu och gran. Angående sättet för beräkningen av siffrorna för äldre år hänvisas till handelsberättelsen för år 1912, sid. 32 not. 1.

fabriksarbetare (inräknat arbetare vid snickerifabriker o. d.) eller 15 å 16 procent av hela fabriksarbetarstammen, dels i vissa landsdelar tidvis under året en god del av den eljest jordbruksidkande befolkningen.

Det förvärvsmässiga tillgodogörandet av skogarnas rikedomar är av gammalt datum; redan under medeltiden ägde en ej obetydlig export av trävaror rum. I sin egenskap av storindustri härrör emellertid trävaruhanteringen först från mitten av 1800-talet. Ej minst betingades dess uppkomst av lättnader i tullhänseende såväl inom landet som utomlands. De dryga exporttullar, som för besparing av det inhemska virket sedan gammalt påvilat ädlare trä och rundvirke, upphävdes ej fullständigt förr än 1863. Av än större vikt var emellertid den successiva sänkningen samt slutligen borttagandet (år 1866) av införseltullarna å trävaror i England. Gent emot Frankrike erhöles tull-

Tab. 186. *Utförsel av oarbetade, bilade, sågade och*

Årligen	Timmer, mastträ och spiror	Gruvstolpar (pitprops)	Bjälkar	Sparrar	Syllar (sleepers)	Ved ¹
	K u b i k m e t e r					
1871/75	152 988	245 838	251 526	191 808	9 659	54 742
1876/80	149 271	279 370	210 645	163 812	7 554	70 155
1881/85	189 234	376 928	202 287	190 100	10 476	73 966
1886/90	187 936	513 749	103 279	178 099	11 490	93 484
1891/95	167 030	744 891	75 774	224 464	10 820	107 494
1896/00	144 686	871 391	67 953	258 146	48 056	90 898
1901/05	205 263	965 634	60 033	310 514	42 916	90 811
1906/10	225 944	622 892	45 747	346 950	61 547	58 761
1891	164 017	661 286	88 148	196 166	6 998	94 013
92	214 800	733 150	83 840	238 637	4 439	106 811
93	166 479	713 147	87 232	221 443	7 861	122 140
94	128 174	864 473	62 008	238 800	4 656	117 041
95	161 680	752 401	57 640	227 275	30 146	97 466
1896	163 836	796 787	64 214	236 823	34 863	92 041
97	157 081	766 293	71 384	223 843	61 792	96 157
98	167 360	793 528	67 159	251 382	50 736	81 643
99	119 681	895 569	69 767	299 779	47 951	94 268
1900	115 473	1 104 779	67 241	278 904	44 937	90 382
1901	101 988	973 885	63 308	222 764	31 534	94 488
02	217 990	1 037 048	67 724	289 520	34 401	106 083
03	273 596	1 022 422	62 044	335 067	38 305	93 703
04	238 964	1 073 579	51 027	345 788	44 000	96 335
1905	193 777	721 236	56 059	359 430	66 340	63 448
1906	246 636	803 766	80 537	374 322	59 510	65 595
07	231 954	712 275	54 626	371 706	63 894	70 243
08	227 383	643 889	30 011	301 299	79 336	74 459
09	226 729	441 349	28 193	373 681	57 312	51 223
10	197 016	513 182	35 366	313 745	47 682	32 284
1911	193 407	524 217	48 049	310 100	43 760	30 381
12	183 226	440 192	41 540	328 654	81 094	33 272
13	170 184	544 934	53 811	393 529	87 382	70 916
14	229 645	489 460	32 926	302 802	72 616	60 036
15	174 357	731 673	28 493	173 097	83 002	84 274

¹ Inkl. pappersved.² Siffrorna delvis kalkylerade.³ Omfattar fr. o. m. 1912 rubr. 230 C, F, G, H, 234 E, U, X, Y, CC i St. V.

frihet genom 1865 års handelstraktat. Samtidigt som sålunda avsättningsmöjligheterna för svenskt virke på främmande marknader öppnades, skedde genom ångbåtstrafikens allmänare genomförande ett högst betydligt underlättande av utseppningen. Först därefter kunde med framgång arbetet på skapandet av en svensk trävaruindustri i stort taga sin början. De viktigaste momenten härvid voro ångsågars inrättande, flottledernas upprepande samt bildandet av trävarubolag. De äldre sågverken utgjordes av vattensågar och voro för tillgången på drivkraft merendels anlagda vid forsar långt inne i landet. Härmed följde dryga kostnader för det sågade virkets flottande eller körande till lastageplats. Ofta ledo dessa vattensågar ock av vatten-

hyvlade trävaror av inhemska träslag, åren 1871—1915.

Ohyvlade plankor, battens, bräder och lådämnen	Hyvlade bräder och lådämnen	Bräd- och plankstump (ohyvlad)	Lister, läkter och ribbor	Stav	Andra slag ³	Summa		Årligen
K u b i k m e t e r						Kbm	Kr.	
2 224 984		104 498	.	.	.	² 3 302 068	84 739 300	1871/75
2 619 739		143 201	.	.	.	² 3 711 832	88 307 900	1876/80
3 247 987		217 921	.	39 150	.	² 4 575 479	96 506 100	1881/85
3 562 000	193 210	283 362	19 293	44 400	13 971	5 204 273	98 519 300	1886/90
3 894 857	273 994	352 558	26 657	46 822	28 086	5 953 447	113 098 200	1891/95
4 371 394	467 290	372 010	40 872	47 247	42 196	6 822 139	144 356 200	1896/00
3 940 514	580 193	384 884	65 073	65 606	41 313	6 752 754	146 189 000	1901/05
3 605 628	571 287	328 795	62 777	88 395	32 899	6 051 622	154 918 800	1906/10
4 097 464	274 751	350 008	23 672	49 643	29 873	6 036 039	111 376 200	1891
3 705 396	231 077	363 611	24 273	37 779	36 620	5 780 433	109 294 900	92
3 882 513	254 298	317 711	28 746	54 084	23 798	5 879 452	113 430 900	93
3 880 986	288 711	362 203	25 224	45 885	16 888	6 035 649	116 961 600	94
3 907 925	321 131	369 256	30 770	46 717	33 253	6 035 660	114 427 300	95
4 376 714	436 547	365 300	29 886	53 343	30 286	6 680 640	131 208 000	1896
4 664 302	456 160	358 692	41 375	51 331	41 712	6 990 122	150 303 500	97
4 296 971	451 819	396 488	42 912	47 272	41 101	6 688 371	146 401 600	98
4 261 380	531 785	340 867	46 888	35 336	44 891	6 788 162	140 117 800	99
4 257 603	460 139	398 702	43 300	48 950	52 988	6 963 398	153 750 000	1900
3 688 539	539 000	395 777	45 762	39 706	28 901	6 225 652	131 941 500	1901
4 152 503	539 271	323 486	69 852	53 396	59 202	6 950 476	148 587 600	02
4 192 000	665 784	404 976	72 574	75 365	40 372	7 276 208	172 957 900	03
3 719 748	571 362	418 442	65 311	74 087	39 932	6 738 575	137 961 800	04
3 949 780	585 550	381 739	71 863	85 478	38 160	6 572 860	139 496 000	05
4 203 768	544 770	418 773	67 919	84 840	45 256	6 995 692	169 438 900	1906
3 685 958	572 278	348 121	55 710	95 025	32 678	6 294 468	164 083 800	07
3 398 217	564 758	290 506	62 621	83 746	31 884	5 788 109	136 835 700	08
3 080 479	485 718	292 073	61 118	69 295	34 517	5 201 687	134 681 900	09
3 659 717	688 911	294 504	66 517	109 068	20 162	5 978 154	169 553 600	10
3 690 218	687 599	314 935	64 288	111 913	30 631	6 049 498	165 967 900	1911
4 024 326	664 719	303 241	63 979	128 751	39 130	6 332 124	165 854 900	12
4 143 992	755 423	382 186	75 915	161 646	37 762	6 877 680	187 209 500	13
3 273 072	790 351	225 012	63 043	94 699	48 229	5 681 891	166 898 400	14
4 267 772	715 507	89 192	57 577	125 644	32 934	6 563 522	226 049 200	15

brist om sommaren och ishinder om vintern. Anläggandet av ångsågar vid kusten medförde i dessa avseenden en fullständig omvälvning. Den första ångsågen anlades 1841 vid Vivsta i Medelpad. Tillväxten var sedan mycket snabb; redan 1861 funnos 59 st. Med ångfartygens införande följde ett starkt nedbringande av transportkostnaderna. Medan på 1820-talet 1 standard sågad vara i frakt till England betingade £ 4 10 sh. eller 50 öre per kbf., har under senare tid samma frakt normalt hållit sig vid omkring 20 sh. per standard eller 12 öre per kbf. Betydelsen av flottledernas upprensande förstår man, då man erfar, att tidigare flottningstiden ej sällan kunde utsträckas till fyra år, under vilken tid virket led fara att mer eller mindre förstöras.

Tab. 187. *Utförsel av plankor, battens, bräder och lådämnar, åren 1902—1915.*
Kubikmeter.

År	Plankor, battens, bräder och lådämnar ¹		Plankor, battens och bräder, ohyvlade			Lådämnar, ohyvlade	Bräder, hyvlade ²			Lådämnar, hyvlade
	av furu	av gran	över 21 cm breda	15—21 cm breda	under 15 cm breda		över 21 cm breda	15—21 cm breda	under 15 cm breda	
1902	2 867 064	1 824 710	1 007 307	1 756 030	1 389 166	.	70 915	311 783	156 573	.
03	2 987 872	1 869 912	1 039 790	1 732 150	1 420 060	.	73 469	401 628	190 687	.
04	2 461 371	1 829 739	808 269	1 543 363	1 368 116	.	64 074	329 630	177 658	.
05	2 602 355	1 932 975	945 177	1 646 029	1 358 574	.	97 942	312 763	174 845	.
1906	2 787 262	1 961 276	1 032 449	1 690 456	1 480 863	.	71 566	314 199	159 005	.
07	2 460 093	1 798 143	783 725	1 462 895	1 330 018	109 320	53 374	314 071	161 940	42 893
08	2 247 745	1 715 230	765 494	1 302 318	1 215 123	115 282	55 727	310 004	164 445	34 582
09	2 153 910	1 412 287	657 122	1 144 808	1 145 836	132 713	49 899	257 848	147 687	30 284
10	2 555 354	1 793 274	792 266	1 334 854	1 389 401	143 196	57 099	411 308	192 795	27 709
1911	2 605 239	1 772 578	757 204	1 312 220	1 461 013	159 781	51 557	416 130	190 473	29 439
12	2 825 685	1 854 853	887 117	1 488 253	1 449 176	199 780	45 561	341 081	217 330	52 240
13	2 938 965	1 954 288	935 346	1 519 778	1 483 372	205 496	50 871	384 287	249 774	64 329
14	2 456 242	1 601 188	637 098	1 287 701	1 163 876	184 397	53 139	397 875	273 107	60 238
15	2 976 570	1 995 929	893 868	1 619 749	1 474 220	279 935	51 495	284 205	276 592	92 434

¹ Av lādämnar, som i statistiken ej äro fördelade efter träslag, har hälften ansetts utgöras av furu, hälften av gran.

² Hyvlad bräd- och plankstump (St. V. n:r 257 G), som finnes specificerad från 1912, ingår ej, men är medräknad i tab. 186.

Genom bildandet av flottningsföreningar för olika älvdalar har flottningsväsendet kunnat rationellt ordnas till förhindrande av slitningar mellan olika intressenter.

Med tiden har tyngdpunkten för trävaruörelsen mer och mer förskjutits till Norrland med dess enorma virkestillgångar från att i sin begynnelse hava varit koncentrerad framför allt till Värmland.

Anskaffandet av virke för sågverken skedde till en början mestadels så, att sågverksidkarna ingingo långvariga (mest 50-åriga) avverkningskontrakt med skogägarna. Men efter hand hava de föränletts att, för trygghet av sitt virkesbehov, i allt större omfattning inköpa själva skogsmarken, vilket åtminstone tidigare i allmänhet ej kunde låta sig göra utan att inköpa hela hemmanen, till vilka skogen hörde. De oförnekliga olägenheter, som härmed följt, hava lett till försök att på lagstiftningsväg förhindra eller försvåra trävaruindustriens vidare jordförvärf i Norrland. Nationalekonomiskt hava skogsköpen i varje fall medfört den fördelen, att skogarna samlats i större komplex på kapitalkraftigare händer, varigenom möjligheter skapats såväl för ett mera uthålligt skogsbruk som för ett rationellt ordnande av avverkningarna. — Förutom från de skogägande företagens egna skogar erhålles numera i Norrland det mesta virket från utstämplingar å Statens vidsträckta skogsdomäner.

För kännedomen om sågverksindustriens utveckling finnes ingen tillförlitlig statistik före 1896, från vilken tid först sågverken redovisas i kommerskollegii industrierättelser. En rätt god föreställning om utvecklingsgången giva dock siffrorna för exporterat virke, och meddelas sådana i tab. 185 ända från år 1832, belysta ytterligare av diagrammet å sid. 201. Mera detaljerade exportsiffror återfinnas för perioden 1871—1915 i tab. 186 samt för tiden 1902—15 i tab. 187.

201

Tab. 188. *Utförsel till olika länder av sågade och hyvlade trävaror,¹ åren 1905—1915. 1 000 kbm.*

År	E u r o p a							
	Danmark	Tyska riket	Storbritannien och Irland	Frankrike	Nederländerna	Belgien	Övriga Europa	Summa
1905	386·7	671·8	1 629·6	777·0	437·8	156·5	238·8	4 298·2
06	473·8	765·3	1 657·0	764·6	416·9	158·3	260·8	4 496·7
07	488·8	648·0	1 424·0	713·5	265·3	165·9	279·2	3 984·7
08	339·9	533·3	1 328·5	719·6	317·1	137·2	265·3	3 640·9
09	343·1	535·4	1 120·8	696·8	232·2	128·9	233·2	3 290·4
1910	386·3	676·1	1 326·2	763·9	260·3	156·8	259·7	3 829·3
11	425·3	718·5	1 216·9	763·4	206·8	181·7	317·0	3 829·6
12	451·7	731·6	1 336·1	861·9	243·2	175·1	353·9	4 153·5
13	494·5	591·8	1 510·6	908·9	275·2	160·0	384·4	4 325·4
14	459·4	406·8	1 707·3	313·7	313·3	54·1	515·9	3 770·5
15	488·5	205·7	2 621·3	233·5	632·3	—	668·9	4 850·2

År	A f r i k a				Asien	Amerika	Australien	Summa
	Egypten	Brittiska Sydafrika	Övriga Afrika	Summa				
1905	48·6	81·6	81·1	211·3	1·4	9·2	15·5	4 535·8
06	60·2	86·1	58·7	205·0	0·8	18·8	27·2	4 748·5
07	80·8	72·0	68·2	221·0	8·2	19·0	25·3	4 258·2
08	64·9	83·5	102·2	250·6	3·6	16·3	51·6	3 963·0
09	23·4	75·0	108·3	206·7	9·0	17·3	42·8	3 568·2
1910	44·9	188·4	134·9	368·2	19·5	28·0	103·6	4 348·6
11	67·1	137·5	152·4	357·0	19·8	47·7	123·7	4 377·8
12	78·0	138·0	155·0	371·0	26·7	54·6	74·7	4 680·5
13	40·1	166·2	216·0	422·3	17·5	29·3	98·7	4 893·3
14	13·4	74·5	103·5	191·4	11·4	15·9	68·5	4 057·4
15	2·1	48·2	51·8	102·1	2·4	3·9	13·9	4 972·5

¹ Plankor, battens, bräder och lädämmen av furu och gran, ohyvlade och hyvlade.

Av dessa tabeller framgår, hurusom småningom de grövre slagen av rundvirke och sågat virke förlorat i betydelse i jämförelse med de finare, en utveckling, som sammanhänger dels med den minskade tillgången på grovt timmer, dels med att de smärre dimensionerna vunnit ökad efterfrågan och proportionsvis stigit mera i pris. Utförseln fördelning på skilda länder och världsdelar framgår av tab. 188.

Angående prisutvecklingen å sågade trävaror lämnas upplysning dels i diagram 17 å sid. 205, som anger genomsnittspriser enligt såväl svensk som engelsk handelsstatistik (jfr tab. 189), dels i diagram 28 å sid. 351, som anger priser å ett enskilt varuslag, härrörande från sågverk i Norrland. I ögonen fallande är den starka haussen i början av 1870-talet samt det tvärs pris-

Tab. 189. Pris å sågade och hyvlade trävaror, av furu och gran, åren 1870—1915.

År	Svenska export-priser ¹		Engelska import-priser ²	År	Svenska export-priser		Engelska import-priser	År	Svenska export-priser		Engelska import-priser
	Kr. per std ³		£ per load ³		Kr. per std		£ per load		Kr. per std		£ per load
	Plankor, battens och bräder				Plankor, battens och bräder				Plankor, battens och bräder		
	ohyvl.	hyvl.	ohyvl. o. hyvl.		ohyvl.	hyvl.	ohyvl. o. hyvl.		ohyvl.	hyvl.	ohyvl. o. hyvl.
1870	.	.	2:59	1885	.	.	2:32	1900	124	139	2:79
71	.	.	2:28	86	.	.	2:20	01	120	135	2:56
72	.	.	2:46	87	92	104	2:10	02	121	134	2:54
73	.	.	3:08	88	104	115	2:24	03	136	147	2:66
74	.	.	3:26	89	110	126	2:50	04	120	136	2:51
75	.	.	2:79	1890	99	121	2:35	05	119	137	2:50
76	.	.	2:80	91	98	105	2:14	06	137	148	2:73
77	.	.	2:88	92	103	109	2:18	07	147	155	2:81
78	.	.	2:49	93	104	109	2:14	08	128	138	2:60
79	.	.	2:17	94	108	114	2:17	09	141	158	2:66
1880	.	.	2:59	95	104	114	2:09	1910	151	170	2:79
81	.	.	2:50	96	107	120	2:20	11	144	165	2:81
82	.	.	2:66	97	117	128	2:35	12	136	155	2:95
83	.	.	2:49	98	121	132	2:35	13	144	169	3:13
84	.	.	2:34	99	112	123	2:42	14	152	171	3:21

¹ Medelpris å exporterade varor enligt svenska handelsstatistiken.

² Medelpris å importerade varor enligt engelska handelsstatistiken (ur Statistical Abstract for the United Kingdom).

³ En standard sågat virke = 4.67 kbm, en load sågat virke = 1.416 kbm. 1 £ per load alltså ungefär = 60 kr. per standard.

Tab. 190. Sågverken och deras tillverkning, åren 1896—1915.

Årligen	Antal sågverk	Antal arbetare	T i l l v e r k n i n g							
			Ohyvlade plankor, battens och bräder	Hyvlade bräder	Bräd- och plankstump	Stav	Låd- ämnen och lådor	Andra slag	Summa	Sammanlagd värde
			K u b i k m e t e r							Kr.
1896/00	1 053	40 697	5 205 307	744 950	398 907	106 350	22 643	157 748	6 635 905	140 627 000
1901/05	1 279	41 971	4 643 019	954 786	406 005	101 170	97 890	169 828	6 372 698	146 007 000
1906/10	1 349	39 908	4 289 303	1 015 058	360 783	125 248	195 713	168 700	6 154 805	159 705 000
1911	1 344	41 331	4 605 187	1 191 869	364 666	150 831	240 485	163 849	6 716 887	180 859 000
1912	1 324	39 661	4 529 644	1 151 078	381 389	166 261	290 695	166 067	6 685 134	179 544 000
1913	.	44 543	4 693 990	1 210 159	358 353	188 892	335 768	155 659	6 942 821	200 514 000
1914	1 324	42 556	4 040 544	1 248 300	819 359	173 212	327 634	140 003	6 249 052	186 005 000
1915	1 355	42 382	4 423 778	995 285	293 539	147 935	482 864	152 155	6 495 556	222 543 000

Anm. Här ingå även lådfabrikerna med deras personal och tillverkning. I fråga om antalet verk uppkommer härigenom i någon mån en dubbelräkning, i det att flertalet lådfabriker äro kombinerade med sågverk. Kvantiteten av lådfabrikernas tillverkning är beräknad med ledning av värdeuppgifterna.

Tab. 191. Införsel av oarbetade, bilade, sågade och hyvlade trävaror av inhemska träslag, åren 1871—1915.

Årligen	Timmer, mastträ och spiror m. m. av furu och gran ¹	Oarb. virke (utom ved) av andra träslag, huvuds. asp	Ved	Sågat och hyvlat virke	Summa	Samman- lagt värde
	K u b i k m e t e r					Kr.
1871/75 . . .	12 556	.	51 258	.	.	781 100
1876/80 . . .	4 249	.	74 107	.	.	799 200
1881/85 . . .	9 857	.	96 894	.	.	1 516 000
1886/90 . . .	14 706	20 385	94 122	16 223	145 486	1 893 200
1891/95 . . .	25 481	20 971	98 911	20 343	165 706	2 203 300
1896/00 . . .	104 827	33 101	115 157	20 199	273 284	3 765 700
1901/05 . . .	92 119	59 497	131 805	22 723	306 144	3 018 100
1906/10 . . .	194 942	60 316	110 624	22 779	388 661	7 456 400
1911	344 897	63 503	99 197	20 598	528 195	11 385 800
1912	338 949	55 983	88 184	23 371	506 487	13 360 800
1913	358 841	82 250	108 096	30 096	579 283	16 020 200
1914	354 833	66 724	60 005	31 264	512 826	8 390 900
1915	281 628	6 899	8 878	22 469	319 874	5 126 300

¹ Även bjälkar, sparrar, syllar och gravstolpar.

Tab. 192. Införsel av utländska träslag och fanér, åren 1871—1915.

Å r l i g e n	Oarbetat och sågat virke av utländska träslag		Fanér ¹	
	Kbm	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	.	106 800	112 088	251 500
1876 80	.	88 100	142 577	288 800
1881/85	.	180 300	162 226	341 600
1886/90	1 532	76 600	132 543	270 400
1891/95	2 227	111 300	180 403	360 800
1896/00	3 915	195 800	293 664	587 300
1901/05	4 922	246 100	324 295	684 600
1906/10	5 443	756 500	451 537	517 200
1911	7 096	1 063 800	479 201	430 900
1912	8 148	1 492 000	456 877	299 400
1913	7 784	1 368 000	252 315	170 700
1914	7 039	1 289 800	156 135	147 000
1915	4 415	909 600	159 521	125 000

¹ Inkl. till cigarrlådor ämnade träskivor.

fallet under senare delen av detta årtionde. I själva verket genomgick den svenska trävaruindustrien under dessa sistnämnda år den allvarligaste krisen i sin historia, en prövotid som å ena sidan medförde stora förluster, men å andra sidan konsoliderade denna industris ställning och bortrensade uppsvingstidens osunda utväxter.

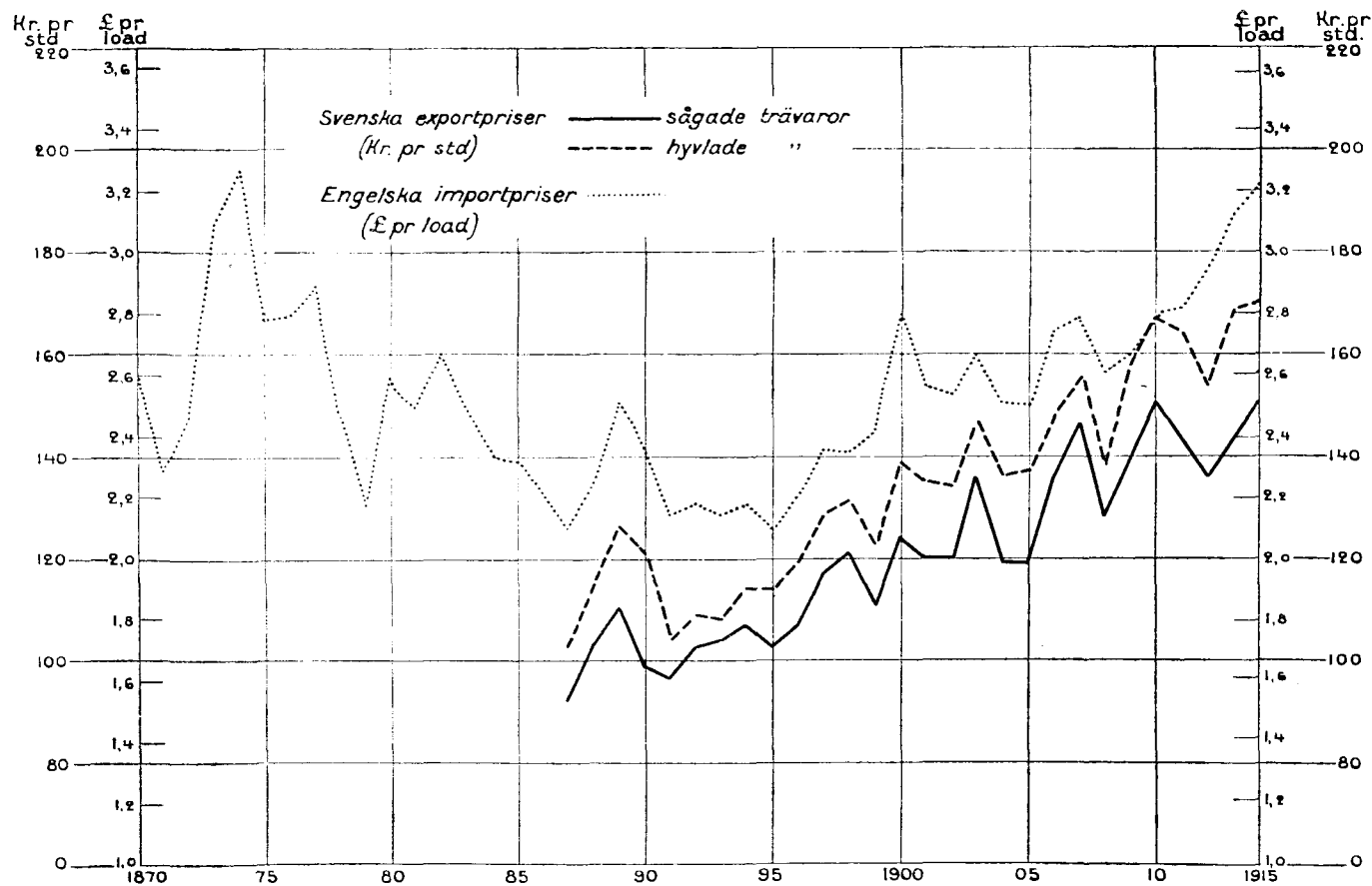

Diagram 17. Trävarupriser åren 1870—1914.

Tab. 193. Tillverkning, in- och utförsel av snickeriarbeten o. d., åren 1871—1915.

Årligen	Hantverkerier		Fabriksindustri ¹			Införsel	Utförsel
	Hantverkare	Hantverksarbetare	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning	av snickeri-, svarveri-, tunnbinderi- och dyl. arbeten ²	
					Kr.	Kr.	Kr.
1871/75	1 827	2 207	29	1 137	2 252 500	293 300	1 682 700
1876/80	2 622	2 970	47	1 952	4 289 200	531 600	2 828 800
1881/85	2 663	3 470	61	2 670	5 763 800	998 900	2 742 900
1886/90	2 659	3 303	99	4 240	10 048 000	1 226 900	2 448 900
1891/95	2 841	3 352	202	6 373	13 637 600	1 810 300	4 472 200
1896/00	5 694	4 025	330	9 612	19 262 900	705 400	9 086 200
1901/05	7 993	4 227	486	11 758	24 470 800	645 600	11 723 300
1906/10	9 285	4 126	612	12 597	29 685 500	1 242 000	9 553 100
1911	.	.	658	11 937	32 756 900	1 297 300	11 733 100
1912	.	.	683	12 075	35 237 700	2 164 900	24 275 500
1913	.	.	.	11 888	35 833 800	2 473 700	25 751 300
1914	.	.	.	11 866	34 405 300	³ 1 475 300	7 114 600
1915	11 304	3 065	.	12 037	36 971 200	1 410 500	7 179 400

¹ Före 1913 följande grupper i industriberättelsen: snickeri- och möbelfabriker, mekaniska snickerifabriker (inkl. bobinfabriker), träsko- och lästfabriker, tunnbindrier och klostfabriker; därefter grupperna snickeri- och möbelfabriker samt annan trävarufabrikation med frångång av halm-, korg- och kerkfabriker.

² Omfattar fr. o. m. 1912 följande rubriker i St. V.: 236 E, G, H, K, 238 D, 239, 240, 242 A—C, 248, 249, 251 A—C, 252—256, 257 I—P, 258—264.

³ Värdena å in- och utförda varor äro för åren före 1914 (särskilt 1912 och 1913) mycket för höga.

Tab. 194. Tillverkning av snickeriarbeten och vissa andra slag av bearbetade trävaror, åren 1891—1915. Kronor.

Årligen	Snickeriarbeten ¹		Tunnbinderi-arbeten	Träskor och läster	Käppar	Träull	Tändsticksaskar och tändsticksämnen ²	Summa
	Byggnadsmaterial	Andra slag ej s. n.						
1891/95	12 596 500		692 500	348 600	53 200	³ 3 300	302 900	13 997 000
1896/00	17 831 700		742 900	501 500	154 100	31 500	900 600	20 162 800
1901/05	22 809 700		837 500	621 600	137 800	63 600	933 300	25 403 500
1906/10	11 739 600	15 486 000	1 063 400	1 029 400	139 200	138 800	916 400	30 512 800
1911	12 060 600	17 635 000	1 324 600	1 213 800	203 600	154 900	641 500	33 234 000
1912	12 227 900	19 677 200	1 521 400	1 220 300	189 400	191 400	844 100	35 871 700
1913	11 618 200	21 384 000	1 577 700	1 253 900	211 200	133 400	933 200	37 111 600
1914	10 733 600	20 994 100	1 350 800	1 326 800	276 300	209 300	629 700	35 520 600
1915	8 265 800	25 527 100	1 846 000	1 332 300	272 600	304 900	900 000	38 448 700

¹ Omfattar för åren 1891—1912 tillverkningen vid snickerifabriker, möbelfabriker, mekaniska snickerifabriker, bobinfabriker och klostfabriker. För åren 1913—15 ingå följande rubriker i industriberättelsen: fanér, snickeriarbeten, barnvagnar, leksaker och ramlistor.

² För avsalu (väsentligen för export).

³ Medeltal för åren 1893—95.

Tab. 195. *Utförsel av snickeriarbeten och andra mera bearbetade trävaror, åren 1907—1915.*

År	Byggnads- material	Möbler	Övriga snickeri- och svarveri- arbeten, ej s. n. ¹	Tunn- binderi- arbeten	Takspån	Trämjöl och träull	Tänd- sticks- askar och tänd- sticks- ämnen	Summa
K v a n t i t e t, k i l o g r a m								
1907	21 890 444	975 590	4 273 000	91 218	26 519 849	545 995	2 717 880	57 013 976
1908	19 358 011	880 831	4 299 363	313 006	16 685 117	669 056	2 152 398	44 857 782
1909	18 531 630	1 058 619	5 169 114	317 168	16 294 573	710 777	1 862 841	43 944 722
1910	22 513 929	1 179 407	5 836 585	4 011	17 949 655	727 037	2 008 745	49 719 969
1911	24 256 622	1 462 318	4 789 843	101 075	17 308 927	1 230 607	2 048 114	51 197 506
1912	22 688 339	1 368 058	4 994 065	3 731 274	17 575 690	1 980 974	2 944 595	55 282 995
1913	19 687 732	1 772 651	4 302 726	7 148 064	13 838 690	2 406 778	3 039 061	52 195 702
1914	14 597 459	1 596 586	4 614 702	4 839 950	11 920 755	3 486 738	1 682 526	42 788 716
1915	6 112 410	2 287 348	6 643 690	7 276 937	13 436 326	6 034 086	3 020 990	44 811 787
V ä r d e, k r o n o r								
1914	3 289 200	1 445 700	1 567 500	583 000	558 100	182 800	586 800	8 214 000
1915	1 299 500	2 023 700	2 593 600	1 108 800	649 500	325 600	1 024 200	9 024 900

¹ Omfattar fr. o. m. 1912 följande rubriker i St. V.: 236 E, H, K, 238 C, E, 241—249, 250 B, 251, 253—256, 257 P, 258 B, 259 B, C, 260 B, 261, 262 B.

En översikt av den fabriksmässigt bedrivna sågverksindustrien och dess tillverkningar sedan 1896 giver tab. 190. Det framgår härav, att någon kvantitativ tillväxt för tillverkningen i sin helhet icke under perioden i fråga ägt rum. Däremot har produktionens bruttovärde stigit ansenligt, vilket haft samband (troligen både som orsak och verkan) med den starka stegringen i timmerpriserna, varom nedanstående sammanställning ger ett begrepp:¹

År	Pris å 21 fot långt timmer av följande toppmått:		
	7"	9"	11"
1895	0·78 kr.	2·00 kr.	3·67 kr.
1900	1·05 »	2·60 »	4·70 »
1905	1·26 »	3·15 »	5·25 »
1910	1·84 »	3·43 »	5·68 »
1915	1·62 »	3·71 »	5·82 »

Införseln av oarbetade, sågade och hyvlade trävaror av inhemska träslag framgår av tab. 191. Största posterna utgöras av timmer och annat rundvirke av furu och gran samt ved (allt i huvudsak från Finland) ävensom aspvirke för tändsticksindustrien (från Ryssland).

¹ För åren 1895, 1900 och 1905 enligt *Örtenblad*: Om skogar och skogshushållning i Norrland och Dalarna, och avseende priser vid Indalsälven; för åren 1910 och 1915 enligt Domänstyrelsens berättelser och avseende priser vid Ljungan (omräknade till jämförbarhet med föregående).

Oarbetat eller halvförarbetat virke av utländska träslag för snickeri-industrien har införts i den omfattning, som angives i tab. 192.

Tillverkningen åter av snickerivaror samt andra mera förädlade träarbeten ävensom in- och utförseln därav redovisas i tabb. 193—195. Snickeri-industrien är en av landets större industrier med tillverkning i rätt stor omfattning även för export. I avseende på exportsiffrorna i tab. 193 bör dock observeras, att värdet å hithörande varor ända t. o. m. 1913 varit i statistiken flerfaldigt för högt angivet, varför jämförelsen mellan tillverkning, in- och utförsel är missvisande. Bättre föreställning om utvecklingsgången giva kvantitetsuppgifterna i tab. 195. Förmästa tillverkningslagen äro dels byggnadsmaterial (fönsterramar, dörrar, paneler etc.), dels möbler, och är det i synnerhet det förstnämnda varuslaget, som är föremål för export.

6. Pappersmassa, papper och pappersarbeten.

Denna varugrupp är numera i utförselhänseende en av de betydligare, medan den åter i avseende på införseln intager ett jämförelsevis oansenligt rum (se tab. 196). Ett starkt ökat utförselvärde visar i synnerhet pappersmassan; ensam har denna vara under senare år representerat c:a 11 procent av totala utförselvärdet. Men även av papp och papper har utförseln stegrats anmärkningsvärt. (Beträffande siffrorna i tab. 196 bör uppmärksammas, att de på grund av för hög värdeberäkning för vissa pappersslag före år 1895 äro mycket missvisande.)

All i Sverige fabriksmässigt tillverkad pappersmassa utgöres av trämassa, d. v. s. den framställes av trä som utgångsmaterial. Import av trämassa förekommer ock, ehuru i jämförelsevis obetydlig omfattning. Därjämte importeras smärre mängder av annat pappersmaterial, såsom lump samt massa av halm, esparto m. m.

Trämasseindustrien är en av Sveriges viktigaste industrier, och även för världsmarknaden spelar den svenska trämasseproduktionen en betydande roll. Sverige stod år 1913 främst bland världens trämasseexporterande länder. I fråga om tillverkningen stod det endast tillbaka för Förenta staterna.

Med hänsyn till framställningssättet skiljer man trämassan i mekanisk och kemisk. Den senare utgöres alltefter den för vedens sönderkokning använda lutens beskaffenhet antingen av sulfit- eller sulfatmassa. Den mekaniska trämassan framställes på så sätt, att veden pressas mot roterande slipstenar, varigenom träet males till en grötlik massa, som sedan utbreddes och torkas. Vid den kemiska framställningsmetoden åter kokas den söndertuggade veden i sulfit- eller sulfatlut,¹ varefter den erhållna massan tvättas samt ävenledes utbreddes och torkas. Den äldsta metoden är den mekaniska, som uppfanns år 1846 av tysken Keller. Redan 1857 anlades i Sverige den första fabriken (vid Trollhättan). Sulfatmetoden började i stort användas i Amerika från år 1862, och tio år därefter funnos i Sverige två fabriker (Delary och Vermbol). Sulfitmetoden

¹ Den allmänast använda sulfatluten utgöres av kalciumsulfit; sulfatluten utgöres av natriumsulfat (gläubersalt).

Tab. 196. In- och utförsel av pappersmassa, papper, pappersarbeten och tryckalster, åren 1871—1915. Tusental kronor.

Årligen	Pappersmassa ¹		Papp, papper och pappersarbeten		Boktrycks- och grafiska arbeten		Summa	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1871/75	9	1 096	1 900	2 464	468	273	2 877	3 833
1876/80	14	1 720	2 338	5 401	686	472	3 038	7 593
1881/85	1	1 972	3 421	9 285	1 061	654	4 483	11 911
1886/90	36	5 951	4 526	16 656	1 278	590	5 840	23 197
1891/95	11	10 217	4 900	20 108	1 438	726	6 349	31 051
1896/00	72	18 830	4 437	* 10 682	2 007	947	6 516	30 459
1901/05	243	33 770	4 380	19 606	2 886	1 102	7 509	54 478
1906/10	419	58 949	* 3 712	29 335	4 279	1 649	8 410	89 933
1911	878	84 307	4 198	33 972	4 964	2 075	10 040	120 354
1912	1 014	93 956	3 591	40 352	4 878	2 335	9 483	136 643
1913	999	99 679	3 949	42 828	5 158	2 354	10 106	144 861
1914	1 084	97 262	3 703	40 362	6 395	1 965	11 182	139 589
1915	1 842	111 312	4 046	52 817	6 831	2 986	12 719	167 115

¹ Inkl. (fr. o. m. 1912) pappersmassa av lump, halm, esparto m. m.

* Minskningen beror på tillförlitligare värdeberäkningar.

Tab. 197. Tillverkning samt in- och utförsel av pappersmassa, åren 1871—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Slipverk	Kokare	Tillverkning		Införsel		Utförsel	
					Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75	19	900	.	.	6 350	1 078 700	¹ 91	¹ 21 400	² 5 821	² 1 369 500
1876/80	24	927	.	.	11 663	1 713 500	59	13 800	7 309	1 719 600
1881/85	32	1 343	.	.	23 467	3 256 400	24	600	10 979	1 971 600
1886/90	57	2 765	.	.	62 081	6 217 600	144	36 100	41 854	5 950 700
1891/95	87	4 152	.	.	153 453	12 859 000	80	11 000	89 921	10 216 500
1896/00	123	6 058	295	202	259 667	24 319 500	685	71 800	169 071	18 830 200
1901/05	132	7 986	339	220	430 401	42 226 900	2 274	242 600	290 609	33 770 100
1906/10	153	11 568	348	298	719 068	74 658 300	3 079	418 900	490 000	58 948 500
1911	161	12 776	354	328	958 220	97 132 800	4 846	877 800	735 773	84 307 300
1912	167	13 910	374	341	1 125 853	115 734 300	4 610	953 200	812 125	93 954 700
1913	168	*14 123	388	349	1 186 577	125 953 600	4 570	940 900	847 137	99 678 700
1914	³ 167	*14 144	377	360	1 135 130	128 157 700	4 745	1 005 800	800 483	97 262 100
1915	³ 167	*14 547	377	370	1 215 731	141 493 400	8 457	1 755 700	871 889	111 311 600

Anm. För åren 1871—95 redovisas summan av våt och torr pappersmassa utan reduktion. För de följande åren, därvid i statistiken åtskillnad gjorts mellan de båda slagen, har vid sammanläggningen den våta massans kvantitet reducerats till hälften. — Beträffande tillverkningen är att märka, att t. o. m. 1895 endast självständiga pappersmassfabriker samt produktion av massa för avsalu ingå, medan för åren därefter även fabriker kombinerade med pappersbruk och pappfabriker samt produktion av massa för vidare förädling vid samma företag medtagits.

¹ Medeltal för åren 1874—75.

² , , , 1872—75.

³ Ur primärmaterialet till industristatistiken.

⁴ Kalkylerad siffra.

⁵ Se tab. 6 i 1914 års industriberättelse.

⁶ , , 7 , 1915 , ,

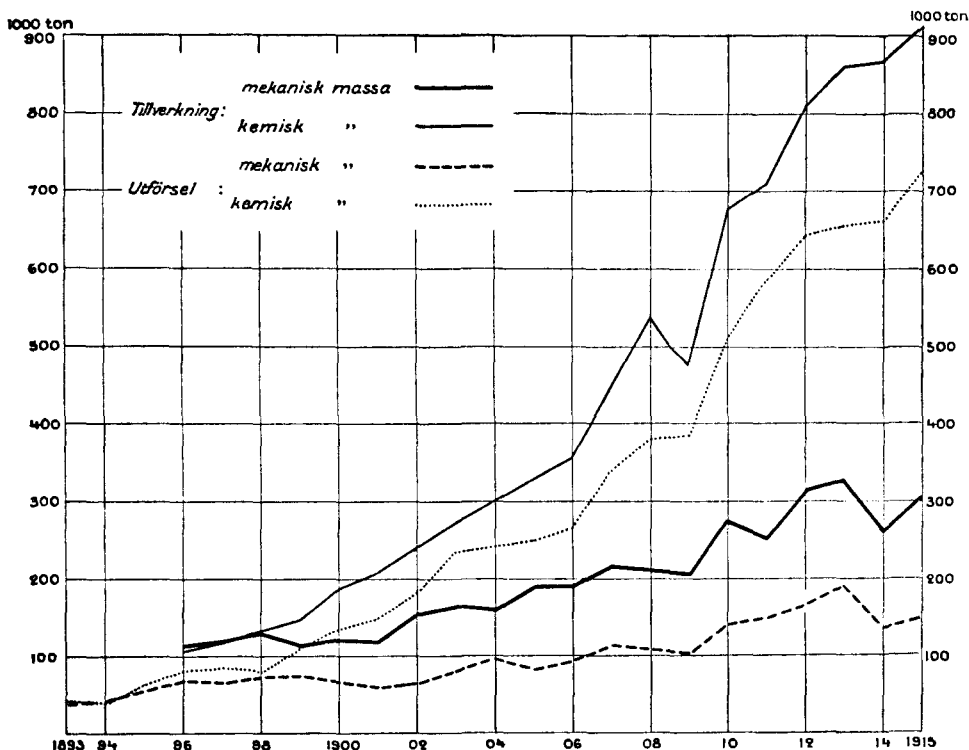

Diagram 18. Tillverkning och utförsel av pappersmassa, åren 1893–1915.

slutligen daterar sig såsom praktiskt användbar metod från år 1874, och är vid dess uppfinnande knutet ett svenskt namn, C. D. Ekman. Nyssnämnda år grundades här den första sulfitfabriken (vid Bergvik).

Trämasseindustriens storartade utveckling belyses av tabb. 197 och 198. Procentförhållandet mellan tillverkad och exporterad massa angives här nedan fr. o. m. det år (1896), då tillverkningen först finnes fullständigt redovisad:

År	Utförseln av pappers- massa i procent av tillverkningen
1896/00	65.1
1901/05	67.5
1906/10	68.1
1911/15	72.4

Tab. 198 visar, att ända t. o. m. år 1896 huvudprodukten utgjordes av mekanisk massa, medan därefter den kemiska, som fordrar större och dyrbarare anläggningar, fått allt avgjordare övervikt. Fördelningen av denna senare på sulfit- och sulfatmassa framgår av tab. 199, som t. o. m. år 1912 grundar

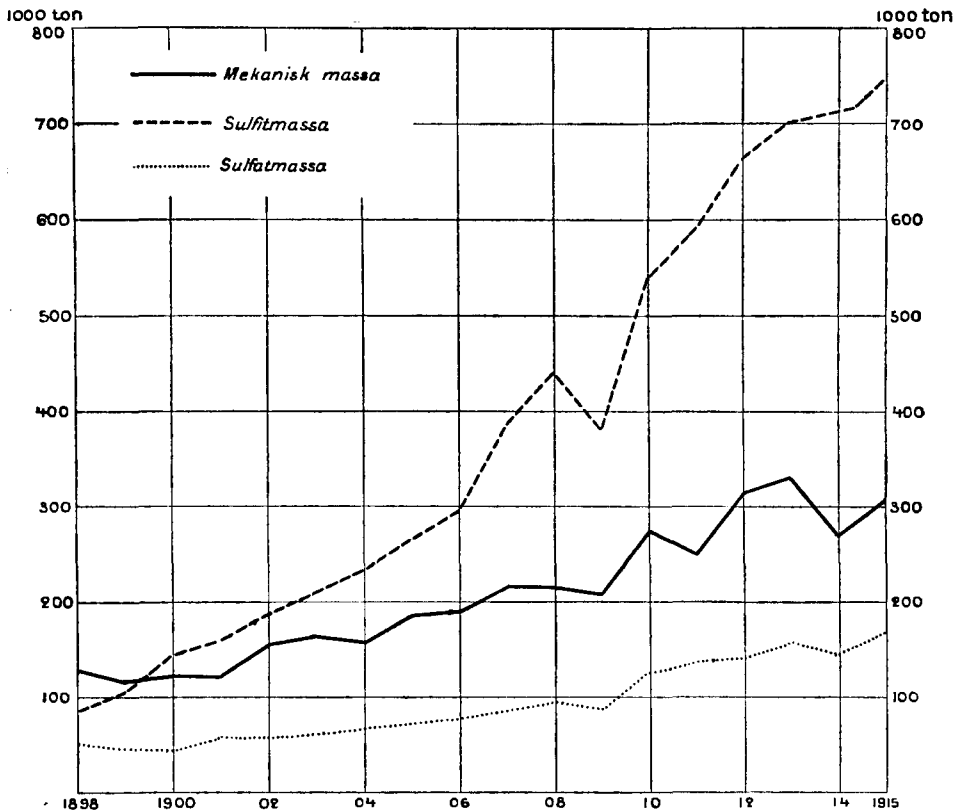

Diagram 19. Tillverkning av pappersmassa av olika slag, åren 1898–1915.

sig på uppgifter från Svenska Cellulosaföreningen. Exportens fördelning på skilda länder är angiven i tabb. 200 och 201. Att observera är, att en del av den exporterade massan, särskilt den kemiska, försändes i transit över Norge, varför länderfördelningen är något missvisande. Klart framträder emellertid den roll Storbritannien spelar som avnämare ävensom Förenta staternas växande betydelse i sådant hänseende.

Prisutvecklingen å trämassa belyses av tab. 202. Påfallande är det fortsatta priset för kemisk massa under åren 1905–11, vilket torde förorsakats av en i förhållande till konsumtionen alltför starkt forcerad produktion.

Huvudmaterialet vid trämassetillverkningen, nämligen pappersveden, är av inhemskt ursprung. Förbrukningen härav kan beräknas hava uppgått till följande kvantiteter (löst mått):¹

¹ Svenska Cellulosaföreningens beräkningar. Jfr Sveriges land och folk II, sid. 254.

1898	1 676.0 kbm	1907	4 693.8 kbm
1899	1 793.9 »	1908	5 294.6 »
1900	2 119.4 »	1909	4 961.0 »
1901	2 273.1 »	1910	6 719.2 »
1902	2 667.5 »	1911	7 014.4 »
1903	2 954.9 »	1912	7 954.4 »
1904	3 158.7 »	1913	8 453.2 »
1905	3 586.5 »	1914	8 137.4 »
1906	3 855.2 »	1915	8 852.8 »

Näst sågverksindustrien är trämasseindustrien den största träförbrukaren. De tillgängliga virkesförrådens användning är emellan dem bägge så uppdelad, att sågverken taga den bättre och mera utvuxna delen, medan trämassefabrikerna i allmänhet få nöja sig med smärre och mindre värdefullt virke. Genom att på detta sätt småvirket fått industriell användning (utom för kolning, som över huvud blott kan bedrivas inom begränsade rayoner) har skogarnas värde höjts ansevärt, varjämte från skoglig synpunkt en oskattbar fördel vunnits därigenom att, tack vare trämasseindustrien, det för återväxten hindrande gallringsvirket och skogsavfallet kunnat, åtminstone inom de ej alltför avlägsna trakterna, med ekonomisk fördel ur skogarna bortskaffas. — För mekanisk massa och sulfatmassa användes så gott som uteslutande granved, för sulfatmassa både tall- och granved.

Vid den kemiska massatillverkningen förbrukas utom trä framför allt svavel (för sulfatluten), antingen i form av svavelkis eller naturligt svavel, samt glaubersalt (för sulfatluten) och klorkalk (för massans blekning). För dessa varor har Sverige hitintills varit väsentligen beroende av import. (Se sid. 234 och 273.)

På senare år har ett intensivt arbete pågått för nyttiggörande av den använda luten vid såväl sulfit- som sulfatkokningen. Till en viss grad hava ansträngningarna kröntes med framgång, men ännu är det dock endast en obetydlighet av den avfallande luten, som tillgodogöres. Under åren 1913—15 hava följande varor framställts som biprodukter vid cellulosafabriker:

Vid sulfitkokning:	1913	1914	1915
Etylalkohol (sulfitsprit) å 100 % kg	1 725 694	1 495 737	2 037 069
Metylalkohol (träsprit) å 100 % »	1 000	6 000	9 144
Cymol »	—	—	5 954
Vid sulfatkokning:			
Metylalkohol å 100 % kg	15 090	10 929	10 804
Terpentinolja »	311 366	347 397	512 917
Flytande harts (polyterpen) »	792 813	755 320	992 775
Alfaextrakt »	—	—	50 015
Sammanlagt värde kr.	.	.	1 429 600

I motsats till trämasseindustrien är papperstillverkningen i Sverige av gammalt ursprung. Utvecklingen av denna industri sedan 1860-talet ävensom in- och utförseln av hithörande produkter redovisas i tabb. 203—206.

Tab. 198. Tillverkning och utförsel av pappersmassa, årsvis åren 1893—1915.

År	Tillverkad pappersmassa ¹				Utförd pappersmassa			
	Mekani-	Kemisk	Summa	Sammanlagt värde	Mekani-	Kemisk	Summa	Sammanlagt värde
	Ton ²	Ton ²	Ton ²	Kr.	Ton ²	Ton ²	Ton ²	Kr.
1893 . .	60 595	51 178	111 773	12 442 600	38 259	43 664	81 923	10 920 300
94 . .	80 545	68 159	148 704	14 918 900	43 763	41 639	85 402	9 309 400
95 . .	89 533	91 012	180 545	15 637 300	58 088	64 308	122 396	12 488 500
1896 . .	112 392	106 872	219 264	18 724 000	68 796	80 829	149 625	14 432 400
97 . .	119 798	119 958	239 756	21 026 100	67 149	84 237	151 386	16 730 000
98 . .	128 723	132 923	261 646	23 413 600	71 519	81 568	153 087	15 534 400
99 . .	116 152	148 269	264 421	25 266 500	73 301	113 042	186 343	20 726 400
1900 . .	124 771	188 478	313 249	33 167 300	66 820	138 093	204 913	26 727 800
1901 . .	122 183	212 149	334 332	36 099 000	59 876	148 586	208 462	25 731 100
02 . .	153 082	242 352	395 434	37 657 800	67 141	183 603	250 744	26 474 800
03 . .	164 601	273 482	438 083	39 583 100	82 305	233 819	316 124	32 862 400
04 . .	159 192	305 630	464 822	45 035 400	99 138	242 483	341 621	41 179 500
05 . .	187 298	332 036	519 334	52 759 200	84 988	251 105	336 093	42 603 000
1906 . .	188 442	359 707	548 149	57 298 000	95 648	265 626	361 274	45 206 100
07 . .	316 169	445 491	661 474	69 902 500	116 490	339 352	455 842	58 729 300
08 . .	213 660	536 745	750 405	79 578 900	109 075	381 344	490 419	60 767 600
09 . .	207 971	477 987	685 958	70 841 800	103 243	387 458	490 701	57 358 200
10 . .	274 324	675 030	949 354	95 670 200	141 457	510 308	651 765	72 681 400
1911 . .	248 096	710 124	958 220	97 132 800	150 264	585 509	735 773	84 307 300
12 . .	316 169	809 684	1 125 853	115 734 300	166 332	645 793	812 125	93 954 700
13 . .	326 097	860 480	1 186 577	125 953 600	191 223	655 914	847 137	99 678 700
14 . .	269 217	865 913	1 135 130	128 157 700	138 838	661 645	800 483	97 262 100
15 . .	305 819	909 912	1 215 731	141 493 400	150 103	721 786	871 889	111 311 600

¹ Tillverkningsciffrorna för åren 1893—95 avse endast tillverkning för avsalu; för de följande åren är medräknad även tillverkning avsedd för vidare förädling vid eget verk.

² Torr vikt.

Tab. 199. Tillverkningen av kemisk pappersmassa, fördelad på sulfat- och sulfatmassa, åren 1898—1915. Ton (torr vikt).¹

År	Sulfat-massa	Sulfat-massa	Summa	År	Sulfat-massa	Sulfat-massa	Summa
1898	85 000	49 000	134 000	1907	383 000	78 000	461 000
99	107 000	47 000	154 000	08	442 000	95 000	537 000
1900	147 000	46 000	193 000	09	382 500	89 500	472 000
01	160 000	55 000	215 000	1910	543 000	124 000	667 000
02	186 400	55 600	242 000	11	593 000	134 000	727 000
03	212 500	59 500	272 000	12	667 000	138 000	805 000
04	233 500	66 500	300 000	13	705 050	155 430	860 480
05	268 500	71 500	340 000	14	719 040	146 873	865 913
06	297 500	74 500	372 000	15	743 148	166 764	909 912

¹ För åren 1898—1912 enligt Svenska Cellulosaföreningens statistik.

Tab. 200. *Utförsel till olika länder av mekanisk pappersmassa, åren 1893—1915. Ton (torr vikt).*

År	Norge	Dan- mark	Tyska riket	Neder- län- derna	Belgien	Stor- bri- tannien	Frank- rike	Spanien	Portu- gal	Italien	Japan	Förenta staterna	Mexiko	Argen- tina	Övriga länder	Summa
1893	289	4 619	9 842	1 059	4 046	8 845	8 546	307	118	—	—	588	—	—	.	88 259
94	.	4 107	5 948	948	8 082	12 295	9 574	—	—	—	—	—	—	—	2 809	48 763
95	.	4 316	3 862	544	6 163	19 017	12 133	1 358	657	—	—	10	—	711	9 317	58 068
1896	9 379	5 918	4 308	2 083	7 537	20 375	15 813	1 662	—	—	—	—	—	1 197	524	68 796
97	3 553	4 534	5 944	2 820	8 113	20 699	17 050	3 242	—	—	—	—	—	708	486	67 149
98	7 622	3 829	10 257	5 202	8 151	16 307	15 276	2 395	—	—	—	—	—	—	2 480	71 519
99	12 101	4 050	9 690	3 348	7 260	14 832	14 072	5 493	—	—	—	—	—	879	1 576	73 801
1900	15 944	2 549	8 855	3 189	6 473	16 188	10 343	3 277	—	—	—	—	—	—	2	66 820
1901	9 370	2 572	18 598	2 848	4 011	8 504	7 135	6 016	—	—	—	—	—	—	822	59 876
02	7 661	2 277	9 011	230	5 776	21 824	12 075	7 889	—	—	—	—	—	—	398	67 141
03	9 547	2 758	12 009	1 584	6 640	24 578	17 249	5 406	—	—	—	—	—	2 363	171	82 805
04	7 836	3 561	13 640	5 987	8 970	21 136	27 702	5 354	—	—	—	—	1 196	3 756	—	99 188
05	10 355	1 838	8 066	4 917	6 053	21 931	18 824	6 233	1 343	406	948	6	—	2 370	1 698	84 988
1906	8 832	2 133	12 282	7 179	1 257	18 521	22 173	5 149	2 494	756	102	46	25	3 446	11 253	95 648
07	3 677	4 817	15 022	7 261	1 769	30 310	39 713	8 291	2 010	617	252	66	870	1 617	198	116 490
08	2 869	4 429	12 808	2 551	5 701	30 590	35 211	9 379	835	290	155	81	60	3 340	776	109 075
09	2 647	6 692	9 437	1 213	5 575	35 959	30 800	4 861	2 023	549	305	60	203	2 040	879	103 243
10	4 283	5 026	8 548	3 500	9 487	49 574	44 788	8 010	2 754	135	1 885	290	1 078	776	1 323	141 457
1911	2 196	5 099	8 328	5 212	7 069	51 499	45 461	8 936	2 247	201	515	9 649	864	1 363	1 625	150 264
12	2 394	1 318	7 854	3 252	4 837	60 659	64 966	11 461	3 527	504	696	919	731	1 747	1 467	166 332
13	5 893	5 867	6 235	3 028	5 009	72 843	70 747	8 297	2 498	383	791	497	1 276	6 068	1 791	191 223
14	5 444	4 109	3 844	676	2 626	63 317	39 390	8 301	2 950	331	829	55	9	4 349	2 608	138 838
15	19 809	5 919	678	734	102	80 783	14 575	13 855	2 828	2 859	1 368	466	20	2 363	3 744	150 103

Tab. 201. Utförsel till olika länder av kemisk pappersmassa, åren 1893—1915. Ton (torr vikt).

År	Norge	Dan- mark	Tyska riket	Neder- län- derna	Belgien	Stor- bri- tannien	Frank- rike	Spanien	Por- tugal	Italien	Japan	Förenta staterna	Mexiko	Argen- tina	Övriga länder	Summa
1893	100	1 850	3 538	1 714	3 387	31 992	378	3	71	—	—	630	—	—	1	43 664
94	1	3 070	2 422	280	2 509	31 819	1 519	—	—	—	—	—	—	—	19	41 639
95	483	2 930	3 942	926	5 157	48 726	1 928	121	—	—	—	95	—	—	—	64 308
1896	1 897	3 254	3 637	824	8 056	56 528	4 579	530	—	—	—	901	—	204	419	80 829
97	1 619	4 967	3 188	868	8 172	57 732	5 332	930	—	—	—	161	—	897	371	84 237
98	451	3 986	5 761	963	9 419	57 988	1 922	263	30	—	—	—	—	423	362	81 568
99	1 275	5 105	8 255	1 378	9 886	79 874	5 815	1 198	—	—	4	—	—	—	252	113 042
1900	6 041	4 814	11 971	1 070	11 722	94 621	5 647	1 983	—	—	51	—	—	—	173	198 093
1901	6 133	4 384	16 983	1 400	10 467	93 117	12 688	3 079	—	—	—	—	—	—	335	148 586
02	18 350	5 077	14 054	3 049	13 213	108 470	16 638	4 366	—	—	—	—	—	—	386	183 603
03	26 246	7 572	21 797	1 586	16 289	130 498	20 875	5 957	—	—	—	—	—	2 600	399	233 819
04	24 737	9 574	25 377	2 244	13 115	140 271	19 697	4 697	—	—	—	—	—	2 704	67	242 488
05	1 319	6 674	23 517	4 022	14 839	165 205	19 426	4 277	266	478	1 550	8 212	—	1 293	27	251 105
1906	4 937	9 105	20 465	3 652	14 073	153 969	32 490	6 377	508	757	6 868	7 051	1 184	3 293	897	265 626
07	13 522	13 148	39 232	5 832	15 150	180 800	43 404	5 175	117	503	5 445	12 904	30	1 990	2 100	339 352
08	16 777	11 371	56 517	5 587	18 133	188 808	47 111	6 603	258	835	6 979	17 249	338	4 049	729	381 344
09	12 755	12 277	58 901	7 806	18 388	184 607	35 290	10 118	420	1 203	9 669	29 492	1 826	3 506	1 110	387 458
10	22 909	23 924	66 431	10 594	23 217	236 284	53 733	8 082	269	1 152	17 623	41 119	91	2 643	2 237	510 308
1911	25 775	20 016	80 432	11 402	29 241	243 848	63 788	10 748	446	4 741	15 466	65 730	2 567	6 550	4 759	585 509
12	19 798	18 451	75 625	11 650	30 476	262 941	70 225	12 743	721	7 659	19 233	96 114	5 191	7 647	7 319	645 793
13	20 628	18 726	68 825	8 505	30 102	256 122	86 850	18 911	1 095	8 223	17 290	102 145	1 931	8 614	7 947	655 914
14	20 890	17 479	27 821	8 892	11 306	309 501	45 522	16 182	838	7 538	19 225	166 012	1 075	1 214	8 150	661 645
15	26 589	19 479	53 641	26 088	239	298 056	69 955	21 708	2 449	36 871	33 160	106 269	229	7 976	19 077	721 786

Tab. 202. Pris å pappersmassa, mekanisk och kemisk, åren 1893—1915.¹
Kr. per ton (torr vikt).

År	Meka- nisk massa	Kemisk massa	År	Meka- nisk massa	Kemisk massa	År	Meka- nisk massa	Kemisk massa
1893 . . .	75	141	1901 . . .	79	129	1909 . . .	74	119
94 . . .	67	137	02 . . .	63	118	10 . . .	67	118
95 . . .	53	119	03 . . .	56	112	11 . . .	63	116
96 . . .	51	118	04 . . .	58	119	12 . . .	65	120
97 . . .	57	118	05 . . .	64	132	13 . . .	66	126
98 . . .	55	122	06 . . .	63	128	14 . . .	69	132
99 . . .	60	123	07 . . .	70	127	15 . . .	75	138
1900 . . .	72	130	08 . . .	74	122			

¹ Medelpris enligt industristatistiken.

Tab. 203. Tillverkning samt in- och utförsel av papp och papper, åren 1861—1915.

Årligen	Antal fabri- ker	Antal arbetare	Tillverkning ¹		In- och utförsel av papp och papper ¹			
					Införsel		Utförsel	
			Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1861/65	81	1 680	.	2 883 600	224	192 500	273	143 800
1866/70	63	1 861	.	4 004 900	200	220 200	1 288	1 192 600
1871/75	53	2 329	.	6 418 800	960	902 500	2 581	2 291 700
1876/80	50	2 442	.	7 216 800	1 370	1 377 500	6 276	5 181 700
1881/85	41	2 917	.	7 898 900	1 477	1 689 500	7 848	8 979 700
1886/90	37	3 078	.	8 869 400	2 228	2 583 700	13 537	16 017 900
1891/95	54	4 579	.	12 083 900	3 830	3 686 400	24 423	19 083 200
1896/00	59	5 209	86 608	18 260 100	5 400	3 178 100	42 584	10 071 300
1901/05	67	6 931	150 735	30 266 500	4 393	2 933 400	92 294	19 257 900
1906/10	69	7 829	228 641	46 597 900	5 741	² 2 386 400	145 921	29 045 800
1911	69	8 216	275 263	56 994 100	7 305	2 694 700	175 981	33 762 400
1912	73	8 609	317 270	64 039 000	5 913	2 553 200	203 701	39 435 300
1913	73	³ 9 399	332 956	66 861 000	6 214	2 708 800	215 529	42 082 900
1914	72	⁴ 9 206	313 140	63 090 900	5 699	2 642 900	190 030	39 742 200
1915	76	⁵ 8 892	353 920	79 062 600	5 900	2 890 200	228 419	51 408 900

¹ Polér-, smärgel-, glas- och flintpapper ej medräknat. För åren 1912—15 är i in- och utförsel-siffrorna ej medräknad nr 309 i St. V. (skrivpapper etc., inkommande med kuverter i askar av papp etc.).

² Medelvärde å papper nedsattes i handelsstatistiken år 1894 högst betydligt. Värdesiffrorna för föregående år äro anseeligt för höga.

³ Tillförlitligare värdeangivning fr. o. m. 1907.

⁴ Arbetarantalet beräknat med ledning av primäruppgifterna.

⁵ Se tab. 6 i 1914 års industriberättelse.

⁶ , , 7 , 1915 , ,

Tab. 204. Tillverkning samt in- och utförsel av papp och papper, årsvis åren 1891—1915. Ton.

År	Tillverkning		Införsel		Utförsel	
	Papp	Papper ¹	Papp	Papper ¹	Papp	Papper ¹
1891	.	.	844	2 687	2 481	19 360
92	.	.	702	3 113	2 703	21 093
93	.	.	674	3 090	2 706	18 538
94	.	.	878	2 941	3 103	24 037
95	.	.	1 147	3 074	3 192	24 903
1896	11 008	53 953	1 570	3 978	4 566	28 325
97	14 904	57 938	2 406	3 712	7 470	28 705
98	14 846	71 328	2 697	1 955	6 576	31 375
99	18 499	76 870	3 967	1 942	8 176	39 152
1900	20 408	93 285	2 798	1 973	8 527	50 050
1901	17 075	100 114	2 757	1 874	7 482	58 331
02	21 759	111 460	2 888	1 814	9 126	70 082
03	24 912	125 291	2 643	1 950	10 168	82 334
04	23 959	139 065	1 981	2 063	11 258	91 229
05	26 312	163 730	1 714	2 281	13 056	108 408
1906	27 843	181 531	2 218	2 557	13 333	124 159
07	31 391	193 839	3 262	2 789	17 891	128 046
08	32 834	198 012	3 175	2 533	21 160	121 461
09	32 312	181 867	3 111	2 405	19 300	117 820
10	36 804	226 773	3 769	2 888	21 958	144 479
1911	34 336	240 927	3 860	3 444	20 810	155 170
12	38 554	278 716	3 721	2 193	22 908	180 793
13	48 591	284 365	3 799	2 415	25 917	189 612
14	51 464	261 676	3 385	2 314	26 666	163 364
15	60 112	293 808	3 207	2 694	33 448	194 970

¹ Beträffande såväl tillverknings- som in- och utförselsiffrorna gäller detsamma som anmärkts i not 1 till tab. 203.

Pappersbruk omtalas här redan under 1500-talet. Äldst av ännu bestående anläggningar är Klippan, som grundades 1573. Därefter kommer Lessebo, grundat på 1660-talet, samt Grycksbo och Gransholm, vilka härröra från 1700-talet. Verkligt betydande har pappersindustrin blivit först sedan trämassan i större omfattning kommit att användas som råmaterial, vilket väsentligen varit fallet från 1870-talet. Först därefter har ock en export av papp och papper begynt upparbetas, en export som från 1890-talet gått framåt med jättesteg. Flertalet pappersbruk och pappfabriker äro numera kombinerade med trämassetillverkning, nämligen år 1913 av befintliga 72 fabriker ej mindre än 54 stycken. Av all den tillverkade mekaniska massan var samma år 30,9 procent avsedd för förbrukning vid eget verk, av den kemiska massan 16,9 procent.

Mer och mer har tillverkningen specialiserat sig på vissa huvudslag, nämligen omslags- och tidningspapper samt papp (träpapp), d. v. s. i allmänhet enklare artiklar. Alldeles öfvervägande är det dessa tillverkningslag som exporteras, medan tillverkningen av finpapper, byggnadspapp etc. huvudsakligen sker för inhemsk förbrukning. Införseln är — ehuru ringa i förhållande till utförseln — ej obetydlig. Den utgöres framför allt av finare

Tab. 205. *Utförsel av papp och papper av olika slag, åren 1907—1915.*
Ton.

År	Papp för bygg- nads- ändamål ¹	Papp, andra slag	Omslags- papper ²	Tidnings- papper	Bok- trycks- papper	Post-, skriv-, rit- och silkes- papper ³	Tapet- papper	Papper, andra slag ⁵
1907	1 593	16 298	68 862	50 975		1 438	4 457	2 314
08	1 359	19 801	63 055	48 846		1 855	5 634	2 071
09	858	18 442	67 748	44 092		1 487	2 854	1 639
10	176	21 782	75 220	62 826		1 555	3 023	1 855
1911	1 348	19 462	78 297	69 118		1 488	4 683	1 586
12	268	22 640	98 124	63 072	1 902	6 477	7 612	3 606
13	237	25 681	109 240	61 650	1 781	6 126	7 865	2 950
14	268	26 398	87 763	55 213	3 410	7 772	4 242	4 964
15	295	33 153	110 047	60 741	2 396	10 398	3 656	7 732

Tab. 206. *Införsel av papp och papper av olika slag, åren 1907—1915.*
Ton.

År	Grålump- papp	Annan bygg- nads- papp	Papp, andra slag	Bok- trycks- papper	Post-, skriv-, rit- och silkes- papper ³	Perga- ment- papper	Förgyllt, försilv- rat, glacé- etc. samt annorlunda än i massan färgat papper ⁴	Ljus- känsligt foto- grafiskt papper	Papper, andra slag ⁵
1907	2 007	1 091	164	467	743	229	345	58	947
08	2 257	747	171	421	663	245	340	60	804
09	2 194	769	148	329	652	215	306	67	837
10	2 672	967	130	415	719	333	353	70	999
1911	2 812	929	119	226	789	515	442	80	1 392
12	2 517	878	326	141	683	197	296	74	802
13	2 407	991	400	112	634	331	276	69	995
14	2 187	847	351	59	551	345	213	71	1 075
15	1 828	885	494	28	615	484	271	97	1 199

¹ 1907—11: Förhydningspapp, takpapp (grålump- eller råpapp, asfalt- och tjärpapp) samt asfalt-
falt; 1912—15: St. V. n:r 305.

² 1907—11: Kardus-, makulatur- och annat grovt papper samt omslagspapper; 1912—15: St. V.
n:r 307, 311 E—H.

³ 1912—15: St. V. n:r 310 A, C, D; 311 B, C, I, K.

⁴ 1907—11: Förgyllt, försilvrat etc., annorlunda än i massan färgat, glacé- och crépepapper;
1912—15: St. V. n:r 312.

⁵ Polér-, smärgel-, glas- och flintpapper (resp. för 1912—15 St. V. n:r 317) ingår ej, likaså för
1912—15 ej St. V. n:r 309.

Tab. 207. Utförsel av omslags- och tryckpapper till olika länder, åren 1907—1915. Ton.

År	E u r o p a									Afrika	
	Norge	Danmark	Tyska riket	Nederländerna	Belgien	Storbritannien och Irland	Frankrike	Övriga Europa	Summa		
<i>Omslagspapper</i>											
1907	2 051	2 099	14 590	984	583	37 155	356	371	58 189	528	
1908	938	1 271	10 787	697	434	33 189	579	303	48 198	981	
1909	733	1 132	7 860	1 020	416	31 754	547	225	43 687	968	
1910	870	1 048	11 188	793	505	35 396	384	260	50 444	1 635	
1911	1 282	1 005	11 034	681	597	38 067	433	813	53 912	1 684	
1912	1 480	1 719	11 698	1 552	901	58 557	570	1 951	78 428	1 018	
1913	1 746	2 023	14 874	1 988	1 146	65 326	989	1 584	89 676	979	
1914	661	1 180	6 533	1 074	324	58 852	730	1 607	70 961	617	
1915	1 114	1 373	4 710	1 268	11	82 604	1 237	1 621	93 938	824	
<i>Tryckpapper</i>											
1907	384	1 255	8 744	1 610	188	31 226	90	476	43 973	307	
1908	310	206	8 205	912	207	31 386	57	198	41 481	233	
1909	482	236	4 269	1 877	380	25 813	50	594	33 701	206	
1910	355	435	12 154	2 474	620	35 343	6	468	51 855	675	
1911	702	541	10 576	2 112	309	39 021	1 027	950	55 238	807	
1912	945	187	6 661	800	371	31 549	1 429	1 065	43 007	1 445	
1913	423	281	7 141	1 205	21	25 726	865	982	36 644	1 158	
1914	3 101	707	3 875	583	—	33 413	1 233	888	43 800	1 291	
1915	9 625	324	941	812	14	27 495	10 900	747	50 858	1 290	
År	A s i e n				A m e r i k a					Australien	Summa
	Kina	Japan	Övriga Asien	Summa	Förenta staterna	Brazilien	Argentina	Övriga Amerika	Summa		
<i>Omslagspapper</i>											
1907	1 170	1 104	312	2 586	5 594	81	45	338	6 058	1 501	68 862
1908	1 065	1 004	161	2 230	7 860	196	46	737	8 839	2 807	63 055
1909	1 675	3 153	1 140	5 968	12 732	420	498	977	14 627	2 498	67 748
1910	3 554	3 360	1 120	8 034	9 929	592	72	1 742	12 335	2 772	75 220
1911	4 473	3 043	1 044	8 560	8 576	800	82	922	10 380	3 761	78 297
1912	1 023	2 059	955	4 037	9 488	329	161	1 093	11 071	3 570	98 124
1913	2 600	1 875	904	5 379	8 601	488	530	1 008	10 627	2 579	109 240
1914	1 797	1 111	343	3 251	8 919	282	139	1 069	10 409	2 525	87 763
1915	962	2 528	1 596	5 086	4 524	629	160	868	6 181	4 018	110 047
<i>Tryckpapper</i>											
1907	74	1 901	269	2 244	127	423	2 156	680	3 386	1 065	50 975
1908	535	1 359	381	2 275	39	415	2 820	382	3 656	1 201	48 846
1909	1 529	2 461	286	4 276	33	891	2 572	545	4 041	1 868	44 092
1910	2 061	1 660	82	3 803	1 348	1 053	1 010	334	3 745	2 748	62 826
1911	2 691	887	229	3 807	1 559	1 641	1 254	945	5 399	3 867	69 118
1912	2 589	480	594	3 663	317	4 267	2 906	2 234	9 724	7 135	64 974
1913	4 012	827	578	5 417	229	3 681	3 494	4 275	11 679	8 533	63 431
1914	3 130	920	601	4 651	844	2 206	2 026	1 394	6 470	2 411	58 623
1915	1 560	418	1 226	3 204	240	3 065	1 040	875	5 220	2 565	63 187

Tab. 208. Tillverkning samt in- och utförsel av tapeter och bårder, åren 1861—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning		In- och utförsel av tapeter och bårder			
					Införsel		Utförsel	
			Rullar	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1861/65	20	237	468 278	292 500	14 833	64 700	1 986	8 600
1866/70	17	155	785 506	264 600	34 397	129 500	8 170	30 800
1871/75	15	264	1 414 364	569 100	95 249	358 500	34 974	131 600
1876/80	12	239	2 159 033	773 100	86 623	326 100	41 703	157 000
1881/85	11	189	2 922 209	756 100	104 136	416 500	62 053	248 200
1886/90	11	190	4 195 865	831 200	73 797	295 200	110 243	441 000
1891/95	7	212	6 715 554	941 700	84 317	288 600	238 252	809 000
1896/00	6	200	7 644 929	1 119 300	157 198	357 100	312 808	312 800
1901/05	7	233	{ 7 808 145 kg 2 835 119 }	1 325 400	159 505	430 100	273 324	181 000
1906/10	10	265	3 075 170	1 775 700	191 195	276 400	337 385	161 800
1911	10	278	3 720 023	2 143 900	297 870	321 800	327 548	134 100
1912	10	276	3 906 244	2 170 200	70 541	77 800	504 922	489 400
1913	10	289	3 913 160	2 354 700	155 580	158 600	459 310	415 500
1914	10	264	3 547 211	2 157 300	116 187	121 900	305 298	128 900
1915	10	266	3 639 398	2 229 700	94 317	94 800	307 238	163 900

¹ Medeltal för åren 1863—65.

² , , , 1901—02.

³ , , , 1903—05.

papperssorter (post- och skriv-, lyx-, fotografiskt papper m. m.) samt grå-lumpapp.

Tab. 207 redogör för utförseln till olika länder sedan 1907 av de båda viktigaste varuslagen, omslags- och tidningspapper.

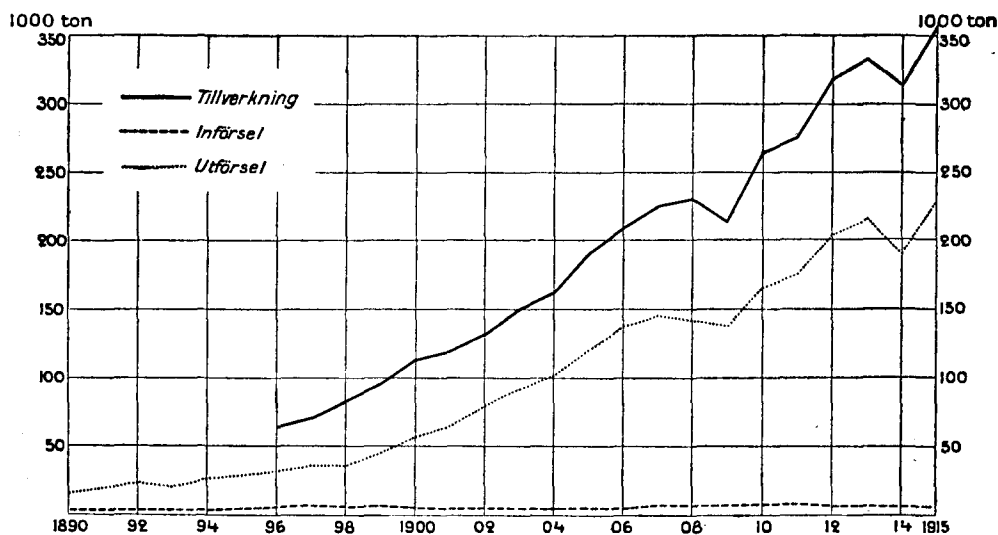

Diagram 20. Tillverkning samt in- och utförsel av papp och papper, åren 1890—1915.

Tab. 209. Tillverkning samt in- och utförsel av påsar och kuvert m. m., åren 1871—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning	In- och utförsel av påsar, kuvert, brev-papper m. m. ¹			
				Införsel		Utförsel	
				Kr.	Kg	Kr.	Kg
1871/75	.	.	.	29 848	66 700	1 683	3 800
1876/80	.	.	.	51 709	90 900	20 831	35 600
1881/85	.	.	.	106 597	159 900	12 238	18 400
1886/90	2	59	59 200	155 811	233 700	16 681	25 000
1891/95	7	147	459 900	100 891	151 300	66 052	99 100
1896/00	11	247	892 300	91 976	138 000	71 348	107 000
1901/05	12	275	1 168 700	90 209	135 300	52 641	79 000
1906/10	16	402	1 861 000	145 913	207 600	32 984	43 500
1911	16	593	2 412 200	212 102	310 800	20 688	27 500
1912	16	614	2 613 800	212 598	296 800	28 139	22 700
1913	19	² 1 166	2 771 700	224 063	323 600	19 153	14 900
1914	18	1 181	2 950 500	199 587	295 400	33 680	29 800
1915	21	1 424	3 267 600	245 247	354 700	52 214	60 200

¹ För åren 1912—15 St. V. n:r 309, 321, 322.

² Siffrorna fr. o. m. 1913 ej fullt jämförbara med dem för föregående år.

Tab. 210. Tillverkning samt in- och utförsel av bokbinderiarbeten, kartong- och diverse papp- och pappersarbeten, åren 1871—1915.

Årligen	Hantverkerier		F a b r i k e r			In- och utförsel av diverse papp- och pappersarbeten ¹			
	Antal hantverkare	Antal hantverksarbetare	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning	Införsel		Utförsel	
						Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	267	514	.	.	.	.	391 400	.	14 900
1876/80	286	659	3	48	77 400	.	364 900	.	17 700
1881/85	293	759	3	67	116 000	.	645 900	.	25 300
1886/90	285	522	17	523	815 200	.	694 300	.	26 500
1891/95	285	583	25	724	1 431 000	192 548	655 400	28 447	85 100
1896/00	323	681	56	1 290	2 810 500	214 184	683 200	52 576	186 300
1901/05	371	726	97	1 882	4 279 600	249 544	767 100	23 065	81 900
1906/10	381	725	125	2 892	6 874 800	291 937	749 900	26 492	64 800
1911	.	.	145	3 276	7 990 800	321 251	760 600	14 329	27 200
1912	.	.	141	3 441	8 702 000	322 968	463 200	91 013	141 200
1913	.	.	² 147	² 2 619	9 791 200	337 088	499 200	108 802	194 800
1914	.	.	169	³ 2 912	10 037 400	303 482	450 600	196 012	267 800
1915	367	493	180	³ 3 080	10 994 900	302 279	455 700	214 353	345 700

¹ 1871—1911: rubr. Album, bok- och andra pärmar, böcker med inbundet papper, visit-, adress- och gratulationskort samt papp-, pappers- och pappersmassarbeten ej spec.; 1912—15: St. V. n:r 316, 323—329, 330 C, 331—338, 1304 C.

² Enligt primäruppgifterna till industristatistiken.

³ Siffrorna fr. o. m. 1913 ej fullt jämförbara med dem för föregående år.

Tab. 211. Tillverkning samt in- och utförsel av boktrycks- och grafiska arbeten, åren 1866—1915.

Årligen	Hantverkerier		Större boktryckerier och grafiska anstalter						Införsel	Utförsel
	Hant-ver-kare	Hant-verks-arbe-tare	Antal		Arbetare vid		Tillverkning vid		av boktrycks- och grafiska arbeten ²	
			tryc-kerier	graf. anst. ¹	tryc-kerier	graf. anst. ¹	tryckerier	graf. anst. ¹		
									Kr.	Kr.
1866/70	22	89	.	11	.	234	.	487 900	.	.
1871/75	109	1 066	.	16	.	541	.	1 202 700	468 200	273 000
1876/80	181	2 039	.	20	.	778	.	1 747 500	686 300	471 800
1881/85	201	2 291	.	18	.	782	.	1 720 400	1 061 400	653 400
1886/90	229	2 590	.	23	.	1 036	.	2 198 400	1 277 700	590 100
1891/95	213	3 058	.	28	.	1 267	.	2 153 800	1 437 800	726 000
1896/00	58	114	282	45	5 057	1 519	9 644 000	2 782 300	2 006 600	947 200
1901/05	101	173	338	57	5 666	1 908	13 616 900	3 607 400	2 885 500	1 101 800
1906/10	146	264	375	64	6 573	2 206	18 905 400	5 085 700	4 279 300	1 648 600
1911	.	.	413	71	7 002	2 013	22 279 200	5 660 100	4 963 600	2 074 600
1912	.	.	421	71	7 223	1 909	23 737 600	5 620 000	4 878 000	2 335 100
1913	.	.	399	66	² 7 345	³ 1 698	⁴ 32 992 800	5 861 700	5 158 000	2 353 700
1914	.	.	421	66	⁵ 7 374	⁶ 1 614	36 846 100	6 225 400	6 394 800	1 965 400
1915	215	357	438	66	⁵ 7 318	⁶ 1 690	38 859 500	6 832 900	6 831 400	2 986 200

¹ Gruppen grafiska anstalter omfattar även klichéanstalter och stilgjuterier samt spelkorts-fabriker.

² 1871—1911: rubr. Böcker, boktryck ej spec., glober, kartor, litografiska och fotografiska arbe-ten, musikalier och spelkort; 1912—15: St. V. n:r 340—351 samt 320.

³ Kalkylerad siffra.

⁴ Ökningen beror i huvudsak på ändrat redovisningssätt.

⁵ Se tab. 6, resp. tab. 7 i 1914 och 1915 års industriberättelser.

Av råmaterialet för pappersindustrien är trämassan och antagligen huvuddelen av använd linnelump o. d. av inhemskt ursprung. Inhemska äro även, åtminstone delvis, vissa andra behöfliga ämnen, såsom kaolin, lerjordshydrat, harts och hartslim, medan sådana kemikalier som soda, klorkalk m. m. måst importeras.

Viktiga förnödenheter, som ock importeras, äro maskinfilt (även tillverkad i Sverige) samt viror (silduk av metall). Importen av bådadera uppgick för åren 1912—15 till följande belopp:

	Maskinfilt		Viror	
	Kg	Värde kr.	Kg	Värde kr.
1912	86 172	496 848	64 698	247 646
1913	95 198	594 578	72 628	295 694
1914	79 391	443 880	61 675	258 702
1915	42 901	285 407	76 474	439 153

Förädlade pappersprodukter av större industriell betydelse äro tapeter och bårder, påsar och kuvert, kartonger, bokbinderi- o. dyl. arbeten samt trycksaker. Tillverkning, import och export härav sedan 1860- och 1870-talen framgår av tabb. 208—211. In- och utförseln är, utom i fråga om trycksaker, ej av större omfattning. I de flesta fall är importen övervägande.

Inom vissa av dessa fabrikationsgrenar är produktionen delvis av hantverksmässig natur (särskilt bokbinderier och boktryckerier) och är därför, enligt de i industristatistiken tillämpade principerna, ej fullständigt redovisad. Åtminstone i fråga om boktryckerierna och den grafiska industrien över huvud torde denna ofullständighet i fråga om produktionssiffrorna dock ej vara av större betydelse. — Delvis har sistnämnda industri under senare år utvecklat sig till verkligt storindustriell betydelse. En koncentrationstendens har gjort sig gällande så till vida, att sedan 1913 flertalet av de s. k. grafiska anstalterna (litografiska, kemigrafiska m. m.) sammanslutit sig under enhetlig ledning.

7. Frö, växter och diverse växtämnen samt fabrikat därav.

Ifrågavarande varugrupp är till sin sammansättning tämligen heterogen. Hit hava förts allehanda ur växtriket härstammande alster och tillverkningar därav, vilka icke lämpligen kunnat inordnas under någon av övriga huvudgrupper. I det väsentliga utgöras hithörande varor av artiklar med övervägande betydelse för importen. Mesta delen tjänar som råämnen eller produktionsförmödenheter för skilda industrier samt för jordbruket.

Viktigast bland de till den första i tab. 212 särskilda varugruppen hörande artiklarna äro korkbark och korkfabrikat, vidare rör, fiber o. dyl. råvaror ävensom fabrikat därav samt garvämnen.

Korktillverkning har sedan lång tid tillbaka drivits i Sverige. I det närmaste tillgodoses därmed landets behov (se tab. 213). Råmaterialet,

Tab. 212. In- och utförsel av frö, växter och diverse växtämnen samt fabrikat därav, åren 1871—1915. Tusental kronor.

Årligen	Bark, halm, fiber m. m. samt fabrikat därav ¹		Kreatursfoder ²		Frö, växter m. m.		Summa	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1871/75	809	81	883	387	3 608	192	5 300	660
1876/80	901	140	1 519	336	4 078	292	6 498	768
1881/85	1 410	197	2 809	288	4 473	442	8 692	927
1886/90	1 575	361	2 541	236	5 127	239	9 243	836
1891/95	2 298	567	3 369	153	5 615	286	11 282	1 006
1896/00	3 640	583	4 591	32	6 611	250	14 842	865
1901/05	6 146	642	10 886	225	10 988	361	28 020	1 228
1906/10	5 951	1 052	19 134	710	10 833	461	35 918	2 223
1911	5 241	803	23 123	2 144	14 246	542	42 610	3 489
1912	7 388	1 073	25 964	522	12 295	507	45 647	2 102
1913	7 997	1 079	23 823	1 194	15 816	575	47 636	2 848
1914	6 256	902	20 072	399	13 216	748	39 544	2 049
1915	16 480	4 292	30 346	14	16 983	1 940	63 809	6 246

¹ Även garvämnen och garvämnesextrakter.

² Ej kli.

Tab. 213. *Korkfabrikation samt införsel av korkbark och skuren kork, åren 1871—1915.*

Årligen	Korkfabrikation				Införsel ¹ av korkbark och cols ¹		In- o. utförsel av skuren kork ²			
	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning: skurna korkar				Införsel ³		Utförsel ³	
			1000 st.	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	13	213	92 141	416 500	719 926	423 400	15 601	15 900	7 601	7 400
1876/80	12	217	.	665 100	899 376	634 700	22 098	23 300	9 849	9 300
1881/85	12	247	.	836 200	1 338 772	916 100	15 167	19 300	16 324	16 300
1886/90	13	290	238 898	991 900	1 304 877	887 300	22 208	33 300	30 303	30 300
1891/95	15	369	314 715	1 110 400	1 809 526	1 230 500	21 696	72 300	45 915	117 800
1896/00	20	438	.	1 587 500	2 278 452	1 250 900	60 855	315 500	37 306	186 500
1901/05	20	404	463 374	1 606 900	2 263 414	1 154 300	63 044	321 700	54 459	272 300
1906/10	16	429	524 410	1 897 100	2 283 309	1 146 000	25 724	138 500	46 781	97 500
1911	14	419	602 150	1 997 400	1 732 766	866 400	22 677	126 700	38 614	51 900
1912	14	425	618 548	2 049 800	2 816 935	1 620 200	16 483	76 000	40 200	210 300
1913	15	463	674 917	2 238 800	3 031 428	1 609 600	16 566	75 900	38 681	203 100
1914	15	509	699 272	2 384 800	2 876 061	1 249 000	18 500	84 700	28 971	25 600
1915	15	501	660 501	3 034 900	4 522 105	2 073 500	23 946	119 100	74 197	93 400

¹ Med cols avses till korkämnen delvis bearbetat korkbarksavfall.² Värdena äro för åren före 1914 mycket otillförlitliga.³ Korksuler i förening med vävnad eller skinn, som åren 1871—91 angivits endast med värde, ej med kvantitet, äro ej medräknade.Tab. 214. *Införsel av vegetabiliska rör, bast, gräs och fiber, åren 1871—1915.*

Årligen	Vegetabiliska rör ¹ (bambu-, spanska, rotting, vass m. m.)		Bast, bastrep, bastmattor		Gräs, oarbetat, ävensom färgat, tränat el. upp- rispat ²		Fiber av bast, blad eller stjälk ³	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	43 600	23 600	56 016	14 700	173 139	135 400	.	.
1876/80	38 900	23 300	46 137	12 800	250 015	52 200	.	.
1881/85	54 709	34 800	27 336	7 500	392 083	90 800	.	.
1886/90	68 064	43 200	81 100	23 200	421 700	102 500	.	.
1891/95	136 694	76 900	37 400	9 400	457 600	111 400	4 48 412	4 48 400
1896/00	220 500	130 600	44 300	11 100	610 600	159 900	67 600	67 600
1901/05	252 200	147 400	51 200	12 800	692 600	183 400	131 800	131 800
1906/10	306 074	229 200	47 731	32 800	738 582	108 700	255 732	167 000
1911	341 303	206 000	50 389	38 100	696 936	79 700	320 610	193 200
1912	332 871	381 100	43 205	29 000	939 583	187 900	415 897	230 600
1913	421 632	451 400	41 014	27 300	792 497	156 500	504 232	315 700
1914	470 757	244 800	32 800	23 800	738 266	136 600	411 930	318 800
1915	580 729	479 600	40 847	38 600	878 133	205 500	1 467 702	1 119 500

¹ T. o. m. 1911 ingår här vass; därefter inräknat under fiber. Införseln av vass uppgick 1911 till 15 763 kg med ett värde av 3 941 kr.² Huvudsakligen krollsplint för sadelmakeriarbeten.³ Kokosfas, piassava, ramie och andra slags fiber. (Kokosfas fr. o. m. 1912 i handelsberättelsen fört under gruppen spånadsämnen.) Fr. o. m. 1912 ingår även vass. Jfr not 1.⁴ Medeltal för åren 1893—95. Före 1893 ingår fiber bland varor i tulltaxan ej nämnda.⁵ Minskningen i värdet beror på riktigare värdesättning.⁶ Utförsel av fiber 1915: 439 539 kg med värde 324 820 kr.; förut nästan ingen.

Tab. 215. Införsel av vegetabiliska rör och fiber av olika slag, åren 1907—1915.

År	Bamburör		Spanska rör		Rotting	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1907	79 774	39 887	3 952	23 712	183 029	146 282
1908	81 019	40 510	6 227	37 362	151 044	120 727
1909	79 807	39 904	6 146	36 876	185 923	148 226
1910	91 572	45 786	5 549	33 294	200 195	161 897
1911	87 030	43 515	6 931	41 586	197 548	160 407
1912	86 915	43 458	15 191	91 146	223 079	230 742
1913	123 815	61 908	19 388	96 940	237 811	257 039
1914	158 949	¹ 41 461	14 244	¹ 10 948	175 710	¹ 115 740
1915	185 145	87 734	17 407	13 950	348 313	335 523

År	Kokostågor ²		Piassava		Annan fiber		Risrötter	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1907	8 297	2 904	194 519	97 260	79 910	64 251	119 054	136 912
1908	12 018	4 206	144 421	72 211	94 927	78 082	165 984	207 480
1909	13 109	4 588	168 102	84 051	79 941	64 021	168 881	219 545
1910	16 743	5 860	178 388	89 194	100 969	80 867	175 835	228 586
1911	11 782	4 124	193 838	96 919	114 990	92 122	174 751	227 176
1912	² 42 145	18 965	208 748	104 374	165 004	107 253	158 910	238 365
1913	74 045	33 320	195 345	97 673	143 143	93 043	171 584	257 376
1914	42 445	56 116	172 327	126 816	121 807	108 424	167 107	239 214
1915	³ 298 305	211 990	³ 521 594	417 983	³ 550 668	427 366	³ 257 550	405 313

¹ Medelvärde betydligt sänkt 1914.² Fr. o. m. 1912 »kokostågor och andra ej s. n. vegetabiliska spånadsämnen» (nr 417 F i St. V.).

³ Utförsel 1915: kokostågor 127 481 kg 63 602 kr.
 piassava 109 912 » 98 390 »
 annan fiber 183 643 » 158 412 »
 risrötter 19 396 » 37 337 »

korkbarken, hämtas från Medelhavsländerna, främst Portugal. Det svenska huvudföretaget inom branschen har internationell betydelse med filialer i flera länder (Ryssland, Finland, Danmark). — En till denna industri anknuten tillverkningsgren är linoleumfabrikationen, som bygger på avfall från korkfabrikerna. Siffror för linoleumtillverkningen lämnas nedan å sid. 331.

I tabb. 214 och 215 gives en sammanfattande översikt för införseln av en mångfald hit hänförliga råvaror för korgmakeri och möbeltillverkning, käppfabrikation, sadelmakeri, borstbinderi, mattväveri m. m. De till värdet betydligaste artiklarna äro rotting samt piassavafiber och risrötter, de båda sistnämnda mycket använda material för borstfabrikation. Införseln av vissa viktigare hithörande fabrikat anges i tab. 216; inhemska tillverkningen av några bland dem i tab. 217. — Vad särskilt korgmakeriet beträffar, bedrives denna näringsgren till stor del under hantverksmässiga former, och äro fördenskull de meddelade tillverkningsciffrorna tämligen ofullständiga. Andra närstående tillverkningsgrenar äro berörda ovan under avd.

Tab. 216. Införsel av halm och halmarbeten, korgmakeriarbeten samt mattor av spån och fiber m. m., åren 1871—1915.

Årligen	Halm och halmarbeten				Korgmakeri- arbeten ²		Mattor av spån, strå, rötter, gräs, vass, säv, kokos- tågor el. rotting ⁴	
	Oarbetad halm ¹		Halmarbeten ²		Kg	Kr.	Kg	Kr.
	Kg	Kr.	Kg	Kr.				
1871/75	17 012	400	3 509	41 300	10 149	29 500	30 712	28 800
1876/80	13 534	300	3 200	37 600	11 701	44 900	30 179	28 000
1881/85	22 840	500	14 212	156 300	15 792	73 700	30 030	29 000
1886/90	201 176	4 000	23 163	254 800	19 654	95 100	28 685	26 700
1891/95	17 890	500	25 507	160 700	18 711	91 800	40 324	38 900
1896/00	164 085	4 900	51 385	256 300	28 833	135 200	84 838	84 800
1901/05	653 091	19 600	63 832	316 100	31 101	143 500	102 828	102 800
1906/10	1 609 700	48 300	85 685	353 300	37 338	108 100	175 129	139 000
1911	522 751	15 700	112 606	355 200	35 442	80 700	189 812	142 400
1912	39 057	1 200	107 971	207 200	31 207	89 600	273 357	183 500
1913	11 095	300	77 575	149 700	32 529	92 100	349 173	229 700
1914	18 462	600	74 579	194 200	28 965	99 000	283 971	254 300
1915	229 579	11 300	133 972	333 100	19 601	67 200	257 529	271 200

¹ Omfattar t. o. m. 1906 även halmrep.

² Omfattar för åren 1908—11 även rubr. hattflätor, uteslutande av bast, halm eller träspån samt för åren 1912—15 rubr. hattflätor av vegetabiliska ämnen, ej till spånadsämnen hänförliga (nr 613—15 i St. V.).

³ Fr. o. m. 1912 nr 275, 276 och 279 i St. V.

⁴ Fr. o. m. 1912 nr 277 och 278 i St. V.

Tab. 217. Tillverkning av halmarbeten, korgmakeriarbeten och reveteringsmattor, åren 1896—1915. Kronor.

Årligen	Halmarbeten (huvudsakl. buteljhyllor)	Korgmakeri- arbeten	Reveterings- mattor (av vass)
1896/00	45 400	209 600	13 800
1901/05	51 600	262 500	51 500
1906/10	68 700	394 900	44 700
1911	83 800	454 200	33 200
1912	102 700	511 700	83 800
1913	88 600	277 100	60 800
1914	102 200	305 400	72 400
1915	99 200	337 200	52 700

Hudar och skinn etc., på den grund att de förarbeta material av såväl animaliskt som vegetabiliskt ursprung.

Celluloid är en konstprodukt, som under senare år vunnit vidsträckt användning dels såsom ersättning för ben, horn, sköldpadd o. likn. naturliga ämnen, dels för andra ändamål. Hittills har celluloid icke varit föremål för inhemsk produktion, medan införseln av såväl oarbetad som ännu mer av arbetad sådan vara befunnit sig i stark tillväxt (se tab. 218).

Tab. 218. Införsel av celluloid och arbeten därav, åren 1886—1915.

Årligen	Celluloid, oarbetad		Arbeten av celluloid		År	Celluloid, oarbetad ¹		Arbeten av celluloid ¹	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.		Kg	Kr.	Kg	Kr.
1886/90 . .	714	400	2 760	13 800	1911	15 629	70 300	76 032	746 900
1891/95 . .	786	1 200	19 328	140 400	1912	² 3 437	15 500	136 706	950 600
1896/00 . .	1 499	6 700	17 950	163 700	1913	394	1 800	169 787	1 184 800
1901/05 . .	12 250	55 100	23 736	216 400	1914	1 160	1 600	147 376	998 000
1906/10 . .	25 367	114 200	48 622	494 000	1915	485	2 500	195 794	1 442 800

¹ Omfattar åren 1912—15 även celloidin m. fl. liknande formbara konstgjorda ämnen.

² Nedgången i införseln av oarbetad celluloid år 1912 torde sammanhänga med bestämmelsen i 1911 års tulltaxa, varigenom plattor, stänger, rör m. m. av celluloid i likhet med oarbetad sådan vara gjordes tullfria från att förut ha dragit en tull av 80 öre per kg. Härigenom har införseln av oarbetad vara ersatts med införsel av dylika halvfabrikat.

Tab. 219. Införsel av garvämnerna och garvämnesextrakter, åren 1871—1915.

Årligen	Garvbark (ek, gran m. m.) ¹		Kve- bracho- trä	Gall- äpplen	Garvskidor, vallonea m. m. ²	Garv- ämnes- extrakter ³	Summa	Samman- lagt värde
	K i l o g r a m						Kr.	
1871/75 . .	hl	2 640	.	29 487	18 958	.	.	.
1876/80 . .	»	842	.	12 399	5 425	.	.	.
1881/85 . .	»	1 024	.	19 248	19 685	.	.	.
1886/90 . .	»	1 119	.	16 936	47 022	.	.	.
1891/95 . .	»	657	.	18 999	46 824	⁴ 374 026	.	.
1896/00 . .	»	2 738	.	21 590	265 937	917 751	.	.
1901/05 . .	»	15 435	.	19 569	682 118	3 104 840	.	.
1906/10 . .	.	.	4 291 450	15 768	1 368 662	5 672 391	.	2 880 400
1906	»	21 270	4 186 212	15 985	1 319 829	4 624 179	.	5 414 000
1907	kg	1 556 373	6 891 192	17 422	1 657 743	6 487 792	16 610 522	2 840 900
1908	»	1 055 762	2 911 233	15 041	1 087 955	4 414 875	9 484 866	1 621 500
1909	»	1 279 153	5 245 539	16 133	1 303 727	6 246 803	14 091 855	2 222 100
1910	»	1 432 605	2 223 073	14 259	1 474 056	7 588 308	12 782 301	2 303 400
1911	»	1 557 576	3 802 578	13 052	1 283 547	6 877 357	13 584 110	2 212 600
1912	»	455 288	2 983 652	22 940	3 157 363	7 954 329	14 573 572	2 880 900
1913	»	429 114	3 561 000	13 433	2 847 923	9 158 848	16 010 318	3 141 000
1914	»	714 220	947 174	13 213	2 870 115	6 610 867	11 155 589	2 270 700
1915	»	3 802 585	1 909 988	9 992	664 047	11 874 895	18 261 507	9 769 200

¹ Omfattar 1871—1906 bark, alla slag (utom korkbark); 1907—11: ek-, gran- och annan bark; 1912—15: nr 232 A, C, 1242 A i St. V.

² Omfattar 1907—11 dividivi, myrobalaner och andra garvskidor; 1912—15 nr 1242 B, E, F, M i St. V.

³ Omfattar 1893—1906 garvsyra; 1907—11 kateku, sumack och sumacksextrakt, garvsyra; 1912—15 nr 1242 G—K, 1243 i St. V.

⁴ Medeltal för åren 1893—95.

Införseln av vegetabiliska garvningsämnen (tab. 219) har stigit i jämbredd med garveriindustriens utveckling. Särskilt har tillförseln av garvämnesextrakter tilltagit, beroende på en allmännare tillämpning av snäll- eller extraktgarvningsförfarandet (jfr ovan sid. 182). Kvebrachoträ,

Tab. 220. In- och utförsel av kraftfoder, åren 1871—1915.

Årligen	Oljekakor				Kraftfoder, andra slag (linfrömjöl, glutenfoder, melassfoder m. m.)			
	Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75 . .	5 702	857 100	2 523	384 100	49	3 500	4	300
1876/80 . .	10 406	1 479 600	1 775	334 700	268	18 900	3	200
1881/85 . .	18 211	2 740 800	1 474	286 900	409	28 600	4	300
1886/90 . .	18 774	2 419 600	1 569	235 400	749	52 600	3	200
1891/95 . .	28 486	3 279 000	1 078	130 200	738	51 700	19	1 300
1896/00 . .	35 069	4 268 400	326	37 000	3 415	239 000	166	11 600
1901/05 . .	79 118	9 735 600	273	33 300	10 396	727 700	1 038	72 700
1906/10 . .	134 429	16 794 100	129	14 700	18 573	1 900 000	3 853	380 300
1911	162 024	20 359 900	271	33 800	20 789	2 331 400	16 730	1 863 300
1912	174 850	23 381 700	1 052	145 500	19 973	2 421 200	1 920	192 700
1913	159 261	20 904 000	2 071	289 100	25 513	2 919 800	124	12 600
1914	123 237	16 811 700	29	2 600	21 440	2 711 700	901	115 500
1915	141 903	25 602 100	—	—	23 358	4 108 800	315	60 400

Tab. 221. Införsel av kraftfoder av olika slag, åren 1907—1915. Ton.

År	O l j e k a k o r							Annat kreatursfoder		
	Bomulls- frökakor	Jordnöts- kakor	Linfrö- kakor	Raps- och rosv- frökakor	Solros- frökakor	Sojabön- kakor	Andra slag	Gluten- foder	Melass- foder	Andra slag
1907	13 364	56 958	17 761	16 252	35 886	3 934		12 292	2 882	1 906
1908	10 261	46 833	10 082	11 805	35 944	2 332		7 271	3 576	1 858
1909	6 031	69 920	8 506	14 828	33 368	10 913		8 947	5 038	4 143
1910	3 055	76 431	6 769	17 034	21 295	22 430		8 665	4 016	6 465
1911	4 211	83 887	3 176	15 082	29 517	26 151		7 949	6 248	6 228
1912	17 804	85 061	2 193	15 630	42 274	9 979	1 909	5 503	6 712	7 667
1913	9 485	86 888	4 359	12 694	37 040	7 938	856	6 652	4 980	13 615
1914	13 080	76 104	1 262	11 717	15 371	3 665	2 039	5 666	3 345	12 238
1915	79 837	23 871	17 648	5 078	12 772	555	2 142	10 222	300	12 553

Tab. 222. Tillverkning, in- och utförsel och förbrukning av kraftfoder åren 1871—1915. Ton.

Årligen	Tillverkning	Införsel	Utförsel	Förbrukning	Tillverkning i % av för- brukningen
1871/75	5 662	5 751	2 527	8 886	63·7
1876/80	5 011	10 674	1 778	13 907	36·0
1881/85	5 543	18 620	1 478	22 685	24·4
1886/90	6 124	19 523	1 572	24 075	25·4
1891/95	7 237	29 224	1 097	35 364	20·5
1896/00	11 350	38 484	492	49 342	23·0
1901/05	14 783	89 514	1 311	102 986	14·4
1906/10	19 536	153 002	3 982	168 556	11·6
1911/13	29 288	174 470	4 683	199 075	14·7

Tab. 223. Införsel av oljeväxtfrö samt tillverkning av linfrökakor och lin-, rov- och rapsoljor, åren 1871—1915.

Årligen	Införsel av lin-, rov- och rapsfrö ¹			Tillverkning av oljekakor och linfrömjöl ²		Tillverkning av lin-, rov- och rapsoljor	
	Linfrö	Rov- och rapsfrö ²	Sammanl. värde				
	Kg	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	5 082 700	495 676	1 466 700	5 661 519	917 000	2 228 221	1 393 100
1876/80	4 758 528	637 473	1 214 500	5 011 340	757 700	1 800 942	993 400
1881 85	6 670 191	950 731	1 659 600	5 542 745	770 400	791 490	371 700
1886/90	7 865 646	562 677	1 728 600	6 123 975	701 200	2 585 713	1 135 800
1891/95	9 871 938	600 101	2 311 600	7 236 872	799 800	3 176 529	1 366 200
1896/00	12 804 832	633 637	2 717 700	9 495 329	1 102 200	4 192 496	1 733 200
1901/05	17 458 052	835 975	5 501 000	12 218 375	1 596 300	5 518 915	2 556 000
1906/10	21 038 533	1 195 912	5 593 000	15 205 783	2 158 500	6 887 543	3 386 100
1911	20 095 634	1 165 053	7 182 000	17 944 400	2 243 800	6 398 309	5 070 200
1912	20 455 570	1 447 436	7 227 000	14 889 127	2 310 700	7 029 547	5 197 900
1913	28 876 081	913 579	9 028 300	19 316 615	2 784 800	9 068 235	4 803 800
1914	24 927 046	300 490	5 682 900	17 192 036	2 473 600	7 752 207	4 461 900
1915	29 607 909	739 976	7 726 900	19 297 110	3 760 000	9 618 845	7 163 200

¹ Kvantiteten angives i handelsstatistiken för åren 1871—84 i liter. Vid reduktion till kilogram har 1 liter antagits väga 0·67 kg.

² Fr. o. m. år 1907 raps- och andra oljeväxtfrö.

³ Siffrorna för åren 1896—1912 tagna ur primärmaterialiet till industristatistiken. Den i berättelserna redovisade posten »oljekakor och linfrömjöl m. m.» innefattar för nämnda år även melass- och annat kraftfoder.

Tab. 224. Införsel från olika länder av oljekakor, åren 1905—1915. Ton.

År	Danmark	Ryssland och Finland	Tyska riket	Storbritannien	Frankrike	Förenta staterna	Andra länder	Summa
1905	17 560	12 901	33 663	861	33 931	1 245	2 521	102 682
1906	18 715	26 401	27 348	337	41 311	4 187	1 853	120 152
1907	9 875	29 865	31 568	809	60 614	5 219	6 204	144 154
1908	10 175	26 260	23 515	1 040	46 099	5 628	4 540	117 257
1909	13 972	20 210	23 275	8 094	71 446	2 123	4 446	143 566
1910	17 237	15 913	22 842	10 028	76 509	351	4 105	147 015
1911	17 656	24 852	18 363	11 914	82 077	849	6 313	162 024
1912	19 087	43 185	21 242	5 526	82 745	757	2 308	174 850
1913	9 964	36 554	18 516	3 530	84 855	4 340	1 502	159 261
1914	7 018	13 001	10 114	2 021	73 280	8 814	8 989	123 237
1915	166	31 957	—	2 874	21 160	77 974	7 772	141 903

som jämväl införes i rätt betydande omfattning, användes dels direkt som garvmedel, dels som material för inhemsk extraktberedning. Tillverkningen inom landet av garvningsextrakter (till en del grundad även på svensk råvara) har för åren 1913—15 redovisats till följande belopp:

År 1913	2 840 000 kg	511 200 kr.
» 1914	2 935 200 »	687 000 »
» 1915	7 566 802 »	2 971 100 »

Tab. 225. Införsel av utsädes- och fågelfrö, åren 1871—1915.

Årligen	U t s ä d e s f r ö				Fågel- frö	Summa	Samman- lagt värde
	Klöver-, timotej- och annat gräsfrö ¹	Vitbetsfrö	Blom- ster- och köks- växtfrö	Andra slag ²			
	K i l o g r a m						Kr.
1871/75	1 175 191	18 227	48 109	75 717	.	.	1 998 100
1876/80	1 464 542	7 273	47 653	143 942	.	.	2 686 700
1881/85	1 609 305	25 931	60 320	313 065	.	.	2 956 300
1886/90	2 084 559	100 139	70 613	88 451	168 262	2 512 024	2 861 900
1891/95	1 695 274	385 104	73 313	80 837	210 566	2 445 094	2 623 300
1896/00	2 144 293	698 678	104 715	80 536	170 240	3 198 462	2 964 300
1901/05	3 023 663	841 325	131 691	117 938	152 010	4 266 627	4 154 100
1906/10	2 409 940	1 528 653	104 722	442 114	179 397	4 664 826	3 511 900
1911	2 560 869	2 037 392	122 597	560 387	183 100	5 464 345	3 093 900
1912	757 398	1 173 679	79 481	722 425	194 988	2 927 971	2 637 400
1913	1 120 994	2 054 963	122 964	733 676	178 342	4 210 939	4 185 500
1914	1 461 167	2 954 694	114 659	721 274	165 233	5 417 077	5 332 900
1915	2 088 577	1 470 614	123 344	717 750	160 569	4 560 854	6 187 100

¹ Fr. o. m. 1912 n:r 88, 89, 90 A, C, F i St. V. — ² Fr. o. m. 1912 n:r 86, 87, 90 E, L i St. V.

Tab. 226. Införsel av blomsterlökar, växter och blommor, åren 1871—1915.

Årligen	Blomsterlökar		Levande växter		Naturliga blommor, friska och torkade			
					Till prydnad an- vändbara ²		Andra (för indu- striellt el. medi- cinskt bruk m. m.) ³	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	.	28 800	.	54 300	.	2 300	.	.
1876/80	.	44 900	.	83 900	.	2 600	.	.
1881/85	.	63 000	.	124 400	.	16 000	.	.
1886/90	.	94 600	.	343 400	.	61 800	.	.
1891/95	.	121 600	150 693	334 800	28 752	159 600	.	4 200
1896/00	.	225 200	338 050	338 100	51 262	217 100	.	6 100
1901/05	.	408 800	483 941	483 900	71 828	283 900	.	13 000
1906/10	1 821 146	758 600	722 879	510 500	96 628	260 500	25 800	26 500
1911	1 117 778	1 023 000	857 339	553 400	77 891	189 100	26 228	21 600
1912	1 371 444	1 371 400	922 777	543 700	93 658	228 800	67 537	77 900
1913	1 315 079	1 315 100	981 882	659 000	93 157	272 000	72 107	85 400
1914	1 530 013	1 145 200	865 074	547 500	79 581	193 200	64 324	82 700
1915	1 841 303	1 582 600	1 016 757	620 200	91 530	247 900	102 087	169 500

¹ Kvantiteten för år 1906 kalkylerad med användande av 1907 års medelvärde.

² Fr. o. m. 1912 n:r 128, 131, 133 i St. V.

³ Fr. o. m. 1912 n:r 129, 132, 134 i St. V.

Användningen av kraftfoder av skilda slag har i och med genomförandet av en intensivare ladugårdsskötsel blivit allt allmännare. Tabb. 220—222 giva en föreställning härom, ävensom om det faktum, att den långt övervägande delen av behovet hittills täckts genom import. Visserligen har till-

verkningen av oljekakor och andra kraftfodermedel vid svenska fabriker befunnit sig i tillväxt (se tab. 223), men ökningen i förbrukningen har gått densamma långt i förväg. Av det importerade kraftfodret (varav största delen utgöres av jordnöts-, bomullsfrö- och solrosfrökakor) har mesta delen intill 1915 importerats från Frankrike och Ryssland (se tab. 224).

Som råvara för den inhemska kraftfodertillverkningen hava införts betydande kvantiteter linfrö, på sista tiden mest från Argentina; beloppet anges i tab. 223.

Av frö till utsäde (tab. 225) har införseln jämväl varit anmärkningsvärt stor; de största posterna utgöras av klöver- och gräsfrö samt vitbetsfrö (huvudsakligen från Tyskland och Danmark).

Blomsterlökar (tab. 226) tillföras oss från Nederländerna, levande växter och blommor mest från Tyskland, Nederländerna och Danmark.

8. Kemiska grundämnen och föreningar ävensom oljor, fett och närstående ämnen samt fabrikat därav.

Uttrycken kemiska produkter och kemisk industri hava inom vetenskapen och tekniken en vida mera omfattande betydelse än i det allmänna språkbruket, till vilket statistiken i detta fall som i allmänhet eljest anslutit sig i stället för att följa strängt vetenskapliga indelningar. Enligt gängse bruk behandlas alltså i förevarande framställning inom andra avdelningar än denna bl. a. följande i grunden kemiska industrigrenar och deras produkter: de metallurgiska industrierna, silikatindustrierna (kalk-, cement-, lervaru-, glas- m. fl. industrier), cellulosa- och pappersindustrierna samt socker- och jäsningsindustrierna. Vad som återstår är dels alstren av egentlig s. k. kemisk storindustri eller kemikalier (syror, alkalier, salter m. m.), dels olje- och fettvaruprodukterna och närstående artiklar, dels torrdestillationsprodukter, dels produkter av ett otal större och smärre industrigrenar för bearbetning av såväl organiskt som oorganiskt material och beträffande vilka tillverkningsproceduren är av mer eller mindre utpräglat kemisk natur.

I översikten över in- och utförseln av hithörande varor i tab. 227 upptagas först kemikalier i egentlig mening (kemiska grundämnen, syror, alkalier, salter m. m.). Bland dessa äro ett flertal av synnerligen stor betydelse som råämnen eller hjälpmaterial för olika näringsgrenar. Till större delen är Sverige för sitt behov av dessa varor hänvisat till import, men vissa av dem äro även föremål för inhemsk tillverkning, om ock i allmänhet i otillräcklig omfattning.

Främst möta här de viktiga *syror*, svavelsyra, salpetersyra och saltsyra. Tillverknings- och importsiffror meddelas i tab. 228. Svavelsyre-tillverkning påbörjades i Sverige redan av Berzelius samt bedrevs från 1846 fabriksmässigt vid Tegelviken utanför Stockholm av L. J. Hierta. Av större omfattning blev den år 1858 igångsatta fabriken vid Falun, grundad på därstädes bruten svavelkis. Senare har tillverkningen av svavelsyra i huvudsak varit kombinerad med superfosfatindustri, för vilken den i vårt land finner

Tab. 227. In- och utförsel av kemiska grundämnen och föreningar ävensom oljor, fett och närstående ämnen samt fabrikat därav, åren 1871—1915.
Tusental kronor.

Årligen	Kemiska grundämnen, syror, alkalier, salter m. m. ¹		Oljor och fett, harts, tjära m. m. ²		Fabrikat av oljor, fett, harts, tjära m. m.	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1871/75	7 992	251	8 079	1 203	401	130
1876/80	9 282	427	10 179	1 224	820	238
1881/85	9 804	676	13 040	1 678	796	395
1886/90	11 546	534	14 083	1 483	696	793
1891/95	13 114	1 191	16 717	1 630	432	583
1896/00	16 196	1 689	23 852	1 274	416	193
1901/05	20 528	3 473	33 979	1 489	513	54
1906/10	23 312	4 308	46 263	2 909	748	179
1911	26 151	5 970	52 520	3 921	885	177
1912	29 101	7 798	55 940	3 583	1 105	748
1913	29 073	10 177	61 171	4 701	1 123	830
1914	31 503	10 131	53 953	5 338	965	928
1915	38 682	22 649	79 815	13 719	1 560	3 915

Årligen	Färger och färgningsämnen		Övriga alster av kemisk-teknisk industri, ej annorstädes upptagna ³		Summa	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1871/75	2 321	169	465	3 666	19 258	5 419
1876/80	2 046	213	407	5 881	22 734	7 983
1881/85	2 605	343	419	8 389	26 664	11 481
1886/90	3 409	374	513	8 708	30 247	11 892
1891/95	4 376	322	601	8 685	35 240	12 411
1896/00	5 751	294	773	7 334	46 988	10 784
1901/05	7 061	190	922	8 222	63 003	13 428
1906/10	6 602	279	1 267	11 369	78 192	19 044
1911	6 918	221	2 089	11 987	88 563	22 276
1912	6 572	731	2 125	16 284	94 843	29 144
1913	7 266	814	1 897	17 014	100 530	33 536
1914	7 108	649	1 465	20 155	94 994	37 201
1915	11 997	3 798	3 111	37 110	135 165	81 191

¹ Inkl. gödningsämnen (utom råfosfat och benmjöl).

² Inkl. ister, som fr. o. m. 1907 i handelsberättelsen förts under gruppen »matvaror av djur».

³ Inkl. explosiva varor, tändstickor och apoteksvaror.

sin största användning. Som råmaterial brukades till in på 1880-talet omväxlande svavel och svavelkis, numera användes endast det senare. Största delen därav har hämtats dels från Norge (från i svensk ägo befintliga gruvor), dels från Spanien. Införseln av svavel och svavelkis redovisas å sid. 273. Salpetersyretillverkning har mest förekommit i samband med sprängämnesfabrikation. Råvaran har utgjorts av importerad chilesalpeter. En nyare framställningsmetod, som består i att på elektrokemisk väg överföra luft-

Tab. 228. Tillverkning och införsel av svavelsyra, salpetersyra och saltsyra, åren 1871—1915.

Årligen	Svavelsyra ¹				Salpetersyra ²				Saltsyra	
	Tillverkning		Införsel		Tillverkning		Införsel		Införsel	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75	2 994	277 200	419	59 200	.	.	59	36 000	285	13 400
1876/80	5 044	315 100	473	62 500	.	.	32	19 300	267	12 500
1881/85	9 357	407 200	422	50 700	.	.	37	22 100	483	24 100
1886/90	13 127	494 300	479	57 500	.	.	62	37 200	734	36 700
1891/95	23 025	776 000	643	61 800	.	.	28	10 600	1 255	78 900
1896/00	37 289	959 100	1 761	132 100	162	57 900	50	16 800	1 824	145 600
1901/05	60 693	1 600 400	2 377	178 200	201	72 900	147	51 500	2 149	171 900
1906/10	101 624	3 287 400	2 580	220 400	796	188 500	171	51 500	2 577	175 900
1911	126 810	3 059 700	861	44 400	2 228	498 900	37	10 000	2 602	169 200
1912	126 749	2 921 400	593	30 000	2 899	728 100	78	18 000	1 827	73 100
1913	134 292	4 198 000	1 113	61 300	4 650	1 016 200	87	20 000	1 444	65 000
1914	134 130	4 867 700	454	27 000	4 660	1 485 600	73	21 600	1 398	59 800
1915	121 723	5 159 200	36	6 000	3 527	1 286 400	1 820	639 900	520	39 100

¹ I regel beräknad som kammarsyra å 50° Bé (62.5 %).

² I regel 36° Bé (53 %). Tillverkningen är före 1913 ofullständigt angiven, i det att tillverkningen för eget behov vid vissa fabriker dessförinnan ej medtagits.

Tab. 229. Tillverkning samt in- och utförsel av soda, åren 1891—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning av kristallsoda		In- och utförsel av soda			
					Införsel ¹		Utförsel	
			Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1891/95	.	.	6 044 270	290 000	² 12 760 114	² 893 200	³ 884 526	² 61 900
1896/00	10	30	8 149 386	325 800	12 794 109	895 600	443 113	31 000
1901/05	10	24	9 678 369	446 600	11 843 009	829 000	32 464	2 300
1906/10	11	27	11 282 269	531 100	14 630 474	1 198 700	44 833	3 900
1911	10	30	12 023 071	576 200	15 776 841	1 262 100	39 985	3 200
1912	11	33	12 682 395	567 900	18 254 971	1 369 100	2 818	200
1913	11	.	12 890 319	567 400	18 473 363	1 293 100	1 512	100
1914	11	32	11 569 660	529 500	18 697 826	1 337 300	30 493	6 100
1915	11	33	11 953 950	715 100	21 285 973	1 870 300	456 494	88 700

¹ Huvudsakligen räsoda och kalcinerad soda.

² Medeltal för åren 1893—95.

kväve till salpetersyra, har i Sverige på sista tiden kommit till någon användning. — Av saltsyra är tillverkningen inom landet ännu ringa. Behovet täckes övervägande genom import. Tillverkningsciffrorna äro fr. o. m. år 1913 följande:

1913	539 040 kg	(beräkn. som 100 %-ig klorväte)
1914	539 000	» » » » » »
1915	654 500	» » » » » »

Tab. 230. Införsel och tillverkning av några viktigare kemikalier,
åren 1871—1915.

(Siffrorna för de 8 första angivna varuslagen avse allenast införseln.)

Årligen	Koksalt ¹ (Klornatrium)		Chilesalpeter ² (Natriumnitrat)		Kalisalpeter (Kaliumnitrat)		Glaubersalt (Natriumsulfat)	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75	67 620	1 478 200	815	384 800	.	.	61	10 100
1876/80	66 749	1 515 300	629	259 000	.	.	24	3 900
1881/85	76 921	1 823 300	1 061	411 900	.	.	359	53 800
1886/90	87 309	2 000 100	2 648	870 200	.	.	1 865	186 500
1891/95	100 465	2 080 400	6 701	1 596 400	.	.	4 362	436 200
1896/00	88 147	1 899 900	13 655	2 318 000	309	123 800	12 402	705 000
1901/05	87 912	2 013 900	19 218	3 267 100	555	222 000	16 829	841 400
1906/10	99 833	2 084 800	28 444	5 333 300	430	204 000	20 561	777 000
1911	97 509	2 033 600	31 324	5 794 900	347	173 500	27 482	961 900
1912	123 827	2 334 700	35 107	7 548 000	458	183 200	26 540	928 900
1913	113 621	2 177 600	33 892	6 947 800	300	120 100	31 740	1 110 900
1914	119 202	2 123 900	41 657	8 161 200	446	132 700	32 401	1 116 300
1915	114 948	2 528 700	30 908	7 978 300	31	18 300	28 145	1 077 100

Årligen	Pottaska (Kaliumkarbonat)		Klorkalium		Klorkalk		Kaustiskt kall och natron (kalium- och natriumhydrat)	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75	935	415 100	.	.	396	130 300	.	.
1876/80	1 137	462 300	.	.	632	113 100	.	.
1881/85	1 412	492 200	.	.	1 077	213 700	.	.
1886/90	1 458	485 600	.	.	1 013	152 000	.	.
1891/95	1 750	625 500	^a 285	^a 142 300	1 127	180 300	^a 544	175 900
1896/00	1 393	487 600	483	205 800	2 058	329 200	2 075	1 554 200
1901/05	1 194	418 000	1 436	574 500	2 103	336 500	3 425	2 426 500
1906/10	1 244	440 200	2 031	476 600	3 374	338 000	3 988	1 296 100
1911	1 268	443 800	1 288	283 300	5 659	509 300	6 238	1 429 200
1912	1 380	414 000	2 541	482 900	5 989	539 000	3 262	770 000
1913	1 417	382 700	2 081	395 300	7 378	664 100	5 234	1 236 800
1914	1 644	487 400	2 640	493 400	9 070	936 100	5 127	956 600
1915	1 596	538 900	3 407	654 000	6 146	807 900	5 779	1 338 700

Årligen	Kaustik ammoniak				Svavelsyrad ammoniak			
	Tillverkning		Införsel		Tillverkning		Införsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1896/00	32 564	6 500	99 233	33 900	803 055	131 200	128 815	33 100
1901/05	37 669	9 800	119 394	41 800	1 186 758	223 300	233 307	58 300
1906/10	392 220	106 800	28 572	15 500	1 335 154	271 100	206 190	49 100
1911	713 220	194 000	23 306	17 900	1 323 004	269 300	148 870	37 200
1912	709 624	203 700	90 829	27 200	1 290 755	291 400	46 547	11 600
1913	759 985	220 600	73 166	19 800	1 376 659	315 400	37 808	9 500
1914	729 907	210 600	37 121	14 400	1 510 297	347 500	370 879	87 200
1915	827 346	260 900	18 846	7 600	1 613 692	464 000	5 995 428	1 701 300

Årligen	Alun				Svavelsyrad lerjord samt s. k. alunkakor			
	Tillverkning		Införsel	Utförsel	Tillverkning		Införsel	Utförsel
	Kg	Kr.			Kg	Kr.		
1871/75	607 584	.	375 827	439 724	.	.	.	.
1876/80	360 203	.	593 842	207 956	.	.	.	.
1881/85	231 165	.	561 129	95 867	.	.	.	.
1886/90	542 162	.	237 296	112 323	.	.	472 191	2 733
1891/95	360 561	.	93 212	63 617	.	.	456 234	—
1896/00	189 791	20 700	120 986	35 156	1 756 889	104 400	878 946	—
1901/05	131 420	12 700	217 998	23 815	2 409 493	133 100	1 215 352	99 217
1906/10	150 212	15 900	109 437	8 418	3 873 935	208 700	1 672 511	—
1911	159 227	15 900	140 166	2 076	4 297 645	232 900	1 475 362	492 400
1912	144 500	14 500	257 596	14 727	5 227 090	282 600	1 766 757	539 400
1913	4	4	250 563	6 139	5 774 285	319 700	2 176 575	634 165
1914	.	.	388 572	17 620	5 857 610	370 200	1 472 383	1 102 101
1915	.	.	295 234	171 886	10 801 510	1 017 000	4 979 612	1 102 101

Årligen	Järnvitriol		Kopparvitriol		Järn- vitriol	Koppar- vitriol ⁵	Sam- manl. värde	Järn- vitriol	Koppar- vitriol ⁵	Sam- manl. värde
	Tillverkning				Införsel			Utförsel		
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kg	Kr.	Kg	Kg	Kr.
1871/75 . . .	522 137	.	136 806	.	365 871		60 300	136 305		22 400
1876/80 . . .	269 634	.	176 151	.	561 504		92 500	156 174		25 700
1881/85 . . .	402 658	.	.	.	647 582		97 100	131 348		19 700
1886/90 . . .	466 841	.	303 767	.	552 346		82 900	292 892		43 900
1891/95 . . .	360 909	.	753 841	.	.		48 100	.		104 900
1896/00 . . .	166 941	8 500	1 307 748	390 000	.		29 300	.		411 400
1901/05 . . .	123 990	6 700	1 185 823	401 800	.		19 200	.		400 300
1906/10 . . .	204 690	10 100	544 726	220 400	6	6	47 500	6	6	144 400
1911	155 665	7 500	320 130	112 000	607 264	71 990	47 900	7 034	531 563	200 600
1912	335 264	14 000	870 450	343 700	198 598	9 713	11 800	12 300	512 863	195 500
1913	320 250	14 100	427 550	181 700	753 188	65 799	56 400	7 651	250 293	95 500
1914	158 264	7 100	650 630	260 300	606 794	31 523	31 200	6 850	237 243	100 700
1915	325 460	16 600	777 020	801 900	282 668	24 734	26 400	123 381	669 269	698 400

¹ Vid reduktion från rymd till vikt har 1 hl ansetts väga 97 kg.

² Åren 1871—95 ingår även kalisalpeter. Införseln därav var åren 1893—95 i genomsnitt 259 ton med ett värde av 113 200 kr.

³ Medeltal för åren 1893—95.

⁴ Fr. o. m. 1913 sammanförd med svavelsyrad lerjord under rubriken aluminiumföreningar.

⁵ Även vitriol av andra slag (zinkvitriol m. m.) till obetydligt belopp.

⁶ För åren 1907—10 redovisas i genomsnitt följande belopp:

Införsel av järnvitriol 668 155 kg, av kopparvitriol 78 377 kg.
Utförsel „ „ 14 893 „ „ 277 793 „

Av soda, varav Sverige har ett stort behov, förekommer inom landet ingen egentlig tillverkning. Den behövliga kvantiteten införes antingen som rå-soda eller kalcinerad soda — så gott som uteslutande från Tyskland —, men till en del kristalliseras den vid svenska fabriker till för hushållsbruk användbarare s. k. kristallsoda (jfr tab. 229). Förutom i hushållen och i övrigt

som rengöringsmedel brukas soda som råmaterial för såp-, glas-, pappers-, färgeri- m. fl. industrier.

För en del *andra viktigare salter och därmed jämförliga produkter* lämnas i tab. 230 uppgifter angående importen samt i vissa fall angående tillverkning och export. I anslutning därtill meddelas här några korta notiser angående dessa varors allmänna betydelse för landet i tillverknings- och handelsavseende.

Koksalt tillföres oss dels såsom bergssalt från Tyskland, dels som havssalt från Medelhavsländerna. Det har en betydande användning, utom för hushållsändamål och näringsämnesberedning, som utgångsmaterial för framställning av åtskilliga viktiga kemikalier. — Chilesalpeter, under senare år importerat direkt från Chile, tidigare från Tyskland, har vidsträckt användning dels som gödningsämne, dels som råvara bl. a. för salpetersyre- och därmed i andra hand för sprängämnestillverkning. — Kalisalpeter förbrukas mest för krutfabrikation. I äldre tid förekom i vårt land framställning härav för kronans räkning medelst den s. k. salpetersjuderiinrättningen, genom utlakning av den under stallar och ladugårdar befintliga »salpeterjorden». Numera importeras hela den behövliga kvantiteten. Tillverkningen sker med användande av chilesalpeter och klorkalium som råmaterial. — Glaubersalt är en viktig råvara för sulfatcellulosatillverkning, glasfabrikation, färgeriindustri m. m. Någon ehuru ringa tillverkning förekommer i Sverige; huvudsakliga behovet har dock täckts utifrån, dels från England, dels från Tyskland. — Pottaska (använd bl. a. som råvara inom glasindustrien) har tidigare framställts genom utlakning av träaska såsom husslördj av befolkningen i vissa landsdelar. Nu tillverkas detta ämne storindustriellt, och hela behovet importeras. — Klorkalium, vilket liksom övriga kalialter så gott som uteslutande importeras från Tyskland, användes mest som utgångsmaterial för framställande av andra kaliumföreningar. — Klorkalk har sin användning som blekningsmedel (inom pappersmasse-, pappers- och textilindustrierna), kaustiskt kali och natron (förekommande i flytande form under namn av kali- och natronlut) förbrukas inom såp- och tvålindustrien samt cellulosafabrikationen. På sista åren har en tillverkning inom landet av dessa varor på elektrokemisk väg kommit till stånd, dock i otillräcklig omfattning för behovet. Råmaterial äro koksalt och klorkalium. Tillverkningen redovisas för åren 1913—16 sålunda:

År	Klorkalk	Kaustikt kali	Kaustikt natron
	Kg	Kg	Kg
1913	538 897	140 775	163 486
1914	426 454	122 732	178 900
1915	602 000	135 000	191 000
1916	1 546 000	230 000	613 788

Av de industriellt mera använda ammoniumföreningarna tillverkas i Sverige som biprodukter vid gasverk kaustik och svavelsyrad ammoniak; den förra har användning företrädesvis inom färg- och färgeriindustrien samt för frysanläggningar, den senare brukas som gödningsämne. — Salpetersyrad ammoniak framställs och förbrukas vid sprängämnesfabriker. — Även av vissa aluminiumföreningar, vilka nyttjas bl. a. vid garverier, färgerier och pappersbruk, har Sverige inhemsk produktion att uppvisa. Kalialun har ända sedan början av 1700-talet framställts ur alunskiffer, varpå finnes riklig tillgång, särskilt på Öland och i Västergötland. Denna fabrikation är nu nedlagd. I stället tillverkas sedan 1885 svavelsyrad lerjord, som har samma användning som alun, i samband med svavelsyre- och superfosfatfabrikation. — Kopparvitriol (använd bl. a. inom färgindustrien och för galvaniska ändamål) samt järnvitriol (huvudsakligen för färg- och färgerifabrikation) hava sedan länge, delvis för export, framställts vid Falu gruva.

Tab. 231. Tillverkning av klorater, kalciumkarbid och kalkkväve, åren 1896—1915.

Årligen	Antal fabriker		Antal arbetare	T i l l v e r k n i n g a r					
				Klorater		Kalciumkarbid		Kalkkväve	
	Kl.	Karb.		Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1896/00 . . .	1	¹ 3	208	1 460 816	645 100	¹ 3 180 045	¹ 560 100	—	—
1901/05 . . .	2	2	351	2 294 783	1 052 700	5 144 205	939 400	—	—
1906	2	2	361	2 478 162	1 282 300	5 181 712	1 008 100	—	—
1907	2	2	438	2 702 686	1 433 300	10 891 751	2 148 500	54 500	8 900
1908	2	2	378	3 096 782	1 674 500	7 134 442	1 143 600	79 200	13 000
1909	2	2	410	2 704 525	1 454 300	3 320 300	378 700	86 200	14 000
1910	2	2	301	3 335 112	1 795 700	4 306 900	825 800	235 500	38 200
1911	2	2	331	3 286 500	1 782 900	3 820 000	790 100	556 300	83 400
1912	2	3	445	3 418 100	1 858 800	11 120 280	1 724 400	6 043 500	861 500
1913	2	3	619	3 608 333	1 959 900	31 951 801	4 709 300	18 352 492	3 008 500
1914	3	3	944	3 709 816	2 503 200	21 882 929	3 442 800	13 328 385	2 067 600
1915	3	3	997	3 986 382	5 035 800	32 445 768	5 403 400	16 363 938	2 844 300

¹ Medeltal för åren 1899—1900.

Tab. 232. Utförsel av klorater, kalciumkarbid och kalkkväve, åren 1896—1915.

Årligen	Kaliumklorat (klorosyrat kali)		Natriumklorat (klorosyrat natron)		Kalciumkarbid		Kalkkväve (kalciumcyanamid)	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1896/00 . . .	497 674	303 700	¹ 159 897	¹ 111 900	.	.	.	.
1901/05 . . .	1 075 500	645 300	420 052	294 000	.	.	.	.
1906	856 996	514 200	463 340	324 300	.	.	.	.
1907	1 753 036	876 500	661 282	396 800	8 989 574	1 703 600	.	.
1908	1 363 920	682 000	302 690	181 600	6 107 234	1 230 800	.	.
1909	1 399 802	699 900	483 425	290 100	1 555 512	314 500	.	.
1910	1 383 084	760 700	511 696	307 000	266 725	49 800	.	.
1911	1 563 547	860 000	319 816	191 900	21 890	5 300	.	.
1912	1 653 454	793 700	368 389	213 700	1 255 494	339 000	4 057 993	730 400
1913	1 423 108	711 600	395 394	197 700	13 587 333	2 445 700	16 929 803	2 539 500
1914	1 217 920	789 600	372 960	263 500	12 714 821	2 254 500	4 754 594	766 900
1915	1 289 701	2 184 300	²	²	14 809 990	3 014 700	16 553 070	4 593 100

¹ Medeltal för åren 1893—1900.

² Sammanfört med kaliumklorat.

Viktiga alster av svensk elektrokemisk industri äro numera kalciumkarbid samt klorater och perklorater. Första fabriken för karbidtillverkning anlades 1897; i större skala upptogs produktionen av denna vara dock först 1899. Till dels har karbiden varit föremål för utförsel, till dels har den använts för inhemsk fabrikation av gödningsämnet kalkkväve (varav ock export förekommit) samt för acetylen- och disousgasframställning, som mer

Tab. 233. Införsel av mineraloljor, åren 1871—1915.

Årligen	Nativa eller råa		Renade		Summa	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75	1 022	272 300	6 671	2 315 100	7 693	2 587 400
1876/80	300	78 300	11 388	3 532 000	11 686	3 610 300
1881/85	1 002	167 200	18 229	3 870 300	19 231	4 037 500
1886/90	1 946	266 900	23 048	5 357 800	24 994	5 624 700
1891/95	2 945	299 400	44 912	6 430 900	47 857	6 730 300
1896/00	3 408	360 300	63 710	9 428 100	67 118	9 788 400
1901/05	1 401	156 000	90 361	13 476 100	91 762	13 632 100
1906/10	5 529	591 700	122 756	18 834 900	128 285	19 426 600
1911	13 451	1 345 100	151 713	18 616 400	165 164	19 961 500
1912	13 560	1 356 000	139 351	21 169 700	152 911	22 525 700
1913	16 859	1 716 200	164 188	26 397 500	181 047	28 113 700
1914	14 199	1 147 300	130 662	18 048 600	144 861	19 195 900
1915	13 506	1 414 100	137 146	24 387 000	150 652	25 801 100

¹ Fr. o. m. 1912 även smörjoljor, utgörande en blandning av fet olja och mineralolja.

Tab. 234. Införsel av mineraloljor, olika slag, årsvis, åren 1900—1915.

Årligen	Nativa eller råa		R e n a d e					
			Lysoljor		Smörjoljor ¹		Andra ²	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1900	2 751	330 200	69 759	10 603 000	6 406	1 136 700	791	95 000
1901	844	92 900	64 363	8 367 200	11 297	1 910 200	1 138	136 600
1902	1 154	138 400	69 586	10 438 000	11 592	1 808 200	1 334	160 000
1903	810	97 200	78 794	13 395 000	14 057	2 162 500	2 462	295 500
1904	2 182	240 000	75 470	11 320 600	16 851	2 528 300	2 065	247 800
1905	2 015	211 500	86 740	12 143 600	18 768	2 192 700	2 291	274 900
1906	2 942	323 600	84 217	12 379 900	17 334	3 266 000	2 651	384 400
1907	2 827	325 200	85 030	13 604 800	17 815	3 391 600	3 286	342 600
1908	6 864	755 000	112 308	18 811 600	18 841	2 920 000	5 620	652 200
1909	5 361	589 700	111 486	17 559 000	17 191	2 638 000	4 609	703 000
1910	9 649	964 900	101 379	13 179 200	19 305	2 751 300	9 395	1 644 800
1911	13 451	1 345 100	118 118	13 583 500	20 912	2 983 700	12 683	2 049 100
1912	13 560	1 356 000	104 044	14 566 200	22 638	3 657 600	12 669	2 945 900
1913	16 859	1 716 200	120 476	16 866 600	23 490	4 021 500	20 222	5 509 400
1914	14 199	1 147 300	95 711	10 930 700	15 022	3 064 500	19 929	4 053 400
1915	13 506	1 414 100	81 727	9 904 700	43 694	11 301 600	11 725	3 180 700

¹ Fr. o. m. 1912 även smörjoljor, utgörande en blandning av fet olja och mineralolja.

² Huvudsakligen bensin och gasolin.

och mer vunnit i betydelse genom aga-ljusindustrien (Svenska A.-B. Gas-accumulators tillverkningar av fyr- och järnvägsbelysningsapparater, signalapparater m. m.). Klorattillverkningen påbörjades 1894. Viktigast är kaliumklorat (klorsyrat kali), som har stor användning inom tändsticksindustrien

Tab. 235. Införsel från olika länder av renade lysoljor och smörjoljor, åren 1905—1915. Ton.

År	Danmark	Ryssland	Tyska riket	Storbritannien	Rumänien	Förenta staterna	Övriga länder	Summa
<i>Renade oljor</i>								
1905	9 596	6 966	4 603	438	—	64 279	858	86 740
1906	13 372	4 323	4 027	157	—	61 660	678	84 217
1907	15 645	4 189	4 775	7 104	—	52 477	840	85 030
1908	17 967	5 094	5 975	116	—	80 454	2 702	112 308
1909	18 791	5 891	5 720	8	1 226	78 144	1 706	111 486
1910	19 142	6 230	5 569	.	2 823	66 489	1 126	101 379
1911	26 622	8 196	1 197	1 263	2 596	76 703	1 541	118 118
1912	18 536	1 658	5 079	166	—	75 148	3 457	104 044
1913	17 313	3 113	202	1 567	2 913	94 326	1 042	120 476
1914	14 200	2 670	553	1 435	—	75 786	1 067	95 711
1915	10 952	—	—	6	—	70 307	462	81 727
<i>Smörjoljor</i>								
1905	427	7 005	2 396	762	—	2 939	239	13 768
1906	434	6 995	3 595	1 149	—	4 817	344	17 334
1907	406	7 341	3 855	772	—	4 755	686	17 815
1908	776	7 885	4 199	920	3	4 396	662	18 841
1909	500	7 315	3 804	760	—	4 315	497	17 191
1910	598	7 787	3 917	982	—	5 173	848	19 305
1911	532	8 877	4 267	680	—	5 971	585	20 912
1912	631	6 512	5 565	1 073	18	8 347	492	22 638
1913	553	11 547	5 415	700	—	4 798	477	23 490
1914	665	3 300	3 973	625	—	5 968	491	15 022
1915	3 149	1 936	55	1 639	—	36 827	88	43 694

Tab. 236. Tillverkning, in- och utförsel och förbrukning av maskin- och vagnssmörja, åren 1871—1915.

Årligen	Tillverkning Kr.	Införsel		Utförsel		Förbrukning Kr.
		Kg	Kr.	Kg	Kr.	
1871/75	50 300	55 325	26 000	1 234	600	75 700
1876/80	43 600	131 265	71 500	5 731	2 700	112 400
1881/85	36 600	378 200	236 500	5 326	2 700	270 400
1886/90	30 500	476 081	118 300	11 951	6 000	142 800
1891/95	68 600	242 548	32 100	27 078	5 000	95 700
1896/00	146 000	375 534	51 100	15 938	2 600	194 500
1901/05	165 000	520 231	70 800	9 614	1 500	234 300
1906/10	183 800	728 625	117 700	24 295	4 900	296 600
1911	217 500	819 076	131 100	9 709	1 900	346 700
1912	221 300	774 600	123 900	11 754	2 400	342 800
1913	288 300	831 243	133 000	10 741	2 100	419 200
1914	297 300	500 618	133 800	9 975	5 000	426 100
1915	380 500	446 621	145 200	6 589	4 900	520 800

En av landets kloratfabriker drives helt för den svenska tändsticksindustriens räkning. För tillverkning och export av karbid och klorater redogöres i tabb. 231 och 232.

Tab. 237. Införsel av fett samt feta oljor och syror, ävensom flyktiga vegetabiliska oljor, åren 1871—1915.

Årligen	Talg (inkl. benfett)	Ister och flott ¹	Oleo-margarin	Stearin	Paraffin ²	Olein	Vaselin
	K i l o g r a m						
1871/75	1 527 987	416 927	.	102 483	.	.	.
1876/80	1 349 013	1 087 381	.	72 472	.	.	.
1881/85	1 480 193	1 227 182	.	171 339	.	.	.
1886/90	1 590 974	1 120 908	.	197 540	815 755	620 795	.
1891/95	2 160 826	466 043	³ 5 610	28 422	840 632	777 086	⁴ 76 628
1896/00	4 126 121	964 621	216 760	17 515	970 957	893 669	107 468
1901/05	5 653 709	1 943 643	714 801	61 775	1 228 590	934 853	145 760
1906/10	5 773 476	1 973 513	434 225	151 015	1 675 131	865 858	164 856
1911	3 666 655	1 034 642	388 439	199 466	2 165 122	793 600	246 502
1912	3 363 990	884 220	929 880	167 525	2 605 394	629 955	313 238
1913	3 969 518	824 809	585 126	169 817	3 123 967	830 623	352 959
1914	5 250 426	899 325	724 233	56 019	2 800 113	940 285	176 315
1915	5 415 022	1 659 243	1 570 257	77 300	3 566 707	947 878	272 760

Årligen	Tran o. a. animaliska oljor ⁴	Djurfett ej s. n.	Växtfett och veget. feta oljor	Summa fett samt feta oljor och syror		Flyktiga vegetabiliska oljor	
	K i l o g r a m			Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	659 963	114 524	2 434 053	5 255 937	4 247 200	9 490	123 000
1876/80	745 247	161 206	3 940 939	7 356 258	5 873 300	8 866	115 000
1881/85	606 526	271 827	4 996 157	8 753 224	6 892 400	11 150	144 900
1886/90	831 343	131 748	6 366 688	11 675 751	6 612 800	12 838	166 900
1891/95	1 092 962	167 331	8 074 673	13 690 213	7 486 600	14 223	149 800
1896/00	1 196 817	154 020	11 977 193	20 625 141	11 247 400	18 804	188 000
1901/05	1 287 366	3 894	14 129 820	26 104 211	14 336 500	19 071	292 300
1906/10	1 194 056	108 296	17 207 939	29 548 365	21 480 400	21 902	355 600
1911	1 249 285	114 067	24 186 183	34 033 961	26 506 000	27 065	527 900
1912	1 487 102	178 367	29 192 717	39 752 388	26 458 000	23 909	798 400
1913	1 651 931	255 310	28 053 952	39 817 012	25 784 600	24 646	837 200
1914	1 394 342	195 395	27 424 282	39 860 735	28 116 500	25 094	844 700
1915	873 125	175 205	38 807 057	53 364 554	45 767 400	29 080	961 300

¹ Åren 1871—90 även oleomargarin.² Medeltal för åren 1893—95.³ Åren 1912—15 även ceresin.⁴ Åren 1871—85 även olein.

Införselvaror av alltjämt stegrad betydelse för folkhushållningen bilda de som grupp 2 i översikten å sid. 232 sammanförda olika slagen av *olja och fett* m. m.

I tabb. 233 och 234 redogöres för införseln av mineralolja, såväl råa som renade. En noggrannare uppdelning på de olika slagen förekommer i statistiken först fr. o. m. år 1900, från vilket år dessa olja nägorlunda kunna åtskiljas efter sin användning som bränsle-, lys- och smörjmedel. I huvudsak som bränsle tjäna de råa oljorna, de i tab. 234 under rubriken »andra renade olja» sammanförda (framför allt bensin och gasolin) samt en del av

Tab. 238. Införsel av vegetabiliska feta oljor och växtfett. Kilogram.

År	Linolja	Rov- och rapsolja	Andra oljor, på fat				
			Oliv- el. bomolja	Jordnöt- el. arachid- olja	Sesamolja	Majsolja	Kotton- (bomullsfrö-) olja
1907	203 361	40 465	498 675	573 849	1 304 263	4 162 901	2 546 206
1908	227 995	152 327	546 945	435 158	1 202 020	4 586 025	2 860 259
1909	269 696	52 501	337 568	434 284	1 071 029	2 896 031	2 128 737
1910	248 998	122 407	444 574	993 221	1 704 026	1 643 427	2 049 855
1911	564 323	60 510	381 567	1 375 832	1 690 392	2 987 688	2 314 387
1912	674 381	73 349	331 048	1 356 846	2 077 905	3 617 257	2 944 332
1913	359 561	93 889	281 801	1 416 856	2 016 636	2 245 618	2 389 533
1914	806 329	248 707	302 205	1 408 065	1 358 046	2 026 185	3 196 773
1915	457 060	161 780	675 764	1 772 366	562 925	1 694 132	5 791 470

År	Oljor på fat		Oljor på andra kärl (olivolja m. m.) ²	V ä x t f e t t				Summa
	Sojaolja	Andra slag ¹		Kokos- el. kokosnöt- olja o. palmkärnolja		Palmolja	Annat växtfett	
				renade	andra			
1907	1 580 969		52 324	2 378 395		1 387 652	471 915	15 200 975
1908	1 648 585		51 346	2 824 532		1 182 637	32 529	15 750 858
1909	4 834 399		43 795	3 679 314		1 007 192	52 327	16 806 873
1910	5 403 110		48 830	9 224 518		1 023 730	136 124	23 042 820
1911	4 122 202		49 864	9 591 742		993 439	54 237	24 186 183
1912	3 313 886	579 917	50 982	8 062 208	4 729 796	1 040 115	340 695	29 192 717
1913	4 230 412	866 652	53 265	8 496 352	4 112 607	871 827	618 943	28 053 952
1914	4 881 742	652 268	43 688	8 559 323	2 389 253	1 032 991	518 707	27 424 282
1915	8 798 151	524 257	117 022	13 932 797	2 737 502	791 313	790 518	38 807 057

¹ Åren 1907—11: Hampolja och andra oljor på fat ävensom av oljor på andra kärl, ricinolja, kakaolja och andra oljor. Åren 1912—15: Hamp- och ricin- och ej s. n. oljor.

² Åren 1907—11 endast olivolja.

de som lysolja (fotogen) betecknade. Ursprungsländer för de till Sverige importerade mineraloljorna voro före världskriget Förenta staterna, Ryssland och Österrike, sedermera så gott som uteslutande förstnämnda land. Tab. 235 redogör för de viktigaste av de länder, varifrån införsel av lysolja och smörjolja redovisats. Explosionsmotorernas och automobilernas ofantligt ökade användning har givit upphov till den på de sista åren så starkt stegrade införseln av brännolja. — På gränsen till de feta oljorna stå smörjolja, som merendels bestå av blandningar av feta oljor och mineralolja. Av fasta smörjmedel märkes maskin- och vagnssmörja, för vilken vara beträffande tillverkning, in- och utförsel uppgifter meddelas i tab. 236.

Av feta oljor och fett är införseln sedan början av 1870-talet till kvantiteten ungefär 8-dubblad (se tab. 237). Dessa varor hava mångsidig användning som råämnen för skilda industrier, i främsta rummet såp-, tvål-, ljus- och margarinindustrierna, i mindre mån även garveri- och vissa andra

Tab. 239. *Införsel från olika länder av vegetabiliska feta oljor, åren 1905—1915.*
Ton.

År	Dan- mark	Tyska riket	Neder- länderna	Belgien	Storbri- tannien o. Irland	Frank- rike	Förenta staterna	Övriga länder	Summa
1905	1 072	1 693	1 783	1 007	2 979	550	5 198	866	15 148
1906	1 122	1 768	2 024	2 071	2 695	872	3 976	711	15 239
1907	1 304	2 103	2 153	917	3 593	551	3 985	595	15 201
1908	1 272	2 070	1 685	1 121	4 142	790	4 011	659	15 750
1909	1 477	1 704	1 774	591	6 303	1 298	2 985	675	16 807
1910	3 578	4 406	1 815	879	6 176	3 381	1 854	954	23 043
1911	1 984	6 724	1 619	699	4 709	4 103	2 609	1 739	24 186
1912	2 785	8 133	2 122	1 040	5 660	4 954	2 427	2 072	29 193
1913	2 458	10 045	1 850	1 159	4 759	4 263	1 109	2 411	28 054
1914	3 827	6 493	3 229	433	5 730	2 274	1 069	4 369	27 424
1915	6 831	102	7 841	—	8 426	6 828	4 422	4 357	38 807

smärre industrier. Inhemska produktionen av hithörande varor inskränker sig väsentligen till talg och ister från slakterierna till okänd myckenhet, lin-, rov- och rapsolja (av importerat frö) samt en ringa mängd benfett och tran. För de svenska oljeslageriernas tillverkning har redogjorts ovan i samband med kraftfodertillverkningen. Produktionen av benfett angives i tab. 252. De särskilda slagen av införda vegetabiliska oljor och växtfett angivas till kvantiteten för åren 1907—15 i tab. 238. De av dessa oljor, som företrädesvis användas för näringsmedelsberedning, äro kokos-, kotton- och sesamolja samt till en del jordnöts- och palmolja. I tab. 239 lämnas upplysning, från vilka länder importen av vegetabiliska oljor i huvudsak skett. Diagrammet å sid. 244 åskådliggör införseln av samtliga för industriellt ändamål använda slag av feta oljor och fett ävensom prisutvecklingen å tvänne representativa varuslag sedan 1890.¹

I anslutning till uppgifterna angående de feta oljorna lämnas i tab. 240 import-siffror för vissa andra närstående vegetabiliska ämnen, nämligen harts, gummi och terpentin, samtliga erhållna genom tappning av saften från vissa växter. Införseln av harts är numera högst avsevärd. Olika slag därav användas inom pappersindustrin, inom färg- och fernissfabrikationen, vid bryggerier, för lacktillverkning etc. Huvudsakliga införseln har skett över Tyskland. — Med gummi avses här s. k. nativt gummi (gummi arabicum), använt som klistringsämne, ej gummi elasticum (kautschuk),

¹ De i diagrammet utmärkta priserna (enligt Sauerbeck i Journal of the Royal Statistical Society) äro följande (£ per ton):

År	Palmolja	Linolja	År	Palmolja	Linolja	År	Palmolja	Linolja
1890	27	23	1899	25	20	1908	27 ¹ / ₄	22 ¹ / ₄
91	26	21	1900	27 ¹ / ₂	30 ¹ / ₂	09	29	24 ³ / ₄
92	24	18 ¹ / ₂	01	26	30	10	35	38 ¹ / ₄
93	28	20 ¹ / ₂	02	27 ¹ / ₂	28	11	34 ¹ / ₂	42 ¹ / ₄
94	24 ¹ / ₂	20 ¹ / ₄	03	28	21	12	33	35 ¹ / ₄
95	23	20 ¹ / ₄	04	27 ¹ / ₂	16	13	35 ¹ / ₄	24 ³ / ₄
96	22	17 ¹ / ₂	05	27	13	14	37 ³ / ₄	24 ³ / ₈
97	22	15	06	30 ¹ / ₂	20 ³ / ₄	15	34 ¹¹ / ₁₆	30 ¹ / ₈
98	23	16 ³ / ₄	07	33	23 ¹ / ₂			

Tab. 240. In- och utförsel av harts, gummi, tjära m. m., åren 1871—1915.

Årligen	Harts		Gummi, nativt		Terpentin och terpentinolja				Beck av sten- kols- o. trätjära	
	Införsel		Införsel		Införsel		Utförsel		Införsel	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75 . .	795	280 500	105	135 400	124	144 600	5·8	6 000	155	25 500
1876/80 . .	912	132 700	148	177 700	191	203 800	10·8	10 800	225	41 100
1881/85 . .	1 415	148 900	281	336 900	230	275 300	2·4	2 400	395	74 900
1886/90 . .	1 625	178 200	195	233 700	294	181 900	0·9	900	299	51 200
1891/95 . .	2 218	316 400	167	200 700	354	171 400	0·6	600	227	34 100
1896/00 . .	3 585	537 700	201	289 700	445	207 200	1·7	1 000	808	121 200
1901/05 . .	4 969	745 400	253	407 500	442	204 900	29·9	17 400	2 932	439 900
1906/10 . .	5 698	1 359 100	258	417 600	462	294 700	153·5	76 100	2 892	347 300
1911	5 719	1 780 200	260	442 700	447	393 900	358·8	300 400	3 000	300 000
1912	6 331	2 123 800	197	235 900	449	298 000	297·0	152 800	3 115	311 500
1913	7 078	1 063 400	256	307 500	539	311 300	248·4	117 800	3 956	395 600
1914	6 506	1 611 100	336	313 500	384	244 300	559·2	209 500	3 128	194 300
1915	6 729	2 184 800	472	597 800	373	327 400	693·9	588 000	3 187	245 900
Årligen	Trätjära och tjärparma				Stenkolstjära				Bensololjor, kar- bolsyra o. dyl. destillations- prod. ur sten- kolstjära	
	Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel		Införsel	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75 . .	1 716	125 200	8 315	1 036 600	594	22 400	5	200	.	.
1876/80 . .	1 487	164 500	7 044	864 500	1 618	72 100	39	1 500	.	.
1881/85 . .	940	112 800	8 341	1 224 900	2 488	101 500	183	7 300	.	.
1886/90 . .	1 200	118 900	5 427	611 800	2 030	65 600	1 204	48 200	22	21 800
1891/95 . .	1 717	182 500	5 799	672 700	1 622	59 500	2 132	68 600	724	543 200
1896/00 . .	1 764	194 400	4 019	466 800	2 858	71 500	2 610	65 300	713	534 600
1901/05 . .	1 276	157 600	4 322	584 900	2 674	66 900	1 651	41 300	3 568	2 670 000
1906/10 . .	937	85 600	7 421	859 200	3 491	114 700	3 212	80 300	5 599	1 231 600
1911	1 288	165 800	7 381	1 210 700	3 766	131 800	1 919	48 000	4 274	522 800
1912	1 093	109 300	6 269	501 500	5 970	179 100	2 083	62 500	4 040	526 600
1913	336	36 900	7 996	959 500	6 678	400 700	1 558	93 500	4 443	595 100
1914	789	72 000	7 317	1 113 000	8 024	472 100	1 809	94 900	3 474	434 800
1915	1 786	170 800	7 751	1 372 900	5 717	326 500	3 134	222 900	1 688	350 100

som behandlats under särskild huvudavdelning. — Terpentin förekommer i egenskap av importvara huvudsakligen som nativ balsam samt därav genom destillation framställd terpentinolja, vilken har stor användning inom färg- och annan kemisk-teknisk industri. Inom landet erhålles terpentinolja vid torrdestillation av trä såsom en bland flera viktiga produkter, varav i främsta rummet beck, tjära och tjärolja, träsprit samt ättiksyra. Även erhålles terpentinolja vid destillation av avfallsloten från sulfatfabriker (se ovan sid. 212).

Torrdestillation av trä förekommer dels i form av milkolning, som av ålder bedrivits i Sverige och varvid allenast träkol tillvaratages, dels i form av kolning i ugn, varvid förutom träkol ett större eller mindre antal biprodukter

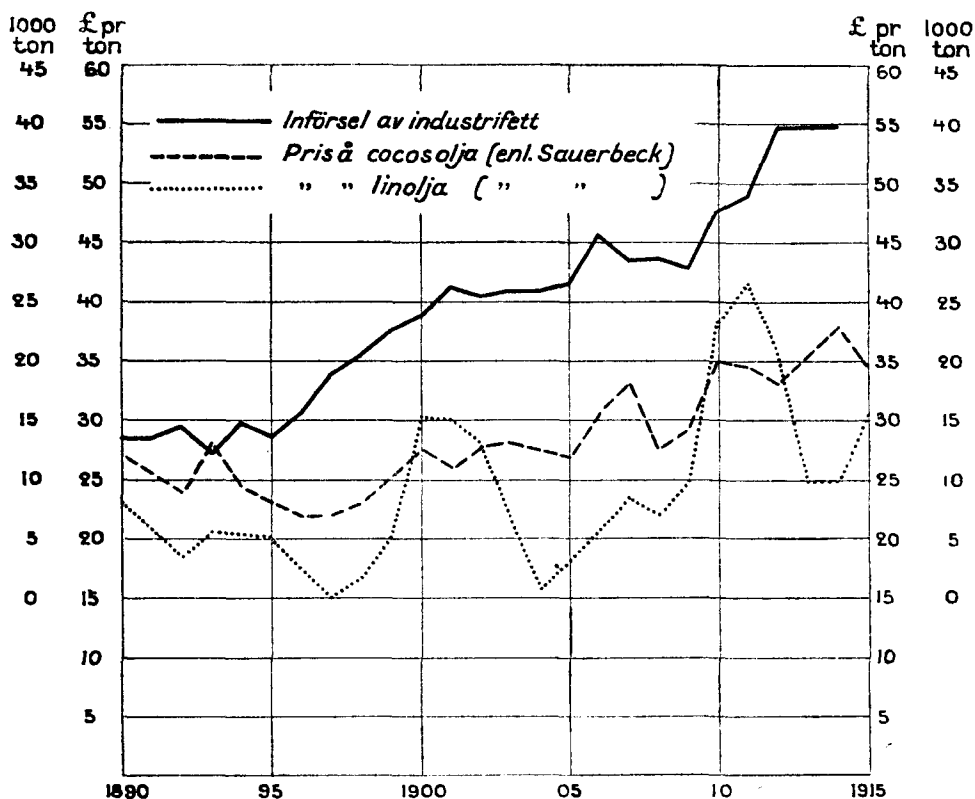

Diagram 21. Införsel av industrifett samt pris å palmolja¹ och linolja, åren 1890—1915.

utvinnas. Nedan lämnas en sammanställning av de viktigaste vid svenska kolugnar under åren 1910—15 erhållna biprodukterna² (tab. 241).

Trä tjära framställs ej blott på nu angivet sätt utan även vid särskilda tjärkokerier. Fordom var tillverkningen därav av större omfattning än nu. Den idkades såsom binäring av allmogen flerstädes i skogsbygderna, och

Tab. 241. Tillverkning av trädestillationsprodukter, åren 1910—1915. Kilogram.

År	Beck och beckolja	Tjära och tjärolja	Träolja	Träspnit	Terpentinolja	Ättiksyrad kalk
1910	72 195	4 704 003	.	494 545	668 399	.
1911	119 456	5 192 248	47 508	475 000	837 891	.
1912	219 651	6 041 614	84 622	613 646	675 991	.
1913	180 461	6 601 483	170 772	526 752	629 335	1 141 609
1914	179 859	6 121 766	201 392	540 731	644 919	916 968
1915	187 695	7 265 896	267 919	610 411	1 322 681	1 081 694

¹ I diagrammet står felaktigt cocosolja i stället för palmolja.

² En del av den redovisade tjäran och tjäroljan har framställts vid tjärfabriker, en del av träspnit och terpentinolja vid cellulosafabriker.

Tab. 242. Gasverken och deras produktion, åren 1874—1915.

Årligen	Antal gasverk	Antal arbetare	P r o d u k t i o n ¹		
			Gas	Koks ²	Stenkolstjära
			Kbm	Hl	Kg
1874/75	24	578			
1876/80	26	491	11 101 509		
1881/85	26	500	14 077 466		
1886/90	26	606	19 323 748	825 708	
1891/95	28	698	25 904 471	1 363 603	
1896/00	28	900	37 813 460	2 054 261	7 976 185
1901/05	27	1 229	51 860 052	2 588 794	9 906 131
1906/10	27	1 640	69 220 474	3 187 872	10 724 599
1911	29	1 606	74 783 229	3 265 834	11 405 128
1912	30	1 586	81 645 704	3 148 248	11 822 303
1913	31	1 493	87 613 483	3 751 489	13 031 248
1914	31	1 694	91 081 851	3 860 752	13 336 407
1915	30	1 740	97 199 913	4 108 806	14 879 498

¹ Tillverkningen av ammoniak är redovisad i tab. 230.

² Smärre poster koks, framställda vid särskilda koksfabriker, ingå. Vid reduktion från vikt till rymd för åren 1913—15 har 1 hl gasverkskoks ansetts väga 40 kg och 1 hl annan koks 50 kg.

tjära utgjorde en av Sveriges viktigare exportartiklar. Fortfarande är dock utförseln av tjära icke alldeles obetydlig, såsom framgår av tab. 240. Av ovan redovisade trädestillationsprodukter äro även terpentinolja och träsprit föremål för export. Den ättiksyrade kalken tjänar som råmaterial för framställning av ättiksyra eller träättika. — Förutom dylik träättika framställes i Sverige även vinättika. Ättiktillverkningen har för åren 1911—15 redovisats sålunda:

År	Ättika à 100 procent. Kg	
	Träättika	Vinättika
1911	834 959	
1912	542 232	
1913	730 590	102 635
1914	406 601	98 098
1915	601 058	98 964

Jämte torrdestillation av trä förekommer inom landet *torrdestillation* även av *importerade stenkol*, nämligen vid gasverken samt ett fåtal mindre betydande särskilda kokswerk. Gasverkens huvudprodukt är kolgas för användning såsom lyse och bränsle. Som biprodukter därvid erhållas koks och stenkolstjära samt vid vissa av de större verken ammoniak, blodlutsalt, grafit och diverse bensolprodukter.

Det första kolgasverket i Sverige anlades i Göteborg 1846; sedermera tillkommo dylika i Norrköping 1852 och Stockholm 1853. Under 1850- och 1860-talen ökades hastigt antalet städer, som lade sig till med kolgasverk, så att omkring år 1870 26 st. voro försedda därmed. Senare ha endast ett fåtal tillkommit. Antalet utgör

Tab. 243. Införsel av färger och färgningsämnen, åren 1871—1915.

Årligen	Alisarin-, anilin- o. a. tjärfärger ¹		Indigo, naturlig och konstgjord, samt koschenill		Blyvitt och zinkvitt		Bok-, sten- och koppartrycks- färger ³	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75 . . .	.	.	59 827	619 500	695 206	377 800	24 249	39 900
1876/80 . . .	.	.	52 306	479 900	847 280	354 400	.	.
1881/85 . . .	.	.	64 782	488 200	1 102 910	419 000	.	.
1886/90 . . .	.	² 154 700	87 600	724 200	1 266 049	544 900	57 869	115 700
1891/95 . . .	.	1 020 300	87 312	862 800	1 445 986	569 700	57 003	114 000
1896/00 . . .	479 361	2 396 800	70 486	664 900	1 914 148	735 700	77 146	154 300
1901/05 . . .	632 053	3 160 300	61 504	492 000	3 085 546	1 173 800	94 097	188 200
1906/10 . . .	782 055	2 191 700	74 861	258 300	4 373 453	1 692 400	127 660	245 600
1911	913 036	2 310 900	75 571	214 700	4 707 543	1 759 600	139 901	300 500
1912	1 070 525	2 582 700	86 316	112 700	4 872 764	1 885 800	115 626	247 200
1913	1 065 211	2 584 600	87 413	113 200	5 774 500	2 288 400	111 549	233 300
1914	951 906	2 283 800	73 972	86 100	6 225 014	2 411 700	187 724	288 600
1915	805 437	3 605 200	47 801	89 500	9 270 970	4 636 800	109 236	251 700
Årligen	Målarfärger, beredda med olja		Andra färger och färgämnen ⁴		Summa		Fernissor, alla slag	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75 . . .	.	.	.	1 208 900	.	2 246 100	42 108	99 100
1876/80 . . .	.	.	.	1 178 000	.	2 012 300	70 081	164 900
1881/85 . . .	.	.	.	1 454 800	.	2 362 000	140 582	351 500
1886/90 . . .	56 060	112 100	.	1 226 800	.	2 878 400	256 496	642 800
1891/95 . . .	68 700	84 600	.	1 258 700	.	3 910 100	347 890	484 700
1896/00 . . .	88 920	26 700	.	1 269 300	.	5 247 700	225 284	205 400
1901/05 . . .	102 868	30 900	.	1 449 700	.	6 494 900	268 984	301 500
1906/10 . . .	142 077	107 400	.	1 336 900	.	5 832 300	372 004	470 800
1911	243 904	207 900	6 214 350	1 480 100	12 294 305	6 273 700	430 846	606 200
1912	232 854	198 000	5 363 124	1 991 400	11 741 209	6 440 600	586 443	689 900
1913	249 957	210 100	5 962 629	1 744 300	13 251 259	7 173 900	615 380	705 600
1914	273 913	251 300	5 496 284	1 699 600	13 208 813	7 021 100	626 288	728 800
1915	447 189	502 700	7 503 660	2 830 600	18 184 293	11 916 500	616 135	743 900

¹ Fr. o. m. 1912 n:r 1196—1199 i St. V.² Medeltal för åren 1889—90.³ Inkl. trycksvärta.⁴ Fr. o. m. 1912 grupp 16 i handelsberättelsen utom de i tabellen särskilt nämnda samt n:r 1185, 1208 och 1211 i St. V.

f. n. 31. Så gott som undantagslöst hava dessa gasverk anlagts och drivits av kommunerna själva.

Gasverken finnas i industristatistiken redovisade fr. o. m. år 1874. En sammanställning av de lämnade uppgifterna (avseende såväl gasverk som koksverk) meddelas i tab. 242. Tillverkningen av ammoniak, vilken i Sverige så gott som uteslutande bedrivs vid gasverk, är redovisad i tab. 230.

Då för framställning av 1 000 kbm gas kan anses åtgå c:a 3¹/₃ ton stenkol,

bör årsförbrukningen av stenköl vid gasverken sedan mitten av 1870-talet kunna anses hava uppgått till ungefär följande belopp:

1876/80	36 600 ton
1881/90	55 100 "
1891/00	87 200 "
1901/10	199 800 "
1911/15	285 300 "

Av stenkölstjära, varav import och export redovisas i tab. 240, beredes karbolsyra samt s. k. asfalttjära, kreosot o. a. oljor för impregnering av trä och papp. Behovet av dylika varor täckes ej genom inhemsk produktion, utan förekommer en rätt stor införsel.

Stenkölstjära utgör ock utgångsmaterialet för framställning på syntetisk väg av åtskilliga viktiga *färgämnen* (anilin, alisarin m. m.). I Sverige är denna industri icke företrädd; det behöfliga kvantum dylika varor hämtas till vårt liksom till flertalet andra länder från Tyskland. Över huvud är den svenska färgindustrien, varav en översikt lämnas i tab. 244, svagt utvecklade. Av härstädes tillverkade färgämnen märkas huvudsakligen blott rödfärg (järnoxid), som av ålder framställts vid Falu gruva, kimrök och krita. I övrigt är färgberedningen grundad på importerade färgämnen (tjärfärger och mineraliska färger m. m.). Införseln av dylika är fördenskull betydande (se tab. 243). — Vid fernisstillverkningen förbrukas framför allt harts, färgämnen, oljor och sprit. Åtminstone de båda förstnämnda varuslagen tagas från utlandet. Tillverkningen av fernissor angives i tab. 244. Angående importen, se tab. 243. — Fr. o. m. 1913, då en ny varugruppering

Tab. 244. Tillverkning av färger och fernissor, åren 1871—1915.

Årligen	Rödfärg		Kimrök		Andrafärger	Fernissor	Sammanlaggt värde
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1871/75 . .	1 320 901	.	.	.	.	.	.
1876/80 . .	1 314 972	.	.	.	189 500	.	.
1881/85 . .	1 331 637	.	.	.	470 400	.	.
1886/90 . .	1 339 725	.	.	.	456 600	.	.
1891/95 . .	1 356 619	.	.	.	822 000	.	.
1896/00 . .	1 318 852	134 400	741 322	76 600	543 200	724 000	1 478 200
1901/05 . .	1 214 672	131 100	601 908	72 500	852 200	844 400	1 900 200
1906/10 . .	1 452 242	156 400	683 838	82 900	1 399 800	1 256 100	2 895 200
1911	1 873 280	214 300	621 283	86 800	1 678 800	1 571 800	3 551 700
1912	1 996 178	232 500	866 268	101 200	2 002 800	1 732 900	4 069 400
1913	2 063 727	224 500	732 000	87 000	3 133 600	.	3 445 100
1914	2 015 373	213 300	714 388	78 400	2 949 900	.	3 241 600
1915	1 592 346	188 900	807 402	91 500	4 157 900	.	4 438 300

beträffande tillverkningarna börjat tillämpas, hava producerade färger och fernissor redovisats till följande belopp:

	1 9 1 3		1 9 1 4		1 9 1 5	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
Slamfärger	801 188	181 228	1 004 202	240 897	906 375	214 719
Rödfärg	2 063 727	224 450	2 015 373	213 281	1 592 346	188 901
Kimrök	732 000	87 000	714 388	78 370	807 402	91 493
Bronsfärger	18 312	63 751	20 700	72 730	20 870	96 569
Smör- och ostfärger	76 346	77 350	70 960	83 390	116 350	144 775
Trycksvärta	396 088	214 726	439 650	244 944	476 186	322 313
Bok-, sten- och koppartrycksfärger	85 442	263 492	79 500	284 000	133 233	437 199
Oljefärger	739 171	363 345	808 342	385 057	1 154 699	587 013
Spackelfärg	310 783	87 000	277 711	77 437	242 076	83 199
Andra färger samt fernissor ¹ . .	1 875 293	1 791 115	1 494 925	1 500 691	1 926 083	2 152 400
Summa	7 097 850	3 353 457	6 925 751	3 180 797	7 875 620	4 318 641

¹ Här ingå ej i statistiken under färger och fernissor upptagna smärre poster »andra hithörande preparat» (kitt m. m.), som endast redovisats med värde, ej med kvantitet, nämligen år 1913 91 617 kr., år 1914 60 769 kr. och år 1915 119 632 kr.

Konstgjorda gödningsämnen utgöra en betydande post i Sveriges införsel. Dock är den inhemska tillverkningen icke ringa, men den grundar sig till en del på importerat råmaterial. Så är fallet med den viktigaste svenska gödningsämneshandeln, superfosfatindustrin. Dennas utveckling ävensom in- och utförseln av superfosfat visas av tabb. 245 och 246.

Ifrågavarande industri härleder sig från 1860-talet, då vid Göteborg ett par små fabriker anlades för framställning av s. k. sur fosforsur kalk och mejllones-guano-superfosfat med tillhjälp av importerad malad peruguan och svavelsyra. Den första fullständiga superfosfatfabriken anlades emellertid först 1871 vid Gäddviken utanför Stockholm. 1875 tillkom en fabrik i Hälsingborg, 1882 en i Landskrona. Sedan 1902 finnas ock fabriker i Malmö och Limhamn. Tillverkningen hade i början att kämpa med svårigheter, men har från början av 1900-talet tagit ett starkt uppsving. Vartill sannolikt den 1898 pålagda tullen bidragit. Sedan 1907 har en ganska avsevärd export ägt rum.

Råmaterialet för tillverkningen är dels råfosfat, dels svavelsyra, det sistnämnda, såsom ovan nämnts, framställt vid fabrikerna själva. Råfosfaten importerades företrädesvis från Amerika (»Floridafosfat»), som ännu vid 1900-talets början fullständigt behärskade marknaden. På senare år har en stark konkurrens uppstått genom bearbetningen av de rika fosfatfyndigheterna i Bortre Indien (Christmas Island och Ocean Island). De svenska fabrikernas behov har tillgodosetts från bägge hållen. Lågprocentiga fosfat införas även från Algier och Tunis. — Tidigare försök att utnyttja de fosforhaltiga apatiterna i Lappland för gödningsämnestillverkning (s. k. Wiborghsfosfat) ha uppgivits. På sista tiden ha dock förnyade ansträngningar i sådan riktning gjorts. Importen av råfosfat är angiven i tab. 248.

Av övriga gödningsämnen tillverkas i Sverige i nämnvärd omfattning tomasfosfat, kalkkväve, benmjöl, sillguano och pudrett. Tillverkningskvantiteterna framgå av tab. 247. Föremål för införsel (se tab. 248) äro i främsta rummet kalialter (införda från Tyskland, som på denna vara hittills haft så gott som världsmonopol), chilesalpeter (se tab. 230), tomasfosfat och

Tab. 245. Superfosfatfabrikerna och deras tillverkning samt in- och utförsel av superfosfat, åren 1871—1915.

Årligen	Antal arbetare	Antal fabriker	Tillverkning av superfosfat ¹		In- och utförsel av superfosfat			
					Införsel		Utförsel	
			Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75	.	.	2 993	355 100	.	.	.	.
1876/80	.	.	8 698	1 136 100	.	.	.	.
1881/85	.	.	28 943	2 865 300	.	.	.	.
1886/90	.	.	42 965	3 008 900	13 609	1 059 000	1 483	148 300
1891/95	.	.	54 057	3 891 000	16 189	973 000	329	22 000
1896/00	4	485	56 986	3 180 700	24 799	1 203 100	573	28 500
1901/05	5	604	98 154	5 366 200	20 317	1 239 300	58	3 500
1906/10	6	744	146 220	8 481 200	3 082	204 900	21 058	1 287 900
1911	6	649	184 883	10 427 900	2 673	173 700	61 187	3 365 300
1912	6	579	168 478	9 252 900	9 815	539 800	57 807	3 179 400
1913	6	749	184 259	9 882 900	3 260	187 500	36 037	1 982 000
1914	6	758	188 116	10 631 400	4 163	289 800	41 842	1 836 400
1915	6	740	154 752	11 293 300	4	700	17 815	981 300

¹ Uppgifterna ang. tillverkningen omfatta t. o. m. år 1892 även »gödningsämnen ej spec.» (fiskguano m. m.).

Tab. 246. Tillverkning samt in- och utförsel av superfosfat, årsvis, åren 1891—1915.

År	Till- verk- ning	In- försel	Ut- försel	År	Till- verk- ning	In- försel	Ut- försel
1891	.	16 996	548	1904	125 801	11 060	2
92	.	23 253	276	05	133 374	5 111	50
93	43 650	11 965	282	1906	134 073	2 202	4 553
94	48 704	14 569	105	07	176 669	4 551	21 606
95	54 539	14 162	437	08	150 749	2 713	10 672
1896	54 368	17 890	2 399	09	152 509	2 845	17 245
97	52 117	25 823	200	10	167 103	3 101	51 213
98	68 260	36 683	104	1911	184 883	2 673	61 187
99	54 425	22 829	158	12	168 478	9 815	57 807
1900	55 759	20 772	6	13	184 259	3 260	36 037
1901	61 728	24 713	18	14	188 116	4 163	41 842
02	59 105	31 771	21	15	154 752	4	17 815
03	110 762	28 932	199				

svavelsyrad ammoniak. — Tomasfosfat, som framställes genom förmalning av den vid den basiska järnframställningen erhållna slaggen, tillverkas som biprodukt vid ett par svenska järnverk. Kalkkväve tillverkas på elektrokemisk väg i samband med karbidfabrikation (jfr ovan sid. 237). Av sillguano är produktionen för närvarande obetydlig. Tillverkningen därav blomstrade under det rikt givande sillfisket på 1890-talet (se tabb. 250 och 251), men den numera fångade sillen finner på grund av förbättrade avsättningsförhållanden fördelaktigare användning som näringsmedel. Pudretfabriker

Tab. 247. Tillverkning av konstgjorda gödningsämnen, åren 1886—1915.

Årligen	Super- fosfat	Tomas- fosfat	Kalk- kväve	Ben- mjöl	Fisk- gnauro	Pudrett	Andra slag ³	Summa	Samman- lagt värde
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kr.
1886/90			—						3 183 700
1891/95	¹ 48 964	² 4 470	—		¹ 7 020				4 592 200
1896/00	56 986	13 168	—	5 407	2 793	12 962	5 613	96 929	4 605 500
1901/05	98 154	10 850	—	5 680	994	21 563	5 360	142 601	6 721 800
1906/10	146 221	9 976	114	5 307	276	28 193	5 679	195 766	9 097 900
1911	184 883	12 670	556	5 713	451	31 664	4 601	240 588	11 974 700
1912	168 478	14 978	6 044	5 975	415	33 756	5 067	234 713	11 817 300
1913	184 259	18 354	18 352	5 821	584	32 792	6 251	266 413	14 583 600
1914	188 117	16 688	13 328	5 777	471	29 484	6 301	260 166	14 346 500
1915	154 752	18 910	16 364	6 659	460	31 748	5 819	234 712	16 289 700

¹ Medeltal för åren 1893—95.² , , , 1894—95.³ Kalkstensmjöl samt fältspats- och kvartsmjöl ej medräknade.

Tab. 248. Införsel av konstgjorda gödningsämnen, åren 1886—1915.

Årligen	Ben- mjöl	Super- fosfat	Chile- salpeter	Strass- furter- kali- salter	Tomas- fosfat	Andra slag	Summa	Summa värde	Råa fosfater	
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1886/90	5 958	13 609	2 648	19 541	11 090		52 846	5 296 800	15 626	1 038 100
1891/95	7 956	16 189	6 545	30 930	22 092		83 712	6 174 300	25 545	1 404 200
1896/00	11 207	24 799	13 635	47 551	29 963	1 659	128 814	7 252 000	26 523	1 007 200
1901/05	10 272	20 317	19 218	60 071	29 945	1 073	140 896	8 509 000	50 709	2 281 900
1906/10	6 967	3 082	28 444	71 164	29 431	329	139 417	11 286 400	90 781	3 896 300
1911	3 254	2 673	31 324	73 395	22 967	321	133 934	12 088 800	91 426	4 342 700
1912	4 475	9 815	35 107	85 774	21 047	234	156 452	15 075 200	81 574	3 874 800
1913	2 527	3 260	33 892	80 121	21 170	678	141 648	13 687 200	123 250	5 854 400
1914	1 215	4 163	41 657	90 495	14 429	456	152 415	16 010 900	90 864	4 077 200
1915	153	4	30 908	62 932	11 441	7 012	112 450	16 498 500	39 106	2 985 800

Tab. 249. Utförsel av konstgjorda gödningsämnen, åren 1886—1915.

Årligen	Super- fosfat	Andra slag	Summa	Samman- lagt värde	År	Super- fosfat	Andra slag	Summa	Samman- lagt värde
	Ton	Ton	Ton	Kr.		Ton	Ton	Ton	Kr.
1886/90	1 483	445	1 928	250 500	1911 . .	61 187	1 264	62 451	3 538 000
1891/95	329	4 252	4 581	583 900	1912 . .	57 807	8 749	66 556	4 141 800
1896/00	573	2 739	3 312	307 400	1913 . .	36 037	19 970	56 007	4 760 000
1901/05	58	1 669	1 727	208 800	1914 . .	41 842	16 918	58 760	4 470 200
1906/10	21 058	1 052	22 110	1 398 300	1915 . .	17 815	27 258	45 073	8 190 000

Tab. 250. *Fiskguano- och pudrettfabrikation, åren 1896—1915.*

Årligen	Fiskguanofabriker				Pudrettfabriker			
	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning		Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning	
			Kg	Kr.			Kg	Kr.
1896/00	8	235	2 792 824	207 761	5	50	12 962 722	90 200
1901/05	5	73	993 558	101 164	6	121	21 562 987	140 100
1906/10	1	23	275 850	31 871	6	213	28 193 481	177 000
1911	1	22	451 295	58 668	6	239	31 664 150	182 700
1912	1	34	415 300	60 651	7	84	33 756 180	199 000
1913	1	25	584 020	83 578	.	.	32 792 270	196 400
1914	1	35	471 030	68 235	6	262	29 484 210	186 100
1915	1	35	460 485	80 053	7	73	31 747 585	216 800

Tab. 251. *Tillverkning och export av fiskguano, årsvis, åren 1893—1915.*

År	Tillverkning	Utförsel ¹	År	Tillverkning	Utförsel	År	Tillverkning	Utförsel
	Kg	Kg		Kg	Kg		Kg	Kg
1893 . . .	5 658 631	3 401 533	1901 . . .	963 100	812 911	1909 . . .	338 400	420 000
94 . . .	6 093 225	6 784 991	02 . . .	1 408 000	1 025 968	10 . . .	63 900	50 000
95 . . .	9 308 875	6 653 678	03 . . .	408 279	367 748	1911 . . .	451 295	488 705
1896 . . .	10 818 016	11 106 207	04 . . .	567 561	308 837	12 . . .	415 300	444 800
97 . . .	574 500	970 235	05 . . .	1 620 850	1 826 047	13 . . .	584 020	636 400
98 . . .	1 524 102	568 878	1906 . . .	—	180 042	14 . . .	471 030	553 500
99 . . .	397 500	119 891	07 . . .	30 000	125 770	15 . . .	460 485	494 870
1900 . . .	650 000	95 298	08 . . .	946 950	639 900			

¹ T. o. m. 1906: Gödningsämnen, ej spec. slag.

hava av flera städer anlagts för tillgodogörande av avfall. Som konstgödsel i egentlig mening kan pudretten knappast räknas. Benmjöl är en bland flera produkter av benförädlingsindustrin, vilkens totala produktion, i den mån den redovisats i svensk statistik, anges i tab. 252. Den viktigaste tillverkningen utom benmjöl är lim (s. k. horn- eller draglim). För in- och utförseln av ben och benfabrikat redogöres i tab. 253.

Fettvaruindustrier äro de, vilka såsom huvudsakligaste råämnen använda fett och feta oljor. Viktigast bland i Sverige företrädde industrier av detta slag äro såp- och tvålindustrin och närstående tillverkning av toalettvaror och kosmetiska artiklar, ljusindustrin och margarinindustrin. Den sistnämnda är redan behandlad under avd. Levande djur samt närings- och njutningsmedel. För de övriga liksom för in- och utförseln av hithörande varor lämnas statistiska översikter i tabb. 254—260.

Framställning av tvål och såpa har av gammalt bedrivits som hemslöjd, liksom ock ljusstöpning, innan ännu stearinljusen kommit i bruk. Upp-

Tab. 252. Tillverkning av benfabrikat, åren 1866—1915.

Årligen	Antal fabriker		Antal arbetare	Tillverkningar							
	Benmjölsfabriker	Limkokerier		Benmjöl		Benfett		Benkol och bensvart		Lim och gelatin	
				Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1866/70	5	.	16	.	64 400	.	.	.	.	.	.
1871/75	10	3	51	.	202 700	.	.	.	.	.	24 000
1876/80	11	3	35	.	129 600	.	.	.	.	.	27 900
1881/85	15	8	69	.	181 000	.	.	.	.	.	26 300
1886/90	20	12	104	.	173 500	.	.	.	.	.	100 800
1891/95	54	16	191	.	419 900	.	.	.	.	.	243 200
1896/00	41	13	249	5 406 876	463 200	.	.	161 200	18 900	1 564 687	632 200
1901/05	33	13	261	5 679 835	523 100	.	.	108 531	24 800	2 565 927	941 300
1906/10	17	9	224	5 306 535	463 900	.	.	59 744	12 700	1 524 430	1 000 700
1911	15	8	233	5 713 364	510 500	.	.	100 000	25 000	1 703 594	1 115 600
1912	15	7	253	5 974 583	563 900	.	.	69 000	16 700	1 922 631	1 227 600
1913	7	5	215	5 820 732	531 500	818 991	362 700	60 000	16 500	1 908 573	1 305 900
1914	8	5	205	5 777 467	518 600	955 261	474 500	—	—	1 868 669	1 453 300
1915	12	6	241	6 659 126	680 600	994 080	743 200	98 000	34 300	2 176 902	1 874 000

¹ Medeltal för åren 1899—1900.Tab. 253. In- och utförsel av ben och benfabrikat, åren 1871—1915.
Kilogram.

Årligen	Ben, oarb.		Benmjöl		Benfett		Benkol och bensvart		Lim och gelatin ²	
	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.
1871/75	84 185	246 680	317 821	1 479	.	.	329 289	49 827	133 056	2 543
1876/80	178 532	126 724	2 184 865	5 339	.	.	209 970	86 283	139 908	2 687
1881/85	544 776	89 308	5 088 127	4 202	.	.	255 931	50 118	221 239	1 299
1886/90	662 548	300 018	5 957 831	11 620	.	.	330 642	39 526	260 145	20 546
1891/95	1 672 285	164 598	7 955 773	2 100	.	.	462 228	60 296	209 004	5 864
1896/00	2 911 976	46 948	11 206 584	3 757	.	.	352 919	70 262	193 265	15 476
1901/05	2 738 508	35 243	10 272 183	27 839	.	.	299 491	76 217	173 646	148 690
1906/10	2 874 603	27 951	6 966 588	31 876	¹ 504 492	¹ 207 660	210 048	64 081	178 910	87 100
1911	2 540 578	251 420	3 253 789	488 860	279 230	318 471	118 580	724	181 449	42 768
1912	³ 1 952 811	780 699	⁴ 4 475 271	282 736	292 729	169 495	194 268	749	198 810	35 957
1913	3 603 464	1 238 972	2 527 342	254 450	178 018	155 874	110 552	1 696	138 808	33 124
1914	3 166 755	664 213	1 214 606	496 564	147 417	290 913	123 851	551	142 257	40 823
1915	4 488 987	297 576	1 530 083	1 584 114	356 842	443 729	137 596	4 673	174 184	112 903

¹ Medeltal för åren 1907—10.² T. o. m. 1906: Husbloss ävensom gelatin i tunna folier samt lim, andra slag (gelatinlim m. m.). — Här ingår såväl benlim som läderlim.³ Fr. o. m. 1912 är horn medräknat.⁴ „ „ „ „ „ hornmjöl „

Tab. 254. Såp- och tvålfabrikationen, åren 1861—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning					
			Såpa		Tvål		Summa	
			Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1861/65 . . .	13	.	2 142 700	955 700	390 000	239 900	2 532 700	1 195 600
1866/70 . . .	13	70	3 059 100	1 104 800	285 700	261 400	3 344 800	1 366 200
1871/75 . . .	11	113	4 567 900	1 606 700	441 200	362 300	5 009 100	1 969 000
1876/80 . . .	12	136	6 072 200	1 720 700	406 000	331 200	6 478 200	2 051 900
1881/85 . . .	13	148	6 961 800	1 722 000	422 300	238 100	7 384 100	1 960 100
1886/90 . . .	16	213	7 150 200	1 650 600	770 300	452 700	7 920 500	2 103 300
1891/95 . . .	22	293	9 205 800	2 005 000	1 584 400	750 900	10 790 200	2 755 900
1896/00 . . .	39	534	11 912 400	2 826 000	3 233 700	1 874 000	15 146 100	4 700 000
1901/05 . . .	48	600	14 085 800	3 752 200	3 627 700	2 245 800	17 713 500	5 998 000
1906/10 . . .	56	676	18 072 200	5 571 600	4 244 200	3 046 800	22 316 400	8 618 400
1911	62	730	17 025 600	6 029 200	4 562 900	3 767 100	21 588 500	9 796 300
1912	60	745	19 905 400	6 622 700	4 566 800	3 613 200	24 472 200	10 235 900
1913	.	.	20 163 900	6 079 900	5 106 000	4 142 300	25 269 900	10 222 200
1914	.	.	20 774 400	6 692 000	4 759 400	4 136 900	25 533 800	10 828 900
1915	.	.	23 488 700	8 994 100	5 099 800	5 627 300	28 588 500	14 621 400

Tab. 255. In- och utförsel av såpa och tvål, åren 1871—1915.

Årligen	S å p a				T v å l			
	Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	9 625	4 300	7 589	3 400	32 897	35 900	29 618	38 000
1876/80	10 650	5 000	4 363	2 000	43 074	58 600	37 332	107 300
1881/85	46 731	23 400	3 136	1 600	85 938	92 300	45 387	176 500
1886/90	130 807	65 400	8 736	4 400	76 607	76 600	123 268	454 400
1891/95	126 145	63 100	18 564	9 300	77 388	86 000	178 373	440 000
1896/00	40 254	13 600	21 880	8 300	102 147	139 300	108 701	89 200
1901/05	21 470	5 400	6 584	1 600	167 021	167 500	14 313	7 900
1906/10	27 692	9 000	8 609	2 400	257 229	357 200	35 263	22 900
1911	55 274	19 300	568	200	361 924	516 100	30 017	20 900
1912	24 257	7 300	4 747	1 400	378 926	307 700	25 446	77 900
1913	25 527	7 700	17 386	5 200	349 554	294 700	19 153	65 400
1914	18 969	7 000	1 285	500	283 953	226 500	22 858	37 500
1915	15 193	6 200	2 678 359	1 516 900	591 652	490 900	721 148	631 900

komsten av fabrikstillverkning av dessa varor tillhör 1800-talet. — Den första såpfabriken grundades 1823 i Stockholm av Lars Montén; tvålfabrikationen är av något senare datum. Tab. 254 utvisar tillväxten av dessa industrigrenar sedan 1860-talet. Den övervägande tillverkningskvantiteten utgöres av såpa. Som dess pris per viktenhet är avsevärt lägre än tvålens, är emellertid skillnaden i avseende på tillverkningsvärdet dem emellan ej så stor. Egentligen är den stora såpförbrukningen en egenhet för Sverige.

Tab. 256. Förbrukning av såpa och tvål, åren 1871—1915. Kilogram.

Årligen	Såpa	Tvål	Årligen	Såpa	Tvål
1871/75	4 569 936	444 479	1896/00	11 930 774	3 227 146
1876/80	6 078 487	411 742	1901/05	14 100 686	3 780 408
1881/85	7 005 395	462 851	1906/10	18 091 283	4 466 166
1886/90	7 272 271	723 639	1911/15	19 758 975	5 048 457
1891/95	9 313 384	1 483 415			

Tab. 257. Tillverkning, in- och utförsel av luktvatten och parfymer, åren 1871—1915.

Årligen	Tillverkning	Införsel		Utförsel	
	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	.	13 104	46 200	730	2 600
1876/80	.	14 040	49 500	1 998	7 100
1881/85	.	20 158	96 600	4 250	62 400
1886/90	.	17 327	89 100	9 236	183 300
1891/95	.	16 701	105 700	1 493	26 200
1896/00	658 700	18 747	163 200	1 885	34 400
1901/05	784 300	14 127	179 200	1 696	35 600
1906/10	933 700	11 965	169 300	10 177	121 100
1911	1 017 600	11 866	172 700	11 370	119 600
1912	1 107 400	122 186	361 800	16 582	405 900
1913	1 819 300	23 626	387 300	18 253	448 700
1914	2 283 300	16 129	363 800	17 541	83 500
1915	3 334 800	22 053	523 900	15 215	93 800

¹ Fr. o. m. 1912 även hårtinktur.

Tab. 258. Införsel av luktvatten, parfymer och kosmetiska artiklar, ävensom vissa råvaror för tvål- och parfymtillverkning, åren 1912—1915.

År	Lukt- och toalett-vatten (inkl. hårtinktur)		Parfymer och div. kosmetiska artiklar		Puder, smink, pomador, tandpasta		Eter och eterarter		Essenser ¹	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1912	6 818	92 800	15 368	268 900	10 155	67 600	7 936	23 600	36 062	103 600
1913	6 482	87 300	17 144	300 000	10 671	72 700	9 865	29 400	35 611	111 900
1914	3 940	59 100	12 189	304 700	9 675	63 800	10 643	35 400	36 946	136 900
1915	5 029	75 400	19 308	482 700	11 174	80 900	8 947	59 100	29 379	395 900

¹ Rosenvatten och pomeransblomvatten, bittermandelolja, terpineol och safrol, heliotropin, kumarin, mysk m. m. (nr 1214, 1217—1220 i St. V.).

Tab. 259. Tillverkning, införsel, utförsel och förbrukning av stearinljus, åren 1861—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning		Införsel		Utförsel		Förbrukning
			Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	
1861/65 . . .	4	.	368 667	596 100	102 997	.	3 495	.	468 169
1866/70 . . .	3	163	516 692	750 200	80 592	.	21 146	.	576 138
1871/75 . . .	2	144	1 002 818	1 268 700	209 352	295 500	60 208	85 000	1 151 962
1876/80 . . .	2	154	989 662	1 270 000	477 127	673 500	85 197	120 300	1 381 592
1881/85 . . .	2	184	1 248 236	1 354 500	305 509	458 300	101 653	152 500	1 452 092
1886/90 . . .	2	204	1 553 844	1 352 300	118 650	178 000	99 565	149 300	1 572 929
1891/95 . . .	2	237	1 776 065	1 479 700	100 105	109 000	115 049	126 200	1 761 121
1896/00 . . .	3	296	2 255 022	2 005 600	78 818	70 900	67 068	60 400	2 266 772
1901/05 . . .	3	328	2 337 914	2 372 400	125 411	112 900	9 640	8 700	2 453 685
1906/10 . . .	5	387	2 389 473	2 647 600	33 195	34 000	20 275	21 300	2 402 393
1911	5	428	2 215 941	1 994 400	17 468	18 300	27 438	28 800	2 205 971
1912	5	369	2 282 298	1 975 500	13 718	14 400	62 886	66 000	2 233 130
1913	5	382	2 427 510	2 438 900	14 147	14 900	35 691	37 500	2 405 966
1914	5	348	2 242 835	2 202 900	15 234	12 600	411 761	468 800	1 846 308
1915	5	349	2 388 823	2 926 300	4 910	5 400	729 996	974 200	1 663 737

Tab. 260. Tillverkning, in- och utförsel av olein och glycerin, åren 1896—1915

Årligen	O l e i n				G l y c e r i n			
	Tillverkning		Införsel	Utförsel	Tillverkning		Införsel	Utförsel
	Kg	Kr.	Kg	Kg	Kg	Kr.	Kg	Kg
1896/00 . . .	760 907	262 800	893 669	2 535	175 849	129 200	.	.
1901/05 . . .	718 827	288 800	934 853	2 782	183 858	172 200	.	.
1906/10 . . .	1 150 226	483 300	865 858	167 139	189 792	193 600	2 306 540	2 44 027
1911	1 162 985	504 900	793 600	23 287	200 505	348 300	442 024	39 957
1912	1 207 493	596 300	629 955	44 977	407 626	501 900	476 865	178 326
1913	1 226 693	611 600	830 623	261 483	461 629	548 100	334 953	184 090
1914	1 210 230	675 200	940 285	341 996	763 355	1 019 700	358 828	130 755
1915	1 628 985	1 032 200	947 878	599 545	1 056 331	1 588 800	472 502	154 370

¹ Kvantitetssiffran delvis kalkylerad.

² Siffrorna för 1906 beräknade med ledning av 1907 års importpris.

Införseln av såpa är obetydlig. Av tvål, speciellt finare toalettvålar, införas däremot ganska avsevärda mängder. Utförseln är ringa (se tab. 255).

Tvål och såpa framställas genom sönderdelning av fettarter, såväl fasta som flytande, med alkalier, för tvål natron (natriumhydrat med tillsats av soda), för såpa kali (kaliumhydrat med tillsats av pottaska). För tvåltillverkning användas övervägande fasta fetter; förr förekommo så gott som uteslutande djurfetter, såsom talg o. d.; numera användas betydande mängder växtfett (palmolja, kokosolja m. m.). Inom såpfabrikationen användas företrädesvis flytande växtoljor, såsom majsolja, bomullsfröolja, linolja m. m. Råvarorna äro alltså till alldeles övervägande del av utländskt ursprung. — För rengöringsändamål har på senare tid i stor utsträckning begynt användas rent alkaliska

preparat, s. k. tvätt- och såppulver. Tillverkningen därav anges för åren 1913—15 sålunda:

År	Kg	Kr.
1913	3 478 157	1 116 800
1914	4 560 923	1 364 000
1915	4 998 014	1 746 500

Medelpriserna å tillverkad tvål och såpa hava enligt tillverkningsstatistiken varit följande (kr. per kg):

År	Tvål	Såpa	År	Tvål	Såpa
1896	0·58	0·23	1906	0·68	0·25
97	0·56	0·22	07	0·71	0·28
98	0·59	0·22	08	0·71	0·34
99	0·59	0·22	09	0·72	0·33
1900	0·58	0·29	1910	0·76	0·34
01	0·61	0·29	11	0·83	0·35
02	0·65	0·30	12	0·79	0·33
03	0·62	0·27	13	0·75	0·30
04	0·62	0·26	14	0·87	0·32
05	0·62	0·24	15	1·10	0·38

Som synes, har under 20-årsperioden beträffande såväl tvål som såpa en anmärkningsvärd prisstegring ägt rum, vilken främst sammanhänger med ökningen i pris å de använda råvarorna.

Delvis i samband med tvålfabrikation förekommer tillverkning av parfymer och kosmetiska artiklar, som numera ej är oansenlig, trots en fortfarande rätt stark import (se tab. 257). Införseln av särskilda slag av hithörande fabrikat ävensom av några vid tvål- och parfymtillverkning använda råvaror och essenser åren 1912—15 anges i tab. 258. Införseln av flyktiga, vegetabiliska oljor, som ävenledes hava användning inom denna fabrikation, är redovisad i tab. 237.

Stearinljusstillverkningen i Sverige tog sin begynnelse med anläggningen av Liljeholmens stearinfabrik 1834. Ytterligare en fabrik tillkom år 1843 (Clara ljusfabrik i Stockholm). Utvecklingen sedan 1860-talet belyses av tab. 259. Införseln har mycket minskats och är numera obetydlig.

Det sjunkande medelpris å tillverkad vara, varom tabellen bär vittne, sammanhänger med den ökade användningen av det jämförelsevis billiga paraffinet som råvara. (Dess starkt ökade införsel framgår av tab. 237). För den egentliga stearintillverkningen åter är huvudsakliga råämnet talg, som erhålles dels inom landet, dels genom import. Vid stearinets utdragande ur råfettet erhålles som biprodukter bl. a. olein och glycerin. Det förra har användning vid såp- och tvålfabrikation samt inom textilindustrien, det senare ävenledes inom tvålindustrien och i någon mån inom medicinen men huvudsakligen inom sprängämnestillverkningen (framställning av nitroglycerin). — Tillverkning, in- och utförsel av de båda varuslagen sedan 1896 framgår av tab. 260.

Inom sprängämnesfabrikationen är äldst framställningen av svartkrut, som sedan gammalt bedrivits för kronans räkning och för vilken den behövlige sal-

Tab. 261. Sprängämnesfabrikationen, åren 1866—1915.

Årligen	Sprängämnesfabriker ¹			Krutbruk			Stubin- och tändrörsfabriker		
	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkningsvärde Kr.	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkningsvärde Kr.	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkningsvärde Kr.
1866/70	1	40	128 700	.	.	.	2	8	18 800
1871/75	2	124	408 200	.	.	.	4	25	49 300
1876/80	4	127	599 200	.	.	.	5	40	48 500
1881/85	6	116	612 900	.	.	.	5	37	51 400
1886/90	5	141	647 600	.	.	.	4	33	72 600
1891/95	10	225	910 200	.	.	.	4	46	69 600
1896/00	5	187	989 200	7	140	846 900	4	23	83 500
1901/05	5	313	2 056 600	6	174	1 226 000	2	14	72 700
1906/10	6	327	2 640 600	5	205	1 265 800	1	14	94 700
1911	7	309	3 197 100	5	245	941 300	1	16	110 000
1912	7	335	3 761 700	5	205	1 069 500	1	18	96 500
1913	8	646	5 659 000	.	.	.	1	18	118 000
1914	8	674	5 798 400	.	.	.	1	17	142 400
1915	8	821	8 936 400	.	.	.	1	20	181 100

¹ Åren 1866—95 samt 1913—15 även krutbruk.Tab. 262. Tillverkning av sprängämnen av olika slag, åren 1887—1915.
Kilogram.

Årligen	Dynamit och andra nitroglycerinhaltiga sprängämnen	Andra sprängämnen (utom krut)	Svartkrut	Bomullskrut	Röksvagt krut	Summa
1887/90 . .	317 874	159 948	1 185 170			.
1891/95 . .	465 163	53 406				.
1896/00 . .	692 739	3 954	201 617	59 500	112 194	1 070 004
1901/05 . .	1 086 867	—	243 681	124 298	187 342	1 642 188
1906/10 . .	1 342 217	—	242 781	232 335	239 422	2 056 755
1911	1 762 945	—	320 441	199 436	162 847	2 445 669
1912	² 2 073 720	—	300 757	² 208 858	191 277	2 774 612
1913	2 121 207	84 576	328 406	316 176	245 722	3 086 087
1914	2 190 805	13 196	226 943	208 632	283 834	2 923 410
1915	2 258 387	—	213 170	541 085	511 323	3 523 965

¹ Medeltal för åren 1892—95.² Se not 31 under tab. 344.

petern erhöles genom salpeterregalet (se ovan sid. 236). Numera har svartkrutet förlorat en god del av sin förra betydelse, sedan sprängämnen av kraftigare verkan (dynamit, spränggelatin, röksvagt krut m. fl. slag) kommit till allmän användning. Inom sprängämnesteknikens utveckling har svensk ingenjörskonst firat lysande triumfer, framför allt genom de insatser, som

gjorts av bröderna Nobel, dynamitens uppfinnare. — Behovet av sprängämnen täckes fullt ut av inhemsk tillverkning. Varken in- eller utförseln är av betydelse. Tändhattar hava dock i stor omfattning importerats. Siffror för tillverkningen av hithörande fabrikat återfinnas i tabb. 261 och 262.

De för sprängämnestillverkningen behövlige halvfabrikaten hava till väsentlig del framställt vid fabrikerna själva, ehuru råmaterialerna delvis måst hämtas utifrån. För år 1907 har råmaterialförbrukningen (d. v. s. för fabrikationen inköpta och använda råmaterial) angivits sålunda:¹

	Ton	Värde, kr.
Svavelkis	585	13 000
Svavel	25	4 000
Chilesalpeter	2 105	421 000
Kalisalpeter	167	67 000
Svavelsyra	2 502	200 000
Salpetersyra	125	61 000
Glycerin	340	289 000
Bomull	230	170 000
Ammoniak (kaustik och svavelsyrad) .	480	120 000
Sprit à 95 %	342	160 000

Härav utgöra svavel, chilesalpeter, kalisalpetar och bomull så gott som uteslutande, svavelkis och glycerin övervägande importvaror. Halvfabrikat, som vid sprängämnesfabrikerna framställas, äro salpetersyra, svavelsyra, nitrocellulosa, nitroglycerin, ammoniumnitrat, eter och aceton.

För tillverkningen och exporten av *tändstickor* sedan 1861 redogör tab. 263, för exporten till olika länder tab. 264. — Beträffande exportsiffrorna bör anmärkas, att värdet för äldre år är för högt angivet, varför en jämförelse mellan de redovisade produktions- och exportvärdena är missvisande.

Den svenska tändsticksindustrien kan ledas tillbaka till 1830-talet, då professor J. S. Bagge vid sin kemiska fabrik i Stockholm anställde försök med ett slags fosforfria friktionständstickor, doppade i svavel eller svavelantimon. Dessa utgjorde förelöpare till fosforstickorna, vilka snart blevo föremål för fabriksmässig tillverkning. Från 1843 fabricerades svavlade stickor vid ej mindre än fyra fabriker i Stockholm. Ett stort steg framåt innebar professor G. E. Pasch's år 1844 patenterade nya elddon, där stickornas sats innehöll klorsyrat kali och svavelantimon och vid antändningen revos mot ett plån, innehållande amorf fosfor. Tillverkningen av dylika fosforfria s. k. säkerhetständstickor tog fart från mitten av 1850-talet, då J. E. Lundström för sin redan 1844 grundade fabrik i Jönköping erhöi patent å en förbättrad metod för deras tillverkning. Emellertid fortfor fabrikationen även av svavlade fosforstickor, sedermera ersatta av paraffinerade dylika, däri svavlet, för undvikande av den obehagliga svaveldioxidlukten, ersatts med paraffin. Sedan 1901 är försäljningen inom landet av fosforstickor förbjuden på grund av deras stora giftighet, men de ha fortfarande tillverkats för export, ehuru även utlandet småningom begynt stänga sin marknad för dem. Såsom ersättning i någon mån för fosforstickorna, vilka framför säkerhetständstickorna äga fördelen att kunna tända genom strykning mot vilken yta som helst, hava framställts bl. a. de s. k. sesquisulfidstickorna, där fosfor ersatts med icke giftig fosforsesquisulfid.

¹ Festskrift, tillägnad Peter Klason (Sthm 1910), sid. 840.

Tab. 263. Tändsticksfabrikationen samt utförseln av tändstickor, åren 1861—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning av			Utförsel av			
			tändstickor		askar och tändsticksämnen	tändstickor		tändsticksaskar ¹	tändsticksämnen
			Kg	Kr.	Kr.	Kg	Kr.	Kr.	Kr.
1861/65	15	1 051	.	508 000	.	.	.	.	.
1866/70	19	1 858	.	1 294 500	.	1 739 111	.	.	.
1871/75	30	3 578	.	4 376 600	115 300	6 188 671	3 639 700	.	.
1876/80	32	3 755	.	6 301 200	111 300	8 303 090	5 860 000	.	.
1881/85	33	4 920	.	8 175 600	103 500	11 898 943	8 329 100	.	.
1886/90	30	5 059	.	7 875 500	162 400	13 066 366	8 656 400	.	.
1891/95	29	5 494	.	7 923 100	302 900	14 104 983	8 602 500	.	.
1896/00	22	5 697	20 686 055	8 342 300	900 600	15 990 035	7 195 500	421 500	.
1901/05	19	5 967	24 288 722	10 027 200	933 300	17 835 201	8 097 200	412 700	.
1906/10	21	6 599	32 117 081	13 948 200	916 400	24 397 362	11 140 700	636 100	290 000
1911	20	6 551	34 975 463	14 985 100	641 500	28 212 815	11 787 500	251 400	172 500
1912	18	6 592	38 797 187	16 573 100	844 100	33 030 194	15 693 200	590 300	230 900
1913	18	7 044	40 660 776	17 844 100	933 200	34 614 924	16 412 500	603 100	306 300
1914	17	7 343	40 662 544	18 995 400	629 700	35 467 856	19 016 400	439 700	147 000
1915	18	8 331	51 202 368	33 451 200	900 000	44 814 216	35 250 800	445 600	578 500

¹ T. o. m. år 1906: »Askar och dosor av sammansatta ämnen».

² Medeltal för åren 1907—10.

Tab. 264. Utförsel av tändstickor till olika länder, åren 1905—1915. Ton.

År	Tyska riket	Nederländerna	Storbritannien och Irland	Övriga Europa	Afrika	Asien	Förenta staterna	Övriga Amerika	Australien	Summa
1905	772	500	7 028	841	1 253	5 360	752	946	1 233	18 685
1906	447	586	7 098	902	1 720	6 449	855	922	1 054	20 063
1907	567	669	6 716	992	1 877	7 873	849	1 071	1 159	21 773
1908	1 139	976	7 759	1 229	1 851	8 158	1 131	774	1 758	24 775
1909	1 560	823	7 226	1 298	2 602	9 392	1 229	1 024	1 704	26 858
1910	267	760	7 655	1 502	3 195	10 217	1 574	1 621	1 767	28 548
1911	136	732	7 431	1 463	2 807	10 794	1 850	1 829	1 171	28 218
1912	2 752	886	12 099	1 586	1 391	10 526	2 661	767	362	33 080
1913	3 554	839	14 083	1 441	383	10 692	3 365	141	117	34 615
1914	2 508	1 570	26 831	831	225	2 357	1 068	19	59	35 468
1915	5 413	2 377	35 652	596	101	76	450	14	135	44 814

Alltsedan grundandet av Jönköpings tändsticksfabrik år 1844 har denna industri där haft sitt huvudsäte, och har nämnda fabrik fortfarande gått i spetsen för ej blott Sveriges utan hela världens tändsticksindustri. Vid sidan härav ha emellertid uppvuxit ett stort antal andra fabriker. Särskilt livlig var tillväxten under de goda åren på 1870-talet; men ett bakslag följde och ej få fabriker stupade. Under 1880- och 1890-talen förmärkes ingen nämnvärd kvantitativ utveckling, men med ingången av

det nya århundradet har inträtt en starkt stegrad produktion, som åtföljts av en växande export till alla världsdelen. En sedan flera år tillbaka fortsatt koncentrationsrörelse har år 1917 lett till hela tändsticksindustriens sammanslagning under ett enda företag.

Viktigaste råmaterial för tändstickstillverkningen äro aspvirke, kaliumklorat och fosfor. Aspvirket har till största delen importerats från Ryssland (se tab. 191). Världskriget har dock framdrivit användningen av svenskt såväl asp- som granvirke. Kaliumklorat framställs i tillräcklig mängd inom landet (se tab. 231); fosfor åter är övervägande importvara. Införseln har sedan 1871 utgjort:

	F o s f o r		F o s f o r s y r a	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	21 536	104 400	.	.
1876/80	32 460	196 400	.	.
1881/85	61 072	305 400	.	.
1886/90	77 250	321 500	.	.
1891/95	89 057	383 600	.	.
1896/00	60 893	274 000	.	.
1901/05	73 744	331 800	.	7 400
1906/10	90 334	332 000	.	5 500
1911/15	115 085	373 400	19 234	5 600

Införseln av fosforsesquifulfid uppgick åren 1911—15 till följande belopp i kg: 15 965, 15 649, 31 815, 66 240, 48 123.

Inhemsk produktion av fosforsyra har under senare år förekommit vid Hälsingborg. För åren 1913—15 har den redovisats sålunda:

1913	554 388 kg
1914	482 440 »
1915	525 335 »

9. Mineral och mineraliska råämnen samt fabrikat därav.

Mineral och mineraliska råämnen utgöra beträffande såväl in- som utförsel en av de viktigaste varugrupperna i Sveriges utländska handelsomsättning (se tab. 265). Bland införselvarorna intages främsta platsen av stenkol och andra fossila bränslen; bland utförselvarorna är järnmalmen betydligast. Den snabbt ökade exporten av sistnämnda artikel har för hela gruppens vidkommande åvägabragt bättre jämvikt än tillförene mellan in- och utförsel. Hithörande mera förädlade fabrikat åter äro i jämförelsevis mindre grad föremål för handelsbyte med utlandet; men inom den inhemska produktionen äro de av stor vikt, framför allt de, vilka hava användning som byggnadsmaterial eller husgeråd.

Angående införseln av *stenkol* och *koks* lämnas i tabb. 266—268 en översikt, med fördelning på de båda varuslagen så långt tillbaka som material finnes tillgängligt ävensom för åren 1907—15 på olika slag av stenkol jämte briketter. Förbrukningen av stenkol och koks är angiven i tab. 269.

Tab. 265. In- och utförsel av mineral och mineraliska råämnena samt arbeten därav, åren 1871—1915. Tusental kronor.

Årligen	Mineral och oformade minera- liska produkter ¹		Fabrikat av mineraliska råämnena, formade				Summa	
			Av jord, sten, lera m. m.		Glas och glas- varor			
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1871/75	14 274	901	819	174	859	349	15 952	1 424
1876/80	13 632	1 171	962	721	1 499	582	16 093	2 474
1881/85	18 454	1 525	1 521	2 050	1 540	1 056	21 515	4 631
1886/90	24 855	3 890	1 635	3 580	1 700	1 421	28 190	8 891
1891/95	32 819	8 530	1 908	6 119	1 561	3 416	36 288	18 065
1896/00	57 617	17 142	3 344	8 990	1 830	3 896	62 791	30 028
1901/05	65 447	27 574	3 989	11 046	1 771	3 415	71 207	42 035
1906/10	75 816	42 060	3 410	11 078	2 044	2 576	81 270	55 714
1911	73 401	63 139	3 319	12 975	2 013	3 178	78 793	79 292
1912	105 204	73 662	3 766	14 579	2 808	4 366	111 778	92 607
1913	120 086	84 453	4 984	16 347	3 145	4 019	128 215	104 819
1914	94 648	61 410	4 782	14 104	3 014	2 787	102 444	78 901
1915	157 680	83 781	5 842	8 445	3 966	6 177	167 488	98 403

¹ Inkl. krita (St. V. n:r 1185 och 1211), som fr. o. m. 1912 i handelsberättelsen förts under gruppen »Färger och färgningsämnen».

Tab. 266. Införsel av stenkol och koks, åren 1861—1915.

Årligen	Stenkol		Koks		Summa	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1861/65	.	.	.	.	320 045	.
1866/70	.	.	.	.	360 928	.
1871/75	.	.	.	.	591 141	13 452 000
1876/80	.	.	.	.	782 245	12 718 700
1881/85	.	.	.	.	1 085 440	15 846 800
1886/90	1 276 683	21 328 000	50 078	1 232 000	1 326 761	22 560 000
1891/95	1 710 686	28 352 000	54 170	1 417 900	1 764 856	29 769 900
1896/00	2 541 192	50 595 100	73 374	2 898 900	2 614 566	53 494 000
1901/05	3 112 579	55 500 300	94 193	3 222 400	3 206 772	58 722 700
1906/10	4 111 496	60 637 900	237 384	4 928 600	4 348 880	65 566 500
1911	3 964 870	55 110 800	322 776	6 543 000	4 287 646	61 653 800
1912	4 293 719	78 179 600	479 821	13 435 000	4 773 540	91 614 600
1913	4 878 854	88 972 800	495 866	13 884 200	5 374 720	102 857 000
1914	4 626 932	72 001 500	449 576	8 599 600	5 076 508	80 601 100
1915	3 835 687	101 125 800	1 220 446	33 909 100	5 056 133	135 034 900

Anm. Vid reduktion från rymd till vikt har 1 hl stenkol antagits väga 80 kg, 1 hl koks 40 kg.

I runt tal kan sägas, att införseln sedan början av 1860-talet femtondubb-
lats, ett faktum som, i betraktande av stenkolens dominerande betydelse fram-
för allt för industri och kommunikationsväsen, ger en föreställning om den
kvantitativt oerhört starka materiella utveckling vårt land sedan dess genom-

Tab. 267. Införseln av stenkol och koks, årsvis, åren 1861—1915. Ton.

År	Stenkol och koks	År	Stenkol	Koks	År	Stenkol	Koks
1861	305 265	1881	864 550		1901	2 793 809	77 002
62	311 986	82	984 257		02	2 911 286	72 456
63	311 687	83	1 067 014		03	3 192 990	94 663
64	330 276	84	1 102 180		04	3 367 826	113 390
65	341 012	85	1 117 566	41 631	05	3 297 485	118 452
1866	349 757	1886	1 088 528	42 200	1906	3 718 884	137 286
67	322 978	87	1 115 872	37 661	07	4 146 785	254 770
68	378 668	88	1 249 057	53 516	08	4 427 507	265 358
69	330 307	89	1 447 012	64 771	09	4 084 055	256 989
70	422 929	90	1 482 946	52 240	10	4 180 250	272 518
1871	449 890	1891	1 560 930	61 996	1911	3 964 870	322 776
72	572 115	92	1 573 224	44 872	12	4 293 719	479 821
73	570 466	93	1 575 745	55 959	13	4 878 854	495 866
74	612 744	94	1 931 903	52 107	14	4 626 932	449 576
75	750 492	95	1 911 629	55 915	15	3 835 687	1 220 446
1876	792 295	1896	1 991 760	58 392			
77	828 492	97	2 240 247	59 681			
78	688 911	98	2 392 451	65 356			
79	688 557	99	3 047 618	87 679			
80	912 971	1900	3 033 885	95 761			

Tab. 268. Införsel av stenkol, olika slag, samt koks och briketter, åren 1907—1915.

År	S t e n k o l				Koks Ton	Kol- briketter Ton	Summa Ton	Sammanlagt värde Kr.
	Antracit- kol Ton	Gaskol och kokscol Ton	Ångkol Ton	Andra slag Ton				
1907	128 910	271 996	3 312 431	433 448	254 770	2 324	4 403 879	75 479 200
1908	139 499	272 240	3 678 861	336 907	265 358	4 932	4 697 797	71 136 300
1909	146 162	263 749	3 352 943	321 201	256 989	6 268	4 347 312	60 939 400
1910	143 734	295 034	3 386 803	354 679	272 518	4 437	4 457 205	61 371 700
1911	128 725	271 973	3 230 574	333 598	322 776	8 429	4 296 075	61 797 100
1912	142 133	325 596	3 439 422	386 568	479 821	19 776	4 793 316	91 931 000
1913	150 661	390 223	3 984 797	353 173	495 866	24 788	5 390 458	103 252 800
1914	151 801	420 964	3 718 588	335 579	449 576	15 147	5 091 655	80 867 200
1915	90 452	331 572	3 164 571	249 092	1 220 446	240 590	5 296 723	143 353 700

lupit. Likväl är förbrukningen per invånare i Sverige icke ännu på långt när så stor som i flertalet andra västeuropeiska länder. Delvis har detta sin förklaring i den stora användningen av ved som hushålls- och industribränsle (för järnindustrien träkol) ävensom användningen i så stor utsträckning av vattenkraft som drivmedel i stället för ånga. — I avseende på de lämnade förbrukningssiffrorna får ihågkommas, att de i utländsk fart gående

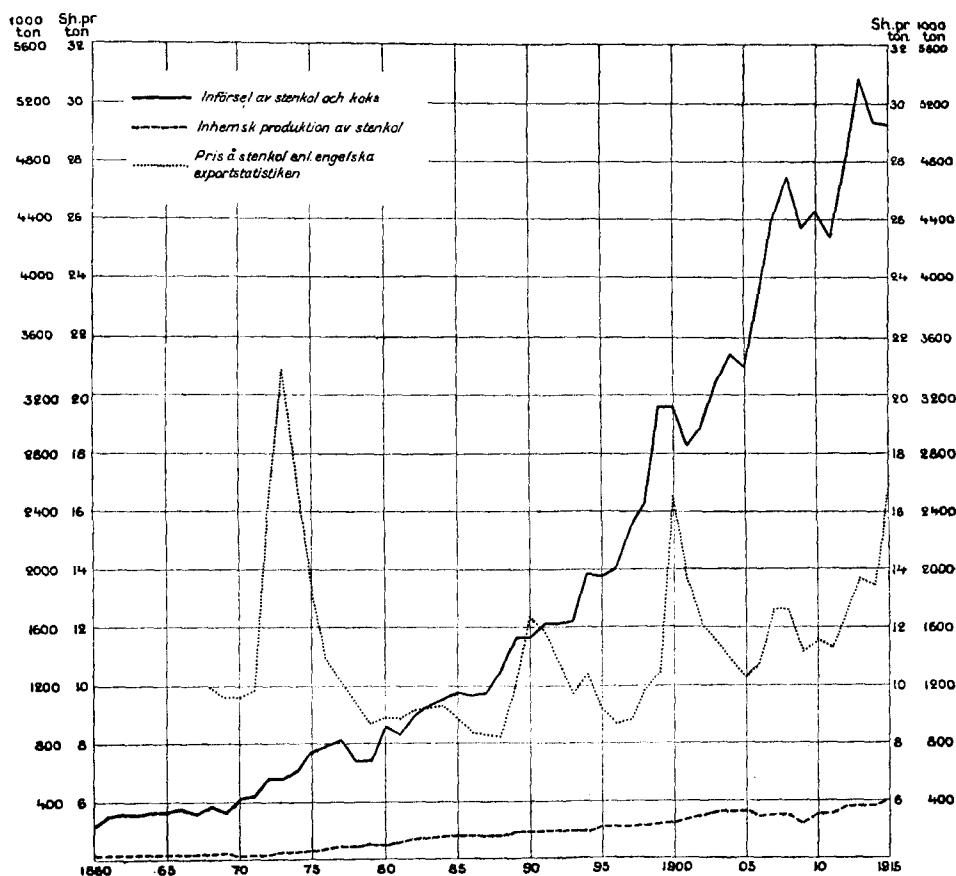

Diagram 22. *Införsel av stenkol och koks, inhemsk stenkolsproduktion samt stenkolspris, åren 1860—1915.*

fartygens kolbehov till mycket stor del fylles från främmande kolstationer och att det så intagna bränslet icke är medräknat. Kvantiteten av de bränsleposter, som sålunda undandragit sig redovisning i importstatistiken, uppgick för åren 1913—16 enligt kommerskollegii specialundersökning rörande bränsleförbrukningen åren 1913—1917 till följande belopp:

1913	828 059 ton
1914	747 130 "
1915	803 981 "
1916	834 425 "

Medräknas även dessa kvantiteter, skulle, enligt anförda källa, förbrukningen av kolbränsle av olika slag (stenkol, koks och briketter) åren 1913 och 1916 fördelat sig sålunda på olika ändamål:

	1913	1916
	%	%
Industridrift	40.3	36.1
Gasverksdrift	3.9	4.2
Järnvägsdrift	15.1	19.7
Sjöfart	16.6	16.1
Allmänna verk och inrättningar	4.4	5.3
Andra ändamål (hushållsförbrukning m. m.)	19.8	18.6
Summa	100.0	100.0

Inhemska stenkolsfyndigheter förekomma allenast i nordvästra Skåne. Brytningen därstädes av kol samt i samband därmed förefintliga leror är angiven i tabb. 270 och 271. I jämförelse med hela förbrukningen av fos-silt bränsle representerar det ur inhemska gruvor härstammande en obetyd-lighet (f. n. 6 à 7 procent). Trots att produktionen därstädes starkt steg-rats, utgör den nu t. o. m. en mindre andel av förbrukningen än tidigare på grund av den senares proportionsvis än större ökning. De svenska kolen äro dessutom icke jämförliga med bättre engelska och tyska kol och på grund av sin höga askhalt för många ändamål oanvändbara.

Brytningen av stenkol i Sverige påbörjades år 1797 av »Gustav IV Adolfs sten-kolsverk», upprinnelsen till det senare Höganäsbolaget. Flera kolbrytningsföretag bil-dades efter hand för tillgodogörande av olika fyndigheter ävensom för bearbetning av de vid gruvdriften jämte kolen erhållna värdefulla lerorna. Från mitten av 1890-talet begynte en sammanslutningsrörelse mellan de skilda företagen, som 1913 ledde till fullständig förtröstning, så att numera hela verksamheten är koncentrerad på en hand (Höganäs-Billesholms Aktiebolag).

De erhållna kolen indelas i tre klasser, varav kol n:r 1 innehåller aska intill 13 %, kol n:r 2 aska från 14 till 35 % och kol n:r 3 aska om 36—55 %. Brytningen av de olika slagen har uppgått till följande belopp i ton:

Årligen	N:r 1	N:r 2	N:r 3	Summa
1896/00	121 794	94 063	19 769	235 626
1901/05	151 999	127 081	28 920	308 000
1906/10	156 940	106 759	28 725	291 424
1911/15	180 568	140 507	41 918	362 993

Av malmerna har *järnmalmen* den största betydelsen såväl i allmänhet på grund av järnets ofantliga vikt i världshushållningen som särskilt för Sveriges del på grund av den rika förekomsten av järnmalmsfyndigheter i vårt land. Brytningen av järnmalm sedan år 1861 redovisas årsvis i tab. 272, totalkvantiteterna av bruten malm sedan år 1833 dessutom tio- resp. femårsvis i tab. 273.

Järn har härstädes utvunnits redan under forntiden, men till en början endast ur s. k. myrmalm, som flerstädes förekommer i sjöar och kärr och ännu i dag, ehuru i ringa omfattning, tillgodogöres. Verklig järngruvdrift torde icke hava förekommit förrän under senare hälften av 1200-talet. Gruvor upptogs efter hand på många orter, framför allt i Dalarne, Västmanland, Värmland, Närke, Uppland, Södermanland och Östergötland, i mindre mån även i Småland och Gästrikland.

Tab. 269. Produktion, införsel, utförsel och förbrukning av stenkol och koks, åren 1861—1915.

Årligen	Produktion Ton	Införsel Ton	Utförsel Ton	Förbrukning Ton	Produktion i procent av förbruk- ningen
1861/65	30 861	320 045	1 .	350 906	8.79
1866/70	39 773	360 928	62	400 639	9.93
1871/75	50 397	591 141	268	641 270	7.86
1876/80	² 95 410	782 245	283	877 372	10.87
1881/85	150 606	1 035 440	511	1 185 535	12.70
1886/90	176 506	1 326 761	238	1 503 029	11.74
1891/95	203 390	1 764 856	157	1 968 089	10.33
1896/00	235 626	2 614 566	572	2 849 620	8.27
1901/05	308 000	3 206 772	677	3 514 095	8.76
1906/10	291 424	4 348 880	1 547	4 638 757	6.28
1911/15	362 993	4 913 709	1 723	5 274 979	6.88
1911	311 809	4 287 646	1 326	4 598 129	6.78
1912	360 291	4 773 540	5 188	5 128 643	7.03
1913	363 965	5 374 720	1 738	5 736 947	6.34
1914	366 639	5 076 508	333	5 442 814	6.74
1915	412 261	5 056 133	30	5 468 364	7.54

¹ För år 1863 redovisas en utförsel av 63 ton.

² Inkl. produktionen under november och december månader 1877. Jfr tab. 274 anm. 2.

Tab. 270. Stenkolsgruvorna och deras produktion, åren 1861—1915.

Årligen	Antal gruvor	Antal upp- fordr. schakt	Antal arbetare	P r o d u k t i o n					
				Stenkol ¹		Eldfasta leror		Klinkerlera	
				Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1861/65	2	.	.	30 861	.	.	.	.	.
1866/70	5	.	.	39 773	.	.	.	.	.
1871/75	5	.	.	50 397	.	.	.	.	.
1876/80	6	.	.	² 95 410	.	.	.	.	.
1881/85	6	.	.	150 606	.	.	.	.	.
1886/90	6	.	.	176 506	.	.	.	.	.
1891/95	7	³ 10	³ 1 540	203 390	.	129 295	.	.	.
1896/00	7	13	1 694	235 626	1 790 000	130 912	205 400	35 541	76 700
1901/05	8	17	2 131	308 000	2 437 600	159 348	289 900	57 339	129 500
1906/10	7	15	2 026	291 424	2 329 100	126 734	201 500	58 622	143 800
1911	8	14	2 134	311 809	2 372 400	145 141	245 700	82 511	203 900
1912	8	14	2 147	360 291	2 858 900	135 773	230 700	58 846	140 900
1913	8	15	2 137	363 965	2 949 000	136 944	232 800	50 936	117 800
1914	8	15	2 133	366 639	3 095 600	146 262	247 200	47 558	121 600
1915	8	14	2 301	412 261	4 664 900	124 829	213 300	59 455	152 400

¹ Vid reduktion från rymd till vikt har 1 hl stenkol antagits väga 80 kg.

² Inkl. produktionen under november och december månader 1877. Jfr tab. 274 anm. 2.

³ Medeltal för åren 1892—95.

Tab. 271. Uppfördring av stenköl, eldfasta leror och klinkerlera, årsvis, åren 1861—1915. Ton.

År	Sten- köl	År	Sten- köl	Eld- fasta leror	Klin- ker- lera	År	Sten- köl	Eld- fasta leror	Klin- ker lera
1861 . . .	30 996	1881 . . .	117 941	.	.	1901 . . .	271 509	175 876	40 408
62 . . .	30 531	82 . . .	143 265	.	.	02 . . .	304 733	161 312	65 024
63 . . .	30 363	83 . . .	152 932	.	.	03 . . .	320 390	172 718	57 321
64 . . .	28 539	84 . . .	164 834	.	.	04 . . .	320 984	166 888	56 349
65 . . .	33 878	85 . . .	174 058	.	.	05 . . .	322 384	119 947	67 593
1866 . . .	34 967	1886 . . .	170 312	.	.	1906 . . .	296 980	95 556	59 089
67 . . .	35 646	87 . . .	168 999	.	.	07 . . .	305 338	140 065	60 032
68 . . .	44 575	88 . . .	168 988	.	.	08 . . .	305 206	148 570	57 668
69 . . .	46 954	89 . . .	186 719	.	.	09 . . .	246 808	108 871	49 069
70 . . .	36 723	90 . . .	187 512	.	.	10 . . .	302 786	140 607	67 252
1871 . . .	41 717	1891 . . .	198 033	134 909	.	1911 . . .	311 809	145 141	82 511
72 . . .	38 528	92 . . .	199 380	123 096	.	12 . . .	360 291	135 773	58 846
73 . . .	50 882	93 . . .	199 933	138 469	.	18 . . .	363 965	136 944	50 986
74 . . .	57 147	94 . . .	195 950	129 617	.	14 . . .	366 639	146 262	47 553
75 . . .	64 210	95 . . .	223 652	120 385	.	15 . . .	412 261	124 829	59 455
1876 . . .	77 339	1896 . . .	225 848	120 426	25 283				
77 . . .	93 970	97 . . .	224 343	112 283	32 666				
78 . . .	92 744	98 . . .	236 277	131 391	43 602				
79 . . .	102 254	99 . . .	239 344	129 875	40 312				
80 . . .	100 865	1900 . . .	252 320	160 585	35 843				

¹ Tillkommer för november och december 1877 9 877 ton. Jfr tab. 274 anm. 2.

Tab. 272. Järngruvorna och deras produktion, åren 1861—1915.

Årligen	Antal arbetade gruvor	Antal arbetare ¹	Brutet berg och malm Ton	Erhållen skrädd malm (inkl. slig)		Erhållen malm ur sjö- och myrmalms- takterna	
				Ton	Kr.	Ton	Kr.
1861/65 . . .	500	5 001	.	453 486	.	11 727	.
1866/70 . . .	422	4 581	.	542 323	.	11 351	.
1871/75 . . .	576	6 439	.	784 877	.	10 556	.
1876/80 . . .	382	4 883	.	721 232	.	5 480	.
1881/85 . . .	496	6 210	.	874 423	.	2 985	.
1886/90 . . .	530	6 257	.	930 037	.	2 433	.
1891/95 . . .	339	7 301	.	1 517 434	.	1 891	.
1896/00 . . .	339	9 083	3 950 187	2 293 858	11 743 400	902	4 700
1901/05 . . .	332	10 287	5 777 885	3 563 214	18 043 300	832	3 600
1906/10 . . .	293	10 110	7 077 700	4 625 620	28 910 100	1 293	4 600
1911 . . .	278	10 461	8 637 488	6 150 718	44 188 600	3 060	21 300
1912 . . .	300	10 493	9 462 342	6 699 226	49 626 300	1 339	8 800
1913 . . .	295	11 811	10 989 005	7 475 571	60 003 700	3 822	19 100
1914 . . .	313	11 472	10 060 877	6 586 630	53 019 300	1 670	8 300
1915 . . .	323	12 354	10 951 765	6 883 308	52 917 000	3 376	16 900

¹ Även arbetare vid anriktningsverk.

² Inkl. produktionen under november och december månader 1877. Jfr anm. 1 och 2 under tab. 274.

Tab. 273. Produktion, utförsel och förbrukning av järnmalm, åren 1833—1915.

Årligen	Produktion ¹ Ton	Utförsel Ton	Inhemsk förbrukning Ton	Utförseln i procent av produktionen
1833/40	238 307	1 754	236 553	0·74
1841/50	273 131	2 281	270 850	0·84
1851/60	359 049	2 259	356 790	0·63
1861/70	509 444	10 123	499 321	1·99
1871/80	771 869	19 007	752 862	2·46
1881/90	904 939	62 715	842 224	6·93
1891/00	1 907 043	984 939	922 104	51·65
1901/05	3 567 221	2 540 027	1 027 194	71·20
1906/10	4 678 277	3 689 451	988 826	78·86
1911/15	6 845 460	5 565 366	1 280 094	81·30

¹ Här ingå även (fr. o. m. år 1902) s. k. purple-ore och briketter därav, framställda vid Hålsingborgs kopparverk. I tab. 274 äro dessa ej medtagna.

Tab. 274. Produktion och utförsel av järnmalm, årsvis, åren 1861—1915. Ton.

År	Produk- tion av järn- malm	Utförsel av järn- malm	År	Produk- tion av järn- malm	Utförsel av järn- malm	År	Produktion av järnmalm			Utförsel av järn- malm (inkl. slig och briket- ter)
							Hela produk- tionen	Därav slig	Briket- ter ⁴	
1861	429 067	5 733	1881	820 938	24 287	1901	2 793 566	.	.	1 761 257
62	429 586	6 102	82	891 016	20 197	02	2 896 208	.	.	1 729 303
63	448 129	5 603	83	881 738	32 320	03	3 677 520	.	.	2 827 428
64	464 088	7 741	84	907 249	39 602	04	4 083 945	.	.	3 065 522
65	496 562	17 398	85	871 172	25 817	05	4 364 833	.	.	3 316 626
1866	483 145	13 947	1886	867 579	19 288	1906 ³	4 501 656	181 407	57 084	3 661 218
67	484 665	10 065	87	902 213	41 986	07	4 478 917	178 567	88 532	3 521 717
68	535 359	12 047	88	956 357	117 350	08	4 712 494	296 400	193 216	3 654 268
69	591 733	9 475	89	983 609	118 573	09	3 885 046	225 983	148 380	3 196 453
70	616 712	13 119	90	940 429	187 732	10	5 549 987	365 985	247 946	4 413 600
1871	646 778	11 895	1891	985 255	174 148	1911	6 150 718	381 190	255 948	5 086 898
72	720 859	18 642	92	1 291 933	320 071	12	6 699 226	520 710	288 553	5 520 653
73	827 127	23 858	93	1 481 487	484 055	13	7 475 571	657 976	333 252	6 439 750
74	922 117	25 299	94	1 926 523	831 395	14	6 586 630	620 591	260 114	4 787 314
75	807 502	27 198	95	1 901 971	800 452	15	6 883 308	1 020 495	348 591	5 992 215
1876	787 602	14 913	1896	2 038 094	1 150 695					
77	733 381	12 493	97	2 086 119	1 400 801					
78	672 535	13 536	98	2 302 546	1 439 860					
79	642 510	12 570	99	2 434 606	1 628 011					
80	770 134	29 662	1900	2 607 925	1 619 902					

¹ Produktionssiffran, som i 1872 års bergsberättelse på grund av felräkning angivits 20 000 centner för låg, är här rättad.

² T. o. m. året 1877 omfattar redovisningen i bergsberättelserna s. k. bruksår, sträckande sig från 1 nov. till 31 okt. I 1878 års berättelse angives produktionen särskilt för nov. och dec. 1877 samt kalenderåret 1878. De bägge angivna månadernas produktion, uppgående till 7 954 ton, är här ej medtagen.

³ Fr. o. m. år 1906 endast direkt användbar malm samt slig. De tidigare åren ingå von för anrikning avsedd malm, men däremot ej slig.

⁴ Briketterna äro framställda av här redovisad slig. Briketter av s. k. purple-ore, som framställts vid Hålsingborgs kopparverk, äro ej medräknade.

Tab. 275. *Utförseln av järnmalm från olika distrikt och till olika länder, åren 1892—1915. Ton.*

År	Utförsel från					Utförsel till		
	Oxelö-sund	Svartön vid Luleå	Riks-gränsen	Övriga orter inom landet	Summa	Tyskland (inkl. Nederländerna)	Storbri-tannien	Övriga länder
1892	126 515	139 194	—	54 362	320 071	296 780	11 371	11 920
93	204 978	260 754	—	18 328	484 055	427 464	37 356	19 235
94	289 267	525 729	—	16 399	831 395	727 419	85 197	18 779
95	393 685	384 007	—	22 760	800 452	687 093	75 165	38 194
1896	496 102	625 795	—	28 798	1 150 695	955 105	91 400	104 190
97	539 956	828 315	—	32 530	1 400 801	1 213 288	95 076	92 442
98	579 787	821 267	—	38 806	1 439 860	1 258 487	101 600	79 773
99	568 473	1 023 698	—	35 840	1 628 011	1 403 634	123 239	101 138
1900	531 904	1 054 675	—	33 323	1 619 902	1 389 874	102 772	127 256
1901	646 991	1 090 108	—	24 158	1 761 257	1 518 866	91 991	150 400
02	609 070	1 074 434	—	45 799	1 729 303	1 358 958	173 726	196 619
03	700 253	1 097 550	961 457	68 168	2 827 428	2 037 703	400 038	389 687
04	670 305	1 087 020	1 229 990	78 207	3 065 522	2 224 633	543 489	297 400
05	663 930	1 073 650	1 472 074	106 972	3 316 626	2 484 284	626 015	206 377
1906	786 663	1 216 780	1 558 695	99 080	3 661 218	2 941 245	582 449	137 524
07	834 049	1 099 600	1 456 733	131 335	3 521 717	2 838 561	446 635	236 521
08	709 602	1 145 800	1 660 418	138 948	3 654 268	2 948 386	450 014	255 868
09	635 113	1 035 050	1 372 282	154 008	3 196 453	2 546 321	407 855	242 277
10	883 087	1 220 000	2 092 510	218 003	4 413 600	3 293 250	584 185	536 165
1911	884 393	1 433 750	2 531 729	237 026	5 086 898	3 706 636	575 984	804 278
12	951 981	1 414 300	2 790 768	363 604	5 520 653	4 252 312	621 881	646 460
13	1 025 651	1 539 550	3 271 456	603 093	6 439 750	5 005 235	672 836	761 679
14	700 183	1 089 850	2 526 514	470 767	4 787 814	3 683 386	441 978	661 950
15	1 251 107	2 497 820	1 515 986	727 302	5 982 215	5 122 035	499 454	370 726

Tab. 276. *Produktionen av järnmalm vid de lappländska malmfälten, åren 1892—1915.*

År	Ton	Värde Kr.	År	Ton	Värde Kr.
1892	178 862	.	1904	2 314 674	10 752 613
93	306 594	.	05	2 514 255	12 003 244
94	658 161	.	06	2 674 266	15 124 077
95	627 579	.	07	2 647 210	15 262 847
96	609 087	1 817 801	08	2 827 228	15 779 911
97	627 798	1 869 330	09	2 377 735	13 839 918
98	867 649	2 712 823	1910	3 511 954	23 149 053
99	957 300	3 021 517	11	3 997 675	28 756 018
1900	1 044 020	3 333 380	12	4 266 821	31 821 414
01	1 196 184	3 695 365	13	4 913 603	39 559 628
02	1 328 613	4 018 289	14	4 243 516	34 591 872
08	1 941 661	5 898 816	15	3 775 996	25 511 018

Den äldre svenska järnmalmsbrytningen var helt och hållet avsedd för inhemsk järntillverkning; någon export av malm i nämnvärd omfattning förekom ej, ja utförsel förbud därå rädde ända till år 1857, då förbudet ersattes med en utförseltull av 50 öre per centner; 1860 nedsattes tullen till 25 öre och 1864 borttogs den helt och hållet. Från den tiden har utförseln av järnmalm befunnit sig i ständigt stigande, såsom framgår av tab. 273, vilken jämte produktionen av järnmalm fr. o. m. år 1833 jämväl utvisar exporten samt inhemska förbrukningen och exportens andel i produktionen. Det framgår härav ävensom av tab. 274, att en export av ej alldeles ringa omfattning ägt rum ända sedan 1860-talet (i själva verket, ehuru obetydligt, redan tidigare), men att från år 1888 denna export tagit stark fart och under senare år i allmänhet uppgått till c:a 80 procent av produktionen.

Denna nya era i den svenska järnmalmsbrytningens historia inleddes genom Grängesbergsgruvornas starkare ianspråktagande, vilket tog sin begynnelse just angivna år. Grängesbergsmalmen är starkt fosforhaltig och kunde på den äldre teknikens ståndpunkt ej synnerligen utnyttjas. Med den basiska järnframställningsmetodens framträdande (se nedan sid. 301) bereddes möjlighet för ekonomiskt tillgodogörande även av fosforrika malmer, och detta gav upphov till en sedan alltjämt stegrad brytning och export av malm från ifrågavarande gruvor. Enahanda skäl är det som ock bidragit till den på sistone i allt större skala upptagna exploateringen av de rika lappländska malmförekomsterna, vilka liksom Grängesbergsmalmen merendels äro mycket fosforrika. Visserligen voro flera av härvarande fyndigheter (Gällivare, Kirunavara, Luossavara m. fl.) kända sedan början av 1700-talet, men på grund av sin avlägsenhet och i saknad av bekväma kommunikationer kunde de icke annat än i ringa grad bearbetas. Lapplandsmalmenas genom teknikens framsteg ofantligt ökade värde och användbarhet framdrog byggandet av järnvägslinjer, först från Gällivare till Luleå (öppnad för trafik 1892), sedan norrut från Gällivare över Kiruna, Luossavara och Riksgränsen till Ofoten fjord i Norge, där sedermera hamnstaden Narvik uppväxt. Den senare linjen anlades genom Statens försorg och öppnades för trafik 1902. — Genom särskilda avtal av år 1907, 1908 och 1913 med ägarna till de förnämsta Lapplandsgruvorna samt Grängesbergsfältet (Luossavara-Kirunavara Aktiebolag, Aktiebolaget Gällivare malmfält samt Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund) har Staten tillförsäkrat dessa rätt till obehindrad utförsel av en viss, årligen växande malmkvantitet t. o. m. år 1932, uppgående sammanlagt för tiden 1908—1932 till 147 milj. ton, mot att Staten dels inträtt som delägare i Luossavara-Kirunavara Aktiebolag och blivit ensam ägare till vissa värdefulla lappländska malmfält, dels tillerkänts en årligen utgående royalty per ton bruten malm samt rätt att år 1932 efter värdering inlösa bolagens samtliga aktier. Genom avtal av 1918 med Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund och Norrbottens Järnverks Aktiebolag har Staten för åren 1919—1930 upplåtit nyttjanderätten till Luossavara malmfält till nämnda bolag med rätt för dem att årligen mot en viss royalty bryta 350 000 ton malm; härav skall all malm med högst 0.015 % fosfor tillkomma Norrbottens Järnverks Aktiebolag och endast användas för järnförädling inom landet. Ytterligare 100 000 ton malm hava bolagen förbundit sig att årligen till självkostnadspris + 10 % tillhandahålla Staten eller den, till vilken Staten överlåter sin rätt.

Exporten från de särskilda järnmalmsdistrikten fr. o. m. år 1892 belyses av tab. 275, som därjämte även utvisar till vilka länder exporten huvudsakligen riktat sig. Exporten från Oxelösund utgöres i huvudsak av Grängesbergsmalm, exporten från Luleå av Gällivaremalm och exporten från Riksgränsen (över Narvik) av Kirunamalm. — Vid Tuollavara gruvor (i grannskapet av

Tab. 277. Den utvunna primamalmens järn- och fosforhalt, åren 1909—1915.
Ton.

År	Hela kvantiteten primamalm	Järnhalt			Fosforhalt		
		Intill 50 %	50 intill 60 %	60 % och däröver	Intill 0·01 % (fosforren malm)	0·01 % intill 0·06 % (fosforfattig malm) ¹	0·06 % och däröver (fosforrik malm)
1909	3 519 949	105 896	840 959	2 573 094	316 225	444 354	2 759 370
1910	4 938 044	132 190	984 269	3 821 585	384 481	540 010	4 013 553
1911	5 508 871	143 724	1 270 566	4 094 581	416 210	501 703	4 590 958
1912	5 945 394	176 308	1 247 636	4 521 460	534 778	443 032	4 967 584
1913	6 548 342	178 060	1 819 892	4 550 390	442 483	561 259	5 544 600
1914	5 736 186	141 969	1 627 354	3 966 863	426 976	462 438	4 846 772
1915	5 678 275	177 925	1 761 790	3 733 560	499 762	733 362	4 440 151

¹ För åren 1909—12 är gränsen mellan fosforfattig och fosforrik malm satt vid 0·05 %.

Tab. 278. Utvunnen järnmalm per arbetare, åren 1861—1915.

Årligen	Bruten malm Ton	Antal arbetare	Ton vunn nen malm per ar- betare	År	Bruten malm Ton	Antal arbetare	Ton vunn nen malm per ar- betare
1861/65	453 486	5 001	91	1901/05	3 563 214	10 287	346
1866/70	542 323	4 581	118	1906/10	4 625 620	10 110	458
1871/75	784 707	6 439	122	1911	6 150 718	10 461	588
1876/80	721 232	4 883	148	1912	6 699 226	10 493	638
1881/85	874 428	6 210	141	1913	7 475 571	11 811	633
1886/90	930 037	6 259	149	1914	6 586 630	11 472	574
1891/95	1 517 434	7 301	208	1915	6 883 308	12 354	557
1896/00	2 293 858	9 083	253				

Tab. 279. Brutet berg och malm per arbetare under jord och i dagbrott vid järngruvorna, åren 1896—1915.

År	Under jord brutet berg och malm Ton	Antal där- med sysselsatta arbetare	Ton per arbetare	I dagen bru- tet berg och malm Ton	Antal där- med sysselsatta arbetare	Ton per arbetare
1896/00	1 667 558	3 857	432	2 284 983	1 621	1 410
1901/05	2 224 212	4 308	516	3 562 027	2 069	1 722
1906/10	2 559 546	3 337	767	4 518 154	1 879	2 405
1911	3 048 387	3 127	975	5 589 096	2 118	2 639
1912	3 666 828	3 311	1 107	5 795 514	1 956	2 963
1913	4 652 001	3 625	1 283	6 337 004	2 151	2 946
1914	4 477 537	3 736	1 198	5 583 340	1 869	2 987
1915	5 534 720	3 920	1 412	5 417 045	1 668	3 248

Tab. 280. Andra malmgruvor än järngruvor, åren 1871—1915.

Årligen	Antal arbetade gruvor	Antal arbetare ¹	Erhållen malm. Ton. ²								Värde å alla malmer (utom järnmalm) ³ Kr.
			Guld-malm	Silver- och bly-malm	Kop-par-malm	Zink-malm	Man-gan-malm	Nic-kel-malm	Ko-bolt-malm	Sva-vel-kis	
1871/75	⁴ 118	.	—	10 949	44 273	30 539	488	5 026	34	2 123	.
1876/80	90	.	—	11 002	28 055	40 712	718	2 802	307	1 144	.
1881/85	72	.	⁶ 990	14 045	25 276	45 779	3 426	1 289	288	1 481	.
1886/90	108	.	1 130	14 754	20 266	53 402	8 977	495	190	1 319	.
1891/95	92	⁵ 2 087	1 809	16 552	23 941	48 315	6 090	97	⁸ 133	853	.
1896/00	79	2 055	⁷ 1 511	8 644	23 590	57 701	2 487	—	—	448	2 579 000
1901/05	51	1 818	—	9 424	33 806	54 972	2 331	—	—	14 837	2 844 700
1906/10	47	1 706	—	2 081	15 237	47 345	4 519	—	—	24 012	3 315 800
1901	50	1 793	—	11 366	23 660	48 630	2 271	—	—	—	2 055 100
02	59	1 733	—	9 378	30 095	48 783	2 850	—	—	—	2 253 700
03	51	1 843	—	9 792	36 687	62 927	2 244	—	—	7 793	2 839 000
04	47	1 765	—	8 187	36 834	57 634	2 297	—	—	15 957	3 199 200
05	47	1 955	7	8 397	39 255	56 885	1 992	—	—	20 762	3 876 500
1906	56	1 925	—	1 938	19 655	52 552	2 680	—	—	21 827	4 199 000
07	63	2 044	—	1 987	21 957	50 884	4 334	—	—	27 113	4 027 500
08	49	1 863	—	2 058	21 371	40 077	4 616	—	—	29 569	2 628 500
09	34	1 308	—	1 721	9 562	43 760	5 212	—	—	16 104	2 620 000
10	34	1 388	—	2 700	3 638	49 453	5 752	—	—	25 445	3 104 000
1911	30	1 188	—	2 999	1 623	51 242	5 377	—	—	30 096	3 648 200
12	40	1 266	—	2 877	3 059	50 036	5 101	—	—	31 835	4 158 500
13	31	1 248	—	3 222	5 458	50 752	4 001	—	—	34 319	3 504 400
14	39	1 301	639	3 100	8 839	42 279	3 643	156	—	33 813	3 418 600
15	55	1 504	221	2 671	10 549	55 937	7 607	1 642	—	76 324	5 742 800

¹ Inkl. (fr. o. m. 1906) arbetare vid anrikningsverk.² Fr. o. m. år 1906 (för zinkmalm fr. o. m. 1892) endast direkt användbar malm jämte anrikad produkt, ej för anrikning avsett gods.³ För vissa år ingår med smärre belopp värdet å vissa andra malmer än här specificerade.⁴ Medeltal för åren 1874—75. — ⁵ D:o 1892—95. — ⁶ D:o 1883—85. — ⁷ D:o 1896—98. — ⁸ D:o 1891—93.

Kiruna), vilka ägas av mellansvenska bruk, brytas c:a 100 000 ton årligen för inhemsk förbrukning. Hela brytningen av lapplandsmalm sedan år 1892 är redovisad i tab. 276.

Förutom den skedda, ovan skildrade förskjutningen av järnmalsbrytningens tyngdpunkt till nordligaste Sverige samt dess inriktande i så hög grad på export, har en annan betydelsefull förändring inträtt beträffande denna hantering genom den vunna möjligheten att genom anrikning tillgodogöra fattigare och på föroreningar rika malmer. Såmedelst framställd produkt (slig) har i växande omfattning producerats sedan slutet av 1890-talet. Den användes dels direkt för nedsmältning till järn, dels för framställning av briketter. Slig- och brikettillverkningens storlek sedan år 1906 framgår av tab. 274.

I tabb. 277—279 lämnas en del uppgifter dels angående den i Sverige under senare år brutna järnmalmens sammansättning, varav framgår den synnerligen höga järnhalten (över 60 %) hos huvuddelen av denna malm, dels an-

gående arbetseffekten vid de svenska järngruvorna. Den stigande produktionen per arbetare under senare år sammanhänger i främsta rummet med den allt större användningen av maskinbörning i stället för börning för hand. Vid brytning i dagbrott, som är den förhärskande vid Lapplandsgruvorna, är arbetseffekten mer än dubbelt så stor som vid brytning under jord.

Brytningen av *andra malmer än järnmalm* är numera i Sverige ganska obetydlig. Annorlunda var förhållandet i äldre tid (1500-, 1600- och 1700-talen), då silver- och i ännu högre grad kopparmalm var föremål för tillgodogörande i en efter tidens förhållanden anseelig omfattning. Under 1600-talet var Sverige världens förnämsta kopparproducerande land. Numera är brytningen av zinkmalm den mest betydande.

En översikt av de bearbetade gruvornas antal, den där sysselsatta personalen samt den brutna malmens kvantitet och värde sedan år 1871 lämnas i tab. 280.

Guldmalm har vissa tider utvunnits vid Ädelfors gruva i Småland. Det guld, som numera framställs inom riket, erhålles som biprodukt vid bearbetningen av andra malmer. — Silvermalm erhöles under 1300- och 1400-talen från Silverbergets gruvor i Dalarne, från 1500-talet huvudsakligen ur Sala silvergruva, som bearbetats ända till för ett tiotal år sedan. Den i Sverige förekommande silvermalmen utgöres i allmänhet av silverhaltig blyglans. Silver- och blymalm redovisas därför i tab. 280 gemensamt. Kallmora och Kaveltorps gruvor i Västmanland samt vissa gruvor i Dalarne (Ryllshytte-, Stollbergs- och Saxbergsgruvorna) hava under senare år lämnat de största kvantiteterna sådan blymalm.

För kopparmalm var Falu gruva (bearbetad sedan 1200-talet) i äldre tid en rikt givande fyndort; den beräknas under sin tillvaro hava givit 35 å 40 milj. ton malm, varav utvunnits ungefär 500 000 ton koppar. Numera är produktionen obetydlig och utnyttjas ej för tillvaratagande av metallisk koppar utan för framställning av kopparvitriol. Som biprodukter erhålles något guld och silver. — Övriga bearbetade kopparfyndigheter äro av föga vikt.

Zinkmalm förekommer i form av zinkblände flerstädes i ej ringa mängd. Största kvantiteten utvinnes vid Åmmebergs gruvor i Närke. Dessa tillhöra ett belgiskt bolag, och deras produktion har väsentligen, efter förutgången rostning, exporterats. Exporten har under åren 1871—1915 uppgått till följande belopp:

Årligen	Ton	Årligen	Ton	År	Ton
1871/75	11 778	1891/95	29 064	1911	41 854
1876/80	18 769	1896/00	44 387	1912	41 985
1881/85	22 125	1901/05	45 295	1913	46 696
1886/90	26 589	1906/10	40 886	1914	41 499
				1915	42 157

Viktigaste mangangruvan är Spexerydsfältet i Småland. Nickelmalm har tidigare utvunnits vid Kleva gruva, ävenledes i Småland; efter längre tids uppehåll har verksamheten där under de sista åren återupptagits.

Svavelkis är numera det viktigaste mineral, som tillvaratages vid Falu gruva. Andra svavelkisförekomster finnas även och hava på senaste åren begynt flitigare utnyttjas. Svavelkisen har sin användning för framställning av svavelsyra samt för pappersmassetillverkning.

Som utförselvara av nämnvärd betydelse inom denna grupp har redan nämnts zinkmalm. Sådan malm har under senare år även varit föremål för införsel för den inhemska zinkframställningen. F. ö. är som införselvara av större betydelse endast svavelkis, som tillföres dels från Norge, dels från Spanien. De införda kvantiteterna hava fr. o. m. 1907 varit:

1907	91 606 ton	1912	108 344 ton
1908	89 581 »	1913	141 005 »
1909	78 049 »	1914	150 377 »
1910	96 536 »	1915	159 213 »
1911	101 300 »		

I samband härmed må även anföras siffror för införseln av svavel, vilken huvudsakligen skett från Italien:

Årligen	Ton	Kr.	År	Ton	Kr.
1871/75	319	62 800	1906/10	28 875	2 686 300
1876/80	873	117 600	1911	34 622	3 852 700
1881/85	1 409	195 900	1912	38 471	3 462 400
1886/90	3 273	400 000	1913	39 715	3 574 400
1891/95	7 221	735 000	1914	36 054	3 158 900
1896/00	13 117	1 180 500	1915	26 431	3 423 000
1901/05	21 035	1 893 100			

Bland andra i Sverige förefintliga mineral än malmer och stenkol intaga *fältspat* och *kvarts* så till vida en särställning som deras tillgodogörande, utan att såsom de nyssnämnda vara underkastat inmutning eller koncession, likväl står under inseeende av bergmästarne och bergsöverstyrelsen och att fördenskull brytningen därav redovisats i bergverksstatistiken. En sammanställning av produktions- och exportsiffrorna för dessa mineral lämnas i tab. 281. Produktionssiffrorna äro emellertid påtagligen ofullständiga, enär exporten för åtskilliga år angivits till större kvantitet än produktionen, trots att användningen för inhemska behov icke är ringa. Största förbrukaren av fältspat torde vara porslinsindustrien. Kvarts åter användes för järntillverkning samt i övrigt särskilt inom tegel-, porslins- och glasindustrierna. Den kvarts, som järnverken själva för eget behov upptaga, torde i allmänhet undgå redovisning. — I tab. 281 angives även införseln av kvartssand, som är av betydelse för järn- och glastillverkningen.

För *övriga stenarter* meddela tabb. 282—288 översikter, såväl vad beträffar inhemska produktionen som in- och utförseln. Större industriell betydelse har stenhuggerihanteringen i Sverige ernått först under 1880-talet. I främsta rummet är det de syd- och västsvenska kustlandskapens, speciellt Blekinges

Tab. 281. *Brytning och utförsel av fältspat och kvarts samt in- och utförsel av kvartssand, åren 1896—1915.*

Årligen	Antal fältspats- och kvarts- brott	Antal arbetare	Bruten fältspat		Utförsel av fältspat			
			Ton	Kr.	Ton	Kr.		
1896/00	20	262	16 814	191 300	.	.		
1901/05	24	255	17 620	190 400	19 596	293 900		
1906/10	30	281	19 223	206 000	21 197	370 000		
1901	21	217	13 502	163 900	15 585	233 800		
02	29	246	17 960	175 900	20 957	314 400		
03	21	245	19 392	218 900	19 256	288 800		
04	24	278	18 021	201 400	22 220	333 300		
05	25	291	19 224	192 000	19 962	299 400		
1906	27	290	21 014	231 600	23 085	311 600		
07	24	178	20 244	242 000	23 273	465 500		
08	21	234	17 494	174 700	23 886	358 300		
09	29	254	15 772	166 300	16 576	331 500		
10	51	447	21 591	215 300	19 164	383 300		
1911	77	433	36 235	335 600	31 691	633 800		
12	46	349	34 305	332 800	34 643	692 900		
13	42	383	37 878	333 300	38 072	761 400		
14	30	293	20 818	195 300	16 845	291 000		
15	21	224	12 105	122 000	10 703	182 300		
År	Bruten kvarts		Utförsel av kvarts		In- och utförsel av kvartssand ¹			
					Införsel		Utförsel	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1901	.	.	3 070	23 000	.	126 200	.	4 700
02	.	.	3 810	28 600	.	94 200	.	13 100
03	.	.	3 409	26 000	.	104 900	.	7 500
04	.	.	4 375	32 800	.	97 700	.	13 000
05	.	.	4 974	37 300	.	95 200	.	8 200
1906	8 459	44 200	9 451	70 900	.	91 300	.	4 900
07	6 456	37 300	7 307	54 800	11 739	176 100	211	3 200
08	11 341	58 300	8 215	82 200	7 627	114 400	359	5 400
09	10 267	54 000	7 727	77 300	8 332	125 000	230	3 400
10	12 520	58 400	7 225	72 200	8 421	126 300	871	13 100
1911	24 927	141 000	10 162	101 600	11 041	165 600	1 400	21 000
12	22 365	102 900	8 075	64 600	10 145	162 300	2 156	34 500
13	40 837	163 000	12 460	124 600	11 483	183 700	2 502	40 000
14	36 128	149 000	8 262	74 300	10 735	120 800	3 152	5 100
15	33 818	179 600	3 173	47 500	9 685	129 300	6 971	19 100

¹ Kvartssand = glassand. För åren 1901—06 ingår (sannolikt till obetydligt belopp) även gjut- och annan sand.

och Bohusläns, granitförekomster, som blivit föremål för tillgodogörande mera i stort. Stenen brytes därstädes antingen som råblock för export eller för bearbetning på stället till gatsten, kant- och sträcksten till trottoarer, broar, hamnbyggnader m. m.; även sker bearbetning till finare husbyggnads-

Tab. 282. Stenhuggerierna och deras produktion, åren 1871—1915.

Årligen	Antal stenhuggerier	Antal arbetare	Produktion
			Kr.
1871/75	12	794	337 700
1876/80	25	1 443	644 000
1881/85	23	1 270	633 900
1886/90	42	2 206	1 114 100
1891/95	104	5 157	3 359 800
1896/00	209	9 948	8 744 600
1901/05	257	11 715	12 379 300
1906/10	318	12 538	15 975 000
1911	357	13 913	19 534 000
1912	359	13 925	20 172 900
1913 ¹	.	13 969	22 813 200
1914	363	14 200	20 178 700
1915	322	9 733	14 324 900

¹ Fältspats- och kvartsbrott, vilka fr. o. m. 1913 äro i industristatistiken sammanförda med andra stenhuggerier, äro ej här medtagna. I produktionssiffrorna ingår ej heller kalkstensmjöl.

Tab. 283. Tillverkningen vid stenhuggerierna, åren 1902—15. Kronor.

År	Oarbetad eller pulveriserad sten	Gatsten	Kant- och sträcksten	Slip- och kvarnstenar	Andra arbeten		Summa
					polerade	opolerade	
1902	1 796 249	6 220 479	1 400 018	79 715	659 922	2 935 417	13 091 800
03	1 817 334	4 868 704	1 177 822	131 305	690 035	3 174 294	11 859 494
04	2 593 085	3 996 341	1 388 775	162 839	904 481	3 035 725	12 081 246
05	2 480 208	5 459 501	1 340 748	176 320	951 968	3 238 131	13 646 876
1906	2 673 412	5 688 681	1 059 626	215 681	1 059 951	3 354 263	14 051 614
07	3 369 522	6 159 067	975 233	182 082	957 618	3 606 402	15 249 924
08	4 051 605	6 576 868	1 229 596	141 118	1 173 333	2 966 537	16 139 057
09	3 882 279	6 427 778	1 011 045	162 817	1 170 722	2 439 365	15 094 006
10	4 949 384	9 190 959	1 005 733	76 936	1 404 981	2 712 334	19 340 327
1911	4 991 961	9 834 752	1 049 845	66 912	1 696 460	1 894 094	19 534 024
12	4 500 150	10 106 066	1 349 012	90 619	1 581 610	2 455 465	20 172 922
13 ¹	5 319 269	11 369 630	1 352 704	99 323	1 720 044	2 952 225	22 813 195
14	4 076 637	10 158 512	1 202 807	99 064	1 776 204	2 865 510	20 178 734
15	3 738 326	6 029 278	446 011	107 740	1 781 607	2 221 924	14 324 886

¹ Kalkstensmjöl samt fältspat och kvarts, som fr. o. m. 1913 inräknats i stenhuggeriernas produktion, äro här fränskilda.

arbeten, monument o. s. v. Av stor betydelse är vidare tillgodogörandet av de s. k. svarta graniterna (diabas, diorit m. fl. vulkaniska bergarter) i norra Skåne och angränsande trakter. Sin största användning hava sistnämnda stenslag för gravmonument, varvid de i regel slipas och poleras. På grund av tullförhållandena har utförseln mest skett i obearbetat skick.

Tab. 284. Viktigare slag av tillverkningar vid stenhuggerierna, åren 1909—15.

År	Granit, gnejs och andra hårda stenarter ¹							Kalksten och marmor			
	Råblock		Gatsten		Kantsten för gatu- och vägarbeten		Andra arbeten	Råsten		Arbeten av kalksten	Marmorarbeten
	Ton	1 000 kr.	Ton	1 000 kr.	Ton	1 000 kr.	1 000 kr.	Ton	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.
1909	75 229	2 157	566 883	6 428	54 401	1 011	2 351	515 885	1 285	1 372	
1910	109 007	2 935	807 762	9 191	64 149	1 006	2 759	710 505	1 562	1 471	
1911	83 565	2 733	810 397	9 835	68 881	1 050	2 727	778 881	1 724	1 096	
1912	74 342	2 179	817 701	10 196	76 160	1 349	2 970	909 642	1 847	1 248	
1913	93 199	2 948	959 629	11 370	76 344	1 353	3 423	711 555	1 698	582	885
1914	60 874	1 963	800 564	10 159	74 541	1 203	3 187	599 764	1 349	859	884
1915	45 420	1 356	487 950	6 029	27 010	446	2 976	569 692	1 479	698	802

¹ Omfattar granit och gnejs samt s. k. svarta graniter (fr. o. m. 1913 svarta och gröna graniter).

Tab. 285. In- och utförsel av sten och stenarbeten, åren 1871—1915. Kronor.

Årligen	Införsel		Utförsel	
	Oarbetad sten ¹	Arbetad sten ²	Oarbetad sten ¹	Arbetad sten ²
1871/75	231 000	86 300	377 000	34 800
1876/80	269 700	165 300	444 800	407 600
1881/85	203 800	229 600	221 100	1 050 500
1886/90	200 000	242 000	362 600	2 135 900
1891/95	442 400	165 200	773 300	4 160 400
1896/00	345 200	410 400	1 978 200	6 514 700
1901/05	322 100	527 100	2 504 000	8 404 400
1906/10	538 400	468 700	3 535 900	8 219 300
1911	496 000	330 900	4 013 700	9 953 900
1912	764 100	733 000	4 114 300	10 470 800
1913	717 700	775 500	4 468 100	12 575 100
1914	455 100	863 300	3 192 300	10 770 200
1915	434 200	528 600	2 318 100	5 288 400

¹ Fr. o. m. 1912 n:r 1 C, 3 B—F, 21 A—F, 27 i St. V.

² Fr. o. m. 1912 n:r 16—19, 22—25, 26 A, 28, 31—33 i St. V.

— Granitstensindustrin har från en oansenlig begynnelse hastigt utvecklats i storindustriell riktning. Brytningen sker nu mestadels i storbrott med tämligen genomförd maskinteknik. I mycket hög grad har den varit inriktad på export, framför allt till Tyskland, men även till avlägsnare länder, ja t. o. m. till främmande världsdelar (så till Argentina). Hämmandet av utförseln under världskriget har därför hårt drabbat denna industri.

Utom de nu nämnda stenarterna brytas i Sverige huvudsakligen kalksten och marmor samt sandsten; täljsten brytes i Jämtland, skiffer på ett par ställen i mellersta Sverige.

Tab. 286. Införsel av viktigare slag av sten och stenarbeten, åren 1907—15.

År	Kalksten, i stycken		Marmor i block eller skivor, ävensom andra arbeten av marmor ¹		Kvarn-, slip- och polérstenar, naturliga och konstgjorda ²	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1907	21 861	185 000	3 132	322 800	2 384	290 400
1908	20 845	176 600	1 897	229 000	2 536	297 700
1909	13 616	111 300	1 803	210 300	1 923	224 400
1910	20 796	176 000	1 842	216 000	2 684	216 700
1911	17 502	139 700	1 867	206 700	2 318	196 400
1912	13 395	109 100	2 243	384 400	3 251	545 600
1913	13 690	106 500	2 763	461 500	3 051	609 400
1914	15 406	93 100	2 041	308 800	2 950	648 900
1915	13 134	86 400	2 216	324 900	2 091	424 200

¹ Fr. o. m. 1912 n:r 3 C, 27, 28 och 30 i St. V.² Fr. o. m. 1912 n:r 16—19 samt 22—24 i St. V.

Tab. 287. Utförsel av viktigare slag av sten och stenarbeten, åren 1907—15.

År	Granit, gnejs och andra hårda stenarter						Kalksten, rå, i stycken	
	Råblock	Makadam och avfalls- sten	Gatsten	Kantsten för gatu- och väg- arbeten	Summa av förestående slag jämte övriga ar- beten av granit o. a. hårda stenarter			
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1907 . . .	63 507	74 173	619 154	52 764	837 728	11 107 900	132 636	379 700
1908 . . .	70 930	99 062	630 084	51 310	869 262	11 069 300	139 551	362 200
1909 . . .	67 034	80 092	590 776	43 980	803 186	10 050 300	145 131	344 200
1910 . . .	77 167	104 291	756 679	48 193	1 005 052	12 343 600	176 153	439 100
1911 . . .	69 807	131 829	782 275	63 211	1 069 631	13 127 400	215 464	527 500
1912 . . .	70 840	98 586	825 860	65 118	1 075 126	13 465 100	261 245	648 700
1913 . . .	76 581	116 869	873 872	77 918	1 176 205	15 765 300	319 659	804 200
1914 . . .	57 556	166 301	678 036	59 593	981 184	13 129 200	218 162	563 100
1915 . . .	40 354	128 431	309 042	20 079	503 566	6 571 800	134 264	446 500

Beträffande produktionssiffrorna i tab. 284 bör anmärkas, att redovisningen särskilt för rå kalksten är mycket ofullständig, i det att den sten, som brytes för vidare bearbetning eller förbrukning på stället, till största delen icke torde vara medräknad. Förutom som husbyggnads- och monumentsten har detta mineral en vidsträckt användning inom skilda industrier: för järnframställning, kalkbränning, cementtillverkning, åtskilliga kemiska industrier o. s. v. — Rå kalksten är föremål för export och även för import (huvudsakligen från Danmark). Marmor och marmorarbeten hava företrädesvis införts från Italien. Huru utförseln av vissa huvudslag av sten och stenarbeten fördelat sig på skilda länder, belyses av tab. 288.

Bränning av kalksten för framställande av kalk är sedan länge en viktig näring i flera provinser, framför allt Västergötland, Närke och Skåne. Pro-

Tab. 288. *Utförsel till olika länder av vissa slag av sten och stenarbeten, åren 1907—15. Ton.*

År	Dan- mark	Ryss- land	Tyska riket	Neder- län- derna	Bel- gien	Stor- bri- tan- nien	Frank- rike	Argen- tina	Andra länder	Summa
<i>Oarbetad sten</i>										
1907	117 165	6 540	121 448	2 365	902	12 094	689	2	17 857	279 062
1908	125 493	6 891	163 807	1 898	377	13 579	50	32	14 251	326 378
1909	100 374	8 941	158 081	2 391	423	12 123	47	32	16 923	299 385
1910	127 344	13 090	191 533	2 660	310	13 108	47	—	13 171	361 263
1911	127 266	9 445	240 823	12 850	1 167	10 415	151	171	20 370	422 658
1912	133 612	11 635	235 590	14 080	785	12 647	73	38	25 443	483 903
1913	172 430	16 458	274 579	11 148	850	8 987	167	—	31 954	516 573
1914	182 994	7 556	201 017	11 780	5 474	9 203	186	12	25 175	443 397
1915	182 056	1	46 078	65	—	8 897	—	22	66 023	303 142
<i>Gatsten</i>										
1907	60 732	2 023	506 612	26 426	3 047	12 540	—	369	7 405	619 154
1908	64 440	2 425	442 038	69 632	18 371	7 640	20 140	105	5 293	630 084
1909	53 607	12 729	359 956	33 135	55 353	5 217	33 689	22 793	14 297	590 776
1910	39 004	8 986	411 036	69 589	79 517	6 127	31 896	83 895	26 629	756 679
1911	37 108	22 101	464 013	45 591	53 103	3 804	32 920	110 995	12 640	782 275
1912	61 028	14 560	485 012	71 148	66 997	5 486	32 916	70 612	18 101	825 860
1913	55 876	3 669	553 060	32 189	61 892	11 370	50 328	84 129	21 359	873 872
1914	68 540	8 424	322 857	56 840	54 487	14 605	43 885	87 064	21 334	678 036
1915	86 481	—	165 297	37 082	—	6 520	4 011	2 443	7 208	309 042

Tab. 289. *Tillverkning samt in- och utförsel av bränd kalk, åren 1891—1915.*

Årligen	Antal kalk- bruk	Antal arbe- tare	Tillverkning ³			In- och utförsel av bränd kalk (osläckt och släckt)			
			Osläckt kalk	Släckt kalk	Summa värde	Införsel		Utförsel	
			Hl	Hl	Kr.	Hl	Kr.	Hl	Kr.
1891/95	178	1904	1 131 746		185 100	5 186	8 600	37 064	53 400
1896/00	70	1 017	1 537 067	76 994	1 392 500	22 386	29 600	99 435	114 100
1901/05	74	1 225	2 095 179	136 953	2 007 600	10 944	15 800	76 957	93 600
1906/10	78	1 454	2 769 202	303 983	2 831 200	13 140	19 600	85 104	112 400
1911	83	1 622	3 650 194	324 910	3 509 700	22 902	35 500	116 193	230 400
1912	88	1 773	3 924 021	320 836	4 091 900	19 399	30 000	151 609	230 400
1913	75	2 234	4 137 088	293 586	4 206 500	4 139	19 900	157 572	242 100
1914	78	2 460	3 844 258	284 892	3 757 400	31 138	67 700	51 346	55 000
1915	80	2 555	4 409 774	271 624	4 608 600	11 929	24 000	14 201	11 800

¹ Medeltal för åren 1893—95.² Siffrorna för år 1913 ff. äro ej fullt jämförbara med de föregående årens.³ Tillverkningsciffrorna, som för vissa år angivits oriktigt i industriberättelserna, äro här rättade. Jfr anm. 35 till tab. 344.

Tab. 290. Kritbruken och deras produktion, åren 1876—1915.

Årligen	Antal krit- bruk	Antal ar- betare	Produktion av malen eller slammad krita	
			Ton	Kr.
1876/80	5	41	.	89 900
1881/85	5	47	.	89 500
1886/90	8	71	.	91 300
1891/95	8	80	.	104 100
1896/00	10	89	13 092	196 700
1901/05	10	110	14 148	242 400
1906/10	10	124	16 877	315 500
1911	9	120	21 243	452 400
1912	10	118	18 448	397 700
1913	9	121	19 037	389 300
1914	9	116	13 966	279 200
1915	10	128	16 689	323 700

Tab. 291. Tillverkning samt in- och utförsel av cement, åren 1871—1915.

Årligen	Cementfabrikation				In- och utförsel av cement			
	Antal fabri- ker	Antal arbe- tare	Tillverkning		Införsel		Utförsel	
			Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1871/75	¹ 1	¹ 132	.	¹ 175 300	5 042	267 600	498	26 400
1876/80	1	237	.	397 900	5 349	284 800	4 837	204 200
1881/85	2	247	.	634 300	7 649	327 900	7 480	332 400
1886/90	5	738	.	1 063 100	8 468	359 600	7 732	310 400
1891/95	5	1 058	63 757	1 829 000	1 833	68 700	28 355	970 900
1896/00	6	1 264	101 683	3 321 800	1 937	67 800	30 489	914 700
1901/05	7	1 197	124 161	3 849 300	9 072	260 100	24 915	662 000
1906/10	7	1 252	213 662	6 834 100	13 095	379 000	40 945	1 042 200
1911	7	1 156	282 862	8 344 600	24 830	691 100	108 653	2 390 400
1912	7	1 447	339 616	9 621 000	17 438	436 000	127 141	3 369 200
1913	7	1 705	390 110	10 830 300	12 120	303 000	137 074	3 426 800
1914	7	1 475	278 251	7 940 200	14 769	445 700	39 347	1 162 300
1915	7	1 375	306 102	9 908 800	15 541	517 900	60 535	1 878 100

¹ Medeltal för åren 1874—75.

duktionens omfattning framgår av tab. 289. En myckenhet kalk förbrukas för cementfabrikation samt för murbruksberedning. F. ö. är kalken ett viktigt jordförbättringsmedel; som sådant användes det jämsides med malen kalksten eller s. k. kalkstensmjöl. I de trakter, där jämte kalksten tillgång finnes på alunskiffer, användes denna senare som bränsle i kalkugnarna.

Krita förekommer endast i Skåne, där den brytes och slammas vid ett tiotal kritbruk, numera förenade under enhetlig ledning. Beträffande produktionen, se tab. 290. Kritan har användning dels för samma ändamål som kalk, dels vid glas- och sodafabriker, för färgberedning m. m.

Tab. 292. Tillverkning samt in- och utförsel av cement, årsvis, åren 1884—1915. Ton.

År	Tillverkning	Införsel	Utförsel	År	Tillverkning	Införsel	Utförsel
1884	.	8 242	5 873	1901	95 185	2 868	17 794
85	.	8 309	6 100	02	84 647	9 822	19 449
1886	.	9 185	4 379	03	129 048	11 145	21 319
87	.	11 675	7 310	04	144 362	10 526	27 509
88	26 085	9 308	5 537	05	167 611	10 999	38 504
89	30 379	6 416	7 300	1906	173 921	13 136	45 960
90	35 386	5 757	14 132	07	194 395	17 801	18 053
1891	56 209	896	14 322	08	222 125	6 158	34 165
92	71 901	720	25 128	09	220 115	12 944	33 197
93	70 816	852	41 399	10	257 756	15 438	73 351
94	63 049	2 425	29 896	1911	282 862	24 830	108 653
95	56 808	4 270	31 029	12	339 616	17 438	127 141
1896	75 041	2 901	22 991	13	390 110	12 120	137 074
97	81 147	1 826	27 112	14	278 251	14 769	39 347
98	103 459	1 656	28 676	15	306 102	15 541	60 535
99	122 811	1 363	31 101				
1900	125 959	1 941	42 564				

Tab. 293. Utförsel till olika länder av cement, åren 1891—1915. Ton.

År	Danmark	Finland	Ryssland	Sunda- öarna	Argentina	Övriga länder	Summa
1891	5 295	5 176	3 434	.	.	417	14 322
92	6 462	4 756	9 699	.	.	4 211	25 128
93	14 638	3 398	21 413	.	.	1 950	41 399
94	18 492	3 053	6 397	.	.	1 954	29 896
95	16 464	3 313	8 695	.	.	2 557	31 029
1896	1 578	3 676	17 241	.	.	496	22 901
97	10 812	6 445	9 641	.	.	214	27 112
98	11 049	6 647	10 979	.	.	1	28 676
99	13 098	7 433	10 316	.	.	254	31 101
1900	18 344	9 293	14 443	.	.	484	42 564
1901	6 490	6 058	5 137	.	.	109	17 794
02	8 129	5 913	5 247	.	.	160	19 449
03	6 503	8 018	6 796	.	.	2	21 319
04	12 025	6 951	7 889	.	.	644	27 509
05	18 065	7 294	10 260	.	.	2 885	38 504
1906	11 223	14 327	9 838	.	126	10 446	45 960
07	2 030	9 868	3 399	.	990	1 766	18 053
08	5 981	14 787	7 038	.	4 249	2 110	34 165
09	2 843	8 437	5 724	.	3 713	12 480	33 197
10	15 707	11 705	15 489	9 850	16 832	3 768	73 351
1911	9 724	9 693	17 371	16 470	50 736	4 659	108 653
12	12 189	14 809	42 420	22 155	33 286	2 282	127 141
13	5 177	14 503	42 113	31 660	37 048	6 573	137 074
14	4 874	6 495	18 824	—	8 492	662	39 347
15	3 065	11 762	—	—	42 043	3 665	60 535

Tab. 294. Tillverkning av cementgjuteri- och asfaltarbeten ävensom förbrukning av cement och asfalt, åren 1891—1915.

Årligen	Cement- och asfaltgjuterier				Beräknad förbrukning av cement	Införsel av asfalt	
	Antal fabriker	Antal arbetare	Cementgjuteriarbeten och arbeten av konstgjord sten	Asfaltarbeten		Ton	Ton
					Kr.		
1891/95	5	149	351 200	144 800	37 235	2 444	107 300
1896/00	15	596	1 438 300	619 800	73 131	5 384	215 400
1901/05	34	1 166	2 803 500	527 100	108 318	5 453	218 100
1906/10	46	1 457	5 085 700	509 700	185 812	7 408	297 500
1911	60	1 330	4 531 900	360 600	199 039	6 803	275 800
1912	65	1 151	4 394 000	314 800	229 913	7 645	305 800
1913	56	1 071	4 179 600	400 000	265 156	6 809	272 400
1914	56	994	3 512 200	554 600	253 673	7 348	346 700
1915	45	656	3 217 800	943 600	261 108	10 567	919 800

Tab. 295. Tillverkning av gipsgjuteriarbeten samt införsel av gips och gipssten, åren 1881—1915.

Årligen	Gipsgjuterier			Införsel av gips och gipssten	
	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning	Ton	Kr.
			Kr.		
1881/85	.	.	.	1 718	206 100
1886/90	.	.	.	2 783	129 900
1891/95	.	.	.	3 497	92 600
1896/00	4	37	172 700	6 679	221 900
1901/05	9	23	211 600	8 455	280 500
1906/10	10	33	288 500	14 041	359 200
1911	9	25	258 800	14 505	315 600
1912	8	41	337 400	19 306	339 500
1913	.	.	381 300	23 292	401 400
1914	.	.	298 600	13 307	262 700
1915	.	.	188 600	9 366	240 700

Med kalk- och kritindustrien nära sammanhängande är cementfabrikationen, som i Sverige utvecklat sig till en storindustri av omfattande betydelse (se tabb. 291 och 292). Råmaterialet utgöres av kalk och lera, som blandas och bränns vid hög temperatur. Av dessa ämnen finnas i Sverige praktiskt taget outtömliga tillgångar av ypperlig beskaffenhet.

Cementindustrien uppkom först i England och räknar sin begynnelse från 1820-talet. Den första svenska fabriken grundades 1872 i Lomma i Skåne; därefter hava i samma provins flera fabriker tillkommit samt vidare en på Gottland, en på Öland och en i Västergötland. Produktionen tog fart först efter år 1888, då tull på cement infördes.

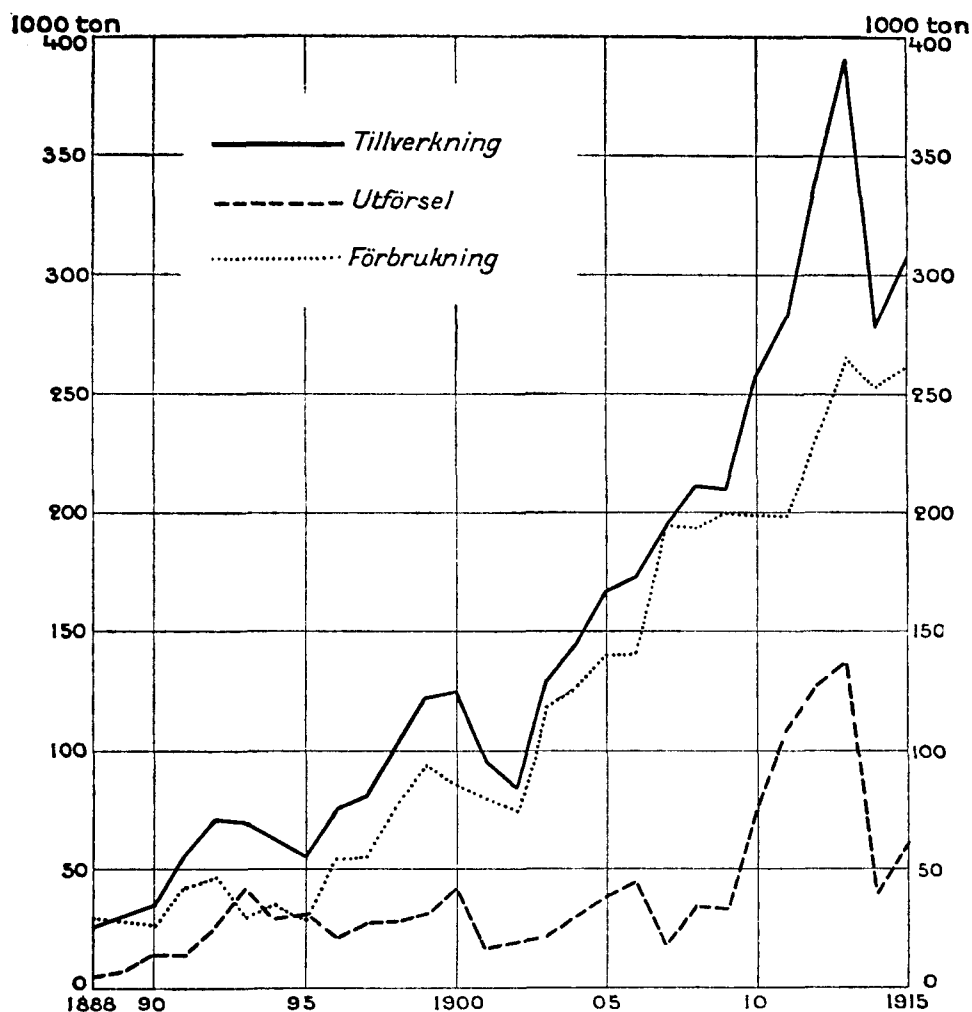

Diagram 23. Tillverkning, utförsel och förbrukning av cement, åren 1888—1915.

Cementen har utvecklats till ett av nutidens viktigaste byggnadsmaterial; mest användes den numera i form av betong, som utgöres av en blandning av sand och cement och för byggnadskonstruktioner vanligen förses med en stomme av järn (armerad betong). Av cement tillverkas också rör, golvplattor, s. k. konststen m. m.

En rätt avsevärd export av cement har ägt rum, företrädesvis till Finland och Ryssland, men även till avlägsnare länder (se tab. 293). Trots denna har förbrukningen inom landet stigit mycket starkt, såsom framgår av tab. 294. Här angives ock tillverkningen vid cementgjuterierna och andra cementförbrukande industrier. De meddelade produktionssiffrorna för cementgjuterierna avse givetvis icke utförda byggnadsarbeten, utan handelsvaror, fram-

Tab. 296. Tegelbruken och deras tillverkning, åren 1873—1915.

Årligen	Antal tegelbruk	Antal arbetare	Tillverkning
			Kr.
1873/75	157	1 792	1 336 500
1876/80	211	2 602	1 724 200
1881/85	263	3 701	2 779 400
1886/90	268	4 185	3 069 000
1891/95	468	7 378	5 628 300
1896/00	518	10 100	10 071 100
1901/05	500	10 945	12 212 900
1906/10 ¹	410	10 585	13 861 600
1911	378	9 955	15 965 800
1912	363	9 889	15 620 000
1913	269	9 813	16 948 400
1914	260	8 994	15 691 300
1915	244	8 250	16 260 300

¹ För åren 1909—12 äro sten- och lergodsfabrikerna inräknade. Deras tillverkningsvärde angives särskilt i tab. 300. Nedgången i antalet verk och arbetare år 1913 beror huvudsakligen på, att en del smärre tegelbruk vid redovisningen utgallrats.

Tab. 297. Tegelbrukens tillverkningar, åren 1909—15. ¹

År	Tillverkningar av stenkolsfältens leror och skiffrar ²		Tillverkningar av andra leror och skiffrar ³						Tillverkningar av andra råämnen	
	Eldfasta produkter	Klinker-tegel	Mur-tegel	Tak-tegel	Radial-tegel	Fasad-tegel o. trottoarsten	Dräneringsrör	Andra slag ⁴	Chamottevaror	Kalksand, kvarts-, kvartsit-m. fl. slags tegel
	Ton	1 000 st.	1 000 st.	1 000 st.	1 000 st.	1 000 st.	1 000 st.	Ton	Ton	1 000 st.
1909	53 641	9 597	246 906	25 723	1 120	9 201	29 356	14 975	9 627	18 417
1910	86 290	16 202	320 244	32 287	1 392	10 520	40 170	37 956	13 162	21 481
1911	98 881	15 240	296 593	36 457	1 115	6 315	38 065	31 427	11 817	21 552
1912	88 937	14 023	292 321	37 361	1 408	9 102	32 256	30 398	11 875	19 684
1913	90 465	11 665	302 563	39 949	1 395	14 196	34 468	20 425	16 572	22 807
1914	100 965	10 706	232 573	40 661	2 010	11 168	35 167	19 743	12 822	17 439
1915	82 432	6 308	208 263	39 320	2 237	13 534	37 843	16 548	15 800	14 599

¹ Jfr tab. 344, där beräknad vikt å samtliga tillverkningar angives.

² Tillverkningen av kloak- o. a. rör av klinkerlera är angiven i tab. 344.

³ Angående reduktionen i vissa fall från vikt till stycketal och omvänt se anm. 37 till tab. 344.

⁴ Håltegel, revetteringstegel, klinttegel m. m.

ställda av cement (plattor, rör etc.). — Ofta kombinerade med cementvarufabrikerna äro asfaltgjutier. Naturlig asfalt är ett jordslag, som införes i tämligen stora kvantiteter (se tab. 294). Av biprodukter från gasverk tillverkas, även i Sverige, konstgjord asfalt (s. k. goudron), som dock är av sämre beskaffenhet. Asfalten har fått stor användning under senare år som gatubeläggningsmedel, till isoleringsarbeten, för utestängande av fukt och vatten m. m.

Tab. 298. In- och utförsel av tegel och liknande varor, åren 1871—1915.

Årligen	Eldfast tegel, fasad-tegel och trottoarsten ¹	Golv- och vägg-plattor samt byggnads-ornament	Tak-tegel	Mur- och klin-ker-tegel	Tegel, ej spec. slag	Rör och rör-delar	Deglar, muff-lar och re-torter		Samman-lagt värde
		Ton					1 000 st.	1 000 st.	Ton
Införsel									
1871/75 . . .	st.1 391 700	.	558	5 645	.	.	.	.	254 900
1876/80 . . .	» 551 360	.	630	5 015	.	.	.	.	161 900
1881/85 . . .	» 546 991	² 215	1 034	12 131	.	.	.	.	343 500
1886/90 . . .	{ » 179 094 } ton 3 326	90	1 467	9 777	.	.	.	.	365 700
1891/95 . . .	» 5 679	82	1 621	3 929	.	⁴ 108	.	⁴ 61 300	373 300
1896/00 . . .	» 10 721	351	1 336	13 186	.	195	.	116 300	1 064 800
1901/05 . . .	» 7 850	307	1 568	26 987	.	119	.	138 500	1 594 900
1906/10 . . .	» 8 033	494	2 540	8 077	³ 520	465	³ 583	219 600	1 108 400
1911	» 7 074	480	1 964	1 844	234	560	554	285 300	964 600
1912	» 9 155	800	1 861	1 102	91	465	569	56 900	788 600
1913	» 12 213	1 247	2 137	1 043	18	207	790	79 000	1 074 400
1914	» 8 607	1 276	1 907	846	62	187	676	258 600	1 047 700
1915	» 11 696	1 404	1 683	2 041	15	11	815	283 800	1 273 300
Utförsel									
1871/75 . . .	st. 311 419	.	7	2 837	.	.	.	.	85 000
1876/80 . . .	» 1 920 406	.	22	3 389	.	.	.	.	226 500
1881/85 . . .	» 5 339 635	.	10	17 339	.	.	.	.	774 200
1886/90 . . .	{ » 3 049 875 } ton 8 690	3	9	17 211	.	.	.	.	849 600
1891/95 . . .	» 23 112	1	56	25 231	.	⁴ 5 519	.	⁴ 1 200	1 420 300
1896/00 . . .	» 35 605	1	34	30 269	.	10 991	.	1 300	2 233 200
1901/05 . . .	» 36 536	7	85	39 098	.	10 610	.	5 300	2 562 100
1906/10 . . .	» 44 162	48	328	21 490	³ 1 398	10 278	³ 323	33 600	2 724 800
1911	» 57 679	40	466	17 750	3 930	10 340	66	7 600	2 790 500
1912	» 60 849	653	569	31 416	3 894	16 558	115	11 500	3 737 700
1913	» 64 355	1 290	546	34 006	1 205	15 471	42	4 200	3 391 700
1914	» 50 313	823	335	20 893	1 182	16 248	14	2 000	2 750 600
1915	» 29 955	1 134	164	19 049	1	13 323	125	13 200	1 929 900

¹ Åren 1885—88 ingå »tegel, andra slag», åren 1882—92 golv- och väggplattor av 8 cm. tjockl.² Medeltal för åren 1882—85.³ D:o » » 1907—10.⁴ D:o » » 1892—95. Hithörande varor äro dessförinnan i statistiken hänfödda under maskiner och redskap, ej spec.

För införseln av gips — även detta ett byggnadsmaterial av betydelse — samt tillverkningen av gipsgjuteriarbeten redogör tab. 295.

Gruppen *lervaror* fördelas lämpligen i tegel och därmed jämförliga fabrikat, sten- och lergods, kakel och porslin. Samtliga dessa varuslag äro i produktions-hänseende väl företrädta i Sverige.

Tab. 299. In- och utförsel av tegel och liknande varor, åren 1907—1915.
Årssiffror. Ton.

År	Eldfast tegel ävensom syre- fasta formtegel		Klinkertegel		Fasad- och form- tegel för bygg- nadsändamål		Taktegel, glaserat och oglaserat		Murtegel, vanligt, oglaserat ¹	
	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.
1907	6 736	50 337	180	20 448	1 855	1 517	6 508	1 033	38 706	54 371
1908	7 510	37 907	—	14 616	740	2 197	5 728	882	9 209	9 071
1909	5 871	39 329	4	15 713	1 277	1 340	5 195	706	5 076	13 335
1910	5 865	50 389	13	17 824	1 455	747	5 420	837	6 171	9 345
1911	6 246	56 881	6	20 308	828	798	4 332	1 113	4 967	22 475
1912	8 449	58 971	12	19 493	705	1 878	4 062	1 441	2 973	54 146
1913	10 899	62 510	213	16 270	1 314	1 845	4 535	1 355	2 693	59 891
1914	8 015	49 255	812	10 262	592	1 058	3 999	835	1 709	35 620
1915	11 519	29 407	4	4 220	178	548	3 491	412	5 515	38 082

År	Tegel, andra slag		Golv- och vägg- plattor samt bygg- nadsornament, glaserade och oglaserade		Dräneringsrör		Andra rör och rördelar, brun- nar, krubbor etc.		Summa	
	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.
1907	1 054	425	595	77	238	43	66	12 576	55 918	140 827
1908	680	227	487	83	205	16	51	8 976	24 610	73 975
1909	150	140	412	33	199	7	501	9 888	18 685	79 991
1910	255	891	507	31	125	152	680	10 267	20 491	90 483
1911	234	3 930	480	40	4	—	556	10 340	17 653	115 886
1912	91	3 394	800	653	3	61	462	16 497	17 557	156 534
1913	18	1 205	1 247	1 290	30	10	177	15 461	21 126	159 837
1914	62	1 182	1 276	823	6	—	181	16 248	16 652	115 283
1915	15	1	1 404	1 134	3	16	8	13 308	22 187	87 128

¹ Inkl. (fr. o. m. 1912) kalksandtegel.

Av tegelindustriens utveckling sedan 1870-talet ger tab. 296 en översikt. Redovisningen, som visserligen företer en del diskontinuiteter, visar, att den kvantitativa tillväxten varit jämförelsevis stark fram till slutet av 1890-talet, men att därefter ett avgjort stillastående inträtt. Tegelindustrien hör alltså icke till dem, som i högre grad deltagit i den allmänna industriella expansionen under innevarande århundrades första decennium. Men kvalitativt har otvivelaktigt en icke föraktlig utveckling ägt rum.

Ett viktigt rum inom tegelindustrien intager tillverkningen av (mer eller mindre fullständigt) eldfasta produkter. Dessa äro dels de i samband med stenkolsbrytningen i Skåne framställda eldfasta och klinkervarorna, dels chamottevaror, framställda av kaolin (varav tillgång finnes i nordöstra Skåne), dels s. k. silikategel, vars råmaterial utgöres av kvartsit. Omfattningen av ifrågavarande produktion framgår någorlunda av tab. 297. Tillverkningen av eldfast gods vid Höganäs påbörjades redan på 1820-talet. Något senare upptogs tillverkningen av glaserade rör och lerkärl samt klinkertegel, som ej är eldfast, men likväl ett utomordentligt hårt och fast

Tab. 300. Tillverkning av kakel och kakelarbeten samt sten- och lerkärl, åren 1871—1915.

Årligen	Hantverk ¹		F a b r i k s i n d u s t r i					
	Antal hantverkare	Antal hantverksarbetare	Antal fabriker		Antal arbetare		Tillverkning	
			Kakelfabriker	Sten- och lergodsfabriker	Kakelfabriker	Sten- och lergodsfabriker	Kakel	Sten- och lergods
							Kr.	Kr.
1871/75	236	389	64		472		424 900	
1876/80	261	439	64		616		740 400	
1881/85	252	523	67		662		856 900	
1886/90	264	392	65		896		1 330 400	
1891/95	266	364	51		966		1 643 200	
1896/00	322	358	43	12	977	506	1 569 000	1 126 800
1901/05	396	420	43	11	1 279	497	2 125 500	1 145 300
1906/10	410	470	43	.	1 155	.	2 186 100	1 382 900
1911	.	.	41	.	761	.	1 614 200	1 553 000
1912	.	.	42	.	765	.	1 774 900	1 467 200
1913	.	.	31	.	664	.	1 632 200	1 683 300
1914	.	.	31	.	614	.	1 473 400	1 766 600
1915	441	319	31	.	528	.	1 419 400	1 844 000

¹ Flertalet hithörande hantverkare äro kakelngsmakare, vilka icke själva tillverka kakel.

² Fr. o. m. 1909 äro sten- och lergodsfabrikerna i statistiken sammanförda med tegelbruken

Tab. 301. Porslins- och fajansfabrikation, åren 1861—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning	
			Äkta porslin	Oäkta porslin och fajans
			Kr.	Kr.
1861/65	2	524	945 100	
1866/70	2	576	1 015 600	
1871/75	3	996	2 093 400	
1876/80	2	1 032	1 767 300	
1881/85	2	1 421	2 444 900	
1886/90	2	1 559	2 537 900	
1891/95	2	1 539	2 734 300	
1896/00	4	1 823	496 900	2 744 900
1901/05	6	1 945	715 900	2 852 300
1906/10	6	2 142	1 142 900	3 388 900
1911	7	2 209	1 172 900	3 584 000
1912	8	2 550	1 471 400	3 834 500
1913	8	2 553	1 825 900	4 045 300
1914	7	2 431	1 778 900	3 782 900
1915	7	2 377	2 224 700	4 139 600

Tab. 302. In- och utförsel av porslin, fajans, kakel och krukmakrarbeten, åren 1861—65.

Årligen	Äkta porslin ¹				Oäkta porslin, fajans, kakel och krukmakrarbeten ²			
	Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1861/65	57 757	194 900	^a 328	^a 600	114 586	142 100	14 182	8 000
1866/70	62 858	132 300	2 155	4 200	130 065	80 100	63 003	27 000
1871/75	92 110	199 500	1 402	2 600	175 600	110 600	97 912	50 100
1876/80	99 149	215 600	3 838	7 600	419 142	234 700	151 647	78 200
1881/85	124 157	284 600	7 008	16 700	532 770	374 200	245 941	202 300
1886/90	147 072	331 000	30 480	75 800	595 176	452 000	592 134	511 900
1891/95	240 243	651 900	25 659	72 900	631 902	414 600	628 208	395 600
1896/00	343 217	924 300	29 952	89 200	678 608	379 400	378 116	145 800
1901/05	396 975	989 700	3 634	10 100	595 449	386 400	155 962	64 200
1906/10	515 460	593 100	17 962	18 600	1 081 921	639 600	178 151	110 400
1911	550 461	421 600	18 486	15 300	1 539 694	971 100	293 536	214 700
1912	369 829	405 700	9 986	11 900	1 497 855	988 000	343 295	246 100
1913	371 270	542 200	10 315	17 200	1 900 320	1 562 900	311 545	238 900
1914	319 127	477 300	16 641	58 000	1 620 087	1 263 000	379 135	299 100
1915	406 377	716 600	68 433	101 100	1 862 979	1 864 500	461 404	504 200

¹ Fr. o. m. 1912 nr 669, 673, 674 i St. V.

² Fr. o. m. 1912 nr 661, 664—668, 670—672, 675, 676 i St. V.

³ Medeltal för åren 1863—65.

Tab. 303. Glasbruken och deras tillverkningar, åren 1861—1915.

Årligen	Antal glasbruk	Antal arbetare	Tillverkning				
			Fönsterglas		Buteljer, flaskor, burkar	Andra slag	Sammanlagt värde
			Ton	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1861/65	23	1 138	877	717 100	866 100		1 583 200
1866/70	29	1 241	2 007	702 300	942 400		1 644 700
1871/75	31	1 659	1 748	680 800	2 040 700		2 721 500
1876/80	34	1 909	1 485	491 200	2 095 400		2 586 600
1881/85	33	2 171	2 384	619 600	2 274 000		2 893 600
1886/90	34	2 483	3 376	877 600	2 243 800		3 121 400
1891/95	45	3 644	4 307	993 100	3 627 100		4 620 200
1896/00	53	4 952	7 253	1 624 300	2 398 000	3 040 400	7 062 700
1901/05	55	5 277	9 487	1 981 100	3 436 000	3 430 500	8 847 600
1906/10	59	5 066	9 360	2 214 800	3 796 000	4 013 800	10 024 600
1911	59	5 054	8 115	1 834 100	4 176 000	4 707 500	10 717 600
1912	60	5 182	9 647	2 291 400	4 493 400	5 136 700	11 921 500
1913	54	5 453	9 712	2 490 600	4 961 500	5 042 500	12 494 600
1914	53	5 318	10 112	2 673 300	5 152 800	4 673 700	12 499 800
1915	56	5 591	11 003	3 604 000	6 517 200	6 845 200	16 966 400

Tab. 304. In- och utförsel av glasvaror, åren 1871—1915.

Årligen		Fönster- och spegelglas				Bunkar, burkar, buteljer och flaskor, oslipade ¹				
		Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel		
		Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	
1871/75		991 239	358 200	14 564	3 600	289 137	81 600	1 050 601	296 600	
1876/80		2 101 479	927 100	6 737	4 600	178 702	50 500	1 778 918	502 200	
1881/85		1 784 724	762 900	2 347	900	148 957	38 500	3 520 380	906 200	
1886/90		1 683 079	785 000	20 548	8 200	73 921	17 900	3 898 321	879 800	
1891/95		1 015 607	539 900	13 286	6 500	79 774	18 800	5 672 524	1 362 100	
1896/00		1 401 061	829 900	3 872	1 900	94 919	22 200	8 638 425	1 651 000	
1901/05		1 292 311	849 300	95 704	47 900	80 295	18 400	12 114 070	1 211 400	
1906/10		2 583 064	1 055 800	87 256	24 700	121 511	27 100	10 580 287	985 400	
1911		2 620 381	987 800	1 332	200	120 177	26 600	13 164 445	1 201 500	
1912		1 703 206	733 800	14 122	4 700	190 961	59 800	13 724 164	1 410 500	
1913		1 751 063	866 000	7 895	2 200	213 263	66 100	12 904 495	1 375 800	
1914		1 512 063	879 000	159 896	59 200	262 357	85 800	11 995 274	1 462 400	
1915		1 388 354	1 070 800	1 650 564	600 200	383 563	127 500	11 813 447	1 651 400	
Årligen	Fotografiska torrplåtar		Andra slags glas ²				S u m m a			
	Införsel		Införsel		Utförsel		Införsel		Utförsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75			224 537	419 400	27 605	48 900	1 504 913	859 200	1 092 770	349 100
1876/80			284 888	521 500	41 739	75 200	2 565 069	1 499 100	1 827 394	582 000
1881/85			365 707	739 000	74 169	148 400	2 299 388	1 540 400	3 596 896	1 055 500
1886/90			447 144	866 700	266 548	533 000	2 204 144	1 699 600	4 185 417	1 421 000
1891/95			506 017	1 002 700	1 024 402	2 047 200	1 601 398	1 561 400	6 710 212	3 415 800
1896/00	75 630	170 200	442 299	807 300	1 143 692	2 242 800	2 013 909	1 829 600	9 785 989	3 895 700
1901/05	120 047	270 100	353 153	633 600	1 134 596	2 155 800	1 845 806	1 771 400	13 244 370	3 415 100
1906/10	145 162	248 400	453 149	712 900	907 919	1 565 700	3 302 886	2 044 200	11 575 462	2 575 800
1911	166 746	258 500	483 438	739 900	1 274 229	1 975 900	3 390 742	2 012 800	14 440 006	3 177 600
1912	188 969	377 900	1 528 245	1 636 600	1 531 187	2 950 800	3 611 331	2 808 100	15 269 473	4 366 000
1913	220 424	440 800	1 615 937	1 771 900	1 391 902	2 640 700	3 800 087	3 144 800	14 304 292	4 018 700
1914	209 091	522 700	1 434 063	1 526 300	843 880	1 265 700	3 417 574	3 013 800	12 990 050	2 787 300
1915	238 222	476 400	1 534 981	2 291 200	2 339 098	3 925 000	3 545 120	3 965 900	15 803 109	6 176 600

¹ Burkar etc. med inslipade proppar ingå beträffande införseln t. o. m. 1881, beträffande utförseln t. o. m. 1888.

² Åren 1871/88 äro kemiska glas, för vilka endast värdet uppgivits, ej medräknade. Införseln därav 1871/75 3 200 kr., 1876/80 7 200 kr., 1881/85 9 600 kr., 1886/88 10 200 kr.

tegel, använt till golv, trottoarer, fasader, vattenbyggnader m. m. Chamottevarorna, som tillverkas vid Ifö chamotte- och kaolinverk, användas huvudsakligen för högeldfasta ugnar, gasretorter o. d. — Den övriga tegelindustrin är utspridd över hela landet, varhelst passande leror finnas. Särskilt är Mälardalen ett område för ansenlig tegeltillverkning. In- och utförseln av hithörande varor redovisas i tabb. 298 och 299.

Utförsel av eldfasta tegelvaror förekommer i ganska avsevärd omfattning, mest till de närmaste grannländerna. Införseln är mindre betydlig.

Gränsen mellan tegelvaror och sten- och lergods är i statistiken flytande.

Tab. 305. Spegel- och diverse glasfabrikation, åren 1891—1915.¹

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning
			Kr.
1891/95	8	79	118 100
1896/00	9	88	176 900
1901/05	13	139	472 600
1906/10	16	199	696 600
1911	18	181	691 800
1912	17	159	705 800
1913	21	186	736 400
1914	21	231	850 100
1915	23	284	1 068 400

¹ Omfattar spegelfabriker, spegelfolieringsfabriker, glaspulverfabriker, glas- och porslinsmålerier samt skyltfabriker.

Ovan berördes tillverkningen av glaserade rör vid de skånska stenkols- och tegelverken. Där har ock ända sedan 1830-talet förekommit tillverkning av stenkärl för hushållsbruk och sedan något senare tid av prydnadsföremål av ler — den förnämsta produktionen i denna bransch i riket. — Tegeltillverkningen synnerligen närstående är även kakelindustrien, som har sitt förnämsta säte i Uppsalatrakten. Råvaran för denna tillverkning utgöres av kalkhaltig s. k. mörgel- eller kakellera. Kakelindustrien, som av gammalt varit högt utvecklad i Sverige, visar under senare år ett minskat tillverkningsvärde, sannolikt sammanhängande med förkärleken för enklare släta former, i någon mån kanske ock med det vidsträcktare bruket av centraluppvärmning. Lergods- och kakeltillverkningen sedan 1861 redovisas i tab. 300.

De finaste lervarorna äro porslin och fajans. Även tillverkningen av dessa har i Sverige gamla anor. Den äldsta fabriken är Rörstrand, grundad 1726. Produktionen står i tekniskt avseende högt och har särskilt under senaste år erfarit en anmärkningsvärd konstnärlig lyftning. Rörande tillverkningens utveckling, se tab. 301. Råvarorna tagas delvis från utlandet: porslinslera från England, flinta från Danmark och Frankrike. Men även skånska leror komma till användning, och fältspat och kvarts, som äro viktiga råämnen, finnas i tillräcklig myckenhet inom landet.

Importen (se tab. 302) är, trots den högt utvecklade produktionen, ganska stark, och detta såväl av finare, äkta porslin som än mer av simplare, prisbilligt gods. Men exporten har ock tagit fart. Utförseln av fajans o. d. går mest till Norge och Danmark, av finare produkter till kontinenten och Amerika.

Glastillverkning är en av Sveriges äldre industrier. Den spåras här redan under 1500-talet. Alltjämt och ända till våra dagar har denna industri bevarat sitt anseende för ett solitt och även konstnärligt betydande fabrikat. Utvecklingsgången sedan början av 1860-talet ådagalägges av tab. 303.

Huvudsätet för glasindustrien är Kronobergs län, men enstaka betydande bruk finnas ock i andra delar av landet. Mestadels hava bruken från början anlagts i skogrika trakter på grund av den stora bränsleåtgången. (För enklare glas uppgår bränslekostnaden till över 20 % av tillverkningsvärdet. Numera har man till stor del övergått till eldning med stenkol.) Med hänsyn till den framställda produkten sönderfaller glasindustrien i tre skarpt skilda grenar: fönster- och spegelglastillverkningen, buteljglastillverkningen och småglastillverkningen. Spegelglas framställs ej i Sverige. Därför krävas större och dyrbarare anläggningar än den begränsade avsättningen här kan betala. I avseende på fönsterglas åter tillgodoser tillverkningen fullt ut landets behov. Buteljer samt småglas, speciellt finare, slipad kristall, äro föremål för en ej ringa export (se tab. 304), vilken huvudsakligen riktar sig på England, Tyskland och Amerika. Införseln av glas är, som av nyssnämnda tabell framgår, till kvantiteten vida underlägsen utförseln, men i avseende på värdet väga import och export mera jämnt. De största importartiklarna äro spegelglas, fotografiska plåtar samt »andra slags glas» (varibland hushållsglas, optiska glas och emaljögon). Tillverkningen av vissa glasfabrikat (speglar, skyltar m. m.) är angiven i tab. 305.

10. Metaller och metallarbeten, maskiner, fartyg, fordon, instrument och ur.

Denna varugrups stora och snabbt tillväxande betydelse för handelsomsättningen framgår av tab. 306 här nedan. Införseln av hithörande varor, som på 1870- och 1880-talen var avsevärt underlägsen exporten, tillväxte sedermera i hastigare tempo, så att den vid sekelskiftet i värde överträffade den senare. Därefter har emellertid utförseln tagit ett så kraftigt uppsving, att den under de sista åren med 30 å 40 procent överstigit införseln.

Den förnämsta varan på utförselsidan har sedan gammalt varit oarbetat eller halvförarbetat järn, som av ålder utgjort en av Sveriges viktigaste exportartiklar. Sedan 1870-talet förmärkes likväl i avseende på utförseln därav ingen synnerlig ökning, undantagandes de allra sista åren; i stället har utförseln av mera bearbetade järnvaror och maskingods högst betydligt stegrats. Vad införseln beträffar, utgjordes de största posterna tidigare av maskiner och redskap; på senare år har oarbetat järn och ännu mer andra metaller i allt större omfattning importerats.

Järnhanteringen i Sverige är av värnadsvärd ålder. Ursprungligen driven mestadels i smått nästan som en hemslöjd, har den under sistförflutna århundrade mer och mer utvecklat sig i koncentrerande riktning, varvid jämförelsevis allmänt åvägabragts en kombination vid samma verk av två eller flera bland denna tillverknings huvudprocesser: tackjärnsframställning, färskning, smidning och valsning m. m. Antalet fristående järnverk är för tidigare år ej angivet i statistiken. Endast under de senaste tjugu åren har

Tab. 306. Översikt av in- och utförseln av metaller och metallarbeten, maskiner, fartyg, fordon, instrument och ur, åren 1871—1915. Tusental kronor.

Årligen	Metaller, oarbetade eller till en del arbetade				Järn- och metallmanufaktur			
	Järn och stål		Andra metaller		Järn- och stålvaror		Andra metallarbeten	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1871/75	3 151	43 195	1 541	2 260	6 846	1 455	2 680	81
1876/80	3 473	32 349	2 205	1 892	5 070	1 276	2 779	114
1881/85	4 288	38 893	2 632	1 752	7 290	4 212	4 961	124
1886/90	4 044	34 013	2 687	613	8 979	3 703	5 097	546
1891/95	3 504	29 972	4 222	642	10 556	4 734	7 287	244
1896/00	5 048	39 085	7 340	1 345	17 148	7 983	8 720	1 094
1901/05	6 777	38 518	12 897	2 664	19 750	11 881	11 782	1 416
1906/10	12 712	47 714	18 689	3 962	19 111	14 569	13 935	3 459
1911	13 524	54 777	21 684	4 179	18 601	14 913	15 367	5 582
1912	21 194	68 841	21 533	7 379	.	.	17 507	8 490
1913	24 909	71 284	23 887	7 338	.	.	17 208	8 538
1914	19 844	55 482	27 868	15 948	.	.	12 326	8 433
1915	27 774	97 596	56 974	38 444	.	.	12 631	15 103

Årligen	Fartyg		Fordon ¹		Maskiner, apparater och redskap		Instrument och ur		Summa	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1871/75	340	.	224	79	11 507	1 062	1 964	28	28 253	48 160
1876/80	96	55	88	72	7 651	1 378	2 175	16	23 537	37 152
1881/85	348	25	59	238	8 841	2 481	3 215	26	31 634	47 751
1886/90	751	762	224	28	10 584	2 735	3 555	91	35 924	42 491
1891/95	1 330	937	124	41	11 059	4 078	4 981	339	43 063	40 987
1896/00	5 699	613	287	18	23 321	9 155	5 901	1 768	73 464	61 061
1901/05	6 501	543	412	69	20 567	14 600	5 500	2 837	84 186	72 528
1906/10	6 721	345	1 537	254	27 908	26 335	5 965	3 736	106 578	100 874
1911	3 865	868	2 064	840	28 779	42 205	5 778	6 204	109 662	129 568
1912	7 919	1 862	3 170	1 516	.	.	.	.	124 570	162 366
1913	8 139	941	4 504	902	.	.	.	.	140 908	171 132
1914	13 696	2 030	4 446	252	.	.	.	.	137 429	163 641
1915	14 790	12 485	1 418	779	.	.	.	.	168 219	292 125

¹ Velocipeder ingå ej.

emellertid antalet verk nedgått med ett hundratal, vilket visar, att antydde koncentrationsrörelse ännu på sista tiden fortsatts (se tab. 307). — Ehuru, som nämnts, de olika huvudstadierna vid järntillverkningen numera till stor del förekomma kombinerade, torde desamma likväl vid en översikt av produktionsutvecklingen lämpligen böra hållas i sär. Därvid gives ock bäst tillfälle att på översiktligt sätt sammanställa siffror för tillverkning, import och export.

Järnets utvinnande ur malmen sker numera så gott som uteslutande i masugn,¹ varvid

¹ Ett undantag utgör den i Sverige sedan ett tiotal år bedrivna järnsvampstillverkningen.

Tab. 307. Järnverkens antal och arbetarpersonal, åren 1861—1915.

Årligen	Antal verk	Antal arbetare	Årligen	Antal verk	Antal arbetare
1861/65	.	12 623	1901/05	180	15 504
1866/70	.	14 078	1906/10	152	15 953
1871/75	.	16 595			
1876/80	.	17 428	1911	139	15 308
1881/85	.	19 252	1912	142	16 224
1886/90	.	21 628	1913	140	27 146
1891/95	.	15 260	1914	136	27 687
1896/00	¹ 211	15 392	1915	135	28 868

¹ 234 st. år 1896.

Tab. 308. Masugnarna och deras tillverkning, åren 1861—1915.

Årligen	Antal verk med masugnar i gång	Antal masugnar i verksamhet	Blåsningstid per år Dygn	Tillverkning			
				Tackjärn Ton	Gjutgods, framställt direkt från masugn Ton	Summa Ton	Sammanlagt värde Kr.
1861/65	221	222	30 678	199 375	5 451	204 826	.
1866/70	211	212	35 431	261 810	6 044	267 854	.
1871/75	212	215	40 545	326 511	5 945	332 456	.
1876/80 ¹	192	200	37 851	355 577	6 904	362 481	.
1881/85	.	186	41 777	423 176	6 201	429 377	.
1886/90	.	159	38 790	441 877	4 703	446 580	.
1891/95	.	150	38 158	465 141	6 006	471 147	.
1896/00	119	141	38 834	510 004	7 792	517 796	36 879 200
1901/05	112	135	35 958	520 234	8 021	528 255	37 435 300
1906/10	93	120	32 406	557 288	10 180	567 418	41 949 300
1911	84	114	32 187	623 108	11 284	634 392	48 547 200
1912	85	119	34 829	687 269	12 547	699 816	53 388 900
1913	80	117	35 265	716 359	13 898	730 257	56 526 900
1914	79	116	30 776	627 385	12 533	639 918	52 311 000
1915	78	120	35 628	748 928	11 773	760 701	70 877 200

¹ Tillverkningen under november och december 1877 medräknad. Jfr anm. 3 under tab. 312.

erhållas tackjärn. Masugnar ha varit i allmänt bruk i Sverige åtminstone sedan 1500-talet. Dessförinnan användes för järnframställningen den primitiva s. k. blästerugnen, varmedelst smidbart järn erhöles direkt ur malmen. Reduktionsmedlet har intill senaste tid varit uteslutande träkol. Masugnar eller hyttor funnos fordom utspridda över hela bergslagen, där tillgång fanns på vattenkraft och kol. Merendels voro de synnerligen obetydliga, och hade hyttblåsningen, som gemenligen bedrevs av de i hyttelag förenade bergsmännen, nästan karaktären av hantverk. Uppkomsten av stordrift på hyttbrukets område tillhör senare delen av 1800-talet, som sett massor av småhyttor försvinna och tillverkningen sammandragas till ett jämförelsevis mindre antal verk. För år 1861 uppgivas 226 masugnar vid sammanlagt 225 verk hava varit i gång; alltså förekom vid varje verk i allmänhet endast en ugnspipa. År 1915 var antalet verk 78 och antalet masugnar 120. Men produktiviteten vid de använda ugnarna har i stället

Tab. 309. Tillverkning per masugn, åren 1861—1915.

År	Medel- blås- nings- tid Dygn	Års- till- verk- ning Ton	Dygns- till- verk- ning Ton	År	Medel- blås- nings- tid Dygn	Års- till- verk- ning Ton	Dygns- till- verk- ning Ton	År	Medel- blås- nings- tid Dygn	Års- till- verk- ning Ton	Dygns- till- verk- ning Ton
1861	122	751	6·16	1881	227	2 183	9·62	1901	272	3 801	13·96
62	137	903	6·59	82	217	2 157	9·94	02	274	3 957	14·43
63	133	902	6·78	83	216	2 213	10·24	03	256	3 727	14·58
64	150	1 019	6·79	84	227	2 419	10·66	04	263	3 974	15·10
65	149	1 035	6·94	85	237	2 596	10·95	05	270	4 182	15·47
1866	150	1 046	6·97	1886	243	2 698	11·10	1906	290	4 725	16·28
67	158	1 153	7·29	87	247	2 784	11·27	07	280	4 737	16·91
68	165	1 271	7·70	88	246	2 821	11·47	08	261	4 693	17·95
69	188	1 468	7·80	89	239	2 804	11·73	09	232	4 118	17·76
70	178	1 410	7·92	90	246	2 962	12·04	10	284	5 392	19·01
1871	181	1 443	7·97	1891	259	3 167	12·28	1911	282	5 565	19·71
72	197	1 601	8·13	92	257	3 174	12·35	12	293	5 881	20·09
73	202	1 619	8·01	93	245	2 983	12·18	13	301	6 242	20·71
74	180	1 511	8·40	94	257	3 192	12·43	14	265	5 515	20·79
75	184	1 565	8·50	95	252	3 171	12·58	15	297	6 339	21·34
1876	189	1 711	9·05	1896	271	3 532	13·03				
77	191	1 740	9·11	97	286	3 737	13·07				
78	186	1 766	9·49	98	279	3 719	13·35				
79	193	1 882	9·75	99	263	3 530	13·43				
80	210	2 104	10·02	00	283	3 903	13·81				

Tab. 310. Förbrukningen av träkol vid järnverken, åren 1899—1916.

År	Hl	År	Hl	År	Hl
1899	44 182 116	1905	43 468 603	1911	40 541 332
1900	46 856 170	1906	46 407 454	1912	43 219 576
1901	45 313 707	1907	46 945 420	1913	42 659 424
1902	45 285 439	1908	41 446 647	1914	37 926 577
1903	43 291 296	1909	31 416 118	1915	45 294 378
1904	44 063 813	1910	40 831 596	1916	43 810 559

tillväxt ofantligt såväl på grund av förlängd blåsningstid per år som ökad kapacitet hos ugnarna. Från 751 ton år 1861 har årstillverkningen per masugn stigit till 6 339 ton år 1915; dygnsstillverkningen har stigit från 6·16 till 21·34 ton (se tab. 309). — Den totala produktionen, som kan följas årsvis sedan lång tid tillbaka, utgjorde under perioden 1833—60 i medeltal per år

1833/35	97 680 ton	1846/50	133 221 ton
1836/40	112 651 ,	1851/55	154 347 ,
1841/45	117 796 ,	1856/60	171 195 ,

För åren därefter lämnas produktionssiffror i tab. 308, som fördelar tillverkningen på tackjärn och från masugn direkt framställt gjutgods. — Träkolsförbrukningen vid

masugnarna åren 1899—1916 är angiven i tab. 310. Som synes, har denna under perioden snarast nedgått, medan tackjärnsproduktionen under samma tid stegrats rätt kraftigt. Detta förhållande har sin grund förnämligast i den sedan ett antal år tillväxande användningen av koks vid tackjärnsframställningen. Även har träkolsåtgången kunnat nedbringas genom den begynnande tillämpningen av tackjärnsframställning i elektrisk ugn, första gången i fabriksmässig skala år 1908 och därefter i större omfattning från år 1910 (vid Järnkontolets försöksverk vid Trollhättan). Träkolsåtgången är vid elektrisk järnframställning endast ungefär en tredjedel av åtgången i vanlig masugn. Minskningen i träkolsförbrukning per ton träkolstackjärn (inkl. tackjärn framställt med träkol och koks i blandning) framgår av följande siffror:

År 1900	73·2 hl
» 1905	65·6 »
» 1910	62·8 »
» 1915	57·7 »

Tillverkningen av såväl kokstackjärn som elektriskt tackjärn anges i tab. 311.

Ännu vid mitten av 1700-talet torde Sverige i avseende på tackjärnsproduktionen stått främst bland alla länder. Därefter har dess betydelse härutinnan mer och mer avtagit, om också den absoluta ökningen ej varit oansenlig. Första steget till brytande av Sveriges överlägsenhet var den uppfinning, som möjliggjorde att som reduktionsmedel i ugnarna använda koks i stället för det svårbeholdna träkolet. Alltfort står emellertid det svenska järnet kvalitativt i främsta rummet. — En föreställning om utvecklingsgången ger nedanstående sammanställning:

	Världsproduktionen av tackjärn	Sveriges produktion av tackjärn	Sveriges andel i världsproduktionen
1750	c:a 170 000 ton	c:a 65 000 ton	38 %
1800	» 540 000 »	» 72 000 »	13 »
1850	» 4 800 000 »	142 173 »	3·0 »
1870	» 11 600 000 »	300 337 »	2·6 »
1890	» 27 870 000 »	456 102 »	1·6 »
1900	» 41 160 000 »	526 868 »	1·3 »
1910	» 66 000 000 »	603 939 »	0·9 »
1913	» 77 700 000 »	730 257 »	0·9 »

Den äldre svenska bergspolitiken gick ut på, icke allenast, som förut anmärkts, att för svensk järnhantering förbehålla den inhemska malmen, utan ock att för färskning och utsmidning inom riket behålla det framställda tackjärnet. Den icke ringa utförsel av järn, som ägde rum, bestod förden skull så gott som uteslutande av stångjärn och manufakturvaror. Det å tackjärn vilande utförselförbudet upphörde först genom 1857 års tulltaxa och ersattes med en utförseltull av 50 öre per centner; i 1860 års taxa nedsattes denna till hälften för att fr. o. m. 1864 helt bortfalla. Sedan dess har tackjärnet blivit föremål för en alltjämt växande export (se tab. 312), om ock fortfarande den långt övervägande delen (på senaste år ungefär tre fjärdedelar) behållits för inhemska förädling.

Det jämförelsevis höga pris det svenska tackjärnet på grund av sin dyrbara framställningsmetod betingar, gör emellertid, att för mångahanda ända-

Tab. 311. Tillverkning av kokstackjärn och elektriskt tackjärn, åren 1896—1916. Ton.

År	Tillverkning med träkol och koks i blandning	År	Tillverkning		
			med träkol och koks i blandning	med koks enbart	i elektrisk masugn
1896	849	1906	33 059	3 798	.
97	1 409	07	15 085	14 798	.
98	2 174	08	40 483	15 931	122
99	7 241	09	6 560	31 961	302
1900	22 528	1910	7 222	54 029	890
01	23 712	11	7 525	72 138	5 786
02	21 815	12	5 453	86 853	17 561
03	26 046	13	5 951	100 685	31 966
04	21 749	14	2 083	82 989	26 854
05	25 616	15	9 749	76 592	35 075
		16	12 281	56 592	44 782

Tab. 312. Tillverkning, in- och utförsel av tackjärn, åren 1861—1915. Ton.

Årligen	Till- verk- ning ¹	In- försel ²	Ut- försel ²	År	Till- verk- ning	In- försel	Ut- försel	År	Till- verk- ning	In- försel	Ut- försel
1861/65	204 826	5 533	13 993	1874	327 852	16 657	41 781	1896	494 418	23 576	71 313
1866/70	267 854	4 510	24 012	75	350 539	17 924	48 743	97	538 197	58 195	72 468
1871/75	332 456	13 436	54 123	1876	352 467	21 259	26 437	98	531 766	50 812	91 719
1876/80	357 224	15 900	35 973	77	344 536	17 659	29 228	99	497 727	52 648	93 895
1881/85	429 377	20 050	53 093	78	340 858	13 297	27 994	00	526 868	50 932	84 477
1886/90	446 580	25 515	59 205	79	342 547	11 314	34 569				
1891/95	471 147	28 027	66 766	80	405 713	15 972	61 585	1901	528 375	38 181	84 821
1896/00	517 795	47 233	82 780					02	538 113	43 828	73 403
1901/05	528 255	46 174	85 470	1881	430 042	16 290	55 469	03	506 825	49 411	70 788
1906/10	567 418	66 192	115 502	82	398 945	17 443	55 732	04	528 525	53 691	88 124
				83	422 627	21 890	52 313	05	539 437	45 757	110 214
1861	169 731	6 752	10 926	84	430 534	22 643	54 426				
62	199 577	4 511	15 870	85	464 737	21 982	47 527	1906	604 789	66 442	112 719
63	186 805	6 657	10 021	1886	442 457	22 518	58 139	07	615 778	69 435	126 296
64	241 398	4 870	17 137	87	456 625	18 071	49 285	08	567 821	65 129	105 534
65	226 619	4 875	16 010	88	457 052	31 132	49 099	09	444 764	58 679	103 847
1866	230 173	3 882	15 165	89	420 665	24 467	79 378	10	603 939	71 275	129 113
67	253 538	4 069	23 623	90	456 103	31 389	60 125				
68	263 089	4 832	20 831	1891	490 913	28 139	63 096	1911	634 392	73 394	145 455
69	292 134	4 622	20 524	92	485 664	32 575	57 502	12	699 816	84 473	192 788
70	300 338	5 144	39 919	93	453 421	20 782	59 836	13	730 257	94 675	195 230
1871	298 761	7 229	41 064	94	462 809	27 679	67 026	14	639 718	104 748	164 049
72	339 409	9 029	81 150	95	462 930	30 960	86 368	15	760 701	111 965	289 139
73	345 720	16 341	57 879								

¹ Inkl. gjutgods framställt direkt ur masugn.

² Åren 1861—1911: tack- och barlastjärn.

³ Tillkommer för november och december 1877 26 283 ton. Medräknas denna kvantitet, ökas medeltalet för åren 1876—80 till 362 481 ton. Jfr anm. 2 under tab. 274.

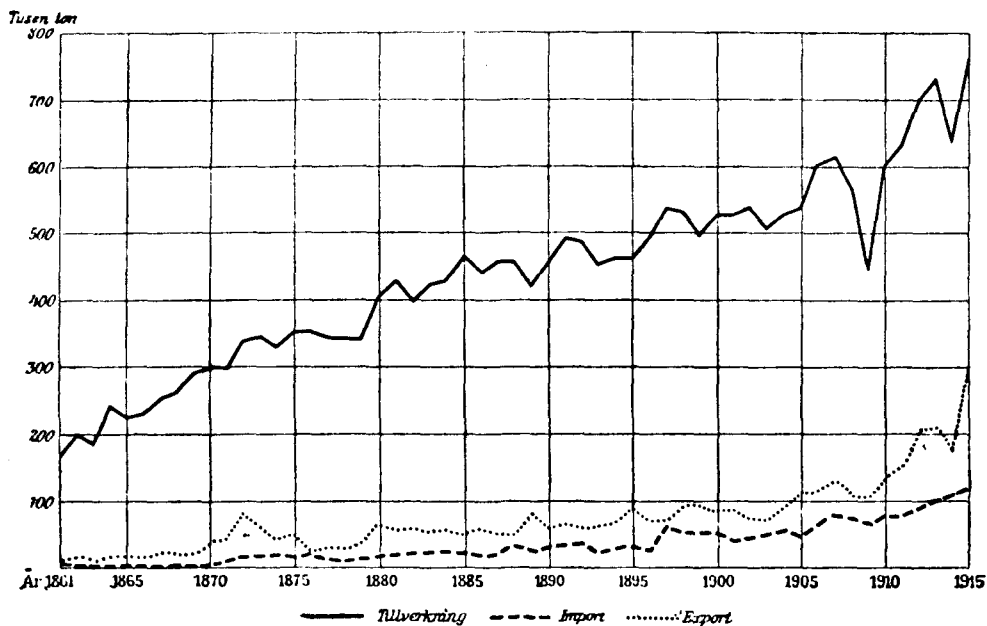

Diagram 24. Tillverkning, import och export av tackjärn, åren 1861–1915.

mål, särskilt för gjutgodstillverkning, det ställer sig fördelaktigare för de svenska verkstäderna att begagna sig av importerat kokstackjärn. Detta är förklaringen till den ganska stora och i växande stadda införseln av tackjärn. Då svensk koksjärnsproduktion allaredan kommit i gång och i än större skala förberedes, kan måhända denna import inom en närmare framtid komma att nedbringas.

Förutom egentligt tackjärn framställas i Sverige åtskilliga andra slag av icke smidbart järn samt järnlegeringar, nämligen granulerat järn (framställt genom smält tackjärns neddroppande i vatten), järnsvamp (framställd vid Höganäs av Gällivaremalms medelst användande av därifrån erhållna mindervärldiga stenkol), kiseljärn och manganjärn m. fl. legeringar (framställda i elektrisk ugn). Samtliga dessa speciella slag av järn äro föremål för utförsel, alldeles särskilt kiseljärnet, varemot manganjärn till ganska betydande kvantitet införes (se tab. 313). Ifrågakvarande legeringar användas för framställning av kvalitetsstål.

För järnets färskning, d. v. s. beredande till smidbarhet, tillämpades från slutet av medeltiden det s. k. tysksmidet, som emellertid var mycket oekonomiskt och framför allt slukade oerhörda massor av träkol. En förbättrad färskningsmetod innebar vallonsmidet, som infördes i Sverige 1740. Sedan 1830-talet hava dessa metoder så gott som helt utträngts av lancashiresmidet. Det så framställda härdfärsade järnet eller välljärnet har, utsmitt till stänger, utgjort det berömda svenska stångjärnet, sedan gammalt en av de svenska standardartiklarna på världsmarknaden. I mindre mån hava även ovällda smältstycken och råskenor varit föremål för export. Numera är tillverkningen av välljärn i tillbakagång, beroende därpå att det för åtskilliga ända-

Tab. 313. Tillverkning, in- och utförsel av tackjärn och andra icke smidbara slag av järn och järnlegeringar, åren 1907—1915. Ton.

År	Tackjärn, ej spec. ¹			Granulerat järn		Järnsvamp		Spegeljärn o. manganjärn ²		
	Tillv.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Tillv.	Utf.	Tillv.	Inf.	Utf.
1907	615 778	69 434	126 296	51	283	.	.	.	3 994	566
1908	567 821	65 129	105 534	115	63	.	.	.	3 868	2
1909	443 902	58 679	103 847	70	330	.	.	862	2 830	199
1910	603 939	71 275	129 113	112	76	.	.	.	785	332
1911	633 375	73 394	145 455	110	149	3 772	.	1 017	724	615
1912	699 816	84 473	192 788	36	117	3 979	1 692	.	3 098	501
1913	730 207	94 675	195 230	86	261	6 073	1 631	50	5 061	633
1914	639 713	104 748	164 049	213	567	6 394	1 147	298	2 579	63
1915	760 701	111 965	289 139	254	113	9 350	576	947	2 988	—

År	Kiseljärn och kisel-mangan-järn			Kromjärn			Andra järnlegeringar samt icke smidbart järn, ej s. n.		
	Tillv.	Inf.	Utf.	Tillv.	Inf.	Utf.	Tillv.	Inf.	Utf.
1907	922	3 892	2 537	2	38	.	.	9	152
1908	1 074	1 600	1 510	.	5	10	.	—	.
1909	2 550	3 260	1 311	.	24	.	.	—	.
1910	4 341	2 563	4 577	32	112	.	.	8	.
1911	4 279	2 760	4 220	.	51	6	.	11	.
1912	6 903	2 402	6 186	.	166	5	.	232	3 561
1913	11 238	2 685	9 575	760	153	659	136	84	23
1914	10 036	1 965	10 048	1 300	231	1 348	572	120	2
1915	14 147	917	10 802	242	395	233	1 135	127	270

¹ I tillverknings-siffrorna för tackjärn, ej spec., ingår även gjutgods från masugn men däremot ej spegeljärn. I in- och utförsels-siffrorna ingår även barlastjärn.

² Spegeljärn innehåller c:a 25 % mangan, manganjärn ända till 80 %.

Tab. 314. Tillverkningen av vällmetall, åren 1892—1915.

Årligen	Antal använda hårdar för färskning och skrotsmältning						Tillverkade smältstycken och råskenor		
	Skrot-smält-nings-hårdar	Lan-cashire-	Franche-Comté-	Vallon-	Andra	Summa	Lan-cashire-	Andra i hård beredda	Puddel-
							Ton	Ton	Ton
1892/95 . .	13	336	39	24	—	412	197 181	14 554	1 814
1896 00 . .	15	287	18	23	1	344	177 555	12 501	2 091
1901/05 . .	13	275	13	25	—	326	167 620	12 263	1 948
1906/10 . .	9	239	5	21	—	274	146 206	9 113	1 373
1911/15 . .	9	197	2	21	—	229	126 049	11 842	—

¹ Medeltal för åren 1906—07.

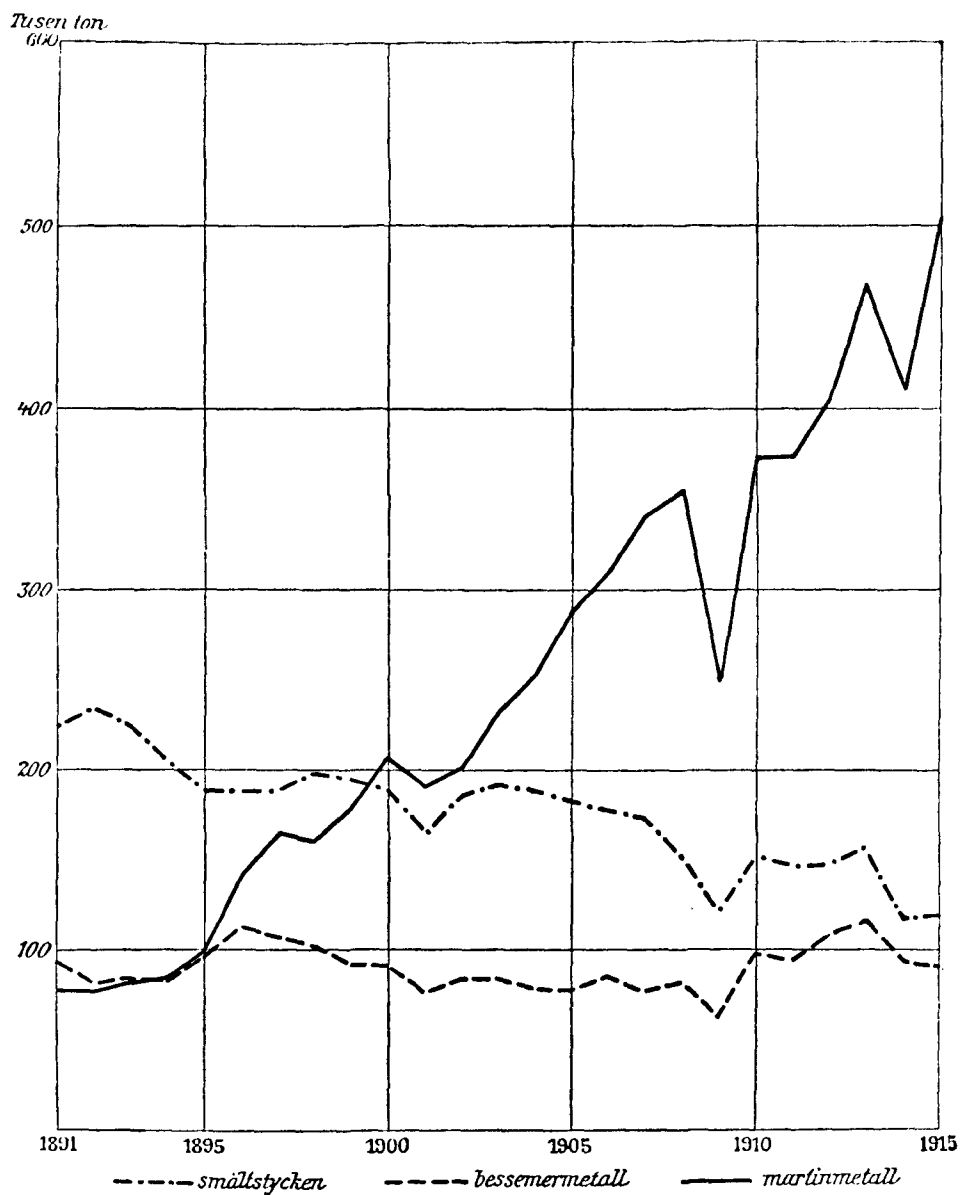

Diagram 25. Tillverkning av smidbart järn och stål, åren 1891—1915.

Tusen ton

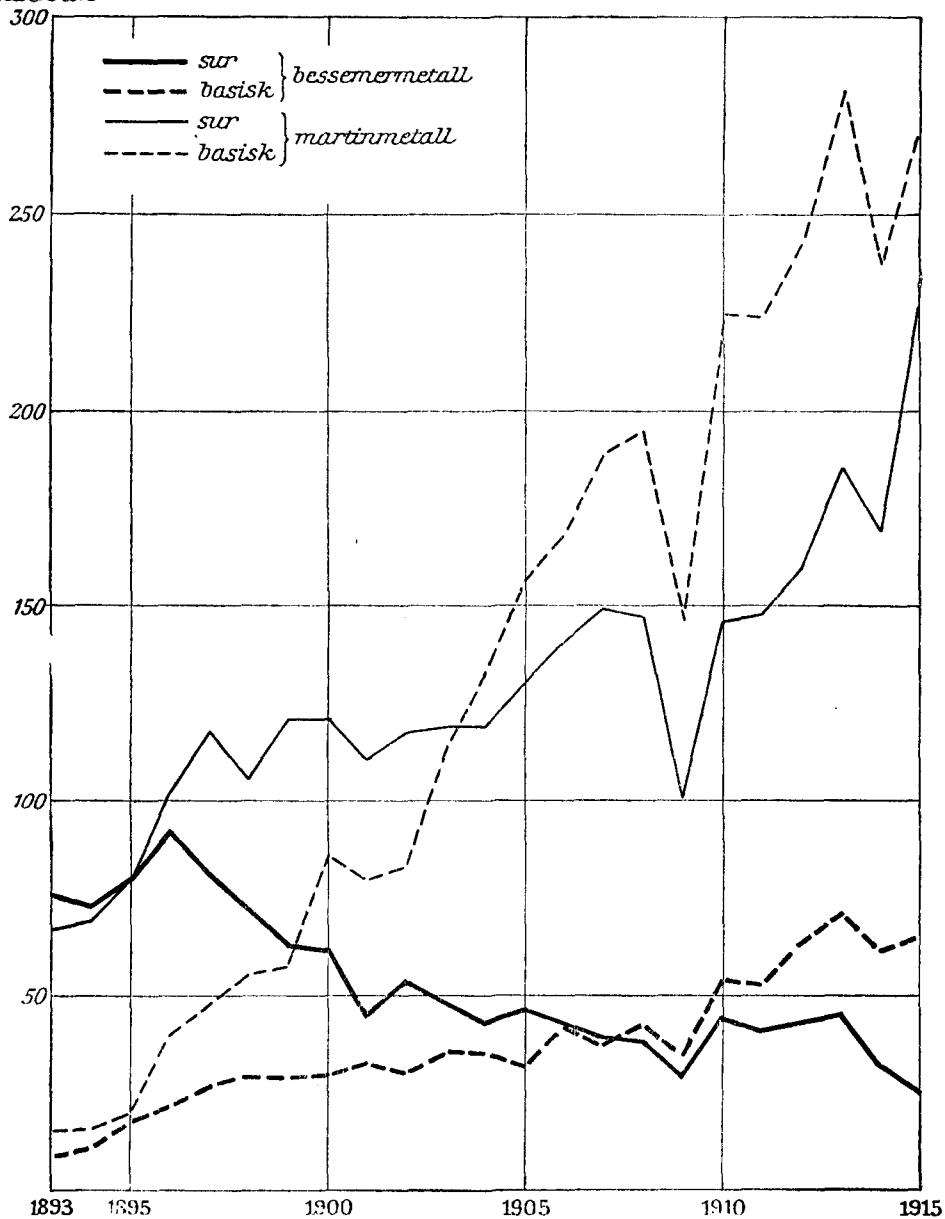

Diagram 26. Tillverkning av götejärn av olika slag, åren 1893—1915.

Tab. 315. Tillverkningen av götmetall, åren 1892—1915.

Årligen	Antal använda ugnar						Tillverkad götmetall				Tillverkat brännstål
	Bessemer	Martin	Degelgöt	Elektrogöt	Brännstål	Summa	Bessemer	Martin	Degelgöt	Elektrogöt	
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton
1892/95	30	31	5	—	6	72	86 865	85 427	571	—	774
1896/00	28	45	5	—	6	84	101 403	171 124	931	—	920
1901/05	24	53	8	2	6	93	80 451	232 848	1 153	466	795
1906/10	20	60	9	7	4	100	80 731	325 264	1 325	808	410
1911/15	20	70	10	9	3	112	100 245	431 901	2 907	1 910	302

Tab. 316. Tillverkning av smidbart järn och stål, åren 1891—1915. Ton.

År	Vällmetall		Götmetall					
	Lancashire	Annan i hård beredd	Bessemer		Martin		Degelmetall	Elektrometall
			Sur	Basisk	Sur	Basisk		
1891	.	.	92 985		78 197		707	—
92	217 685	16 022	82 422		76 556		617	—
93	208 802	14 942	75 979	8 419	66 841	15 048	558	—
94	189 355	13 203	72 368	10 954	68 713	15 290	510	—
95	172 883	14 051	79 496	17 824	79 241	20 018	598	—
1896	174 866	11 874	92 445	21 675	102 184	40 117	604	—
97	177 525	10 188	81 306	26 373	118 393	47 443	691	—
98	184 356	12 205	73 060	29 194	105 366	55 340	1 013	—
99	179 689	13 543	62 965	28 933	121 345	58 012	1 225	—
1900	171 339	14 695	61 397	29 668	121 242	86 176	1 121	14
1901	149 519	13 296	44 743	32 488	110 743	80 097	1 088	37
02	170 252	13 617	53 977	30 037	117 576	83 527	1 091	208
03	170 931	13 109	48 359	35 870	119 145	113 194	1 105	539
04	176 039	11 530	43 076	35 501	119 328	132 952	1 162	552
05	171 358	9 763	46 320	31 884	130 133	157 547	1 319	995
1906	168 214	9 393	42 507	42 126	141 814	169 186	1 457	935
07	164 639	9 711	39 637	37 399	149 889	190 888	1 287	1 116
08	142 700	9 556	38 331	42 723	148 977	205 450	1 169	967
09	113 279	7 390	29 026	34 325	100 396	147 770	927	591
10	142 199	9 514	44 150	53 433	146 510	225 941	1 784	431
1911	137 247	9 475	41 116	52 737	148 322	224 388	2 275	2 034
12	138 294	10 534	43 317	63 937	160 418	243 700	2 656	1 285
13	142 787	15 685	45 069	70 770	187 461	281 926	3 385	2 276
14	102 810	13 264	32 053	61 157	170 581	238 947	2 826	1 768
15	109 106	10 253	25 921	65 149	230 658	273 108	3 395	2 187

mål visat sig kunna ersättas av den billigare götmetallen, varmed förstås sådant smidbart järn, som i motsats till välljärnet vid sin framställning erhålles i flytande tillstånd. Den äldsta formen för göttillverkning är bessemermetoden (benämnd efter sin uppfinnare engelsmannen Bessemer), sedan 1858 tillämpad i Sverige och vid svenska verk fulländad. År 1868 infördes den nyss förut uppfunna martinmetoden (namnet efter uppfinnarna bröderna P. och E. Martin), som numer är den allmännast förekommande i vårt land. I degelugn har stål hos oss framställts sedan 1870, i elektrisk ugn sedan 1900. — Vid såväl bessemer- som martinmetoden skiljer man på den sura och den basiska processen, varav den senare har den för svenska förhållanden stora fördelen, att fosforhaltigt tackjärn och skrot därvid kan användas. Också har den basiska metoden vunnit alltmer insteg på den sura metodens bekostnad. För tillverkningen av smidbart järn av olika slag redogöres i tabb. 314—316.

Såväl välljärn som götmetall äro till viss del föremål för utförsel i oarbetat tillstånd; särskilt är så fallet med vällmetallen. Den huvudsakliga utförseln sker dock först sedan järnet blivit utsmitt eller valsat (se tabb. 317—319). De viktigaste utförselartiklarna äro smidda och varmvalseade stänger, valstråd och tubarnen; av mindre betydelse äro billets samt kallvalsat järn i stänger och knippor etc. Huvudsakligen avsedd för inhemsk förbrukning är tillverkningen av plåt (såväl grövre plåt som tunnplåt). På gränsen till finare manufaktur står tillverkningen av tråd och linor, varav ock utförseln icke är särdeles betydande.

Vad införseln av smidbart järn beträffar, finner man av tab. 317, att skrot i ganska stor omfattning importeras; vidare balkar och annat grövre byggnadsjärn, järnvägsskenor, plåt samt rör, såväl valsade som gjutna. Av plåt införes framför allt grövre fartygsplåt o. d. samt förtent plåt för konserv-industrien (jfr tab. 320).

Utförseln till olika länder av viktigare järnsorter är angiven i tab. 321.

Framställningen i Sverige av *andra metaller än järn* har i äldre tid varit av ofantligt mycket större betydelse än nu. Särskilt gäller detta koppar- och silverproduktionen (jfr sid. 272). Efter en tid av allmän tillbakagång under 1800-talet har emellertid under senaste decennium en livligare verksamhet på detta område framträtt (se tab. 322; en fullständigare översikt av produktionen från 1891 av hithörande metaller, vilken upptager såväl halv- som slutprodukter, lämnar tab. 344).

Guldproduktionen, som i Sverige aldrig varit betydande, har från 1860-talet fått förökad vikt genom tillvaratagandet av guld som biprodukt vid Falu koppargruva. — Silver erhålles ock som biprodukt vid kopparframställning samt för övrigt jämte bly vid bearbetning av gammal varp vid Sala. Självständiga blyverk finnas ej längre.

Viktigare än dessa tillverkningsgrenar är framställningen av koppar, som numera förnämligast äger rum vid Hälsingborgs kopparverk och därstädes grundas på från Norge införd kopparhaltig svavelkis. Verket, som tillkommit såsom en avläggare av svavelsyre- och superfosfatfabriken i Hälsingborg år 1902, bearbetar den från svavel befriade kisen (s. k. kisbränder) såväl från denna som från andra svavelsyrefabriker i Sverige och Norge. Koppar

Tab. 317. Tillverkning, in- och utförel av smidbart järn och stål

Årligen	Skrot		Smältstycken och råskenor		Göten ¹		Smitt och valsat järn och stål (utom järnvägsskenor, plåt och rör)		
	Inf.	Utf.	Tillv.	Utf.	Tillv.	Utf.	Tillv.	Inf. ²	Utf. ³
1861 65	31	1 427	.	2 503	.	.	136 828	1 318	94 653
1866/70	284	2 488	22 154	7 042	.	.	176 288	1 699	143 980
1871 75	771	4 748	53 196	11 146	22 167	.	177 291	4 907	139 228
1876 80	513	7 150	116 125	11 313	27 948	.	217 972	5 424	155 618
1881 85	2 307	4 891	153 495	7 953	43 763	1 237	259 884	9 145	202 049
1886/90	2 934	14 901	205 945	12 877	122 289	6 316	234 804	9 339	194 653
1891/95	1 697	15 960	215 770	11 578	173 465	5 146	276 370	8 125	175 844
1896/00	10 527	9 179	1 2 147	21 270	274 378	8 192	312 578	20 712	177 523
1901/05	27 937	8 904	183 031	21 662	315 714	9 497	317 149	27 489	181 256
1906/10	33 352	9 025	155 468	26 289	408 539	11 459	369 680	39 034	187 297
1891	2 601	11 121	224 651	11 139	172 775	4 407	280 430	6 914	183 095
92	2 173	24 524	235 426	9 202	160 471	4 654	273 510	6 543	186 633
93	399	22 434	225 532	9 768	167 509	4 247	266 727	7 902	167 426
94	764	10 76	204 517	11 121	168 740	5 042	267 049	9 344	155 766
95	2 549	11 344	188 726	16 659	197 830	7 381	294 135	9 922	186 300
1896	1 339	5 430	188 396	27 267	257 619	5 729	321 615	15 392	190 360
97	19 384	8 674	189 632	19 069	275 128	6 762	293 451	21 076	169 700
98	12 844	8 260	198 923	17 612	265 121	9 008	300 915	21 801	171 626
99	4 279	12 945	195 331	20 506	273 454	10 487	326 585	23 576	180 002
1900	14 790	10 587	188 455	21 897	300 536	8 974	320 324	21 716	175 927
1901	15 149	8 139	164 850	18 198	269 897	6 083	266 424	18 487	149 372
02	19 301	10 154	186 076	20 379	287 285	8 149	308 256	23 707	183 931
03	26 741	8 906	192 342	22 869	318 897	8 530	324 707	30 327	188 862
04	36 410	6 549	189 246	18 077	333 522	9 684	326 235	33 113	181 502
05	42 086	10 774	182 640	28 789	368 968	15 039	360 125	31 812	202 612
1906	11 714	13 564	178 298	27 216	398 047	15 866	380 477	38 538	207 276
07	37 756	9 632	174 405	32 057	420 632	11 276	395 449	51 229	200 383
08	39 121	5 402	152 256	20 187	438 127	6 377	359 782	35 374	167 719
09	34 616	7 106	120 669	20 630	313 426	10 261	298 227	30 801	153 435
10	43 523	9 423	151 713	31 353	472 461	13 516	414 465	39 226	207 671
1911	37 788	7 884	146 722	27 950	471 803	11 199	368 567	35 996	198 561
12	49 738	8 769	148 828	35 540	515 738	14 237	404 669	43 053	201 054
13	69 746	8 000	158 472	39 630	591 083	15 308	438 352	51 038	206 987
14	53 434	4 561	116 074	23 836	507 639	13 231	378 507	48 631	142 911
15	49 381	3 331	119 629	37 209	600 566	17 775	457 761	61 030	189 950

¹ Inkl. brännstål.² Medeltal för åren 1874—75.³ 1861—84: Stångjärn samt band-, platt- och bultjärn m. m. 1885—1906: stångjärn (stänger), stångjärnsavhugg, trådjärn (valstråd), balk-, hörn- och annat fasonjärn. 1907—11: billets, tubämnen (runda, massiva), stänger, stångjärnsavhugg, valstråd, dragen tråd över 10 mm i diameter, balk-, hörn- och annat fasonjärn. 1912—15: St. V. nr 722 D, 724—733¹/₂.⁴ Inkl. bottenplåtar, syllar och skarvjärn samt flyttbara järnvägar.⁵ Medeltal för åren 1888—90.⁶ Inkl. (från 1912) plåtämnen. Tillverkningen omfattar även tunnplåt, som redovisats i industriberättelsen.

ävensom smidda och valsade produkter, åren 1861—1915. Ton.

Järnvägs- skenor ⁶		Plåt, alla slag ⁶			Rör, valsade, dragna eller smidda ⁷			Gjutna rör	Tråd ¹⁰ samt arbeten därav (linor o. duk)			Årligen
Tillv.	Inf.	Tillv.	Inf.	Utf.	Tillv.	Inf.	Utf.	Inf.	Tillv. ¹¹	Inf.	Utf.	
.	14 848	4 715	684	621	.	.	.	.	.	98	38	1861/65
.	3 863	5 217	1 271	644	.	.	.	.	.	83	60	1866/70
.	38 009	7 787	3 544	828	.	.	.	.	.	211	539	1871/75
.	26 392	11 400	3 577	1 482	.	.	.	.	.	203	574	1876/80
.	25 357	16 081	6 901	2 571	.	.	.	.	.	1 052	2 605	1881/85
⁸ 4 926	25 851	20 398	4 631	5 076	.	.	.	.	.	1 451	1 104	1886/90
5 956	29 537	24 155	4 123	3 488	.	⁹ 3 613	⁹ 1 424	⁹ 4 748	¹⁰ 8 790	610	742	1891/95
289	52 706	36 184	9 331	3 066	⁸ 13 758	5 767	6 478	9 872	9 862	1 161	878	1896/00
4 58	429	34 643	14 084	2 189	12 089	6 558	8 424	12 916	9 887	1 821	1 528	1901/05
2 412	34 595	42 417	18 191	2 048	21 895	9 883	14 353	13 656	14 059	1 817	2 209	1906/10
7 592	26 219	26 531	3 528	3 787	.	.	.	.	.	935	667	1891
8 206	12 478	21 464	3 648	3 291	.	.	.	.	7 794	337	855	92
6 681	12 071	21 525	4 009	3 355	.	3 219	423	4 112	8 642	505	744	93
4 028	21 665	23 794	4 277	3 140	.	3 736	859	5 430	8 560	573	859	94
3 271	15 253	27 462	5 153	3 869	.	3 885	2 991	4 704	10 164	702	583	95
584	40 555	33 921	7 471	4 050	.	5 276	5 786	6 150	9 017	818	906	1896
472	35 082	33 378	8 657	2 889	16 264	5 756	8 040	8 498	8 826	1 139	681	97
21 55	014	36 004	9 802	3 019	7 006	6 277	3 159	12 290	10 136	1 312	750	98
394	87 453	39 752	8 367	2 933	14 993	6 183	7 862	12 152	10 411	1 217	1 190	99
25 45	424	37 864	12 356	2 441	16 767	5 345	7 545	10 272	10 919	1 288	862	00
17 56	873	31 217	9 768	1 544	9 687	5 717	5 957	10 668	7 972	847	933	1901
2 60	173	32 726	13 593	2 369	9 700	5 744	6 396	17 698	9 149	1 405	1 632	02
— 59	359	34 590	14 651	2 031	12 015	6 616	8 638	11 839	9 442	1 596	1 667	03
— 58	289	38 118	15 494	2 434	14 201	7 039	10 081	11 522	9 778	3 246	1 825	04
— 57	449	36 565	16 911	2 566	14 842	7 674	11 046	12 856	12 095	1 625	1 582	05
— 35	359	43 080	17 596	2 862	16 612	9 907	13 890	11 499	13 430	1 229	2 748	1906
1 013	29 730	44 514	18 370	2 262	28 023	12 083	13 680	13 762	14 764	1 696	2 511	07
11 046	33 764	42 778	17 485	2 178	26 520	7 862	15 877	14 482	15 442	2 604	1 692	08
— 41	163	33 263	15 620	1 272	15 349	8 965	8 983	14 879	11 737	1 579	1 431	09
— 32	961	48 449	21 882	1 668	22 970	10 598	14 234	13 658	14 923	1 976	2 661	10
571	44 759	47 672	18 524	2 147	21 898	10 467	10 595	13 102	13 197	2 163	2 774	1911
2 572	65 079	49 678	23 066	2 813	28 243	12 038	16 972	14 666	16 005	1 737	3 227	12
3 144	63 566	55 139	27 533	2 429	52 247	11 525	16 060	16 937	18 234	3 419	3 686	13
1 771	59 395	51 058	25 558	2 443	44 060	13 551	16 202	12 626	17 794	4 400	2 345	14
973	26 085	63 746	34 502	8 669	35 894	12 288	19 513	13 122	20 672	3 151	4 376	15

⁷ Inkl. ihåliga tubbännen.⁸ Medeltal för åren 1897—1900.⁹ Medeltal för åren 1893—95.¹⁰ Allt som dragen eller kallvalsad tråd (inbegr. band- och fasonjärn, högst 10 mm. i diameter).¹¹ Tillverkningen avser för åren 1892—95 endast tråd, för åren 1896—1915 tråd och linor. Åren 1906—12 är medtagna galvaniserad tråd, som i industristatistiken förts under galvaniserings- och etsningsfabrikernas tillverkning. Åren 1913—15 är endast för avsalu redovisad tråd medtagen.¹² Medeltal för åren 1892—95.

Tab. 318. Tillverkning och utförsel av smidbart järn och stål, fördelat på väll- och götmetall, åren 1907—15. Ton.

År	Vällmetall				Götmetall			
	Smältstycken och råskenor		Smidda och valsade produkter		Göten		Smidda och valsade produkter	
	Tillv.	Utf.	Tillv.	Utf.	Tillv.	Utf.	Tillv.	Utf.
1907	174 405	32 058	134 024	99 499	420 632	11 276	334 975	121 909
1908	152 256	20 187	113 725	77 445	438 127	6 377	326 401	108 392
1909	120 669	20 630	98 401	66 112	313 426	10 261	248 438	97 683
1910	151 713	31 353	111 559	75 905	472 461	13 516	374 325	147 709
1911	146 722	27 950	100 431	70 131	471 303	11 199	338 277	141 173
1912	148 828	35 540	98 318	63 111	515 738	14 237	386 844	157 823
1913	158 472	39 630	103 263	61 176	591 083	15 308	445 619	164 388
1914	116 074	23 836	75 737	44 839	507 639	13 231	399 659	117 099
1915	119 629	87 209	71 889	38 763	900 566	17 775	486 485	179 449

Tab. 319. Tillverkning och utförsel av olika slag av smitt och valsat järn och stål, åren 1907—15. Ton.

År	Billeta		Stänger, varmvalsade eller smidda, balkar, fasonjärn, bandjärn etc. Ävensom stångjärnsavhugg		Valstråd	
	Tillv.	Utf. ¹	Tillv.	Utf. ²	Tillv.	Utf. ³
1907	19 732	11 030	305 354	154 168	46 461	24 216
1908	20 443	11 720	269 870	122 855	45 081	21 785
1909	18 060	10 165	222 155	110 543	37 407	21 227
1910	22 195	13 245	309 340	143 128	56 497	33 504
1911	16 302	14 107	270 145	131 226	52 185	34 104
1912	14 557	11 922	306 425	130 171	52 541	36 376
1913	14 683	10 007	327 867	130 886	72 127	39 851
1914	7 558	5 307	296 781	93 074	50 413	27 354
1915	18 167	12 940	347 168	122 243	64 840	32 154

År	Tubämnen, massiva		Tubämnen, ihålliga		Kallvalsat och kalldraget järn i stänger, knippor eller ringar		Summa	
	Tillv.	Utf.	Tillv.	Utf.	Tillv.	Utf.	Tillv.	Utf.
1907	23 902	7 814	21 073	12 490	9 832	3 156	426 354	212 873
1908	24 388	8 280	20 129	12 081	7 465	3 078	387 376	179 799
1909	20 605	8 908	10 596	6 003	6 081	2 593	314 904	159 439
1910	26 433	12 227	17 257	11 202	10 459	5 569	442 181	218 875
1911	29 935	14 459	14 365	6 772	8 861	4 603	391 793	205 331
1912	31 146	14 811	17 917	12 251	9 972	7 744	432 558	213 305
1913	23 675	20 032	27 763	11 677	12 025	6 211	478 140	218 664
1914	23 755	12 714	19 748	11 471	6 570	4 461	404 825	154 381
1915	27 586	15 381	25 268	13 992	11 983	7 233	495 012	203 913

¹ Fr. o. m. 1912 n:r 722 D i St. V.

² Fr. o. m. 1912 n:r 724, 725 B, C, 726 B, C, 727 A, B, 728, 733½ i St. V.

³ 1907—11 inkl. dragen tråd över 10 mm i diameter.

Tab. 320. Införsel av olika slag av järnplåt, åren 1892—1915. Ton.

Årligen	Utan slipning, polering eller ytбетäckning		Slipad, pole- rad, målad, förzinkad m. m.	Med tenn överdragen	Summa
	av minst 3 mm tjocklek	av mindre tjocklek			
1892/95	727	382	510	2 658	4 272
1896/00	2 987	1 342	1 133	3 869	9 331
1901/05	5 527	2 590	1 031	4 936	14 084
1906/10	5 990	5 189	1 123	5 889	18 191
1911	5 171	4 810	1 484	7 059	18 524
1912	8 734	5 452	1 766	7 114	23 066
1913	11 831	5 111	2 049	8 542	27 533
1914	10 724	6 057	2 906	5 873	25 560
1915	20 369	6 422	2 384	5 377	34 552

Tab. 321. Utförsel av oarbetat och halvförarbetat järn och stål till olika länder, åren 1907 och 1913. Ton.

Länder	Tackjärn		Smältstycken och råskenor		Göten		Billets		Tub- ämnen
	1907	1913	1907	1913	1907	1913	1907	1913	
Norge	354	715	38	161	1	—	57	101	17
Danmark	47	2 009	303	305	57	651	1	6	29
Finland	2 135	1 401	5	—	42	—	8	—	12
Ryssland	620	1 390	223	264	42	100	—	318	3
Tyska riket	27 055	37 732	2 803	4 607	311	1 253	2 536	2 437	5 615
Nederländerna	16 057	13 149	64	272	80	—	127	101	35
Belgien	1 147	1 729	619	302	291	107	437	196	1 008
Storbritannien och Irland	62 465	104 958	13 948	10 867	9 385	13 149	6 015	4 950	12 952
Frankrike	9 911	14 596	390	5 547	—	—	1 561	993	—
Spanien	331	272	10	10	—	—	—	—	—
Portugal	—	45	—	—	—	—	—	—	—
Italien	191	2 195	5	2 289	87	—	15	287	153
Brittiska Ostindien	—	—	20	—	—	—	—	—	—
Förenta staterna	4 310	1 126	11 990	15 006	305	—	115	—	14
Övriga länder	1 673	13 913	1 639	—	675	48	158	618	466
Summa	126 296	195 230	32 057	39 630	11 276	15 308	11 030	10 007	20 304
Länder	Tub- ämnen	Stänger och stängjärns- avhugg m. m.		Valstråd		Kallvalsat och kalldraget järn och stål		Summa	
		1907	1913	1907	1913	1907	1913	1907	1913
Norge	1	12 103	10 680	235	717	13	80	12 818	12 455
Danmark	2	8 976	3 818	53	42	89	14	9 555	6 847
Finland	—	1 609	988	49	13	10	10	3 870	2 412
Ryssland	—	4 200	6 921	—	145	8	681	5 096	9 819
Tyska riket	12 241	31 525	21 063	3 241	7 503	959	2 634	74 045	89 470
Nederländerna	231	2 106	2 659	207	312	37	109	18 713	16 833
Belgien	91	6 075	4 534	1 003	115	210	249	10 790	7 823
Storbritannien och Irland	17 420	31 876	32 070	7 900	11 498	437	737	144 978	195 649
Frankrike	173	11 159	7 238	615	5 071	325	698	23 961	34 316
Spanien	—	1 876	1 520	5	56	—	13	2 222	1 871
Portugal	1	4 584	3 956	10	—	105	19	4 699	4 021
Italien	958	2 860	2 699	12	16	52	135	3 875	8 579
Brittiska Ostindien	—	2 335	4 001	—	21	10	—	2 365	4 022
Förenta staterna	202	22 741	18 124	10 725	11 311	803	631	51 003	46 400
Övriga länder	389	10 143	10 615	161	3 031	98	201	15 013	28 815
Summa	31 709	154 168	180 886	24 216	39 851	3 156	6 211	382 508	438 832

Tab. 322. Tillverkning av andra metaller än järn (slutprodukter), åren 1861—1915. Kilogram.

Årligen	Guld	Silver	Bly	Koppar ¹	Zink (finzink) ²
1861/65	8·94	1 128·9	444 770	1 731 169	.
1866/70	8·23	1 185·3	395 833	2 003 335	.
1871/75	5·13	779·9	53 592	1 162 358	.
1876/80	5·92	1 144·8	75 846	950 666	.
1881/85	24·80	1 713·0	269 422	770 793	.
1886/90	77·58	4 254·2	274 358	835 298	.
1891/95	93·90	3 478·1	635 974	479 584	.
1896/00	109·70	2 110·2	1 519 643	217 370	.
1901/05	64·71	1 086·8	734 653	601 986	³ 105 610
1906/10	16·92	607·7	472 802	2 215 962	886 227
1911/15	38·17	1 164·6	1 351 130	4 129 314	3 670 907
1911	11·02	1 289·4	1 134 221	3 221 193	2 123 641
1912	32·81	1 668·7	1 072 889	3 957 157	3 228 231
1913	25·37	1 037·1	1 235 295	4 215 390	2 114 520
1914	84·28	1 074·2	1 395 566	4 692 244	2 299 761
1915	37·85	753·7	1 917 678	4 560 584	3 588 384

¹ Raffinad- och garkoppar. Åren 1913—15 ingår dock icke garkoppar. Den i bergaberättelsen för dessa år redovisade garkopparen är huvudsakligen att betrakta som halvprodukt.

² De sista åren tillkommer en anseelig tillverkning av råzink (se tab. 341), som till stor del torde vara att anse som slutprodukt. Jfr tab. 344.

³ Medeltal för åren 1904—5.

erhålles vid brändernas urlakning först i form av s. k. cementkoppar, hållande 70—80 %, vilken sedermera genom raffinering överföres till raffinadkoppar. De urlakade bränderna innehålla c:a 60 % järn och utgöra en värdefull järnmalm (s. k. purple-ore). — Flera mindre kopparverk ha under senare år förefunnits men åter försvunnit.

Tillverkning av zink har i Sverige tagit fart, sedan man lärt sig dess utvinnande ur malmen på elektro-metallurgisk väg. Ensam producent är här det år 1910 grundade zinkverket vid Trollhättan.

Trots att alltså en ej ringa produktionsökning av ifrågakvarande metaller ägt rum, har den icke förmått mer än i någon mån motverka den snabba tillväxten i importen. Vad guld och silver beträffar, är produktionen försvinnande i förhållande till behovet (se tabb. 323 och 324). Även av koppar, som i handelsstatistiken redovisats gemensamt med mässing och vissa andra metaller och legeringar (aluminium, nickel, nysilver m. m.), är införseln flerdubbelt större än produktionen, särskilt om man även medräknar införda halvfabrikat (jfr tabb. 325 och 326). Införseln har till övervägande del skett från Förenta staterna. Utförseln av i synnerhet oarbetad koppar (från Hälsingborg) är emellertid även ganska anseelig, alldeles fränsett krigsårens utförsel, som huvudsakligen utgjorts av transitogods. — Behovet av tenn fyller helt genom import, huvudsakligen från Storbritannien. Av bly är införseln avsevärd liksom även av zink, trots den stora tillverkningen, som till största delen exporterats (se tabb. 327 och 328).

Tab. 323. Införsel av guld och platina, oarbetat och arbetat, samt bladguld och bladsilver, åren 1871—1915.

Årligen	Guld				Platina, oarbetad och arbetad		Bladguld och bladsilver	
	Oarbetat samt skrot		Arbetat (utom mynt)		Kg	Kr.	Kg	Kr.
	Kg	Kr.	Kg	Kr.				
1871/75	1 639	3 278 300	48	191 000	10	7 300	502	7 800
1876/80	1 492	3 469 900	46	184 300	8	5 600	672	9 900
1881/85	659	1 626 700	63	252 800	2	5 500	1 100	18 900
1886/90	985	2 432 000	24	96 800	2	9 000	867	13 700
1891/95	386	929 200	30	110 100	16	14 200	1 127	12 700
1896/00	1 849	4 582 800	66	239 000	61	42 600	2 070	20 700
1901/05	882	2 187 900	106	380 200	121	85 000	2 253	22 500
1906/10	551	1 306 000	144	487 200	102	536 800	2 062	50 900
1911	366	873 200	138	454 200	103	563 900	1 808	54 200
1912	320	795 600	144	542 900	84	786 100	1 942	1 942 000
1913	2 104	5 257 600	178	670 600	126	1 157 500	1 768	884 000
1914	266	648 900	95	280 900	90	436 600	1 945	972 500
1915	1 613	3 508 600	184	3 110 700	282	1 174 300	2 325	1 162 500

Tab. 324. In- och utförsel av silver, oarbetat och arbetat, samt bijouterivaror av annat ämne än guld, silver och platina, åren 1871—1915.

Årligen	Oarbetat silver				Arbetat silver		Bijouterivaror av annat ämne än guld, silver och platina	
	Införsel		Utförsel		Införsel		Införsel	
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Kg	Kr.
1871/75	9 964	1 570 600	6 054	954 200	675	182 600	28 304	266 300
1876/80	1 002	158 000	1 729	272 500	412	111 400	24 262	228 300
1881/85	426	67 200	—	—	779	210 300	44 187	441 900
1886/90	876	138 400	168	26 500	631	170 500	36 309	363 100
1891/95	2 659	323 900	2 849	381 300	1 025	208 000	28 726	287 300
1896/00	12 779	960 500	388	29 100	2 034	386 500	40 366	403 700
1901/05	9 553	667 200	180	12 000	2 786	529 300	42 561	425 800
1906/10	16 759	1 142 000	325	9 100	3 558	517 700	59 124	689 400
1911	11 230	726 400	1 090	48 700	3 173	407 100	70 516	846 200
1912	16 833	1 192 800	2 021	132 200	3 835	721 100	60 515	432 700
1913	20 550	1 437 800	4 300	283 800	4 302	808 700	60 756	434 400
1914	26 019	1 888 700	4 456	95 300	2 817	450 200	51 041	765 600
1915	47 710	3 148 100	8 972	573 800	4 268	539 200	56 875	853 100

En översikt av inhemska förbrukningen av nu nämnda metaller (med bortseende från de kvantiteter, som införts i form av helfabrikat och delar därav) lämnar tab. 329. — Angående inhemska tillverkningen av halfabrikat (plåt, stänger, rör, tråd) av koppar, mässing och aluminium, se nedan sid. 322 ff.

Tab. 325. In- och utförsel av koppar och kopparlegeringar, ävensom närstående metaller (nickel, aluminium m. m.), oarbetade och halvfabrikat, åren 1871—1915.

År-ligen	Oarbetad metall, ävensom skrot ¹		Plåt och stänger ²		Rör ³		Tråd, ej isolerad ³		Sammanlagt värde	
	Införsel Kg	Utförsel Kg	Införsel Kg	Utförsel Kg	Införsel Kg	Utförsel Kg	Införsel Kg	Utförsel Kg	Införsel Kr.	Utförsel Kr.
1871/75	55 102	993 351	542 022	33 857	.	.	27 710	685	1 107 000	1 674 600
1876 80	129 872	713 150	646 192	18 907	.	.	45 561	297	1 486 100	946 500
1881/85	177 605	748 029	921 193	24 035	.	.	54 291	2 827	1 963 300	855 500
1886/90	280 692	634 842	985 508	26 647	.	.	123 348	5 140	2 173 300	520 300
1891/95	1 097 474	497 176	1 239 832	41 427	.	.	255 316	11 707	2 744 300	456 600
1896/00	3 457 896	1 112 306	1 563 346	40 138	374 868	10 111	401 974	25 094	5 403 700	1 049 100
1901/05	5 458 306	1 678 570	1 023 090	55 108	273 323	19 120	279 220	53 919	9 625 600	2 469 300
1906/10	7 402 878	2 350 613	1 183 557	121 596	292 106	26 043	477 263	51 555	14 535 300	3 514 000
1891	510 508	433 342	1 094 484	39 536	.	.	319 729	3 356	2 955 200	366 000
92	578 471	662 569	1 068 703	32 254	.	.	386 569	8 680	2 378 600	638 200
93	1 006 126	345 828	1 150 440	43 300	.	.	215 186	24 183	2 143 700	327 700
94	1 476 123	321 459	1 671 024	43 994	.	.	102 889	8 794	2 988 200	310 800
95	1 916 142	722 684	1 214 511	41 608	206 843	5 873	252 206	13 520	3 256 300	640 300
1896	2 614 218	494 246	1 430 378	38 189	314 370	6 783	278 962	4 868	4 200 800	447 100
97	3 255 328	603 111	1 688 380	49 491	347 850	5 120	416 891	20 727	5 157 900	559 400
98	3 491 790	1 297 937	1 736 476	48 346	426 165	11 326	592 406	40 091	5 670 300	1 140 600
99	3 182 777	1 194 257	1 556 978	35 827	374 618	13 563	392 971	29 323	4 982 600	1 038 200
1900	4 745 365	1 971 981	1 404 517	39 877	408 838	13 765	328 641	30 463	7 006 700	2 060 200
1901	3 995 946	1 192 876	1 156 994	50 450	312 449	9 359	359 573	31 333	7 108 200	1 644 700
02	5 802 560	1 446 780	1 087 487	69 696	306 344	22 381	210 332	155 660	9 231 600	2 062 900
03	5 012 544	1 812 695	1 096 716	45 264	326 275	18 043	197 288	23 301	8 486 500	2 448 500
04	6 806 632	1 354 780	918 546	41 585	229 434	16 572	341 497	25 032	11 786 600	1 941 500
05	5 673 846	2 585 718	855 709	68 544	192 114	29 245	287 410	34 269	11 515 000	4 248 700
1906	7 870 969	2 594 695	1 086 133	68 964	278 608	21 000	321 893	14 353	18 522 300	4 944 700
07	6 945 309	1 933 297	1 275 667	92 856	316 105	19 290	642 248	24 036	16 165 200	3 167 300
08	6 848 760	2 493 485	1 068 873	103 812	255 919	21 080	601 402	50 378	11 601 200	3 744 200
09	5 639 269	2 151 558	1 123 789	138 549	270 735	28 390	379 740	45 497	9 778 300	2 584 300
10	9 710 081	2 580 030	1 363 321	203 800	339 161	40 455	441 034	123 509	16 609 700	3 129 300
1911	8 817 337	2 499 916	1 535 980	201 021	254 943	64 136	511 088	189 597	16 189 100	3 131 300
12	7 489 039	4 274 247	1 510 393	214 121	388 669	110 061	566 332	114 800	14 812 600	5 602 100
13	10 286 568	3 496 849	1 440 678	217 221	346 217	108 508	971 803	228 086	18 227 900	4 557 500
14	13 580 811	8 041 840	1 254 096	470 528	365 227	155 228	343 314	626 285	19 892 100	12 217 600
15	14 917 917	4 210 751	256 345	735 861	40 632	246 400	317 854	1 280 114	32 950 200	16 530 800

¹ Inkl. (fr. o. m. 1912) anoder och slaglod.

² Rör ingå före 1895 bland plåt och stänger; ävenså spik över 25 mm i längd samt bult.

³ Förgylld och försilvrad tråd ingår icke; däremot (från 1896) tråd, vriden till linor eller kablar utan isolering. — Kvantiteten å plåt, hamrad, bockad etc. för åren 1904—06 beräknad efter ett pris av 2 kr. pr kg.

Järn- och metallmanufaktur samt mekaniska verkstadsarbeten i vidsträckt bemärkelse (omfattande även fordon, fartyg och instrument) utgöra viktiga artiklar i fråga om såväl import som export. Importen har länge härvid varit övervägande, men exporten har befunnit sig i rask tillväxt och över-

Tab. 326. In- och utförsel av koppar och kopparlegeringar samt andra närstående metaller och legeringar, åren 1907—1915. Kilogram.

År	K o p p a r				M ä s s i n g			
	Oarbetad ¹		Halvfabrikat ²		Oarbetad		Halvfabrikat ²	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1907	6 220 509	38 645	1 163 357	51 744	20 255	9 858	859 753	74 713
1908	6 148 703	739 263	1 031 857	95 141	10 454	10 024	673 410	75 233
1909	4 844 849	815 636	840 469	109 528	12 656	1 144	772 523	92 917
1910	6 427 381	734 584	877 175	239 873	15 379	2 367	1 038 604	122 883
1911	5 022 873	442 946	956 024	352 855	20 473	1 481	1 148 386	97 023
1912	6 274 438	1 459 235	1 063 855	298 826	8 676	—	1 091 664	113 552
1913	9 196 726	1 288 697	1 284 062	402 014	6 580	633	1 122 105	138 366
1914	12 052 561	4 045 455	748 033	974 250	3 058	1 629	962 527	228 022
1915	13 231 940	2 251 911	470 220	1 585 715	15 942	16 686	68 006	520 013

År	A l u m i n i u m				N i c k e l			
	Oarbetad		Halvfabrikat ²		Oarbetad ²		Halvfabrikat ²	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1907	48 693	1 224	43 518	3 653	52 183	1 401	10 337	2 201
1908	100 304	238	46 824	2 200	39 448	63	8 399	562
1909	134 160	2 949	37 443	1 730	20 967	372	5 888	512
1910	154 568	3 111	57 769	3 749	73 212	580	10 681	22
1911	196 894	3 133	50 215	2 807	76 410	552	14 419	—
1912	421 590	23 978	73 510	4 996	81 034	580	10 392	26
1913	291 635	7 981	118 366	2 006	143 175	1 073	13 647	337
1914	703 634	521 412	72 819	26 980	147 701	1 053	12 145	191
1915	601 832	120 053	15 439	82 355	515 970	70 596	1 127	718

År	Färdiglegerade vita metaller		Nysilver		Andra metaller och legeringar			
	Oarbetade		Halvfabrikat ²		Oarbetade		Halvfabrikat ²	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1907	141 180	16 260	75 211	529	353 089	3 862	81 844	3 342
1908	214 104	30 099	68 872	660	289 793	2 583	96 832	1 474
1909	209 071	17 079	64 355	1 018	387 338	3 227	53 586	6 730
1910	254 992	19 872	88 458	160	2 675 400	4 041	70 829	1 077
1911	261 248	34 096	67 991	902	3 145 529	4 868	64 976	1 167
1912	324 237	24 110	89 021	560	172 516	5 128	136 952	21 022
1913	204 219	31 270	94 574	1 187	204 144	5 207	125 944	9 906
1914	233 348	28 238	55 890	794	155 675	4 298	111 223	21 805
1915	114 041	14 362	8 193	1 793	93 263	5 073	51 846	71 781

¹ Inkl. slaglod.

² Halvfabrikat omfattar plåt, stänger, tråd (ej isolerad tråd samt isolerade elektriska ledningskablar) och rör (fr. o. m. 1912 n:r 898—903, 906—910, 912 i St.V.). Plåt, hamrad, bockad etc., annan än av koppar (n:r 900 B) samt perforerad plåt (n:r 901 G) hava förts under mässing, s. k. drillerad tråd (n:r 908 D) under koppar. Halvfabrikaten äro fr. o. m. 1912 ej fullständigt fördelade efter metallens art, varför rubr. halvfabrikat av andra metaller och legeringar i tab. 326 torde innesluta även fabrikat av aluminium, nickel m. m. — Skrot ingår ej i denna tabell.

³ Inkl. anoder.

Tab. 327. In- och utförsel av tenn och bly, oarbetat och halvfabrikat, åren 1871—1915.

Årligen	Tenn, oarbetat samt skrot				Bly					
	Införsel		Utförsel		Införsel			Utförsel		
	Kg	Kr.	Kg	Kr.	Oarb. samt skrot Kg	Halv-fabrikat ¹ Kg	Sam-manlagt värde Kr.	Oarb. samt skrot Kg	Halv-fabri-kat ¹ Kg	Sam-manlagt värde Kr.
1871/75	135 208	270 400	3 443	6 900	480 974	—	169 700	137 265	—	48 400
1876/80	161 291	264 200	323	600	593 440	—	243 400	78 673	—	31 500
1881/85	227 994	406 600	1 069	2 100	459 299	185 896	255 600	254 205	433	72 300
1886/90	249 988	515 600	7 236	14 500	470 175	440 193	356 100	183 470	3 099	51 100
1891/95	352 038	543 600	11 431	17 800	497 344	1 017 304	544 600	701 465	7 074	147 900
1896/00	541 854	932 300	18 985	30 800	522 065	1 532 843	752 400	1 041 176	4 508	261 500
1901/05	630 756	1 569 300	33 754	85 500	716 357	1 846 812	911 100	569 006	5 943	133 900
1906/10	815 041	2 300 600	53 295	143 500	1 311 710	2 037 152	1 046 000	471 078	11 225	124 700
1891	250 587	448 500	6 887	13 800	545 890	998 567	646 700	196 098	2 987	50 500
92	280 254	496 000	7 911	14 000	411 559	750 245	419 400	191 306	2 900	43 200
93	354 971	575 100	10 591	17 200	523 494	969 485	497 700	986 734	18 459	214 600
94	412 598	598 300	18 426	26 700	478 688	1 271 746	604 400	757 568	7 051	154 300
95	461 781	600 300	13 341	17 300	527 094	1 096 477	554 600	1 375 620	3 971	276 700
1896	504 612	630 800	18 866	23 600	603 539	1 241 041	635 200	1 171 813	3 753	247 600
97	493 698	592 400	25 632	30 800	507 365	1 591 007	763 200	1 465 886	1 906	337 900
98	594 948	832 900	20 081	28 100	560 774	1 578 607	771 600	559 680	613	129 000
99	486 350	1 094 300	8 841	19 900	500 107	1 624 885	800 000	811 742	3 924	228 900
1900	629 662	1 511 200	21 504	51 600	438 538	1 628 674	791 800	1 196 758	12 345	364 000
1901	540 552	1 156 800	20 439	43 700	438 848	1 552 577	729 000	1 020 397	5 197	236 800
02	644 087	1 384 800	25 542	54 900	780 718	1 727 785	866 800	538 718	5 222	120 600
03	654 998	1 506 500	43 254	99 500	781 895	1 861 878	932 400	516 660	6 135	121 300
04	719 463	2 014 500	45 626	127 800	805 384	2 043 907	1 006 800	260 748	9 745	62 500
05	594 680	1 784 000	33 910	101 700	774 939	2 047 912	1 020 600	508 506	3 425	128 500
1906	818 612	3 069 800	50 956	191 100	1 123 716	2 332 986	1 304 000	527 235	3 794	170 200
07	891 168	2 495 200	67 917	177 700	1 166 517	2 074 417	1 234 900	490 403	21 869	166 400
08	807 714	1 817 400	53 991	112 800	1 410 431	2 362 280	1 037 600	483 288	10 739	112 400
09	793 566	1 904 600	42 544	100 600	1 349 480	1 696 118	810 700	305 914	11 544	65 300
10	764 143	2 216 000	51 065	135 500	1 508 406	1 719 960	842 600	548 548	8 179	109 400
1911	866 092	3 031 300	66 088	229 100	1 021 286	1 667 654	774 900	1 170 238	6 555	267 100
12	1 032 262	3 922 600	109 828	417 300	1 203 477	1 543 225	952 400	984 038	16 215	292 500
13	1 082 564	3 897 200	86 560	311 600	1 698 036	1 463 178	1 126 400	715 930	26 582	225 900
14	1 481 529	4 282 400	517 351	1 639 000	1 265 730	1 534 209	1 096 500	381 005	29 982	127 200
15	1 489 350	4 674 100	3 454 602	15 309 500	811 576	1 359 854	954 000	563 953	1 220	280 800

¹ Halvfabrikat av bly omfattar plåt ävensom fr. o. m. 1907 tråd samt rör och rördelar.

träffar numera importen. Detta är ett uttryck för det livliga uppsving, som sedan ett tjugental år tillbaka kännetecknat särskilt verkstadsindustrien. En redogörelse för hithörande produkter i vad angår såväl tillverkning som utrikeshandel synes bäst disponeras sålunda, att järn- och stålmanufaktur, maskiner, redskap o. d. behandlas i ett sammanhang (med särskiljande av fordon, varvsarbeten och alster av elektroteknisk industri); därefter metallmanufaktur samt guld- och silverarbeten och slutligen instrument, ur o. d.

Tab. 328. In- och utförsel av zink och kvicksilver, åren 1871—1915.

Årligen	Zink						Kvicksilver	
	Införsel			Utförsel			Införsel	
	Oarb. samt skrot	Halv-fabrikat ¹	Sammanl. värde	Oarb. samt skrot	Halv-fabrikat ¹	Sammanl. värde	Kg	Kr.
	Kg	Kg	Kr.	Kg	Kg	Kr.		
1871/75	578 733	79 625	314 400	17 139	1 156	8 700	2 042	8 600
1876/80	926 138	18 669	445 600	55 821	344	26 700	1 794	7 600
1881 85	725 827	939 692	817 700	13 562	7 367	10 800	2 767	11 600
1886/90	575 331	1 189 815	686 000	45 328	6 666	26 300	2 316	9 700
1891 95	855 523	1 096 439	782 400	60 324	25 655	22 500	4 283	18 000
1896/00	1 366 570	1 341 199	1 086 800	141 902	20 219	42 300	3 758	15 800
1901/05	1 958 456	1 429 066	1 436 000	210 574	17 318	66 200	5 249	22 000
1906/10	3 315 325	1 794 557	2 336 900	839 719	23 725	300 100	6 984	30 100
1891	772 504	1 186 151	933 000	16 744	6 880	12 200	3 078	12 900
92	828 336	1 152 173	958 900	29 445	22 977	23 300	3 055	12 800
93	770 744	1 050 153	672 300	72 677	40 086	27 700	3 069	12 900
94	822 734	960 703	613 300	83 029	38 163	25 400	5 896	24 800
95	1 083 299	1 133 015	734 400	99 725	25 167	23 800	6 318	26 500
1896	977 019	1 269 712	798 100	141 851	41 376	41 700	5 194	21 800
97	1 268 405	1 252 243	906 900	119 840	12 863	29 000	3 125	13 100
98	1 542 124	1 487 473	1 270 800	166 775	17 212	51 100	2 631	11 100
99	1 471 880	1 357 403	1 273 200	152 279	2 804	46 900	4 210	17 700
1900	1 573 423	1 339 162	1 184 800	128 763	26 838	43 000	3 629	15 200
1901	1 638 221	1 261 588	1 091 900	85 059	14 963	22 900	5 958	25 000
02	1 905 158	1 350 175	1 255 300	47 902	15 157	16 900	4 866	20 400
03	1 825 427	1 486 947	1 362 800	325 371	24 833	92 500	5 043	21 200
04	2 143 110	1 562 086	1 581 600	314 199	17 903	96 000	5 768	24 200
05	2 280 363	1 484 532	1 888 300	280 338	13 735	102 900	4 609	19 400
1906	2 668 503	1 815 151	2 410 000	386 848	22 930	153 000	5 535	23 200
07	3 636 727	1 739 253	2 412 100	495 442	28 754	180 100	8 930	35 700
08	2 902 573	1 699 603	1 872 600	889 177	18 301	279 300	7 299	28 800
09	3 435 007	1 834 175	2 324 500	1 186 450	13 036	417 000	6 077	27 300
10	3 933 813	1 884 602	2 665 500	1 240 678	35 606	475 400	7 079	35 400
1911	4 029 023	1 888 925	2 950 500	2 114 841	42 920	932 700	4 164	21 200
12	4 616 988	2 309 835	3 485 200	3 102 003	32 619	1 452 400	5 110	23 000
13	3 698 956	2 374 830	2 757 600	6 475 180	56 051	2 729 741	5 142	20 600
14	5 777 235	2 143 332	3 773 900	6 333 588	93 139	3 088 100	5 823	27 900
15	8 102 700	1 572 461	8 848 300	8 258 880	389 226	9 739 168	13 714	124 900

¹ Halvfabrikat av zink omfattar plåt (bleck), tråd, rör, spik och bult (stänger) samt fr. o. m. 1912 plattor, valsade, försedda med hål.

Tillverkningen av järnmanufaktur och verkstadsarbeten kan i statistiken i allmänhet ej med tillförlitlighet följas längre tillbaka än till mitten av 1860-talet, och företer redovisningen även därefter flera diskontinuiteter. Tab. 330 redogör för utvecklingen under perioden 1866—95 och tab. 331 för den därefter följande tiden. Tillväxten under detta halvsekel har varit enorm såväl vad beträffar antalet fabriksanläggningar som anställd personal och

Tab. 329. Förbrukningen av koppar, tenn, bly och zink,¹ åren 1871—1915.

Årligen	Förbrukning. Ton				Inhemsk produktion i procent av förbrukningen		
	Koppar	Tenn	Bly	Zink	Koppar	Bly	Zink
1871/75	759	132	397	640	153.1	13.6	.
1876 80	1 040	161	591	889	91.4	12.9	.
1881 85	1 149	227	660	1 645	67.1	40.8	.
1886 90	1 558	243	998	1 713	53.6	27.5	.
1891/95	2 569	341	1 442	1 866	18.7	44.1	.
1896/00	4 825	523	2 529	2 546	4.5	60.1	.
1901/05	5 829	597	2 723	2 525	10.3	27.0	.
1906/10	9 022	762	2 721	4 460	24.6	17.4	4.8
1911/15	11 671	883	3 286	6 970	35.4	41.1	72.6

¹ Siffrorna för tillverkningen gälla, beträffande koppar, garkoppar och raffinadkoppar, beträffande bly frisk- och raffinadbly, och beträffande zink råzink.

tillverkningsvärde. De för industrien i gemen skönjbara stora växlingarna mellan uppgående och nedåtgående konjunkturer äro för ifrågavarande industrier mycket skarpt utpräglade, som närmare åskådliggöres av diagram 27 & sid. 317.

Egentlig järnmanufaktur, beträffande vilken gränsen visserligen är svår att uppdraga i förhållande till å ena sidan de mera förädlade järnverksprodukterna och å andra sidan verkstadsfabrikaten, har i statistiken åtminstone tidvis omfattat sådana saker som tunnplåt, dragen tråd samt kallvalsat och kalldraget järn och stål. I sammanställningarna här ovan äro dessa artiklar dock sammanförda med järnverksprodukterna (tab. 317). I tabb. 330 och 331 åter medtagas bl. a. spik, bleck- och plåtslagerivaror, kedjor och kättingar, hästskor, hästskosöm, knivar och saxar, sågblad, järnsångar. Samtliga dessa artiklar och otaliga andra, såsom husgerådssaker, byggnadssmide och olika slag av handelsgjutgods, äro föremål för ansenlig tillverkning och till en del även för export. Särskilt karaktäristisk för svensk järnmanufaktur är den sedan mer än halvtannat århundrade i eller invid Eskilstuna bedrivna fabrikationen av eggjärn, lås och allehanda finare smiden. Länge idkad i hantverksmässiga former har den under senare år alltmer utvecklats i storindustriell riktning.

Vad den mekaniska verkstadsindustrien angår, så har den först småningom emanciperat sig till en fullt självständig industrigren av numera imponerande dimensioner från att tidigare hava tjänstgjort huvudsakligen som utförare av hjälparbeten och reparationer åt andra. Med mekaniska verkstäder voro förr flertalet bruk försedda, och även de fristående etablissemangen sysselsatte sig med enstaka undantag övervägande med diverse arbeten av angivet slag.

Bland de äldsta verkligt fabriksmässiga verkstäderna äro de båda gevärsfaktorierna Huskvarna och Karl Gustavs stad, det förra anlagt 1689 av kronan men från 1756 i enskild ägo och senare tillverkare av mycket annat, såsom symaskiner, velocipeder och handelsgjutgods m. m., det senare anlagt 1814 ävenledes av kronan och fortfarande

Tab. 330. *Gjuterier och mekaniska verkstäder samt järn- och stålvarufabriker, åren 1866—1895.*

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning				
			Gjutgods (för, avsalu)		Mek. verkstadsarb. ¹	Div. järnmanufaktur ¹	Summa
			Ton	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1866/70	170	4 910	.	11 371 700		259 000	11 630 700
1871/75	199	9 851	.	24 592 100		1 677 400	26 269 500
1876/80	279	11 002	18 644	5 387 700	18 398 300	2 297 100	26 083 100
1881/85	317	15 186	22 414	6 552 100	24 547 400	3 214 200	34 313 700
1886/90	357	17 384	28 609	6 940 400	24 400 500	4 868 800	36 209 700
1891	436	21 343	37 530	8 696 400	24 487 500	7 888 800	41 072 700
1892	513	22 330	35 126	9 052 400	22 069 300	16 602 700	47 724 400
1893	541	23 139	35 512	7 629 400	24 282 200	17 672 900	49 584 500
1894	553	24 110	39 321	7 680 200	27 838 400	17 802 000	53 320 600
1895	552	26 226	40 854	7 785 200	29 157 600	21 254 400	58 197 200

¹ Som mekaniska verkstadsarbeten hava räknats tillverkningarna vid följande fabriksklasser: mekaniska verkstäder och gjuterier, aduceringsverk, gevärsfabriker, kardmakerier, kulsprutfabriker, sprutfabriker, symaskins- och stickmaskinsfabriker. Som järnmanufaktur har räknats tillverknigen vid järn- och stålvarufabriker, bleckslagerier, filhuggerier, hästske- och hästskosömfabriker, järntråddragerier och träskravfabriker.

² Fr. o. m. 1892 ingår även manfakturtillverkningen vid järnverk.

Tab. 331. *Gjuterier och mekaniska verkstäder samt järn- och stålvarufabriker, åren 1896—1915.*

Årligen	Antal fabriker		Antal arbetare	Tillverkning				
	Järn-och stålvarn-fabr. samt gjuterier	Mek. verkst.		Gjutgods ²		Mek. verk-stadsarb.	Div. järn-manufaktur	Summa
				Ton	Kr.	Kr. ³	Kr. ⁴	Kr.
1896/00 . .	532	323	35 484	69 862	13 412 300	42 499 100	33 656 400	89 567 800
1901/05 . .	602	401	38 214	70 265	14 009 800	53 052 400	43 200 400	110 262 600
1906/10 . .	647	444	45 677	102 037	21 454 300	78 916 800	64 080 900	164 458 000
1911 . . .	675	469	44 860	113 304	24 749 700	86 080 400	75 560 000	186 390 100
1912 . . .	687	482	47 127	128 459	27 797 200	98 378 800	85 273 600	211 449 600
1913 ¹ . . .	.	.	51 028	145 782	34 240 700	134 684 000	91 469 600	260 394 300
1914 . . .	.	.	53 768	135 935	31 489 000	144 694 100	94 054 900	270 238 000
1915 . . .	.	.	57 301	147 069	38 021 000	169 353 600	121 976 200	329 350 800

¹ Fr. o. m. 1913 ingår Statens järnvägars reparationsverkstäder, som förut ej redovisats i industristatistiken.

² Tillverkning för vidare bearbetning vid resp. fabriker ingår.

³ Till mekaniska verkstadsarbeten hava fr. o. m. 1913 räknats följande rubriker: grupperna »andra maskiner och maskindelar» och »krigsmateriel» samt vågar, eldsläckningsattiralj, järnvägsmateriel, ej annorstädes upptagen, och reparationsarbeten.

⁴ Till diverse järnmanufaktur hava fr. o. m. 1913 räknats följande rubriker: tunnplåt, gruppen »annan järnmanufaktur» (inkl. draget och kallvalsat järn och stål), velocipeder och velocipeddelar, järnsågar, kassaskåp och kassavalvsdörrar, järnkonstruktioner och grövre plåtarbeten, ventilations- och värmeledningsmateriel samt rörledningsarbeten och sanitetsanläggningar.

Tab. 332. Tillverkning, in- och utförsel av järnmanufaktur och mekaniska verkstadsarbeten, åren 1891—1915.
Kronor.

År	Summa järnmanufaktur och mekaniska (inkl. elektromekaniska) verkstadsarbeten			F o r d o n						Ångmaskiner och lokomotiv samt ångpannor ²		
				Vagnar och åkdon			Velocipeder					
	Tillv.	Inf. ¹	Utf. ¹	Tillv.	Inf.	Utf.	Tillv.	Inf. ²	Utf. ²	Tillv.	Inf.	Utf.
1891	.	20 512 800	7 609 000	.	167 700	14 300	.	82 800	1 100	.	433 600	114 000
92	39 521 200	17 239 700	6 756 100	.	134 900	11 400	.	309 200	3 200	.	362 500	148 000
93	43 175 900	12 261 800	6 820 300	2 489 700	128 100	159 200	.	579 600	2 300	.	108 200	91 300
94	47 062 000	16 478 700	10 950 600	2 996 100	88 900	9 700	.	844 800	18 200	.	361 100	222 300
95	52 523 100	16 987 900	11 105 700	2 511 800	101 000	10 100	.	871 600	25 300	.	358 600	279 200
1896	62 147 500	23 360 600	12 738 200	2 910 500	249 900	8 900	531 900	1 337 300	58 200	4 570 400	311 300	576 500
97	71 337 100	26 681 100	14 146 700	4 193 200	158 600	25 800	1 398 100	2 361 400	107 000	5 353 000	526 700	876 200
98	90 868 300	36 629 900	14 851 400	6 074 800	263 000	18 900	2 545 800	7 611 600	54 800	7 834 700	949 600	770 300
99	106 413 700	36 549 400	16 289 700	8 671 100	490 100	18 200	3 120 700	1 735 000	80 100	8 502 300	2 344 700	638 300
1900	119 402 700	32 848 100	20 524 400	11 485 600	272 500	18 200	1 764 000	1 846 800	64 000	9 399 500	951 300	1 069 500
1901	107 082 600	26 519 200	19 392 100	8 189 400	233 800	18 800	1 864 200	1 722 900	32 800	9 634 700	682 500	533 900
02	108 580 500	24 946 500	23 093 700	7 440 100	274 100	49 400	1 872 500	1 194 900	39 100	9 379 100	415 200	624 200
03	110 738 300	29 044 500	26 230 000	5 903 600	413 400	41 400	1 701 000	807 200	39 800	7 320 000	262 400	440 000
04	122 589 800	35 014 500	27 876 100	8 942 600	434 700	67 700	1 986 000	857 400	41 400	8 334 700	431 300	723 900
05	118 612 700	35 228 500	30 359 200	4 895 300	703 700	169 100	2 140 300	1 010 100	101 700	6 354 400	757 400	519 000
1906	156 681 700	41 928 100	38 010 800	10 049 600	1 224 500	179 800	3 357 600	1 151 700	84 700	9 871 600	724 100	466 900
07	181 309 100	45 002 400	37 457 900	10 692 000	2 039 400	139 700	4 750 200	1 329 400	121 100	10 562 300	1 228 100	712 300
08	176 119 200	35 991 900	37 190 400	10 240 600	915 700	403 700	5 171 300	1 042 200	206 000	10 321 400	1 104 600	1 043 500
09	156 137 300	32 094 000	39 659 300	8 068 300	1 494 300	273 400	4 365 800	1 016 300	256 100	8 157 100	885 100	686 400
10	184 928 200	35 603 200	50 407 000	8 549 200	2 013 100	271 600	4 804 700	1 322 000	246 800	8 405 000	692 000	813 400
1911	194 701 700	38 916 200	60 439 100	10 031 300	2 063 600	840 100	5 278 500	1 422 000	449 800	6 809 200	606 500	997 900
12	225 769 900	38 816 200	68 327 300	13 825 900	3 169 800	1 515 500	5 642 400	1 473 400	535 200	6 650 300	853 900	1 157 500
13	265 315 200	48 185 400	75 335 200	15 316 000	4 503 500	902 000	7 502 200	1 478 700	578 700	7 776 600	1 293 200	1 350 300
14	276 423 400	46 986 300	74 032 600	14 853 600	4 445 700	252 400	8 177 800	1 511 600	415 400	10 587 300	1 436 500	1 583 400
15	339 616 800	41 441 000	115 567 200	19 576 100	1 418 100	778 500	8 808 600	1 134 900	672 600	10 079 400	1 352 900	1 588 000

År	Motorer, andra än ångmaskiner och elektriska motorer			Arbetsmaskiner, redskap och verktyg								
				för jordbruket ⁴			för mejerier			för industri, handel etc.		
	Tillv.	Inf.	Utf.	Tillv.	Inf.	Utf.	Tillv.	Inf.	Utf.	Tillv.	Inf.	Utf.
1891	.	.	.	.	750 400	278 700	.	151 800	483 700	.	13 212 400	2 407 100
92	.	.	.	.	688 700	281 200	2 142 300	73 300	596 500	.	9 982 800	2 282 000
93	.	.	.	.	492 900	218 900	3 032 600	14 100	1 525 000	.	5 939 300	1 917 200
94	.	143 200	37 400	.	611 000	278 000	3 461 900	44 600	2 304 500	.	8 735 500	1 595 900
95	.	144 200	54 100	.	836 300	245 200	3 521 500	61 500	3 012 100	.	8 584 900	1 836 900
1896	516 900	148 900	58 100	3 539 300	1 014 300	370 400	4 675 300	41 500	3 694 300	6 903 100	13 311 400	2 442 100
97	784 100	231 100	57 700	3 853 900	1 157 400	471 600	5 210 300	37 400	3 309 000	7 132 200	14 703 300	2 925 700
98	670 500	375 400	108 600	4 310 400	1 513 700	548 500	6 556 700	72 600	3 692 100	8 761 300	17 255 000	3 169 000
99	966 900	304 800	155 300	4 748 300	2 043 300	452 900	7 717 800	91 400	4 453 900	9 227 100	19 877 700	3 947 300
1900	1 077 900	266 600	188 100	4 232 600	1 546 000	487 600	8 019 700	69 700	5 862 400	9 314 300	16 979 800	3 666 600
1901	1 261 900	149 800	62 800	4 335 000	1 551 800	506 200	8 886 300	50 300	7 427 000	7 673 800	13 445 700	3 677 000
02	1 403 300	232 400	41 700	5 061 000	1 623 600	924 900	9 445 000	97 500	7 280 600	7 597 600	12 967 000	4 419 600
03	1 667 800	231 900	78 500	5 370 400	1 531 700	901 200	10 424 500	159 600	8 634 900	8 561 600	14 026 800	4 526 900
04	2 086 800	323 100	130 100	5 870 200	1 463 900	1 202 400	8 930 700	144 400	8 652 100	10 220 100	18 284 200	4 598 800
05	1 761 700	328 000	592 200	5 581 800	1 742 600	1 082 500	9 048 800	97 100	8 460 300	8 259 200	18 171 900	4 325 000
1906	3 505 400	539 700	540 100	7 386 400	2 038 800	1 373 300	10 337 100	165 300	10 724 500	14 343 800	19 898 800	6 716 800
07	6 137 700	677 300	1 460 000	9 542 300	2 682 500	2 869 700	11 736 700	125 400	11 543 400	18 058 800	25 171 800	6 796 900
08	7 243 700	642 500	1 610 900	11 248 700	2 552 400	4 570 400	9 413 300	117 800	10 396 400	16 944 700	19 410 400	6 568 400
09	7 625 300	501 800	3 304 100	11 125 600	2 266 100	3 484 300	10 386 600	75 700	12 546 100	14 681 900	16 637 500	6 061 400
10	9 898 000	449 400	5 562 700	12 721 100	1 819 700	4 867 300	11 404 000	104 800	11 660 000	16 819 500	18 652 100	9 023 300
1911	11 973 400	534 400	6 678 400	12 138 600	2 517 600	5 636 900	12 916 500	114 900	13 624 400	19 849 300	19 812 100	11 101 000
12	16 082 900	505 700	8 742 600	13 646 100	1 469 100	6 572 900	13 914 200	149 900	13 568 100	24 076 800	16 359 100	13 079 300
13	15 536 900	482 500	9 599 100	16 081 600	2 142 700	7 465 100	15 330 700	200 800	15 199 300	29 229 000	20 776 200	15 145 400
14	14 187 900	454 600	7 765 600	15 699 100	2 334 400	7 311 300	14 331 300	241 400	15 286 200	29 640 600	18 146 100	16 188 200
15	16 343 600	330 900	11 607 500	15 807 900	1 374 100	6 996 400	14 284 600	108 800	15 201 200	40 137 400	16 492 100	35 777 700

¹ Omfattar varor tillhörande grupperna 23 och 24 i handelsberättelsen, utom dem, som upptagits ovan i tab. 317, andra metallarbeten (än av järn och stål), fartyg samt vissa slag av instrument (optiska, musikaliska, barometrar, manometrar, termometrar).

² Inkl. velocipeddelar av kantschuk (fr. o. m. 1912 i grupp 13 i handelsberättelsen).

³ Inkl. ångturbiner, lokomobiler, ångmudderverk m. m.

⁴ Inkl. handredskap för jordbruket.

Tab. 333. In- och utförsel av vissa viktigare slag av mekaniska verkstadsarbeten, åren 1907—1915.

Tusental kronor.¹

316

År	Metall- bearbetnings- maskiner		Träbearbet- nings- maskiner		Pappers- och papp- maskiner		Tänd- sticks- maski- ner	Tryck- pres- sar	Textil- maski- ner	Hiss- maskiner och lyftkranar m. m.		Pumpar, kompressor m. m. samt pneumatiska maskiner och verktyg		Rull- och kul- lager	Sy- och stick- maskiner		Räk- ne- och skriv- maski- ner	Kas- sa- kon- troll- appa- rater	Kok- appa- rater och löd- lam- por	Fyr- ap- pa- rater	År
	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Utf.	Inf.	Inf.	Inf.	Utf.	Inf.	Utf.	Utf.	Inf.	Utf.	Inf.	Inf.	Utf.	Utf.	
1907	3 197	524	258	1 299	548	37	464	1 282	2 751	712	101	932	203	.	2 359	285	566	156	1 409	65	1907
1908	2 063	421	120	1 243	622	40	425	756	2 446	658	107	756	332	.	1 834	231	503	136	882	111	1908
1909	1 374	489	128	1 094	353	21	364	798	2 486	442	106	681	181	.	1 865	143	525	258	2 204	168	1909
1910	1 897	448	114	1 937	577	42	528	721	2 291	314	312	786	422	.	1 912	126	636	211	2 929	379	1910
1911	2 094	753	165	2 167	961	110	447	766	2 182	515	243	708	354	.	2 107	125	905	320	3 436	826	1911
1912	³ 3 051	³ 977	³ 151	³ 1 834	82	492	628	729	⁴ 1 481	⁵ 395	⁵ 624	⁶ 710	⁶ 1 111	2 351	⁷ 1 826	⁷ 143	1 064	328	⁸ 6 753	510	1912
1913	4 385	989	241	1 675	423	334	553	874	2 154	485	874	944	1 227	3 649	1 793	175	1 107	399	6 290	291	1913
1914	3 451	1 670	128	1 459	197	193	367	1 012	1 713	744	1 134	1 020	1 903	4 028	1 600	515	954	360	4 521	1 088	1914
1915	1 833	9 302	79	1 388	689	157	370	605	1 896	355	1 787	827	2 928	11 020	1 950	854	1 118	275	5 540	932	1915

¹ Uppgifterna för åren 1907—11 äro ej överallt fullt jämförbara med dem för åren 1912 ff.

³ N:r 997 B, 998—1002, 1005—1011 i St. V.

⁴ N:r 1012—1016 i St. V.

⁵ N:r 1034 F, G, YY i St. V.

⁶ N:r 1003, 1004, 1034 L i St. V.

⁷ N:r 989—991, 1034 S, T, U, AA, FF i St. V.

⁸ N:r 1019—1021 i St. V.

⁹ N:r 931 E och 1295 A i St. V.

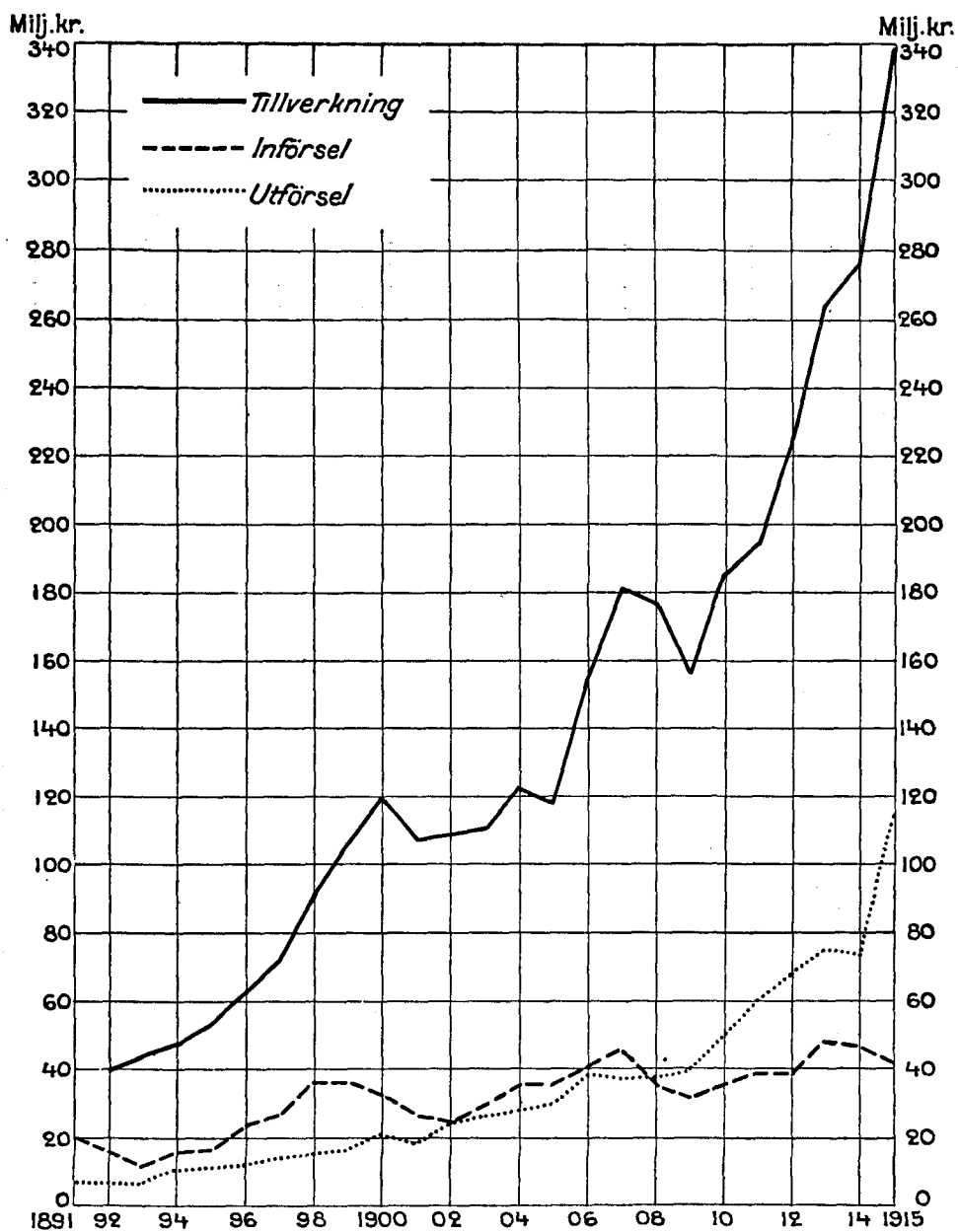

Diagram 27. Tillverkning, införsel och utförsel av järnmanufaktur och mekaniska (inkl. elektromekaniska) verkstadsarbeten, åren 1891–1915.

Tab. 334. Tillverkning samt in- och utförsel av vagnar, åren 1871--1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning		In- och utförsel av vagnar			
			Järnvägs- och spårvagnar	Andra slag	Järnvägs- och spårvagnar		Andra slag	
			Kr.	Kr.	Införsel Kr.	Utförsel Kr.	Införsel Kr.	Utförsel Kr.
1871/75	.	.	.	75 700	.	.	.	.
1876/80	.	.	.	180 400	.	.	.	.
1881/85	.	.	.	119 600	.	.	.	.
1886/90	.	.	.	112 200	.	.	.	.
1891/95	.	.	¹ 2 533 500	141 600	¹ 40 900	¹ 50 700	¹ 65 100	¹ 8 900
1896/00	52	1 260	6 133 200	533 900	145 100	1 600	141 700	16 400
1901/05	66	2 131	5 921 200	1 153 000	119 700	3 400	292 300	65 900
1906/10	84	2 276	7 208 700	2 311 200	171 400	98 500	1 366 000	155 100
1911	93	2 230	5 800 900	4 230 400	162 200	583 800	1 901 300	256 400
1912	90	2 509	8 744 700	5 081 200	105 700	1 321 900	² 3 064 100	² 193 600
1913	89	(2 204)	9 950 400	5 365 700	86 000	659 600	4 417 500	242 400
1914	106	(1 775)	9 924 600	4 929 000	127 700	134 700	4 318 000	117 700
1915	99	(2 343)	12 961 900	6 614 100	108 800	216 400	1 309 300	562 100

¹ Medeltal för åren 1898—95.² Fr. o. m. 1912 ingå även motorvelocipeder.

Tab. 335. Införsel av vagnar av olika slag, åren 1907—15.

År	Järnvägs- och spårvagnar		Automobiler		Andra vagnar	Motorvelocipeder	
	St.	Kr.	St.	Kr.	Kr.	St.	Kr.
1907	1 363	178 000	357	1 607 900	253 500	.	.
1908	1 000	147 700	186	612 900	155 100	.	.
1909	1 171	297 400	223	1 021 200	127 100	100	48 600
1910	999	107 400	359	1 684 000	163 300	119	58 500
1911	1 852	162 200	353	1 613 300	198 500	186	89 500
1912	604	105 700	546	2 357 200	571 300	226	135 600
1913	619	86 000	613	3 047 400	1 093 500	461	276 600
1914	664	127 700	729	2 732 400	1 024 500	739	561 100
1915	553	108 800	244	873 800	182 300	317	253 200

drivet som statsverkstad. Av jämförelsevis hög ålder äro vidare Bergsunds verkstad (1769), Motala verkstad (1823) och Munktelles verkstad i Eskilstuna (1832). På 1840-talet tillkommo flera ännu bestående numera betydande företag (Götaverken vid Göteborg, Kockums verkstad i Malmö, Ludvigsbergs och Bolinders verkstäder i Stockholm, Trollhätte verkstad m. fl.). Om samtliga dessa och andra, som successivt uppstodo, gäller, att de småningom drivits att specialisera sig på särskilda tillverkningar och först därigenom uppnått större industriell betydelse. De senaste åren hava sett åtskilliga specialverkstäder uppstå, vilka från början inriktat sig på särskilda fabrikat, i flera fall frukten av geniala svenska uppfinningar.

Bland huvudföremål för svensk verkstadsindustri äro alla slags motorer (ångmaskiner, vattenturbiner, förbränningsmotorer), vidare maskiner och redskap för jordbruk och mejeridrift och allehanda industriella arbetsmaskiner, varav vissa viktigare grupper äro utskilda i tab. 344. Desamma hava ock varit föremål för en växande utförsel. Jämförelsevis nya artiklar av stor betydelse i exporthänseende äro kullager samt fyrbelysningsapparater (enligt agaljustsystemet). Mera uteslutande för inhemsk förbrukning äro sådana artiklar som velocipeder, symaskiner, krigsmateriel, järnkonstruktioner.

Trots sin mångsidighet tillgodoser verkstadsindustrien långt ifrån landets behov av maskingods, utan har importen befunnit sig i tillväxt jämsides med exporten. Till en viss grad sammanhänger detta med den ökade specialiseringen, som på grund av den inhemska marknadens begränsade omfång måste medföra ett inriktande på ett mindre antal standardartiklar med negligerande av andra av mindre gängse slag. Tillverkning samt in- och utförsel av vissa huvudgrupper fr. o. m. 1891 framgår av tab. 332; för ett antal viktigare, där ej specificerade slag av artiklar meddelas in- och utförselsiffror från 1907 i tab. 333.

Vagnmakeriindustrien, som står de mekaniska verkstäderna nära, är till stor del koncentrerad på tillverkning av järnvägs- och spårvagnar (jfr tab. 334). Det övriga vagnmakeriet har erfårit ett uppsving genom den på senare år upptagna automobiltillverkningen, som för åren 1913—15 uppnått följande värdebelopp:

1913	1 732 300 kronor
1914	1 711 600 „
1915	3 107 000 „

Av importerade fordon utgöra automobilerna den avgjort största posten (se tab. 335).

Skeppsbyggeriindustriens utveckling under perioden 1871—1915 visas i tab. 336. Denna anger för åren 1876—90 en tillbakagång från ståndpunkten i början av 1870-talet. Från 1900-talets början åter antydes en jämförelsevis stark tillväxt. Otvivelaktigt ger detta en riktig bild av verkliga förloppet. Skeppsbyggeriet upplevde i själva verket på 1870-talet en blomstring, som först, under förändrade förhållanden och efter större mått, återvunnits under senaste tio å femton åren. Trots det sålunda nyligen inträffade uppsvinget har fartygsbyggandet emellertid ingalunda kunnat hålla jämna steg med rederinäringens utveckling. Tab. 336 anger rätt höga siffror för importen av fartyg sedan senare hälften av 1890-talet. Ändock äro dessa siffror långt ifrån fullständiga, enär många fartyg inköpas utomlands och insättas i svensk sjöfart utan att någonsin angivas som importerade. En bättre föreställning om förhållandet mellan inrikes och utrikes byggt tonnage erhåller man av sjöfartsstatistikens uppgifter om handelsflottans nyförvärv (se ovan tab. 53). Uppgifterna om förvärv av i Sverige byggt tonnage angiva emellertid ej hela det svenska skeppsbyggeriets omfattning, enär å ena sidan byggnadsarbeten för örlogsflottan, å andra sidan exporten av

Tab. 336. Skeppsvarven och deras tillverkning samt in- och utförsel av fartyg och båtar, åren 1871—1915.

Årligen	Antal skepps- varv	Antal arbe- tare	Tillverk- ning	In- och utförsel av fartyg och båtar					
				Ång- (och motor-) fartyg		Andra slag		Summa	
			Kr.	Införsel Kr.	Utförsel Kr.	Införsel Kr.	Utförsel Kr.	Införsel Kr.	Utförsel Kr.
1871/75	29	1 989	2 626 400	.	.	.	.	340 100	200
1876/80	28	1 287	1 952 000	.	.	.	.	96 300	55 100
1881/85	28	1 399	1 852 400	.	.	.	.	348 300	25 000
1886/90	24	1 350	2 511 900	1 863 500	1 060 800	1 431 000	1 10 000	754 400	761 800
1891/95	38	2 428	5 019 800	1 123 600	901 900	206 200	35 200	1 329 800	937 100
1896/00	71	5 081	8 907 500	5 219 400	591 500	479 400	21 300	5 698 800	612 800
1901/05	78	5 051	11 236 500	6 000 400	481 300	500 500	61 300	6 500 900	542 600
1906/10	70	4 506	12 262 200	6 344 300	305 000	377 200	39 900	6 721 400	344 900
1911	76	5 876	13 009 800	3 697 800	836 800	167 000	30 900	3 864 800	867 700
1912	75	6 252	15 970 400	7 596 900	1 847 300	322 400	14 300	7 919 300	1 861 600
1913	.	7 379	19 736 100	7 495 000	908 300	644 000	33 000	8 139 000	941 300
1914	.	7 719	24 659 500	13 358 800	1 917 600	337 300	112 500	13 696 100	2 030 100
1915	.	8 669	25 291 900	13 993 200	12 281 600	797 000	203 200	14 790 200	12 484 800

¹ Medeltal för åren 1889—90.

² Siffrorna för åren 1913 ff. torde ej vara fullt jämförbara med de föregående årens beträffande arbetarantalet.

Tab. 337. Å svenska skeppsvarv färdigbyggda fartyg, åren 1904—14.

År	H a n d e l s f a r t y g								Örlogs- fartyg
	Segelfartyg		Ångfartyg		Motorfartyg		Summa		
	Antal	Brutto- ton	Antal	Brutto- ton	Antal	Brutto- ton	Antal	Brutto- ton	
1904	10	2 997	28	7 080	—	—	38	10 077	5
1905	15	2 113	20	4 697	8	257	43	7 067	1
1906	26	1 537	18	8 822	6	406	50	10 765	—
1907	26	2 866	27	12 190	6	614	59	15 670	7
1908	29	1 974	27	9 779	14	1 002	70	12 755	6
1909	15	1 211	10	2 413	5	285	30	3 909	9
1910	25	2 273	17	10 556	5	174	47	13 008	7
1911	12	944	13	8 857	12	491	37	10 292	3
1912	16	2 041	21	8 185	15	717	52	10 948	3
1913	28	2 290	32	19 083	15	1 148	75	22 521	—
1914	32	2 807	30	16 702	15	767	77	20 276	1

nybyggda fartyg ej här komma till synes. Den sistnämnda är dock ej betydlig. — Mera detaljerade uppgifter angående inhemska skeppsbyggeriet kunna fr. o. m. år 1904 hämtas ur den i Teknisk Tidskrift årligen t. o. m. år 1914 meddelade skeppsbyggeristatistiken, varav här meddelas ett sammandrag (tab. 337).

Tab. 338. Tillverkning av elektriska maskiner, apparater och ledningar, åren 1891—1915.

Årligen	Fabriker för elektriska maskiner och apparater ¹			Fabriker för elektriska kablar och ledningar			Glödlampfabriker		
	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning Kr.	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning Kr.	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning Kr.
1891/95 . .	9	537	1 007 900	3	66	192 400	.	.	.
1896/00 . .	17	1 551	6 076 300	2	166	863 000	2	149	272 000
1901/05 . .	22	2 594	8 849 700	3	183	1 176 900	2	100	167 200
1906/10 . .	23	3 471	15 864 000	2	237	2 091 600	3	239	556 000
1911	31	3 649	19 412 300	2	305	2 483 800	3	422	1 134 000
1912	33	4 183	21 938 900	2	414	3 386 400	3	301	696 700
1913	29	5 451	27 523 700	3	387	4 155 400	3	400	891 600
1914	35	5 001	27 905 400	3	443	4 420 000	3	504	1 546 900
1915	46	5 737	36 740 500	4	508	7 409 100	3	539	1 694 700

¹ Här ingå även elektrodfabriker, i statistiken specificerade fr. o. m. 1908.

Tabb. 338 och 339 redogöra för den elektrotekniska industrien i Sverige samt in- och utförseln av elektrisk materiel (maskiner, apparater och ledningar m. m.). En blick på tabellerna i fråga ger vid handen, vilken hastigt stegrad vikt hithörande artiklar erhållit såsom föremål såväl för svensk industri som för import och export.

Den elektrotekniska industrien företrädes i vårt land av två huvudgrenar, nämligen dels den elektriska maskintillverkningen, dels telefonindustrien. Den förra leder sin historia tillbaka till 1883, då den första svenska elektriska maskinfirma grundades (Elektriska Aktiebolaget) med verkstad i Arboga. År 1891 flyttades denna till Västerås, som sedan förblivit huvudsätet för den elektriska maskinindustrien genom det på grundval av nämnda blygsamma firma här uppvuxna jätteföretaget, Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget, numera ett av Sveriges största och med filialer i flera länder. — Telefonindustriens utveckling åter har i huvudsak uppburits av tvänne med varandra samverkande, numera helt sammanslagna företag, L. M. Ericssons telefonfabrik (grundad 1876, från 1896 aktiebolag) samt Stockholms Allmänna Telefon Aktiebolag (grundat 1883), av vilka endast det förra haft betydelse i tillverkningshänseende, medan det senare sysslat med anläggning och drift av telefonnät i Sverige och utlandet.

Den starkt stegrade tillverkningen av elektriska maskiner sammanhänger i främsta rummet med den elektriska maskinteknikens uppsving inom vårt eget land, bestående dels i utbyggandet av våra vattenfall och anläggning av elektriska värmekraftcentraler, dels i industriens förseende med elektrisk driftsattirallj. De senaste åren har emellertid denna industri även i stor omfattning inriktat sig på den utländska marknaden. Telefontillverkningen gav redan tidigt (mitten av 1890-talet) upphov till en omfattande export. Tillsammans tagen utgör den elektriska materielen numera en av Sveriges betydligare utförselposter, med ett värde under senare år av över 10 milj. kr. Emellertid har i fråga om elektriska maskiner en skarp utländsk konkurrens

Tab. 339. Tillverkning, in- och utförsel av elektriska maskiner, apparater och ledningar, årsvis, åren 1891—1915. Kronor.

År	Elektriska maskiner och apparater	Elektriska maskiner och apparater (utom telefon- och telegraf-) ¹		Telefon- och telegrafapparater ²	Elektricitetsmätare	Isolerad ledningstråd och elektriska ledningskablar			Glödlampor
		Tillverkn.	Införsel	Utförsel		Tillverkn.	Införsel	Utförsel	
1891	742 200	.	.	.	.	104 600	.	.	.
92	610 900	.	.	.	.	121 000	.	.	.
93	942 100	.	.	213 300	35 400	194 500	3 585 600	.	.
94	1 064 400	222 200	50 700	366 500	30 900	246 900	3 842 900	11 500	.
95	1 679 700	293 200	71 200	513 400	63 400	295 300	5 999 400	68 700	.
1896	2 611 700	315 700	68 700	674 200	78 000	486 800	1 921 900	6 800	72 700
97	4 335 500	761 500	62 700	1 103 400	78 500	606 400	2 733 900	11 600	96 700
98	6 311 400	892 800	210 000	1 770 200	120 200	911 000	3 661 500	3 900	139 900
99	8 115 800	1 737 500	145 400	2 323 500	165 900	1 201 200	2 424 000	15 700	162 700
1900	9 006 900	1 157 000	173 900	2 432 500	169 500	1 109 800	3 377 400	21 300	249 600
1901	7 279 400	1 355 800	447 400	2 025 700	177 400	940 000	2 750 000	108 800	125 600
02	7 907 300	1 105 600	357 700	2 082 000	216 700	1 010 100	5 033 800	52 500	204 800
03	8 499 500	1 857 400	486 600	2 631 600	342 300	1 124 000	6 910 000	84 700	296 600
04	10 395 800	1 241 700	249 800	3 368 700	397 500	1 271 700	4 726 400	116 200	337 900
05	10 166 400	1 185 300	282 100	3 639 600	327 900	1 538 900	5 872 000	112 000	359 800
1906	13 599 600	2 076 600	565 900	4 275 000	341 200	1 946 600	5 722 900	111 400	471 500
07	16 800 300	2 848 000	1 858 400	3 302 200	495 300	2 294 400	5 837 100	192 500	152 400
08	16 028 100	2 766 900	1 191 000	2 554 700	616 800	1 987 500	4 232 400	435 100	280 000
09	13 737 700	2 445 800	1 016 100	2 599 400	435 400	1 894 100	4 092 400	425 500	414 100
10	19 154 300	2 361 300	2 343 500	4 219 300	683 800	2 335 200	4 127 600	526 300	695 000
1911	19 412 300	2 715 900	3 519 700	5 051 300	766 600	2 483 800	6 345 700	665 900	1 055 900
12	21 938 900	3 540 700	3 899 200	5 975 600	895 800	3 386 400	4 509 400	141 300	1 058 900
13	27 523 700	4 337 100	5 794 400	6 355 700	1 145 700	4 155 400	3 593 000	299 600	1 256 200
14	27 905 400	5 006 000	4 726 500	6 561 300	1 210 700	4 426 000	2 378 700	639 100	1 173 400
15	36 740 500	4 264 000	9 394 600	6 463 400	922 400	7 409 100	5 468 800	1 140 600	1 717 900

¹ Omfattar fr. o. m. 1912 n:r 1060—1068, 1071, 1073—1078, 1079 A, 1087 A, D i St. V.² Före 1907 »instrument, kirurgiska m. m.», vilka varor emellertid i utförseln nästan uteslutande utgjorts av telefon- och telegrafapparater. Fr. o. m. 1912 n:r 1082—1084, 1087 B, C i St. V. Tillverkningen av telefon- och telegrafapparater angives i tab. 344.

förekommit på den svenska marknaden, och har införseln icke varit ringa. En jämförelsevis stor införselartikel är ock elektricitetsmätare. Än större har importen varit av elektrisk ledningsmateriel, varav tillverkning visserligen bedrivits i Sverige ända sedan 1888 men i otillräcklig omfattning, speciellt beträffande större armerade kablar.

En viktig del av den elektriska utrustningen utgöra glödlampor, som tillverkats i Sverige sedan början av 1890-talet, men ock i betydande skala införts.

Tillverkningen av metallmanufaktur (varor av koppar, mässing, aluminium, tenn, bly m. m.) företer enligt tab. 340 en raskt stigande utveckling, åtföljd även av en betydligt ökad utförsel, medan åter införseln tillväxt i svagare takt. Så till vida äro siffrorna för tillverkningen å ena sidan samt

Tab. 340. Metallmanufaktur, tillverkning, införsel och utförsel, åren 1866—1915.

Årligen	Antal fabriker ¹	Antal arbetare ¹	Tillverkning ¹ Kr.	Införsel ² Kr.	Utförsel ² Kr.
1866/70	28	275	167 600	.	.
1871/75	29	476	560 000	1 651 900	41 800
1876/80	33	517	1 116 000	1 938 800	62 000
1881/85	43	650	1 507 500	3 044 800	95 400
1886/90	57	978	2 479 300	3 174 900	94 100
1891/95	83	1 526	3 930 800	2 883 200	200 200
1896/00	246	3 007	10 447 200	3 794 400	1 011 400
1901/05	275	3 843	17 632 200	4 461 800	1 194 800
1906/10	296	5 049	31 796 200	5 205 400	2 968 500
1911	301	5 365	37 127 000	5 105 700	4 508 800
1912	323	5 629	42 804 700	7 057 800	7 911 200
1913	² 150	5 993	48 696 500	7 640 600	7 577 100
1914	158	5 915	46 203 400	6 365 600	6 437 700
1915	159	6 045	67 624 100	5 235 600	10 050 700

¹ Omfattar för tiden före 1896 följande fabriksklasser: Förräknings-, galvaniska, gas- och fotogenköks-, hagel-, kapsyl- och stanniol-, kopparvaru-, lamp-, metall- och brons-, metallduks- och mässingstråd-, nål- och snusdosfabriker samt kopparslagerier och tenngjutier; för åren 1896—1912 ingår hela gruppen 10 b i industrierättelsen utom guld- och silvervarufabriker samt klichéanstalter och stiligjutier; för åren 1913—15 ingå grupperna metallmanufaktur samt annan järn- och metallindustri.

² 1913 ff. års siffror för antalet fabriker ej jämförbara med de föregående årens.

³ Omfattar varugruppen 23 b i handelsberättelsen utom ädla metaller och arbeten därav samt halvfabrikat av andra metaller upptagna i tabb. 325, 327 och 328.

Tab. 341. Guld- och silvervarufabrikerna och deras tillverkning, åren 1876—1915.

Årligen	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning ¹ Kr.
1876/80	2	36	113 400
1881/85	2	72	150 500
1886/90	6	162	305 900
1891/95	11	263	465 000
1896/00	13	396	1 465 600
1901/05	15	628	2 611 200
1906/10	17	837	3 711 400
1911	19	864	4 125 200
1912	19	776	4 243 800
1913	23	952	4 784 400
1914	29	1 031	4 184 600
1915	28	982	5 053 600

¹ Omfattar även nysilvervaror samt gulddrageri- och guldslageriarbeten. Industrierättelsernas siffror för åren 1896—1912 hava omräknats med ledning av primärmaterialet.

Tab. 342. Tillverkning, in- och utförsel av instrument, åren 1866—1915.

Årligen	Musikinstrument					Andra instrument ¹				
	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning Kr.	Införsel Kr.	Utförsel Kr.	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkning Kr.	Införsel Kr.	Utförsel Kr.
1866/70 . .	13	106	199 000	24 500	6 000	9	48	49 500	.	.
1871/75 . .	14	175	370 800	301 900	15 500	9	55	52 100	.	.
1876/80 . .	14	174	412 800	424 900	12 900	7	45	53 100	.	.
1881/85 . .	13	163	323 200	647 800	10 200	5	59	64 000	² 532 400	.
1886/90 . .	18	190	342 900	591 900	20 200	10	86	140 000	606 100	.
1891/95 . .	29	341	706 100	630 600	28 100	10	114	173 100	1 261 000	.
1896/00 . .	40	539	1 315 200	1 027 700	27 200	17	238	455 200	1 432 200	.
1901/05 . .	50	696	1 975 200	1 001 400	29 700	19	246	671 800	1 504 700	.
1906/10 . .	52	817	2 861 100	1 344 300	45 800	18	263	1 173 300	1 671 600	³ 142 600
1911 . . .	55	813	3 174 800	1 253 200	62 100	19	334	1 049 400	1 620 900	246 200
1912 . . .	55	840	3 304 500	1 175 500	47 500	19	319	895 300	2 923 900	125 500
1913 . . .	47	818	3 389 900	1 200 500	49 600	21	419	1 309 200	3 490 200	188 100
1914 . . .	44	773	3 061 300	981 800	58 100	22	420	1 613 700	3 318 900	302 700
1915 . . .	45	779	3 401 800	1 223 300	131 600	.	572	2 423 800	3 097 400	1 555 400

¹ Matematiska, optiska (inkl. fotografikameror), kirurgiska m. fl. instrument (ej telefon- och telegrafapparater). In- och utförselsiffrorna omfatta fr. o. m. 1912 n:r 1260—1265, 1267 och 1268 i St. V.

² Medeltal för åren 1882—85.

³ , , , 1907—10.

Tab. 343. Införsel av ur och urdelar åren 1871—1915.

Årligen	Införsel Kr.	År	Införsel Kr.
1871/75	1 372 500	1911	2 120 500
1876/80	1 779 800	1912	2 765 500
1881/85	2 167 300	1913	3 096 700
1886/90	2 406 700	1914	2 028 500
1891/95	3 116 000	1915	2 156 800
1896/00	3 375 800		
1901/05	2 767 500		
1906/10	2 434 800		

in- och utförseln å den andra ej fullt jämförbara, som de förra i motsats till de senare även innefatta halvfabrikat (plåt, stänger, rör och tråd). Just i avseende på sistnämnda artiklar har produktionsökningen varit störst (se tab. 344). På detta område äro de numera under namnet Aktiebolaget Svenska Metallverken sammanslutna verkstäderna de ledande, om ock konkurrens på sista åren framträtt. Av tillverkade färdigfabrikat, som i svensk statistik pläгат föras under metallmanufaktur, märkas särskilt kokapparater (fotogenkök) samt lampor (vanliga samt lödlampor och andra fotogenförgasningslampor). Dessa artiklar äro föremål för stor export till alla världsdelar (se tab. 333).

Guld- och silvervarufabrikerna och deras tillverkningar redovisas i tab. 341. Såsom varande delvis av hantverksmässig natur, är denna tillverkningsgren i industristatistiken ofullständigt angiven. — In- och utförseln av arbetade varor av ädla metaller samt bijouterivaror i övrigt upptages i tabb. 323 och 324 ovan. Till jämförelse må anföras följande uppgifter rörande kontrollstämplade svenska guld- och silverarbeten (i kilogram):

Årtigen	Guld	Silver	År	Guld	Silver
1871/80	259·55	2 570	1911	877·11	8 534
1881/90	292·51	1 630	1912	946·84	9 758
1891/00	449·62	2 910	1913	1 008·59	10 396
1901/10	772·55	6 621	1914	877·64	8 018
			1915	892·63	9 548

Tillverkningen samt in- och utförseln av instrument är angiven i tab. 342. Av musikinstrument (företrädesvis pianon och orglar) har Sverige en jämförelsevis stor tillverkning, i värde under senare år uppgående till ca det tredubbla av införseln. Av andra instrument tillverkas i största omfattning medicinska och kirurgiska, men även allehanda andra (matematiska, fysiska etc.). Införseln är stor, särskilt av optiska instrument, varunder inbegripas även fotografikameror. En betydlig införselartikel under senare år har även varit grammofoner (1913 nära 800 000 kr.).

För behovet av ur är Sverige nästan helt hänvisat till import (se tab. 343). En verklig urfabrik finnes, men dess tillverkning är proportionsvis obetydlig.

Sammanställningar ur industristatistiken rörande enskilda industrigrenars produktion hava i det föregående i ett stort antal tabeller lämnats, mestadels i förening med in- och utförselsiffror för motsvarande varuslag. För bättre översikt skull meddelas här nedan i tab. 344 i ett sammanhang en översikt av produktionssiffrorna årsvis under åren 1891—1915 rörande samtliga viktigare industrier. I avseende på denna tabell må anmärkas, att siffrorna för åren 1891—95 till en del ej äro fullt jämförbara med dem för de följande åren, varförutom i åtskilliga fall användbara data för nämnda år helt och hållet saknas. På alla punkter, där åtminstone någorlunda likartade siffror stått att erhålla, hava emellertid sådana anförts. I enstaka fall föreligger ock, som förut påpekats, en viss olikformighet i redovisningen för åren 1896—1912 å ena sidan och för åren 1913 ff. å den andra. I allmänhet är denna dock ej av större betydelse.

Tab. 344. Viktigare tillverk-

År	Char- kuteri- varor	Fisk, inlagd, saltad etc. samt konserver	Margarin		K v a r n -			
					Mjöl ^a	D ä r a v		
						Vete- mjöl	Råg- mjöl	Korn- mjöl
	Kr.	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Ton	Ton	Ton
1891	.	816 116	1 523	1 332 374	.	.	.	.
92	1 307 164	1 262 667	1 269	1 013 900	.	.	.	.
93	1 470 959	1 350 093	2 102	1 875 731	.	.	.	.
94	1 219 498	1 782 897	2 219	1 792 675	.	.	.	.
95	1 994 145	1 536 212	1 852	1 387 215	.	.	.	.
1896	2 252 279	1 127 900	2 400	1 790 872	279 356	120 856	128 838	3 765
97	3 067 385	1 505 872	3 730	2 682 780	281 945	131 535	137 347	3 066
98	3 589 397	1 999 613	5 510	4 439 860	307 763	131 157	158 964	5 129
99	3 893 238	2 127 640	8 519	7 595 118	363 305	166 043	178 759	6 979
1900	4 156 667	2 495 687	10 535	10 218 195	368 128	174 483	175 467	6 444
1901	4 413 921	2 272 639	12 199	13 074 739	341 412	171 962	154 554	4 948
02	5 074 510	2 468 581	12 700	14 343 111	386 182	180 503	190 784	5 764
03	5 792 111	2 552 943	12 115	13 157 616	410 259	205 919	189 653	5 865
04	7 485 967	2 690 524	12 832	12 669 723	417 683	215 565	186 488	5 846
05	7 828 739	2 833 407	12 672	13 272 629	411 531	209 674	189 224	6 864
1906	9 438 730	3 184 088	14 374	15 096 297	394 753	211 138	171 934	5 122
07	9 592 208	3 518 202	15 469	16 907 537	373 014	195 691	165 834	4 659
08	9 153 506	3 360 067	13 219	16 380 277	400 271	231 787	157 915	5 179
09	9 517 831	2 997 072	12 264	14 330 348	377 422	203 967	162 138	4 704
10	9 696 668	3 491 638	15 894	18 923 952	385 528	218 926	157 375	4 500
1911	9 388 763	3 561 286	17 994	17 267 417	399 117	228 343	162 703	2 871
12	10 712 840	3 859 417	22 888	24 467 633	399 949	227 567	162 101	2 586
13	11 686 473	3 619 483	23 538	25 232 064	417 944	256 675	151 911	2 606
14	13 267 303	6 285 262	23 034	26 450 178	417 203	253 385	155 273	2 238
15	16 975 414	15 359 553	31 019	42 630 614	402 332	248 377	144 374	1 449

År	Malt ^a		Pressjäst		Stärkelse		Bröd	Käx
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Kr.	Kr.
1891	8 310	1 618 242	905	1 656 360	.	422 141	.	116 000
92	6 453	1 347 729	2 006	1 480 349	.	463 478	.	177 500
93	5 988	1 124 983	2 315	1 687 231	.	670 151	.	177 500
94	5 650	1 070 681	2 263	1 513 511	.	731 394	.	189 000
95	5 953	1 100 473	2 487	1 860 885	.	756 674	.	142 000
1896	29 768	6 121 944	3 261	1 394 959	.	1 038 692	2 897 262	195 244
97	41 320	8 932 760	3 331	1 786 973	.	1 054 305	3 900 710	288 692
98	45 838	10 191 615	3 155	1 861 156	4 399	1 293 020	4 777 817	347 000
99	50 005	10 898 156	3 646	2 406 034	6 345	2 031 238	5 597 850	444 260
1900	51 932	11 314 666	3 840	2 644 966	7 581	1 915 375	5 597 045	765 192
1901	53 057	11 531 047	3 877	2 649 335	7 727	1 831 880	6 028 607	990 950
02	48 224	10 732 275	4 082	2 541 008	7 464	1 733 603	6 132 588	1 075 381
03	45 240	10 031 176	4 616	1 995 144	8 335	1 955 773	8 603 833	1 367 650
04	46 002	10 058 195	5 007	2 028 876	7 179	1 936 789	9 496 599	1 522 477
05	47 086	10 353 896	5 171	2 572 218	9 517	2 254 967	10 584 505	1 661 221
1906	42 797	9 529 285	5 280	2 812 143	10 235	2 324 060	12 072 336	1 717 827
07	45 443	10 352 119	5 208	3 351 083	7 853	2 193 797	14 920 400	1 357 745
08	39 351	9 180 068	5 304	3 392 775	9 041	2 177 009	15 569 172	1 251 458
09	40 261	9 471 040	4 189	2 881 183	10 702	2 508 192	15 994 356	1 402 331
10	31 614	7 250 597	4 081	2 857 229	12 358	2 920 134	17 246 022	1 310 333
1911	33 792	7 827 048	4 276	2 858 234	11 563	2 918 969	21 564 744	1 385 685
12	36 054	8 578 610	4 173	2 780 616	12 024	2 860 304	21 202 097	1 397 204
13	32 922	7 949 252	5 723	3 602 995	14 513	3 177 954	25 128 494	1 345 709
14	36 227	8 406 706	5 926	3 786 713	12 425	2 772 886	30 485 650	1 303 704
15	29 244	10 819 433	5 645	4 528 493	12 062	3 552 093	37 621 407	1 648 263

ningar, åren 1891—1915.

p r o d u k t e r

Gryn	D ä r a v			Kli	Gröpe	Summa kvarnprodukter		Förmal- ningslön
	Havregryn	Korngryn	Risgryn			Ton	Kr.	
Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kr.	Kr.
.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.
4 957	1 715	2 861	.	56 579	11 416	352 308	51 033 844	2 256 210
5 372	2 412	2 748	.	64 512	13 731	365 560	57 224 991	2 231 582
10 725	2 717	4 525	.	76 389	15 027	409 904	68 896 771	2 424 290
14 872	3 745	4 179	6 677	94 132	18 486	490 795	81 685 128	2 577 488
20 831	3 881	4 425	12 711	93 864	15 782	498 605	81 220 572	2 356 789
18 730	4 862	3 289	10 348	95 077	18 104	473 323	76 473 354	2 515 081
19 259	5 416	3 571	10 034	99 961	16 452	521 854	85 517 596	2 520 534
20 516	7 497	4 089	8 621	110 468	18 185	559 428	91 351 281	2 720 254
20 762	6 835	4 394	9 255	124 839	19 448	582 732	97 609 216	2 752 869
20 655	7 661	3 894	8 854	114 931	20 661	567 778	97 029 988	2 725 833
20 870	8 136	3 957	8 450	117 637	20 732	553 992	94 084 598	2 846 515
23 491	9 483	3 951	9 837	107 039	24 649	528 193	97 583 048	2 942 534
25 763	11 753	4 180	9 656	118 290	22 333	566 657	110 478 845	3 118 403
28 747	13 107	8 867	11 650	118 774	19 890	544 833	108 205 410	3 230 434
29 861	15 085	4 019	10 638	126 029	19 810	561 228	103 117 918	3 274 929
29 354	14 860	3 919	10 469	128 414	23 023	579 908	105 162 244	3 451 222
40 113	23 366	8 526	18 093	132 456	24 470	596 988	114 703 323	3 490 463
36 355	25 141	8 626	7 352	141 278	25 520	621 097	115 680 674	2 290 719
35 053	18 585	3 626	12 075	129 300	24 864	606 420	127 918 670	2 720 319
31 837	12 700	3 228	14 296	104 566	18 890	557 625	156 712 892	2 765 611

Makaroner och sagogryn	Stärkelsesocker och stärkelsesirap (glykos)		Råsocker ⁴		Raffinerat socker ⁴		Choklad, karameller och konfekt	
Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
186 946	.	.	.	.	.	.	1 132	1325 755
246 798	.	.	30 448	15 040 076	47 640	.	1 339	1 817 763
259 232	.	.	30 772	18 029 041	45 018	29 084 832	1 732	2 102 539
245 492	.	.	56 641	23 228 596	57 264	33 054 540	2 263	2 550 077
218 272	.	.	73 202	28 224 264	67 291	34 523 292	2 849	2 921 206
293 258	526	181 235	63 474	25 859 996	66 657	36 619 049	3 252	3 730 092
344 776	652	229 768	102 957	32 623 091	76 449	36 951 457	3 608	3 700 455
407 069	883	314 903	88 935	31 888 021	89 370	46 085 557	4 044	4 327 942
561 694	780	293 367	59 316	21 129 476	81 858	43 035 866	4 769	5 206 430
578 223	947	330 044	81 047	30 408 215	86 473	47 338 061	5 091	5 364 325
540 307	1 181	427 808	115 711	43 324 563	95 345	50 013 635	4 905	5 368 956
593 179	1 010	363 001	126 229	44 239 906	94 269	46 292 739	5 214	5 770 837
550 433	1 059	382 527	72 444	25 819 588	97 890	48 888 916	5 588	6 298 431
516 556	1 120	411 610	107 199	38 317 143	98 249	49 719 536	6 177	6 998 551
524 251	1 179	433 715	84 038	33 509 457	97 809	55 131 669	6 790	8 121 789
540 238	1 335	499 965	122 553	46 419 932	119 548	62 528 030	7 785	9 369 742
614 441	1 579	589 206	162 241	40 609 539	115 853	58 434 418	7 852	10 246 106
613 208	1 207	478 821	111 630	32 141 102	105 469	54 303 717	8 115	10 309 751
658 359	1 447	540 543	136 926	39 425 265	131 161	67 493 580	8 262	10 659 729
768 139	1 421	538 033	126 789	38 464 568	121 619	64 464 867	8 565	11 605 367
891 160	1 571	598 257	174 298	53 484 293	129 809	69 953 606	9 944	13 354 682
897 204	1 551	598 007	127 378	41 645 981	123 163	72 474 683	10 428	14 711 770
836 426	1 835	705 192	131 961	38 700 961	134 750	71 472 734	11 042	15 326 043
1 047 991	2 026	786 338	137 106	37 887 686	126 492	64 182 822	11 660	16 479 413
1 443 044	4 359	1 729 783	154 114	41 852 798	136 851	70 467 457	13 488	21 621 451

År	Råbrännvin ⁶		Renat brännvin		Punsch ⁶	
	Hl à 50 %	Kr.	Hl à 50 %	Kr.	Hl	Kr.
1891	.	.	.	.	.	.
92	.	.	.	.	25 133	2 514 408
93	.	.	.	.	21 843	2 144 193
94	.	.	.	.	21 396	2 136 826
95	.	.	.	.	22 570	2 314 146
1896	332 446	21 841 702	327 744	23 449 205	22 034	2 575 737
97	357 163	23 079 703	380 918	27 276 660	23 901	2 856 699
98	369 174	24 274 995	373 959	27 747 407	28 618	3 390 752
99	467 130	32 511 093	385 322	28 799 058	30 168	3 637 618
1900	450 888	30 281 131	387 002	29 414 547	31 980	3 953 039
1901	458 662	31 716 988	400 147	30 458 553	32 204	3 931 658
02	493 358	34 508 487	392 723	30 739 130	33 361	4 048 935
03	372 938	26 919 650	410 138	34 167 403	39 884	5 182 947
04	380 856	30 460 462	412 307	35 756 795	25 241	3 470 910
05	391 185	32 303 919	402 986	34 746 193	23 199	3 420 347
1906	370 955	30 041 156	457 322	39 702 737	25 238	3 664 528
07	457 432	37 857 284	429 983	39 292 559	27 403	4 098 246
08	383 128	33 859 946	390 079	38 674 382	27 445	4 124 659
09	441 620	37 815 146	365 245	35 624 149	25 941	3 853 772
10	348 199	29 902 907	332 055	32 319 052	29 001	4 485 684
1911	407 160	33 520 729	297 287	29 177 668	29 391	4 475 088
12	402 152	33 490 090	257 872	25 139 504	31 832	4 896 784
13	453 301	38 077 866	371 299	35 763 537	31 415	4 865 102
14	466 548	40 227 381	296 249	29 429 163	34 049	5 314 982
15	232 296	20 777 853	436 372	44 766 929	33 489	5 536 727

År	T o b a k s f a b r i k a t					
	Cigarrer och cigarr- cigarretter	Cigarretter	Röktobak	Tuggtobak	Snus	Summa värde
	1 000 st.	Kg	Kg	Kg	Kg	Kr.
1891	.	.	372 894	1 062 650	3 784 500	11 875 122
92	.	.	342 180	1 182 935	3 834 211	11 670 657
93	.	.	316 577	1 133 108	3 800 371	11 874 109
94	.	.	436 461	1 112 365	4 101 203	11 955 228
95	.	.	430 323	904 502	4 145 393	12 593 988
1896	.	.	396 124	895 876	4 349 031	13 435 595
97	130 918	21 695	419 121	894 579	4 423 650	14 820 138
98	140 163	31 120	420 462	901 843	4 549 470	15 471 099
99	142 469	42 305	408 849	867 936	4 714 419	15 785 194
1900	141 369	39 427	384 635	850 243	4 886 894	15 714 358
1901	151 844	55 130	372 296	795 514	4 938 779	16 223 556
02	150 931	58 819	389 612	791 840	5 099 390	16 534 010
03	157 984	72 224	414 125	771 010	5 261 302	17 235 306
04	164 329	103 881	419 274	754 348	5 416 235	18 004 760
05	156 321	141 203	367 025	939 935	5 493 437	18 014 450
1906	169 026	173 093	372 504	690 639	5 778 087	19 530 834
07	169 550	217 173	347 012	661 893	5 913 864	20 731 107
08	175 785	223 073	319 125	609 946	5 927 420	21 633 397
09	159 792	242 236	372 238	618 958	6 065 197	21 462 109
10	181 668	261 141	385 544	590 679	6 221 143	22 324 563
1911	174 322	241 122	362 678	567 861	6 129 078	22 217 878
12	176 062	337 754	337 966	555 911	6 293 939	23 027 900
13	178 599	390 947	329 842	506 925	6 390 819	24 536 153
14	165 983	555 053	320 520	428 582	6 185 590	28 667 553
15	81 793	459 937	429 943	346 888	5 409 633	32 240 819

M a l t d r y c k e r ⁷							Mineralvatten och läskedrycker		
Fr. o. m. 1904 skattepliktiga sorter				Svagdricka		Värde å samtliga maltdrycker			
Porter	Öl	Lager-och pilsner- dricka	Värde å porter och öl						
Hl	Hl	Hl	Kr.	Hl	Kr.	Kr.	Hl	Kr.	
35 033	.	.	.	.	.	15 467 260	.	.	
38 066	.	.	.	.	.	15 592 685	.	945 751	
39 910	.	.	.	.	.	16 089 015	.	1 121 289	
36 183	.	.	.	.	.	16 836 218	.	1 138 539	
34 078	.	.	.	.	.	17 959 707	.	1 322 357	
35 091	1 156 801	.	.	910 037	3 495 510	21 666 317	94 433	1 678 800	
36 394	1 185 113	.	.	1 031 244	4 679 547	24 866 076	113 825	1 970 722	
45 317	1 264 021	.	.	1 221 301	5 487 248	28 480 516	117 105	2 080 062	
44 356	1 374 668	291 204	28 029 685	1 248 235	4 297 728	32 327 413	141 040	2 533 266	
43 588	1 341 287	228 074	29 117 295	1 280 963	4 527 530	33 644 815	149 011	2 591 955	
43 589	1 364 806	231 176	29 937 560	1 485 442	5 125 510	35 063 070	169 907	2 983 231	
44 600	1 316 435	192 846	29 308 366	1 386 891	5 125 999	34 434 365	136 255	2 562 632	
50 287	1 346 340	210 805	30 477 670	1 454 575	5 224 750	35 702 420	161 521	2 793 783	
52 478	1 233 221	204 227	31 754 602	1 288 604	5 036 548	36 791 150	171 158	3 101 244	
56 748	1 309 993	201 030	34 125 141	1 674 811	6 464 770	40 589 911	199 132	3 260 318	
59 005	1 277 265	196 959	34 216 288	1 759 670	7 073 873	41 290 161	202 748	3 803 443	
66 371	1 273 356	192 127	36 021 005	1 634 439	6 733 889	42 754 894	185 147	3 694 476	
65 598	1 225 949	211 680	36 068 004	1 641 103	7 434 197	43 502 201	209 793	4 282 654	
51 730	1 121 751	173 432	33 473 632	1 389 265	6 293 370	39 767 002	189 104	3 832 694	
36 520	952 845	169 482	32 166 840	1 489 917	7 330 392	39 497 232	199 832	4 017 359	
47 285	960 977	160 249	34 389 568	1 576 353	7 897 529	42 287 097	238 520	4 721 959	
43 529	936 702	148 297	33 302 352	1 505 274	7 752 161	41 054 513	226 796	4 545 121	
47 802	985 867	152 512	34 621 242	1 519 866	8 003 553	42 624 795	229 851	4 441 312	
46 447	994 944	149 315	35 055 191	1 584 521	9 046 872	44 102 063	275 654	5 447 114	
54 437	1 083 986	147 392	39 636 825	1 292 022	8 651 417	48 288 242	226 647	4 581 480	

G a r n ⁹						Spinulön för främmande gods
Ullgarn	Bomullsgarn	Linne- och hampgarn samt tråd	Jutegarn	Summa		
Kg	Kg	Kg	Kg	Kg	Kr.	
2 047 006	8 672 474	811 636	454 211	11 985 327	18 162 626	.
1 996 195	8 635 836	789 439	530 384	11 951 854	17 590 956	.
2 057 800	9 563 804	723 459	634 545	12 979 108	18 417 375	.
2 563 104	10 697 785	780 199	1 098 950	15 140 088	20 228 366	.
2 804 519	11 262 415	861 384	681 513	15 609 831	20 337 423	.
5 097 305	12 915 719	908 999	5 487 895	24 409 918	32 882 848	983 162
6 348 871	13 728 331	1 027 815	5 382 382	26 487 899	35 263 137	405 109
6 556 056	14 949 589	1 102 635	5 923 534	28 581 814	36 727 338	976 377
7 177 589	15 280 850	1 101 187	5 173 351	28 782 977	39 407 970	1 030 137
7 351 937	15 073 699	1 027 779	6 470 218	29 923 633	44 873 543	1 052 485
6 835 398	14 081 685	1 052 379	5 815 209	27 784 671	42 139 200	1 027 390
7 813 620	15 266 967	1 209 117	5 910 688	30 200 892	45 391 808	969 908
8 088 646	14 794 790	1 340 975	6 192 724	30 417 185	47 379 053	957 498
9 016 571	14 797 315	1 138 032	5 695 786	30 647 704	50 922 690	1 439 025
9 341 006	15 328 708	1 494 624	5 725 220	31 889 558	53 388 863	1 895 126
9 737 342	15 132 173	1 483 904	5 738 847	32 092 266	57 556 102	1 753 468
9 644 659	18 653 479	1 537 273	5 886 766	35 722 177	61 024 803	1 863 802
9 600 960	15 715 874	1 553 112	5 977 909	32 847 355	58 205 246	1 866 748
9 067 471	14 874 919	1 490 263	5 559 759	30 992 412	54 876 994	1 822 155
10 395 418	16 191 086	1 707 425	6 516 166	34 810 095	65 158 210	1 742 167
10 247 181	15 691 286	1 725 341	6 621 884	34 285 692	63 615 182	1 866 472
10 961 307	17 434 399	1 883 705	6 682 181	36 961 592	68 874 550	1 864 658
11 517 093	18 510 448	1 970 918	6 496 657	38 495 116	73 420 657	¹⁰ 752 743
11 052 503	17 759 176	2 034 368	5 827 306	36 678 853	72 476 452	804 949
11 821 639	20 841 714	2 355 885	5 696 257	40 715 495	88 006 237	836 974

År	V ä v n a d e r							Vävlön för främ- mande gods
	Siden- vävnader	Ylle- vävnader	Bomulls- vävnader	Linne- och hamp- vävnader	Jute- vävnader	Summa		
	Kg	Kg	Kg	Kg	Kg	Kg	Kr.	
1891	.	.	.	.	.	.	32 311 544	.
92	.	.	.	.	.	.	31 589 199	.
93	.	.	.	.	.	.	34 568 045	.
94	.	.	.	.	.	.	37 953 152	.
95	.	.	.	.	.	.	42 346 624	.
1896	7 161	4 907 142	9 360 446	595 945	4 580 163	19 450 857	45 744 494	87 885
97	6 501	5 394 591	10 633 697	683 124	4 432 122	21 150 035	49 576 524	69 225
98	6 331	5 681 249	11 081 593	887 063	4 958 786	22 615 022	32 528 008	394 079
99	5 659	6 071 243	11 163 700	907 153	4 391 641	22 539 396	55 866 366	468 464
1900	5 327	5 788 853	11 017 570	872 382	5 151 843	22 835 975	57 342 120	526 885
1901	4 336	5 948 540	9 019 174	981 916	4 529 713	20 483 679	53 029 724	490 939
02	3 150	6 548 919	9 223 585	1 214 152	4 649 973	21 639 779	56 990 332	500 898
03	2 668	6 961 488	9 475 469	1 168 726	5 122 199	22 730 550	61 292 487	523 311
04	2 588	7 511 104	9 877 810	1 198 882	4 618 663	23 209 047	64 318 270	530 155
05	2 649	8 116 190	10 341 066	1 317 991	4 468 230	24 246 126	69 275 399	535 422
1906	2 875	8 135 863	10 936 112	1 408 941	4 714 014	25 197 805	74 967 835	510 220
07	3 234	8 211 013	11 233 968	1 459 506	5 025 691	25 933 212	81 446 287	545 740
08	2 650	7 932 895	10 768 009	1 403 574	4 864 101	24 971 229	78 713 645	479 084
09	2 477	7 203 482	10 211 671	1 236 745	4 648 274	23 302 649	73 175 046	376 343
10	1 100	8 087 487	11 351 023	1 515 357	5 477 624	26 432 591	87 500 231	411 876
1911	893	8 289 149	10 983 325	1 466 968	5 420 003	26 160 338	84 710 003	330 339
12	1 250	8 372 687	12 163 494	1 564 756	5 307 578	27 409 765	89 280 451	333 856
13	1 050	9 010 197	12 612 660	1 528 952	5 115 066	28 267 925	97 264 470	350 650
14	816	8 773 303	12 261 717	1 557 338	4 741 735	27 334 909	96 645 266	362 559
15	850	9 908 479	14 224 517	1 840 376	4 674 409	30 648 631	121 995 021	279 546

År	Hattar och mössor	Diverse hit- hörande tillverk- ningar ²⁴	Summa för de 7 närmast föreg. kol.	Beredda hudar och skinn				Garv- ningslön för främ- mande råvara
				Sulläder och bindsulläder		Andra slag ¹⁵	Summa värde	
	Kr.	Kr.	Kr.	Ton	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1891	1 383 419	99 060	.	.	.	.	5 269 689	539 796
92	1 492 822	178 212	.	.	.	.	5 167 339	454 037
93	1 790 090	216 530	.	.	.	.	5 134 771	562 827
94	1 741 779	252 500	.	.	.	.	5 553 473	607 682
95	3 108 693	407 440	.	.	3 151 133	2 949 602	6 100 735	839 012
1896	2 280 700	534 080	12 346 817	1 877	3 933 114	3 183 850	7 116 964	691 892
97	2 490 991	618 877	14 928 364	1 900	4 096 213	3 552 224	7 648 437	746 365
98	2 671 227	888 945	18 241 850	2 310	5 245 855	3 975 438	9 221 293	688 766
99	2 816 213	800 123	22 126 233	2 827	6 468 897	4 612 330	11 081 227	609 031
1900	3 304 037	713 912	22 560 972	2 816	6 422 187	4 132 302	10 554 489	581 547
1901	3 685 450	634 803	22 662 902	3 263	7 303 456	4 202 121	11 505 577	559 393
02	3 426 049	706 354	22 570 724	3 919	8 719 285	4 307 850	13 027 135	520 611
03	3 655 506	703 778	25 184 633	4 357	9 544 773	4 517 335	14 062 108	451 096
04	3 992 799	907 016	28 149 500	5 152	11 421 681	5 385 301	16 806 982	404 206
05	4 662 462	940 279	30 109 382	5 825	13 037 629	6 342 076	19 379 705	359 827
1906	4 583 055	1 095 193	35 073 853	6 247	14 637 731	7 415 194	22 052 925	290 653
07	5 417 330	1 197 665	39 941 074	6 690	16 014 578	7 197 792	23 212 370	290 419
08	5 860 187	1 024 205	36 953 612	5 830	12 017 448	7 066 483	19 058 931	325 475
09	5 864 443	973 890	37 066 299	5 866	14 096 293	8 112 565	22 208 858	323 823
10	6 712 589	1 152 661	43 417 484	7 587	18 786 942	9 726 956	28 513 898	419 863
1911	7 242 847	1 133 205	44 369 658	7 377	17 978 951	9 820 172	27 799 123	209 746
12	7 395 851	1 434 159	49 106 132	7 632	19 511 570	10 708 630	30 220 200	193 932
13	7 960 766	1 290 904	55 620 432	7 900	21 124 336	13 018 739	34 143 075	116 444
14	8 429 761	1 176 754	59 261 126	7 288	21 038 126	14 922 078	35 900 204	97 940
15	9 366 179	1 398 712	76 257 549	8 116	36 157 722	31 846 289	68 004 011	163 017

Vadd ¹¹	Trassel	Segel- och bindgarn samt tågvirke	Linoleum- mattor ¹²	Andra vattentäta väv- nader ¹³	Band, remmar, snören och fisknät	Spetsar	Tråd- gardiner	Trikå- varor	Sömnads- artiklar ¹⁴
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
408 382	.	469 071	.	.	.	250 000		1 806 584	215 500
386 880	.	558 455	.	.	.	862 000		1 677 710	223 500
333 007	.	489 215	.	.	.	760 485		2 089 852	175 000
366 112	.	575 104	.	.	.	824 000		2 174 034	779 800
360 990	.	625 268	.	.	.	825 000		2 971 871	2 201 417
382 446	72 800	947 115	.	323 300	851 866	40 000	620 000	3 454 171	4 566 000
500 534	100 000	1 000 188	.	200 600	1 089 793	50 000	1 100 000	4 893 795	4 687 850
469 966	172 938	1 063 375	.	302 371	1 677 605	95 000	1 200 000	6 148 813	5 560 260
466 694	248 421	1 412 280	272 000	400 022	1 835 811	168 210	1 420 000	7 328 676	7 757 200
500 746	387 019	1 516 878	470 537	471 797	1 453 300	186 001	1 453 100	7 405 635	8 044 587
325 272	372 580	1 499 531	405 100	346 818	1 458 138	249 500	1 050 000	7 052 512	8 532 499
540 582	479 505	1 482 196	502 204	357 212	1 586 529	149 000	1 190 000	6 879 563	8 633 229
547 389	538 793	1 511 293	670 275	412 188	1 645 463	169 000	1 400 000	7 266 573	10 344 313
718 311	656 684	1 770 359	667 488	455 144	1 947 792	218 000	1 700 000	7 963 369	11 420 524
815 566	708 968	1 947 570	736 975	524 684	2 007 422	209 000	1 350 000	8 332 561	12 607 658
868 801	643 970	2 145 355	739 332	589 020	2 349 335	239 395	1 600 000	9 920 988	15 285 887
766 201	485 198	2 519 990	775 345	603 937	2 329 880	287 600	1 800 000	10 888 456	18 020 143
947 116	437 617	2 463 249	782 690	561 665	2 137 870	235 800	1 350 000	9 819 941	16 525 609
914 047	411 883	2 136 215	800 975	610 472	2 344 064	230 400	1 370 000	9 718 054	16 505 448
1 173 675	641 626	2 638 264	1 471 300	731 872	2 822 966	288 300	1 685 000	11 928 178	18 827 790
1 099 854	576 190	2 652 712	1 553 780	774 210	2 725 085	240 890	1 600 000	12 083 436	19 344 195
1 237 821	688 554	3 028 506	1 512 942	1 015 500	2 959 969	292 154	1 800 000	13 156 708	22 067 291
1 345 517	790 832	3 214 996	1 825 230	1 093 409	2 967 371	265 900	1 800 000	15 740 629	25 594 862
1 204 869	930 353	4 130 440	1 757 215	1 312 511	3 186 652	187 460	1 720 000	15 564 015	28 996 484
1 569 985	1 065 344	6 592 272	1 770 371	3 270 516	4 941 686	305 054	1 430 000	17 247 399	41 568 519

Skodon ¹⁶	Pälsvaror	Handske		Läder- remmar	Reseffek- ter, etuier, plän- böcker o. dyl.	Borst- binderi- arbeten	Gummi varor			
							Galoscher		Andra slag	Summa värde
Kr.	Kr.	1 000 par	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	1 000 par	Kr.	Kr.	Kr.
628 244	185 000	419	506 500	.	173 161	615 000	.	.	.	305 500
1 606 103	726 000	365	530 000	.	169 932	504 590	.	.	.	335 000
1 924 798	875 000	401	511 700	.	188 337	575 000	.	.	.	1 092 566
2 966 653	915 000	389	550 471	.	204 638	592 500	451	1 188 504	60 000	1 248 504
3 659 970	972 000	397	559 910	.	257 608	605 500	652	1 409 240	65 000	1 474 240
4 318 431	1 582 736	696	986 719	364 811	291 118	719 000	.	.	.	2 314 415
5 823 199	2 138 056	749	1 083 501	468 049	288 414	709 000	1 290	2 975 541	235 475	3 211 016
9 664 671	2 145 272	784	1 134 442	404 904	359 647	762 800	2 007	3 462 361	669 367	4 131 728
11 410 710	2 371 184	798	1 076 941	503 085	539 119	801 324	1 768	3 072 359	832 212	3 904 571
9 808 886	2 526 230	723	1 011 563	615 672	571 628	829 351	1 532	3 035 934	948 040	3 983 974
12 134 752	2 243 593	668	950 717	462 130	665 280	875 182	1 988	3 938 810	1 032 198	4 971 008
13 047 743	2 361 860	708	1 004 303	419 580	662 056	855 240	1 799	3 212 961	986 933	4 199 894
13 828 448	2 639 983	687	977 906	463 223	696 805	903 972	2 645	5 087 093	1 038 700	6 125 793
16 677 266	2 635 185	797	1 006 754	545 471	661 408	965 051	3 453	6 062 841	1 063 439	7 126 280
18 086 222	3 410 884	620	942 237	648 224	790 500	1 030 049	3 107	6 416 738	1 260 440	7 677 178
22 291 688	3 829 302	633	1 039 311	771 295	1 027 918	1 177 855	2 530	6 106 441	1 609 000	7 715 441
25 954 532	3 943 195	629	1 082 461	785 203	626 138	1 334 130	2 977	7 027 950	2 102 078	9 130 028
23 389 760	3 603 016	499	862 097	456 541	976 513	1 220 448	2 979	6 799 037	2 080 120	8 879 157
26 267 243	3 489 431	510	891 696	475 775	1 062 722	1 222 943	2 778	6 729 665	1 958 875	8 688 540
34 138 203	4 016 530	525	934 327	594 192	1 232 646	1 261 532	3 515	8 354 329	2 117 621	10 471 950
33 691 791	3 623 416	462	814 103	818 614	1 374 052	1 383 212	3 568	6 982 384	2 369 016	9 351 400
36 070 852	4 511 077	490	865 041	918 028	1 431 242	1 496 141	3 869	7 044 018	3 053 044	10 997 062
41 088 848	5 296 336	427	806 357	1 290 201	1 675 433	1 594 635	3 542	6 879 902	3 833 693	10 713 595
47 946 371	5 222 314	466	917 867	1 124 073	1 651 249	1 704 004	3 407	6 403 295	4 300 742	10 704 037
90 451 618	6 555 620	434	1 021 366	3 053 736	1 695 816	2 191 495	3 572	8 351 980	6 001 881	14 353 861

År	S å g v e r k s .							
	Ohyvlade plankor, battens och bräder		Hyvlade bräder		Bräd- och plank- stump		Stav	Lätkter, reg- lar, ribbor och lister
	Kbm	Kr.	Kbm	Kr.	Kbm	Kr.	Kbm	Kbm
1891	.	.	.	.	.	.	.	.
92	.	.	.	.	.	.	.	.
93	.	.	.	.	.	.	.	.
94	.	.	.	.	.	.	.	.
95	.	.	.	.	.	.	.	.
1896	5 000 714	101 802 137	616 950	15 007 269	371 863	2 388 087	86 819	78 812
97	5 398 113	117 909 941	743 475	18 875 781	400 320	2 579 746	68 337	91 727
98	5 299 342	114 246 994	723 120	18 596 003	414 088	2 837 667	97 234	94 897
99	4 986 270	107 412 186	875 192	21 735 125	402 981	2 929 451	163 223	81 076
1900	5 342 095	130 173 026	766 015	21 306 636	405 281	2 845 590	116 141	77 021
1901	4 741 075	107 053 342	822 473	21 411 152	413 442	2 668 234	90 135	79 699
02	4 471 095	106 543 406	825 255	22 226 202	379 422	2 418 825	81 565	87 782
03	5 025 232	127 161 492	1 047 755	29 186 872	457 612	2 860 561	121 067	99 391
04	4 813 481	113 236 663	1 050 527	27 275 201	389 527	2 473 412	111 886	101 760
05	4 164 214	97 085 539	1 027 921	29 376 177	390 023	2 477 590	101 195	98 121
1906	4 565 579	118 402 993	1 054 079	30 121 906	409 543	2 839 004	107 838	96 302
07	4 750 865	126 189 712	1 017 124	30 340 130	374 255	3 136 410	154 188	94 032
08	3 859 091	96 730 541	1 017 427	28 426 153	341 339	3 111 843	123 350	87 799
09	3 503 259	92 730 362	855 155	24 798 822	310 267	2 621 897	109 591	82 055
10	4 767 723	132 587 445	1 131 505	34 511 590	368 511	2 967 878	131 273	111 253
1911	4 605 187	124 768 947	1 191 869	36 367 699	364 666	2 893 831	150 831	99 904
12	4 529 644	122 694 904	1 151 078	34 470 105	381 389	3 070 819	166 261	97 791
13	4 693 990	135 994 149	1 210 159	38 593 236	358 353	3 112 081	188 892	99 383
14	4 040 544	119 479 328	1 248 300	41 468 412	319 359	3 001 519	172 942	80 664
15	4 423 778	150 299 595	995 285	36 442 703	293 539	2 975 756	147 935	87 391

År	Tunn- binderi- arbeten	Träskor och läster	Butelj- och flask- korkar		Pappersmassa ²⁰		
					Mekanisk	Kemisk	Summa värde
	Kr.	Kr.	1 000 st.	Kr.	Ton (torr vikt)		Kr.
1891	870 616	355 418	334 433	1 186 479	.	.	10 544 547
92	475 633	375 113	316 207	1 067 318	.	.	10 751 504
93	569 310	326 791	299 677	1 067 316	60 595	51 178	12 442 533
94	715 656	337 700	301 335	1 106 335	80 545	68 159	14 918 850
95	831 399	348 147	321 922	1 124 665	89 533	91 012	15 637 261
1896	803 045	430 580	.	1 537 220	112 392	106 872	18 724 009
97	613 400	507 216	492 116	1 729 678	119 798	119 958	21 026 066
98	726 580	503 971	429 181	1 580 915	128 723	132 923	23 413 567
99	769 070	546 086	434 537	1 515 971	116 152	148 269	25 266 481
1900	802 188	519 395	450 574	1 573 501	124 771	188 478	33 167 305
1901	867 599	559 245	428 317	1 519 337	122 183	212 149	36 099 013
02	895 227	512 077	471 284	1 728 656	153 082	242 352	37 657 793
03	816 350	605 082	454 239	1 581 681	164 601	273 482	39 583 145
04	721 352	641 922	509 501	1 755 274	159 192	305 630	45 035 375
05	886 984	789 513	453 528	1 899 783	187 298	332 036	52 759 160
1906	1 082 199	1 017 971	538 460	1 942 095	188 442	359 707	57 298 038
07	1 065 459	1 011 904	529 415	1 898 388	215 983	445 491	60 902 549
08	1 114 062	910 614	561 788	2 042 443	213 660	536 745	70 578 910
09	955 287	1 011 568	476 025	1 723 616	207 971	477 987	70 841 807
10	1 099 935	1 195 089	516 364	1 878 712	274 324	675 030	85 670 178
1911	1 324 589	1 213 816	602 150	1 997 442	248 096	710 124	97 132 755
12	1 521 444	1 220 315	618 548	2 049 827	316 169	809 684	115 734 275
13	1 577 665	1 253 853	674 917	2 238 845	326 097	860 480	125 953 633
14	1 350 841	1 326 751	699 272	2 384 844	269 217	865 913	128 157 731
15	1 846 029	1 332 339	660 501	3 034 860	305 819	909 912	141 493 430

p r o d u k t e r ¹⁷						Snickeriarbeten ¹⁹		
Låd- ämnen o. lådor ¹⁸	Andra slag (spjälved m. m.) ¹⁸	Sammanlagt värde för föreg. 4 kol.	Summa sågverks- produkter		Sågnings- och hyv- lingslön	Träull	Byggnads- materiel	Andra slag
Kbm	Kbm	Kr.	Kbm	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
.	.	.	.	.	.	.	11 971 712	
.	.	.	.	.	.	.	11 822 227	
.	.	.	.	.	.	.	12 269 273	
.	.	.	.	.	.	.	12 888 129	
.	.	.	.	.	.	.	14 030 939	
13 013	38 884	3 156 800	6 207 055	122 354 293	511 301	17 010	14 353 357	
9 187	63 435	3 789 730	6 774 594	143 155 198	849 004	22 361	14 581 171	
11 360	69 315	4 061 100	6 709 856	139 741 764	944 748	28 369	18 804 671	
21 621	74 130	4 434 728	6 604 498	136 511 490	913 298	45 911	20 451 032	
58 034	119 442	7 095 176	6 884 029	161 420 428	953 508	43 995	20 968 112	
58 253	69 108	5 595 580	6 274 180	136 728 308	843 446	44 406	19 336 026	
72 627	74 478	6 295 433	5 902 224	137 483 866	902 099	61 040	21 127 579	
73 654	77 883	7 913 208	6 902 594	167 122 133	1 088 289	58 332	24 155 525	
137 781	88 008	9 711 960	6 687 970	152 697 236	1 278 044	77 477	13 279 916	10 782 599
147 133	77 914	10 061 933	6 006 521	136 001 239	1 056 839	76 897	12 617 184	12 749 674
148 813	91 029	11 326 773	6 472 688	162 780 676	1 117 027	126 218	13 387 706	13 971 296
200 123	90 884	15 038 054	6 681 471	174 704 306	1 284 368	140 248	13 037 932	16 136 706
223 518	69 494	14 234 237	5 722 018	142 502 774	1 061 279	137 670	11 023 888	15 405 622
189 533	57 494	12 672 271	5 107 854	132 823 352	1 051 359	142 638	9 967 084	15 055 193
217 080	63 158	15 647 813	6 790 508	185 714 726	1 377 960	147 153	11 281 325	16 861 278
240 485	63 945	16 828 655	6 716 887	180 859 132	1 230 412	154 887	12 060 648	17 635 028
290 695	68 276	19 308 108	6 685 184	179 543 996	1 073 287	191 376	12 227 925	19 677 187
335 768	56 276	22 814 084	6 942 821	200 513 550	1 124 684	133 381	11 618 239	21 384 024
327 634	59 339	22 056 113	6 248 782	186 005 372	1 265 861	209 344	10 733 587	20 994 117
482 864	64 764	32 825 348	6 496 556	222 543 402	1 281 704	304 940	8 265 790	25 527 067

Papp och papper			Papp- och pappersarbeten		Arbeten av grafisk industri		Svavelsyra ²⁶ à 50° Bé (62,5 %)	
Papp	Papper ²¹	Summa värde	Tapeter och bårder	Andra slag (kar- tonger, bokbin- deriarb. m. m.) ²²	Bok-, acciden- s- och tidsnings- tryck ²³	Andra slag ²⁴	Ton	Kr.
Ton	Ton	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Ton	Kr.
.	.	12 051 831	1 006 303	1 439 540	.	2 154 421	18 172	705 759
.	.	11 124 975	808 919	1 576 849	.	1 901 538	28 147	863 155
.	.	11 235 357	929 629	1 879 280	.	1 062 036	27 324	736 705
.	.	12 658 304	903 945	2 202 787	.	1 847 063	31 343	703 716
.	.	13 349 238	1 059 833	2 355 992	.	2 117 120	35 141	870 898
11 008	53 958	14 229 879	1 050 593	2 796 528	8 157 304	2 275 792	39 566	941 568
14 904	57 938	15 593 099	1 171 951	3 281 966	8 517 340	2 489 918	36 705	901 119
14 846	71 328	17 696 129	1 207 342	3 553 512	9 506 710	2 681 176	39 030	947 337
18 499	76 870	19 604 657	1 176 265	4 164 620	10 790 743	2 763 045	36 038	1 016 498
20 408	93 285	24 176 775	1 232 550	4 717 004	11 247 776	2 999 325	35 108	988 834
17 075	100 114	24 888 763	1 242 338	4 956 709	12 064 013	3 147 877	41 147	1 006 505
21 759	111 460	27 123 284	1 264 572	5 014 324	12 877 026	3 262 433	41 652	1 229 568
24 912	125 291	29 141 027	1 308 183	5 229 990	13 359 159	3 526 945	58 824	1 660 947
23 959	139 065	32 414 977	1 310 133	5 772 488	14 265 861	3 743 927	76 640	1 983 725
26 312	163 730	37 764 469	1 501 836	6 329 438	15 518 484	4 354 824	85 203	2 121 300
27 843	181 531	42 268 479	1 748 274	7 900 625	16 420 549	4 810 480	94 761	3 099 017
31 391	193 839	45 858 446	1 760 414	8 880 995	17 892 770	4 953 647	117 300	3 707 922
32 834	198 012	47 295 436	1 691 870	9 020 129	19 453 107	5 217 244	103 160	3 566 658
32 312	181 867	43 748 754	1 698 469	9 136 177	19 869 586	5 111 488	74 910	2 342 182
36 804	226 773	53 818 524	1 979 313	10 396 708	20 891 203	5 335 444	117 991	3 721 193
34 336	240 927	56 994 138	2 143 938	10 692 988	22 279 233	5 660 087	126 810	3 059 742
38 554	278 716	64 039 023	2 170 231	11 545 182	23 737 622	5 620 025	126 749	2 921 421
48 591	284 365	66 861 020	2 354 687	12 862 913	32 992 786	5 861 689	134 292	4 197 972
51 464	261 676	63 090 935	2 157 280	13 287 851	36 846 087	6 225 392	134 130	4 867 717
60 112	293 808	79 062 642	2 229 678	16 022 991	38 859 503	7 025 202	121 723	5 159 179

År	Salpetersyra ²⁵ à 36° Bé (53 %)		Svavelsyrad lerjord (aluminium- sulfat) ²⁶		Kristallsoda		Ammoniak		
							Kau- stik	Sva- vel- syrad	Samman- lagt värde
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Ton	Kr.
1891	.	.	.	.	6 703	328 950	.	.	.
92	.	.	.	.	5 965	335 600	.	.	.
93	.	.	.	.	5 908	290 189	.	.	.
94	.	.	.	.	5 690	265 180	.	.	.
95	.	.	.	.	5 955	229 931	.	.	.
1896	130	45 400	.	101 200	6 535	238 996	19	735	114 573
97	216	85 363	1 591	96 000	6 399	236 062	97	671	119 332
98	151	49 500	1 757	105 000	7 998	303 108	18	869	140 857
99	231	81 708	1 980	120 000	9 816	395 964	12	895	150 292
1900	81	27 600	1 770	100 000	9 999	455 084	18	846	163 099
1901	357	121 657	2 485	150 000	9 184	437 426	8	1 024	195 161
02	165	53 388	1 207	61 550	8 498	367 472	9	1 088	215 051
03	77	30 500	2 032	109 203	9 418	437 254	28	1 193	230 671
04	86	33 120	2 597	137 781	10 245	481 716	30	1 239	235 315
05	309	125 616	3 726	206 935	11 047	509 165	113	1 390	289 339
1906	710	163 988	4 316	240 100	11 388	522 808	171	1 456	356 517
07	893	227 160	4 165	231 536	11 148	504 133	345	1 134	340 286
08	700	177 521	3 169	158 430	10 993	519 459	370	1 339	382 475
09	633	129 574	3 431	189 938	11 379	554 310	500	1 360	393 706
10	1 042	244 099	4 288	232 509	11 502	554 568	576	1 387	416 369
1911	2 228	498 881	4 298	232 855	12 023	576 182	713	1 323	463 371
12	2 899	728 112	5 227	282 567	12 682	567 898	710	1 291	495 100
13	4 650	1 016 195	5 774	319 723	12 890	567 413	760	1 377	535 982
14	4 660	1 485 639	5 858	370 244	11 570	529 491	730	1 510	558 056
15	3 527	1 286 415	10 802	1 017 037	11 954	715 134	827	1 614	724 916

År	Konstgjorda gödningsämnen ²⁷							
	Super- fosfat	Thomas- fosfat	Kalk- kväve	Ben- mjöl	Pudrett	Andra slag	Summa	
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kr.
1891	.	.	.	.	.	.	.	.
92	.	.	.	.	.	.	.	.
93	43 650	.	.	.	.	.	.	.
94	48 704	.	.	.	.	.	.	.
95	54 539	.	.	.	.	.	.	.
1896	54 368	8 307	—	4 318	12 912	14 218	94 123	4 328 258
97	52 117	14 653	—	4 165	10 509	7 373	88 817	3 754 356
98	68 260	15 770	—	5 085	13 342	6 479	108 996	5 144 369
99	54 425	14 079	—	5 485	13 030	7 294	94 818	4 730 086
1900	55 759	13 031	—	7 981	15 021	6 664	98 456	5 070 528
1901	61 728	10 370	—	7 671	15 921	7 169	102 859	5 318 072
02	59 105	10 951	—	5 550	13 640	8 379	97 625	4 705 344
03	110 762	12 146	—	4 319	26 018	6 689	159 904	7 118 083
04	125 801	11 120	—	5 310	26 550	3 939	172 720	8 009 748
05	133 374	9 662	—	5 550	25 686	5 595	179 867	8 456 857
1906	134 073	12 561	—	5 273	26 450	4 456	182 818	8 916 448
07	176 669	9 018	55	5 755	28 238	5 261	224 996	11 566 195
08	150 749	9 020	79	5 097	28 986	7 922	201 853	9 881 007
09	102 509	6 936	86	4 800	28 955	7 026	150 812	7 044 928
10	167 103	12 345	236	5 607	28 339	5 224	218 854	8 078 753
1911	184 883	12 670	556	5 713	31 664	5 052	240 588	11 974 700
12	168 478	14 978	6 044	5 975	33 756	5 482	234 718	11 817 270
13	184 259	18 354	18 352	5 821	32 792	6 835	266 418	14 583 597
14	188 117	16 688	13 328	5 777	29 484	6 772	260 166	14 346 460
15	154 752	18 910	16 364	6 659	31 748	6 279	234 712	16 280 698

Järnvitriol		Kopparvitriol		Flytande kolsyra		Elektrokemiska produkter			
						Kalciumkarbid		Klorater	
Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
419	.	612	.	.	.	.	.	.	.
476	.	580	.	.	.	.	.	.	.
454	.	659	.	.	.	.	.	.	.
362	.	723	.	.	.	.	.	786	555 302
94	.	1 195	.	.	.	.	.	796	555 302
191	9 198	1 506	390 000	148	74 000	.	.	786	526 428
232	11 982	1 315	368 000	194	80 000	.	.	953	536 296
124	6 602	1 165	292 000	332	147 277	.	.	1 264	687 690
105	5 491	1 287	400 000	391	169 656	1 000	240 000	2 522	678 240
183	9 225	1 265	500 000	415	179 200	5 360	880 286	1 779	796 877
140	8 477	1 224	465 135	479	213 546	2 474	462 450	2 261	1 159 507
127	7 600	1 257	395 882	330	131 933	3 958	791 564	2 476	1 100 984
62	3 444	1 171	392 256	437	140 146	5 508	1 081 887	1 996	843 596
148	6 048	1 248	405 700	596	172 750	7 281	1 197 534	2 377	1 008 037
143	7 175	1 029	349 890	651	187 164	6 500	1 163 684	2 363	1 151 308
170	10 200	562	224 800	760	226 189	5 182	1 008 117	2 478	1 282 292
159	8 700	782	390 000	741	211 936	10 892	2 148 490	2 703	1 433 321
277	13 850	731	292 567	828	260 441	7 134	1 143 590	3 097	1 674 507
182	6 368	628	188 400	691	206 035	3 320	378 672	2 705	1 454 332
236	11 325	20	6 435	783	260 822	4 307	825 805	3 335	1 795 733
156	7 472	320	112 045	863	273 283	3 820	790 103	3 287	1 782 868
335	14 036	870	343 650	868	284 747	11 120	1 724 419	3 418	1 858 827
320	14 091	428	181 709	907	292 609	31 952	4 709 274	3 608	1 959 927
158	7 122	651	260 252	934	306 499	21 883	3 442 764	3 710	2 503 188
325	16 598	777	801 885	839	317 524	32 446	5 403 446	3 986	5 035 807

Draglim och gelatin		Kraftfoder		Lin-, rov- och raps- oljor		Smörj- oljor	Maskin- och vagns- smörja	Såpa	
Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Kr.	Kr.	Ton	Kr.
.	213 666	8 075	912 247	3 306	1 445 642	.	33 979	8 430	1 867 790
.	214 893	7 421	874 241	2 944	1 393 463	.	71 500	8 298	1 873 751
.	254 784	6 413	793 492	3 177	1 325 876	.	80 795	9 427	2 041 989
.	264 576	5 731	590 687	2 703	1 123 037	.	78 582	9 676	2 092 732
.	268 160	8 622	828 111	3 753	1 543 078	.	78 150	10 198	2 148 588
.	314 683	9 707	920 918	4 239	1 619 907	124 475	130 857	10 623	2 413 758
.	441 723	11 724	1 212 941	4 388	1 658 026	129 764	156 133	11 072	2 471 892
.	507 924	11 310	1 216 193	3 745	1 403 246	93 570	143 277	11 865	2 598 396
1 225	776 144	12 271	1 440 831	4 173	1 634 455	120 259	169 753	13 061	2 876 747
1 905	1 120 293	11 736	1 446 129	4 418	2 278 530	67 518	130 202	12 941	3 769 151
2 448	1 060 142	10 873	1 353 005	4 317	2 385 010	61 015	126 310	11 783	3 452 496
2 460	841 405	13 756	1 756 517	5 117	2 840 156	130 980	149 294	13 080	3 639 818
2 800	872 981	15 021	1 804 871	5 448	2 530 864	165 777	188 318	14 365	3 868 395
3 662	1 103 033	15 415	1 770 167	5 883	2 395 585	404 039	172 435	15 544	3 983 392
1 460	828 939	18 848	2 328 051	6 830	2 628 606	340 972	188 760	15 657	3 786 837
1 469	890 885	17 422	2 270 238	6 587	2 762 110	405 885	204 102	17 447	4 299 524
1 642	994 905	20 228	2 642 093	7 711	3 296 797	561 148	177 302	18 846	5 343 458
1 323	998 509	19 655	2 569 566	6 982	3 190 568	641 167	167 571	15 962	5 391 547
1 554	1 045 875	20 785	2 720 890	7 187	3 454 451	620 684	182 401	17 799	5 984 121
1 633	1 073 128	19 589	2 547 212	5 970	4 226 458	711 574	187 390	20 308	6 839 380
1 704	1 115 613	23 051	2 689 007	6 398	5 070 180	928 443	217 461	17 026	6 029 169
1 923	1 227 568	27 695	3 399 225	7 030	5 197 921	1 007 545	221 297	19 905	6 622 720
1 909	1 305 880	31 454	3 950 914	9 068	4 803 758	910 265	288 336	20 164	6 079 950
1 869	1 453 337	28 370	3 552 944	7 752	4 461 946	929 364	297 291	20 774	6 691 975
2 177	1 874 009	35 868	5 317 020	9 619	7 163 158	1 229 043	380 469	23 489	8 994 092

År	Tvål		Ljus		Parfym- och eau de Cologne	Toalett- och mun- vatten	Träsprit		Terpentinolja ²⁸	
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Kr.	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1891	1 211	571 991	1 802	1 460 533	339 598	135 042	.	.	.	.
92	1 598	752 744	1 647	1 253 145	297 337	117 193	.	.	.	.
93	1 799	857 878	1 915	1 612 202	257 073	119 332	.	.	.	.
94	1 635	780 856	1 779	1 413 860	214 469	113 598	.	.	.	.
95	1 679	790 865	1 736	1 658 857	209 491	131 684	.	.	.	.
1896	2 834	1 640 663	1 964	1 734 000	519 753	203 865	.	12 679	.	9 807
97	3 125	1 738 050	2 293	1 780 140	607 313	203 441	.	20 000	.	19 756
98	3 202	1 897 794	2 393	1 978 204	653 865	190 823	.	27 040	.	27 251
99	3 347	1 968 246	2 240	2 144 420	756 108	195 925	.	30 200	.	20 623
1900	3 660	2 125 191	2 386	2 391 002	756 474	230 108	.	28 575	.	24 828
1901	3 257	1 980 259	2 324	2 450 538	777 104	208 735	.	83 345	.	37 272
02	3 317	2 079 778	2 048	2 235 278	895 129	184 240	.	142 824	.	54 052
03	3 797	2 346 706	2 387	2 022 999	730 570	255 708	.	153 148	.	60 381
04	3 810	2 354 381	2 573	2 696 017	734 615	177 429	.	154 727	.	113 482
05	3 956	2 467 958	2 857	2 457 395	783 956	307 985	.	177 215	.	117 117
1906	3 964	2 681 753	2 444	2 594 633	928 220	356 362	.	162 453	.	118 555
07	4 197	2 989 153	2 621	2 993 187	953 806	544 114	.	239 414	.	209 799
08	4 178	2 976 910	2 373	2 687 989	893 498	554 866	.	199 796	.	116 491
09	4 306	3 130 953	2 021	2 265 275	916 848	625 010	248	145 065	372	92 789
10	4 575	3 455 236	2 488	2 697 130	976 231	711 855	495	277 811	668	159 105
1911	4 563	3 767 095	2 216	1 944 419	1 017 555	757 368	475	273 719	838	228 064
12	4 567	3 613 152	2 282	1 975 543	1 107 424	771 200	614	358 507	676	201 289
13	5 106	4 142 297	2 428	2 438 901	1 819 252	.	527	311 369	629	189 303
14	4 759	4 136 865	2 243	2 202 870	2 283 282	.	541	303 921	645	204 940
15	5 100	5 627 320	2 889	2 926 319	3 334 755	.	610	461 217	1 323	742 190

År	Stubin	Glöd- strumpor	Produkter från gasverk					
			Kolgas		Stenkolstjära		Koks	
	Kr.	Kr.	Kbm	Kr.	Ton	Kr.	Hl	Kr.
1891	61 715	.	23 211 618	2 414 310	.	.	1 231 078	941 436
92	77 809	.	24 592 624	2 516 133	.	.	1 356 656	1 012 143
93	78 568	.	25 957 816	2 666 472	.	.	1 305 611	905 369
94	63 004	.	26 475 456	2 582 713	.	.	1 376 974	915 113
95	66 897	.	29 284 342	2 785 088	.	.	1 547 699	1 043 670
1896	84 600	.	31 428 667	4 003 259	7 229	153 546	1 819 217	1 109 058
97	91 863	.	34 876 597	4 410 941	7 482	158 937	1 917 884	1 271 856
98	83 654	.	37 362 448	4 672 959	7 527	167 905	2 067 814	1 598 491
99	85 791	.	40 700 984	4 971 612	8 312	192 135	2 099 983	1 843 715
1900	71 796	.	44 698 606	5 086 268	9 331	215 613	2 366 405	2 682 434
1901	70 939	.	46 250 362	5 229 345	8 910	199 618	2 222 165	2 260 128
02	70 500	.	48 574 431	5 779 869	10 207	219 148	2 229 054	1 666 074
03	74 400	.	51 462 828	5 994 214	9 350	199 797	2 513 667	2 032 408
04	64 300	.	54 980 234	6 385 335	10 437	226 734	3 121 407	2 140 783
05	83 287	.	58 032 908	6 747 768	10 627	245 371	2 857 678	2 262 130
1906	95 000	300 492	61 981 433	7 164 345	10 363	287 729	3 112 523	2 487 017
07	93 000	375 293	67 267 695	7 682 515	10 641	303 414	3 005 271	2 845 987
08	89 100	303 500	69 856 146	8 002 470	10 856	286 031	3 210 395	3 104 317
09	96 410	327 159	72 046 800	8 206 506	11 456	292 513	3 272 971	2 904 955
10	100 000	231 762	75 000 295	8 412 863	10 307	281 599	3 338 198	2 761 452
1911	110 000	270 788	74 783 229	8 385 025	11 405	297 178	3 265 834	2 701 867
12	96 480	323 500	81 645 704	8 802 490	11 822	416 600	3 148 248	3 793 510
13	118 000	235 820	87 613 483	9 062 867	13 031	583 954	3 751 489	4 188 562
14	142 400	200 000	91 081 851	9 344 683	13 336	588 122	3 860 752	4 505 457
15	181 069	286 058	97 199 913	10 227 546	14 879	716 939	4 108 806	6 487 725

Färger och fernis- sor ²⁹	Tändstickor ³⁰				S p r ä n g ä m n e n					
	Säker- hetständ- stickor	Andra slag	Summa		Svart- krut	Rök- svagt krut	Bom- ulls- krut	Dynamit och andra spräng- ämnen	Summa	
	Ton	Ton	Ton	Kr.	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kr.
523 838	.	.	.	8 679 856	.	.	.	469	469	629 393
630 625	.	.	.	8 679 864	.	162	.	514	676	837 505
815 863	.	.	.	7 973 266	.	180	.	558	738	935 692
648 638	.	.	.	6 213 475	.	182	.	494	676	880 033
743 318	.	.	.	8 069 206	.	217	.	557	774	1 265 333
1 208 447	11 566	6 446	18 012	7 327 076	150	61	25	530	766	1 283 039
1 397 353	11 832	7 526	19 358	7 615 001	174	95	44	619	932	1 593 467
1 414 658	12 831	7 923	20 754	8 100 926	189	89	27	684	989	1 603 037
1 653 366	14 685	6 615	21 300	8 723 332	226	106	74	814	1 220	1 998 862
1 718 401	16 714	7 293	24 007	9 945 027	268	210	129	836	1 443	2 701 882
1 779 491	16 072	9 294	25 298	10 218 455	193	167	144	1 038	1 542	3 331 645
1 772 956	11 996	8 644	23 640	9 883 552	298	167	56	1 068	1 589	2 983 672
1 870 935	16 111	9 196	25 307	10 254 659	292	154	140	1 065	1 651	3 217 537
2 000 070	14 790	8 273	23 063	9 461 148	199	180	69	1 124	1 572	3 097 367
2 077 433	15 885	8 756	24 141	10 318 276	236	269	212	1 139	1 856	3 782 925
2 465 166	16 751	9 585	26 336	11 330 634	222	241	279	1 216	1 958	3 819 395
2 792 437	18 280	10 224	28 504	12 538 458	223	256	222	1 358	2 059	3 914 008
2 955 955	21 846	11 411	33 257	14 291 923	250	255	214	1 361	2 080	4 068 869
2 902 473	24 690	9 066	33 756	14 870 916	247	276	224	1 126	1 873	3 679 632
3 359 917	28 883	9 849	38 732	16 709 282	271	169	223	1 651	2 314	4 050 501
3 551 709	26 559	8 416	34 975	14 985 058	321	163	199	1 763	2 446	4 138 433
4 063 358	29 160	9 637	38 797	16 573 056	301	1 11	³¹ 209	³¹ 2 074	2 775	4 831 155
3 445 074	33 014	7 617	40 661	17 844 067	328	246	316	2 206	3 006	5 658 987
3 241 566	33 567	7 096	40 663	18 995 363	227	283	209	2 204	2 923	5 798 422
4 438 273	44 919	6 283	51 202	33 451 178	213	511	541	2 259	3 524	8 936 373

Stenkol		L e r o r			Produkter av torvindustri				Järnmalm ³²	
		Eld- fasta leror	Klin- ker- lera	Samman- lagt värde	Bränttorv		Torvströ och torv- mull			
Ton	Kr.	Ton	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
198 033	.	134 909	.	.	.	92 239	.	134 432	985 255	.
199 380	.	123 096	.	.	.	61 755	.	135 761	1 291 933	.
199 933	.	138 469	.	.	.	61 867	.	212 323	1 481 487	.
195 950	.	129 617	.	.	.	124 550	.	176 473	1 926 523	.
223 652	.	120 385	.	.	.	79 849	.	235 620	1 901 971	.
225 448	1 614 413	120 426	25 283	228 065	.	50 384	.	247 709	2 038 094	9 326 574
224 343	1 610 037	112 283	32 666	252 355	.	63 051	.	299 851	2 086 119	10 002 390
236 277	1 725 689	131 391	43 602	304 384	.	62 595	.	319 581	2 302 546	10 999 947
239 341	1 797 180	129 875	40 312	295 460	.	130 639	.	288 007	2 434 606	13 435 247
252 320	2 202 884	160 585	35 843	330 378	.	180 986	.	400 081	2 607 925	14 952 948
271 509	2 355 228	175 876	40 408	398 069	.	283 951	.	492 582	2 793 566	14 446 501
304 733	2 511 228	161 312	65 024	424 610	.	441 613	.	508 321	2 846 208	14 367 267
320 390	2 530 337	172 718	57 321	461 388	.	441 347	.	449 363	3 677 520	16 625 154
320 984	2 426 697	166 888	56 349	453 024	.	497 238	.	781 934	4 083 945	21 513 644
322 384	2 364 343	119 947	67 593	359 839	.	381 957	.	1 170 968	4 364 833	23 263 713
296 980	2 164 940	95 556	59 0 9	293 638	.	311 430	.	1 588 401	4 501 656	27 106 269
305 338	2 562 715	140 065	60 032	326 706	.	314 756	.	1 615 138	4 478 917	27 556 404
305 206	2 640 197	148 510	57 668	390 621	.	401 851	.	1 573 100	4 712 494	28 317 120
246 808	1 941 913	108 871	49 069	307 148	49 083	452 684	132 241	1 761 951	3 885 046	24 022 869
302 786	2 328 678	140 607	67 252	408 436	37 107	358 270	161 691	2 297 458	5 549 987	37 507 588
311 809	2 372 427	145 141	82 511	449 628	42 986	399 578	182 437	2 688 067	6 150 718	44 188 568
360 291	2 858 908	135 773	58 846	371 535	38 824	368 417	192 790	2 767 234	6 639 226	49 626 284
363 965	2 949 032	136 944	50 936	350 588	59 659	496 392	173 959	2 529 263	7 475 571	60 003 715
366 639	3 095 622	146 262	47 558	368 858	36 753	373 486	196 443	2 959 834	6 586 630	53 019 337
412 261	4 664 933	124 829	59 455	365 644	76 349	984 053	240 387	3 981 989	6 883 308	52 916 987

År	M a l m e r ^{as}						Fältspat	
	Silver- och bly- malm	Koppar- malm	Mangan- malm	Zink- malm	Svavel- kis	Sammanlagt vär- de å andra malmer än järnmalm		
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1891	15 044	21 883	9 080	61 591	1 659	.	.	.
92	19 803	24 069	7 832	54 981	1 249	.	.	.
93	21 043	22 033	7 061	46 623	480	.	.	.
94	14 825	25 710	3 359	47 029	656	.	.	.
95	12 045	26 009	3 117	31 349	221	.	.	.
1896	15 381	24 351	2 056	44 041	1 009	1 849 224	12 789	145 989
97	10 068	25 207	2 749	56 636	517	2 091 792	19 298	199 978
98	6 743	23 335	2 358	61 627	386	2 848 911	20 757	239 154
99	5 730	22 334	2 622	65 159	150	3 432 758	16 017	185 338
1900	5 300	22 725	2 651	61 044	179	2 591 700	15 228	185 830
1901	11 366	23 660	2 271	48 630	—	2 055 131	13 502	163 941
02	9 378	30 095	2 850	48 783	—	2 253 657	17 960	175 897
03	9 792	36 687	2 244	62 927	7 793	2 838 961	19 392	218 944
04	8 187	36 834	2 297	57 634	15 957	3 199 249	18 021	201 360
05	8 397	39 255	1 992	56 885	20 762	3 876 342	19 224	191 982
1906	1 938	19 655	2 680	52 552	21 827	4 199 027	21 014	231 558
07	1 987	21 957	4 334	50 884	27 113	4 027 476	20 244	241 975
08	2 058	21 371	4 616	40 077	29 569	4 628 539	17 494	174 677
09	1 721	9 562	5 212	43 760	16 104	2 620 022	15 772	166 323
10	2 700	3 638	5 752	49 453	25 445	3 104 045	21 591	215 284
1911	2 999	1 623	5 377	51 242	30 096	3 648 179	36 235	335 625
12	2 877	3 059	5 101	50 036	31 835	4 158 484	34 305	332 782
13	3 222	5 458	4 011	50 752	34 319	3 504 428	37 878	333 280
14	3 100	8 839	3 643	42 279	33 313	3 316 147	2 818	195 288
15	2 671	10 549	7 607	55 937	76 324	5 070 551	12 105	122 036

År	Slammad kaolin		Cement		Murbruk	Cementgjuteriarbeten och arbeten av konst- gjord sten	T e g e l	
							Mur- o. klinker- tegel samt andra ej s. n. slag	Taktegel
	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Kr.	Kr.	1 000 st.	1 000 st.
1891	.	.	56 209	1 806 882	353 500	290 862	.	.
92	.	.	71 901	2 152 548	213 670	214 465	.	.
93	.	.	70 816	1 880 253	165 546	285 018	.	.
94	.	.	63 049	1 719 825	323 208	217 108	.	.
95	.	.	56 808	1 585 650	384 729	748 351	.	.
1896	.	.	75 041	2 181 354	482 721	757 886	252 110	14 965
97	.	.	81 147	2 512 728	420 098	941 326	270 914	17 174
98	.	.	103 459	3 527 993	609 530	1 051 802	298 672	19 887
99	.	.	122 811	4 173 024	636 952	2 385 708	319 494	18 448
1900	.	.	125 959	4 213 878	492 647	2 055 009	286 124	28 019
1901	.	.	95 135	3 204 477	384 156	2 030 611	282 612	20 943
02	15 000	200 000	84 647	2 765 744	595 596	2 330 731	331 147	20 797
03	10 000	150 000	129 048	4 192 309	786 424	2 797 055	375 404	20 638
04	25 000	450 000	144 362	4 210 073	1 066 918	3 091 701	423 211	20 174
05	20 000	300 000	167 611	4 874 084	987 824	3 767 356	401 528	21 346
1906	33 483	459 830	173 921	5 122 821	1 221 408	5 357 679	428 089	23 471
07	18 830	260 300	194 395	6 402 010	1 133 495	5 905 985	413 478	24 012
08	19 702	291 669	222 125	7 101 375	680 767	5 032 194	301 413	26 021
09	11 916	178 197	220 115	7 064 035	879 628	4 748 873	281 944	25 723
10	13 620	207 718	257 756	8 480 233	973 729	4 323 924	371 728	32 287
1911	15 283	229 245	282 862	8 344 574	778 902	4 531 899	345 060	36 457
12	9 960	149 400	339 616	9 621 006	1 081 981	4 394 005	337 270	37 361
13	17 272	300 000	390 110	10 830 282	1 225 510	4 179 639	345 397	39 949
14	8 726	174 520	278 251	7 940 207	1 064 623	3 512 212	269 937	40 661
15	5 364	160 920	306 102	9 908 778	873 588	3 217 824	237 404	39 320

Sten- huggeri- arbeten ³⁴	D ä r a v:		Br ä n d k a l k ³⁵			Kalk- stens- mjöl ³⁵	Fält- spats- och kvar- tars- mjöl ³⁶	Värde för föreg. 2 kol. ³⁶	Slammad krita	
	Gatsten	Kantsten för gatu- o. vägarbeten	Osläckt	Släckt	Summa värde					
Kr.	Kr.	Kr.	Hl	Hl	Kr.	Ton	Ton	Kr.	Ton	Kr.
2 568 565	.	.	.	.	.	.	.	.	.	112 240
2 925 466	.	.	.	.	570 525	.	.	.	.	106 437
3 165 310	.	.	935 738	.	797 447	.	.	.	.	106 389
3 728 679	.	.	1 165 709	.	846 081	.	.	.	.	90 134
4 411 114	.	.	1 293 790	.	909 764	.	.	.	.	105 448
6 037 788	.	.	1 178 834	77 600	1 077 543	6 840	1 444	79 993	11 027	215 183
7 220 818	.	.	1 476 774	57 163	1 178 928	11 723	1 678	114 905	11 605	167 953
8 748 022	.	.	1 726 764	111 386	1 393 471	16 487	1 677	123 282	12 315	184 954
10 053 263	.	.	1 793 507	73 589	1 614 317	20 151	1 265	122 816	13 154	193 306
11 063 288	.	.	1 509 457	65 234	1 608 028	27 185	2 162	163 964	17 359	222 045
11 216 982	.	.	1 849 118	82 810	1 721 817	40 599	1 656	193 302	12 387	180 407
13 091 800	6 220 479	1 400 018	2 062 052	1 01 094	1 850 129	61 258	2 530	349 746	14 781	244 167
11 859 494	4 868 704	1 177 822	1 929 475	132 188	1 904 597	79 489	2 375	369 448	13 828	250 633
12 081 246	3 956 341	1 388 775	2 368 738	160 789	2 304 989	62 367	2 005	303 638	14 244	255 947
13 646 876	5 459 501	1 340 748	2 266 510	207 883	2 256 285	57 985	2 239	299 615	15 500	280 976
14 051 614	5 688 681	1 059 626	2 592 085	152 548	2 688 549	52 131	916	250 244	16 446	299 200
15 249 924	6 159 067	975 233	2 600 093	298 911	2 808 642	55 241	1 909	331 004	18 291	316 301
16 139 057	6 576 868	1 229 506	2 591 282	342 811	2 632 373	67 986	1 987	346 790	16 109	308 226
15 974 986	6 427 778	1 011 045	2 769 843	337 551	2 647 454	119 466	2 024	446 054	15 657	303 882
19 251 167	9 190 959	1 005 733	3 292 707	388 094	3 318 775	138 690	2 408	526 892	17 880	350 110
19 534 074	9 834 752	1 049 845	3 650 194	324 910	3 509 708	170 504	2 626	613 042	21 243	452 415
20 172 922	10 196 066	1 349 012	3 924 021	320 836	4 091 918	178 322	2 861	703 904	18 448	397 681
22 813 195	11 369 630	1 352 704	4 137 088	293 586	4 206 549	172 612	3 238	679 493	19 007	389 343
20 178 734	10 158 512	1 202 807	3 844 258	284 892	3 757 438	140 801	2 040	591 775	13 966	279 180
14 324 886	6 029 278	446 011	4 409 774	271 624	4 668 561	191 665	2 125	743 324	16 689	323 662

v a r o r ³⁷

Dränerings- rör	Eldfasta produkter	Fasadtegel och trot- toarsten	Beräknad viktförsmatl. tegelvaror	Sammanlagt värde	Sten- och lergods		
					Saltglaserade rör, krubbor o. d. ³⁸		Andra slag
1 000 st.	Ton	Ton	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Kr.
.	.	.	.	5 478 146	.	.	.
.	.	.	.	5 150 282	.	.	.
.	.	.	.	5 383 380	.	.	.
.	.	.	.	5 695 772	.	.	.
.	.	.	.	6 453 734	.	.	.
19 388	80 099	.	1 203 093	8 119 817	.	928 171	128 492
19 390	94 069	.	1 316 350	9 286 883	.	808 190	163 176
25 496	96 540	.	1 452 710	11 073 457	.	1 003 782	146 857
23 679	112 152	.	1 549 850	11 463 288	17 643	990 729	136 348
22 560	115 808	.	1 435 867	10 411 903	21 212	1 072 912	165 370
19 487	102 909	.	1 325 187	9 741 786	22 044	1 210 569	169 698
19 780	112 467	.	1 600 898	11 029 400	20 267	848 381	165 060
23 988	115 647	.	1 798 034	12 714 901	18 659	863 399	154 951
21 421	107 866	.	1 988 170	13 873 868	19 651	923 598	180 981
24 563	99 572	.	1 894 540	13 704 724	22 890	1 028 852	181 192
23 187	110 931	.	2 021 472	14 297 471	21 016	975 986	263 335
21 994	137 513	.	1 975 886	14 777 875	26 352	1 249 273	302 898
25 566	143 767	.	1 525 465	12 150 993	26 373	1 256 520	282 930
29 356	63 268	31 160	1 398 156	10 833 815	15 481	736 835	303 068
40 170	99 452	35 537	1 850 788	14 664 366	24 528	1 170 306	373 119
38 065	110 698	21 348	1 740 965	14 412 804	24 642	1 202 443	350 508
32 256	100 812	30 765	1 704 694	14 152 761	26 511	1 139 600	327 614
34 468	107 037	48 364	1 771 251	15 265 037	28 697	1 305 032	378 283
35 167	113 7-8	37 829	1 419 788	13 796 658	29 834	1 360 847	405 770
37 843	98 233	45 745	1 262 173	14 258 095	29 938	1 403 789	440 248

År	Kakel ⁸⁹	Äkta porslin	Oäkta porslin och fajans	G l a s s				
				Buteljer, flaskor och burkar		Fönsterglas ⁴⁰		Hushålls- och prydnads- glas ⁴¹
				1000 st.	Kr.	Ton	Kr.	
1891	1 754 123	2 829 648	.	.	.	3 037	790 174	.
92	1 547 975	2 551 330	.	.	.	3 445	846 361	.
93	1 579 401	2 540 967	33 873	1 709 115	3 714	914 061	2 282 238	.
94	1 568 267	2 810 464	33 380	1 530 087	5 277	1 134 440	1 932 702	.
95	1 766 097	2 939 090	36 476	1 709 643	6 032	1 280 271	2 356 460	.
1896	1 099 197	332 441	2 534 572	37 554	1 822 891	5 586	1 253 221	2 667 251
97	1 399 328	433 790	2 597 524	42 196	2 049 701	5 859	1 324 989	3 091 031
98	1 658 456	538 762	2 772 525	47 666	2 015 533	7 610	1 755 800	2 740 782
99	1 879 914	554 111	2 807 763	50 480	2 713 621	8 692	1 812 231	3 042 149
1900	1 808 223	625 504	3 012 089	57 928	3 388 245	9 019	1 975 454	3 360 828
1901	1 665 360	616 013	2 796 622	64 351	3 860 599	10 176	2 052 228	3 382 797
02	1 823 118	597 953	2 784 902	69 594	3 877 218	10 666	2 163 391	3 375 761
03	2 135 533	636 674	2 726 184	56 039	3 060 385	9 800	1 941 383	3 507 233
04	2 440 965	777 679	2 905 677	60 066	3 181 838	8 088	1 716 206	3 492 578
05	2 562 755	951 189	3 048 288	60 417	3 200 034	9 205	2 032 208	3 384 132
1906	2 638 558	1 007 714	3 194 321	59 159	3 101 226	10 782	2 519 399	3 408 254
07	2 447 446	1 131 053	3 515 631	68 689	3 952 838	10 932	2 494 362	4 018 939
08	2 116 139	1 275 248	3 283 475	71 716	4 410 907	9 022	2 103 579	4 119 749
09	1 636 140	1 166 661	3 263 269	57 976	3 653 553	7 718	1 962 238	3 776 723
10	2 032 204	1 133 588	3 687 813	61 470	3 861 889	8 344	1 994 346	4 451 005
1911	1 614 217	1 172 923	3 584 032	65 771	4 176 018	8 115	1 834 125	4 613 416
12	1 774 885	1 471 397	3 834 535	70 647	4 493 425	9 647	2 291 403	5 048 681
13	1 632 197	1 825 906	4 045 344	.	4 561 547	9 712	2 490 586	4 975 895
14	1 473 438	1 778 914	3 782 856	.	5 152 779	10 112	2 673 257	4 612 575
15	1 419 416	2 224 678	4 139 607	.	6 517 153	11 003	3 604 010	6 659 558

År	M e t a l l e r						
	Summa smidbart järn och stål		Guld	Silver		B l y	
				Silver- precipitat	Fint silver	Verkbly	Frisk- o. raffi- nadbly m. m. ⁴²
	Ton	Kr.	Kg	Kg	Kg	Ton	Ton
1891	.	.	109 580	.	3 658	.	320
92	394 178	.	87 626	.	5 211	.	801
93	391 253	.	93 876	.	4 465	.	472
94	371 298	.	93 603	3 068	2 870	384	330
95	384 764	.	85 291	3 611	1 188	846	1 256
1896	446 045	43 714 646	114 529	3 148	2 082	1 100	1 530
97	464 760	47 840 631	113 318	18 536	2 218	843	1 480
98	464 044	47 897 382	125 937	17 908	2 033	1 211	1 559
99	468 785	53 015 850	106 245	8 365	2 290	2 151	1 755
1900	489 005	64 920 786	88 483	6 966	1 927	2 020	1 575
1901	434 747	51 020 824	62 723	8 157	1 557	1 335	1 068
02	473 361	51 802 771	94 809	5 320	1 365	1 022	843
03	511 239	54 264 935	50 637	1 023	1 005	941	678
04	522 768	54 829 488	60 884	789	651	542	589
05	551 608	57 971 693	55 013	4 023	606	618	576
1906	576 345	61 807 117	20 821	854	938	—	753
07	595 037	66 215 522	28 075	5 760	929	—	813
08	590 383	62 003 634	20 295	17 300	630	—	277
09	434 095	46 167 567	14 083	9 847	512	—	166
10	624 174	68 027 056	1 746	18 833	30	400	365
1911	618 025	67 590 445	11 020	16 011	1 289	1 503	1 428
12	664 566	73 533 029	32 809	—	1 669	1 373	1 256
13	749 555	83 074 687	25 874	5 808	1 037	1 536	1 448
14	623 713	71 823 432	84 280	2 259	1 074	1 632	1 641
15	720 195	98 311 402	37 349	9 404	754	1 864	2 535

v a r o r		M e t a l l e r							
Andra glas- varor ⁴²	Summa	Tackjärn ⁴³		Smidbart järn och stål					
				Smältstycken o. råskenor		Göt ⁴⁴		Brännstål	
		Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
114 100	.	490 913	.	224 651	.	171 889	.	885	.
107 000	.	485 664	.	235 426	.	159 595	.	876	.
124 500	5 020 914	453 421	.	225 532	.	166 845	.	664	.
91 150	4 688 379	462 809	.	204 517	.	167 835	.	905	.
153 700	5 500 074	462 980	.	188 726	.	197 177	.	653	.
171 646	5 915 009	494 418	30 496 294	188 396	17 674 359	257 025	25 913 613	621	126 674
142 505	6 608 227	538 197	34 695 760	189 632	18 687 795	274 206	28 952 496	922	200 340
148 500	6 660 615	531 766	34 867 121	198 923	20 029 087	263 913	27 609 665	1 148	258 630
188 202	7 756 203	497 727	36 384 202	195 331	21 726 021	272 480	31 064 362	974	225 467
233 843	8 958 370	526 868	47 952 389	188 455	25 337 693	299 628	39 360 135	932	222 958
295 239	9 590 863	528 375	41 763 035	164 850	19 086 824	269 196	31 776 217	701	166 783
448 723	9 805 093	538 113	37 676 594	186 076	20 546 491	286 416	31 048 674	869	207 600
521 531	9 030 532	506 825	34 024 488	192 342	20 748 316	318 212	33 363 243	685	153 376
543 286	8 933 908	538 525	35 628 487	189 246	20 059 367	332 571	34 550 003	951	220 118
564 425	9 180 799	539 437	38 084 138	182 610	20 300 765	368 198	37 492 966	770	177 962
836 923	9 865 802	601 789	45 092 240	178 298	20 693 664	397 525	40 987 844	522	125 609
880 948	11 347 087	615 778	46 342 024	174 405	20 750 877	420 216	45 367 447	416	97 198
688 341	11 322 576	567 821	40 191 476	152 256	17 239 026	437 617	44 631 659	510	132 949
643 009	10 035 523	444 764	32 074 658	120 669	14 000 156	313 035	31 999 029	391	108 382
727 807	11 035 047	603 939	46 046 293	151 713	18 926 994	472 249	49 048 377	212	51 685
785 818	11 409 377	634 392	48 547 235	146 722	18 624 598	470 867	48 858 429	436	107 418
793 752	12 627 261	699 816	53 388 856	148 828	18 761 062	515 313	54 660 948	425	111 019
802 987	13 231 015	730 257	56 526 872	158 472	19 391 423	590 887	63 625 606	196	57 658
911 277	13 349 888	639 718	52 310 990	116 074	14 510 477	507 332	57 233 497	307	79 458
1 254 044	18 034 765	760 701	70 877 179	119 629	17 432 332	600 418	80 834 670	148	44 400

(f o r t s.)

K o p p a r					Zink		Värde å andra metaller än järn ⁴⁷	
Koppar- skärsten	Cement- koppar	Rå- koppar	Gar- koppar ⁴⁶	Raffinad- koppar	Råzink	Finzink	Halvprodukter	Slutprodukter
Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kr.	Kr.
—	.	—	.	.	—	—	.	.
—	15	—	46	699	—	—	.	.
—	.	—	75	469	—	—	.	.
—	458	—	53	297	—	—	.	.
—	560	—	62	154	—	—	.	.
—	495	—	91	157	—	—	533 935	940 101
174	1 019	111	92	196	—	—	848 720	972 256
310	793	83	73	162	—	—	951 539	1 019 446
253	828	93	65	114	—	—	1 479 387	1 004 099
291	859	77	55	81	—	—	1 587 076	1 026 279
378	839	113	76	61	—	—	1 318 976	688 355
370	876	58	44	134	—	—	932 475	645 187
571	1 101	51	38	738	—	—	1 116 968	1 151 773
615	1 001	44	35	498	—	223	1 124 756	990 191
282	2 305	249	132	1 253	—	305	3 422 278	2 306 633
1 326	1 812	97	59	1 150	82	175	3 446 051	2 495 490
1 519	1 768	123	5	1 572	256	289	3 722 495	3 303 461
1 499	2 554	226	—	2 808	294	274	2 792 828	3 478 921
1 297	2 225	150	—	2 375	148	635	2 277 423	3 054 646
405	3 098	152	—	3 111	294	558	2 532 492	3 714 484
290	3 619	184	3	3 218	1 572	2 124	3 682 791	4 913 216
592	4 503	271	15	3 942	3 187	3 228	6 086 122	7 047 039
1 014	4 609	220	86	4 215	6 851	2 115	7 652 617	7 067 533
1 834	5 150	248	190	4 692	6 797	2 300	7 526 000	8 620 899
2 360	6 457	235	244	4 561	7 150	8 588	17 435 213	21 700 088

År	Grovs midda, valsade och						
	Billets, blooms och andra ämnen för export	Stångjärn och stångjärns- avugg	Vinkeljärn, bal- kar och annat fasonjärn	Band-, slem- och annat finjärn 48	Valstråd	Tub- ämnen, massiva	Tub- ämnen, ibulliga
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton
1891							
92	11 222	145 173	6 583	72 056	38 476	.	.
93	8 726	146 042	7 313	70 828	33 818	.	.
94	8 083	146 786	8 324	78 092	25 764	.	.
95	9 488	168 270	12 171	78 168	26 038	.	.
1896	20 678	176 377	8 246	70 347	23 140	49 22 827	
97	13 705	155 991	7 840	74 285	24 234	17 396	16 264
98	13 499	170 374	9 533	77 368	23 882	6 259	5 433
99	16 728	186 506	9 667	76 224	27 380	10 080	9 121
1900	15 226	181 812	8 349	70 638	30 947	13 352	9 641
1901	9 470	152 183	6 272	67 203	21 932	9 364	4 969
02	11 276	173 521	7 470	68 490	33 173	14 326	5 233
03	13 675	178 538	7 615	74 823	31 805	18 251	6 708
04	16 921	181 775	9 020	71 113	31 863	15 543	8 051
05	18 289	199 543	9 284	84 837	36 009	12 163	9 646
1906	19 332	206 124	11 965	81 359	43 692	18 005	10 875
07	19 732	198 533	14 042	92 779	46 461	23 902	21 073
08	20 443	181 433	16 658	71 779	45 081	24 388	20 129
09	18 060	153 736	13 183	55 236	37 407	20 605	10 596
10	22 195	204 955	23 417	80 968	56 497	26 433	17 257
1911	16 302	185 181	20 986	63 978	52 185	29 935	14 365
12	14 557	182 608	27 422	96 395	52 541	31 146	17 917
13	14 683	194 471	34 057	99 339	72 127	23 675	27 763
14	7 558	178 897	36 409	81 415	50 413	23 755	19 748
15	18 167	212 258	39 977	94 933	64 840	27 586	25 268

År	Tackjärnsgjutgods		Järn- manufaktur 51	D ä r .				
				Bleck- och plåt- varor	Kedjor och kät- tingar		Spik och stift	
	Ton	Kr.	Kr.	Kr.	Ton	Kr.	Ton	Kr.
1891	37 530	8 701 620	.	.	.	.	.	.
92	35 126	9 052 441	16 602 655	.	925	.	9 887	.
93	35 512	7 629 368	17 672 914	.	902	.	10 608	.
94	40 321	7 680 222	17 801 964	.	800	.	11 485	.
95	40 854	7 785 159	21 254 444	.	1 102	.	10 879	.
1896	57 136	10 320 107	24 064 887	2 612 589	1 458	454 553	12 952	2 450 390
97	66 609	11 838 677	27 689 539	3 103 895	1 677	518 567	13 093	2 734 134
98	72 340	13 147 409	32 680 553	3 307 299	1 923	636 805	14 481	2 977 588
99	78 128	15 660 685	39 172 435	4 012 580	2 033	713 932	15 468	3 286 402
1900	75 018	16 094 682	44 674 588	4 862 049	2 199	819 807	19 813	5 381 355
1901	66 350	13 451 015	37 869 315	4 432 269	1 613	580 108	14 870	3 276 645
02	67 830	13 320 423	39 876 297	4 747 401	1 521	509 518	17 986	3 704 180
03	70 927	14 009 550	42 765 268	5 257 413	1 805	621 154	20 049	4 148 642
04	77 014	15 295 544	46 432 435	5 846 861	2 016	654 367	19 881	4 058 934
05	69 204	13 972 711	49 058 886	5 835 637	1 960	634 906	20 507	4 163 787
1906	97 148	20 024 391	58 135 161	6 666 344	2 188	772 208	21 022	4 238 408
07	109 681	23 052 239	66 837 309	7 679 743	3 240	1 200 283	20 138	4 278 912
08	104 613	21 933 106	65 888 936	6 891 298	3 562	1 119 309	18 904	4 239 707
09	91 293	19 482 197	58 138 865	6 551 403	2 455	866 736	17 243	3 922 484
10	107 446	22 719 769	71 433 986	6 849 919	2 371	960 295	21 040	4 761 679
1911	113 304	24 749 729	75 559 935	7 701 783	2 968	972 236	21 574	4 876 867
12	128 459	27 797 222	85 273 623	8 003 829	3 463	1 138 615	23 295	5 001 285
13	145 782	34 240 657	85 332 130	11 727 247	3 184	1 164 391	23 854	5 441 405
14	135 935	31 489 045	86 553 951	10 933 970	3 264	1 199 126	22 195	5 087 468
15	147 069	38 020 952	112 383 145	12 939 141	3 688	1 601 451	24 225	6 198 163

dragna produkter av järn

Järnvägs- skorvagnar och bottenplåtar	Hjulband, axlar m. m.	Grovplåt	Tunnplåt	Rör, valsade och dragna	Kallvalsat järn, ej s. n.	Dragen tråd och linor	Summa ⁵⁰	Samman- lagt värde ⁵⁰
Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kr.
8 206	3 182	8 138	13 326	.	.	7 794	314 156	.
6 681	4 188	10 721	10 804	.	.	8 642	307 763	.
4 028	4 375	10 850	12 944	.	.	8 560	307 806	.
3 271	3 492	12 028	15 434	.	.	10 164	338 524	.
534	4 779	15 441	18 480	.	.	9 017	360 860	55 645 500
472	6 005	16 367	17 011	.	.	8 826	358 396	57 083 939
21	7 294	16 530	19 474	1 573	3 980	10 136	365 856	57 703 375
394	8 679	19 688	20 065	5 872	4 516	10 411	405 331	69 746 527
25	7 874	18 214	19 649	7 126	5 568	10 919	390 840	78 424 442
17	6 580	13 856	17 361	4 718	4 060	7 972	325 957	57 153 747
2	7 078	13 422	19 304	4 467	5 084	9 149	371 995	62 351 602
—	7 587	14 027	20 563	5 307	5 135	9 442	393 476	64 035 020
—	7 842	16 331	21 787	6 150	5 397	9 778	401 571	65 877 833
—	5 976	14 700	21 865	5 196	7 486	12 095	437 089	70 027 935
—	8 837	21 063	22 016	5 737	7 908	13 430	470 348	78 249 008
1 013	12 607	21 246	23 268	6 950	9 832	14 764	506 202	87 525 437
11 046	11 810	20 598	22 180	6 391	7 465	15 442	474 843	79 029 943
—	7 583	14 898	18 366	4 753	6 081	11 737	372 241	62 112 849
—	11 259	22 081	26 367	5 713	10 459	14 923	522 524	90 487 949
571	10 337	22 848	24 823	7 533	8 861	13 197	471 102	82 202 745
2 572	13 312	25 560	24 118	10 326	9 972	16 005	524 451	93 053 340
3 144	15 601	30 655	24 484	11 391	12 025	18 234	581 649	94 773 536
1 771	16 322	26 746	24 312	8 122	6 570	17 794	490 892	92 956 446
973	20 227	33 866	29 880	10 626	11 983	20 672	611 256	139 452 206

a v

Hästskosöm		Hästskor		Knivar och saxar	Sågblad o. sågblads- ämnen	Mekaniska verkstads- arbeten ⁵⁴	D ä r a v	
Ton	Kr.	Ton	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Järnvägs- och spår- vagnar	Andra vagnar ⁵⁵
1 978	.	858	.	.	.	25 476 187	.	170 341
2 771	.	1 328	.	.	.	22 918 592	.	140 500
2 368	.	1 224	.	.	.	25 503 007	2 383 289	106 400
2 119	.	1 218	.	.	.	29 200 062	2 863 636	132 430
2 246	.	1 502	.	.	.	31 268 617	2 353 640	158 202
2 430	972 372	1 840	375 847	1 312 257	602 000	38 082 588	2 572 698	337 787
1 972	665 315	1 783	396 612	1 479 384	666 700	43 647 536	3 784 797	408 429
2 074	789 208	2 270	495 572	1 511 647	733 143	58 187 752	5 557 764	517 054
2 567	1 001 595	2 575	638 766	1 668 275	745 802	67 241 291	7 974 715	696 367
3 153	1 421 307	2 432	603 730	1 644 917	792 997	74 728 110	10 775 801	709 786
2 876	1 247 961	1 903	426 960	1 636 261	663 830	69 213 259	7 325 637	863 770
3 237	1 218 033	3 145	703 386	1 633 879	586 931	68 704 202	6 498 442	941 702
3 583	1 456 750	2 968	666 180	1 680 462	777 033	67 973 071	4 916 968	986 652
4 595	1 789 524	2 911	645 585	1 843 987	845 945	76 157 409	7 494 214	1 448 351
5 850	2 171 701	3 096	704 270	1 650 480	678 312	69 553 832	3 370 970	1 524 304
5 999	2 229 650	3 472	796 918	1 711 326	942 307	98 546 517	8 116 754	1 932 840
6 402	2 164 637	3 799	867 806	1 823 148	1 164 057	114 471 825	8 801 546	1 890 442
6 172	2 009 451	4 151	916 796	1 927 035	1 051 650	110 230 293	8 169 995	2 070 558
5 617	1 923 521	3 324	758 924	1 835 638	831 630	97 908 407	5 680 601	2 387 667
6 258	1 991 462	4 613	1 060 954	1 915 500	1 094 506	113 494 225	5 274 582	3 274 591
6 353	2 054 660	4 479	1 040 905	1 951 586	1 148 774	119 141 809	5 800 854	4 230 416
5 665	1 728 100	4 638	1 074 613	2 054 760	1 285 947	140 496 245	8 744 709	5 081 151
5 759	1 776 650	4 767	1 099 592	1 903 350	1 323 265	179 983 026	9 950 358	5 365 691
5 361	1 620 228	4 725	1 182 451	1 767 342	1 277 576	189 869 479	9 924 019	4 929 020
6 426	3 831 880	8 165	2 591 373	2 471 269	2 085 570	227 233 695	12 961 922	6 614 146

År	Mekaniska verk.							
	Veloci- peder	Ång- pannor	Ång- maskiner ⁶⁴	Loko- motiv	Andra motorer	Lantbruks- maskiner och -redskap	Mjölkskum- nings- maskiner	Sy- och stick- maskiner
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1891	.	.	.	.	.	.	.	.
92	.	.	.	.	.	.	2 142 301	652 416
93	.	.	.	1 716 450	.	.	3 032 584	678 238
94	.	.	.	2 044 220	.	.	3 461 856	726 731
95	.	.	.	942 960	.	.	3 521 499	824 982
1896	531 860	1 723 538	1 279 937	1 566 900	516 944	3 539 258	4 675 314	863 591
97	1 398 142	1 703 876	2 112 336	1 536 765	784 080	3 853 875	5 210 289	898 699
98	2 545 813	2 101 510	3 166 630	2 566 575	670 453	4 310 374	6 556 651	897 940
99	3 120 736	1 998 388	3 729 587	2 774 295	666 897	4 748 319	7 717 838	948 000
1900	1 764 025	2 138 896	4 006 391	3 254 200	1 077 897	4 232 584	8 019 693	923 500
1901	1 864 200	1 724 566	3 434 381	4 475 731	1 261 905	4 334 971	8 886 292	851 459
02	1 872 540	1 839 286	3 290 962	4 248 835	1 403 302	5 061 034	9 444 976	789 090
03	1 701 020	1 483 346	2 724 688	3 111 975	1 667 768	5 370 351	10 424 517	867 676
04	1 985 995	1 820 909	3 450 901	3 062 879	2 086 753	5 870 219	8 930 747	934 906
05	2 140 335	1 242 312	2 492 226	2 619 874	1 761 684	5 581 754	9 048 819	854 721
1906	3 357 623	1 763 210	4 877 363	3 231 027	3 505 381	7 386 371	10 337 104	1 007 265
07	4 750 165	2 216 933	3 767 604	4 577 812	6 137 741	9 542 254	11 736 747	1 031 856
08	5 171 306	2 133 666	3 267 841	4 919 919	7 243 748	11 248 709	9 413 260	997 267
09	4 365 807	1 967 920	3 368 237	2 820 899	7 625 253	11 125 623	10 386 567	965 392
10	4 804 650	1 456 752	3 160 563	3 787 673	9 897 904	12 721 149	11 404 023	1 264 492
1911	5 278 459	1 107 142	3 030 706	2 671 337	11 973 358	12 138 641	12 916 457	1 861 612
12	5 642 365	1 283 477	2 552 318	2 814 534	16 082 850	13 646 145	13 914 246	2 208 906
13	7 504 248	2 059 102	2 396 830	3 320 664	15 536 908	16 081 620	15 330 651	2 282 997
14	8 177 839	2 173 315	2 982 504	5 431 440	14 187 858	15 699 065	14 331 341	2 411 845
15	8 808 626	2 099 956	3 649 503	4 329 904	16 343 584	15 807 934	14 284 641	2 756 452

År	Mekani-ka verkstadsarbeten (forts.)						Fartyg och fartygs- reparationer
	Kanoner ⁶⁶	Projektiler	Elektriska maskiner och delar därtill ⁶⁷	Telefon- och telegraf- m. fl. elektr. apparater ⁶⁷	Glöd- lampor	Elektrisk lednings- materiel	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
1891	.	.	742 245	.	.	104 600	5 370 921
92	.	.	610 923	.	.	121 000	4 395 940
93	.	.	942 110	.	.	194 500	5 212 229
94	256 790	268 323	1 064 384	.	.	246 850	4 647 399
95	318 926	306 826	1 679 650	.	.	295 259	5 472 435
1896	293 650	339 483	936 700	1 675 000	379 465	486 800	6 159 084
97	254 900	207 133	1 206 946	3 128 528	449 755	626 400	8 534 420
98	747 950	379 924	1 880 142	4 431 286	290 535	910 996	9 710 341
99	641 560	441 777	2 738 008	5 377 808	144 000	1 201 169	9 938 256
1900	1 408 480	1 326 987	3 283 087	5 723 839	96 104	1 109 825	10 195 538
1901	2 227 520	1 294 784	2 286 659	4 992 700	96 000	939 970	11 261 150
02	1 839 285	1 211 769	2 600 394	5 306 919	93 750	1 010 100	13 198 029
03	1 211 263	543 350	2 688 487	5 811 048	168 000	1 123 983	11 699 262
04	821 550	857 339	3 825 259	6 570 551	253 000	1 271 732	11 958 624
05	2 142 040	2 104 067	2 926 783	7 239 570	225 100	1 538 949	8 065 352
1906	1 802 685	1 989 979	5 256 512	8 343 039	181 500	1 946 624	9 692 144
07	1 749 902	1 090 970	7 762 825	9 037 496	410 450	2 294 365	14 638 968
08	1 049 725	1 044 818	7 534 077	8 494 046	492 400	1 987 504	12 488 567
09	796 564	800 492	6 195 238	7 542 479	573 692	1 894 069	11 255 959
10	466 164	1 223 368	9 504 774	9 049 527	1 121 992	2 335 238	13 265 476
1911	731 792	1 949 125	9 791 308	9 621 000	1 134 017	2 483 808	13 009 776
12	1 029 276	674 494	12 024 117	9 914 823	696 692	3 386 428	15 970 424
13	1 150 964	882 471	15 672 003	11 851 697	891 609	4 155 394	19 736 076
14	999 880	1 826 393	17 542 143	10 363 253	1 546 856	4 420 035	24 659 480
15	118 516	3 828 022	24 615 534	12 124 934	1 694 720	7 409 121	25 291 872

stadsarbeten (f o r t s.)

Maskiner för uppföring och press- ning ⁸⁸	Maskiner för metall- bearbetning	Maskiner för trä- bearbetning	Maskiner för pap- persmasse-, pap- pers-, tändsticks- m. fl. industrier	Maskiner för sten-, ler-, ce- ment-, glas- och torvindustrier	Diverse arbets- ma-kiner för industrien	Gevär, revolver, pistoler och kulsprutor
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
.	.	.	.	.	.	186 356
.	.	.	.	.	.	617 870
.	.	.	.	.	.	651 662
.	.	.	.	.	.	662 220
.	.	.	.	.	.	656 700
375 959	816 283	1 310 270	914 439	420 984	1 619 553	992 238
530 350	853 528	1 878 715	956 130	487 500	860 577	925 882
644 266	1 236 512	1 965 287	1 710 229	840 172	733 900	1 021 326
922 398	1 398 293	2 395 193	1 230 805	681 613	904 966	1 246 449
751 860	1 440 260	2 477 759	1 122 097	880 586	926 191	1 400 463
916 730	612 638	1 754 234	1 405 497	629 371	1 200 447	1 409 942
798 006	703 725	1 692 434	1 356 393	667 842	1 003 186	1 417 406
1 391 211	638 955	2 191 088	1 207 077	646 520	842 080	1 423 505
1 715 533	756 154	2 346 734	1 705 400	1 003 472	911 992	1 350 725
1 243 566	595 819	1 919 141	1 416 333	883 809	667 478	1 376 285
2 688 909	1 009 311	3 006 401	3 122 350	1 580 516	986 744	1 584 756
3 552 223	1 441 361	3 158 191	3 911 552	2 599 634	1 199 882	1 715 950
3 934 801	1 341 163	2 354 633	4 194 553	1 938 680	1 131 925	1 717 166
3 424 534	1 242 527	2 308 153	3 259 922	1 563 993	1 085 774	1 473 561
3 578 335	1 573 999	3 148 058	2 885 202	2 133 464	1 141 453	1 412 071
3 904 590	2 097 811	3 064 487	3 241 096	3 469 292	1 061 661	1 332 294
4 558 201	2 543 122	3 625 753	4 056 348	4 281 126	1 517 396	1 269 890
4 824 088	3 977 558	4 129 429	5 273 586	4 838 678	2 579 395	1 054 399
5 451 157	4 331 322	3 942 023	5 223 224	4 496 492	2 506 393	962 675
6 172 677	12 829 853	4 229 941	5 069 570	4 477 583	2 515 756	2 187 959

Grövre tillverkningar av koppar och mässing ⁸⁸						Annan me all- manufaktur (ej guld- och silverarbeten)	D ä r a v	
Plåt	Stänger	Tuber och rör	Tråd, skenor och kablur	Summa			Fotogenkök och fotogen- förgasnings- lampor	Andra lampor
Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
.	.	.	.	.	.	.	.	243 000
.	.	.	.	.	.	.	.	237 000
.	.	.	.	.	.	.	.	242 500
.	.	.	.	.	.	.	.	274 500
.	.	.	.	.	.	.	.	340 000
419	103	177	267	966	1 380 797	5 094 421	.	374 000
482	123	215	298	1 118	1 462 023	.	.	428 000
633	142	241	513	1 529	2 005 222	5 332 392	.	675 000
690	183	255	716	1 844	3 030 951	7 505 645	.	440 000
863	325	242	1 004	2 434	3 679 660	10 286 289	.	430 200
922	279	266	851	2 818	3 669 692	8 322 271	.	397 000
1 369	341	348	1 759	3 817	5 007 134	9 269 132	.	467 220
1 162	292	360	804	2 618	4 438 736	10 533 144	.	445 500
1 296	397	377	1 651	3 721	4 906 503	11 851 697	.	795 000
1 228	508	453	1 477	3 666	5 395 726	12 698 161	.	800 100
1 483	652	535	2 298	4 968	7 953 153	17 146 209	.	809 650
1 728	846	547	3 225	6 846	11 713 400	19 339 521	.	840 766
1 786	621	670	3 749	6 826	9 710 361	18 911 218	.	1 104 800
1 693	514	629	2 675	5 511	7 279 381	19 185 582	6 113 072	745 500
2 063	707	786	2 699	6 255	8 245 130	21 067 953	6 986 160	914 000
2 250	834	883	2 842	6 809	9 053 072	23 835 554	8 561 273	948 000
2 515	1 303	1 041	3 510	8 369	14 336 865	23 355 068	7 062 834	1 068 561
2 547	1 555	1 212	4 907	10 221	19 018 852	26 322 377	7 197 916	1 688 260
2 466	1 256	1 064	6 068	10 854	15 246 090	27 360 715	5 334 276	1 466 059
3 013	1 648	1 403	7 346	18 410	24 495 567	39 575 254	6 986 965	2 337 782

År	Galvaniserings- och etsnings- arbeten ⁵⁸	Guld-, silver- och nysilver- arbeten ⁵⁸	Musik- instrument	Andra instru- ment och ur
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1891	1 042 277	467 650	595 767	277 586
92	929 605	412 061	635 336	244 780
93	938 980	460 756	695 817	272 400
94	949 700	493 300	782 615	299 545
95	1 073 620	491 204	820 727	327 640
1896	1 248 667	915 900	1 039 688	461 907
97	1 345 807	1 139 050	1 042 863	567 675
98	1 238 223	1 560 028	1 330 349	595 796
99	2 146 952	1 522 580	1 443 887	639 602
1900	1 833 027	2 190 347	1 719 066	797 126
1901	1 164 955	2 251 978	1 684 764	676 612
02	1 220 278	2 317 490	1 897 835	742 534
03	1 667 366	2 636 475	1 980 951	817 516
04	1 773 414	2 748 076	2 066 469	1 008 320
05	2 109 641	3 101 968	2 246 182	1 045 006
1906	3 015 878	3 463 351	2 633 645	1 202 688
07	3 608 598	3 732 977	2 888 809	1 660 763
08	2 786 739	3 640 818	2 669 525	1 619 616
09	2 588 683	3 731 017	2 769 454	1 138 464
10	2 689 140	3 988 691	3 044 209	1 024 233
1911	3 027 937	4 125 200	3 174 764	1 104 431
12	3 985 338	4 243 824	3 304 521	957 929
13	3 355 228	4 784 422	3 389 931	1 377 770
14	3 596 613	4 184 625	3 061 287	1 786 361
15	3 553 244	5 053 617	3 401 771	2 629 842

Anmärkningar till tab. 344.

¹ Från en fabrik (Skånska margarinfabriken i Malmö) saknas uppgifter för åren 1892—95.

² Inkl. för vissa år »ej specif. malen spannmål».

³ Åren 1891—95 endast tillverkning för avsalu, de följande åren hela tillverkningen.

⁴ Siffrorna tagna ur kommerskollegii industriberättelser (för åren 1891—92 justerade med ledning av primäruppgifterna); överensstämna fr. o. m. 1912 med kontrollstyrelsens statistik. 1891 avser tillverkningsåret 1890—91 o. s. v. I värdet å raffinerat socker ingår även tillverknings-skatten.

⁵ Siffrorna för åren 1891—95 tagna ur Finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrås berättelser, för de följande åren ur industristatistiken. 1891 avser tillverkningsåret 1890—91 o. s. v. I värdet ingår även tillverkningskatten; för sulfitsprit är motsvarande skattebelopp som för annat brännvin beräknat och tillagt.

⁶ Stämpelskatten ingår icke i värdet.

⁷ Åren 1891—1904 kalenderår, därefter tillverkningsår, varvid 1905 betecknar tillverkningsåret 1904—05 o. s. v. Samtliga siffror tagna ur industristatistiken. Uppgifterna angående svagdricka, vilka hämtats ur texten till industriberättelsen, äro fr. o. m. året 1904—05 väsentligt fullständigare än tidigare; värdet därå är för åren 1904/5—1911/12 delvis kalkylerat. För skattepliktiga maltdrycker är tillverkningskatten medräknad i värdet.

⁸ Siffran för 1912 beriktigad.

⁹ Åren 1891—95 endast tillverkning för avsalu, de följande åren hela tillverkningen.

¹⁰ Nedgången 1913 beror på utgallring i statistiken av smärre löns spinnerier.

¹¹ Inkl. mjölkfilter.

¹² För åren 1896—1912 enligt primäruppgifterna till industristatistiken. Rubr. »andra vatten-täta vävnader» omfattar markiser, presennugar, segel, tält m. m., men ej oljeduk och vaxduk.

- ¹³ Omfattar tillverkningen vid sömnads-, hängsle-, kravatt- och snörlivsfabriker.
- ¹⁴ Paraplyer, parasoller, rullgardiner, konstgjorda blommor.
- ¹⁵ Inkl. tillverkningen vid sämskfabrikerna.
- ¹⁶ Inkl. tillverkningen vid skonåtlingsfabriker. Den för åren 1913 ff. förekommande rubriken »diverse till skoindustrien hörande arbeten» ej medtagen.
- ¹⁷ Tillverkningen vid sågverk och hyvlerier samt lådfabriker, med undantag för åren 1896—1912 av rubrikerna »ved» samt »sågade och hyvlade trävaror av furu och gran, andra och ej specif. slag», vilken sistnämnda rubrik i huvudsak torde innesluta bilat och oarbetat virke.
- ¹⁸ Kvantiteterna för lädännen och lädor samt »andra slag» delvis kalkylerade med ledning av värdenuppgifterna.
- ¹⁹ Omfattar för åren 1891—1912 tillverkningen vid snickeri-, möbel-, bobin- och klosett-fabriker, för åren därefter rubrikerna snickeriarbeten, finér, barnvagnar, leksaker, ramlistor.
- ²⁰ Åren 1891—95 endast tillverkning för avsalu, de följande åren hela tillverkningen.
- ²¹ Polér- och smärgelpapper för åren 1896—1912 ej medtaget.
- ²² Omfattar för åren 1891—1912 tillverkningen vid album-, portfölj-, kartong- och etuifabriker, bokbinderier och kontorsboksfabriker, papperspås- och kuvertfabriker, fiberfabriker samt ej specif. pappersindustri; för åren därefter rubrikerna papp- och pappersarbeten, papp impregnerad annorst. des. än vid pappersbruk samt valkanfiber.
- ²³ Siffrorna avse fr. o. m. 1913 tillverkningarnas totalvärde, för åren därförut endast sätt- och tryckningskostnader.
- ²⁴ Omfattar för åren 1891—1912 tillverkningen vid lito- och kemigrafiska anstalter, spelkortsfabriker, klichéanstalter och stilgjuterier: för åren därefter rubr. stentryck, stål- och koppartryck, kemigrafiska arbeten och klicheér samt stilar.
- ²⁵ Syrehalten först fr. o. m. 1904 bestämt angiven. Fr. o. m. 1913 äro uppgifterna, i synnerhet för salpetersyra, avsevärt fullständigare än förut, beroende på att tillverkning för eget behov vid vissa fabriker tidigare ej redovisats.
- ²⁶ Fr. o. m. 1913 även andra aluminiumföreningar (aluminiumhydrat, alun m. m.).
- ²⁷ Rubr. »gödningsämnen, andra slag», innefattar huvudsakligen fiskguano samt blandade gödningsämnen från superfosfatfabrikerna. Kalkstens- och fältspatsmjöl, som åren 1896—1912 inräknats under denna rubrik, ingå ej. De redovisas särskilt längre fram i tabellen.
- ²⁸ Siffrorna för åren 1908—11 beriktigade (i industriberättelserna med terpentinjölja sammanförd flytande harts fränskiljd).
- ²⁹ Omfattar åren 1896—1912 rubr. bresilja, rödfärg och andra färger samt tillverkningen vid kimröks- och fernissfabriker.
- ³⁰ Åren 1904—06 även vaxtändstickor.
- ³¹ Beriktigade siffror.
- ³² Slig inräknad, men ej sjö- och myrsmalm.
- ³³ Slig inräknad.
- ³⁴ Fältspat och kvarts samt kalkstensmjöl, fältspats- och kvartsmjöl ingå ej.
- ³⁵ Beriktigade siffror för åren 1910—12.
- ³⁶ Ur primäruppgifterna till industriberättelsen.
- ³⁷ Kvantiteterna delvis beräknade. Vid uträkningen av vikten hava använts följande reduktionstal:

Mur- och klinkertegel etc. i genomsnitt ävensom kalksandtegel, alunskeffertegel m. m.	1 000 st. = 4 230 kg.
Murtegel 12 × 6 × 3	5 500 »
» 10 × 5 × 2½	4 000 »
» andra dimensioner	2 500 »
Taktegel	2 500 »
Radialtegel	5 500 »
Håltegel	5 000 »
Fasadtegel	3 500 »
Reveteringstege, klinttegel, golv- och väggplattor, rör och rördelar	1 500 »

- ³⁸ Delvis ur primärmaterialet till industristatistiken.
- ³⁹ För åren 1891—95 ingår även sten- och lergods.
- ⁴⁰ Vid reduktion till vikt har en kista ansetts väga 61,6 kg.
- ⁴¹ För åren 1893—1912 enligt primäruppgifterna till industristatistiken.
- ⁴² Tillverkningen vid glassliperier, glassmålerier och glasspulverfabriker, spegel-, spegelfolierings- och skyltfabriker. För åren 1913 ff. rubr. råglas, folierade och slipade arbeten etc., glassmålningar etc. samt andra glasarbeten.
- ⁴³ Inkl. gjutgods, framställt direkt från masugn.
- ⁴⁴ Inkl. stål-gjutgods.
- ⁴⁵ För vissa år ingå mindre kvantiteter antimonbly, silverbly, tennbly och blyskum.
- ⁴⁶ Tillverkningen av garkoppar vid Hälsingborgs kopparverk, vilken redovisas i statistiken först fr. o. m. 1913, ingår ej.

⁴⁷ Under halvprodukter inbegripas silverprecipitat, verkby, kopparskärsten, cementkoppar, råkoppar och råzink. Övriga slag räknas som slutprodukter.

⁴⁸ Inkl. strips.

⁴⁹ Ingår tidigare under stångjärn.

⁵⁰ Ämnesjärn för manufakturering, en mellanprodukt, som före 1911 antagligen till större delen varit oredovisad i statistiken, ingår ej. Fr. o. m. 1913 är tillverkningen av billets, blooms etc. annat än för export utesluten.

⁵¹ Åren 1891—95 tillverkn. vid järn- och stålvarufabriker; åren 1896—1912 d:o, utom gjutgods; åren 1913 ff. rubr. annan järnmanufaktur (utom spadar, skyfflar etc.), velocipeder, järnsångar, kassaskåp, järnkonstruktioner, rörledningsarbeten samt ventilations- och värmeledningsmateriel.

⁵² Inkl. fordon och elektromekaniska arbeten. Omfattar åren 1891—95 tillverkn. vid mekaniska verkstäder, fabriker för tillverkn. av elektriska apparater samt elektriska kablar och ledningstråd ävensom åkdonsfabriker; åren 1896—1912 tillverkn. vid mek. verkstäder, järnvägs- och spårvägs-vagnfabriker, andra vagnfabriker, fabriker för tillverkn. av elektriska maskiner och apparater, elektrod-fabriker, fabriker för överklädning av elektrisk ledningstråd samt glödlampfabriker; åren 1913 ff. rubriken fordon (utom velocipeder), elektriska maskiner, apparater och ledningar, andra maskiner och maskindelar, spadar, skyfflar etc., vågar, eldsläckningsattiralj, järnvägsmateriel ej annorstädes upptagen samt reparationsarbeten.

⁵³ Inkl. automobiler.

⁵⁴ Inkl. ångturbiner, för åren 1908—12 enligt primäruppgifterna till statistiken.

⁵⁵ Inkl. elektriska hissar (från 1912).

⁵⁶ Åren 1894—95 ingå även kulsprutor.

⁵⁷ Inkl. elektroder. Elektriska hissar ingå ej. Se anm. 55. Uppdelningen på elektriska maskiner etc. samt telefon- och telegraf- m. fl. elektr. apparater för åren 1896—1902 enligt primärmaterialet till statistiken.

⁵⁸ För åren 1896—1912 enligt primärmaterialet till statistiken.

Konjunkturutvecklingen 1870—1913.

Med konjunkturutveckling förstås här den för den moderna produktionsordningen karaktäristiska växlingen mellan s. k. goda och dåliga tider, tider av industriellt uppsving (stigande eller högkonjunkturer) och tider av depression inom det industriella livet (fallande eller lågkonjunkturer). Ett försök skall göras att söka kronologiskt fastställa denna cykliska företeelses förlopp för Sveriges del, i allmänna drag för tiden 1870—90 och för åren därefter mera i detalj. Men då konjunkturväxlingen under nuvarande hushållning i vidsträckt grad är en företeelse av internationell räckvidd, kommer härvid i någon mån även den allmänna världskonjunkturens utveckling att beröras, då ju förhållandena i vårt land till en viss grad endast äro en återspeglning av densamma och icke kunna förstås utan behörig hänsyn härtill.

Det för uppsvingstiderna mest utmärkande är den allmänt förhoppningsfulla stämning, som då gör sig gällande inom affärlivet och som närmast tar sig uttryck i ansatser och förberedelser till en ökning i varuproduktionen. Verksamheten vid de äldre företagen utvidgas och nya grundas. I allmänhet inträder en forcering av och en snabbare takt i det ekonomiska livet. Den ökade produktionen kräver förstärkning av de disponibla produktionsmedlen: personalen ökas vid de skilda arbetsföretagen, nybyggnader och nyanskaffningar av arbetsmateriel företagas, efterfrågan på och förbrukning av råvaror stegras. Som en given följd härav inträda pristegringar å alla slags råmaterialier och kapitalföremål; men även priserna å färdiga konsumtionsvaror gå i höjden, enär ju deras framställande är produktionens ändamål och utsikten till lönande avsättning därav måste anses utgöra själva den i första hand drivande faktorn vid det begynnande uppsvinget. Det ökade behovet av arbetskraft åstadkommer på samma sätt stegring i arbetslönerna, och vidgningen över huvud av den ekonomiska verksamheten medför ett starkare anlitage av krediten med åtföljande höjda räntesatser. I samma mån som sålunda priserna på de särskilda produktionsmedlen stiga, fördyras också produktionen. Så länge priserna å framställda produkter hålla jämna steg med eller överträffa stegringen i framställningskostnader, uppstå fortfarande vinstmöjligheter, som hålla den uppdrivna produktionen i gång och mer och mer påskynda arbetstakten. Men när så icke längre är förhållandet, när efterfrågan på konsumtionsvaror till de stegrade priserna börjar slappas, inträder ofelbart stockning i avsättningen, och ett bakslag blir oundvikligt. Detta kan, om rubbningar på kreditväsendets område tillstöta, urarta till kris, men omslaget kan ock ske mera mjukt. Resultatet blir i varje fall en avmattnings av produktionen, åtföljd av arbetsavskedanden, prisfall och räntenedsättningar, alltsammans för depressionstiden utmärkande drag. I sin begynnelse är depressionstiden en period av avveckling, vanligtvis försvårad genom omöjligheten att i hast vidtaga tillbörliga inskränkningar i arbetsapparaten, som i början t. o. m. har en tendens att vidgas på grund av försenade leveranser av tidigare gjorda materialbeställningar. Småningom inrättar sig emellertid produktionen efter det nya marknadsläget, och under det fortsatta sjunkandet av produktionskostnaderna inträder förr eller senare den punkt, då utsikterna till ökad företagervinst åter börja skymta. Tiden är då inne att fatta nya tag, och en ny uppsvingstid står för dörren.

Av det sagda framgår, att ett av de mest känsliga leden i produktionskedjan bör vara framställandet av sådana råvaror, som tjäna tillverkningen av produktionsmedel eller m. a. o. som bidraga till skapandet av fast kapital. Den ojämförligt viktigaste varan är härvid järnet, och följden därav är, att järnproduktionen blir det för konjunkturutvecklingen mest signifikativa momentet. Kurvan för världens tackjärnsproduktion bör sålunda kunna anses i sammanträngd form teckna den allmänna konjunkturen i sin helhet.

Av synnerlig vikt som konjunkturmätare äro även förändringarna i avseende på prisnivån. Ehuru priserna på särskilda varor röra sig högst olikformigt, visar ett sammanförande av ett flertal karaktäristiska varors pris till en s. k. index en bestämd tendens, som i sin rörelse i stort sett överensstämmer med produktionsutvecklingen, sådan den angives genom tackjärnskurvan. Krisåren uppnå priserna sin toppunkt; vid det begynnande uppsvinget stå de i regel lägst. De varor, vilka i högre grad ingå i produktionen av fasta kapitalföremål (främst mineraliska råämnen och halvfabrikat) visa detta förlopp i särskilt utpräglad form, medan andra varugrupper förete större eller mindre avvikelser. Mest skiljaktiga äro födoämnespriserna, vilka till god del bestämmas av de industriella konjunkturerna korsande skördeförhållandena. Priserna å färdiga industrialster åter hava en tendens att på ett eller annat års avstånd följa efter priserna å råvaror och kapitalföremål. Kapitalräntan utgör ock en god konjunkturbarometer, framför allt ägnad att på ett markant sätt angiva de annalkande kriserna. Arbetslönerna åter äro mera tröga i sina rörelser: under uppsvingsåren stiga de som regel, dock ej förr än högkonjunkturen en tid fortvarit; under depressionstiden hålla de sig merendels konstanta. Av vikt är för övrigt att iakttaga variationerna i cirkulerande betalningsmedel och meddelad bankkredit. Den starkt vidgade omsättningen under högkonjunkturen kräver naturligtvis en motsvarande ökning av rörelsemedel. Emellertid dröjer det gärna någon tid efter det kulmen passerats, innan sammandragningen härutinnan blir mera märkbar.

Alla nu nämnda moment äro så att säga konjunkturmätare av första ordningen. I andra planet, såsom följer av konjunkturväxlingarna, inträda förändringar i det allmänna välbefindandet, yttrande sig i variationer i inkomstförhållandena, i sparförmågan, i giftermålsfrekvensen o. s. v.

I anslutning till ovanstående lämnas i tab. 345 jämte därtill hörande diagram 28 en sammanställning av data, avsedd att i stora drag utmärka såväl den allmänna världskonjunkturen sedan början av 1870-talet som utvecklingen i Sverige under samma tid. Till belysning av den förra meddelas uppgifter angående världsproduktionen av tackjärn, Sauerbecks engelska prisindex (generalindex och index för mineraliska råvaror och halvfabrikat) samt Englands banks diskonto. Sedda i stort förete de bägge första talserierna den olikheten, att den förra utvisar ett i huvudsak under hela perioden fortsatt stigande, medan den senare under åren 1873—96 har en väsentligen sjunkande och först därefter en stigande tendens. Den i prisutvecklingen sålunda framskytande långvarigare periodiciteten, antydande tillvaron av större, sekulära svängningar, lämnas emellertid här ur räkningen, och uppmärksamheten fästes endast vid de årliga förändringarna. I avseende på dessa sistnämnda är överensstämmelsen mellan produktions- och priskurvornas rörelse i allmänhet fullt genomgående. Toppunkter, utmärkande själva krisåren med omsvängning från hausse till baisse, infalla enligt alla kurvorna åren 1873, 1880 (ej framtäddande i räntekurvan), 1882, 1890, 1900, 1907, 1913. Att i allmänhet prisstegringen efter genomgången depression begynner något senare än produktionsstegringen, står i god överensstämmelse med vad ovan yttrats. Bankdiskontots rörelse markerar med eftertryck de angivna åren som krisår, kännetecknade av en våldsam överspänning av krediten.

För belysandet av konjunkturutvecklingen i Sverige hava data av delvis annat slag än de nu nämnda måst tillgripas. Tackjärnsproduktionen är i vårt land ej en så dominerande tillverkningsgren, att uppgifter härom ensamma giva en tillförlitlig bild av den industriella verksamhetens livlighet över huvud. I stället hava valts två andra

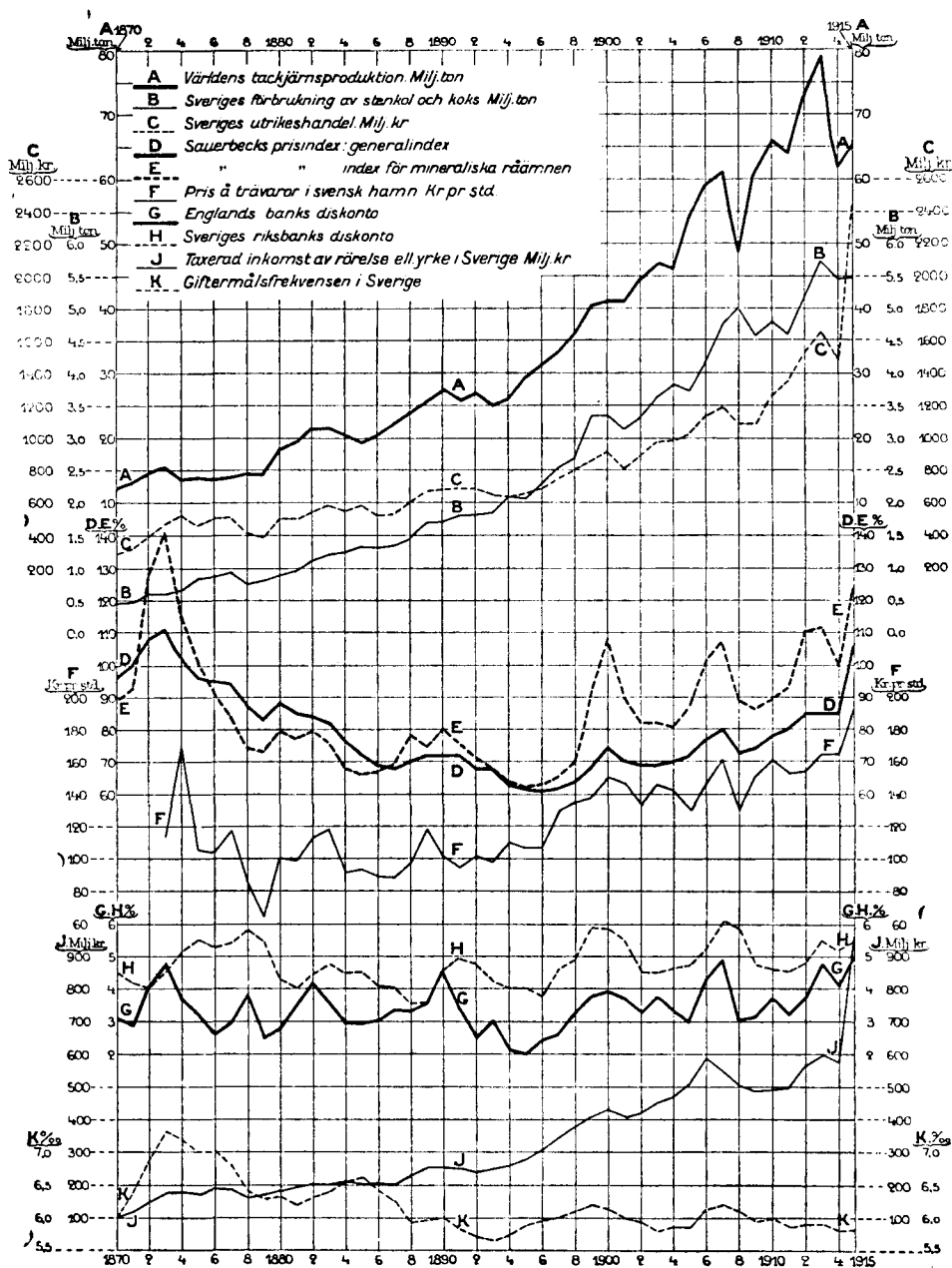

Diagram 28. Data belysande världskonjunkturerna och konjunkturerna i Sverige, åren 1870—1915.

data, som tillsammans torde rätt väl karaktärisera den växlande produktionsintensiteten, nämligen förbrukningen av stenkol och koks samt utrikeshandelns sammanlagda värde (ehuru likvisst rörande sistnämnda förhållande uppgifterna delvis äro rätt otillförlitliga). Någon användbar prisstatistik för Sverige, som sträcker sig tillbaka till 1870-talet, finnes icke att tillgå av beskaffenhet att därpå en allmän prisindex kan konstrueras. För att åtminstone antyda konjunkturutvecklingen beträffande landets utan jämförelse viktigaste exportnäring, sågverksrörelsen, anföras emellertid prisuppgifter för ett speciellt hithörande varuslag sedan år 1873. Penningmarknadens läge angives genom Sveriges riksbanks officiella diskonto. Slutligen meddelas ock, såsom mått på den allmänna välmågens förändringar, uppgifter angående taxerad inkomst av rörelse eller yrke¹ samt angående giftermålsfrekvensen.

En jämförelse mellan de för världskonjunkturerna utmärkande data och de sålunda anförda svenska ställer utom allt tvivel, att förloppet hos oss i avseende på det periodiska upp- och nedstigandet tämligen väl följt den internationella konjunktursens gång. Dock framträder såsom för Sverige karaktäristiskt, att, åtminstone under de tidigare konjunkturcyklarna, vändpunkterna genomgående infallit något senare. Delvis kan detta vara endast skenbart och beroende på valet av data, i det att de här anförda svenska mera giva uttryck för läget inom produktionslivet över huvud än inom de speciellt känsliga grenar därav (närmast produktionen av fast realkapital), som representeras av tackjärnsproduktionen, men till en del ligger dock uppenbarligen en realitet bakom, som man tydligast finner vid jämförelse mellan diskontot här och i England. I allmänhet torde väl få sägas, att konjunkturuomslagen hos oss väsentligen framträtt som reflexer av redan på världsmarknaden inträdda omkastningar. Det avsides liggande och ännu i början av 1890-talet — utom på enstaka områden, såsom framför allt i avseende på trävarurörelsen — tämligen isolerade svenska folkhushållet har först efter övertagandet av ett visst tröghetsmoment fogat sig efter den allmänna världskonjunktursens böljeslag. Emellertid förefaller detta att gälla mera själva krisernas infallande än det begynnande återuppstigandet inom varje konjunkturcykel, vilket i flera fall inträtt anmärkningsvärt hastigt.

Haussen på 1870-talet kulminerar i Sverige först 1874 i stället för 1873. Sedan följer en mycket svår depression, som ej når sin botten förr än 1879. Nästa topp synes ha infallit 1883, medan 1880 och 1882 års smärre internationella kriser lämnat oss tämligen oberörda. Vändningen uppåt efter den 1883 påbörjade, fallande konjunktursen inträffade 1888, varefter goda tider rådde ända till 1891. Så följa åter några dåliga år, avbrutna 1895 eller kanske riktigare 1896 av en ny uppsvingperiod. Skarpt markerad är hos oss liksom i utlandet krisen 1900. Då, liksom vid nästa allmänna kris 1907, voro vi redan från början fullt med i leken, ett vittnesbörd om det svenska näringslivets då redan mera intima anknytning till världshushållningen. Året 1908 var hos oss liksom i flertalet andra industriellt utvecklade länder ett synnerligen tryckt år. Till följd av de här under såväl detta som ännu mer under det följande året inträffade stora arbetsinställelserna fördröjdes företagsamhetens återuppväckande efter denna kris längre än eljest utomlands i allmänhet var fallet. Redan 1910 rådde likväl full högkonjunktur, som med ett mindre bakslag 1911 fortfor in på år 1914. Därefter hava genom världskriget förhållanden inträtt, som delvis kastat överända de gamla kriterierna på hög- och lågkonjunkturer.

Hur det sålunda i allmänna drag tecknade konjunkturförloppet i vårt land från början av 1890-talet återspeglats inom enskilda sidor av produktionslivet, visas närmare av tab. 346 med dithörande diagram (nr 29—33). För bättre jämförelses skull äro alla hithörande data (med undantag för vissa av pristalen) satta i förhållande till en och samma bas, medeltalet för åren 1901—05.

Diagram 29 anger, utöver vad redan i föregående diagram skett, produktionens allmänna omfattning och intensitet genom uppgifter om antalet inom industrien syssel-

¹ Jfr beträffande uppgifterna om den taxerade inkomsten vad härom anförts ovan å sid. 31.

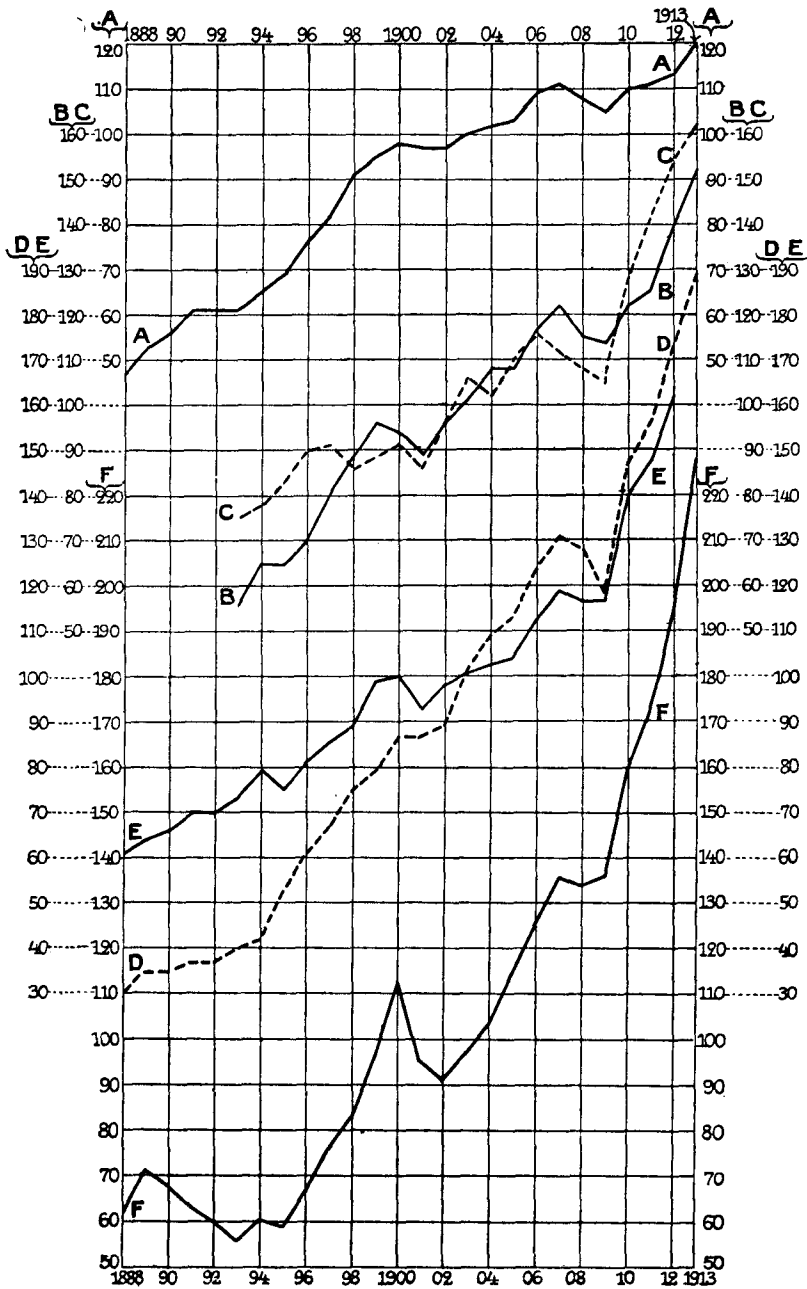

Diagram 29. Data belysande produktionens omfattning i Sverige, åren 1888—1913.

- A. Inom industrien sysselsatta arbetare.
- B. Kvantiteten införda varor.
- C. " utförda varor.
- D. Transporterat gods å järnvägarna.
- E. Till svenska hamnar från utrikes ort ankomna och avgångna lastade fartyg.
- F. Av svenska fartyg i utrikes fart intjänade bruttofrakter.

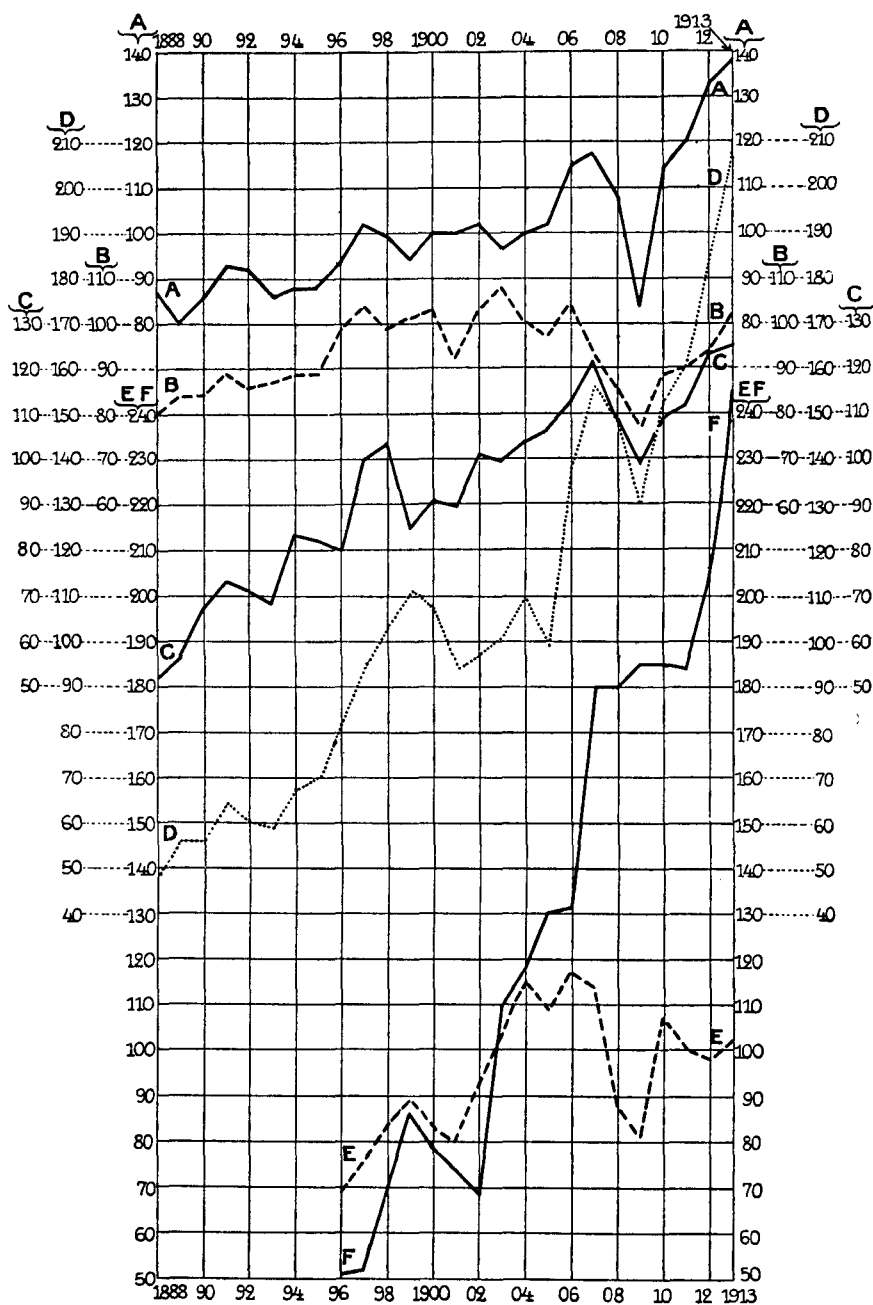

Diagram 30. Data belysande produktionens omfattning i Sverige, åren 1888—1913.

- A. Tillverkat tackjärn.
- B. Exporterade trävaror (oarbetade, sågade och hyvlade).
- C. Importerade spånadsämnena.
- D. Tillverkat tackjärnsgjutgods.
- E. Tillverkning av tegel.
- F. Förbrukning av cement.

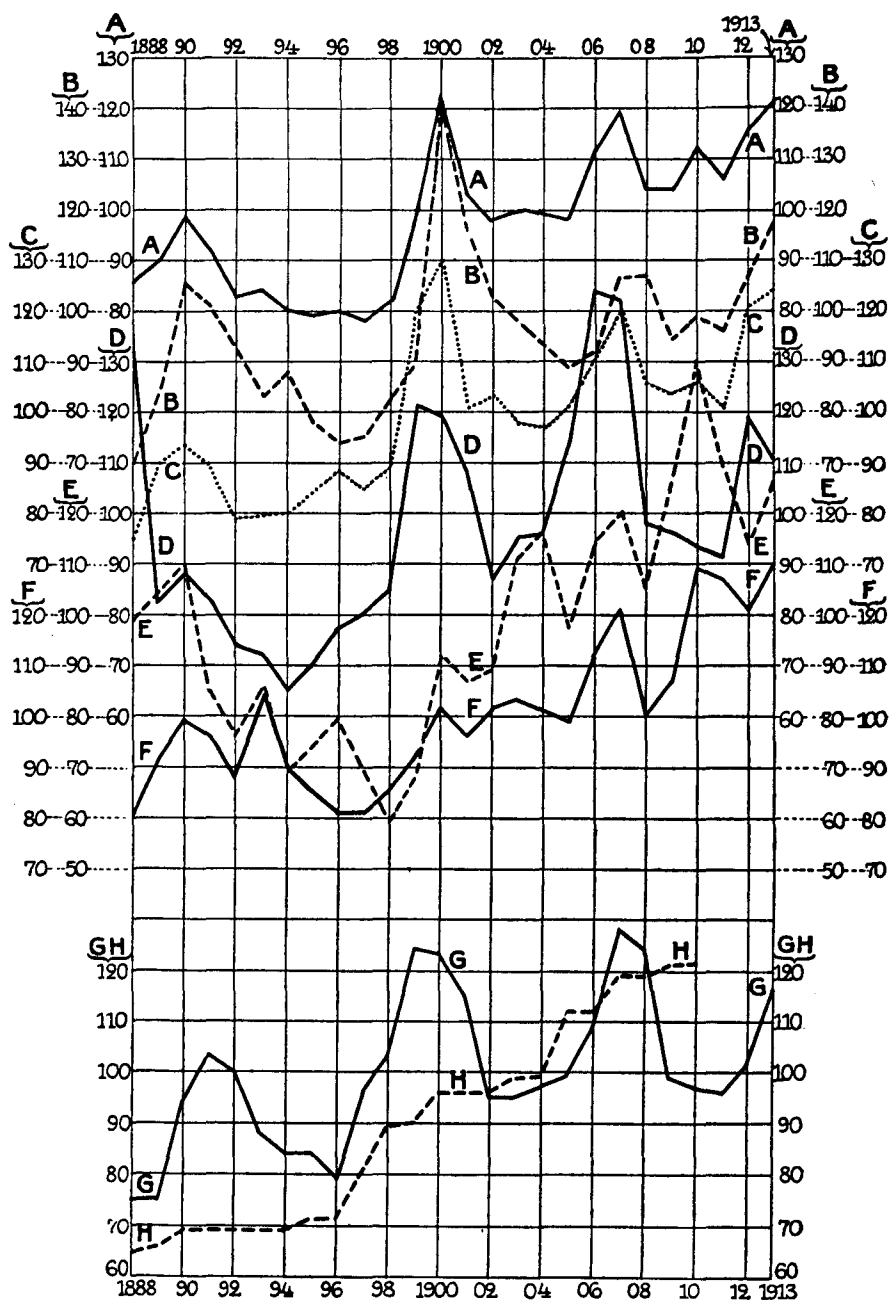

Diagram 31. Data belysande produktionskostnaderna inom industrien, åren 1888—1913.

A—F. Pris å viktiga importerade råvaror:

B. Stenkol. C. Tackjärn. D. Koppar. E. Bomull. F. Palmolja. A. Genomsnitt för samtliga fem varor (B och C tagna 2 gånger).

G. Arbetslön för Stockholms stads arbetare.

H. Riksbankens officiella diskonto.

23†—182894.

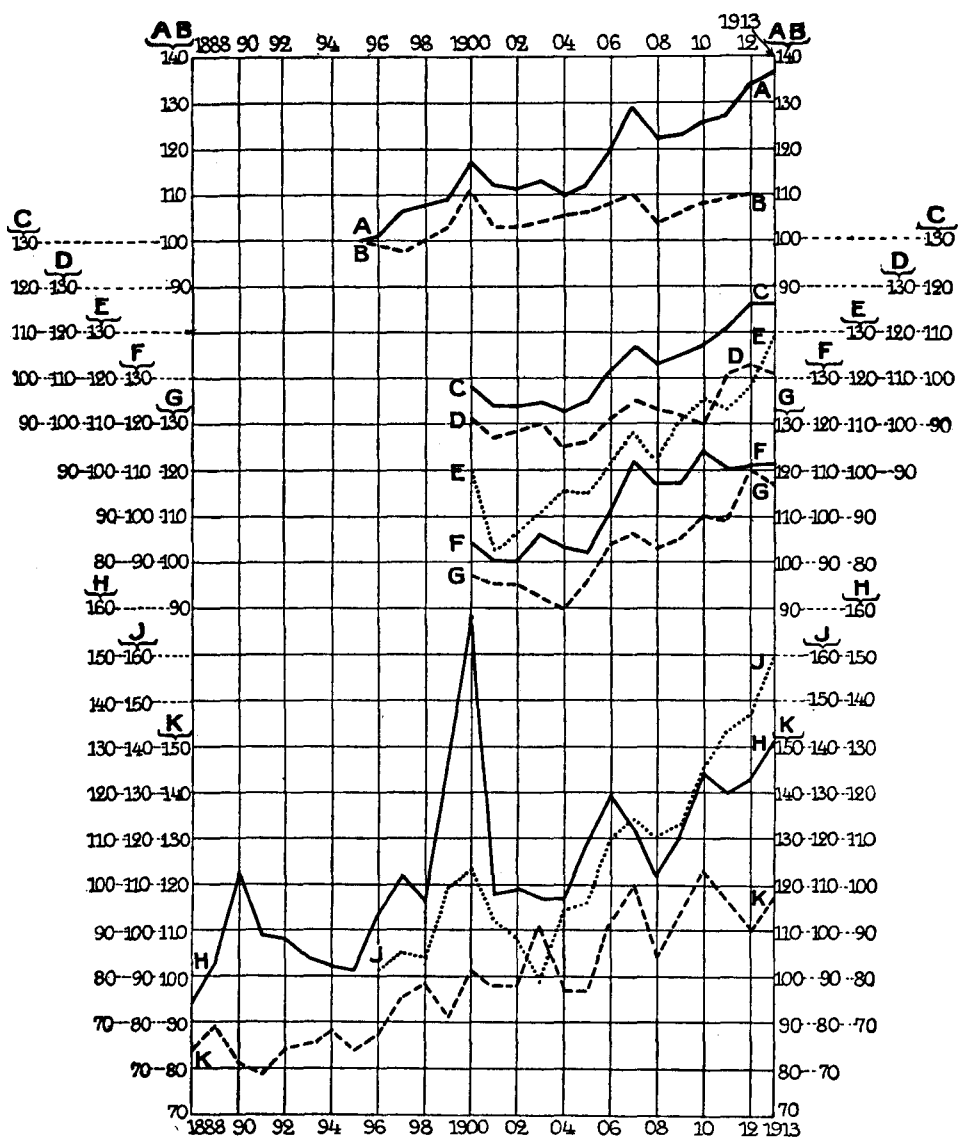

Diagram 32. *Data belysande prisutvecklingen i Sverige, åren 1888—1913.*

- A. Medelpris å importerade varor.
B. „ „ exporterade „
C—G. Prisindex, grundade på uppgifter om grosshandelspriser i Stockholms Handelskammaras årsberättelser:
C. Generalindex.
D. Närings- och njutningsmedel samt råvaror därför.
E. Beklädnadsämnen samt råvaror därför.
F. Byggnadsmaterial.
G. Råvaror och hjälpämnen för jordbruket och industrien samt diverse.
H—K. Pris å svenska exportvaror;
H. Tackjärn.
I. Järnmalm.
K. Sågade trävaror.

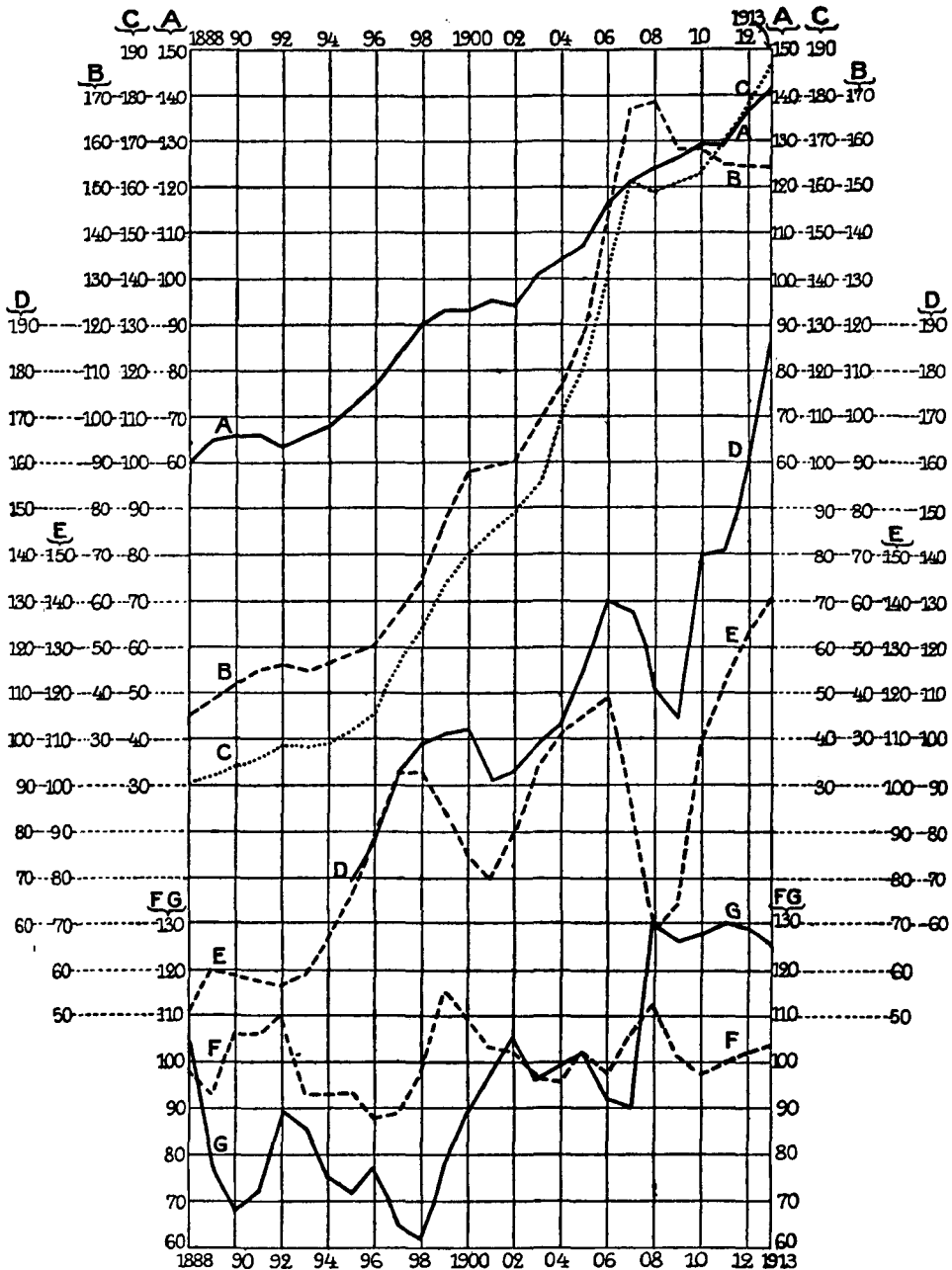

Diagram 33. Data belysande penning- och kreditväsendet samt inkomstförhållandena i Sverige, åren 1888—1913.

- A. Utelöpande banksedlar. Medelbelopp per år.
- B. Diskonterade och köpta inrikes växlar. Medelbelopp per år.
- C. Utestående lån i bankerna vid varje års slut.
- D. Taxerad inkomst av rörelse, yrke eller dylikt.
- E. Järnvägarnas nettoinkomst.
- F. Utlåningen i sparbankerna i procent av inlåningen.
- G. Antal konkurser.

satta arbetare, kvantitetsuppgifter för in- och utförsel samt uppgifter angående gods-transporten å järnvägarna och angående den utrikes sjöfarten. Produktionsförhållandena inom särskilda viktigare industrigrenar belysas i diagram 30 genom kurvor för tackjärnstillverkningen, trävaruexporten, gjutgodstillverkningen, importen av spånadsämnen samt byggnadsverksamheten. Ett något egenartat förlopp visar kurvan för utförseln. I själva verket bestämmes denna i övervägande grad av trävaruexporten, vilken företer en från övriga anförda produktionsdata något avvikande gång med tämligen täta svängningar upp och ned. En ganska trogen återspeglning av det allmänna konjunkturförloppet utgör däremot kurvan för gjutgodstillverkningen, vilken i det hela torde rätt väl angiva den mekaniska verkstadsindustriens utveckling. Likväl är här ett anmärkningsvärt bakslag att anteckna för året 1905, sammanhängande med den då inom denna industri inträffade stora arbetsinställelsen. Beträffande de f. ö. å diagram 30 representerade järn- och textilindustrierna ävensom byggnadsverksamheten spårar man såväl vid 1890 som 1900 års allmänna konjunkturonslag en avmattnings redan ett eller ett par år före inträffandet av resp. kriser. För byggnadsverksamheten gäller detta även 1907 års kris. Tvivelsutan ligger här en antydning om att ifrågasvarande svenska industrier icke förmått fullt hålla stånd mot den vid uppsvingsperiodernas slut enormt ökade produktionsfördyringen. Om variationerna därutinnan ger diagram 31 en föreställning. Man observerar här den väldiga stegringen i råvarupriserna och de kraftiga räntehöjningarna åren 1899—1900 och 1906—07 ävensom den vid dessa tillfällen starkt uppskruvade lönenivån. — Diagram 32 anger så gott sig göra låter dels den allmänna prisnivåns förändringar, dels prisläget för särskilda varugrupper och varuslag. Av de anförda exportpriserna förefaller priset å järnmalm att trognast återgiva den allmänna konjunkturen. Svenskt tackjärn, såsom en väsentligen för vissa specialändamål efterfrågad vara, är i detta hänseende uppenbarligen mindre karaktäristisk. — I diagram 33 slutligen visas dels omfattningen av använda betalningsmedel samt meddelad bankkredit — beträffande bägge är överensstämmelsen med de för produktionen i allmänhet representativa data påtaglig —, vidare den taxerade inkomsten av industri samt järnvägarnas nettoinkomster ävensom till sist uttagningarna i sparbankerna samt antalet konkurser. I avseende på inkomstkurvorna och särskilt kurvan för järnvägarna är det i god tid före krisåret inträffade sjunkandet eller åtminstone den saktade stegringen helt naturlig. För järnvägarna med deras jämförelsevis fasta taxor bör det tydligtvis vara omöjligt att i bredd med de starkt växande omkostnaderna öka bruttoinkomsten, varav en nedgång i nettovinsten blir följden. Uttagningarna i sparbankerna, vilka givetvis utgöra ett rätt gott uttryck för växlingarna i den allmänna välmågan, stå påtagligen i rätt nära sammanhang med skördeförhållandena (jfr ovan sid. 13). Att antalet konkurser avsevärt tilltager efter varje inträffad kris är ju välbekant. Dock sker detta i allmänhet icke omedelbart utan först ett eller annat år efteråt.

För ett mera ingående studium av konjunkturutvecklingen inom varje särskild industrigren, sådan den kan avläsas i produktionsstatistiken, hänvisas till de i föregående avdelning av detta arbete lämnade redogörelserna samt särskilt till tab. 344 å sid. 326 ff.

Tab. 345. Data belysande världskonjunkturerna och konjunkturerna i Sverige, åren 1870—1915.

År	Data, som belysa									
	världskonjunkturerna				konjunkturerna i Sverige					
	Världens tack-järns-produktion Milj. ton	Sauerbecks pris-index		Eng-lands banks medel-diskonto	För-bruk-ning av stenkol och koks 1 000 ton	Utrikes-handels värde Milj. kr.	Pris å trävaror (3: a furu-battens $2\frac{1}{2} \times 7''$ i svensk hamn ¹) Kr. pr std	Riks-bankens officiella medel-diskonto	Taxerad inkomst av rörelse eller yrke Milj. kr.	Gifter-måls-frekvens (Antal giftermål pr 1 000 inv. av medel-folk.)
		General-index	Index för minera-liska råämnena							
1870	12.3	96	89	3.10	460	291	.	4.50	102	6.02
71	12.9	100	93	2.91	492	322	.	4.28	119	6.49
72	14.8	109	127	4.10	611	406	.	4.00	150	6.98
73	15.1	111	141	4.79	621	479	113	4.52	179	7.81
74	13.9	102	116	3.69	670	522	168	5.11	179	7.27
75	14.1	96	101	3.23	815	464	105	5.50	176	7.05
76	13.9	95	90	2.61	870	506	104	5.30	185	7.08
77	14.2	94	84	2.90	922	515	117	5.48	181	6.83
78	14.5	87	74	3.78	782	415	86	5.83	161	6.47
79	14.4	83	73	2.51	791	398	65	5.46	171	6.29
1880	18.6	88	79	2.76	914	508	101	4.33	185	6.32
81	19.8	85	77	3.48	982	504	99	4.00	193	6.19
82	21.6	84	79	4.15	1 127	547	112	4.46	202	6.33
83	21.8	82	76	3.57	1 220	584	118	4.75	201	6.43
84	20.5	76	68	2.96	1 267	559	91	4.49	211	6.53
85	19.8	72	66	2.33	1 333	583	93	4.50	203	6.68
86	20.8	69	67	3.05	1 301	524	89	4.10	205	6.41
87	22.8	68	69	3.38	1 322	537	88	4.00	208	6.25
88	24.0	70	78	3.80	1 471	604	97	3.56	231	5.92
89	25.9	72	75	3.55	1 698	674	117	3.56	255	5.98
1890	27.9	72	80	4.54	1 723	680	101	4.48	254	5.99
91	26.2	72	76	3.32	1 821	691	94	4.90	253	5.83
92	26.9	68	71	2.52	1 817	687	101	4.75	246	5.69
93	25.3	68	68	3.05	1 832	659	98	4.21	255	5.65
94	26.0	63	64	2.11	2 180	643	109	4.00	265	5.74
95	29.4	62	62	2.00	2 191	655	106	4.00	285	5.87
96	31.4	61	63	2.48	2 276	697	107	3.78	314	5.95
97	33.5	62	66	2.64	2 524	757	130	4.59	355	6.06
98	36.5	64	70	3.25	2 694	791	135	4.88	383	6.14
99	40.7	68	92	3.75	3 375	861	138	5.89	415	6.24
1900	41.2	75	108	3.96	3 382	917	150	5.87	431	6.15
01	41.3	70	89	3.72	3 142	813	147	5.46	416	6.07
02	44.8	69	82	3.33	3 288	895	132	4.51	427	5.96
03	47.0	69	82	3.75	3 608	971	145	4.50	455	5.78
04	46.1	70	81	3.30	3 802	987	142	4.61	475	5.85
05	54.0	72	87	3.01	3 733	1 024	130	4.78	515	5.85
06	59.8	77	101	4.27	4 143	1 143	147	5.20	589	6.13
07	61.0	80	107	4.98	4 707	1 199	161	6.10	557	6.21
08	48.8	73	89	3.01	4 998	1 080	129	5.88	519	6.12
09	61.2	74	86	3.10	4 588	1 087	151	4.69	497	5.97
1910	66.2	78	89	3.72	4 755	1 262	160	4.63	499	6.08
11	64.1	80	93	3.27	4 599	1 354	153	4.57	505	5.88
12	73.4	85	110	3.78	5 134	1 543	154	4.81	576	5.94
13	78.5	85	111	4.77	5 739	1 664	164	5.50	600	5.98
14	62.7	85	99	4.03	5 443	1 499	164	5.24	587	5.82
15	65.9	108	126	5.00	5 468	2 459	190	5.51	952	5.82

¹ Enligt uppgifter från sågverk inom Sundsvalls skeppningsdistrikt, anförda, för åren 1873—1907, i Emigrationsutredningen, Bilaga XIII, sid. 58; för följande år enligt Svensk Trävarutidning.

Tab. 346. Data belysande konjunkturerna i Sverige, åren 1888—1913.

a) Produktionen.

År	Inom in- dustrien syssel- satta ar- betare ²	In- och utförsel Beräkn. kvanti- teter ³ då kvant. 1393 = 100		Trans- porterat gods å järn- vägarna Milj. ton-km	Till sven- ska ham- nar från utrikes ort ank. och avg. lastade fartyg 1 000 ton	Av sven- ska far- tyg i ut- rikes fart intjän- ta brut- tofrakter Milj. kr.	Inhemsk produktion			
		Införsel	Utförsel				Tillv. tackjärn 1 000 ton	Exp. trävaror, oarb., sågade o. hyvlade 1 000 kbm	Tillv. gjut- gods ⁴ 1 000 ton	Import. spånads- ämnen 1 000 ton
Absoluta tal										
1888	143	.	.	499	5 900	33.7	457	5 417	33.9	17.7
89	159	.	.	580	6 277	38.9	421	5 689	39.6	19.1
1890	168	.	.	591	6 465	37.1	456	5 677	39.6	22.7
91	184	.	.	617	6 806	34.4	491	6 036	45.0	24.6
92	184	.	.	624	6 835	32.9	486	5 780	42.1	24.2
93	185	100	100	661	7 165	30.7	453	5 879	41.6	23.2
94	195	116	104	695	7 744	32.5	463	6 036	47.2	28.0
95	209	115	110	894	7 313	32.1	463	6 036	49.0	27.9
96	230	124	120	1 019	7 897	36.5	494	6 681	57.1	27.0
97	249	144	121	1 115	8 379	41.4	538	6 990	66.7	34.0
98	275	158	115	1 250	8 667	45.4	532	6 688	72.8	34.9
99	287	171	119	1 327	9 648	52.2	498	6 788	78.1	28.9
1900	296	168	121	1 459	9 768	61.1	527	6 963	75.0	30.7
01	293	158	114	1 459	9 094	52.0	528	6 226	66.2	30.5
02	294	170	128	1 481	9 586	49.7	538	6 950	67.8	34.3
03	302	180	141	1 712	9 890	53.0	507	7 276	70.9	33.9
04	309	193	136	1 819	10 047	55.9	529	6 739	77.0	35.1
05	312	192	146	1 886	10 132	62.2	539	6 573	69.2	35.8
06	328	208	154	2 071	10 996	68.0	605	6 996	97.1	38.1
07	335	216	148	2 190	11 560	74.1	616	6 294	109.7	41.0
08	327	204	143	2 138	11 380	73.0	568	5 788	104.6	37.2
09	318	203	139	1 980	11 441	74.3	445	5 202	91.3	33.7
1910	332	218	170	2 461	13 604	87.4	604	5 978	107.4	36.9
11	335	223	189	2 611	14 416	95.0	684	6 049	113.3	38.1
12	342	249	205	2 890	15 808	106.3	700	6 332	128.5	42.0
13	361	270	215	3 164	.	124.5	730	6 878	145.8	42.5
Medeltal för åren 1901-05	302	178	133	1 671	9 750	54.5	528	6 752	70.2	33.9
Relativa tal ¹										
1888	47	.	.	30	61	62	87	80	48	52
89	53	.	.	35	64	71	80	84	56	56
1890	56	.	.	35	66	68	86	84	56	67
91	61	.	.	37	70	63	93	89	64	73
92	61	.	.	37	70	60	92	86	60	71
93	61	56	75	40	73	56	86	87	59	68
94	65	65	78	42	79	60	88	89	67	83
95	69	65	83	53	75	59	88	89	70	82
96	76	70	90	61	81	67	94	99	81	80
97	82	81	91	67	86	76	102	104	95	100
98	91	89	86	75	89	83	99	99	103	103
99	95	96	89	79	99	96	94	101	111	85
1900	98	94	91	87	100	112	100	103	107	91
01	97	89	86	87	93	95	100	92	94	90
02	97	96	96	89	98	91	102	103	97	101
03	100	101	106	102	101	97	96	108	101	100
04	102	108	102	109	103	103	100	100	110	104
05	103	108	110	113	104	114	102	97	99	106
06	109	117	116	124	113	125	115	104	138	112
07	111	122	111	131	119	136	117	93	156	121
08	108	115	108	128	117	134	108	86	149	110
09	105	114	105	118	117	136	84	77	130	99
1910	110	122	128	147	140	160	114	89	153	109
11	111	125	142	156	148	174	120	90	161	112
12	113	140	154	173	162	195	133	94	183	124
13	120	152	162	189	.	228	138	102	208	125

Tab. 346 (forts.). b) Byggnadsverksamhet. Produktionskostnader.

År	Byggnadsverk- samhet		Pris & importerade råvaror						Arbets- lön för Stock- holms stads arbe- tare ⁸	Rika- bankens officiella dis- konto
	Tillverk- ning av tegel 1 000 ton	Förbruk- ning av cement 1 000 ton	Stenkol ⁵ Sh. per ton	Tack- järn ⁶ Sh. per ton	Koppar ⁷ £ per ton	Bomull ⁸ Cents per pound	Palm- olja ⁹ £ per ton	Samtliga före- stående varor ⁷		
Absoluta tal										
1888	.	30	8·27	39·9	81	10·03	22	.	.	3·56
89	.	29	10·06	47·8	51	10·65	25	.	.	3·56
1890	.	27	12·89	49·6	54	11·07	27	.	.	4·48
91	.	43	11·96	47·2	51	8·60	26	.	.	4·90
92	.	47	10·89	41·8	45	7·71	24	.	.	4·75
93	.	30	9·77	42·8	44	8·56	28	.	.	4·21
94	.	36	10·41	42·7	40	6·94	24 ^{1/2}	.	.	4·00
95	.	30	9·21	44·4	43	7·44	23	.	.	4·00
96	1 203	55	8·73	46·8	47	7·98	22	.	.	3·78
97	1 316	56	8·82	45·8	49	7·00	22	.	.	4·59
98	1 453	76	9·79	47·2	52	5·94	23	.	.	4·88
99	1 550	93	10·53	63·8	74	6·88	25	.	.	5·89
1900	1 435	85	16·52	69·8	73	9·25	27 ^{1/2}	.	.	5·87
01	1 385	80	13·78	53·8	66	8·75	26	.	.	5·46
02	1 601	75	12·19	54·6	53	9·00	27 ^{1/2}	.	.	4·51
03	1 798	119	11·58	52·8	58	11·18	28	.	.	4·50
04	1 988	127	11·02	51·4	59	11·75	27 ^{1/2}	.	.	4·61
05	1 895	140	10·47	53·6	70	9·80	27	.	.	4·73
06	2 021	141	10·82	58·8	88	11·50	30 ^{1/2}	.	.	5·20
07	1 976	194	12·63	63·6	87	12·10	33	.	.	6·10
08	1 525	194	12·65	56·1	60	10·62	27 ^{1/4}	.	.	5·88
09	1 398	200	11·20	55·1	59	12·68	29	.	.	4·69
1910	1 851	200	11·63	56·1	57	15·11	35	.	.	4·63
11	1 741	199	11·81	53·6	56	13·01	34 ^{1/2}	.	.	4·57
12	1 705	230	12·57	64·2	73	11·52	33	.	.	4·81
13	1 771	265	13·82	65·6	68	12·80	35 ^{1/4}	.	.	5·50
Medeltal för åren 1901-05	1 733	108	11·80	53·1	61·2	10·09	27·2	.	.	4·76
Relativa tal										
1888	.	28	70	75	132	99	81	86	65	75
89	.	27	85	90	83	105	92	90	66	75
1890	.	25	105	93	88	110	99	99	69	94
91	.	40	101	89	83	85	96	92	69	103
92	.	44	92	79	74	76	88	83	69	100
93	.	28	83	80	72	85	103	84	69	88
94	.	33	88	80	65	69	90	80	69	84
95	.	28	78	84	70	74	85	79	71	84
96	69	51	74	88	77	79	81	80	71	79
97	76	52	75	85	80	69	81	78	80	96
98	84	70	83	89	85	59	85	82	89	103
99	89	86	89	120	121	68	92	100	90	124
1900	83	79	140	130	119	92	101	122	96	123
01	80	74	116	101	108	87	96	103	96	115
02	92	69	103	103	87	89	101	98	96	95
03	104	110	98	98	95	111	103	100	99	95
04	115	118	93	97	96	116	101	99	99	97
05	109	130	89	101	114	97	99	98	112	99
06	117	131	92	111	144	114	112	111	112	109
07	114	180	107	120	142	120	121	119	119	128
08	88	180	107	106	98	105	100	104	119	124
09	81	185	95	104	96	126	107	104	121	99
1910	107	185	99	106	93	150	129	112	121	97
11	100	184	96	101	91	129	127	106	.	96
12	98	213	107	121	119	114	121	116	.	101
13	102	245	117	124	111	127	130	121	.	116

Tab. 346 (forts.). c) Priser.

År	Medel- pris & import- terade varor ⁹	Medel- pris & expor- terade varor ⁹	Grosshandelspriser i Stockholm 10					Priser å svenska export- varor		
			Närings- o. njutnings- medel samt råvaror därför	Beklädnads- ämnen samt råvaror där- för	Bygg- nads- mate- rial	Råvaror och hjälpämnen för jordbru- ket o. indu- strien samt diverse	Medel- tal	Tack- järn 11 Kr. per ton	Järn- malm 12 Kr. per ton	Sågade trä- varor 13 Kr. per std
Absoluta tal										
1888	.	.	.	.	.	.	.	48·00	.	103·78
89	.	.	.	.	.	.	.	53·70	.	109·72
1890	.	.	.	.	.	.	.	67·00	.	99·49
91	.	.	.	.	.	.	.	57·60	.	97·57
92	.	.	.	.	.	.	.	57·80	.	103·00
93	.	.	.	.	.	.	.	54·80	.	104·86
94	.	.	.	.	.	.	.	53·10	.	107·95
95	.	.	.	.	.	.	.	52·80	.	103·96
96	.	.	.	.	.	.	.	60·40	4·58	107·40
97	.	.	.	.	.	.	.	66·00	4·79	117·04
98	.	.	.	.	.	.	.	62·70	4·78	121·40
99	.	.	.	.	.	.	.	77·70	5·52	111·66
1900	.	.	.	.	.	.	.	102·70	5·73	124·40
01	.	.	.	.	.	.	.	64·00	5·17	120·28
02	.	.	.	.	.	.	.	64·10	4·96	120·61
03	.	.	.	.	.	.	.	63·00	4·52	136·45
04	.	.	.	.	.	.	.	63·00	5·27	119·67
05	.	.	.	.	.	.	.	70·80	5·87	119·44
06	.	.	.	.	.	.	.	77·20	6·08	136·85
07	.	.	.	.	.	.	.	72·80	6·26	147·40
08	.	.	.	.	.	.	.	66·10	6·07	127·98
09	.	.	.	.	.	.	.	71·80	6·24	140·87
1910	.	.	.	.	.	.	.	80·50	6·82	151·40
11	.	.	.	.	.	.	.	78·80	7·22	144·25
12	.	.	.	.	.	.	.	79·80	7·45	135·85
13	.	.	.	.	.	.	.	85·20	8·06	143·88
Medeltal för åren 1901-05	.	.	.	.	.	.	.	64·96	5·06	123·28
Relativa tal										
1888	.	.	.	.	.	.	.	74	.	84
89	.	.	.	.	.	.	.	83	.	89
1890	.	.	.	.	.	.	.	103	.	81
91	.	.	.	.	.	.	.	89	.	79
92	.	.	.	.	.	.	.	88	.	84
93	.	.	.	.	.	.	.	84	.	85
94	.	.	.	.	.	.	.	82	.	88
95	100	100	.	.	.	.	.	81	.	84
96	99	101	.	.	.	.	.	93	91	87
97	98	106	.	.	.	.	.	102	95	95
98	100	108	.	.	.	.	.	96	94	98
99	103	109	.	.	.	.	.	120	109	91
1900	111	117	101	100	94	97	98	158	113	101
01	103	112	97	82	90	95	94	98	102	98
02	103	111	98	86	90	95	94	99	98	98
03	104	113	100	90	96	92	95	97	89	111
04	105	110	95	95	93	90	93	97	104	97
05	106	112	96	95	92	95	95	109	106	97
06	108	119	101	103	101	104	102	119	120	111
07	110	129	105	108	112	106	107	112	124	120
08	104	122	103	102	107	103	103	102	120	104
09	106	123	102	111	107	105	105	110	123	114
1910	108	126	100	115	114	110	107	124	135	123
11	109	127	111	113	110	109	111	120	143	117
12	110	134	113	118	111	120	116	123	147	110
13	110	136	111	129	111	117	116	131	159	117

Tab. 346 (forts.). d) Penning- och kreditväsen. Inkomstförhållanden.

År	Ute- löpande bank- sedlar ¹⁴	Diskon- terade och köpta inrikes växlar ¹⁴	Utestå- ende lån i ban- kerna ¹⁵	Taxerad inkomst av rörelse, yrke el. dyl. ¹⁶	Taxerad inkomst av in- dustri ¹⁶	Järn- vägarnas netto- inkomst	Utlåningen i sparban- kerna i % av inlå- ningen	Antal konkur- ser
	Milj. kr.	Milj. kr.	Milj. kr.	Milj. kr.	Milj. kr.	Milj. kr.		
Absoluta tal								
1888	93	154	397	231	.	16.6	92	3 510
89	100	169	426	255	.	19.4	88	2 624
1890	102	187	452	254	.	19.0	99	2 294
91	101	199	480	253	.	18.7	99	2 446
92	98	203	501	246	.	18.3	103	3 048
93	102	201	507	255	.	19.1	88	2 871
94	105	205	522	265	.	21.6	86	2 546
95	111	213	554	285	60	24.5	86	2 449
96	119	223	614	314	68	28.6	82	2 607
97	129	252	737	355	81	33.8	83	2 214
98	139	284	861	383	86	33.2	91	2 095
99	143	342	980	415	88	30.4	108	2 649
1900	143	390	1 056	431	89	27.6	102	3 027
01	146	392	1 129	416	79	25.7	96	3 296
02	145	397	1 180	427	81	29.2	95	3 543
03	155	426	1 255	455	86	33.6	90	3 265
04	160	469	1 462	475	90	35.7	90	3 369
05	165	525	1 604	515	100	37.2	95	3 456
06	178	629	1 869	589	113	38.8	91	3 110
07	187	737	2 139	557	111	30.6	98	3 084
08	184	742	2 171	519	97	22.4	105	4 394
09	185	701	2 195	497	91	24.0	94	4 280
1910	189	699	2 237	499	121	35.1	91	4 288
11	199	685	2 235	505	123	39.3	93	4 401
12	209	680	2 351	576	138	42.9	95	4 357
13	217	682	2 467	600	161	45.3	96	4 238
Medeltal för åren 1901-05	154	442	1 326	458	87	32.3	93	3 386
Relativa tal								
1888	60	35	30	50	.	51	99	104
89	65	38	32	56	.	60	95	77
1890	66	42	34	55	.	59	106	68
91	66	45	36	55	.	58	106	72
92	64	46	38	54	.	57	111	90
93	66	45	38	56	.	59	95	85
94	68	46	39	58	.	67	92	75
95	72	48	42	62	69	76	92	72
96	77	50	46	68	78	89	88	77
97	84	57	56	77	93	103	89	65
98	90	64	65	83	99	103	98	62
99	93	77	74	90	101	94	116	78
1900	93	88	80	94	102	85	110	89
01	95	89	85	91	91	80	103	97
02	94	90	89	93	93	90	102	105
03	101	96	95	99	99	104	97	96
04	104	106	110	104	103	111	97	99
05	107	119	121	112	115	115	102	102
06	116	142	141	128	130	119	98	92
07	121	167	161	121	128	95	105	91
08	119	168	164	113	111	69	113	130
09	120	158	166	108	105	74	101	126
1910	123	158	169	109	139	109	98	127
11	129	155	169	110	141	122	100	130
12	136	154	177	126	159	133	102	129
13	141	154	186	131	185	140	103	125

Anmärkningar till tab. 346.

¹ Relativa tal = procent av medeltalet för åren 1901—05 (utom beträffande de i de 7 första kolumnerna av tab. 346 c angivna data).

² De i statistiken för åren 1888—95 redovisade arbetsiffrorna hava höjts med 25 % för åstadkommande av jämförbarhet med de efterföljande årens siffror.

³ Jfr tab. 37.

⁴ Tillverkningsstatistikens siffror för åren 1888—95 äro här höjda med 20 %.

⁵ Enligt Sauerbeck i Journal of the Royal Statistical Society.

⁶ Enligt Statistical Abstract of the United States.

⁷ Stenkol och tackjärn räknade två gånger, övriga varor en gång.

⁸ Enligt *Dalkvist*, De svenska industriarbetarnas läge, del 3.

⁹ Jfr tab. 37. Avser procent av medelprisförhållandet år 1895.

¹⁰ Enligt Stockholms Handelskammars årsberättelser. Avser procent av medeltalen för åren 1901—10, åren 1900—10 enligt uträkningar i Sveriges nationalförmögenhet, Finansstatistiska utredningar utg. genom K. Finansdepartementet, V, sid. 800 ff. Uträkningarna för de följande åren äro verkställda i överensstämmelse med där följda principer.

¹¹ Enligt i föreg. not anført arbete, sid. 816. För åren 1911—13 enligt Kommersiella meddelanden, med omräkning till överensstämmelse med föregående års priser.

¹² Enligt kommerskollegii berättelser om bergshanteringen.

¹³ Genomsnittspriser för ohyvlade plankor, battens och bräder enligt kommerskollegii handelsberättelser.

¹⁴ Medelbelopp per år.

¹⁵ Avser ställningen vid slutet av angivna år.

¹⁶ Uppgifterna avse taxeringen under året näst efter här angivna år.